ACTA CONCILIORVM OECVMENICORVM

IVSSV ATQVE MANDATO

SOCIETATIS SCIENTIARVM
ARGENTORATENSIS

EDIDIT

EDVARDVS SCHWARTZ

TOMVS PRIMVS
VOLVMEN QVINTVM

MDCCCCXXIV—XXVI

WALTER DE GRUYTER & CO.

VORMALS G. J. GÖSCHEN'SCHE VERLAGSHANDLUNG / J. GUTTENTAG, VERLAGS-BUCHHANDLUNG / GEORG REIMER / KARL J. TRÜBNER / VEIT & COMP.

BEROLINI ET LIPSIAE

CONCILIVM VNIVERSALE EPHESENVM

EDIDIT

EDVARDVS SCHWARTZ

VOLVMEN QVINTVM

PARS PRIOR

COLLECTIO PALATINA
SIVE QVI FERTVR MARIVS MERCATOR

PARS ALTERA

CYRILLI EPISTVLA SYNODICA
TRANSLATA A DIONYSIO EXIGVO
COLLECTIO SICHARDIANA
EX COLLECTIONE QVESNELIANA
COLLECTIO WINTERIANA
INDICES

MDCCCCXXIV—XXVI

WALTER DE GRUYTER & CO.

VORMALS G. J. GÖSCHEN'SCHE VERLAGSHANDLUNG / J. GUTTENTAG, VERLAGS-
BUCHHANDLUNG / GEORG REIMER / KARL J. TRÜBNER / VEIT & COMP.

BEROLINI ET LIPSIAE

Printed in Germany
Archiv-Nr. 47 13 63/2
Fotomechanischer Nachdruck 1963 von Walter de Gruyter & Co., Berlin 30

ACTA CONCILIORVM OECVMENICORVM

IVSSV ATQVE MANDATO

SOCIETATIS SCIENTIARVM
ARGENTORATENSIS

EDIDIT

EDVARDVS SCHWARTZ

TOMVS PRIMVS
VOLVMEN QVINTVM
PARS PRIOR

MDCCCCXXIV—XXV

WALTER DE GRUYTER & CO.

VORMALS G. J. GÖSCHEN'SCHE VERLAGSHANDLUNG / J. GUTTENTAG, VERLAGS-
BUCHHANDLUNG / GEORG REIMER / KARL J. TRÜBNER / VEIT & COMP.
BEROLINI ET LIPSIAE

CONCILIVM VNIVERSALE EPHESENVM

EDIDIT

EDVARDVS SCHWARTZ

VOLVMEN QVINTVM

PARS PRIOR

COLLECTIO PALATINA
SIVE QVI FERTVR MARIVS MERCATOR

MDCCCCXXIV—XXV

WALTER DE GRUYTER & CO.

VORMALS G. J. GÖSCHEN'SCHE VERLAGSHANDLUNG / J. GUTTENTAG, VERLAGS-BUCHHANDLUNG / GEORG REIMER / KARL J. TRÜBNER / VEIT & COMP.

BEROLINI ET LIPSIAE

Printed in Germany
Archiv-Nr. 47 13 63/2
Fotomechanischer Nachdruck 1963 von Walter de Gruyter & Co., Berlin 30

PRÆFATIO

I. DE CODICIBVS PALATINO 234 ET BELLOVACENSI

Collectioni quam prior uoluminis quinti pars continet, nomen dedi Palatinæ ex uno qui eam seruauit codice bibliothecæ Vaticanæ Palatino 234. scriptus est nitidis et pulcris litteris quales æui Carolingorum propriæ sunt; librariorum, quos duos fuisse crediderim, diligentiæ certissimi testes sunt loci Græci tam accurate depicti, ut nullis aut paruis tantum egeant correcturis. neque in orthographia multum peccauere; quæ notatu digna sunt, secundum harum editionum consuetudinem in unum collecta propono.

compendia sunt solita; adnoto $\overline{episc}$ [9, 26. 22, 43. 23, 18 etc.], $\overline{au}$ [10, 22. 17, 34 etc.], $\overline{ompm}$ [89, 3], $\overline{ompis}$ [35, 13], $\overline{ompi}$ [35, 24]. semper scribitur *intellegere intellegentia genetrix*; et *epistula* et *epistola* inueniuntur. genetiui per i simplicem scripti extant hi: 116 [179] *ætheri*, 66, 4 *ambrosi*, 3, 1 *anastasi*, 74, 15 *arri*, 90, 11 *athanasi*, 138, 35 *basili*, 5, 28. 10, 36. 11, 28. 15, 24. 60, 6. 65, 34 *cælesti*, 65, 38 *dionesi*, 65, 38 *florenti*, 68, 30 *innocenti*, 91, 15 *iuli*, 82, 34 *nestori*, 5, 28. 10, 26. 60, 6. 66, 2 *pelagi*, 39, 21. 100, 24. 101, 1. 9. 103, 32. 104, 7. 16 *theodosi*; rariora sunt exempla in appellatiuis: 31, 32 *auxili*, 16, 29. 78, 16. 104, 27. 106, 11. 109, 33 *fili*, 20, 2 *ingeni*. male hic usus translatus est in alium casum 179, 29 *beneficis*; scriptura inuersa inuenitur 180, 31 *ægyptii*. denique adnoto *definit* 25, 28.

æ et per *æ* et per *e* scribitur, similiter *e* non raro per *æ*, inprimis in aduerbiis: 28, 15 *argutæ*, 126, 2. 161, 36. 198, 30. 204, 26. 215, 1 *dispensatoriæ*, 132, 15. 151, 10. 184, 33. 187, 27. 211, 4. 10 *diuinæ*, 18, 27 *egregiæ*, 28, 15 *expressæ*, 151, 23. 184, 32. 185, 21. 187, 27. 204, 30. 212, 23. 213, 2 *humanæ*, 166, 11 *incircumscriptæ*, 22, 32 *indebitæ*, 172, 29. 31 *indiscretæ*, 186, 1 *maximæ*, 73, 16 *minimæ*, 214, 3 *molestæ*, 118, 11 *nefariæ*, 96, 31 *peruersæ*, 186, 29 *planæ*, 199, 11 *plenæ*, 74, 2 *positiuæ*, 129, 2 *probatæ*, 15, 42. 53, 23. 24. 55, 29. 118, 41. 174, 30. 179, 2 *propriæ*, 22, 12. 42. 38, 6. 57, 26. 68, 28. 74, 39 *sanæ*, 172, 4 *sepæ*, 200, 4 *sobriæ*, 149, 11 *uæsanæ*, 94, 26 *uoluntariæ*, 22, 26 *dementissimæ*, 53, 15 *durissimæ*; præterea adnoto 175, 37 *utpotæ*, 51, 18 *ubiquæ*, 176, 25 *usquæ*, denique quod sæpissime scribitur, *quæ* pro *que* [49, 8. 74, 23. 75, 10. 76, 33. 83, 22. 128, 36 etc.]. uocatiuorum exempla sunt 70, 1 *fatuæ*, 108, 24. 31 *hereticæ*, 21, 36 *insanissimæ*, 21, 57 *rabidissimæ*, 65, 33 *religiosissimæ*, 74, 33 *stultissimæ*; ablatiuorum declinationis tertiae 172, 2 *calcedonæ*, 176, 19 *diæ*, 123, 39. 30, 33 *hodiæ*, 19, 19. 28, 37 *iuræ*, 19, 23 *moræ*, 117, 18 *persidæ*, 47, 13 *superficiæ*. singulare est *mæ* 78, 20. habetur in initio uocabularum: 46, 13 *æadem*, 128, 16. 205, 5 *æclesiæ*, 14, 17 *æditis*, 16, 5 *ægregius*, 136, 28 *æliæ*, 214, 28 *æminentiæ*, 55, 41. 121, 34 *æpistulæ*, 184, 4. 203, 30 *æquus*. uolgaris orthographiæ exempla sunt: *cænaculi* 94, 28. 95, 11; *cæteri* 17, 19; *fænus* 33, 11 [sed 22, 32 *fœnore*]; *adpræhenderit* 122, 11, *conpræhendit* 19, 33. 94, 28. 126, 18, *repræhendat*

138, 18, *inrepræhensibiliter* 129, 10; *prætio* 190, 23. 14, 23, *prætiosæ* 207, 26. 29. 213, 16. 190, 23. 210, 2; *interprætor* 138, 3. 55, 19. 146, 14. 185, 1, *interprætatione* 153, 19; *uæcordissimæ* 18, 2, *uæsanæ* 149, 11; cf. etiam 142, 15 *præcemur*, 51, 23 *depræcans*; 73, 14 *præmat*, 17, 44 *præmereris*, 19, 10 *præsserit*. sæpius inuenitur *-ætas* pro -etas: *piætatis* 29, 17. 110, 2; *propriætatis* 29, 11; *filiætatis* 98, 31. 38. 99, 6. 107, 16. 145, 37. 148, 36. 193, 28, *filii ætate* 123, 24. denique adnoto 38, 3 *quæo*, 23, 34 *suscensæad*, 31, 14 *thæatricas*, 85 [21] *polæmoniaci*, 82, 3.12 *hæbione*.

e et *i* confunduntur: *delucidato* 49, 20. 54, 23, sed *discendit* 106, 6. 137, 32. 186, 30. 192, 32; *acciperit* 133, 23. 105, 17, *præciperam* 173, 29. 174, 34, *reciperit* 172, 10, *susciperit* 176, 6, *suscipisset* 176, 12; *proficerit* 72, 3, *proficisse* 162, 38; *interimerunt* 167, 23, *redimissent* 117, 1; *religi* 52, 28; *dissicant* 59, 36; *diffirentiam* 163, 36; *decriuerunt* 172, 19. e contrario *dimedio* 63, 31; *origenale* 173, 16. pronuntiationi Græcæ debetur *iohannis* 134, 18. 186, 25. 204, 36; fere semper scribitur *heresis hereticus iudei* similia.

o pro *u* habetur: *copolans* 24, 10; *murmoratio* 213, 37; *soffocato* 79, 19; *paruola* 152, 35; *tribolos* 62, 5; *uocabolum* 47, 31; *onitionem* 57, 11; *orbana* 170, 24. in terminationibus: *procincto* 52, 15; *adfecto* 54, 44; *palpato* 57, 5; *tractato* 79, 29.

u pro *o* habetur: *lucustas* 31, 20; *communentibus* 63, 15, *conmunitorium* 65, 38, *communiturii* 65, 34; *decepturia* 72, 39; *transgressuri* 14, 6; *prosaturibus* 10, 2; *symbuli* 72, 27.

singulare est *euuam* 64, 32.

h omittitur: *æ* 65, 13, *ac* 13, 14. 63, 34, *actenus* 175, 16, *orum* 144, 35, *odiæ* 30, 33, *aduc* 197, 3; *abentem* 182, 16, *abituram* 182, 25; *abitans* 103, 14; *alitus* 9, 19, *exalares* 9, 21. 22; *eri* 123, 39. 124, 3; *erbæ* 169, 8; *oris* 176, 18; *exaurienda* 197, 14; *exortabor* 50, 3, *exortatorium* 69, 13; *redibitionem* 63, 14; *adtraere* 69, 27; *contrait* 120, 19. falso additur: *hac* 9, 2. 11, 19. 20, 31. 22, 43. 23, 15. 20 et sæpe; *his* 24, 38. 27, 28. 134, 37. 161, 10. 163, 10. 172, 28. 188, 7. 207, 34, *hisdem* 35, 28. 50, 22. 68, 24. 164, 14. 175, 21; *heæ* 49, 10; *habeamus* 90, 23, *habiero* 204, 12; *habeo* = *ab eo* 121, 17; *haue* 60, 28. 37. 62, 2. 90, 2. 119, 19; *habundantia* 64, 12; *habyssis* 180, 33; *honus* 19, 3; *adhoro* 57, 32; *nihil hominus* 24, 34. 156, 7; *trihumphum* 34, 6. *hebion* siue *haebion* fere semper scribitur, semel inueni *hisrahelitis*. præter *emmanuhel* extant *hemmanuhel* [124, 26. 132, 24. 160, 33. 162, 37. 185, 1. 8. 20. 27. 30. 35. 19. 198, 21 etc.] et *hemmanuel* [130, 34. 144, 17. 18. 20. 24. 27. 145, 42 etc.]. post *c* sæpe omittitur in nominibus peregrinis: *caracter* 240, 27, *cartulas* 52, 13; *cyrographum* 33, 28. 63, 16. 64, 21. 30. 39. 65, 1. 3; *calcedonæ* 172, 2; *arcangelum* 157, 24; *polycronius* 101, 14. 21; *antiocenum* 172, 26; *euticianos* 180, 39; *hesicio* 85 [11]; *amphilocio* 85 [31]. 153, 19; *catecumenus* 65, 2. 6. 9; *theodocon* 37, 10; *scolaribus* 29, 13; *scolasticus* 101, 11; *pasca* 179, 13; *enoc* 175, 18. 26. 28. transfertur: *anthiociæ* 69, 1. 82, 14, *anthiocenis* 38, 14; *trachiæ* 86 [32]; *carthulas* 51, 36. 52, 4. 9. 53, 11; *cathecumino* 62, 13. omittitur post *p*: *theopanius* 112, 54; additur: *phyrrum* 11, 14; *phrahyli* 69, 4. additur post *c*: *archa* 190, 30. 27; *archanum* 46, 3. 116, 20. 119, 14. 148, 42. 160, 36. 165, 11. 179, 28; *sepulchro* 5, 20. 34, 24. 36, 21. 58, 1; *macheriæ* 34, 40; *machedonia* 199, 16; post *t*: *thunc* 23, 11. 41, 1. 77, 20; *authumnus* 29, 29; *thomo* 120, 15. 128, 32. 131, 2. 136, 22. 25. 35. 142, 37; *thomitanæ* 181, 6; *samosatheni* 75, 14. denique adnoto *hiesum* 188, 10; *nazareht* 25, 8.

b pro *p* scribitur 28, 41 *blebem*. præter *scripsi scriptus scriptura* sæpissime extant *scribsi scribsit scribtus scribtura, subscribtionem* [171, 29], quæ omnia, sicubi tradita erant, retinui. inueniuntur etiam *delabsi* 14, 38; *obtime* 50, 9.

p inter *m* et *t* uel *s* non scribitur: *adsumtus* 30, 25. 108, 10. 179, 10, *consumta* 50, 22, *redemtorem redemtionis* 14, 23. 15, 7; *temtat* 69, 27. 74, 10. 47, 2; *contemtu* 11, 21. 92, 14;

adsumsit 30, 26. 108, 10; *mamsisteni* 5, 31, *mamsuestini* 173, 15, *mansisteni* 23, 18. addo *absorta* 21, 32. 22, 39. raro inculcatur: *condempnationem* 64, 31, *condempnatus* 65, 24, *condempnent* 70, 5.

b pro *u* ponitur sæpissime: 6, 43 *nabat*, 13, 12. 19, 56 *adgrabet*, 14, 30. 210, 14 *labantur*, 20, 26 *labacrum*, 18, 38 *relebans*, 20, 23 *uibens* et similiter 55, 5. 62, 25. 27. 58, 21. 24. 67, 19. 78, 21, 22, 18 *uiborum* et similiter 27, 38. 58, 20. 22. 23, 78, 22 *bibet*, 28, 16. 50, 26 *consubstantibus*, 46, 25 *significatibis*, 32, 12 *adiubante* et similiter 45, 3. 51, 14. 71, 26; 54, 13 *fabore*, 62, 20 *habe*, 105, 18 *oblibiscor*, 107, 13 *nobissimis* et similiter 116, 19; 116, 21 *deprabant*, 116, 35. 138, 4 *prabos*, 128, 23. 156, 34 *octabus*, 132, 25 *liboris*, 149, 17 *inebitabili*, 159, 16 *suabitatis*, 10, 40 *ferbet*, 29, 1 *ferbore*, 157, 22 *serbant*, 159, 13 *bacillantem*, 160, 14 *bellicans*. haud rarius *u* pro *b* ponitur: 10, 2. 22, 28 *liuidinem*, 13, 13. 14, 36. 61, 10 *liuera*, 14, 31 *liuerandi*, 129, 7 *prouabit*, 215, 2 *uiuice*, 32, 10 *contrectauilem*, 32, 11 *palpauili*, 39, 33 *spoliauile* et similiter 46, 34; 48, 9 *inseparauile*, 54, 38 *stauilitas*, 51, 11. 56, 2. 64, 8. 77, 1 *uocauulo*, 61, 26. 62, 24 *optauile*, 161, 35 *amauile*, 50, 3 *pleuibus* et similiter 52, 23. 29; 61, 10 *lauorum*, 61, 18 *tauescere*, 64, 5 *deuitum*, 62, 40. 63, 4. 6 *ciuos*, 100, 25 *lauefactauero*, 111, 27 *theoseuium*, 177, 16 *prebenti*, 203, 17 *siui*, 207, 13 *tauernaculo*; 27, 29. 61, 18 *aceruam*, 61, 38 *aceruissime*; 128, 1 *ueniamin*. locos multos quibus ob hanc litterarum *b* et *u* confusionem futurum pro perfecto et perfectum pro futuro scripta sunt, non adfero, talia enotare satis habens qualia sunt 14, 12 *deuiaberis*, 69, 21 *seruaberit*, 117, 38 *nominaberunt*, 119, 12 *erudibere*, 196, 24 *deuoraberit*, 21, 30. 22, 9 *immutauimur*, 17, 44 *separauis*, 49, 19. 62, 19 *repleuitur*, 52, 6 *stauimus* et similiter 175, 3; 61, 5. 9 *manducauis*, 120, 14 *ammoneuimus*, 134, 32. 150, 34. 202, 17 *uideuitur*, 136, 39 *dauimus* et similiter 166, 24. 31. 32; 150, 29 *reuelauat*, 208, 10 *nominauat*, 180, 15 *prædicauitur*, 207, 2 *frustrauitur*. utraque scriptura coniuncta est 60, 40 *deleuebit*.

ph et *f* promiscue scribuntur.

qu pro *c* scribitur: *quur* 10, 33. 14, 39. 28, 22. 33, 38. 51, 34. 55, 27. 65, 5. 108, 36; semel legitur *quuret* 7, 22. *loquutus* extat 109, 34, *loquutio* 45, 18. 46, 21. 13. 54, 18; *quoadorare* 212, 2, *quoextenderit* 73, 10; *quooperante* 55, 39; *inquoator* 175, 31. mira sunt *heretiquorum* 31, 2; *cyriaquus* 103, 5.

c pro *g* scribitur: *neclecte* 66, 23, *neclegentes* 160, 29, *neclegentia* 19, 4; *docmatibus* 116, 19; *crassabatur* 62, 30. omittitur raro: *autoritatem* 183, 2, *exautorati* 68, 25; *coniuntus* 28, 24. 30, 19, *coniuntionis* 147, 36; *epitetum* 90, 29.

g pro *i* ponitur: *agebat* 201, 6. *g* et *gu* promiscue scribuntur, cf. e. g. 44, 20 *ungentum*, 185, 22 *ungens*, 170, 8 *ungue*, 121, 38 *unguitur*, 63, 12 *perurguente*.

cxs raro inuenitur: 27, 19 *sancxsit*, 25, 8. 167, 29. 184, 27 *uncxsit*. ne *xs* quidem sæpe scribitur: *exsistens* et similia 175, 32. 177, 14. 19. 34; *exstantem* 24, 20; *exsoluit* 33, 23. 63, 15. 16. 64, 39; *exsurgimus* 128, 16; *exsuens* 18, 25; denique *exesecranda* 33, 40. e contrario inueniuntur *exacris* 192, 12, *exemine* 152, 37. 154, 39. 160, 18. 161, 23. 162, 4. 163, 10. 12. 167, 1. 31.

x pro *s* raro scribitur: *xaxeo* 18, 19; *axpexit* 19, 31; *theodoxi* 101, 19; sæpius *s* pro *x*: *ausiliari* 107, 24; *intesit* 63, 34; *orthodosiæ* 100, 11. 104, 10; *eusenius* 103, 10; *senes* 78, 40; *uis* 188, 27.

inquit et *inquid*, *apud* et *aput*, *aliud* et *aliut*, *atque* et *adque* promiscue scribuntur. adnoto: *ad* 120, 30. 162, 15. 186, 7. 206, 4. 212, 21; *quit* 136, 21; *dauit* 162, 12; *atprime* 5, 40; *uelud* 54, 11; *suscensæad* 23, 34. in ipsis uocabulis ista confusio rarissima est: 29, 19 *quodquot*, 30, 5 *strepidus*, 33, 20 *rethibutionem*.

ti et *ci* sæpe commutantur: *fatiunt* et similia 99, 31. 100, 6. 14. 22. 30. 101, 7. 17. 25.

102, 4. 11. 19. 25. 103, 2. 30. 106, 11. 12. 17, 36. 20, 56 etc.; *sotiis* 23, 25, *sotietate* 26, 1. 25. 30, 32. 31, 32; *suffitiat* 121, 38; *eitiam* 77, 37; *conditionis* 8, 33. 34; *suspitionem* 125, 8; *pernities* 31, 9; *iuditium* 54, 13. 126, 8; *sacrifitium* 109, 7. 8. 240, 8; *benefitium* 203, 13; *offitium* 203, 31. 204, 5; *fidutiam* 63, 16; *delitiarum* 64, 12; *prouintiæ* 112, 61. 115 [177]; *homuntionitas* 82, 38; *patritius* 104, 1; *sapritius* 113[94]; *gretiæ* 111 [34]; *photiæ* 115 [177]; *cappadotiæ* 115 [183]; *acatius* 110 [14]. 111 [52]; *euthytius* 115 [157]; *eudotiade* 112 [83]; *nunetio* 87[96]; *barthæ* 88 [131]. *ci* pro *ti*: *pacienter* 7, 24. 55, 15; *inicium* 55, 34; *malicia* 149, 40; *amiciciam* 52, 36; *contemplacionem* 25, 4; *incarnacionis* 29, 37; *dalmacio* 85[24]; *arcius* 19, 6; *enunciare* 54, 30; *coniunccionem* 28, 25.

m pro *n* inuenitur: 154, 3. 185, 32 *tantumdem*, 174, 41 *quorumdam*. *n* omittitur: 24, 10 *coiungens*, 27, 15 *costitutus*; additur: *occansio* 41, 21. 40, 24.

consonarum geminatio non scribitur: *apello* 33, 21. 30, 26. 31, 14. 35, 21. 41, 23. 42, 3. 6. 125, 15; *apellatio* 45, 41. 36, 5. 123, 35; *suplicium* 11, 22; *philipenses* 143, 35; *oprobrium* 156, 29; *eclesia* 20, 18; *promitebat* 63, 55, *summiteret* 189, 5; *retulit* 78, 39. 51, 30; *matheo* 79, 32. 82, 6; *atribuit* 29, 28; *facilime* 129, 5; *inbecilitas* 64, 4; *apolinaris* 169, 3. 23; *terendo* 62, 39; *efrenate* 7, 13; *eficitur* 29, 27; *scura* 10, 1; *nose* 29, 20; *potuisent* 29, 31; *possesorem* 29, 33; *coesentialis* 50, 26; *capesibilis* 58, 34; *inpasibilem* 74, 24; *indefesis* 63, 40; *ingresus* 157, 33. retinui *oportunus*. geminantur consonæ: *oppinor* 142, 16; *constippatione* 45, 30; *appollinaris* 40, 39. 31. 31, 40; *cæcuttire* 53, 38; *uttentem* 57, 38; *adsummens* 167, 30. 58. 2; *adtullerint* 51, 36; *intollerabilis* 50, 4; *sepellire* 11, 24. 20, 24. 62, 27; *mollitus* 168, 14; *tessallonicam* 67, 3; *scaturriens* 64, 8, *scaturriginis* 9, 18; *orriginem* 22, 3; *uerro* 28, 19; *inmissit* 119, 11; *conquississe* 26, 2; *nesscientes* 29, 19.

in compositis adeo præferuntur scripturæ etymologicæ, ut etiam inueniantur *inmo* 237, 16, *conmune* 43, 4. 47, 29. 55, 30. 58, 35. 41, 18. 131, 28, *conmunione* 68, 31. 40, *conmunitorium* 65, 38, *conmendat* 69, 41, *conrumpitur* 17, 33; *quodadmodo* 3, 6; denique *cachimno* 20, 11. sæpe tamen *mm* pro *nm* scribitur: *commanere* 56, 39; *commanipularibus* 6, 25; *commemorat* 131, 17. 136, 21. 145, 4. 146, 2. 149, 17 etc.; *commigrauerit* 145, 3; *comminatur* 174, 7; *commissa* 171, 7. 172, 11 etc.; *commixtio* 146, 25. 26. 147, 6. 7. 148, 13. 36. 150, 4. 164, 12 etc.; *commoueas* 19, 6. 5; *commutare* 96, 31. 26, 14. 50, 16. 187, 4, *commutationem* 143, 32. 154, 16. 157, 15. 160, 35. 170, 39 etc., *incommutabilis* 143, 27. 31. 153, 36 etc.; *immaculatum* 14, 30; *immittentes* 203, 17; *immoderata* 23, 14; *immolare* 43, 39. 36, 24; *immota* 152, 19; *immortalis* 5, 21. 26, 15. 153, 34. 155, 38. 175, 26. 28. 40. 176, 22. 179, 14, *immortalitatem* 21, 31. 175, 15. 23; *immutabilis* 46, 29. 187, 5. ut taceam de *imperator*, semper, si excipias 13, 28 *inpiissimus*, 204, 32 *inpietatis*, scribitur *impius* et *impietas*; præter *np* scriptura per *mp* inuenitur in hisce uocabulis: *comparat* et similia 202, 4. 133, 23. 185, 12. 188, 5. 189, 11. 53, 42, *comparatione* 12, 24, *incomparabilis* 83, 37; *compatiatur* 79, 16; *compulit* 97, 12; *comperiet* 99, 20; *competentibus* 96, 9. 97, 9; *composuit* 92, 8. 130, 24. 32, 9. 37, 12; *compositionem* 194, 17. 202, 30; *computabitur* 176, 29; *complectentes* 177, 23; *complexione* 147, 24; *comprobare* 178, 31. 197, 22. 198, 10; *impar* 29, 23; *impellebant* 33, 8; *impendisse* 7, 11; *imperatis* 7, 13. 83, 41; *imperiti* 50, 28. 72, 16. 72, 19. 84, 5, *imperitiam* 129, 26. 164, 2. 166, 2; *impetrabunt* 134, 12; *imposuit* 127, 33, *imponendis* 64, 15; *impudentia* 21, 36; sæpissime *implere* et similia 7, 22. 66, 40. 69, 22. 35. 76, 6. 80, 1. 83, 29. 98, 17. 127, 23. 128, 18. 129, 9. 130, 39 etc.; *improbam* 44, 4, *improbata* 20, 16. addo *imbuit* 5, 40. sæpius adsimilatur *d*: semper scribitur *accessi* et similia; *approbantur* 179, 30. 177, 20; *assentio* 99, 30. 100, 23. 30. 103, 29; *assero* et similia sæpissime 178, 30. 105, 21. 119, 17. 126, 6. 143, 30. 171, 27. 150, 10. 169, 26. 179, 20. 28, *assertio* 171, 11. 17, *assertor* 174, 27; *asseuerare* 169, 21; *assumpsi* 169, 35. 176, 9. 179, 5; *ascendit* 28, 2. 50, 13. 78, 28. 83, 9.

123, 15. 33. 34. 133, 13. 15. 193, 16, *ascensionem* 60, 2; *aspersit* 14, 36; *aspiciat* 58, 10. 13, 5, *aspectu* 195, 30; *astrues* 18, 27; *affectum* 142, 37. 199, 23, *affectans* 193, 15; semper *offert* et similia; *allegabat* 64, 36, *allegationes* 65, 13. 33, 34. 34, 2; *alligati* 7, 14; *alloqueretur* 179, 13; *ammiror* 118, 21. 35. 120, 32. 125, 4. 148, 21. 24. 151, 40, *ammirabile* 205, 9; *ammittat* 147, 30. 38; *ammonere* 122, 38. 131, 1. 120, 14; promiscue scribuntur *quemadmodum* et *quemammodum*. raro *b* in *m* mutatur: *summouendum* 104, 30; *summiteret* 189, 4; *ommutuere* 65, 13.

hii pro *hi* scribitur 14, 25. 17, 35. 21, 24. 67, 19. 43. 44. 69, 43. 124, 32. 134, 20.

Præter hunc etiam alter codex olim existebat in bibliotheca capitulari ecclesiæ Bellouacensis, in quo collectio ab initio usque ad finem eadem atque Palatina adnexa erat gestis concilii quinti. quo codice sæculo XVII usi sunt et Garnier et Baluze; sæculo post sicut maxima illius bibliothecæ pars in turbis magnæ illius seditionis periit [1]), cum plurima doctrinæ artisque monumenta Galliæ ecclesiis cœnobiisque erepta dissipata destructa sunt. at Baluzii debetur diligentiæ quod isto interitu certe Collectionis Palatinæ memoriæ non multum damni illatum esse probare licet. codicis enim Palatini folii 80ᵘ primæ lineæ, quæ continet uerba *uehementer incultis capitulorū uis repugnat. illo enim dicente de spū scō* [p. 158, 24], in summo margine superscripta sunt ab ipso librario *pdixit alius ne igitur xps secundum carnem* et signo ÷ ad locum relata, qui in paginæ illius parte inferiore extat [p. 159, 7] inter *ille et ante conceptionem* et *et alius specialit.* atqui Baluze ad p. 308 suæ editionis [= p. 158, 24 meæ] adnotat in codice Bellouacensi legi *ipsius est* (quibus uerbis clauditur f. 80ʳ codicis Palatini) *prædixit aliis ne igitur est christus secundum carnem uehementer incultis.* ex correctura male intellecta falsoque loco posita apparet librario codicis Bellouacensis codicem Palatinum exemplar fuisse quod describeret, et quæcumque Baluze ex Bellouacensi enotauit, præ ipso Palatino abici et posse et debere, si excipias unum locum p. 175, 10 quo librarius iste uel quod credere malim, recens corrector coniectura uerum inuenit. ægrius antiquo Palatini apographo caremus ubi ex illo duo folia inter 69ᵘ et 70ʳ [p. 138, 24—141, 33] exciderunt; illic iam editio Baluziana codicis uicem tenet.

II. DE EDITIONIBVS

Primus codici Palatino 234 operam dedit Lucas Holsten: Marii Mercatoris commonitorium alterum [36] inde exscriptum a. 1655 monstrauit Christiano Lupo, qui tunc ab Alexandro VII accitus Romæ degebat [cf. Sabatini in uita Lupi, quæ illius Scholiis et Notis ad uariorum patris epistulas præmissa est], præsente Henrico de Noris illo tempore admodum iuuene [cf. de Noris, histor. Pelagian. p. 194]. multis annis post eidem Norisio Iohannes Bona, qui a. 1669 eminentiæ purpuram acceperat, ipsius codicis notitiam præbuit, duo Mercatoris commonitoria ibi inesse dicens [l. c. p. 56. 59]. a Laurentio Brancati bibliothecæ Vaticanæ præfecto ad insigniorum quorundam codicum studium admissus ille codicem Palatinum curiosius perscrutatus est atque Historiæ Pelagianæ quam Patauii 1673 publicauit, præter haud paucos locos singulares libellum fidei [2], quem Rufino non recte attribuit, excerpta ex Theodori libris contra Hieronymum [51, 1—9] et Mercatoris commonitorium alterum [36] inseruit [Hist. Pelag. p. 26. 59. 195].

Hæc ipse præstitit; plura ut alius ederet, eius ope atque auxilio factum esse uidetur. eodem anno quo Historia Pelagiana publicata est, Bruxellis liber in lucem prodiit titulo inscriptus: *Acta Marii Mercatoris S. Augustini . . discipuli cum notis Rigberii theologi Franco-Germani.* continet Marii Mercatoris commonitorium aduersus scripta Iuliani

[1]) Cf. quæ olim L. Delisle ad Fridericum Loofs scripsit, in illius Nestorianis p. 35.

et subnotationes [3—14], epistulam de Theodoro Mopsuesteno [15], eiusdem expositionem fidei [16] cum refutatione [17], epistulam Mercatoris de Nestorio et Paulo Samosateno [18], epistulam alteram de Nestorio [19], Nestorii sermones [20] et [21]. adnexæ sunt notæ sagacitatis et doctrinæ plenæ; finem facit, paginis denuo numeratis, commonitorium Mercatoris alterum [36], quod ex Labbei conciliorum collectione t. II 1512 sq. desumptum est. sub falso nomine Rigberii Franco-Germani latet Gabriel Gerberon Francogallus [1628—1711], monachus Benedictinus congregationis S. Mauri. postquam sexennium [1666—1672] in cœnobio Parisino S. Germani ad Prata degit, non sua sponte, sed propter accusationes quasdam a capitulo generali illuc relegatus, tum, ut inimicorum persecutionibus subtraheretur, in oppidum Argenteuil missus est ibique usque ad a. 1675 remansit [cf. Tassin, hist. littér. de la congrég. de St. Maur p. 312 sq.]. in præfatione editionis famam dudum increbuisse narrat de Marii Mercatoris operibus ineditis adhuc extantibus; curiosius inquirenti sibi ab amicis renuntiatum esse *unum exemplar ab uno patre societatis Iesu collegii Claromontani asseruari et alterum esse penes quendam monachum S. Germani Parisiensis. ab istis utpote suorum mss. tenacissimis quidquam obtinendi omni spe deiecta* se *tandem clarissimi uiri H*(enrici) *N*(orisii) *ope unum huiusmodi scriptorum transsumptum ex Vaticana bibliotheca* esse consecutum. de exemplari collegii Claromontani mox sermo fiet; alterum quod in monasterio S. Germani ad Prata delitescere queritur Gerberon, nihil aliud esse conicio quam utriusque Mercatoris commonitorii apographon quod ex codice Palatino transscriptum a se in Galliam missum esse cardinalis Bona Henrico de Noris narrauit [Hist. Pelag. p. 56]. multis annis post, cum ne a ministri regis Galliæ satellitibus caperetur, primo in Hispanorum prouincias Flandricas, tum ad Batauorum libertatem fugisset, Gerberon in ipsius uitæ enarratione manuscripta, qua usus est Renatus Prosper Tassin in congregationis S. Mauri historia litteraria [p. 325], contendit se Mercatoris acta edidisse ex codice bibliothecæ papalis sibi papæ permissu a cardinali Bona transmisso [l. c. p. 329], ni fallor, ut editionem ab omni insubordinationis suspicione liberaret. sed hoc inuentum inde refellitur quod editionem extra Galliam incudendam curauit neque Henrici de Noris nomen exscribere ausus est.

At paucis annis antequam H. de Noris et Gerberon, duo tenacissimi Augustinianæ de gratia doctrinæ propugnatores partem libellorum Marii Mercatoris, quem Augustinus longa epistula [193] dignatus est, ex codice Palatino in lucem protraxere, eiusdem codicis notitia ad fratres societatis Iesu in collegio Claromontano Parisiensi peruenerat. ex chartis enim quas Lucas Holsten reliquerat, Petrus Possin societatis Iesu iussu Francisci Barberini cardinalis commonitorii Mercatoris alterius [36] apographon quod ex codice Palatino Holsten transscripserat, ad Philippum Labbé et ipsum societatis Iesu Lutetiam miserat, qui id conciliorum collectionis suæ t. II p. 1512 sq. inseruit [Mar. Merc. ed. Garnier p. XXV]. de hoc exemplari Gerberonium in præfatione Mercatoris actorum loqui clarum est, nec minus clarum eum, cum editionem conficeret, tomi istius conciliorum qui annum 1671 præ se fert, notitiam nondum habuisse; cum editio ipsius sub prelo esset, commonitorium ex Labbei editione transsumptum, sicut supra dixi, addidit. H. de Noris autem, cum historiam Pelagianam scriberet, editionem Labbeanam nondum uidit.

Philippus Labbé apographon Holstenianum inter a. 1661, quo ille, et a. 1667, quo ipse mortuus est, accepit. dum illud cum confratre Iosepho Garnier perlegit, inciderunt in codicem Bellouacensem, cui non illud commonitorium tantum, sed etiam totam codicis Palatini collectionem inesse a Possino per litteras certiores facti sunt. consilium collectionis integræ edendæ quominus exsequeretur, Labbé cum morte præ-

uentus esset, Garnier hoc munus suscepit atque 1673 *Marii Mercatoris S. Augustino æqualis opera quæcumque extant*, edidit, magna notarum farragine et uasta dissertationum mole additis. quod uno codice Bellouacensi uteretur, eo excusauit quod melior esset, argumentis tamen uel omnino lectionibus uariis non adductis; ordinem collectionis susque deque peruertit, unde factum esse uidetur ut gesta Ephesena [38] omnino omitteret, alia bis ederet. sane ei quippe qui primus editoris munus suscepisset, contigit ut multos locos correctura plerumque minuta et facili emendaret; sed si quis inde eius operam magni æstimare uoluerit, illum moneo ut quam uelit paginam istius editionis cum mea conferat: obstupescet propter ingentem multitudinem transpositionum mutationum interpolationum, quarum ratio aut nulla est aut leuissima. antequam codicem Bellouacensem Palatini apographon esse constitit, culpa in illius codicis qui periit, librarium conferenda esse uideri poterat; iam hæc excusatio non patet. infelicissimo uero casu accidit ut detrimenta quæ homo uanus et futtilis collectioni Palatinæ inflixit, late propagari huc usque pergerent, quia ista editio in Patrologiam quæ dicitur Latinam [48] recepta est, quamuis multo melior præsto esset.

Stephanus enim Baluze cum propter quinti concilii editionem in codicem Bellouacensem incidisset neque collectionem illis gestis adnexam neglegeret, Garnerium plurima leuiter mutasse nouamque editionem parandam esse cognouit. ne quid auxilii ex codicibus petendi omitteret, a. 1677 Hieronymum Casanatam cardinalem litteris adiit ut apographon codicis Palatini faciendum curaret, atque ab illo a. 1678 accepit præter illa quæ a Gerberonio ex illo codice edita erant. utroque igitur codice, magis autem Palatino quem meliorem esse facile cognouit, usus collectionem edidit 1684, tribus annis post mortem Garnerii, notis breuibus, sed doctis et utilibus additis. plurimas Garnerii interpolationes eliminauit, neque tamen omnes, ita ut noua codicis Palatini collatio, quam ex phototypis institui, minime superflua esset, ut taceam de emendatione quam Baluze more suo nisi rarissime non exercuit.

III. DE COLLECTIONIS INTENTIONE AC TEMPORE

Fatali errore uirorum doctorum qui s. xvii Collectionis Palatinæ notitiam propagauerunt, factum est ut eam fere sine discrimine Mario Mercatori adscriberent spe permoti nouum thesaurum plus gratiæ pretiique adquisiturum, si nominis aliquo certe modo cum Augustino coniuncti auctoritate tegeretur. sane ansam præbuit dubitationis quod primæ Mercatoris mentioni [p. 5, 29] præmissa erant quæ ab illo aliena erant, Anastasii papæ epistula [1] et libellus de fide [2]: inde factum est ut Garnier illa in appendicem quandam relegaret, Baluze autem ne titulus Marii Mercatoris operum falsus fieret, prorsus abiceret. at si quæ ante Mercatoris scriptiones in collectionem recepta sunt, ea ab illo aliena esse constat neque collectorem id egisse apparet ut illas solas in unum redigeret, quid impedit quominus etiam in ceteris siue pauca siue multa extare censeantur quæ ad Mercatorem non pertinent? sunt autem rationes quæ rem ita se habere cogant putare. ipsius Mercatoris est uersio symboli Theodorei [16 p. 23, 40 sq.]; extat altera atque diuersa eiusdem symboli uersio in Gestis Ephesenis [38, 30—36]. num quis putet Mercatorem bis idem symbolum transtulisse, ne uerbo quidem addito cur eandem operam bis suscepisset? neque uero iste qui non minus scholastica gloriæ cupidine quam orthodoxiæ zelo incitabatur, de se ipso suisque scriptionibus tacere solet, immo epistulis uel commonitoriis præmissis [3. 15. 18. 19. 30] eas commendat; sicubi pugnat ac refutat, ex ipsius persona loquitur. hæc omnia post commonitorium alterum [36] cessant: iam nusquam extat Mercatoris nomen, nulla

inuenitur epistula introductoria, Gestis Ephesenis [38] et Cyrilli apologetico contra Orientales [39] ne titulus quidem superscribitur quamuis necessarius. in Nestorii quæ feruntur, capitulorum refutatione non certa ipsius aduersarii persona, sed generalis catholici non nominati introducitur. Hibæ blasphemiarum [53] ante concilium Chalcedonense mentionem fieri non potuisse omnes concedunt. at Hibas ab illo concilio declaratus est orthodoxus. Theodoretum hæreticum dicit translator Cyrilli apologetici contra illum scripti; acerrime in eum inuehitur [p. 165, 41. 167, 35. 168, 11—16. 24—29. 169, 14. 15. 173, 1—4. 12. 13]: at Theodoretus ad illius concilii consessum admissus est. de concilio tamen altum silentium est. quod ænigma Garnier [p. v] ita soluere ausus est, ut Mercatorem uel non peruenisse ad a. 451 uel ex eo tempore nihil scripto mandasse quod ad hæc tempora peruenerit, coniceret; Baluze ad conclusionem confugit illum sane superstitem fuisse concilio Chalcedonensi, quod p. 189, 39 sq. Eutychiani commemorarentur, tamen Theodoretum insectatum esse aut ante concilium aut si post illud scripsisset, tarde ad eum gesta synodi peruenisse neque Theodoreti illam susceptionem ei compertam fuisse. utriusque uiri docti conclusiones incredibiles sunt: talis feruidus Cyrilli assecla et Theodoreti atque Hibæ inimicus de synodo illa, quæ utrumque orthodoxum esse testata est, tacere non potuisset, si eius tempore in uita fuisset. abicias uanam totius collectionis a Mercatore profectæ speciem, in unum simul conspectum ponas Anastasii papæ contra Rufinum Origenis translatorem epistulam, libellum de fide quo quæcumque de eius auctore coniciuntur, Origenistas damnari certum est, defensionem Cyrilli capitulorum, quorum Chalcedone ne mentio quidem fiebat, impugnatio a concilio Constantinopolitano uetabatur, Theodoreti Theodori Diodori Hibæ accusationes: iam non dubitabis quin hæc omnia composita et collecta sint eo tempore quo Iustinianus imperator et Origenistas persequebatur et tria capitula damnanda esse edicebat, plus centum annis postquam Marius Mercator contra Iulianum Eclanensem Theodorum Nestorium pugnauit.

Collector ille in fine operis [p. 181, 6] se Iohannis Tomorum urbis prouinciæ Scythicæ episcopi sermones contra et Nestorianos et Eutychianos propositurum esse pollicetur. quos etsi is qui collectionem in eam quæ in codice Palatino extat formam redegit, non recepit, tamen, ni fallor, quis iste Iohannes fuerit, conici potest. contra Acephalos et Nestorianos scripsit Iohannes Maxentius, unus de monachis illis Scythicis, id est Gothicis, quorum historiam in præfatione Actorum Conciliorum t. IIII 2 p. V sq. enarraui. quoniam illi monachi amici Iustiniani imperatoris et erant et si summam rei spectas, manebant, non improbabile est Iohannem Maxentium certaminum uarietates perpessum postremo ad sedem Tomitanam promotum esse neque huic coniecturæ obstat quod a. 550 illam Valentinianus obtinebat, ad quem Vigilius papa epistulam JK 924 direxit; illo enim anno Collectionem Palatinam, quæ Iohanne uiuo composita est, antiquiorem esse uel inde constat quod neque Origenistarum illius temporis neque Vigilii uel eius aduersariorum ullum in ea extat uestigium.

Patrem nostrum dicit collector Iohannem episcopum Tomitanum [p. 181, 6]: erat igitur eiusdam prouinciæ atque ni fallor, monachus Gothicus et ipse. num consilium Nestorianos diffusius impugnandi executus fuerit [p. 180, 26], nescitur. sicut ceteri monachi quibus Scythia frigoribus simul et barbaris terribilis gloriabatur [cf. Dionysium exiguum in epistula ad Iohannem et Leontium Act. Conc. t. IIII 2 p. XI. XII], Latino utebatur sermone, sed Græci non erat imperitus; nam Nestorii quæ feruntur capitulorum exemplar Græcum inspiciebat indeque translationem quam in collectionem recepit, corrigebat, de qua re simul cum Gestorum Ephesenorum uersione commodius in altera huius uoluminis parte agetur. nulla uero re propius ad Iohannis Maxentii

eiusque sodalium opiniones et studia accedit quam quod Theodori Mopsuesteni libros contra Hieronymum uel, sicut ipse dicit, Augustinum impugnandi causa excerpsit [51, 1—9]. hoc a Græcis alienum. Cyrillus qui olim Innocentii damnatione spreta Pelagianis Cælestianisque communionem non recusauerat [Coll. Auell. 49], in concilio Epheseno eos condemnari Cælestini gratia facile tulit, ipsam tamen controuersiam numquam tetigit; quamuis multa Iustinianus ex Theodori doctrinis congesserit quibus eum hæreticum probaret, ex illis contra Hieronymum Augustinique opiniones libris nihil desumpsit. at Maxentius non minus acriter pro Augustino quam contra Nestorianos pugnauit et Theodorum Pelagio Cælestioque adiungit [lib. fid. 30]. eandem ob causam huic monacho Gothico cui Collectio Palatina debetur, Marii Mercatoris libelli communi in Pelagianos Nestoriumque et Theodorum odio inspirati tantopere placuerunt, ut illas non modo in collectionem reciperet, sed etiam flosculos inde desumeret [cf. p. 18, 25 *in eodem luto hærendo uersuram soluis* et p. 75, 23 *in eodem luto uersuram soluit*], signa appingeret Marii eclogis Nestorianis quas ipse quasi illius uice impugnaturus erat [p. 79, 29. 80, 23. 81, 41], denique totum quod ille sibi elegit genus rixandi et conuiciandi imitaretur. iam uero oboritur quæstio quomodo in illas scriptiones inciderit; cuius ut solutio si non inueniatur, præparetur tamen, necesse est pauca de ipso Mario Mercatore etiam post ea quæ uiri docti olim composuere, dicantur.

IIII. DE MARIO MERCATORE

Cum Zosimus papa primo Pelagianis, sicut Xystus presbyterus [August. ep. 191. 194, 1] et sine dubio haud pauci in clero Romano [cf. e. g. Innocentii ep. [August.] 183, 2 August. c. duas epist. Pelagian. 2, 5], minime infestus, deinde constitutione [Coll. Quesnel. 14] quam ab imperatoribus Augustini amici impertrauerant [August. de nupt. 1, 2. op. imperf. 1, 10], fere coactus circa mensem Maium a. 418 Pelagianos Cælestianosque epistula tractoria condemnasset, Marius Mercator Romæ tum commoratus, sed clero illi non adscriptus, epistulam ad Augustinum direxit cum libro contra Pelagianos scripto. cum Augustinus propter uarias rationes Hippone absens respondere non potuisset, etiam alteras iam querela exasperatas litteras misit iterumque librum aduersus eosdem hæreticos scripturæ testimoniis refertum adiecit. ille in episcopatus ciuitatem reuersus utrisque litteris summa comitate, qua pugnæ nondum extinctæ socius uoluntarius dignus esse uidebatur, respondit [ep. 193] epistulamque Romam perferendam dedit eidem Albino ecclesiæ Romanæ acolutho, cui etiam epistolas ad Xystum presbyterum [191] et Cælestinum diaconum [192] commisit. etiam postero anno Mercatorem Romæ fuisse testis est Hieronymus, qui ep. 154 Donatum quendam, quem Romanum fuisse Bonifatii episcopi mentione probatur, rogat ut *sanctum filium Mercatorem* salutet, et monet *ut ostendat ardorem fidei et detestetur eos qui suspicione aliqua Pelagianæ hæreseos maculati sunt.* epistula similiter atque 151—153 Romam perferenda tradita esse uidetur Innocentio presbytero, dum a. 419 a concilio Africano et Bonifatio papa [cf. ep. 153] Alexandriam missus [cf. Tillemont XIII 784] occasione utitur Palæstinam adeundi et Hieronymum uisendi. Romæ denique Mercator de Iuliani disputatione quadam audiuit quæ p. 13, 23—39 enarrat. exinde omnia eius uestigia euanescunt usque ad a. 429, quo se commonitorium super nomine Cælestii Græco sermone conscriptum non ecclesiæ tantum Constantinopolitanæ plurimisque religiosissimis uiris, i. e. archimandritis et monachis, sed etiam Theodosio imperatori obtulisse ipse dicit [p. 65, 24 sq.]. quod in Latina commonitorii uersione se effecisse gloriatur, ut Iulianus Cælestiusque Constantinopoli pellerentur, refellitur epistulis quas Nestorius a. 429 et 430 ad Cælestinum

papam [Loofs, Nestoriana p. 165. 170] et ad ipsum Cælestium, postquam tempore concilii Epheseni urbem regiam relinquere iussus est [35 p. 65], dedit, at non inutile uisum est hic ea enumerare documenta quibus nisus Mercator Cælestium Pelagiumque publice accusauit, calumnias haud paucas ex hominum ore captatas addendo.

1 [p. 66, 6. 38]. Gesta concilii Carthaginiensis quod de Cælestio per libellum a Paulino Ambrosii Mediolanensis episcopi diacono accusato habitum est a. 411 [Aug. ep. 175, 1. 176, 4 de pecc. orig. 2. 3]. quæ a concilio Carthaginiensi a. 416 Romam ad Innocentium transmissa sunt [Aug. ep. 175, 1].

2 [66, 26]. Epistula Attici episcopi Constantinopolitani de Cælestio primum ante a. 417 [cf. p. 66, 29] Constantinopoli expulso missa in Asiam, i. e. Ephesum, ubi ille presbyterium adeptus erat, et Thessalonicam et Carthaginem; cf. August. c. Iulian. 3, 4 p. 554 ed. Maur. Ioh. Maxent. p. 10, 42. recte Romæ mentio non fit, quoniam propter Iohannis Chrysostomi causam illo tempore inter Atticum et Innocentium discordia erat; non accurate loquitur Cælestinus in epistula ad Nestorium [Noua coll. conc. ed. Baluze p. 427]. priuata tamen exemplaria Romam peruenisse facile creditur.

3 [p. 66, 30]. Acta in cognitione cui Zosimus papa Cælestium Romæ in Clementis basilica subiecit a. 417, cf. Coll. Auell. 45 August. de pecc. orig. 5—8. c. duas epist. Pelagian. 2, 5. 6. ipsam quoque epistulam quam de illa cognitione Zosimus ad episcopos Africanos direxit [Coll. Auell. 45], Mercator in manibus habuisse uidetur [p. 66, 35].

4 [p. 66, 42—68, 23]. Zosimi epistula *quæ tractoria dicitur, ad Orientales ecclesias, Aegypti dioecesin et Constantinopolim et Thessalonicam et Hierosolima transmissa,* qua a. 418 Pelagius Cælestiusque damnati sunt; cf. August. ep. 190, 22. 23 de pecc. origin. 24.

5 [p. 68, 38—41]. Innocentii epistulæ ad concilia Carthaginiense [Aug. ep. 181] et Mileuitanum [ibid. 182] atque ad Aurelium Alypium Augustinum Euodium Possidium [ibid. 183] initio a. 417 directæ. cum falso ex terno epistularum numero tria concilia in Africa congregata esse concludat Mercator, eum non illic, sed, sicut a. 418 et 419, etiam tum Romæ fuisse ueri simile est.

6 [p. 69, 3]. Epistulæ Theodoti episcopi Antiocheni et Prayli episcopi Hierosolimitani de concilio quod præsidente Theodoto Pelagium Hierosolimis deturbauit. recte huc rettulisse uidetur Tillemont [XII 339] Hieronymi epistulam 138: *tamen scias in hac prouincia nullis humanis auxiliis sed proprie Christi sententia pulsum esse non solum de urbe, sed de Palæstinæ quoque finibus Catilinam nosque dolere uel plurimum, quod cum Lentulo multi coniurationis socii remanserunt, qui in Ioppe remorantur*, quibus uerbis se per orationes suas, id est per epistulam ad Ctesiphontem [133] et dialogos aduersus Pelagianos causam illi Pelagii deturbationi præbuisse gloriatur, queritur Annianum Pelagii socium [cf. Tillemont XII 344] Ioppæ remansisse. similiter loquitur paucis annis post in ep. 151. epistula 138 aliquo tempore post Hieronymi piarumque cum eo muliercularum direptionem scripta est, quæ a. 416 facta est, antequam Innocentius Romanus et Iohannes Herosolimitanus mortui sunt [Coll. Auell. 42. 43]; aliqua, quando illam scripsit, de Zosimi erga Pelagianos fauore audiisse uidetur Hieronymus. quibus omnibus perpensis concium illud de Pelagio ex Palæstina expellendo habitum fuisse a. 417 non aliter quam Tillemont [XIII 1018] concluserim. neque obstat quod Zosimus in epistula quam d. 21. m. Sept. a. 417 ad episcopos per Africam constitutos [Coll. Auell. 46] direxit, scribit se litteras Prayli accepisse, qui causæ Pelagii enixius adstipulator interuenerit. primo enim non prætermittendum est has litteras scriptas fuisse aliquot mensibus antequam Romam peruenirent, deinde concilio præfuisse non Praylum, sed Theodotum metropolitanum dioeceseos Orientis, qui ab episcopo Hierosolimitano tunc

temporis, ut sibi obsequeretur, postulare poterat. si autem nescitur quibus causis commotus metropolita Antiochenus seuere cum Pelagio egerit, non mirum; præter pauca enim spissis tenebris illius temporis res ecclesiasticæ Antiochenæ obrutæ iacent.

[p. 69, 12]. Libellus Pelagii ad quandam Liuaniam uel potius Libaniam uiduam. de qua nihil notum est neque Labbeus eam a Iuliana Olybrii uxore non diuersam esse coniciendo quicquam profecit: certe Pelagii liber de quo Augustinus in ep. 188 loquitur, non illi, sed Demetriadi filiæ destinatus erat.

Addo epistulam quam Iulianus ad Zosimum post Pelagii Cælestiique damnationem direxit [p. 12, 1—39].

Quæ omnia Romæ ad Mercatoris uenisse notitiam non est cur negemus. inde Hieronymum per amicos de eo certiorem factum esse ex illius ep. 154 apparet neque ueri dissimile ibi eum in illius scripta incidisse. quem ab eo pro imitationis exemplo electum esse non minus toto rixandi conuiciandique studio proditur quam flosculis singularibus ex illo decerptis [cf. p. 9, 16. 11, 14]. in errores quoque per illius morem pellectus est diuersos aduersarios in unam hæreticorum cateruam conglobandi. qui in prologo quarti libri commentariorum in Hieremiam Pelagii sectam dicit hæresin Pythagoræ et Zenonis ἀπαθείας et ἀναμαρτησίας, quæ dudum a se ipso in Origene et in eius discipulis Rufino Euagrioque Pontico iugulata sit, quorum seriei in ep. 133 etiam Manichæum et Priscillianum immiscet. apparet qua ratione Rufinum Pelagii siue Pelagii et Iouiniani magistrum finxerit [comment. in Hierem. 4, 41 prolog. 1, cf. ep. 133, 3 extr.]: non ex ueritate rerum id desumptum est, sed odii et calumniæ causa inuentum. hinc Mercator [p. 5, 36] Rufinum hæresin primum Romam inuexisse et Pelagium decepisse commentus est, non ex eis quæ Augustinus [de pecc. orig. 3] ex gestis concilii Carthaginiensis a. 411 de Cælestio, non Pelagio narrat respondente se Rufinum et alios plures Romæ audisse traducem peccati esse negantes. atqui in prologo dialogorum aduersus Pelagianos Hieronymus Rufini uice post Origenem Manichæum Priscillianum Euagrium introducit *totius pæne Syriæ hæreticos quos Messalianos, Græce* Εὐχίτας *uocant* [1]): hæc uerba Mercatori ansam præbuerunt quæstionem quæ a Pelagio postea tractaretur, *apud nonnullos Syrorum* [p. 5, 30] motam esse fingendi atque ipsum Rufinum natione Syrum dicendi [p. 5, 38]. quod quoniam incredibile uidebatur, multi uiri docti pellecti sunt, ut alium dici Rufinum quam presbyterum Aquileiensem Hieronymique aduersarium censerent; sed uana et futtilia Hieronymi imitator ex illius conuiciis deriuauit, eorum quæ a Pelagio, dum Romæ erat, acta sunt, prorsus nescius.

Longe aliam quam Augustini Hieronymique epistulæ et documentorum quæ Mercator in commonitoriis allegat, origo, speciem eius uitæ atque habitationis præbent ipsæ eius scriptiones. commonitorium quod ecclesiæ Constantinopolitanæ et imperatori qui illic residebat, oblatum est, in Occidente non conceptum esse non eget probatione. Nestorii sermones quos post synodicas Cælestini et Cyrilli epistulas d. 6. et 7. m. Decembr. a. 430 habuit [23. 24], et eos quibus Pelagii Cælestiique doctrinam impugnasse dicitur [31—34], non ex collectionibus quas Cyrillus instituit uel quæ Romam missæ sunt, sumpsisse (ibi enim illorum nullum uestigium), sed ipse ab amicis in urbe regia constitutis Mercator accepisse putandus est. ceterum clericos quoque Alexandrinos

[1]) Quamquam huc non pertinet, tamen mentione dignum episcopos Orientales in epistula ad Rufum Thessalonicensem [V 97 = L III 741 M IIII 1416] Pelagianos dicere esse Euchitas: τὰ αὐτὰ φρονοῦντας Κελεστίωι καὶ Πελαγίωι· Εὐχῖται γάρ εἰσιν εἴτ' οὖν Ἐνθουσιασταί· δι' ὃ καὶ ἀκοινώνητοι ἦσαν τῶι τε διοικητῆι καὶ τῶι μητροπολίτηι. ex alia Iohannis Antiocheni epistula [V 154 = L III 708 M IIII 1381] apparet episcopos illos nullius nisi Messalianorum erroris accusari; eos Pelagii quoque et Cælestii asseclas fuisse ab Iohanne fingebatur, ne sicut Nestorius Pelagianis fauere uideretur. at ab Hieronymi Mercatorisque commentis hæc aliena sunt.

qui Constantinopoli Cyrilli res agebant, materiem ei Nestorium impugnandi præbuisse constat. ab hoc enim fonte deriuandum quod exemplaria epistularum Nestorii ad Cyrillum [25] illiusque ad Nestorium [26. 27] ad eum peruenerunt; maximi uero momenti est quod epistulæ a Cyrillo initio certaminis a. 429 ad ipsos illos clericos directæ [28] singularis quædam recensio apud eum fuisse uidetur, quæ hic illic a Græco exemplari [V 22] discrepabat. nomina propria Anastasii presbyteri [p. 52, 35] uel Buphae Martyrii diaconi [p. 53, 10] omissa, si hæc sola discrepantia esset, non multum curarem; mirum uero est quod pro sententia simplici Græca καὶ αὐτὸν δὲ τὸν πατέρα εἶπε θεοτόκον plura extant in exemplari Latino [p. 54, 28]: *qui in dictis suis patrem* θεοτόκον *magis dici mauult quam illam uirginem sanctam, qui rectius et conpetentius* θεοῦ γεννήτωρ, *ut et Latini dei genitorem dicerent, enuntiare debuerit,* quæ a translatore ficta esse uel propter uerba Græca non ueri simile est. grauissimum uero est quod translatio finem exhibet ab exemplari Græco prorsus diuersum. illic enim Cyrillus clericis suis de libello imperatori offerendo, quem ei examinandum proposuerant, consilia dat; eum sibi minus placere alterumque se misisse quem, si tempus exigeret, offerrent; si Nestorius sibi insidias struere pergeret, sibi scriberent, ut uiros pios et prudentes, episcopos et monachos, Constantinopolim mitteret. omni enim modo se in certamine persistiturum, ne mortis quidem periculum ueritum. longe aliter claudit epistulam apud Mercatorem: nihil se desiderare nisi pacem et quietem, dummodo ne Nestorius falsa docere ac sentire pergat. scribat catholicam fidem mittatque Alexandriam; si hæc ex intimo cordis affectu scribantur, se quoque librum editurum. sin uero in prauitate inanis gloriæ permaneat et petat pacem, nihil restare nisi ut et ipse consentire illi putetur et quæ sint nefanda, sentire. nam sibi pro fide quæ in Christo sit, et laborare et uiuere et mortem maximum uotum esse experiri. his non sine consilio, ne dicam fraude uerum Cyrilli animum qualem ministris fidis et deuotis patefacit, in speciem clementis innocentiæ commutatum esse uel ex inconcinno sententiarum decursu apparet, quo a nouatis et inuentis in fine ad ipsa Cyrilli uerba fit reditus; ceterum epilogo Græco certissimus extat testis, ipse scilicet Nestorius in libro Heraclidæ p. 154 sq. Mercator autem ipse in Cyrilli uerbis tale quid ausus esse nequit putari: eiusmodi uiolentiæ exemplum in eius uersionibus nullum extat exemplum. nihil igitur restat nisi ut ei non ipsum integrumque, sed consulto immutatum exemplar Græcum præsto fuisse censeatur neque alios inuenio qui hoc commisisse credi possint nisi ipsos Cyrilli clericos, qui ita illam epistolam propagare utile duxerint, ut arcana magistri consilia non prodantur. neque obstat quod aliquo tempore post concilium Ephesenum, ipso Cyrillo mortuo, genuina epistula in publicam gestorum collectionem recepta est.

Breuior esse potero in aliis. symbolum quod per actionem concilii Epheseni de Charisio ad publicam notitiam peruenit, Mercator adscribit Theodoro Mopsuesteno. cuius notitia non gestis synodalibus debetur quippe quæ de eo qui symboli auctor fuerit, altum teneant silentium, sed Cyrillo; cf. illius epistulam ad Iohannem Antiochenum Μόλις ποτέ p. 20c Aub. quæ Mercator se uertisse dicit [29 p. 55, 6] Nestorii de diuersis libris uel tractatibus a Cyrillo excerpta capitula, quoniam ex Cyrilli libris contra Nestorium desumpta esse non possunt, ea esse debent quæ a. 430 a Cyrillo ad papam Cælestinum Romam missa sunt; cf. Cyrilli common. ad Posidon. in Noua Coll. Conc. ed. Baluze I, 380 ἰδοὺ ἔχεις τόμους ἔχοντας κεφάλαια τῶν βλασφημιῶν Νεστορίου et epistulam ad Cælestin. [V 144, L III 346 = M IIII 1016. 1017]: ὑπὲρ δὲ τοῦ εἰδέναι σαφῶς τὴν σὴν ὁσιότητα τίνα ἐστὶν ἃ αὐτὸς (Nestorius) μὲν λέγει καὶ φρονεῖ, τίνα δὲ ἃ οἱ μακάριοι καὶ μεγάλοι πατέρες ἡμῶν, ἀπέστειλα τόμους ἔχοντας περικοπάς, ἑρμηνευθῆναι δὲ παρεσκεύασα, ὡς ἐνεδέχετο τοῖς ἐν Ἀλεξανδρείαι. hæc simul ex Nestorio atque patribus ex-

cerpta quasi præparationem eorum fuisse quæ anno post concilio Epheseno proposita sunt, apparet, quibuscum si ea quæ a Mercatore translata sunt, comparabuntur, idem de eis iudicium ferendum esse nemo dubitabit. accedit quod apud Mercatorem similiter atque Ephesenis eclogis accurata codicum et quaternionum adicitur notitia, fidei scilicet causa, ut cuiuis ipsis codicibus et quaternionibus inspectis sibi persuadere liceat eclogas non fictas uel falsatas esse. uel inde elucet eclogas quæ a Mercatore uersæ sunt, a Cyrillo non libri alicuius conficiendi causa excerptas esse, sed ut iudicio cuidam ecclesiastico proponerentur, quale erat concilium ecclesiæ Romanæ apud Cælestinum. at unde hæ eclogæ quæ Cælestino tantum, non usui publico destinatæ erant, ad Mercatorem peruenerunt? neque enim eas uertere a Cyrillo iussus est; translationem in ipsa Alexandrina urbe factam esse ille ipse testatur. ne hic quidem quicquam aliud restat nisi ut eclogas Nestorianas a Cyrillo præter Romam Constantinopolim ad clericos illius missas et ab eis Mercatori datas sumatur.

Quamuis autem arto quodam conexionis uinculo cum Cyrilli clericis Constantinopoli constitutis coniunctus esset, in ipsa urbe non degebat Mercator. scribit enim in commonitorii alterius uersione [p. 67, 2] de Zosimi epistula tractoria: *quorum scriptorum et n o s h i c habemus exemplaria et ad Orientales ecclesias, Aegypti dioecesin et Constantinopolim et Thessalonicam et Hierosolima similia eademque scripta ad episcopos transmissa esse suggerimus.* ceterum nullum extat uestigium unde eum cum Cælestino aliquid commercii habuisse prodatur, sed ipse quorum in usum omnes illas uersiones fecerit, dicit in epistulis quas uersionibus præponere solet: p. 23, 17. 28, 11. 40 *Marius Mercator Christi seruus lectori conseruo suo salutem.* dei uel Christi seruitutem illo tempore significare uitam monasticam olim nouit Tillemont [XIII 653]; ne quis dubitet, satis habeo pauca adferre exempla qualia legenti se obtulere: Aug. ep. 186 *Pelagium quod ut seruum dei dilexeris, nouimus*; ep. 177, 6 *Timasius et Iacobus spem quam habebant in sæculo, reliquerunt et nunc continentes deo seruiunt* cf. ep. 179, 2. 11. 186, 1 *famulis Christi*; ep. 159, 1 *Barbarus seruus dei*, ibid. *serui dei boni et casti adulescentis*; ep. 215 *Cresconium Felicem et alium Felicem dei seruos qui ex uestra congregatione ad nos uenerunt*; ep. 211, 9. 13. 212, 1 *famulas dei*, ep. 211, 14 *ancillis Christi*; Oros. 7, 36 5 *Caprariam . . adiit unde secum sanctos seruos dei aliquot . . . . sumpsit*, cf. Aug. ep. 48; Possid. uit. Aug. 11 *sub sancto et cum sancto Augustino in monasterio deo seruientes*; Hieron. ep. 134 *omnis fraternitas quæ nobiscum domino saluatori servire conantur*; Zosimus Coll. Auell. 46, 6 *laicum uirum ad bonam frugem longa erga deum seruitute utentem*; Prosper epit. chron. 418 [p. 468 Momms.] *Constantius seruus Christi Romæ habitans.* quia Augustinus et Hieronymus in epistulis Mercatori filii tantum adlocutionem præbent, tum tantum se monachum fecisse censendus est, cum Roma relicta in prouinciam quandam Orientalem migrauit, ni fallor, dioecesis Thraciæ, ubi et Latini sermonis late patebat usus et omnia ad urbem regiam uergebant, quæ illic sola urbis nomine digna erat. ex eiusmodi latebris monesticis primo a. 429 Mercator in publicum prodiit; postea cum Nestorii causa a. 431 in concilio Epheseno profligata esset [cf. p. 23, 21. 28, 41. 60, 14. 65, 40], uersionibus ex Græco sermone factis contra eum et Theodorum pugnare cœpit, a Cyrilli clericis Constantinopoli constitutis instigatus et adiutus. episcopo enim Alexandrino Nestorii depositione res minime ad finem perducta esse uidebatur, dum Orientales episcopi resistere pergebant, et ne pace quidem a. 433 cum Iohanne Antiocheno facta quieuit, sed Theodori umbram persequi cœpit. cui zelo Mercator se adsociauit, antiqui contra Pelagianos odii non oblitus. cum enim post Augustini mortem quæ a. 430 accidit [cf. p. 6, 29], tempore fere concilii Epheseni aut paulo post, opus accepisset, quod ille contra Iuliani libros ad Florum conscribere cœperat, sed imperfectum reliquerat, epi-

scopum Eclanensem, nouum ceterisque longe superiorem sectæ Pelagianæ principem, impugnandum sibi elegit, ex materie commodissima — una enim et Iuliani inuectiuas et Augustini responsiones illud opus continebat — pauca decerpens, magis ut ansam haberet conuiciorum quam ut seriis argumentis aduersarium refelleret.

Quæcumque Mercator monachus scribebat, destinabat usui monachorum siue in eodem monasterio siue in proximitate habitantium. neque a Cyrilli consiliis, qui quanta uoluntate quantoque successu monachorum Constantinopolitanorum studia ambierit, Gestorum Ephesenorum collectiones docent, alienum erat etiam eos monachos instigare qui in Thraciæ diœcesi degebant per sermonem cum Occidente coniuncti, propter Constantinopolis uiciniam Orientis controuersiis implicati. Mercatoris scriptiones postquam per plus centum annos in monasterio quodam Thraciæ diœceseos delituerunt, inuenit monachus ille Gothicus cui Collectio Palatina debetur, et suis quoque temporibus utilissimas fore ratus in collectionem recepit; simili enim studio contra Nestorianos et Pelagianos flagrabat.

V. DE COLLECTIONIS PALATINAE ADDITAMENTIS

Longiore ipsius Mercatoris libri egebant præfatione; de ceteris Collectionis Palatinæ primariæ partibus quæ lectori necessaria sunt, singulis editionis locis adnotaui. quæ de Theodoreti Pentalogo contra Cyrillum uel de libro de incarnatione, quem postquam ab Angelo Mai inuentus est, sed sub Cyrilli nomine delituit, denuo felicissime Ehrhard detexit, in Commentat. academiæ Bauaricæ a. 1922 disserui, hic repetere nolui; de Nestorii quæ feruntur capitulis et de Gestis Ephesenis ceterisque præter Palatinum illorum codicibus commodius in alterius partis præfatione agetur.

Primus, ut uidetur, Collectione Palatina usus est Pelagius papa II in ep. III quam ad episcopos Histriæ inter annos fere 585—590 [cf. Act. Conc. t. IIII 2 p. XXIII] scripsit; cf. p. 144, 5. 147, 30. 153, 15. 160, 15. 166, 27. 167, 9. 168, 7. 169, 19. 171, 37. 172, 13. 21.

Collectionis forma primaria, sicut supra dixi, integra iam non extat; desunt enim quos se sermones Iohannis episcopi Tomorum propositurum esse collector promisit [p. 181, 5]. quorum uice adnexæ sunt epistula Nestorii ad Cælestinum papam de synodo futura scripta [55], nescio unde arrepta, deinde epistula Cyrilli synodica ad Nestorium [56] secundum Dionysii exigui uersionem, sed ex Græco exemplari correcta, de qua in huius uoluminis partis alterius præfatione disputabitur, denique Cyrilli scholia de incarnatione unigeniti [57]. quæ translatio Collectionis Palatinæ etiam forma primaria antiquior est; non enim Facundus tantum eam ita nouit, ut etiam uitium numerationis capitum retineret [cf. p. 187, 36. 188, 32. 190, 15. 27], sed eam a Iohanne Maxentio allegatam esse in libello quem a. 519 primo legatis sedis apostolicæ Constantinopoli, tum Romæ ipsi Hormisdæ papæ obtulit [p. 186, 16 t. IIII 2 p. 8, 1], cognouit Eduardi Weigl, nunc collegæ mei, docta sagacitas. quin immo Leo papa ea usus esse uidetur in florilegio quod epistulæ d. 17 m. Aug. a. 458 ad Leonem imperatorem datæ adiunxit, cf. p. 186, 16. 194, 1. 203, 3. neque eam unus codex Palatinus seruauit, sed præter eum et codex Sangallensis 152 s. VIIII, quem olim Pusey excussit, nunc, cum benigna uiri Turicensis de Sinner interuentione ab illius bibliothecæ præfectis, ut huc mitteretur, impetrassem, ipse exploraui, et alter nunc ignotus quo usus est R. Winter in Synodicis Constitutionibus quas a. 1542 Basileæ edidit [1]), Sangallensis simillimus neque tamen ex eo descriptus.

---

[1]) Hunc librum, non codicem secuti sunt Surius et editores Romani.

VI. DE CYRILLI SCHOLIORVM RELIQVIIS GRAECIS

Cyrilli totum Scholiorum opus non seruatum est nisi per uersiones. de Latina dixi; Armenam F. Conybeare, uir optimæ in Germania memoriæ, post Apocalypsin a. 1907 edidit; quoniam uerba Græca fidelius Latina expressit, eam totam non sine fructu contuli. quas attulit Pusey uersiones Syriacas, quia hucusque non editæ sunt codicumque phototypa emere illis temporibus quibus editionem præparaueram, per nimias impensas non licuit, non adhibui nisi per Puseyi adnotationes. Græcus textus post s. x interiisse uidetur præter excerpta et locos qui in florilegiis uel catenis adlati sunt. quæ omnia quamuis ea diligentia Pusey collegerit, ut noua fragmenta addere non possim, tamen iterum recensere e re uisum est et propter editionis Anglicæ raritatem et ut ipsius reliquiarum quas ille secundum textum Latinum dissiparat, formæ clara et certa præbeatur imago.

Inter excerpta primum locum obtinent ea quæ Parisina dixi; seruata enim sunt duobus illius bibliothecæ nationalis codicibus quos Henrici Omont liberalitate huc missos ipse excussi, 1308, qui scriptus est a. 1389 et accuratius in præfatione uol. I describendus erit, et 1107, qui miscellaneus est. codicis 1308 apographon est 882, quo usus est Aubert.

Quæ altero loco posui excerpta, breuitatis causa nec prorsus accurate dixi Iohannis Cæsariensis. de quo primi fratres Assemani in Bibliotheca orientali t. 3 p. 221 sq., deinde docte atque eleganter egit F. Diekamp in Doctrinæ patrum editione p. XLIX sq. LXXVI sq. mentionem eius facit Anastasius Sinaita in Hodego [6] his uerbis: εἶτα (post Timothei Aeluri contra concilium Chalcedonense scriptiones) Ἰωάννης ὁ Καισαρεὺς ὁ γραμματικὸς ἀπελογήσατο ὑπὲρ τῆς συνόδου . . . διωχθέντος οὖν Σευήρου ἀπὸ Ἀντιοχείας [a. 518] . . . παραγίνεται ἐν Ἀλεξανδρείαι . . . καὶ ἐγκύψας τοῖς συντάγμασι τοῦ Καισαρέως[1]) . . πρῶτον μὲν εὐθέως κατέγραψε κατὰ τοῦ Καισαρέως Ἰωάννου . . . . ἐκτίθεται αὐτοῖς βίβλον τὴν λεγομένην Φιλαλήθη . . . . ἐνομοθέτησε γὰρ αὐτοῖς ἐν τῶι αὐτῶι βιβλίωι τῶι καλουμένωι Φιλαλήθει ὅτιπερ σλ΄ χρήσεις τῶν ἁγίων πατέρων διέστρεψεν [διέτριψεν edd.] ἡ πίστις Χαλκηδόνος ἐν τῆι ἀπολογίαι ἧι ἐποιήσατο ὑπὲρ αὐτῆς Ἰωάννης ὁ Καισαρεύς. ipsum Iohannis Cæsariensis opus et Doctrinæ patrum scriptori, qui cap. 24, 10—14 ex eo, nomine tamen non addito, excerpsit, et Theoriano qui s. XII disputationem cum Armeniorum catholico conscripsit, præsto fuisse ualidis Diekamp probauit argumentis. at illa excerpta ad Cyrilli Scholia non pertinent, sed multo maior multitudo eclogarum Cyrilli, quarum haud paucæ ex Scholiis desumptæ sunt, extat in opere quodam quod sine auctoris nomine inuenitur in duobus codicibus, qui partem gestorum primæ actionis concilii Chalcedonensis canonum collectioni inserunt. quorum alter est codex Parisinus 415 s. XII a me ipso inuentus, cuius multas quaterniones amissas supplet codex Marcianus 165 s. XV, in meum usum ab Iohanne Lietzmann et Iohanne Heiberg, denique etiam paulo ante mortem a Francisco Boll piissimæ memoriæ descriptus, in Scholiorum eclogis a Ricardo Harder collatus, nunc etiam phototypis expressus, alter codex Sinaiticus 1690 s. XIIII, olim monasterii S. Ecatherinæ Cairensis, cuius exemplar phototypum debeo Wladimiri Beneschewitsch amicitiæ. codices inter se simillimi sunt; Sinaitici uitia plurima librarii neglegentiæ plerumque debentur. in utroque

---

[1]) Reuera librum Φιλαλήθη a Seuero scriptum esse cum in Palæstina monachus esset, ante eius primum iter Constantinopolitanum (a. 508, cf. *Sitzungsber. d. Heidelb. Akad. d. Wiss. 1912, 16. Abhdlg. p. 6*), ex inscriptione uersionis Syriacæ in cod. Vat. 140 apparet, cf. Bibl. or. l. c.

cum Gestis Chalcedonensibus coniunctum est opus anonymum quod ex partibus compositum est hisce:

1. Ὅρος ἐκτεθεὶς παρὰ τῆς οἰκουμενικῆς [δ̄ add. Sin.] συνόδου τῆς ἐν Χαλκηδόνι κατὰ τῶν ἀσεβεστάτων Εὐτυχιανιστῶν καὶ κατὰ ἄλλων πλείστων αἱρέσεων καὶ κατὰ Νεστορίου τοῦ φρενοβλαβοῦς. sequitur definitio fidei concilii Chalcedonensis tota et integra, cf. Doctr. patr. 24, 10 p. 166, 3. 4.

2. Τῆς συνόδου καὶ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας ἀντιπαραθέσεις κατὰ κεφάλαιον τῆς συνόδου. secuntur quæ extant in Doctr. patr. p. 168, 7—173, 15, præter 170, 8—10 et 171, 13 ἡ ἀπόρρητος — 14, quæ omissa sunt.

3. Κυρίλλου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας χρήσεις διάφοροι, ἐν αἷς ἔστιν εὑρεῖν τῶν δύο φύσεων τὸ διάφορον καὶ τὸν θεὸν λόγον ἀπαθῆ καί ἀθάνατον, τὸν δὲ ναὸν παθητὸν καὶ θνητὸν παρ' αὐτοῦ κηρυττόμενον. secuntur ccxxx eclogæ e Cyrilli epistulis et libris excerptæ, singulæ numeris signatæ.

Hanc eam Iohannis apologiæ formam esse quam Seuerus suæ refutationi in Philalethe præposuit, demonstratur sententiæ quodam frustulo quamuis mutilo quod in codice Parisino (in Sinaitico deest) ultimam sequitur eclogam: Κυρίλλου φωνάς, ἃς ἀσεβῶς ὁ τὴν βίβλον συνθεὶς περιέκοψεν, ἔστι δὲ οὗ καί τινα πλάσας προσέθηκε, πολλάκις δὲ καὶ ὑφεῖλεν, ἵν' ἡμεῖς πανταχοῦ τῆς ἀληθείας φροντίσαντες ἐκ τῶν τοῦ σοφωτάτου Κυρίλλου ῥημάτων τὸν αὐτοῦ νοῦν παραστήσωμεν πανταχοῦ μίαν φύσιν τοῦ θεοῦ λόγου σεσαρκωμένην πρεσβεύοντος (πρεσβεύοντεσ cod.), τὴν ἀληθῆ τῶν αὐτοῦ ἁγίων Κυρίλλου δογμάτων παρίστησι δόξαν. quæ uerba Seueri ipsius esse post apologiam Iohannis præmissam ad refutationem transeuntis ex eis sequitur quæ fratres Assemani in Bibl. orient. t. 3 p. 221 ex codice Vaticano syriaco 139 [nunc 140] referunt: ibi illa sententia plena et integra Syriace uersa extat. continet enim codex iste uersionem primo apologiæ Iohannis atque talis quidem, sicut G. Mercati in litteris ad F. Diekamp datis [cf. Doctr. patr. p. L] testatur, qualem codices Parisinus siue Marcianus et Sinaiticus exhibent, deinde Seueri refutationis; utinam totum opus a uiro quodam sermonis Syriaci perito edatur.

Tertio loco collocaui codicem Vaticanum 1431, s. XVI a cardinali Sirlet possessum, tum ex eius libris a cardinali Colonna emptum, unde in bibliothecam Vaticanam dudum peruenit. cui insunt florilegia duo a diuersis librariis conscripta [f. 299ʳ—309ᵘ et f. 310ʳ—322ʳ], de quibus rettulit I. Lietzmann [*Apollinaris v. Laodicea* 1, 99]; quæ facile inueniri poterant ex Scholiis excerpta, contulit I. Heiberg. hoc codice se usos esse ipsi testantur editores Romani in notula indicis Conciliorum t. 1 præmissi, atque re uera inde quæ præbent Scholiorum frustula græca, sumpserunt omnia, præter ea quæ transscripserunt ex Gestis Chalcedonensibus [cf. p. 186, 16. 194 1. 203, 3] et unum [p. 229, 39—230, 5], cuius ut originem indagarem, nondum mihi contigit; crediderim etiam hoc in uno ex florilegiis cod. Vat. 1431 extare[1]).

Leontii Byzantii codicem Vaticanum 2195 inspexit I. Heiberg; locos Doctrinæ patrum et Nicephori ex editionibus sumpsi; Nicetæ catenæ in Iohannem codicem adhibui, ad quem mihi aditus patebat commodissimus, Monac. 37.

Tanta erat temporum rerumque Germanicarum calamitas, ut et huic Actorum Conciliorum operi duplex immineret periculum, ne ea quæ dudum ab editore conscripta erant, publicari neue noua præparari possent. eiusmodi cladi se opposuere primo Societas quæ scientiæ Germanicæ inopiis indefesse et prudenter opitulatur, tum biblio-

[1]) Extare illud in florilegio altero codicis Vat. 1431 f. 310ᵘ ex phototypis comperio hoc ipso die quo hæc corrigo, acceptis.

polæ eiusque heredum et sociorum fiducia; plurimum uero auxilii tulit generosa summi pontificis Pii papæ XI liberalitas quæ in spissis tenebris uelut lux salutifera effulsit. qua plus semel præstita iam quamuis publica duret calamitas et pergere uideatur, id effectum est ut hoc opus secure continuari possit. quattuor annis totus tomus I qui Gestorum Ephesinorum molem, primam atque difficillimam operis partem continet, publicatus uirorumque doctorum studiis paratus erit, tomi uero II, Gestorum scilicet Chalcedonensium materies iam collecta et comparata est, ut deo fauente recensionem instituere et perficere sine mora et impedimento liceat.

Monachis Bauarorum mense Iulio anni h. s. XXIIII

E. Schwartz

IN VOLVMINIS V PARTE PRIORE CONTINENTVR

I. Collectio Palatina primaria
1. Epistula Anastasii papæ I ad Iohannem episcopum Hierosolimorum super nomine Rufini .... 1 p. 3. 4
2. De fide .... 2 p. 4. 5
3. Libri Marii Mercatoris
a. Commonitorium aduersum hæresim Pelagii et Cælestii uel etiam scripta Iuliani; secuntur subnotationes ad Augustini opus imperfectum contra Iulianum .... 3—14 p. 5—23
b. Epistula et translatio symboli Theodori Mopsuesteni; secuntur refutatio et epistula .... 15—18 p. 23—28
c. Epistula et translatio sermonum Nestorii .... 19—24 p. 28—46
d. Epistula Nestorii ad Cyrillum .... 25 p. 46—49
e. Epistula Cyrilli ad Nestorium »*Garriunt quidem*« .... 26 p. 49—51
f. Epistula Cyrilli ad Nestorium »*Venerabiles uiri*« .... 27 p. 51. 52
g. Epistula Cyrilli ad clericos suos Constantinopoli constitutos .... 28 p. 52—55
h. Nestorii de diuersis libris uel tractatibus excerpta a Cyrillo capitula .... 29 p. 55—60
i. Nestorii contra hæresim Pelagii seu Cælestii sermones 30—34 p. 60—65
k. Epistula Nestorii ad Cælestium .... 35 p. 65
l. Commonitorium super nomine Cælestii ex Græco sermone translatum .... 36 p. 65—70
4. Cyrilli et Nestorii capitula cum collectoris disputatione ... 37 p. 71—84
5. Gesta Ephesena .... 38 p. 84—116
6. Cyrilli apologeticus XII capitulorum contra Orientales .... 39 p. 116—142
7. Cyrilli apologeticus XII capitulorum contra Theodoretum . 40 p. 142—165
8. Excerpta ex Theodoreti libris quinque aduersus Cyrillum.. 41 p. 165—169
9. Excerpta ex Theodoreti libro de incarnatione .... 42 p. 169. 170
10. Excerpta ex Theodoreti epistulis .... 43–49 p. 170–172
11. Ex gestis quæ contra Domnum episcopum Antiochenum conscripta sunt .... 50 p. 173
12. Excerpta ex libris Theodori Mopsuesteni .... 51 p. 173—177
13. Excerpta ex Diodoro Tarsensi .... 52 p. 177—179
14. Blasphemiæ Hibæ Edesseni .... 53 p. 179
15. Excerpta ex Eutherii Tyanensis Antirrheticis; secuntur uerba collectoris .... 54 p. 179—181
II. Collectionis Palatinæ additamenta
1. Epistula Nestorii ad Cælestinum .... 55 p. 182
2. Epistula synodica Cyrilli ad Nestorium .... 56 p. 182. 183
3. Cyrilli Scholia de incarnatione unigeniti .... 57 p. 184—215
III. Appendix. Excerpta Græca ex Cyrilli Scholiis .... p. 219—231

Indices parti alteri adicientur

PAGINARVM CONSPECTVS

Marius Mercator ed. Garnier	Migne Patrologia Latina 48	Hæc editio
I p. 6—28	p. 63—108	p. 65—70
p. 30—60	p. 109—172	p. 5—23
p. 71	p. 181—184	p. 65
p. 73	p. 183—188	p. 60
p. 76. 77	p. 189—197	p. 60—62
p. 80. 81	p. 197—202	p. 64. 65
p. 83	p. 202—204	p. 62. 63
p. 84. 85	p. 204. 205	p. 63. 64
p. 95	p. 213—217	p. 23
p. 97. 98	p. 218—226	p. 173. 174
p. 103—106	p. 226—232	p. 174—176
p. 109. 110	p. 231—240	p. 3. 4
p. 114. 115	p. 239—254	p. 4. 5
II p. 3	p. 753—756	p. 28. 29
p. 5. 6	p. 757—763	p. 29. 30
p. 17. 18	p. 773. 774	p. 28
p. 26. 27	p. 782—785	p. 37—39
p. 34—39	p. 789—801	p. 31—37
p. 42. 43	p. 801—804	p. 51. 52
p. 45—48	p. 804—808	p. 49—51
p. 49—53	p. 808—817	p. 52—55
p. 57—61	p. 818—827	p. 46—49
p. 80. 81	p. 841—844	p. 182
p. 84	p. 845—848	p. 65
p. 84—89	p. 848—862	p. 39—45
p. 93. 94	p. 862—864	p. 45. 46
—	p. 865—886	p. 85—104
p. 96—102	p. 886—892	p. 105—110
—	p. 892—896	p. 110—116
p. 103—106	p. 897—904	p. 55—60
p. 116—130	p. 909—932	p. 71—84
p. 133—175	p. 933—968	p. 116—142
p. 178—215	p. 969—1001	p. 142—165
p. 219—246	p. 1005—1040	p. 219—231
p. 250—255	p. 1041—1050	p. 23—28
p. 256—264	p. 1051—1064	p. 173—179
p. 267—276	p. 1067—1084	p. 165—173
p. 277—279	p. 1085—1088	p. 179. 180
—	p. 1088	p. 180. 181

CORRIGENDA

In siglorum conspectu legas pro *W M* = Codex Meermano-Wetstreenianus s. VIII
ex codicibus Hadrianæ deleas ð et ϵ

p. 4, 38 nesciunt *in* nemo scit *emend. C. H. Turner [per litteras]*
p. 10, 40. 12, 7. 35. 13, 23. 14, 18 *in notis l.* A. Bruckner
p. 30, 26 adsumptus est, appellatur *em. C. H. T.*
p. 31, 28 *l.* militum
p. 34, 4 præscribam *em. C. H. T.*
p. 35, 9 ita *in* ait *em. C. H. T.*
p. 35 in notis ad 14—18 Cyrill. apol. ad Orient. *pro* 3 *l.* 23
p. 36, 12 *pro* illud *retinendum* illum *C. H. T.*
p. 36, 36 *pro* dominus? *l.* dominus, *C. H. T.*
p. 39, 16 aliquid *in* liquidam *em. C. H. T.*
p. 39, 39 stupore *in* stridore *em. C. H. T.*
p. 40, 23 sane *in* sano *em. C. H. T.*
p. 41, 3 *margini adscribas* 2 Tim. 3, 5 *C. H. T.*
p. 41, 8 *lacunæ signum post* essem *ponit C. H. T.*
p. 46 *in notis pro* 23 *l.* 25
p. 49 *in notis pro* 24 *l.* 26
p. 51 *in notis pro* 25 *l.* 27
p. 52 *in notis pro* 26 *l.* 28
p. 56 *in nota pro* VII [—21] *l.* VII [—33]
p. 59, 32 (et infans) *suppl. C. H. T.*
p. 63, 28 uirtus *in* uirtute *em. C. H. T.*
p. 69 *in nota ad* 12 *pro* filiam *l.* uxorem
p. 184, 7 *pro* insensibiliter *l.* sensibiliter
p. 210, 5 *pro* conlatus *l.* conlatis *secundum* Γ
p. 218 *l.* f. 310r—322r

AD TOMVM I 4

p. 118, 3 deuacanti *in* deo uacanti *em.* C. Weyman
p. 135 *in nota l.* Collectione Palatina 48
p. 165 *in nota l.* Collectione Palatina 44
p. 172 *in nota l.* Collectione Palatina 49

AD TOMVM IIII 2

p. 8, 30 congruentiam *in* congruentia *em.* C. Weyman
p. 34, 22 doctor *retinet* C. Weyman
p. 55, 10 ipsius *in* ipsis *em.* C. Weyman

præterea ad hoc uolumen diligenter conferendæ sunt doctissimæ A. Jülicher animaduersiones quæ insunt uol. 181 Gött. Gel. Anz. 1919, 216 sq.

COLLECTIO PALATINA

P = Codex Palatinus bibliothecae Vaticanae 234 s. VIIII

b = Marii Mercatoris opera. Stephanus Baluzius . . . emendauit et illustrauit. Parisiis 1684

g = Marii Mercatoris . . . opera quæcumque extant. prodeunt nunc primum studio Ioannis Garnerii . . . Parisiis 1673

In gestis Concilii Epheseni [38] accedunt:

I = Codex Bodl. Mus. 102 s. VII

N = Codex Berolinensis 84 s. X

L = Collectio codicis Vaticani [Maassen p. 512]

α = Codex Vaticanus 1342 s. VIIII

β = Codex Barberinus 679 s. VIIII

γ = Codex Laurentianus bibl. aed. 82 s. X

H = Collectio Hadriana aucta

d = Codex Vaticanus 5845 s. XI

e = Codex Monacensis 14008 s. X

g = Codex Vallicellianus A 5 s. X

W = Codex Meermano-Wetstreenianus s. VIII

In Cyrilli anathematismis [54] accedunt:

W = Codex Vindobonensis 411 s. VIIII Collectionis Hispanae

H = Collectio Hadriana

α = Codex Wirceburgensis 70 s. VIIII

β = Codex Einsiedlensis 199 s. VIIII

γ = Codex Bruxellensis 1360 s. XI

δ = Codex Sangallensis 671 s. VIIII

ε = Codex Monacensis 3860 s. VIIII

In Cyrilli scholiis [57] accedunt:

G = Codex Sangallensis 152 s. VIIII

ω = Synodicae constitutiones ed. Robertus Winter Basileae 1542

INCIPIT EPISTVLA ANASTASII ROMANAE VRBIS EPISCOPI AD IOHANNEM EPISCOPVM HIEROSOLIMORVM SVPER NOMINE RVFINI

1 Probatæ quidem adfectionis est hæc ut de sacerdote sacerdos loquaris. pro tanto igitur præconio quod in merita mea effusissimum contulisti, ut amori tuo gratias ago, ita splendorem tuæ sanctitatis et earum quas in domino habes uirtutes, subinde quodam modo paruitatis nostræ fauorabilis sermo prosequitur. tam enim, uir omnium præstantissime, laudum tuarum fulges nitore conspicuus, ut par esse meritis sermo non possit; porro autem tanto titulorum tuorum rapior incitamento, ut etiam quod inplere nequeo, audere non desinam. iam hoc de laudibus tuis est quod tantum me de cælestis istius animi serenitate laudasti. tui etenim episcopatus ordo perspicuus per diuersum orbem uelut radians etiam ad nos splendoris sui detulit claritatem; in me quippe totum ipse amicitiæ tribuis, examini nihil relinquis, aut si iure me laudas, tu quoque simili tenore laudandus es. obsecro igitur ob utrumque ut me ipsum apud me laudare iam desinas; duplex etenim me causa constringit ne consacerdotis tui sensibus aut dolorem falsa laus ingerat aut pudorem uera succendat.

Sed ut ad causam reuertar, Rufinus, de quo me consulere dignatus es, conscientiæ suæ diuinam habet arbitram maiestatem, apud quam se integro deuotionis officio ipse uiderit qualiter debeat adprobare. Origenes autem, cuius in nostram linguam composita deriuauit, ante, quis fuerit et in quæ processerit uerba, nostrum propositum nesciit; quod uero sit animi mei studium, cum tua paulisper super hoc conferam sanctitate. hoc igitur mente concepi quod urbis nostræ populis de translatis Origenis lectio patefecit quandam puris mentibus ueluti nebulam cæcitatis iniectam fidemque apostolorum et maiorum traditione firmatam uelut deuiis anfractibus illum uoluisse dissoluere. dicere hoc loco libet: quid aget in Romanam linguam ista translatio? adprobo si accusat auctorem et execrando factum exosum populis prodit, ut iustis tandem odiis teneatur quem iamdudum fama constrinxerat; si uero in se tantorum malorum consensum præstat et legenda prodit in populos, nihil aliud sui opera laboris extruxit nisi ut propriæ ueluti mentis arbitrio hæc quæ sola, quæ prima, quæ apud catholicos Christianos mera fide iam exinde ab apostolis in hoc usque tempus tenentur, titulo impiæ adsertionis euerteret. absit hoc ab ecclesiæ Romanæ catholicæ disciplina; numquam profecto eueniet aliqua ut hæc admittamus ratione, quæ iure meritoque damnamus.

---

1 *JK 282. Præter Garnerium ediderunt Coustant in epp. pont. Rom. p. 723 et Vallarsi in Hieronymi* [*2, 577 = 683 ed. 2*] *et in Rufini* [*1, 408*] *operibus*
25—26 *cf. Hieronym. in Rufin. 2, 14*

---

3 *initium apparet a collectore omissum esse* 6 quod ad modo *P* 12 reliquis *P* 18 nostra lingua *P* 19 ante quis *antiquæ Hieronymi editiones* antiquis *P* 20 nesciit *Garnier* nescit *P* 20/21 sanctitatem *P* 22 quamdam *antiquæ Hieronymi editiones* quando *P*

quapropter illa toto orbe Christi dei nostri diffusa prudentia probare dignabitur accipere nos omnino non posse quæ ecclesiam maculent, quæ probatos mores euertant, aures circumstantium uulnerent et iurgia iras dissensionesque disponant. qua re moti quam epistulam ad fratrem et coepiscopum nostrum Venerium diligentiore cura perspectam paruitas nostra transmiserit, ex subditis poteris conprobare. unde igitur habeat secum ille qui transtulit, seruetque sibi hanc conscientiam, non superflua laboro formidine neque inani timore sollicitor. mihi curæ non deerit euangelii fidem circa meos populos custodire partesque corporis mei per spatia diuersa terrarum quantis possum litteris conuenire, nequa profanæ interpretationis origo subrepat, quæ deuotas mentes inmissa sui caligine labefactare conetur. illud quoque quod euenisse gaudeo, tacere non potui beatissimorum nostrorum principum manasse responsa quibus unusquisque deo seruiens ab Origenis lectione reuocetur, damnatumque sententia principum quem lectio reum profana prodiderit.

Hactenus sententiæ meæ forma processerit; quod te uero uulgi de Rufino querela sollicitat ut quosdam uagis suspicionibus persequaris, hanc tuam opinionem constringam
1 Reg. 16, 7 diuinæ lectionis exemplo sicut scriptum est: non sic homo ut deus; nam deus uidet in corde, homo in facie. itaque, frater carissime, omni suspicione seposita Rufinum propria mente perpende si Origenis dicta in Latinum transtulit ac probauit nec dissimilis a reo est qui alienis uitiis præstat adsensum. illud tamen tenere te cupio ita haberi a nostris partibus alienum, ut quid agat, ubi sit, nescire cupiamus; ipse denique uiderit ubi possit absolui.

EXP INC PROPTER FIDEM

2 Propter uenerationem sanctorum locorum Hierosolymam et Bethleem uenimus et intelleximus plurimos fratres in nobis scandalizari, eo quod audierint nos multa hæretica et quæ contra fidem ecclesiæ ueniunt, profiteri. itaque deo præsente testamur quæ infra scripta sunt, nos ex parte sensisse per errorem et præsenti tempore condemnare, alia autem in quibus falso infamamur, nec dixisse nec dicere et e contrario quæ in aliis suspicamur, posuisse atque damnasse.

I Qui dicunt diabolo et dæmonibus et impiis, hoc est gentilibus Iudæis Samaritanis omnibusque hæreticis, exceptis Christianis qui rectam fidem sequuntur et sunt peccatores, pœnas eorum non esse perpetuas, anathema sint.

II Qui dicunt quemuis sanctum uirum et profetalem et apostolicum sine dei auxilio posse esse perfectum, anathema sint.

III Qui dicunt Christum filium dei, deum uerbum, in hominem esse mutatum ita ut deus uerbum esse desierit, aut hominem purum natum ex Maria secundum Paulum Samosatenum et Fotinum et merito atque uirtutibus in dei uocabulum profecisse, anathema sint.

Mc. 13, 32 IIII Qui dicunt illud quod scribtum est: de die autem et hora nesciunt

10 *cf. Hieronym. ep. 8*   10—13 *cf. Hieron. in Rufin. 1, 12*   *Sulpic. Seu. dial. 1, 7*[2]

2 *Præter Garnerium edidit H. de Noris in Historia Pelagiana p. 26 et Vallarsi in Rufini* [*2, 580 = PL 21, 1123*] *operibus.* *quis hanc fidem professus sit, nescitur. Rufini enim nomen ne traditum quidem est; quam uero præbuisse uidetur inscriptionem codex ille Bobbiensis quem Mabillon* [*Iter Ital. 216 ed. Parisinæ a. 1724*] *uidit* abbreuiatio fidei catholicæ exposita a sancto Hieronymo, ut quidam in hæresim lapsi corrigerentur, *sic uera esse potest, ut hæc fidei professio Hieronymo præstita, non ab eo exposita esse putetur*

32 quamuis *P*   34 homine *P*   36 amo satenum *P*

neque angeli neque filius, iuxta blasfemiam Arrianorum et non propter dispensationem carnis adsumptæ, anathema sint.

V Qui dicunt patrem et filium et spiritum sanctum, hoc est sanctam trinitatem diuersæ inter se esse substantiæ et non unius potestatis atque naturæ, anathema sint.

VI Qui dicunt quolibet modo et quolibet sensu filium patrem non uidere, anathema sint.

VII Qui dicunt animas nostras ex angelorum fastigio in hæc corpora corruisse propter quædam antiqua peccata et in isto mundo agere pænitentiam, adsumentes illa testimonia: priusquam humiliarer, ego peccaui et educ de carcere animam meam et cetera his similia, anathema sint. Ps. 118,67. 141, 8

VIII Qui dicunt dominum et saluatorem nostrum non in nostra uenisse, sed diuersæ sublimiorisque fuisse substantiæ siue caelestis et non totum sumpsisse quod de Maria est, uel animam hominis non habuisse uel mentem absque peccato, anathema sint.

VIIII Qui dicunt post multa sæcula et tempora quæ non possumus humana cogitatione conprehendere, restitutionem fieri omnium in antiquum statum et uniuersa ad sua redire principia, anathema sint.

X Qui dicunt post resurrectionem non eadem habere nos corpora sed aeria quædam et spiritalia et non eiusdem naturæ cuius in sepulcro conditi sumus, licet incorruptæ atque immortalis, anathema sint.

XI Qui dicunt post resurrectionis finem et post multa tempora aboliri corpora et reuerti in usum, ut sine corporibus tantum animæ simus, quod prius fuimus, anathema sint.

XII Qui dicunt animas prius fuisse quam natæ sunt, et non cum corpore secundum exemplum primi hominis a deo cottidie fieri, anathema sint.

FINIT DE FIDE DE NOMINE RVFINI

Commonitorium lectori aduersum hæresim Pelagii et Cælestii uel etiam scripta Iuliani a Mario Mercatore seruo Christi

3 Quæstio contra catholicam fidem apud nonnullos Syrorum et præcipue in Cilicia a Theodoro quondam episcopo oppidi Mampsisteni iamdudum mota, nunc usque penes paucos eorum admodum roditur nec ea palam profertur, sed ab ipsis qui de ea fornicantur, uelut catholicis intra ecclesias interim retinetur, progenitores uidelicet humani generis Adam et Euam mortales a deo creatos nec quemquam posterorum sua præuaricatione transgressi læsisse, sed sibi tantum nocuisse; se mandati reos apud deum fecisse, alterum penitus nullum. hanc ineptam et non minus inimicam rectæ fidei quæstionem sub sanctæ recordationis Anastasio Romanæ ecclesiæ summo pontifice Rufinus quondam natione Syrus Romam primus inuexit et, ut erat argutus, se quidem ab eius inuidia muniens, per se proferre non ausus, Pelagium gente Brittanum monachum tunc decepit eumque ad prædictam adprime imbuit atque instituit impiam uanitatem. quique mox ausus in apostolum Paulum commentarios condere, cum ad illum locum notissimum ad Romanos uenisset epistulæ, ubi ita continetur: propterea sicut per Rom. 5, 12

(margin: Bal 1 beside "Quæstio contra catholicam…"; Bal 2 beside "uaricatione transgressi…")

36—38 *cf. Hieronym. comm. in Ierem. præf. libri III*

13 sublimioresque *P* 22 finem *Garnier et H. de Noris* fidem *P* 31 ad *P* mamsisteni *P* 36 hanc *Garnier* hinc *P*

unum hominem peccatum intrauit in hunc mundum et per peccatum
mors et ita in omnes homines pertransiit et cetera, ibidem eos tantum
reos dixit atque obnoxios illa præuaricatione teneri, qui hunc in præuaricandis dei man-
datis uoluerint imitari, non omnes qui ex eius sunt per successionum seriem semine
generati, atque hinc latius de sequentibus locis huius epistulæ disputat et pronuntiat
nullum hominum prorsus per generationem læsum fuisse nec lædi Adæ peccati trans-
gressione, sed imitatione, inquit, quia prior ille in genere humano peccauit, et illum
reum et obnoxium fieri, qui hunc propria uoluntate, non nascendo, sed peccando, fuerit
2 imitatus. huic Pelagio adhæsit Cælestius, nobilis natu quidem et illius temporis
auditorialis scholasticus, sed naturæ uitio eunuchus matris utero editus. hic a Pelagio
prædicto institutus, sensum istum impiissimum meracius inbibit ac multos incredibili
loquacitate amentiæ huius suæ participes et conplices fecit ausus que palam publiceque
Bal 3 his uerborum sententiis eiusdem sensum passim disseminare per populos, id est

Adam mortalem factum, qui siue peccaret siue non peccaret, fuisse moriturum;

quoniam peccatum Adæ ipsum solum læsit et non genus humanum;

quoniam infantes qui nascuntur, in eo statu sunt in quo Adam fuit ante præuari-
cationem;

quoniam neque per mortem Adæ omne genus hominum moriatur, quia nec per
resurrectionem Christi omne genus hominum resurgit;

quoniam infantes, etiamsi non baptizentur, habeant uitam æternam,

quæ quinque capitula unam impiissimam et nefandam sententiam generant.
adiecit præterea posse esse hominem sine peccato et facile dei mandata seruare, quia
et ante aduentum Christi fuerunt homines sine peccato, et quoniam lex sic mittit ad
regnum cælorum sicut euangelium.

3 Hæc atque huiusmodi etiam Iuliano et ceteris eius commanipularibus placuere.
quæ cum, cognita atque detecta, ecclesiastica fuissent cum præfatis personis auctoritate
damnata, librorum quoque numerositate ab eodem Iuliano defensa sunt placuitque
ei cum Cælestio et Pelagio in damnatione tertium numerari. tunc contra pueriles
ausus eius sanctæ recordationis Augustinus episcopus diuersis temporibus diuersos
Aug. d. nupt. et concup. I. 11 condidit libros, ex quibus omnibus Iulianus unum de duobus primo tempore ad Valerium
editis elegit, cui quattuor libris a se ad Turbantium absolutis contradiceret; sequenti
Bal 4 uero uni octo ultimis uoluminibus ad Florum emissis respondisse se iactat, fingens multos
eius sancti uiri super hac re alios elaboratos penitus ignorare. quibus octo ultimis
horrida loquacitate euagatus, disertum se magis ostentare et sciolum uolens, post in-
numerabilia conuiciorum probra quæ in sanctum supra dictum uirum est iaculatus,
hæc inpudenter, immo iam impie defendere ausus est, quæ a Pelagio Cælestioque eum
in perniciem suam didicisse superius memorauimus. quamquam, sicut iam prioribus
quattuor libris, eadem et semper eadem uoluens et nullum prudenter inueniens exitum,
iniuriis et contumeliis magis membranas seu chartas quam ulla fidei rectæ ratione con-
pleuit, et cum hæc summa breuitate et scripturarum sanctarum atque diuinarum auctori-
tate esset quæstio pertractanda, plurimam sibi distortam et omnino non necessariam
loquacitatis conscribsit materiam, de qua et impia cuderet et prorsus ageret nihil; nihil
enim agit qui impietati operam nauat. sanctus tamen sæpe dictus episcopus Augustinus
sex suis libris quattuor illius priores euertit, octo quoque posteriores singulis respon-

13—24 *cf. infra p. 133.* 15 *Bal. August. de gest. Pelag. 23. 24. 54. 57. 65*

9 cælestinus *P* 10 eruditus *P* 30 ualerinum *P* 37 sicut *Garnier* sit *P* 38 semper *Garnier* per *P* uoluens *Garnier* uolens *P* 44 sex *Garnier* ex *P* prioris *P*

sionibus suis ad singula capitula subiectis, ac sic uanos eius ac plumbeos pugiones malleo
4 catholicæ ueritatis obtudit, immo confregit. quod utriusque opus cum in nostras manus uenisset, quia tota summa inepti et magis impii Iuliani laboris ad unam prauam redigi uidetur sententiam, Adæ uidelicet et Euæ transgressionem eos non fecisse mortales nec noxam eorum ad posteros originaria successione transisse, sola autem imitatione illorum qui diuina mandata contempserit, effici reum, hoc ergo, ut dixi, totum opus cum studiosius perlegissem, breuiter pro nostrarum uirium facultate subnotationibus libris Bal 5 eius, ubiubi oportunitas exegit, adpositis, ego quoque respondi, quo lector post tanti patris et magistri tubam nostram etiam palearem fistulam non aspernatus adsumere, tota intellegat breuitate Iulianum in elaborandis numerosissimis libris inanem et plenam potius iactantiæ cum summa impietate operam impendisse. sane quoniam easdem ipsas quas dixi, subnotationes in unum corpus redigere me debere tu quoque, uenerande presbyter Pienti, iussisti, parui imperatis, non ignorans in maledicta et effrenatae illius linguæ nos conuicia incursuros. sed quid possunt extra dei ecclesiam alligati rabidi canis latratus? gloriemur nos tantis uiris tantisque ecclesiasticis doctoribus toto plane orbe fulgentibus, in quos ille tam inaudita, tam nefanda tamque obscena atque atrocia maledicta iaculatur, participes ac socios fieri. scio sane quod etiam de ordine capitulorum suscensurus sit nobis et plus loquendo quam solet, inanem contra nos strepitum uerborum moturus, accusans uidelicet ordinem contra se nostrorum nullum esse dictorum. subnotationes, ut iam diximus, prauis nos eius sensibus sparsim adposuimus uel admouimus, non ullum aduersus eum condidimus librum. ille sane Iuvenal. 1. 63. 64 curet de nobis medio ceras implere capaces quadriuio; nos cum ingenii tenuitate, fide Christiana fundati, a mundi sane sapientibus longe semoti, et exprobrationes eius cum patribus nostris et magistris patienter excipimus et exorbitationes illius a catholica ueritate diuinis scribturarum [nostrarum] eloquiis, non sophismatum arte, confutamus conuincimus et deflemus.

FINIT PROLOGVS

4 Nunc uerba Iuliani ex libro eius primo ad Florum capitulo CXII. ita: Sed currant Bal 6 ad eum qui clamat: iugum meum suaue est et onus meum leue est, qui et Aug. op. imp. 1, 111 male agenti ueniam pro inæstimabili bonitate largitur et innocentiam, quam creat bonam, Mt. 11, 30 facit innouando adoptandoque meliorem.

Ad hæc præter responsa sancti uiri: Omnes quidem innouat creando, sed non omnes renouat regenerando, nisi eos tantum de quibus ipse ait: nisi quis renatus Ioh. 3, 5 fuerit ex aqua et spiritu, non potest intrare in regnum cælorum, seu, ut item ait, nisi quis natus fuerit denuo. unde suspectus es fraudis et doli Ioh. 3, 3 quod nusquam in toto opere tuo renouationis tibi uisa est mentio facienda, sed innouationis tibi sermo semper uenit in mentem. nam certum est inter innouationem et renouationem plurimum interesse. innouatum enim, sicut omnibus notum est, intellegi potest quod numquam fuit et nouiter extitit; renouatum uero id quod anticum iam erat in uetustatemque peruenerat, quod si renouetur, dicitur renouatum. sed nec probari facile poterit diuinam scripturam usam esse hac locutione, innouatione uidelicet, sed de renouatione ei creberrimus sermo est. audi inuitus apostolum Paulum dicentem: sicuti est ueritas in Iesu, deponere uos secundum pristinam Eph. 4, 21-24

---

1 sic *scripsi* si *P* 3 labores *P* 15 canes *P* 16 plana *P* 23 semoti *scripsi* semota *P* 24 excepimus *P* 25 nostrarum *del. Garnier* 30 male agenti] malæ uoluntati *Aug.* 30 bonitatem *P* liberalitate *Aug.* 33 quis *P corr.* qui *P* 39 anticum *scripsi* ut cum *P*

conuersationem ueterem hominem, qui corrumpitur secundum desideria
erroris, renouamini autem sensu mentis uestræ et induite nouum
hominem qui secundum deum creatus est in iustitia sanctitatis et ueri-
Tit. 3, 4-6 tatis. item idem: cum autem benignitas et humanitas inluxit saluatoris
Bal 7 dei nostri, non ex operibus iustitiæ quæ nos fecimus, sed secundum
suam misericordiam saluos nos fecit per lauacrum regenerationis et
renouationis spiritus sancti, quem ditissime effudit super nos in Christo.
2 Cor. 4, 16 item idem: etsi exterior noster homo corrumpitur, sed interior renouatur
de die in diem. deinde audi qui etiam adoptentur, audi, inquam, non me, sed
1 Pet. 2, 9 apostolum Petrum: uos, inquit, genus electum, regale sacerdotium, gens
sancta, populus in adoptionem, ut uirtutes dei adnuntietis, qui uos
uocauit de tenebris in admirabile lumen suum. audisne quid dicat? sentisne quid prædicet? illos adoptari uidelicet, ut fiant in adoptionem populus dei, qui sunt de tenebris euocati in illud admirabile lumen. unde consequens est ut nisi quis fuerit de tenebris euocatus in illud admirabile lumen, non sit genus electum, non regale sacerdotium, non gens sancta, non populus in adoptionem esse mereatur. an dicturus es forsitan et iussurus, maiores tantum homines, qui de tenebris in illud admirabile lumen tamquam peccatores euocantur, ipsi tantum fiant populus dei, paruuli uero ab ipso ortu suo in lumine constituti expertesque tenebrarum, quia tantum, ut tu uis, innouati sunt, non autem renouati ex aliqua uetustate peccati, non sint ex populo dei? quis te Christianorum ferat ista loquentem? quis te non exhorreat et tamquam letale uirus fugiat hæc scribentem?

Bal 8 **5** ITEM IN LIBRO II CAPITVLO XVII VERBA IVLIANI: Verum inbecillum cæcæ
Aug. op. imp. 2, 16 opinionis patrocinium multiplicat peccata, non minuit. hic igitur miserorum pruritus et sponte ægrescentium nullum contra ipsam ueritatis rationem ualet pondus adferre, sed quia nonnullis scripturarum locis et maxime apostoli Pauli adserunt naturale peccatum

Ad hæc: Nemo dicit naturale uel naturam esse peccatum, sed originale, et id in natura esse, non extra natum, nec absurde abusiue dici posse naturale, non naturam; nam deceptus ipse decipis quos potes. et tamen inter originale et naturale est nonnulla distantia et quamuis quod naturale est, possit et originale dici, non tamen quod originarium est, et naturale cogit fateri. et accipe exemplum. natura est omnis homo cuiuslibet ætatis sexus atque condicionis ** origo, ut est senator curialis seruus colonus barbarus, quæ naturæ non sunt nomina, sed originariæ condicionis. ita nos non dicimus naturam uel naturale esse peccatum, sed originis causa addictæ seruiliter per peccatum, quamuis, ut iam diximus, præter naturam, in qua sit, esse non possit, nisi dementissime quærendum id extra hanc existimes, suapte causa sit propriam habens substantiam uel naturam, et te ita sentientem deuoret Manichæus, qui mali naturam sui iuris, sui status et originis principatum tenere et habere cum impietate delirat.

Bal 9 **6** ITEM IN EODEM CAPITULO PAULUM INFRA VERBA IULIANI: Ostensum est ergo nihil
Aug. op. imp. 2, 16 posse per scripturas sanctas probari quod iustitia non possit tueri, quia si in lege dei est

---

2 sensum *P* 11 nos *P* 22 hæc *Garnier* et *P* 25 ægrescentium *Aug.* decrescentium *P* 25 ualebit *Aug.* 26 confirmari adserunt *Aug.* 27 *sententiæ finem omisit Marius* 30 anaturale *P* 33 *lacunam statui e. g. supplendo* natura non est condicionis 35 causam *P* 37 suapte causa *P corr.* suopte *P* 41 sanctas scripturas *Aug.* in lege dei *Aug.* intellegeris *P*

perfecta forma iustitiæ, nihil per eam aduersaria eius, id est iniustitia sinitur uirtutis adquirere, ac per hoc, quod ratio arguit, non potest auctoritas uindicare.

Ad hæc: Vellem probares tua ratione puerperium uirginis uel conceptum sine uirili permixtione, deum quoque hominem factum et per ætatum incrementa ad crucem fuisse perductum, quod quia humana ratiocinatio nulla consignat, per fidem diuinorum eloquiorum auctoritas uindicat. ridendum ergo, immo flendum in te est quod ais: »quod ratio arguit, non potest auctoritas uindicare«. quis autem numerat tam magna et ita frequentia contra hanc miseram declamatiunculam tuam testimonia scripturarum, in quibus quia ratio inuestigare nihil potest, ad fidem recurritur, ut eius auctoritate salus æterna quæratur?

7 ITEM IN EODEM LIBRO CAPITULO LVIII VERBA IULIANI: Aut si forte, quoniam aliter dogma tuum stare non potest, nisi Adam ex se concepisse et peperisse responderis, apostolum quidem non hoc sensisse nulli dubium erit, tu uero quid sexui tuo uolueris euenire, monstrasti. Aug. op. imp. 2, 58

Ad hæc: Erubesce, infelicissime, in tanta linguæ scurrilis uel potius mimicæ obscenitate; uulgares tu dignus audire adclamationes: unus tu; unus Filistion, unus Latinorum Lentulus, unus tibi Maryllus conparandus. namque Martialis et Petronii solus ingenia superas. te uerissime Amsanctinæ scaturiginis conregionalis tuæ tæterrimus fœtor, te Auerni lacus nocentissimus halitus, te postremo Atabulus prouinciæ tuæ pestifer flatus inflauit, quibus tot morbis turgidus et male sanus, immo insanus effectus, hæc eructuares, hæc euomeres, hæc exhalares. atque utinam, quia hoc tibi fuisset utilius, uitalem spiritum exhalasses, antequam tam obscena tamque plena dedecoris inpuro ore proferres. quis scænicus turpio, quis durio uel sannio professæ licentia turpitudinis publice ista proferret? te matronæ castæ, te honesti et ornati uiri legant? sed si honestatis sint memores et pudoris, exhorrebunt et uelut monstruosam uiperam, ut fertur hydra fuisse, diffugient. tune sanctæ ac beatæ recordationis Memoris episcopi filius? tu Iulianæ primariæ feminæ et qua nihil honestius inter reuerentissimas matronas inuenias, utero editus? absit, absit ut tibi istud credere ausim. uernularum te eorum potius crediderim filium subpositumque illis, ut sæpe dicitur factum et quod tu potius tanta oris tui petulantia et obscenitate adprobas. aut si id non erit, degenerasse illos in te nulli dubium erit, qui sanctos illorum hominum mores, sanctam uitam institutumque nouerunt tuumque sermonem in scriptis hisce prudenter inspexerint. quorum sane post obitum sanctorum hominum merito tu duas sorores tuas talibus disciplinis tui oris erudisti. nouimus, nouimus quid tibi una earum, cum tu nimis seuerus in eius ruinam pudoris insurgeres, obiecerit uel exprobrauerit, atque tu mutus ilico non ausus es ulterius censuræ tuæ ullas dolori eius inferre molestias. Bal 10 Bal 11

8 ITEM IN EODEM LIBRO CAPITULO LVIIII VERBA IULIANI: Non enim dictum est erunt duo homines in uno homine, sed erunt duo in carne una, quo unitionis nomine uoluptas illa coeuntium et libido, quæ sensim adficiens membra consternat ac, sicut ille prudens intellexit, unam carnem gestit efficere, a deo instituta et corporibus docetur inserta. Aug. op. imp. 2, 59 Gen. 2, 24

16—17 *cf. Hieronym. c. Rufin. 2, 20* 19—20 *cf. Iulianum ap. August. op. imp. 1, 48* 19 *cf. August. op. imp. 6, 18 Horat. sat. 1, 5, 78*

12 nisi *P om. Aug.* 13 erit *om. Aug.* 14 monstrabis *Aug. edd.* 19 fœtor *Garnier* factor *P* atabus *P* 30 tanto *P* 32 hisce *Garnier* hisque *P* 33 duas *Garnier* das *P* 37 LVII *P* 39 sensum *Aug. edd.* 40 corporibus *P* corporibus ante peccatum *Aug.* 41 doceretur *Aug.*

Ad hæc: Eleganter, scurra, loqueris more tuo et more quo theatrum Arbitri Valerique detristi. constat in illis prosatoribus generis humani fuisse libidinem insitam eorum naturæ, quam quidem diuinæ scripturæ non, ut tu uis, libidinem solent sed carnis con- Gen. 1, 28 cupiscentiam nominare, de qua illud inplerent crescite et multiplicamini et Gen. 2, 24 replete terram et illud adhærebit uxori suæ et erunt duo in carne una. sed si mandatum diuinum seruassent, non eis fuerat immodesta stimulatrix, infesta et inportuna inritatrix, cum non quæritur opus eius, qualis nunc est, trahens ui sua et magna uasa plerumque de castitatis arce deiciens. ergo si talis non est, sicut nec est, qualis naturaliter subolis tantum causa diuinitus fuerat data, uitiata est; quo uitio suo cum generat, quod nascitur ex uitio, uitiatum est et iure medico et redintegratore indiget Christo.

Bal 12 **9** ITEM IN EODEM LIBRO CAPITULO LXII VERBA IULIANI: Ille quippe non dixit pecca- Aug. op. imp. 2, 63 tum transisse, sed mortem, utique iudicii inlatam seueritate, præuaricationis ultricem, Rom. 5, 12 non corporum semina sed morum uitia persequentem.

Ad hæc: Bardissime, tuo te pugione feristi. uis enim non peccatum, sed mortem transire per semina, quam tamen ais iudicii ⟨inlatam⟩ seueritate, præuaricationis ultricem. referatur igitur tibi de tuo. quid hoc ad posteros, qui omnes omnino mortui sunt, moriuntur atque morientur illa utique morte quæ per omnes homines pertransiit, ultrix præuaricationis, ut dicis? nam illud aliud ridendum est quod ais mortem, quam pœnam dixisti esse peccati, solam transisse in genus absque illo quod huius tanti mali extitit causa. en egregius iusti iudicii dei defensor, qui pœnam prosatoris transmittis in posteros pœnæ eius causam non habentes. delectat autem quod subnectis: »non corporum semina, sed morum uitia persequentem«, tamquam iubeas potius quam doceas nullum esse mortuum neque mori nec moriturum nisi qui Adæ præuaricationis extiterit imitator. non pudeat tantæ uanitatis? itane nullus fuit uel est futurus uel est, saltem secundum magistri tui Pelagii definitionem, quæ a te tot libris defensa est, qua ambo decernitis posse esse hominem sine peccato et facile dei mandata seruare, ut ergo dicebamus, uel secundum uos ipsos nullus fuit per tot sæcula, qui alienus huius uestræ Bal 13 imitationis inuentus hanc in se Adæ pœnam non mereretur excipere, quam dicis præuaricationis ultricem et quæ non semina, sed morum uitia iussa est persequi? et certe hos quos dicitis posse esse sine peccato et facile dei mandata seruare, esse sine uitiis debent. postremo tot milia infantum absque uitio ullo secundum uos nascuntur, nati sunt atque nascentur. cur itaque hac quæ iudicii seueritate ultrix inlata est, morte plectuntur, quam nec causa sua secuta est nec, ut dicis, transiit in quemquam lapsum?

10 Hic tibi de manibus, ut ita dixerim, cecidit illud condiscipuli tui Cælestii egregium definitum: quoniam peccatum Adæ ipsum ⟨solum⟩ læsit, et non genus humanum. hic est Cælestius unus ex illis quibus in tui operis libro primo de quattuor ad Turbantium hæc ais:

Aug. de nupt. et conc. 2, 7 Doctores nostri temporis, frater beatissime Turbanti, et nefariæ, quæ adhuc feruet, seditionis auctores ad hominum quorum sanctis studiis uruntur, contumelias et exitium

13 *post* mortem *multa omisit Marius*

40—11, 3 *plenius et accuratius locum Iulianus ipse adfert ap. August. op. imp. 1, 73, cf. A. Brückner, Die vier Bücher Iulians an Turbantius [Neue Stud. z. Gesch. d. Theolog. u. Kirche] 8 p. 24*

3 tu uis *Garnier* tuis *P* 6 immode ista *P* 16 illatam *Garnier om. P* seueritatem *P* 28 alienos *P* 33 hac *Garnier* hæc *P* 37 solum *add. Garnier* 38 tuis *P* 40 Turbanti *om. Aug.*

decreuerunt per ruinam totius ecclesiæ peruenire, non intellegentes quantum his contulerint honoris quorum ostenderunt gloriam nisi cum catholica religione non potuisse conuelli.

Itane oblitus amicitiæ es? itane consueuisti defendere? an nunc tibi ipsi patrono opus est, et decepti sunt qui te sibi parauerant defensorem? et hæc a me tamquam qui te nimis callidum et disertum non intellexerim, dicta sint, quod et tu sine ulla dubitatione iactabis, ubi si hoc tibi persuaseris, plurimum falles. ego enim te intellexi et quid contra fidem tenacem recti impiissime sentias, noui et quibus uerborum hic modo utaris ambagibus, memoria teneo; et paululum nos patere et probabimus.

Abuteris uidelicet Christianorum simplicitate, qui in hos libros tuos legendos Bal 14 inciderint. tua uerba ista sunt nempe, in omnes uero homines non peccatum transisse, sed mortem, inlatam utique seueritate iudicii, præuaricationis ultricem. hic, hic te interim aliquantulum teneam, hic tecum moras aliquas utiliter teram. rogo, si simpliciter et non dilemmatus, tamquam ad Crœsum et Pyrrhum Loxias, unus et tu nunc erroris spiritus loqueris, quomodo non et tu traducianus es, ut tibi libet et adhuc licet nomen inponere catholicis Christianis? neque enim saltem mors ipsa, quam tribuis, aliter, ut etiam tibi placet, nisi per transitum seu traducem uenit atque uentura est, quam et tu uis pœnam esse sine merito pœnæ. ad has igitur tu effugiendas angustias, quas tibi loquax magis quam disertus ipse fecisti, replicas in consequentibus ac disseris Aug. op. imp 2, 66. 68 de illa te hic morte dixisse qua multatus Adam est post præuaricationem, quæ non corpora perimit, sed quæ per scelera contemptu dei fit in anima et est æterna, quippe ad æternum supplicium trahit, quam etiam scriptura sancta significat, uidua, inquiens, 1 Tim. 5, 6 quæ in deliciis agit, uiuens mortua est, et in euangelio sine mortuos Mt. 8, 22 sepelire mortuos suos. et hanc talem dixi, inquies, transisse et transire in posteros Adæ, non omnes omnino, sed illos tantum qui imitatores præuaricationis eius, diuinorum fuerint, sicut et ille, inmemores mandatorum. ceterum illa, inquies, quæ resolutio corporis est uel animæ a corpore separatio, fuisset in Adam, etiamsi non peccasset. unde illa tibi conmanipularis et condiscipuli tui Cælestii et utriusque uestrum magistri Pelagii egregia definita sunt, quæ cum personis dudum toto orbe ecclesiastica auctoritate Bal 15 damnata sunt: Adam mortalem factum, qui siue peccaret siue non peccaret, esset mori- p. 6, 14-20 turus, et quoniam peccatum Adæ ipsum solum læsit et non genus humanum, et quod infantes in eo statu sint in quo Adam fuit ante præuaricationem. unde illud quoque natum est ultimum uobis, quod in malum uestrum non timuistis euomere: »infantes, etiamsi non baptizati moriantur, habent uitam æternam«, et illud plus quam sacrilegium: »neque per mortem Adæ omne genus hominum moritur, quia nec per resurrectionem Christi omne genus hominum resurgat.« hæc sunt nempe magisterii uestri magnifica scita, hæc eruditionis, ut dicitis, Christianæ. sed nos Christiani non dicimus dogmata ueritatis? ad populum phaleras: ego te intus et in cute noui. quid tibi prodest, Pers. 3, 30 ut idem poeta ait, astutam seruare uapido in pectore uulpem? ego te sane effossis 5, 117 tortuosissimis et fœtidis foueis tuis diligenti inuestigatione in lucem pertraham Christianis populis exponendum.

11 Audi nunc et tu et qui me et te dignanter habuerint legere, [quid] contra hunc sensum tuum impiissimum prauissimum inpudentissimum petulantissimum quæ olim

14/15 *cf. Hieronym. ep. 65*

4 amicitiæ es *Garnier* amicitias *P* consueuisti *Garnier* consuisti *P* 6 intellexerim *Garnier* intellexerint *P* 9 memoriam *P* 14 a crœsum *P* phyrrum *P* 19 ipso *P* 20 quam *P* 38 phalesas *P* prode est *P* 39 uapido *P* pauido *P corr* 42 quid *deleui*

ipse pronuntiaueris, in epistula uidelicet tua quam ad sedem apostolicam illo tempore ausus es mittere, quando conuentus detrectasti cum uniuersa ecclesia per totum orbem Pelagium Cælestiumque damnare. quæ antequam in manus sanctæ illius Romanæ ecclesiæ ueniret antistitis, te agente a nonnullis a te deceptis per totam pæne Italiam Bal 16 circumlata est et tamquam magnum aliquid multorum auribus insinuata cognoscitur. ibi namque inter cetera ita ais:

Qui est igitur adsertor quod neque per mortem Adæ omne genus hominum moriatur neque per resurrectionem Christi omne genus hominum resurgat, contra apostolum 1 Cor. 15, 22 sentit dicentem: s i c u t i n A d a m o m n e s m o r i u n t u r, i t a i n C h r i s t o o m n e s u i u i f i c a b u n t u r.

Hic qua fraude et quo dolo quos omnes dicas et sentias, nouimus et tenemus, uidelicet non omnes omnino homines, hoc est totum genus humanum, sed hos omnes qui imitatores Adæ esse uoluerunt; et per resurrectionem Christi quod ille apostolus dixit omnes resurrecturos, similiter sine dubio dicas necesse est non omne prorsus genus hominum resurrecturum esse, sed tantummodo iustos et sanctos, qui Christi iustitiam et sanctitatem fuerint imitati, cum constet omnes omnino resurrecturos esse per Christum, quamuis alios ad regnum, alios ad iudicium. et addis:

1 Cor. 15, 21 Iure igitur inprobatur qui huic sententiæ contradicit qua ait: p e r h o m i n e m m o r s, e t p e r h o m i n e m r e s u r r e c t i o m o r t u o r u m.

Item: Quod peccatum Adæ ipsum solum læsit et non genus humanum. et hæc sententia, inquis, a nobis merito refellitur. non enim soli ipsi, sed generi humano obfuisse credendum est.

Et hic quid agas saluo tibi, ut putas, sensu tuo prauissimo et tortuosissimo, latere nos non potuisti, quia ipsi, ut uis docere, quamuis pauci in comparatione totius generis, humanum sunt genus.

Item: Quod infantes, inquis, in eo statu sint in quo Adam fuit ante præuaricationem, 2 Tim. 2, 23 inter indisciplinatas, ais, reputo quæstiones. non enim per omnia in eo statu sunt Bal 17 qui nascuntur hodie, in quo Adam fuit ante peccatum, quamuis et istos opus dei esse sicut et ille, negari non possit.

Quem et hic statum dicas et sentias saluo, ut arbitraris, tibi sensu tuo, optime nouimus, non Adæ uidelicet ante peccatum, sed exiguitatis et paruitatis in qua nascuntur infantes. memento sane nihil te hic modo dixisse de paruulis non baptizatis, si fuerint in morte præuenti, habere eos uitam æternam, quod falsissimum est, quia hoc non Christus uult nec uoluit, sicut tua uecordissima temeritas iubet et docet.

Item subnectis: Adam etiam mortalem factum, qui siue peccaret siue non peccaret, fuisse moriturum, nec hoc esse dixisti ratione subnixum. credendum est enim, inquis, inmortalem quidem factum, sed qui si non peccasset, per gustum ligni uitæ uirtutem posset inmortalitatis adipisci. male igitur dictum est siue peccaret siue non peccaret, fuisse moriturum.

12 Calumniatum me tibi ne uel quisquam uel tu ipse dicas contra hæc te postmodum

---

3—5 *Iulian. ap. August. op. imperf.* 1, 18 ad Zosimum ... super his quæstionibus duas epistulas destinaui, uerum eo tempore quo adhuc libros exorsus non eram. *non est cur credatur Marius unam ex his epistulis confudisse cum illa cui respondet Augustinus in libro I scriptionis contra duas epistulas Pelagianorum quamque adfert de nupt. et concup. 2, 2; ipse enim Augustinus de ista dicit [op. imperf. 1, 18]*: hæc epistula non est ad Zosimum, sed ad eos seducendos qui Romae possent tali suasione seduci. *cf. infra p. 19, 14 sq.*

7—10. 18—22. 26—29 *A. Brückner, Die vier Bücher Iulians an Turbantius [Neue Stud. z. Gesch. d. Theol. u. d. Kirche 8] p. 108. cf. infra p. 19*

35—39 *A. Brückner p. 108/109. cf. infra p. 19*

non sensisse definita, audi iterum quid uerbis tuis in libro tuo, de quo agimus, teneatur capitulo LXV:

Intrauit igitur secundum apostolum per unum hominem peccatum ⟨in hunc mundum⟩ et per peccatum mors, quoniam illum et reum et damnationi mortis perpetuæ destinatum mundus aspexit. Aug. op. imp. 2, 66 Rom. 5, 12

Contra dicebas et negabas in hunc mundum per illum unum hominem intrasse peccatum, cum nunc confitearis intrasse.

In omnes autem, inquis, homines mors pertransiit, quia una forma iudicii præuaricatores quosque reliquæ conprehendit ætatis. quæ tamen, ais, mors nec in sanctos nec ⟨in⟩ innocentes ullos sæuire permittitur, sed in eos tantum peruadet quos præuaricationem uiderit æmulatos, quæ præuaricatio licet non sit facta naturalis, fuit tamen forma peccati atque ob hoc, licet non adgrauet nascentes, tamen accusat imitantes. mors autem iudicialis transit in eo in quo peccauerunt omnes, sed libera uoluntate. Bal 18 Aug. op. imp. 2, 67 Aug. op. imp. 2, 68

Ad hæc: Si iudicialis est ista qua multatus Adam est, et ipsa est quæ transiit et transit in posteros, non, ut ais, omnes omnino, sed ad solos imitatores, quæ uel qualis erit illa alia quæ animam a corpore separat? hic artatus, naturalis, inquies, quia Adam, siue peccaret siue non peccaret, moriturus fuisset. en stemma christianum, en ecclesiastica antiqua traditio. sed uides nempe quomodo te ipsum in dictis tuis contrarius tibi tamquam uipera lanies, cum uerborum crepitaculis magis quam ullis declamationibus studium inane dependis.

13 Vellem autem te pressius interrogare de morte cuiusque modi quid sentias, qui earum unam quamlibet saltem transire permittis. uelim ergo dicas mihi quid sit mors quæ tuo iudicio transit: substantia est uel natura an res aliqua accidens? meminimus enim tempore quo præsens in urbe Roma cum participibus huius amentissimi erroris tui in nonnullis simplicioribus ecclesiam uentilabas, qualiter interrogabas: Quid est peccatum, inquiens, malumne aliquid an bonum? Malum utique, respondebatur tibi. ad hæc addebas: Deusne huius mali auctor et opifex? Absit absit, exclamatur tibi, longe quam longe sit ista dementia; hoc nec inpiissimus profiteri ausus est Manichæus qui mali auctorem deum non sentit nec profitetur, sed id proprium habere a sempiterno principium, propriam essentiam propriamque naturam scelestissime flagitat. ubi Bal 19 mox tunc ipse quærendum esse dicebas utrum peccatum substantia esset an natura an res aliqua accidens. ubi cum paululum hæreret Christiana simplicitas, taliter inferebas, peccatum nullo modo posse esse substantiam uel naturam, quia sic haberet, aiebas, deum [habet] opificem et auctorem; nulla est enim natura quam non condidit deus. sed quia supra constitit auctorem eum mali non esse, non est ergo substantia uel natura peccatum, quod malum esse apertissime claruit, et quod substantia non est, inquis, in substantiam seu naturam quod homo est, transire nullo iure, nulla ratione credendum est. atque concludebas: Male igitur et stulte traducianum ex Adam creditur esse peccatum.

Vt ergo supra dicebam, patere me ut ego quoque hac uia te et isdem argumentorum interrogem lineis, ut nos doceas respondendo. mors saltem hæc quæ secundum animam est et est æterna quamque Adam transgressor excepit et transmisit in posteros,

---

23—39 *A. Brückner l. c. p. 109*

---

3 intrabit *P* 3/4 in hunc mundum *Aug. et infra p. 19, 30 om. P* 6 contra *scripsi* certe *P* hoc *P* 8 sola mors *infra p. 19, 32* 10 in *add. Garnier* tantum *om. Aug.* peruadet *P* peruadit *p. 19, 34 Aug.* 13 eo in quo *P* id quod *p. 19, 37* 16 anima *P* 19 contrarius *Garnier* contrariis *P* 19 laniens *P* 24 particibus *P* 33 sic haberet *Garnier* si hæret *P* 34 habet *del. Garnier* 42 anima *P*

Rom. 5, 12 quam tu solam ad quantoscumque, non omnes omnino homines generaliter, sicut apostolus ait, sed ad paucos admodum imitatores transire definis (nam de illa altera, quæ a corpore animam separat, tibi nulla fit mentio), substantia est aliqua uel natura an res quædam substantiæ accidens? tu si adhuc aliquid in te luminis habes, respondebis et dices eam naturæ ⟨uel⟩ substantiæ accidisse nec posse dici substantiam quæ pœnalis data est primo transgressori et deinceps generi humano, nemoque prudentium, inquies, pœnam dixerit esse substantiam uel naturam. ubi tu mox tuis cassibus concludendus es. Bal 20 nullo pacto mortem illam iudicialem, quia pœnalis est, quæ substantia nulla est, quam tu in posteros saltem imitatores Adæ transmittis, tamquam de substantia in substantiam uel naturam quod homo est, posse transire declaratum est. quid es, egregie perditorum magister et dialectice disputator? uidesne quo cecideris? sentisne nunc saltem quantum a ueritatis tramite deuiaueris? sed tibi interim, si ullus pudor est, nunc ista sufficiant. si autem deus uitæ conmeatum dederit et ad retractandos hos optimos libros tuos et illam sapientissimam epistulam tuam relegendam tempus indulserit, quando dominus uoluerit, tibi iterum respondebimus. proferamus interim et alia tua, quæ cum magna execratione uitemus.

14 Item ex libro tertio de quattuor ad Turbantium editis prope principia capituli Aug. c. Iul. 3, 8 tertii uerba Iuliani: Quia gratiam baptismatis dicimus non pro causis esse mutandam, quod ipsa dona sua pro accedentium capacitate dispensat. ideoque Christus, qui est operis sui redemptor, auget circa imaginem suam continua largitate beneficia, et quos fecerat condendo bonos, facit innouando adoptandoque meliores.

Vellem prius doceres et probares paruulos quos opus dei fateris et negas reos, unde illis captiuitas [ut] fuerit ut opus habeant redemptore. nemo enim pretium redemptionis inportune pro libero offert. ex qua etiam renouandi seu, ut tu uis, innouandi Bal 21 sunt uetustate hi quos esse dicis imaginem dei, si progenitoris Adæ non sunt, ut putas, uetere peccati fœditate turpati? sed te de baptismo paruulorum ad hoc magis artabo, ut te conuincam definitionibus tuis illud magis sentire quod eo opus non habeant, sed uerbo te tantum propter eludendos simplices baptizari oportere censere, rebus uero per disputationum sententias denegare. qui enim secundum te statum habent natiuitatis immaculatum, unde mundandi sunt cum lauantur? et cum nullo, ut uis, originis suæ reatu nascantur obnoxii, unde liberandi sunt, ut uere et proprie Christus sit eis etiam Iesus, quod in Latinum eloquium saluator exprimitur? et qui nullum generationis suæ uitium trahunt, unde regenerandi? postremo, innumerabilibus interim omissis, illud aduersum te dicendum est, si hunc statum, ut dicis, innocentiæ et puritatis, quem Adam habuit ante peccatum, paruuli in suo ortu sortiti sunt, quos nulla, ut tu decernis, eiusdem progenitoris aspersit macula, contagio nulla fœdauit et crescentes cum libero uoluntatis arbitrio, quod est in natura usque ad ultimum uitæ exitum, numquam ab ingenitis uel congenitis sibi bonis sunt delapsi, quid eis fuit Christi baptisma necessarium? an forte dicas propter regnum cælorum et in filios adoptionem? cur enim talis status tantaque postea actibus propriis uitæ sanctitas adquisita seruatæ naturæ non eos uel ad regnum illud admitteret uel in filios adoptaret? sed tamquam ab æedituo quodam et

---

4 dicis *P* 5 uel *addidi* 10 naturam *scripsi* natura *P* posset *P* 12 tramitem deuiaberis *P* 14 indulserit *Garnier* induxerit *P* 17/18 *numeri sunt libri et capituli Augustini, non Iuliani* 18 dicimus] *transposuit Marius quod scripsit Augustinus* dicitis; *ipsa Iuliani uerba extant apud Augustinum in opere imperf. 1, 53 cf. A. Brückner, Die vier Bücher Iulians an Turbantius [Neue Stud. z. Gesch. d. Theol. u. d. Kirche 8] p. 4* 19 accidentium *P* 20 largietate *P* 23 ut *deleui* redemtorem *P* 31 nascuntur *P* 36 fœdabit *P* et crescentes *scripsi* ut crescens *P*

peruigili præsule inruentes audiant item: nisi quis renatus fuerit ex aqua et Ioh. 3, 5
spiritu, non potest intrare in regnum dei.

Et uideamus baptisma ipsum cuius uirtutis sit quotue et quantas habeat uires
effectum causas. dicit de illo Paulus apostolus: qui nos redemit, saluos fecit Bal 22 Tit. 3, 5
per lauacrum regenerationis et renouationis. ergo et salus et redemptio
et renouatio est. nullane ergo pœna erit non baptizatis paruulis non habere salutem
redemptionem renouationem, non postremo intrare in regnum cælorum, non erui de Col. 1, 13
potestate tenebrarum et transferri in regnum filii caritatis dei, non manducare carnem
domini et bibere sanguinem eius? de quo sacramento uox saluatoris est: nisi man- Ioh. 6, 54
ducaueritis carnem meam et biberitis sanguinem meum, non habebitis
uitam in uobismet ipsis. quod certe absque ulla tergiuersatione sine baptismo
nullus usurpat nec fit illius particeps sacramenti. an iubes, ut soles, etiam hic tergi-
uersando dicere hanc de carne et sanguine domini sumendo non esse sententiam generalem,
sed specialem, ad eos uidelicet quibus præsentibus tunc loquebatur? audiant, audiant,
si ad hoc prosilieris, Christiani et tibi referant hoc pacto dominicam cenam, in qua cum
solis apostolis tantum constitutus de eodem, de corpore suo et sanguine, sacramenta
obseruanda condebat, ipsis solis esse mandatam et ad nullum alium uel qui tunc in
illa cena non interfuit, uel nos omnes posteros pertinere [pronuntias]. uidesne quibus
laqueis, quibus angustiis suffoceris, cum negas originis uinculum, de quo omne prorsus
genus humanum, omnem ætatem ⟨non⟩ nisi per hæc sacramenta, in quibus lauacrum
prius est regenerationis et renouationis, Christus absoluerit, magnum esse malum, magnam
pœnam et ineuitabilem damnationem?

Quibus collectis contra tantam et tam manifestam impiissimam audaciam tuam, Bal 23
constat te magis, utpote sequacem Cælestii, qui definiuit infantes etiam non baptizatos
habere uitam æternam, negare paruulos baptizari debere, sed, ut iam dixi, tantum
uerbis inludere, sensu uero apertam cum paganis et Iudæis impietatem tenere. quod
ut luce clarius probemus, audi quibus nominibus cum causis propriis, quæ Christus in
suis beneficiis humano generi contulit, paruulos facias alienos ipsumque dominum
Christum Iesum horum nihil his debere nihilque præstitisse.

Nempe, uis non uis, uiuificator est Christus. hic interrogabo, et animæ et
corporis? inuitus licet, ita fateberis. repetam interrogationem: totius omnino
ætatis? respondebis, totius. pressius exigam: et paruuli? dices, etiam. sed
audi, dicam tibi quo modo iste et, ut ita dicam, qua arte uiuificet. deus autem, Eph. 2, 4. 5
inquit præco eius et uas electionis Paulus apostolus, qui diues est in misericordia Act. 9, 15
propter multam caritatem qua dilexit nos in Christo, cuius gratia salui
facti sumus. quid nunc censes? connumerauit et connuncupauit et paruulos
an foris sunt ab ista miseratione et dilectione, quia non sunt mortui peccatis, et expectant
te uanissimum ianitorem, ut tunc eos admittas ad misericordiam uiuificandos, quando
a miserando cessauerit peccatores, ut eos aliter quam alios uiuificet?

Sed transeamus hinc studio breuitatis ad aliud uocabulum. quod saluator est,
in euangelio ita scriptum est: natus est uobis hodie saluator in ciuitate Dauid. Luc. 2, 11
unde et Græco eloquio Iesus proprie et ** ad Zacchæum: salus hodie domui huic Luc. 19, 9. 10
facta est, quoniam et iste est filius Abrahæ. item: uenit filius hominis Bal 24
quærere et saluare quod perierat. audisne quid dicat? quod perierat,

3 uires *Garnier* uias *P* 7 intrate *P* 17 mandatum *P* uel qui *scripsi* qui uel *P* 18 pronuntias *deleui* 20 non *addidi* 25 tantam *P* 26 apertum *P* teneri *P* 35 quam *P* 38 te uanissimum *Garnier* euanissimum *P* 42 *lacunam statui e. g. supplendo* uere est. itaque dicit *cf. p. 14, 32*

inquit. tu sine dubio quia paruulorum greges non perisse pronuntias, non saluantur,
Luc. 15, 4. 8 non requiruntur. hoc et de oue perdita audi quæsita et inuenita, hoc et de dragmate
1 Tim. 1, 15 uel manipulo qui perierat. item apostolus Paulus: humanus sermo et omni accep-
tione dignus, quia Christus Iesus uenit in mundum peccatores saluos fa-
cere, quorum primus sum ego. hinc tu, egregius magister, amolire paruulorum
Lc. 5, 32 cateruas, ut ad hunc non currant qui uenit saluare quod perierat, qui non uenit uocare
iustos, sed peccatores in pænitentiam, qui baptizat in remissionem peccatorum,
Lc. 15, 4. 8 qui ouem quærit quæ aberrauit, qui dragma, id est manipulum qui perierat, qui pro
Rom. 4, 25 peccatoribus mortuus est, qui fudit sanguinem in remissionem peccatorum, qui pro
Ies. 53, 5 peccatis hominum traditus est, qui uulneratus est propter iniquitates nostras,
1 Petr. 2, 24 qui peccata nostra portauit in corpore suo super lignum, qui tamquam
Ies. 53, 7 ouis occisionis pro peccatis oblatus est nostris, qui deleuit chirografum debitorum, qui,
Col. 2, 14 1 Petr. 3, 18 secundum apostolum Petrum, passus est iustus pro iniustis, ut nos adducat ad deum,
1 Ioh. 1, 7 cuius sanguis secundum Iohannem euangelistam purgat nos ab omni delicto,
Rom. 5, 6 qui, cum infirmi essemus, secundum tempus pro impiis mortuus est,
Rom. 8, 3 ut Paulus dicit apostolus; qui in similitudine carnis peccati de peccato dam-
Rom. 5, 10 nauit peccatum in carne, ut idem Paulus est testis; qui reconciliauit nos ex offensa
Gal. 1, 4 deo patri, ut idem denuo dicit apostolus; qui dedit semet ipsum pro peccatis
nostris et unus pro omnibus mortuus est, ut nos eriperet de præsenti sæculo
Bal 25 malo. et quis finis erit, si hic omnia recenseamus a quibus hic doctor egregius abigit
innumerabilem multitudinem paruulorum?

1 Ioh. 1, 7 Quod inluminat nos, Iohannes apostolus ita dicit: quod si in lumine
ambulauerimus, sicut ipse est in lumine, societatem habebimus in
inuicem, et sanguis Iesu filii eius purgabit nos ab omni delicto.
rogo, quibus auribus, qua fronte audis sanguine nos Iesu filii dei ab omni delicto
purgari, cum tu nullum infantes delictum habentes, ut dicis, ab hoc sacrosancto
sanguine arceas?

Col. 1, 12—14 Quod redemptor est, audi: gratias, inquit apostolus, agentes deo et patri,
qui nos idoneos fecit in partem sortis sanctorum in lumine, qui eripuit
nos de potestate tenebrarum et transtulit in regnum filii caritatis suæ,
in quo habemus redemptionem remissionem peccatorum. putasne
euigilabis tanto somno depressus et audies quid dicat, et senties quo pudore dixisti de
p. 14, 19 paruulis »Christus qui est operis sui redemptor«, cum hic tantus præco dicat redemptos
et redimi qui sunt extracti uel extrahuntur de potestate tenebrarum et transferuntur
in regnum filii caritatis dei, redemptionisque munus nisi cum peccatorum remissione
Tit. 2, 14 non optineri? audi adhuc, uis non uis, et inuitus: qui dedit semet ipsum ut
nos redimeret ab omni iniquitate et mundaret sibi populum æmulatorem
bonorum operum. abige ergo hinc infantes, quia ab iniquitate quam non habent,
non redimuntur nec mundantur, quia unde mundari, ut dicis, non habent, ut dei populo
‹æmulatori› bonorum operum socientur. et in isto quidem capitulo redemptionis,
si omnia persequamur, ut possimus ostendere barathrum uanissimæ impietatis tuæ,
Bal 26 quando finiemus? unde commodius esse arbitror uitandæ prolixitatis causa congerere
quanta possumus beneficiorum nomina saluatoris et de paucioribus eorum rara et pauca
scripturæ testimonia subdere, a quibus tua impietas excludere conatur infantes, ut
qualis quamque sis noxius sanæ et rectæ fidei inimicus, omnibus pateas.

---

7 baptizati *P* remissione *P* 20 doctor *Garnier* doctus *P* 24 purgauit *P* 28 quo *P*
29 parte *P* 40 æmulatori *add. Garnier*

Quod liberator est Christus, quod mediator, quod propitiatorium; uelim dicas causam mediationis pro paruulo, quem causam habere negas offensæ. diceres etiam propitiationis aditum, quem nullam culpam, pro qua remissæ propitietur deus, habere decernis.

Quod medicus, qui non nisi male habentibus necessarius est. Mc. 2, 17
Quod reconcilians, Paulum audi dicentem: si enim cum inimici essemus, Rom. 5, 10
reconciliati sumus deo per mortem filii eius, multo magis reconciliati,
salui erimus in uita ipsius. item idem: deus erat in Christo mundum 2 Cor. 5, 19
reconcilians sibi, non reputans illis peccata eorum. et post paululum
idem ipse: non solum autem, sed et gloriamur in deo per dominum nostrum Rom. 5, 11
Iesum Christum, per quem nunc reconciliationem accepimus. tu ad hanc reconciliationem qua fronte non uis paruulos pertinere?

Quod circumcisor, in consequentibus audies. interim da huic infanti præputium, quod esse illi negas, ut circumcidatur.

Quod pastor; sed nullam ouem in ouile suum recipit quam non prius circumciderit,
et hanc utique circumcidit quæ mortua est in delictis et præputio carnis suæ, Col. 2, 13
quia et ad oues perditas uenit. Mt. 15, 24

Quod misericors et miserator est, audi apostolum Paulum: eramus, inquit, Eph. 2, 3-5
et nos filii iræ, sicut et ceteri; deus autem, qui diues est in misericordia, Bal 27
propter multam caritatem qua dilexit nos, et cum essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos Christo.

Quod testator, quod consolator, quod aduocatus, quod adoptans uel adoptator; qui quos uel quales adoptet, quia tu nimis obsurduisti, audiant catholici Christiani
Petrum apostolum dicentem: uos autem genus electum, regale sacerdotium, 1 Petr. 2, 9
gens sancta, populus in adoptionem, ut uirtutes dei adnuntietis, eius qui uos uocauit de tenebris in admirabile lumen suum.

Quod regenerator; sed nullum regenerat nisi qui uitium in prima generatione contraxit. alioquin bene se habente, ut tibi placet, generatione, quæ iusta causa regenerationis existat? aut quid est quod in illa debeat emendari uel corrigi, nisi quod forsitan prauum est?

Quod iustificans uel iustificator est, audi apostolum Paulum: sicut est ueritas Eph. 4, 21-24
in Iesu, deponere uos secundum pristinam conuersationem ueterem hominem, qui corrumpitur secundum desideria erroris; renouamini autem sensu mentis uestræ et induite nouum eum, qui secundum deum creatus est in iustitia et sanctitate ueritatis. hi quos uetustate nulla indutos esse pronuntias, quid facient, si te audient? non accedent ad renouatorem, non eo induentur deposita uetustate, ut renouentur spiritu mentis suæ.

Quod de tenebris transferuntur ad regnum qui fuerint baptizati, audi apostolum
Paulum: gratias, inquit, agentes deo et patri, qui idoneos nos fecit Col. 1, 12-14
in partem sortis sanctorum in lumine, qui eripuit nos de potestate
tenebrarum et transtulit in regnum filii caritatis suæ, in quo habemus
redemptionem remissionem peccatorum. rogo, quo ore, qua potius in- Bal 28
pudentia ista tibi aliter uisa sunt consideranda, ne tantæ lucis ueritate et rationis Christianae pondere premereris? separabis igitur etiam ab hoc capitulo paruulos, ne insontes

6 quo *P* 15 ouilem *P* circumcideret *P* 21 conuiuificabit *P* 22 aduocatus *Baluze* aduocatos *P* 23 qualis *P* absurduisti *P* 28 alioquin *Gerberon* aliqui *P* habente *Gerberon* habent et *P* 30 prauum *Garnier* paruum *P* 34 sensum *P* 37 spiritum *P* 40 parte *P*

secundum te et qui in luce sunt merito innocentiæ constituti, extrahi uideantur de potestate tenebrarum? sed, uecordissime mortalium, non aliter nec prius transferuntur in regnum filii caritatis dei, nisi prius extracti fuerint de potestate tenebrarum et nisi habuerint redemptionem, remissionis scilicet peccatorum. et nota hic redemptionem, quam et tu dices et concedes, sed nescio quam confictam et alteram, quam apostolus non dicit esse principe loco nisi peccatorum remissionem.

Ioh. 1, 29 Quod mundator seu expiator est, audi baptistam Iohannem: ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi. quid hic, quæso, agnus iste significat nisi uictimam pro peccatis, qui pro suis certe, quos expiat, cum oblatus est et cottidie in suis sacramentis offertur, remissionem præstat præteritorum et præsentium peccatorum? iubesne igitur ut paruuli, obnoxii in nullo peccato, hanc sibi dicant hostiam minime profuisse, quæ tantum pro peccatis uel pro peccatoribus mactata cognoscitur? quia 1 Ioh. 1, 7 audire debes quid præco huius uictimæ in consequentibus epistulæ prædicet: et sanguis Tit. 2, 14 Iesu filii dei mundabit nos ab omni delicto. item idem: qui dedit semet ipsum pro nobis, ut nos ab omni iniquitate redimeret et mundaret sibi populum æmulatorem bonorum operum. quo te uertes? quo fugies, Bal 29 ut hos laqueos euites? uidesne, inpudentissime, hostiæ huius sanguinem mundatorium esse peccatorum, redemptionem quoque ab omni iniquitate, per quem sibi præparet populum æmulatorem bonorum operum? et tu fronte ferrea et corde saxeo separas paruulos a populo dei, qui expiatus et redemptus tot et talibus diuinis præmiis gaudet.

Col. 2, 13-15 Quod deletor chirografi est, audi Paulum apostolum: et uos, cum essetis mortui ⟨in⟩ delictis et præputio carnis uestræ, uiuificauit cum illo, delens quod aduersum uos erat chirografum in sententiis decretis, quod erat contrarium uobis; tollens illud de medio, adfixit cruci; exuens se carnem, principatus et potestates traduxit fiducialiter, triumphans eos in semet ipso. quid hic astrues, doctor egregie? delet in baptismo etiam chirografum paruulorum? an nullum habentes chirografum nec proprium nec paternum, ad hanc largitoris gratiam non curas admittere? audiant hic quid sentias, catholici Christiani, et quem te esse intellegere debeant, ipsorum permitto iudicio.

1 Ioh. 5, 11. 12 cf. Ioh. 3, 36 Quod uita est Christus, audi Iohannem apostolum: et hoc testimonium est quia uitam æternam dedit nobis deus, et hæc uita in filio eius est. qui habet filium, habet uitam; qui non habet filium, non habet uitam, sed iudicium dei manet super eum. heia, præceps, admitte ut sine baptismo paruulus hanc habeat uitam. hæsisti, ut credo, hic et in eodem luto hærendo uersuram soluis. si igitur non habet sine hoc sacramento uitam, iudicium dei manet super eum. unde hoc, non quæro; legentium prudentia intellegat.

Mt. 11, 28-30 Quod reficiens et releuans, dominus in euangelio: uenite ad me omnes qui laboratis et onerati estis, et ego uos reficiam; tollite iugum meum super Bal 30 uos et discite a me, quia mitis sum et humilis corde, et inuenietis requiem animabus uestris. iugum enim meum suaue est et onus meum leue est. numquid et hic erit ulla dubitatio nullum ad illum concionatorem properare nisi qui oneratus aliqua sarcina, labore conficitur, qua deposita tollat lene iugum eius super se mitis et humilis corde? et quid est aliud nisi, ut diximus, sarcina pecca-

35/36 *cf. Lactant. inst. diu. 2, 8, 24*

6 apostolos *P* dicit esse] *coniecerim* dixisset 14 mundauit *P* idem] *est error Marii* 20 seperas *P* 22 deletur *P* 23 in *addidi* 28 chirofum *P* 29 amittere *P* 36 sine hoc *Garnier* sihe ho *P* 42 contentionatorem *P*

torum? quæ quia, ut te delectat, paruulis nulla est, non audiant hunc concionatorem, quem Græci ecclesiasten nuncupant, et intellegi non curent de tollendo miti et leni iugo eius, quia nullum quod deponerent, onus habuere. hæccine Christianos audire non nefas est? uosque adhuc pati garrire ex neglegentia sacerdotum non ultima pœna est?

Habes, ut credo, quod te tangat et stimulet. sed si te iterum commoueris, scio quod donante deo, ulterius ut te non commoueas, artius colligaberis. adhuc tamen necessaria consideratione ad superiora teneam, pressius explorans quid de pœna quam progenitorum præuaricatio diuino iudicio meruit, sentias, et ad hanc te quæstionem reducens, patefaciam iterum barathrum tuum. quæ enodata cum fauces tuas diuinarum auctoritate presserit scripturarum, scies te gentilibus et Iudæis ex omnibus libris tuis arma ministrasse, sed sane plumbea; non enim ad expugnandam in Christo fidem ullas uires habere potuerunt. et quæ uel cuiusmodi sint, iterum iterumque uideamus. in quibus quis iste, quæso, error est inexplicabilis labyrinthi, quæ inexsolubilia Thebani monstri problemata? in epistula tua quæ, ut memorauimus, [p. 12, 1-6] ad sanctæ memoriæ papam Zosimum missa est, displicet tibi eumque condemnas qui [Bal 31] sentit Adam mortalem factum, qui siue peccaret siue non peccaret, fuisse moriturum, [p. 12, 35-38] et ais nec hoc esse ratione subnixum. credendum enim esse inquis inmortalem quidem factum, sed qui si non peccasset, per gustum ligni uitæ posset uirtutem inmortalitatis adipisci. adiungis etiam iure inprobandum qui prædicanti apostolo contradicit [p. 12, 18, 19] dicenti: *sicut in Adam omnes moriuntur, ita in Christo omnes uiuificabuntur*, [1 Cor. 15, 22] moxque hoc aliud testimonium subdis: *per hominem mors et per hominem* [1 Cor. 15, 21] *resurrectio mortuorum*. quæ cum simplex Christianus audit, nihil doli, nihil credens adferri fallaciæ, more quo ab apostolis doceri solita est ecclesia, optimum et suum arbitratur magistrum intentusque ad reliqua eiusdem apostoli, quæ in hac causa prosequeris, audienda decernit. at tu aliud clausum in pectore, aliud promptum [Sallust. Cat. 10, 5] ⟨habens⟩ in lingua, nouus atque egregius disputator id nunc isto opere tuo post tam longum tempus elaborato in Cilicia ingeris. necessaria igitur capituli repetitione, quid mari exarato et Oriente lustrato nouum inauditumque inde adtuleris, denuo perscrutemur. »intrauit igitur«, inquis, »secundum apostolum per unum hominem [p. 13, 3-5] [Rom. 5, 12] peccatum in hunc mundum et per peccatum mors, quoniam illum et reum et damnationi mortis perpetuæ destinatum mundus aspexit.« et subiungis: »in omnes autem homines [p. 13, 8-13] sola mors pertransiit, quia una forma iudicii præuaricatores quosque etiam reliquæ conprehendit ætatis. quæ tamen mors nec in sanctos nec ⟨in⟩ innocentes ullos sæuire permittitur, sed in eos«, inquis, »tantum peruadet quos præuaricationem uiderit æmulatos, quæ præuaricatio licet non sit facta naturalis, fuit tamen forma peccati atque ob hoc, [Bal 32] licet non adgrauet nascentes, tamen accusat imitantes. mors autem iudicialis transit in id quod peccauerunt omnes, sed libera uoluntate.« hæc inde sunt probabiliora et eliquatiora sensa doctrinæ; illorum uero superioris temporis definitorum facta iactura est. an est tibi aliquid latens profundum, quod nobis forte a Bragmanis, Gymnosophistis uel Hyperboreis aut si quæ aliæ gentes sunt nostri orbis sapientiores, sit exponendum? ueniamus ergo ad istud recentius definitum, per quod placuit intrasse per

---

1 audient *P* 2 intellegi *scripsi* intellegit *P* 3 deponerent *Garnier* exponerent *P* 6 colligaueris *P* 7 teneam *P* te nectam *ego* te ducam *Gerberon* tendam *Baluze* pressus *P* 8 sentias *Garnier* sententias *P* 9 con *P* 17 credendum *scripsi cl. p. 12, 36* credo *P* quidem *Baluze* quid est *P* 20 dicentis *P* omnes in xpo omnes *P* 24 intentus quae *Garnier* intentaque *P* relinqua *P* 26 habens *add. Garnier* disputatur *P* 28/29 perscrutemur *Garnier* præscrutemur *P* 32 sola *om. p. 13, 8* 33 in *add. Garnier* ullo *P* 34 inquis *Garnier* inquid *P* peruadit *P* quod *P* præuaricatione *P* 37 id quod *P* eo in quo *p. 13, 13*

unum hominem peccatum et per peccatum mortem, in omnes autem homines mortem solummodo pertransisse. rogo (nolo abutaris tarditate uel tenuitate ingenii mei), duo quædam dicis ingressa, peccatum et mortem, sed solam uis pertransisse in omnes, sed non omnino omnes, homines mortem? perstulte, quia si intrauit et peccatum et non pertransiit, ibi remansit quo intrauit. credo expectandum sociæ, donec exeat et illud aliquo peracto negotio. quod si serie agimus et ridendum de tanta re non est, secundum te ipsum si intrare potuit peccatum, pertransiit; si autem transire non potuit, nec intrauit. an ad hoc intrauit ut staret? quod si absurdum est etiam dicere, pertransiit; et quo nisi in omnes homines potuit pertransisse? deinde quomodo imitatiuum, ut tibi placet, peccatum transitum habeat et originale non habeat, numquam poteris explicare. hæc sine cachinno, immo sine fletibus legi non possunt, quia potius Christianis deflendus es quam ridendus. legentibus te igitur, sed Christianis et pruden-
Bal 33 tibus quid de uanitate tua sentire debeant, [et] permittamus. quis enim te in superiore sententia tua uel suspicari posset aliud sentire quam illi omnes qui sanctæ memoriæ papa Zosimo præsidente dei sacerdotes Pelagium Cælestiumque teque damnarunt super his omnibus de Adam capitulis? quæ a te antea improbata sunt et condemnata et nunc, tamquam recollecta et recondita, in fidem tuam recipi meruerunt.

Deinde super hac quæstione, mortis uidelicet, uideamus quid ecclesia uniuersalis, quam Græco sermone catholicam dicimus, dicat et sentiat suosque filios doceat, quanam sciat morte Adam et Euam post præuaricationem fuisse multatos, illane quæ a corpore animam separat quamque communem omni prorsus humano generi ex illo nouimus et
p. 11, 21-24 uidemus, an illa quæ secundum animam dicitur et est æterna, de qua scriptum est:
1 Tim. 5, 6 Mt. 8, 22 uidua quæ in deliciis agit, uiuens mortua est, et iterum: sinite mortuos sepelire mortuos suos, et si qua alia ad hanc intellegentiam proferri possunt. sed dubium non est utraque eos esse multatos et utrique Christum remedium adtulisse. nam cum per lauacrum regenerationis et renouationis et peccata remittit et inmortalitatem per resurrectionem carnis, quam nunc in spe per fidem tenemus, uno omnibus simul tempore conlaturus est, non aliter prosatores generis humani prædictos condemnatos fuisse quam gemina morte credendum est et in genus utramque transire. sed quia hanc corporalem mortem eruditissimus hic magister naturalem illis extitisse nobisque esse pari modo naturalem sentit ac docere conatur nec eam per peccatum aliquando
Bal 34 transisse nec transire posse per semina, uideamus, ut dixi, quid de ea interim Paulus apostolus senserit atque prædicauerit. ad Corinthios namque scribens, cum de resurrectione corporis ageret, cui a contrario mors ista est, id est resolutio corporis uel separatio ab eo animæ [est], ita latius loquitur:

1 Cor. 15, 1-3 Notum autem uobis facio, fratres, euangelium quod prædico uobis, quod et accepistis, in quo et saluamini, qua ratione prædicauerim uobis, si tenetis, nisi frustra credidistis. tradidi enim uobis in primis quod et accepi, quia Christus mortuus est pro peccatis nostris secundum scripturas.

Heia, deuie, pronuntia, si audes, Christi mortem, qui pro peccatis mortuus est, ad paruulos, quos esse sine peccatis defendis, non pertinere aut eos in morte Christi non baptizari.

1 Cor. 15, 4-26 Et quia sepultus est, inquit, et quia resurrexit tertia die secundum

---

2 pertransisset *P* 4 intrabit *P* 5 quod *P* intrabit *P* expectandum sociæ *Garnier* expectandum sociat *P* 13 et *del. Garnier* 16 condemnata *P* 28 humanis *P* 29 utrumque *P* 30 corporale morte *P* 32 qui *P* 34 resurrectionem *P* 35 est *deleui* 39 accepit *P* 42 defendes *P*

scripturas et quia uisus est Cephæ et post hæc undecim; deinde uisus est plus quam quingentis fratribus simul, ex quibus multi manent usque adhuc, quidam autem et dormierunt; deinde uisus est Iacobo, deinde apostolis omnibus; nouissime autem omnium tamquam abortiuo uisus est et mihi. ego enim sum minimus apostolorum, qui non sum dignus uocari apostolus, quoniam persecutus sum ecclesiam dei. gratia autem dei sum quod sum, et gratia eius in me uacua non fuit, sed abundantius illis omnibus laboraui, non ego autem, sed gratia dei mecum. siue ego enim siue illi, sic prædicauimus et ita credidistis. si autem Christus prædicatur quod resurrexit a mortuis, quomodo quidam dicunt in uobis quia resurrectio mortuorum non est? si autem resurrectio mortuorum non est, neque Christus resurrexit; si autem Christus non Bal 35 resurrexit, inanis est ergo prædicatio nostra, inanis est et fides uestra; inuenimur autem et falsi testes dei quoniam testimonium diximus aduersus deum quod suscitauerit Christum, quem non suscitauit, si mortui non resurgunt. ⟨nam si mortui non resurgunt⟩, neque Christus resurrexit. quoniam si Christus non resurrexit, uana est fides uestra et adhuc estis in peccatis uestris. ergo qui dormierunt in Christo, perierunt. si in hac uita tantum in Christo sperantes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus; nunc autem Christus resurrexit, primitiæ dormientium. quoniam enim per hominem mors, et per hominem resurrectio mortuorum, et sicut in Adam omnes moriuntur, ita omnes in Christo uiuificabuntur, unusquisque autem in suo ordine, primitiæ Christus, deinde hi qui sunt Christi, qui in aduentum eius crediderunt, deinde finis, cum tradiderit regnum deo et patri. oportet autem illum regnare, donec ponat omnes inimicos sub pedibus eius; nouissima autem inimica destruetur mors. item idem post pauca: ecce 1 Cor. 15, 51-57 mysterium uobis dico: omnes quidem resurgemus, sed non omnes inmutabimur in nouissima tuba; canet enim et mortui resurgent incorrupti et nos inmutabimur. oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem et mortale hoc induere immortalitatem. tunc fiet sermo qui scribtus est: absorpta ⟨est⟩ mors in uictoria. ubi est, mors, aculeus Osee 13, 14 tuus? ubi est, mors, contentio tua? stimulus autem carnis peccatum, uirtus uero peccati lex. deo autem gratias, qui dedit nobis uictoriam per dominum nostrum Iesum Christum.

Audistine, insanissime, sentisne nunc saltem, singulari impudentia et furore rabidissime? per hominem mors, inquit. quæ hic mors est, dicito nobis, quæ Bal 36 1 Cor. 15, 21 per hominem percucurrisse prædicatur? tuane illa an quam nouit ecclesia iam Christi resurrectione deuictam, in nobis etiam in finem uincendam? sed admoneo, præbe aurem et audi sequentia. sicut enim in Adam, inquit, omnes moriuntur, 1 Cor. 15, 22 ita in Christo omnes uiuificabuntur. quis umquam dubitauit hic uiuificationem ullam aliam nisi carnis resurrectionem in omnibus hominibus futuram intellexisse apostolum? iubesne igitur soli admodum pauci resurgant et in ipsis tantum mors deuicta adque finem uincenda sit, qui præuaricantem Adam sunt uel fuerint imitati,

7 autem dei autem *P* 11 resurrectio rectio[1]] *P* 13 inani *P* 16 nam -- resurgunt *om.* *P* 17 resurrexit[1]] rexit *P* 18 qui *Garnier* quod *in* quid *corr.* *P* 25 fines *P* 28 resurgimus *P* 29 canit *P* 31 mortalem *P* 32 est *om.* *P* 33 carnis] mortis *Paulus*

in quos tua ista, quia tua semper dicenda est, mors potuit pertransire, et non omnes
omnino homines qui ex Adam et Eua primis transgressoribus mortalitatis, non illis
ingenitæ, sed per peccatum quæsitæ, originem ducunt. et quid sibi uult tanti huius
præconis tam prolixa, sana tamen et salutaris super hoc doctrina uerborum, si tu nouus,
quem deus auertat, erroris spiritus audiaris? nec tibi calumniandi nobis aditus ullus
patebit, tamquam dicamus atque sentiamus æqualem resurrectionem, id est unius meriti
omnibus esse præstandam, quia omnes, licet diuerso exitu, una tamen morte moriamur,
1 Cor. 15, 23. 51 cum euidens apostoli nos doceat sermo dicentis: unusquisque in suo ordine et
iterum: omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur. repetat
p. 20, 28. 29 quoque ⟨e⟩ proximo lector superiora contra te dicta nostra, ubi diximus prosatores
nostros utraque morte esse multatos, et uideat quid senserim super isto capitulo, tuasque
Bal 37 1 Petr. 2, 7. 8 lapide illo angulari, tibi sane in offensione et petra scandali posito, fauces obtrudat.

Audi tamen adhuc quod te in maiorem rabiem contra nos et dei ecclesiam concitet.
2 Cor. 5, 13-15 cf. Rom. 14, 9 siue enim mente excedimus, deo; siue sobrii sumus, uobis. caritas
enim Christi, inquit, urget nos, iudicantes hoc quoniam si unus pro
omnibus mortuus est, ⟨ergo omnes mortui sunt et pro omnibus mortuus
est⟩, ut et qui uiuunt, iam non sibi uiuant, sed illi qui pro ipsis mortuus
est et resurrexit, ut et uiuorum et mortuorum dominetur. obmutesce,
nullus nisi per Adam, sed pœnaliter, mortuus est neque moriturus est; nullus nisi per
1 Cor. 15, 23 Christum resurget, sed alius ad regnandum, alius ad pœnas æternas luendas, unusquisque, ut ait scriptura, in suo ordine, dummodo, ut sæpe diximus et tibi cum
apostolo reclamamus, ut nullus omnino hominum in omni prorsus ætate præter Adam
mortuus, nullus rediuiuus in carne futurus sit præter Christum.

Illud quoque memineris nos tenere et in fidem nostram habere receptum de duabus
p. 20, 20-29 mortibus, de quibus superiori loco ut potuimus diximus, unam, quæ secundum animam
est, Christum non habuisse. quod oramus ut ne quisquam [hoc] dementissime dicat
et sentiat, quia non ita natus est ut ceteri omnes homines de uoluptate carnali, sed noua
in eo generatio ex inmaculata ante partum et post partum uirgine sine libidine adfuit;
intende, lector. illam autem alteram, id est animæ a corpore separationem uoluntarie
suscepit indebitam, qui si scelere Iudæorum non fuisset occisus, potuit fieri ut senectute
Bal 38 longæuus, quia hoc illi semel placuerat, sponte susciperet pro nobis, id est pro nostro
quod contraximus in Adam, fenore et nostris propriis quæ addimus, indebite moreretur,
quamquam magis omnium de illo præsagia profetarum et inferenda ei cruce parricidali
Iudæorum furore conplenda fuisse Christianorum nullus omnino debeat dubitare.

Nunc ⟨i⟩ in malam crucem cum ista uerborum tuorum magnificentia, fugitiue.
nemo te rabiosum audit latrantem, nemo ab ecclesia sequitur deuium, nemo tam insano
consentit. nos super mortalitate, quæ ex progenitorum præuaricatione pœna humano
generi data est et in naturam per semina percurrit et in finem usque cursura est, donec
1 Cor. 15, 54. 55 diuinæ illius tubæ clangore dicatur: absorpta est mors in uictoria. ubi est,
mors, aculeus tuus? ubi est, mors, contentio tua? cum uniuersa dei ecclesia,
cum patribus nostris inlustribus ecclesiæ doctoribus in hunc scripturarum diuinarum
sensum, in hæc uerba iurauimus. salua sane reuerentia et debita honorificentia
sanctæ ac beatæ memoriæ episcopi Augustini, qui te pastorali claua ab ecclesia deterruit
p. 7, 6-8 proturbauit atque confregit, etiam hæc a me, toto isto opere tuo perlecto, sicut præfati

4 præconiis *P* 9 resurgimus *P* 10 e *add. Garnier* 11 tuasque *Garnier* tu absque *P* 15 iudicane *P* 16/17 ergo — mortuus est *om. P* 17 et qui *Garnier* e qui *P* 22 ætatem *P* 24 receptum *scripsi* cœptum *P* 26 hoc *del. Garnier* 31 suscipere *P* 35 i *add. Garnier* 38 natura *P*

sumus, sparsim et ubiubi commodum uisum est, certis fragorum tuorum capitulis in codicibus quos legi, adposita uel admota uel tu noueris uel qui uoluerit lector aduertat. nec tibi de tanta huius nostri opusculi erit breuitate ridendum, cum te de tam numerosis libris horridæ magis loquacitatis quam ullarum rerum saltem consideratione dignarum tu iactare non debeas. nolo in hanc partem ignorantiam fingas. scis namque Bal 39 in ista quæstione, quæ inter nos uertitur, de mortalitate scilicet generis humani, quæ per primos transgressores diuini mandati generaliter per semina percucurrit et currit et in finem usque cursura est, quæ totam prorsus causam tuam consumit, tamquam ad ualidissimum stipitem ⟨te⟩ adligandum. quam si inter nos causam, immo in te extinctam esse Christianus prudensque lector aduertet, nihil tibi, sed prorsus nihil ulterius uel tunc unde muttire debueris uel modo debeas, remansisse cognoscet, tibique de toto sermone tuo, quem summam esse eloquentiam iactas, magis illud conpetere ⟨et⟩ aptius quam de quo dictum est, iudicabit: satis eloquentiæ, sapientiæ parum. uastus animus Sall. Catil. 5,5 immoderata, incredibilia, nimis alta semper cupiebat. de sensibus autem tuis, quibus uagus ac uanus adtolleris, alterius prudens sæculi ore pronuntiabit tibique coaptabit Hor. poet. 139 dictum hoc, parturisse te montes, unde nasceretur ridiculus mus.

15 Marius Mercator Christi seruus lectori conseruo suo salutem. Græcus sermo Bal 40 Theodori est quondam episcopi oppidi Mampsisteni prouinciæ Ciliciæ. hunc ego pro facultate qua ualeo, in Latinum sermonem uerbum de uerbo transferre conatus sum, prauum eius de dispensatione dominica et a fide catholica alienum ac satis extorrem sensum, quo Nestorium Constantinopolitanæ urbis quondam episcopum secum male decepit, Latinis uolens auribus insinuare cauendum modis omnibus, non sequendum; simul admonere uolens Iulianum ex episcopo oppidi Eclanensis, hæreticum Pelagianum seu Cælestianum, hunc secutum esse Theodorum, ad quem peragratis terris et exarato mari atque Oriente lustrato cum sociis et participibus, sane syntaleporis suis magno nisu tamquam ad Christianorum dogmatum prædicatum magistrum tetendit, ut de hæresi Pelagiana seu Cælestiana, quam defendendam et sequendam suscepit, ab ipso confirmaretur atque inde uelut instructior octo contra fidem catholicam potius quam contra sanctæ memoriæ Augustinum uolumina illa, ut putat, prudentissima conderet. agnoscat igitur supra dictus Iulianus ex hac translatione, si legere non fastidierit, manente apud memoratum Theodorum illa qua eum diximus mala fide secum Nestorium decepisse, etiam sibi magis suoque dogmati, de quo male turgidus et male sanus libros confecit, esse contrarium seque etiam post de Cilicia abscessum ab eo in episcoporum prouinciæ Bal 41 suæ conuentu anathemate esse damnatum. non itaque irascatur uel suscenseat nobis si eum cum Theodoro, cuius in libris suis infinitas laudes exequitur eiusque se niti auctoritate sententiæ in suo errore gloriatur, alienum a fide catholica esse iusteque damnatum detegimus conuincimus atque deflemus, quia magis deflendus est quam ullo odio persequendus.

Nunc expositio prauæ fidei Theodori supra scripti

16 Qui aut nunc primum in ecclesiasticis erudiuntur dogmatibus liquido cognoscendis

16 *Græce extat in V 57 S 102 A 76 [L III 677. 680 = M IIII 1348—1352].* *præter hanc uersiones Latinæ*

1 fragorum *P* tractatorum *ego* 9 te *addidi* 10 aduertit *P* ulterius *Garnier* alterius *P* 11 uel tunc unde *scripsi* uelt hunccunde *P* mutire *P* 12 et *addidi* 13 iudicauit *P* paruum *P* 15 adtollens *P* pronuntiauit *P* coaptauit *P* 17 $\overline{\text{xps}}$ *P* 18 mansisteni *P* 21 secum *Garnier* secundum *P* dum *erasis, ut videtur* 22 insunuare *P* 27 ad *P* 28 instructior *Garnier* instructio *P* 30 si legere *Garnier* silere *P* 31 qua *Garnier* que *P* 32 libro *P* 39 exposito *P*

aut ab hæretico errore conuerti decreuerint ad ueritatem, doceri eos oportet quoniam credimus in unum deum patrem sempiternum, non qui postmodum cœperit ut esset, sed qui ab æterno sit sempiternus deus, nec qui postea factus sit pater, quoniam semper erat deus, semper erat pater. credimus et in unum filium dei unigenitum, qui est de substantia uel essentia patris tamquam uere filius et eiusdem essentiæ in id quod et est et creditur esse filius. et in spiritum sanctum, qui sit de dei substantia uel essentia, non qui filius sit, deus autem essentia, tamquam qui sit illius essentiæ cuius est deus 1 Cor. 2, 12 pater, ex quo secundum essentiam est. nos enim inquit scribtura, non spiritum mundi huius accepimus, sed spiritum qui ex deo est, ab omni eum creatura alienans, deo uero coniungens et copulans, ex quo uel de quo est secundum essentiam, Bal 42 speciali uidelicet ratione supra omnem omni modo creaturam, quæ non secundum essentiam dei, sed secundum quod factura est, causam habens ex deo esse putatur; quem neque filium neque ⟨per⟩ filium existentiam accepisse putamus. confitemur autem patrem in persona ⟨perfectum⟩ et filium similiter, spiritum quoque sanctum pari modo, salua nobis ratione pietatis in qua patrem et filium et spiritum sanctum non tres aliquas diuersas putemus essentias, sed unam, quam in deitatis unitate et parilitate cognoscimus.

Oportet autem et de dispensatione quam secundum dominum Christum pro nostra salute consummauit dominus deus, nosse nos quoniam dei uerbum hominem suscepit perfectum ex semine Abraham et Dauid secundum scripturarum diuinarum eloquia, hoc extantem secundum naturam quod erant et illi quorum erat ex semine, hominem natura perfectum, ex anima rationali et carne humana constitutum quemque hominem secundum nos naturaliter uirtute et potentia spiritus sancti in uirginis utero figuratum, Gal. 4, 4. 5 factum ex muliere, factum sub lege, ut omnes nos ex maledicto legis et seruitute redimeret, adoptionem filiorum olim prædestinatam recipientes, inenarrabiliter copulauit sibi atque coniunxit, mortem quidem eum secundum hominum legem præ- Eph. 1, 20. 21 parans experiri, suscitans uero a mortuis et in cælum subleuans, sedere fecit ad dexteram dei, propter quod super omnem principatum et potestatem et dominationem et uirtutem et omne nomen quod nominatur non solum in hoc sæculo, sed etiam in futuro, ab omni creatura adorabilis suscipit uenerationem, tamquam inseparabilem cum diuina natura habens coniunctionem et tamquam deo supra omnem cogitationem et intellectum uniuersa illi creatura reuerentiam exhibente. Bal 43 et neque duos dicimus filios nec duos dominos, quoniam unus filius secundum essentiam uerbum deus, unigenitus filius patris, cui iste coniunctus particeps geniti generationis communem habet filii nuncupationem et honorem. nihilo minus et qui dominus secundum essentiam deus uerbum est, cui coniunctus iste et sociatus est, communionem habet honoris cum illo. et propterea neque duos dicimus filios neque dominos duos, quoniam in manifesto existente qui secundum essentiam dominus et filius est, inseparabilem habens ad eum coniunctionem et societatem is qui pro nostra salute adsumptus est, conrefertur tam nuncupationi quam honori et filii et domini, non sicut unusquisque Gal. 3, 26 nostrum ex se existens appellatur filius dei, unde et plures filii dei dicimur secundum

---

extant quattuor: 1) *in gestorum concilii Epheseni Collectione Turonensi 46, quam corrigunt Collectiones et Casinensis* [*C*] *et Veronensis*; 2) *infra in hac ipsa collectione 38, 30 sq., quæ est eadem fere atque Collectionis Turonensis*; 3) *in Collectione Sichardiana* [*Antidot. c. diu. hæreses Basil. 1528 f. 151*], *quæ est eadem atque gestorum Chalcedonensium*; 4) *in gestis Concilii quinti. ceterum cf. ep. Cyrilli ad Proclum Migne PG 77, 345*

---

13 per *add. Garnier* 14 perfectum *add. Garnier* spiritum quoque *scripsi* quoque spm *P* 18 salutem *P* 24 inenaturabiliter *P* 25 hominem lugem *P* 29 suscepit *P* 33 particeps geniti *P* participsque filii *ego* 38 his *P* salutem *P*

beatum apostolum Paulum, sed [in] singulariter hoc habens in id quod deo uerbo coniunctus est, dignitatis filii et dominationis particeps, aufert quidem omnino duorum dominorum et filiorum intellegentiam, præstat autem nobis in coniunctione dei uerbi omnem habere fidem omnemque intellectum et contemplationem. ob hæc et uenerationem ex dei societate ab omni percipit creatura. unum igitur deum dicimus et dominum Iesum Christum, per quem omnia facta sunt, principaliter quidem deum uerbum intellegentes, qui secundum essentiam filius dei est et dominus, pariter etiam cogitantes eum qui susceptus est, Iesum a Nazareth, quem unxit deus spiritu Act. 10, 38 sancto et uirtute, tamquam ad deum uerbum habentem coniunctionem et participantem domini et filii dignitati. qui et secundus Adam appellatur, sicut beatus apostolus testis est Paulus, qui tamquam eiusdem sit naturæ cuius est Adam, mani- 1 Cor. 15, 45 festauit nobis quidem futurum statum, et tantam ad illum Adam habens differentiam Bal 44 quantam esse oportuit inter eum qui largitor et minister erit tantorum bonorum status futuri, et eum qui præsentium tristium nobis initium intulit. hinc simili modo et secundus Adam appellatur, tamquam qui secundum enuntiauerit statum, et quoniam prioris illius mortalis et passibilis et pleni multorum malorum, in quo ad eum accepimus similitudinem, [cuius] status initium factus Adam est, secundum statum demonstrauit futurum dominus Christus de cælis apparens, qui omnes nos in suam adducet familiarem communitatem. primus enim, inquit, homo de terra terrenus, secundus 1 Cor. 15, 47 homo dominus de cælo, hoc est inde uisendus, ut nos ad sui imitationem adducat. unde et adiungit: qualis terrenus, tales et terreni; et qualis cælestis, tales 1 Cor. 15, 48. 49 et cælestes. sicut portauimus imaginem terreni, portemus et imaginem cælestis. in isto, inquit, qui paret et uidetur ab omnibus, eorum [uero] qui iudicandi sunt, inuisibilis faciet ‹iudicium› diuina natura secundum apostolum Paulum, qui ait: et tempora quidem ignorantiæ nostræ despiciens deus Act. 17, 30. 31 nunc mandat ubique omnibus hominibus pænitentiam agere, quia statuit diem in qua iudicaturus est orbem terrarum in iustitia, in uiro in quo definiit, fidem præstans suscitans eum a mortuis.

Hæc, inquit, ecclesiasticorum dogmatum doctrina, atque adeo omnis qui contra hæc sentit, anathema sit.

17 Immo nos tibi catholici dicimus, qui talia ore inpurissimo et lingua scelestissima protulisti, incessabiliter anathema et omnibus consentaneis tuis. uide enim, si euigilare uolueris, quid mali coneris inducere, inperitia an malitia, tu uideris. periura quippe Bal 45 uerba tua sunt ista cum sensu prauissimo et inimico catholicæ ueritatis, dei uerbum p. 24, 18-27 hominem suscepisse ex semine Abraham et Dauid perfectum, ex anima rationali et corpore constitutum quemque hominem, inquis, secundum nos naturaliter uirtute et potentia spiritus sancti in uirginis utero figuratum, factum ex muliere, factum sub lege, Gal. 4, 4 ut omnes nos ex maledicto legis et seruitute redimeret, adoptionem filiorum olim prædestinatam recipientes, inenarrabiliter copulauit sibi atque coniunxit, mortem ‹quidem› eum secundum legem hominum præparans experiri, suscitans uero a mortuis et in cælum leuans, sedere fecit ad dexteram dei. et post paululum ibi: ab omni creatura nunc adorabilis suscipit uenerationem, tamquam inseparabilem cum p. 24, 29. 30 diuina natura habens coniunctionem. uis igitur hoc ex isto sensu conficere, quod sane tuo luas capite, natum iam Christum ex uirgine per spiritum sanctum adhæsisse

1 in *deleui* 9 dn̄m *P* 17 cuius *deleui* 23 uero *del. Garnier* 24 iudicium *add. Garnier* 31 scelentissima *P* 32 incensabiliter *P* 34 senso *P* 40 quidem *addidi cf. p. 24, 25 om. P* 42 suscepit *P* inseparabilis *P* 44 luas capite *scripsi* suas capiti *P*

uel coniunctum esse, ut sæpissime garris, uerbo dei deo atque ex illius societate meritum
et uocabulum conquisisse, uocabulo autem tantum, non natura appellandum esse filium
dei et cetera habere priuilegia non genuina, sed per gratiam præstita, dissimulans quod
Ioh. 1, 14 scribtum est: uerbum caro factum est, et habitauit in nobis. quod cum
audis ab obicientibus tibi, calumniaris, tamquam deum in carnem uersum esse sentientibus,
quod absit ut uel quisquam hoc dementissimus dicat et sentiat. factus est enim
homo quod non erat, filius dei deus uerbum, non deponens quod erat, sed manens deus
Bal 46 in diuinitatis cum patre et spiritu sancto substantia uel natura. numquid enim
anima saltem hominis cuiuslibet mixta et conexa corpori amittit uel inmortalitatem
naturæ suæ uel quod inuisibilis, quod incorporea est? non utique. huic uanissimæ
atque inani calumniæ obponenda etiam trium angelorum in Sodomorum euersione
Gen. 18, 4. 5 descendentium illa fidelissima et sacratissima historia, quæ eos exceptos ab Abraham
prius et manducasse et pedes lauisse designat. num illi in adsumptione illa corporum
ex angelica uersi et commutati esse substantia in corporum naturam dicendi sunt?
auertat hanc dementiam deus. non utique, quia manentes in immortali et incorporea
sua natura et substantia, in corporibus constituti ad tempus, diuinitus imperatum sibi
officium inpleuerunt.

p. 24, 36-25, 5 Quis ergo ferat ista garrientem et audiat duos dei filios eum uerbis tantummodo
ad decipiendos simplices protestari non dicere, apertis uero sententiis duos palam osten-
dere diuersi meriti, diuersæ dignitatis, diuersi status, diuersæ naturæ? fallit autem
ac decipit, ut diximus, inperitos. quomodo enim dicit duos se non dicere filios neque
sentire, diuidens unum ab altero, unum temporalem, alterum uero ab æterno secundum
essentiam et naturam, et illum temporalem participatione et tantum uocabulo hono-
randum, non autem et natura esse filium dei et deum? nam singulorum status et
merita diuidit, alterum natura esse uolens, alterum coniunctione et societate illius qui
natura est deus et filius dei, cum utique recordari debuisset Pauli dictum apostoli quo
Rom. 9, 3-5 ait: optabam ego ipse anathema esse a Christo pro fratribus meis secun-
Bal 47 dum carnem, qui sunt Israhelitæ, quorum est adoptio filiorum et testa-
menta et legis constitutio et obsequia et gloria et promissa, quorum
patres et ex quibus Christus secundum carnem natus est, qui est super
omnia deus benedictus in sæcula. utique super omnia deus qui secundum
carnem ex Israhelitis, ex semine Abraham et Dauid per uirginis uterum originem habet.
Ioh. 1, 14 uerbum enim carnem factum esse euangelio teste didicimus, ex quo tempore neque quæ
infirma sunt et fragilia humanitatis, neque quæ diuina atque sublimia et æterna sunt,
Ies. 9, 6. 7 ab illa sunt persona uel substantia separanda. et audi Esaiam prædicantem: puer
natus est nobis et filius datus est nobis, cuius principatus super
humerum eius. hic uocabitur admirabilis, magni consilii nuntius,
deus fortis, pater futuri sæculi, princeps pacis. multiplicabitur
regnum eius et pacis eius non erit finis, super sedem Dauid patris sui
et super regnum eius, ut confirmet illud et conroboret in iudicio et
iustitia a modo et usque in æternum. zelus domini exercituum faciet
hæc. hic deus fortis utique qui puer, sine dubio pannis in Bethleem inuolutus et in
præsepio positus adoratus a magis, Ægyptum postea cum parentibus petiit, ut ex
Mt. 2, 15 Ægypto secundum alium profetam præcanentem uocaretur dicentem: ex Ægypto
uocaui filium meum. obiciendus quoque ei in faciem Hieremias uociferans:

---

23 participationem *P* 30 est[2]] et *P* 35 illa *scripsi* ulla *P* audi Esaiam *scripsi* audet se iam P *inter* d *et* et *insertis* ii 42 bethlen *P*

hic deus noster et non æstimabitur alius præter eum deus, qui inuenit Bar. 3, 36-38
omnem uiam iustitiæ et dedit eam Iacob puero suo et Israhel dilecto
suo. post hæc in terris uisus est et inter homines conuersatus est.
dicatur, quæso, nobis, quis iste est qui postmodum in terris uisus est et inter homines Bal 48
conuersatus est? utique uerbum dei, deus homo et homo deus, Iesus Christus, filius
unigenitus patris, qui cum in terris in carne constitutus esset et in ipsa uisibilis conuersaretur inter homines, ab hominibus in ipsa passus, crucifixus in ipsa, mortuus in ipsa, resurrexit tertia die cum ipsa iudex uenturus totus. hic natura filius dei est ex deo uerbo et homine cum anima rationali et carne solida atque perfecta, et hæ tres substantiæ una iam substantia, una quoque persona. substantialiter enim deus hominem, indemutabiliter caro factus, suscepit et gessit nec deposuit nec depositurus est umquam conregnantem et condominantem, uenturus iudicare uiuos et mortuos. quid hic dualitas naturarum? quid substantiarum diuersitas in uno domino Christo magna et impia loquacitate nobis adfertur? nempe ut duos Christos et duos diuersos esse dei filios audiamus. et certe homo communis ex anima et corpore constitutus, ex diuersis sine dubio substantiis et naturis, corporali uidelicet et spiritali, crassa et subtili, [et] uisibili et inuisibili, mortali et inmortali, conuenit in unum, non contra naturam, sed naturaliter et dei institutione, qui ita ut esset, semel et ab initio et in perpetuum sanxit atque disposuit. homo ergo cum est et enuntiatur homo, una
natura est et una substantia unaque persona, nec Paulus apostolus cum diceret: primus 1 Cor. 15, 47
homo de terra terrenus, secundus homo dominus de cælo et cetera quæ
in eadem circumstantia latius exequitur, duplicem eum uel duas naturas esse signauit; Bal 49
nec qui dixit: homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est Psal. 48, 13
iumentis insipientibus et similis factus est illis, duarum in eo fecit naturarum
mentionem. illud quoque prætermittendum non est quod dictum est in Genesi:
descendit Iacob in Ægyptum cum filiis suis, omnes animæ LXXV. item Gen. 46, 6. 27
propheta: omnes animæ meæ sunt. sicut anima patris, ita anima filii Ezech. 18, 4
mea est; et anima quæ peccat, ipsa sola morietur. et is qui uuam
acerbam manducauit, ipsius obstupescent dentes. item alius propheta:
lauda, anima mea, dominum, et omnia ossa mea laudem dicent tibi. Psal. 145, 2 Psal. 34, 10
item a parte corporis: non permanebit, inquit, spiritus meus cum hominibus Gen. 6, 3
istis, quoniam sunt caro. item alius: caro mea exultabit in spe, et alibi: Psal. 15, 9
uidebit omnis caro salutare dei. numquid eis sine animis ista contingent? aut Luc. 3, 6
quia superius animæ tantum nominatæ sunt, corporis societate uel in bonis uel in malis meritis separatæ sunt? quis hoc dementissimus dixerit? non utique, sed naturaliter, quamdiu utrumque sibi conexum et cohærens est, non in dualitate, sed in unitate enuntiatur et significatur natura, id est hominis seu humana natura. nemo igitur sanus mente, cum homo uiuus uel aduersa sustinet uel optatis exultat, dicat non ex utroque constitutum uel dolore adfligi uel lætitia exultare, cum animam nullus dubitet et in sua natura et propria substantia dolore non adfici, quod etiam scriptura diuina
nos super hoc euidentius docet dicens: nolite timere eos qui corpus occidunt, Mt. 10, 28 Lc. 12, 4
animæ autem quid faciant, non habent.

Quid opus est testimonia plura congerere? aut qui finis erit in his exquirendis?
aut cui est uel fuit uel erit aliquando possibile perscrutari omnia et omnia commemorare Bal 50
quibus probetur non nouella hunc, sed uetere partim Pauli Samosateni, partim Ebionis,

9 hæc *P* 13 qui substantiarum *P* 17 et *del. Garnier* conuenit *Garnier* conuentu *P*
23 homo homo *P* 28 his *P* 31 partem *P* 32 exultauit *P*

partim Marcelli Galatæ et Photini esse cum impietate distortum? unum tamen pro Ioh. 3, 13 innumerabilibus euangelicum sibi audiat trabalem: nemo ascendit in cælum nisi qui descendit de cælo, filius hominis qui est in cælo. et certe adhuc crucifigendus Christus ista dicebat, qui descendit de cælo, inquit, et qui est in cælo filius hominis. ita ergo uerbum deus homo et homo deus uerbum et sicut in gloria et maiestate dei unum, ita et his quæ ima sunt secundum hominem, unum, et unus dominus Iesus Christus ex utero, qui substantialiter filius dei, unum cum patre et spiritu sancto, deus unus in trinitate, semper et in sæcula.

FINIT

ITEM ALIA EPISTULA

18 Item Marius Mercator seruus Christi lectori conseruo salutem. Samosateni Pauli atque Nestorii est ista non minus impia quam uana doctrina. Nestorius uerbum dei non ut Paulus sentit, qui non substantiuum, sed prolatiuum potentiæ dei efficax uerbum esse definit; confitetur tamen idem Nestorius in uerbo substantiuo filium, raro licet, argute tamen, quia non expresse ab æternitate filium dicit uerbum esse, sed uerbum Bal 51 tantum, quod in substantia patris manens, deus sit consubstantiuus, quem Græci OMOOYCION dicunt, filium uero illum esse et dici debere adserit qui ex Maria sit natus, atque ita diuidit æternum a temporali, illi tamen deo et dei uerbo quæ maiestatis sunt, huic uero alteri quæ humanæ infirmitatis sunt, deputans; propter indiuiduam autem atque inseparabilem conexionem dignum fuisse habitum nuncupatione filii dei, qui hoc ipsum pro meritis ex adoptione habeat, non ex natura. uerum cum ei a catholicis obicitur Loofs, Nestoriana p. 359 cur per hunc sensum duos Iesus Christos et duos filios sentiat, pro se ita respondet: ego, inquit, unum Christum definio, qui a chrismate unctus sit dicendus, unum hunc ipsum esse filium dei, qui, ut superius dictum est, indiuisibili societate dei uerbo coniunctus est; non numquam sane propter hanc ipsam inseparabilem coniunctionem uel conexionem etiam uerbum illud isdem cognominibus connuncupari quæ ab eius natura sunt penitus aliena; ex merito sane huius Iesu Christi singularis natiuitatis et inconparabilis uitæ dignum fuisse habitum tamquam templum tota plenitudine diuinitatis ab hoc deo et dei uerbo inhabitari. in eo igitur Paulo coniungitur in quo habitatorem et habitaculum pro meritis separat, diuidens quod unicuique eorum sit proprium, ex diuersitate naturæ. quod quidem illis ambobus cum Ebione et Fotino et Galata Marcello commune est. in id quod uero substantiale uerbum dei confitetur et esse ab æterno cum patre deum adserit, a memoratis recte dissentit et fidei rectæ coniungitur. sed quod Bal 52 iterum idem uerbum deum naturaliter dei patris non esse filium dicit, sed tantum uerbum, ut superius exposuimus, et nihilo minus diuidit merita uniuscuiusque substantiæ, impietatis magnum crimen incurrit et hinc tamquam alienus et extorris ab ecclesiastica fide iure damnatus est.

FINIT

ITEM ALIA

19 Item Marius Mercator seruus Christi lectori conseruo suo et paris in domino fidei salutem. Nestorii quondam episcopi Constantinopolitanæ urbis nonnulla ad plebem

22—29 *Nestorii responsum finxit Marius*

16 scit *P* 17—18 OM-OO CION *P* 21 adoptionem *P* 22 respondit *P* 23 a chrismate *Garnier* ac horismate *P* 32 substrantiale *P* 40 paris *scripsi* parens *P* 41 nonnullam *P*

blasphemiarum dicta uel scripta ex Græco in Latinum sermonem, feruore catholicæ fidei incitatus, curaui transferre a fidelibus linguæ meæ fratribus cognoscenda atque uitanda, in quibus uerbum de uerbo, in quantum fieri potuit, conatus sum translator exprimere, ne prius falsarius magis quam uerus postea probarer interpres. da igitur ueniam, pie lector, si aut minus oratio luculenta est aut uerborum ubicumque præsumptorum nouitas aurem forte perculerit. elegi obtrectatorum linguis magis exponi quam ueritate sensuum exprimenda, ubi est omne de falsitate periculum, longius aberrare. occupent igitur se ex hoc idem isti nostri disertuli ad singulas syllabas nostras scrutandas et uerba rimanda: non id curo nec magni pendo, securus quod mihi de hoc opere nullus falsarii nomen inponat. scio etiam ab istis exprobranda nobis esse aliqua [Bal 53] dicta uitiosa, quæ nobis uis seruandæ Græcæ proprietatis extorsit. dicat hinc de nobis quisque quod uolet, sentiat quod placet: ego sapientum iudicio fretus sum, quibus absque lenocinio fucoque uerborum et scholaribus nugis simplex ueritatis semper grata est pulchritudo.

Nunc hic eius primus impietatis in ecclesia ad populum sermo est, in quo de incarnatione dominica male lapsus infeliciter conruit.

20 Doctrina pietatis est sensatorum in ecclesia intentio, pietatis autem doctrina [Loofs Nestoriana p. 250, 12-253, 10] prouidentiæ cognitio est. cognoscit namque dei prouidentiam qui deum cognouerit corporum animarumque esse tutorem. quotquot igitur id nescientes adorant deum, ignorare eos manifestum est ueritatem; *deum enim confitentur se nosse, factis* [Tit. 1, 16] *uero*, ut scriptum est, *negant*. oportet autem creatorem horum curam gerere quos creauit; oportet dominum his quibus dominatur, sollicitudinem inpertire; oportet patremfamilias domus suæ esse defensorem. impar est uita nostra ad huius tanti regiminis dignitatem. fingit me denique in materno utero opifex deus et in illis mihi uiscerum secretis conseruanti me prima et summa tutela est. nascor, et fontes lactis inuenio; incipio opus habere ciborum sectione, et cultris quibusdam, dentibus uidelicet, armatus inuenior; uirum ago, et uectigalis mihi efficitur creatura. deorsum namque me pascit terra et de cælo mihi lucerna accenditur sol, flores mihi ueris tempus attribuit, offert mihi æstas spicam, hiemps pluuias generat, autumnus tributum in uino dependit. quoniam inæqualem ex paupertate et diuitiis consistentem ducimus uitam (non enim [Bal 54] subsistere aliter mortalia potuissent), uide iam quæ in his ipsis ⟨et⟩ quanta nostri tutela sit. facilis frumenti putredo cogit diuitem timore corruptionis indigentibus uendere, mutabilis uini natura possessorem mercaturam inire damni terrore conpellit. inputrebile ideo est et repugnans tempori aurum, quia retentum nihil pauperi nocet. quid enim me lædunt diuitiæ, si aurum suum restringant, cum ea quæ me pascunt, uendere diuites conpellantur? decem milibus donis humanum genus honoratum ultimo et infinito dominicæ incarnationis munere decoratum est. quoniam enim homo diuinæ imago naturæ est, hanc autem inpulit ac deiecit diabolus in corruptionem, doluit [tamquam] pro sua imagine deus tamquam ⟨pro⟩ propria statua rex et corruptum renouat simulacrum. sine semine fingens de uirgine naturam, sicut et Adam, qui et ipse sine semine figuratus est, humani generis operatur suscitationem per hominem, *quoniam*, inquit, *per hominem mors et per hominem resurrectio mortuorum.* [1 Cor. 15, 21]

37—42 *alia uersio Latina extat apud Cass. de incarn. 7, 6*[1]

4 probarer *Garnier* probare *P* 7 sensum *P* 10 abitis *P* 25 conseruandi *P* 28 lucerna *Garnier* lucernæ *P* ueris *Gerberon* uerbis *P* 31 iam *scripsi* nam *P* et *addidi* 35 me lædunt *Baluze* mala edunt *P* 37 infinitomo *P* finitimo *P corr.* 38 deicit *P* 39 tamquam *del. Garnier* pro *add. Garnier* stratua *P*

1 Tim. 1, 7 Audiant hæc qui in dispensationem dominicæ incarnationis cæcati non intellegunt neque quæ locuntur neque de quibus adfirmant; qui, sicut modo cognouimus, in nobis inuicem frequenter sciscitantur: ΘΕΟΤΟΚΟϹ, inquit, id est puerpera dei siue genetrix dei Maria an ΑΝΘΡωΠΟΤΟΚΟϹ, id est hominis genetrix? habet matrem deus? ergo excusabilis gentilitas matres diis subintroducens; Paulus ergo Heb. 7, 3 mendax de Christi deitate dicens ΑΠΑΤωΡ ΑΜΗΤωΡ ΑΓЄΝЄΑΛΟΓΗΤΟϹ, id est sine patre, Bal 55 Ioh. 3, 6 sine matre, sine generationis narratione. non, uir optime, Maria peperit deum (quod enim de carne natum est, caro est); non peperit creatura eum qui est increabilis; Ioh. 1, 1 non recentem de uirgine deum uerbum genuit pater (in principio erat enim uerbum, sicut Iohannes ait); non peperit creatura increabilem, sed peperit hominem deitatis Mt. 1, 20 instrumentum; non creauit deum uerbum spiritus sanctus (quod enim ex ea natum est, de spiritu sancto est), sed deo uerbo templum fabricatus quod habitaret, ex uirgine est. et non est mortuus incarnatus deus, sed illum in quo incarnatus est, Ps. 13, 2 suscitauit. inclinatus est eleuare quod ruerat, ipse uero non cecidit (dominus de cælo prospexit super filios hominum), ne semet inclinans reum leuare qui cecidit, tamquam illi corruerit, uituperetur. uidet deus naturam conlapsam eamque deitatis potentia adprehendit elisam et illam tenens et manens quod erat, in altum subleuauit. exempli causa quod dicitur, nosce. si iacentem eleuare uolueris, nonne continges corpus corpore et te ipsum illi coniungendo elisum eriges atque ita illi coniunctus ipse Loofs p. 262, 3-12 manes quod eras? sic et illud incarnationis æstima sacramentum. propter utentem illud indumentum quod utitur, colo, propter absconditum adorans quod foris uidetur. inseparabilis ab eo qui oculis paret, est deus; quomodo igitur eius qui non diuiditur, honorem ego et dignitatem audeam separare? diuido naturas, sed coniungo reuerentiam. intende in hæc quæ dicuntur. non per se ipsum deus est qui in utero figuratus est (nam si sic esset, essemus hominis uere cultores), sed quoniam in adsumpto deus, Bal 56 Loofs 263, 11-264, 2 ex illo qui adsumpsit, qui adsumptus, est appellatus deus. dominicam itaque incarnationem intremescamus, ΤΗΝ ΘЄΟΔΟΧΟΝ ΤωΙ ΘЄωΙ ΛΟΓωΙ ϹΥΝΘЄΟΛΟΓωΜЄΝ ΜΟΡΦΗΝ, id est susceptricem dei formam una ac pari qua deum uerbum deitatis ⟨ratione ueneremur⟩ tamquam diuinitatis uere inseparabile simulacrum, tamquam imaginem absconditi iudicis. duplicem confiteamur et adoremus ut unum; duplum enim naturarum unum est propter unitatem. audi Paulum utrumque clamantem, et deitatis unigenitæ æternitatem et humanitatis ortum recentem et societatis uel coniunctionis unam factam Heb. 13, 8 esse dignitatem: Iesus, inquit, heri et hodie, idem ipse et in sæcula sæculorum.

FINIT

Græce extant 5 *apud.* [*Theodor.*] *hær. fab. comp.* [*4, 12*] = *ep. ad Spor. p. 1045 Schulz* 7 *in Act. Ephesin. L III 338* = *M IIII 1008* [*Theodoret. l. c.*] 7. 10. 11 *ap.* [*Theodoret.*] *l. c.* *alia uersio Latina extat* 5. 6 *ap. Cass. 7, 14*[1] 7—13 *in Arnob. et Serap. confl. 2 p. 546* 7—11 *infra p. 157 Bal.* 7. 8 *ap. Cassian de incarn. 7, 24*[1]. *6, 16*[1]. 21—26 *repetit ipse Nestorius in altero sermone* [*p. 35, 16—22*], *ubi adferentur testimonia* 26—29 *alia uersio Latina extat apud Cassian. dei incarn. 7, 8*[1] 26—31 *latius exequitur Nestorius in altero sermone p. 37, 8—19* *27. 28 a Cyrillo adferuntur in ea epistulæ forma quam uertit Marius cf. infra p. 54, 22—24*

3 eeotokoc *P* 4 ananepωttoYoko *P* 6 attaatωρ *P* amHYωρ *P* atene aaoteHtoc *P* ἀγενεαλόγητος *scripsi* 8 quis *P* 10 creatorem *Garnier cf. Cassian. et Arnob.* 12 uerbum *P* 15 ne semet *scripsi* ne me *P* nec me *Gerberon* neque *Loofs* eum *Garnier* 16 uituperetur *Loofs* uituperatur *P* 17 subleuabit *P* 18 iacente leuare *P* 21 quo *Garnier* 23 seperare *P* 25 homines *P* 26 dominicam *Cassian.* dom̄ *P* 27 τὴν — μορφήν *Baluze* tHin Θϵoeoaoχon tω eωactωcYn eeaωtωmen mopYnn *P* 28 una *Garnier cf. infra p. 54, 23* unam *P* ratione ueneremur *addidi ex loco Cyrilli epistulæ p. 54, 24*

ITEM TRACTATVS ALIVS

21 Contumelias quidem in me hæreticorum arbitror tamquam infantum apinas, et Loofs Nestoriana p. 265, 5 -269, 5 horum in mare comminatas submersiones, perturbationum quoque desideria et persecutionum noua quæ intenduntur, molimina et indigentium neglegentiam, quam nobis obiciunt, et aliorum in nos garrulitatis deliramenta tamquam ranarum ego strepitus rideo aut certe quantum infantum iacula seu castra contemno, qualia propheta quondam deridebat dicens: sagittæ paruulorum factæ sunt plagæ eorum. nihil Ps. 63, 8 autem illo est pastore miserius qui luporum laudibus gloriatur, quibus si placere uoluerit atque ab his amari delegerit, erit hinc ouibus magna pernicies. nullus igitur pastorum placere lupis et gregibus ouium potest.

Illorum ergo, sicut prædixi, despiciam uoces, domini contra eos proferens dicta: Bal 57 progenies uiperarum, quomodo potestis bona loqui, cum sitis mali? Mt. 12, 34 his sane sensibus quibus contra deum armantur, obsistere et aduersari necessarium est. mortalem enim uiuificatricem deitatem appellant et in theatricas fabulas deum uerbum audent deducere, tamquam idem sit pannis inuolutus et mortuus, pro nefas. ut dominus Christus in nos benignitatem suam extenderet, periclitatur apud eos de deitatis dignitate decidere. lauda, miserrime, quamuis rabidus, et curam ad te sanitatis admitte. non occidit Pilatus deitatem, sed deitatis uestimentum; non deus uerbum sindone a Ioseph inuolutus sepulturæ mandatur. quomodo enim ille hoc poterat pati qui tenet circulum terræ et omnes habitantes in ea tamquam locustas, Ies. 40, 22 sicut ait propheta? sed quis ille est qui inuoluitur linteis sepulturæ? audi euangelicis uocibus personari: uenit homo diues ab Arimathia cui nomen erat Mt. 27, 57-60 Ioseph, qui et ipse fuerat discipulus Iesu. hic adiit Pilatum et postulauit corpus Iesu. tunc Pilatus iussit dari corpus, et accipiens corpus illud Ioseph inuoluit in sindone munda et posuit illud in monumento. ter dixit corpus et nec semel meminit deitatis. nec enim uulnerauerant milites lancea deitatem, sed quid est quod ab illis est uulneratum? ab Iohanne docere. unus, inquit, mililitum lancea sua pupugit latus eius. et audi adhuc Ioh. 19, 34 argumentum quo constat deitatem minime uulneratam: exiit, inquit, statim sanguis et aqua. nam si ipse mortuus est qui uiuificat, qui subsisteret qui mortuum suscitaret? uenit homo mortuos suscitare, non ipse mortuus inueniri, auxilium ferre iacentibus, non Bal 58 ipse tamquam iacens auxilii inops. non est mutatus coniunctione seu societate hominis deus; ipse est enim qui per prophetam clamat: ego sum, ego sum, et non sum Mal. 3, 6 mutatus. et iterum: tu autem idem ipse es et anni tui non deficient. Ps. 101, 28 sed unitus humanæ naturæ et deitatis eam conplexibus stringens, in altum leuauit, manens id quod existebat ipse. propterea Petrus de primitiis nostris prædicans et illam altitudinem narrans quam huic naturæ uisibili contulit deus, hunc, inquit, Iesum Act. 2, 32 suscitauit deus. non ergo mortuus est deus, sed suscitauit. audi Petrum dicentem, o Apollinaris; audi cum Apollinare tu quoque, impietas Arriana: hunc, inquit, Iesum suscitauit deus, hunc qui paret, hunc quem oculi intuentur, qui adfixus est ligno, qui palpatus est manibus Thomæ, qui ad eum clamauit: palpate et Luc. 24, 39

---

21 *Inscriptionem et initium adfert Cyrillus in epistula L III 334 = M IIII 1004 Mar. Merc. infra p. 53, 13—16 Græce extant* 37—32, 4 *ap. Cyrill. c. Nest. 5, 6* 38—32, 4 *denuo uertit Marius infra p. 56. 57*

---

1 tractus *P* 2 apinas *Commirius apud Baluzium* rapinas *P* 3 im mare *P* 6 iaculas *P* 8 gloriantur *P* 11 p̄dixit *P* 12 malum *P* 13 armatur *P* 17 lauda = εὐφήμει 20 lucustas *P* 32 multatus *P*

uidete quia spiritus ossa et carnem non habet sicut me uidetis habentem.
et his certior uocibus factus, ipsius palpatu crucifixi corporis certior ⟨de⟩ resurrectione,
Ioh. 20, 28 mira hæc facientem glorificabat deum, dominus meus dicens et deus meus, non
illud quod palpauerat, appellans deum; nec enim indagatur deitas isto palpatu. si
enim deum uerbum cognoscere uel addiscere palpatu isto Thomas inciperet, dixisset
[et] sine dubio ad eum dominus: contrecta et uide quia spiritus sum et deus. nunc
Luc. 24, 59 autem e diuerso: palpa, inquit, et uide quia spiritus non sum. nam spiritus carnem
et ossa non habet sicut me uidetis habentem, me scilicet quem secundum
Bal 59 id quod uidetur et paret, uidetis esse compositum et secundum corporis substantiam
esse contrectabilem cernitis. non enim, Apollinaris, ossa et caro est deitas uerbi
Act. 2, 32 paterni. de isto palpabili clamat Petrus: hunc Iesum suscitauit deus. dex-
tera itaque exaltatus [est] dei, non tamen dextera adiuuante uerbum deum,
Act. 2, 33 o insania Arriana, promissione quoque sancti spiritus accepta a patre
effudit hunc quem uos uidetis et auditis. audi et Paulum de deo ratio-
Phil. 2, 6. 7 cinantem et illam inconuertibilem dei et hominis exponentem coniunctionem. in
forma, inquit, dei constitutus, non rapinam arbitratus est esse se
æqualem deo, sed semet ipsum exinaniuit, formam serui accipiens.
Hebr. 1, 2. 3 sic et in aliis quidem inquit: locutus est nobis in filio, quem constituit heredem
uniuersorum, per quem fecit et sæcula, qui est splendor gloriæ. ponens
filium, caute eum et splendorem gloriæ nuncupat et positiuum heredem, heredem quidem
positiuum secundum carnem, splendorem autem gloriæ paternæ secundum deitatem,
Loofs p. 253, 11-263, 10 quia nec discessit incarnatus a similitudine quæ ei cum patre est. propter quod et
Paulus inquit qui est splendor gloriæ, ne forte cum audisset quispiam ⟨quia⟩ erat
in forma dei, tamquam transeuntis et commutatæ suspicaretur deum esse naturæ.
Iohannes quidem uerbi et patris ad inuicem coæternitatem describendo, utebatur his
Ioh. 1, 1 dictis: in principio erat uerbum, »est« prætermittens. non enim dixit: in
principio est uerbum et uerbum est apud deum; sed: in principio uerbum erat,
inquit, et uerbum erat apud deum et deus erat uerbum. quærebatur
enim quæ prima esset existentia essentiæ eius quæ hominem gessit. Paulus autem
Bal 60 omne simul quod accidit, narrat, et incarnatam essentiam et incarnatæ deitatis post
unitionem incommutabilitatem semper manentem. propter quod et scribens clamabat:
Phil. 2, 5-7 hoc sentiatur in uobis quod et in Christo Iesu, qui cum in forma dei
esset, semet ipsum exinaniuit, formam serui accipiens. non dixit:
hoc sentiatur in uobis quod et in deo uerbo, qui cum in forma dei esset constitutus,
formam serui accepit; sed accipiens apostolus Christi nomen tamquam duarum naturarum
adpellationem significatiuam, absque sui periculo eum et serui formam et deum nun-
cupat, inreprehensibiliter his diuisis quæ ad naturam duplicem significandam dicuntur,
et non hoc solum Christianis prædicans quia incommutabilis est deus Christus, sed et
benignus, formam serui accipiens et quod subsistebat, existens, ut noueris non mutatum
post unitionem, sed uisum simul benignum et iustum. mors enim pro impiis sine

Græce extant 11—13 *ap. Cyrill. c. Nest. 5, 6* 18—22 *ibid. 1, 3* 32—37 *in Exc. Ephesin. VII* [*L III 523 = M IIII 1201*] *et ap. Cyrill. apol. adu. Orient. 3* 27—37 *denuo uertit Marius infra p. 57*

2 palpatu *scripsi* palpati *P* de *addidi* resurrectionem *P* 6 et *del. Garnier* 12 est *deleui* 14 hunc *Garnier* hic *P* 23 quia *addidi* 24 deum *scripsi* eum *P* 29 essentiæ *scripsi* essentia *P* 31 incommutabilitatem *scripsi cf. infra p. 57* incommutabilem eam *P* 38 prædicans *Garnier* prædicantibus *P*

peccato carnis est ei, et quod eam pro inimicis non refugit, inæstimabilis benignitatis est gratia. uix enim secundum Paulum pro iusto quis moriatur. [Rom. 5, 7] suscipere autem humanum genus per hominem et reconciliare Adam multa iustitiæ circumspectio est. iustum enim erat naturam quæ offenderat, hanc denuo deo placitam liberare, et iustum est obnoxiam quondam, quæ debitum ⟨non⟩ incurrit, absoluere. inreprehensibilem namque et sine querela hominum natura debebat deo conuersationem, sed deficiebat in exolutione. neglegentem enim passiones animam huc atque illuc trahentes, nudam eam a uirtutibus impellebant et rari erant pietatis ac iustitiæ possessores et tunc illi ad illius temporis paupertatem qui uiderentur uel putarentur esse possessores? per [Bal 61] uniuersum autem terrarum orbem debitum erat. omnes enim, inquit, peccauerunt et egent gloria dei. [Rom. 3, 23] peccati fenus quoque crescebat. quid ergo dominus Christus? peccatis obligatum uidens genus humanum et indigum, [a] redhibitione, non imperio exoluit debitum, ne iustitiam benignitas læderet. et huius rei testis Paulus apostolus clamans: Christus, inquit, quem proposuit deus propitiatorium per fidem in sanguine ipsius ad ostensionem iustitiæ eius. [Rom. 3, 25] ut ostendatur, inquit, benignitas iusta, non sine iudicio passim et utcumque donata, propterea Christus debentis suscipit personam naturæ et per eam debitum tamquam Adæ filius reddit. oportebat enim debitum luentem ex genere deduci eius qui id aliquando contraxerat. ex muliere debitum, ex muliere absolutio. sed disce debitum, ut discas et redhibitionem. escæ causa Adam pœnæ debitor factus est; soluit hanc Christus in deserto esuriens, diaboli super escæ refectione consilium spernens. ille diuinitatis contra deum adpetitæ reatum incidit, cum audisset a diabolo: eritis tamquam dii, [Gen. 3, 5] et escam promptus inuadit; sed hanc Christus exoluit, quando dæmoni potentiam promittenti (hæc enim ad eum dicebat omnia tibi dabo, si procidens adoraueris me) [Mt. 4, 9. 10] et eius uocem ipse respuens respondebat: uade post me, satana; dominum deum tuum adorabis et illi soli seruies. ex inobœdientia in ligno pœnæ Adam debitor fuit; reddidit et hanc Christus in ligno obœdiens factus. propterea et Paulus ait: chirographum peccatorum nostrorum, quod erat nobis contrarium, tollit de medio, adfigens illud cruci. [Col. 2, 14] et quidem [Bal 62] qui reddebat pro nobis, Christus est; in ipso autem nostra debitum natura soluebat. personam enim eiusdem naturæ susceperat cuius passiones in sua passione soluebat, quia enim habemus redemptionem in sanguine ipsius, ut dictum est a Paulo. [Eph. 1, 7 = Col. 1, 14] uide nunc naturam nostram in Christo apud deum causam aduersus diabolum perorantem et iustis hisce utentem allegationibus:

Iniuria obprimor, iustissime iudex; diabolus me iniquus inpugnat; euidenti aduersus me utitur inpotentiæ tyrannide. esto, priorem Adam tradidit morti, quia eius peccati occasio fuerit; secundum iam, quem ex uirgine figurasti, ob quam, o rex, noxam crucifixit? qua etiam causa latrones cum ipso una suspendit? cur qui peccatum non fecit nec dolus inuentus est in ore eius, cum iniquis est deputatus? [1 Petr. 2, 22; Luc. 22, 37] an forte execranda eius intentio manifesta est? aperte tamquam imagini tuæ, domine, inuidet. sine ulla occasione inruens in me, subuertere me nititur; sed tu mihi iustum te iudicem tribue. iratus es mihi causa præuaricatoris Adæ, pro quo si habes Adam sine peccato tibi coniunctum, ut propitieris, exoro. esto, propter illum corruptioni tradideris; propter hunc de incorruptione participa. de mea uterque

1 ei *ex* est *corr.* *P* *coniecerim* ei illata   4 hanc = τήν   5 non *addidi*   7 neglegentem *scripsi* neglegentiæ *P*   8/9 tunc illi = οἱ τότε   11 gloriam *P*   12/13 indigum redhibitione *scripsi* indigum a redhibitionem *P*   17 personaturæ *P*   30 nostra — natura *Garnier* nostræ — naturæ *P*   34 hisce *Garnier* escæ *P*   37 iam quem *Baluze* iamque me *P*   38 noxiam *P*   40 exesecranda *P*   42 p̄uaricatores *P*

eorum natura est. sicut prioris in morte particeps fui, et inmortalis uitæ secundi
particeps fiam. indubitatis et inexpugnabilibus firmor allegationibus; omnifariam
aduersarium supero. si de corruptione quæ ex Adam mihi facta est, controuersiam
Bal 63 mouerit, ex illius qui peccatum non fecit, uita ego e diuerso perscribam, et si me ille ex
illius accusat inobœdientia, ex huius eum obœdientia reum ego constituam.

Ioh. 12, 31 Hunc de diaboli uictoria Christus agens triumphum, nunc iudicium, inquit,
est mundi huius, nunc princeps mundi mittetur foras. sicut enim proto-
plasti tenuit diabolus culpam aduersus omnem eius posteritatem et originariam habuit
actionem, sic inculpatas in Christo primitias massæ suæ natura cum possedisset, aduersus
diabolum nitens, ipsis uincebat defensionibus de quibus aduersarius præsumebat. in
Christo enim iustissime primitiarum suarum contra eum inculpatam originem profert,
Rom. 8, 34 si priores ex Adam reatus causas diabolus ingerit, et hoc est quod Paulus ait: Christus
⟨qui⟩ mortuus est pro peccatis nostris, immo qui et resurrexit, qui est
in dextera dei, qui etiam interpellat pro nobis. interpellat namque
Christo induta massa nostra, libera prorsus ab omni peccato, et oritur in iusta defensione
contra pœnam nostram, quam ex initio ille qui prior figuratus est, suo generi intulit.
hæc suscepti hominis occasio, ut homo per carnem dissolueret quæ per carnem orta est
corruptio. huius hominis, non deitatis tertii diei sepultura est; huius pedes tenti
sunt clauis; hunc spiritus sanctus in utero figurauit; de hac carne dominus ad Iudæos:
Ioh. 2, 19 soluite, inquit, hoc templum, et in triduo suscitabo illud. numquid
ego duplicem Christum solus appello? nonne semet ipsum et templum solubile et
deum nuncupat suscitantem? si autem deus erat qui soluebatur (quæ in caput Arrii
Bal 64 blasphemia conuertatur), dixisset dominus: soluite deum istum, et in triduo suscitabitur.
Ioh. 8, 40 si deus mortificatus est in sepulcro, mentitur Christus, qui dixit: quid me quæritis
occidere, hominem qui uera locutus sum uobis? sed non nudus ⟨homo⟩
Christus, o calumniator, sed homo simul et deus. si autem deus tantummodo existeret,
oportebat eum secundum Apollinarem dicere: quid me quæritis occidere, deum qui
Ioh. 8, 40 uobis ueritatem locutus sum? nunc autem dicit: quid me quæritis occidere
Mt. 27, 46 hominem? iste qui spinis coronatus est, iste qui dicit: deus deus meus, quare me
dereliquisti? iste qui triduanam sustinuit mortem. adoro autem hunc cum deitate
Act. 13, 38 tamquam diuinæ cooperarium auctoritatis; manifestum sit enim inquit scriptura,
uiri fratres, quia nobis per Christum remissio peccatorum adnuntiatur.
Eph. 4, 32 tamquam dominicæ bonitatis ueneror instrumentum; estote enim, inquit, inuicem
benigni, misericordes, ⟨donantes⟩, sicut et deus in Christo donauit
Col. 2, 1-3 nobis. honoro tamquam consiliorum dei curiam; uolo enim uos scire cogni-
tionem sacramenti dei patris et Christi, in quo sunt omnes thesauri
sapientiæ et scientiæ absconditi. suspicio tamquam formula pro deo apud
Ioh. 8, 26 nos spondentem; qui me misit, inquit, uerax est et ego quæ ab ipso audiui,
Eph. 2, 14 hæc loquor. beatifico tamquam obsidem pacis æternæ; ipse enim, ait, pax
nostra, qui fecit utraque unum, medium parietem maceriæ soluit,
inimicitias in carne sua. colo tamquam diuinæ indignationis propitiatorium;

14—31 *denuo uertit Marius infra p. 57* *Græce extant* 25—31 *ap. Cyrillum c. Nest. 2, 10* 29—30 *ibidem 5, 5* 29—31 *in Excerpt. Ephesin. XIIII [L III 526 = M IIII 1204]*

---

4 moueri *P* 5 obedientiam *P* 8 posteritatem *Garnier* potestatem *P* 13 qui *addidi* 15 in iusta defensione *scripsi* iniusta defensio *P* 17 orta *Baluze* mortua *P* 21 solubilem *P* 25 homo *add. Garnier* 27 secundum Apollinarem] Ἀπολινάριε *Græca* 34 donantes *addidi* 37 formula *scripsi* forma *P*

Christum, inquit, proposuit deus propitiatorium fidei per fidem in sanguine Rom. 3, 25
ipsius. amo et reuereor tamquam mortalium inmortalitatis initium; ipse enim inquit, Col. 1, 18
caput corporis ecclesiæ, qui est initium, primogenitus ex mortuis. Bal 65
amplector tamquam speculum deitatis resplendentis; deus enim inquit, erat in Christo 2 Cor. 5, 19
mundum reconcilians sibi. adorabo tamquam animatam regis purpuram;
in forma enim ait, constitutus dei, semet ipsum exinaniuit, formam serui Phil. 2, 6. 7
accipiens et habitu inuentus ut homo. laudo tamquam manum deitatis
in uitam me eripientem de morte; cum enim exaltatus inquit, fuero de terra, Ioh. 12, 32. 33
tunc omnes ad me adtraham, et quis ille exaltatur, ostendens scriba fidelis ita:
hoc enim dicebat significans qua morte esset moriturus. admiror
tamquam ianuam ad diuina introitus; ego enim sum ianua inquit; per me qui Ioh. 10, 9
ingressus fuerit, liberabitur et intrabit et exiet et habitationem inueniet. adoro tamquam omnipotentis imaginem deitatis; superexaltauit enim Phil. 2, 9. 10
eum inquit, deus et donauit illi nomen quod est super omne nomen, ut
in nomine eius omne genu flectatur cælestium, terrestrium et infernorum. propter occultum adoro quod oculis paret; inseparabilis est deus. eius qui paret dignitatem non separo; inseparabilis est enim. separo naturas, sed coniungo reuerentiam. non per se ipsum deus est quod in utero figuratum est, non per se deus est quod creatum est ab spiritu sancto, non per se deus est quod in monumento sepultum est. sic enim essemus hominis et mortui manifesti cultores; sed quoniam in adsumpto deus, ex adsumente, qui adsumptus est, tamquam adsumenti coniunctus, appellatur deus. propterea et crucifixæ carnis dæmones uocabulum perhorrescunt, crucifixæ
scilicet carni coniunctum, non conpassum scientes deum. ideo et iudex uenturus Bal 66
est iste qui uisui paruit, quoniam omnipotenti coniungitur deitati. tunc enim inquit, Mt. 24, 30
parebit signum filii hominis in cælo et uidebunt filium hominis uenientem in nubibus cæli cum uirtute et gloria multa. sicut enim rex parta uictoria cum his in ciuitatibus uidetur armis cum quibus hostem in bello superauit, et se cum isdem conspicuum uult esse, sic et omnium dominus et rex cum cruce et carne in suam ueniet creaturam, cum his armis uidendus quibus impietatem superauit, et iudicabit orbem in hominis forma, omnipotenti uirtute, secundum Pauli præconium, qui ait:
tempora enim ignorantiæ despiciens deus, qui nunc sunt, omnibus Loofs p. 269, 6-272, 12
hominibus præcepit pænitentiam agere, siquidem statuit diem in quo Act. 17, 30. 31
iudicaturus est orbem in uiro in quo constituit fidem præstare omnibus, suscitans eum a mortuis. quod ideo dictum est, ut nullus mortuam suspicetur esse deitatem.

Nam etsi omnem omnino simul nouam scripturam perscruteris, non apud eam usquam inuenies mortem dei esse conscriptam, sed aut filio aut Christo aut domino adsignari. Christus enim et filius et dominus, in unigenito in scripturis acceptus, duarum significatio est naturarum et aliquando quidem deitatem uel humanitatem, aliquando simul utrumque designat. uerbi causa, cum Paulus scribens prædicat:

Græce extant: 13—16. 16. 18—22 *ap. Cyrill. c. Nest. 2, 11—13* 14—18 *in Exc. Ephes. VIII [L III 523 = M IIII 1201] et ap. Cyrill. apol. adu. Orient. 3* 16—22 *in Exc. Ephes. XV [L III 526 = M IIII 1204]* 31—35 *ap. Cyrill. c. Nest. 1, 3* 36—p. 36, 4 *in Exc. Ephes. XXIII [L III 527 = M IIII 1205]* 13—24 *denuo uertit Marius infra p. 114/115 Bal.* 16—22 *ex sermone qui præcedit, repetiit Nestorius cf. p. 30, 21—26*

---

1 sanguinem *P* 11 ianuam *P* 12 intrauit *P* 16—17 *hæc ex ceteris locis corrigere nolui; potest enim Marius alia ex male descripto exemplari sumpsisse, alia uertendo corrupisse* 21 quia *P* 29 iudicauit *P* 31 temporæ *P* 40 designant *P*

Rom. 5, 10 qui cum essemus inimici, reconciliati sumus deo per mortem filii eius,
Hebr. 1, 2 humanitatem eius demonstrat. quando iterum ipse dicit ad Hebræos: deus locutus
<est> nobis in filio, per quem fecit et sæcula, indicat et filii deitatem. nec
Bal 67 enim caro opifex est sæculorum, post multa sæcula fabricata. ecce filii dei et deitatis
et humanitatis essentiæ appellationis conueniens documentum.

Interrogamus iam si nomen hoc, id est Christus etiam filius accipiatur et hoc ipsum
Hebr. 13, 8 ad utraque designanda pertineat. Iesus Christus, inquit, heri et hodie, ipse
idem in sæcula. sicut enim deus existens et homo, idem ipse secundum Paulum,
et nouissimus et ante sæcula, sicut homo quidem, recens, sicut deus autem, ante sæcula.

Ostensum est igitur tibi quia Christi appellatio modo templum, modo inhabitantem
deum in illo demonstrat. exige ubi etiam dominus in filii persona ponatur, et nunc
Matth. 28, 6 quidem hominem illud, nunc deum ostendit. uenite, inquit, uidete locum ubi
positus erat dominus. et iterum muliere tamquam furto a Iudæis deflente ablatum
Ioh. 20, 13 corpus domini, tulerunt, ait scriptura, dominum meum. et ad Galatas Paulus:
Gal. 1, 19 alium, inquit, apostolorum uidi neminem nisi Iacobum fratrem domini.
1 Cor. 11, 26 et iterum ipse ad Corinthios: quotiens hunc panem manducatis et hunc calicem
Ioh. 4, 19 bibitis, mortem domini adnuntiatis, donec ueniat. et iterum: domine,
ut uideo, propheta es tu. hæc omnia dominicæ incarnationis sunt documenta,
Hebr. 1, 3 quia neque deus uerbum erat in monumento proiectus (quomodo enim resurrexit qui
uniuersitatem sustentat uerbo potentiæ suæ, si iacebat secundum Arrium?),
sed neque dei essentiam flebant mulieres, tamquam quæ esset de sepulcro furto subducta
(quis enim suspicetur deitatem furacibus manibus capessibilem esse?), nec iterum Iacobum
Bal 68 deitas habuit fratrem nec dei uerbi mortem nos adnuntiamus, cum domini corpore et
sanguine pascimur (dei enim natura sacrificium suscepit, non ipsa sacrificio immolatur),
nec propheta deus, sed dator prophetiæ, ut sit hoc loco dominus, sicut dixi, carnis ex-
pressio tamquam habentis dominicam dignitatem, quæ tamen temperamento uel admix-
tione minime in substantiam transierit deitatis. alibi enim dominus demonstratiuum
1 Cor. 8, 6 est deitatis, sicut est illud: unus deus pater, ex quo omnia, et unus dominus
Iesus Christus, per quem omnia. ex deitate enim opifex omnium Christus, non
ex humanitate, quæ post creaturam condita inuenitur. alibi autem, sicut dixi, dominus
Act. 7, 59 utrarumque rerum significatiuum est, sicut est: domine Iesu, ne statuas eis hoc
Mt. 7, 22 peccatum. et multi mihi dicent in illa die: domine, domine, nonne
2 Tim. 4, 8 in nomine tuo dæmonia eiecimus? et Paulus: quem mihi reddet dominus
iustus iudex in illa die, non solum mihi, sed et omnibus qui pie diligunt
aduentum eius.

Vidisti quemadmodum Christus et filius et dominus? quando de unigenito meminit
scriptura, modo humanitatis, modo diuinitatis, modo autem utriusque uult existere
significatiua uocabula. quid ergo confundis quæ sunt inconfusa? quid dei nomen
deputas morti, quod a diuina scriptura nusquam in mortis commemoratione profertur?
Act. 17, 31 quid Paulo clamante, cum audias, in uiro definiuit deus, suscitans eum a
mortuis, tu natam et mortuam inani imaginatione iudicas deitatem? bene autem
et iudicem esse uenturum [Paulus] hunc uirum qui uisibilis fuit, designat, quoniam ad

Græce extant 22—24 *in Exc. Ephes. XXIIII* [*L III* 530 = *M IIII* 1208]. 22—24 *denuo uertit Marius infra in exc. XII*

3 est *om. P* 12 illud *scripsi* illum *P* 13 muliere *scripsi* mulieres *P* deflente *scripsi* deflentes *P* 20 uniuersitate *P* 23 uerbum *P* 26/27 admixtionem *P* 30 dixit *P* 33 eicimus *P* 42 Paulus *deleui, intellegitur* deus

imaginem ab eo figuratum et regno terræ honoratum hominem escam uermium diabolus [Bal 69] præparauit. uenit secundum futurum Christus in hominis forma omnipotenti ‹uirtute›, ut experimento agnoscat ipse quoque diabolus, qui cum omnibus etiam ipse erat sub dominatione dei, quia uere homo ad imaginem et similitudinem dei factus et rex terræ ac dominus constitutus, aucto merito ad cælorum etiam regna est sublimatus.

Sed nostrum sermonem uestra audientiæ auiditas uincit et me uinci confessus [Loofs p. 275 17–277, 5] ad taciturnitatem confugio, optans semper hac cupiditate uestræ audientiæ superari. dominicæ itaque humanitatis susceptionem colamus, incarnationis sacramentum hymnis incessabilibus extollamus, susceptricem dei uirginem, cum de deo ratiocinamur, cum deo ad diuina non eleuemus. theodochon dico, non theotocon, ch litteram, non cappa exprimi uolens. unus est enim, ut ego secundum ipsos dicam, pater deus theotocos, id est genitor dei, qui hoc nomen compositum habeat. uisibilem igitur cum inuisibili coniunctam formam cum deo ad diuina deputemus; ΤΗΝ ΦΟΡΟΥΜΕΝΗΝ ΤΩΙ ΦΟΡΟΥΝΤΙ CYNTEIMHCΩMEN ΦYCIN, id est naturam quæ indumentum est dei, cum eo qui ea utitur, honoremus tamquam radium deitatis, ut ita dicam; incarnationem formidemus tamquam diuinæ auctoritatis inseparabile simulacrum, tamquam occulti imaginem uel statuam iudicis. diuidentes naturas, coniungamus honorem; confiteamur duplicem et adoremus ut unum. duplum enim naturarum unum est secundum unitatem. si hæreticus tibi ex persona ecclesiastica mortuum deum tuum exprobrauerit, iratus tu ad dictum reclama: deus est qui suscitauit de mortuis pastorem [Bal 70] [Hebr. 13, 20] ouium magnum, non ipse mortificatus est et subleuatus. si te Iudæus hominem colere dixerit, apostolicam responde traditionem: deus erat in Christo mundum [2 Cor. 5, 19] reconcilians. si gentilis causam susceptæ humanitatis ** adsertionem fit remissio peccatorum, responde ei quæ Pauli sunt: quoniam per hominem mors, et per [1 Cor. 15, 21. 22] hominem resurrectio mortuorum. sicut in Adam omnes moriuntur, ita in Christo omnes uiuificabuntur. ipsi gloria in sæcula sæculorum.

FINIT

ITEM TRACTATVS ALIVS

22 Plausus amatores Christi populos his conferre qui pro beata Maria inpendunt [Loofs p. 337, 6–341, 17] sermonis officium, non est mirandum. hoc ipsum enim quod templum facta est illius dominicæ carnis, excedit omne quod est laude dignissimum. sed in illud uestra amabilitas debet intendere ne cum plus quam oportet aut decet, circa illius beatæ honorem laudemque uersamur, dignitatem dei uerbi confundere uideamur, bis eum faciendo generatum. et ut simpliciore sermone fungamur, ne auditorum quod dicitur, excedat auditum, utar eloquio omnibus ad capessendum facillimo.

Qui deum simpliciter dicit de Maria natum, primo omnium nobilitatem gentilibus prostituit dogmatis atque, exponens in medium, uituperandum id ridendumque proponit. statim enim paganus cum reprehensione accipiens quia de Maria deus natus

8—19 *latius exequitur Nestorius sermonis prioris clausulam p. 30, 26—31.* 9—12 *cf. Cyrilli epistulæ uersionem infra p. 54, 25—29*
22 *Hunc sermonem habitum esse contra eum qui a Proclo præsente Nestorio prolatus in Gesta Ephesina receptus est [V 19 = L III 9—20 = M IIII 577—588] testantur Syri cf. Loofs Nestoriana p. 337*

2 uirtute *addidi cl. p. 35, 30* 3 perimento *P* 5 constitus *P* auncto *scripsi* auctor *P* 6 auiditas *scripsi* audita sunt *P* 10 theodocon *P* 12 habeat *P corr* habet *P* 13 TIN *P* 14 ΦΟΡΟΝΤΙ CYNTEIMICΩMEN *P* 23 *lacunam statui e. g.* ‹quæsiuerit interrogando quomodo humanitatis› adsertione *scribendo* 28 TRACTVS *P* 32 decet *Garnier* debet *P* 35 facillomo *P* 36 nobilitate *P*

Bal 71 est, infert aduersus Christianum. necessario enim qui dicit simpliciter de Maria natum deum et non illum coniunctione duarum naturarum, diuinæ scilicet et humanæ, esse reputauerit, audiet: ego natum et mortuum deum et sepultum adorare non queo. liquida autem diuisio dogmatis ista est. qui natus est et per partes incrementorum temporibus eguit et mensibus legitimis portatus in uentre est, hic humanam habet naturam, sed deo sane coniunctam. aliud est autem dicere quia nato de Maria coniunctus erat deus ille qui est uerbum patris, quod est liquidissimum ac firmum atque inreprehensibile gentilibus, et aliud quia ipsa deitas indiguit natiuitate mensibus decurrente. uerbum enim deus temporum est opifex, non in tempore fabricatus.

L III 12 = M IIII 580 Diuisionem igitur super hoc præcedentis magistri ualde sum admiratus dicentis quia neque deum oportet dicere nude et utcumque generatum (nemo enim qui se est antiquior, generat), nec iterum humanitatem nudam natam esse profitendum est, sed humanitatem coniunctam deo esse generatam. in illud autem adtractos uos, qui estis intenti examinatores religionis (hanc enim et de uobis quam de Antiochenis habeo L III 16 = M IIII 584 opinionem), in illud ergo, ut dicebam, adtractos uos esse ⟨uolo⟩: quia deus pontifex factus est, ferre non possum. si enim deus opifex et pontifex est, cui a pontificibus litatio exhibenda est?

Hæc ad uestram dilectionem sermocinatus sum et dicerem plura, nisi hoc subintrasset animum meum quod ecclesiæ doctoribus uideor contraria disputare. uolo Bal 72 igitur uos perspicaces esse in examinando ⟨de⟩ dogmatibus et neque susceptam humanitatem a deo uerbo confundere neque hominem nudum eum qui natus est, dicere, sed nec deum uerbum contemperatum uel conmixtum ** natura propriam amittit essentiam. propterea etiam discipulis in stupore constitutis tempore quo subleuatur in cælum, et apud se, quantum arbitrandum est, hoc reputantibus, putasne resoluta est humana natura, putasne in cælis in eadem essentia permanet, et eis de hac uisione stupentibus, Act. 1, 11 aduenientes angeli dicebant: hic Iesus, qui uidetur, hic qui mensum incrementis indiguit, hic qui mortuus est, hic qui crucem pertulit, sic ueniet quemadmodum uidistis eum ascendentem in cælum. et iterum beatus Paulus in Actibus Act. 17, 31 apostolorum: in uiro, inquit, in quo decreuit deus iudicare orbem terræ, fidem præstans omnibus, suscitans eum a mortuis. numquid uerbum deus a mortuis surrexit? si autem uiuificator mortificatus est, quis erit qui conferat uitam? nam præter hoc et Arrianis hinc ualde reprehensibiles sumus. si enim utcumque qui natus est, deum uerbum et simpliciter nominemus, uide ex hoc quid conficiatur. dicis simpliciter: deus est qui natus est de Maria. statim hæreticus infert reprehendens: ergo quoniam apud uos etiam hoc in confessione est, inquiens uerbum deum esse qui natus est de Maria, audi quæ idem deus uerbum de se ipse testatur: Ioh. 20, 17 cf. Mt. 28, 7 euntes renuntiate fratribus meis: uado ad patrem meum et patrem uestrum, deum meum et deum uestrum. sed cum dixeris quia natus [est] de beata Maria, humanitate quidem nobis consubstantialis erat, in eo autem quod con-Bal 73 iunctus deo, a nostra erat longe quasi deus substantia melior, tunc illorum blasphemia liberaberis et facile ac breuiter sacramentum religionis edices hoc modo: alius quidem deus uerbum est qui erat in templo, quod operatus est spiritus, et aliud templum præter habitantem deum. templi est morte dissolui; inhabitantis autem templum, id ut Ioh. 2, 19 resuscitet, proprium est. non hic meus est sermo, sed uocem dominicam lego: sol-

1 simpliciter *Garnier* similiter *P* 2 coniunctionem *P* 5 uentrem *P* 8 natiuitatem *P* 10 diuisione *P* 13 adtractatos *P* 15 uolo *add. Garnier* 17 litatio *scripsi* ligatio *P* 20 de *addidi* 22 conmixtum ** natura *scripsi e. g.* sic enim utraque *supplendo* conmixturam *P* 38 est *deleui* 39/40 coniunctos *P*

uite templum, inquit, hoc, et in triduo suscitabo illud. coniunctionis igitur confiteamur dignitatem ⟨unam⟩, naturarum autem substantias duplices; alioquin inuenietur uerbum deus esse sancti spiritus creatura. quid enim ait euangelista de eo qui in uentre creatus est? quod in ea natum est, de spiritu sancto est. quod si Mt. 1, 20 uerbum deus nudus ac solus erat qui natus est, dicit euangelista quia spiritus creauit illud templum in beata Maria, et inuenietur deus uerbum sancti spiritus opificium. fugiamus itaque huius confusionis ** dominum nostrum Christum secundum naturam duplicem, secundum quod est filius, unum.

Ego autem, quibusdam mihi et illud renuntiantibus, cum lætitia sæpius risi, quo- 1 Tim. 1, 7 niam, inquit, episcopus quæ Fotini sunt, sapit, nescientes neque quæ loquuntur neque de quibus adfirmant. hoc enim quod a me dicitur, Fotini dogmatis euersio inuenitur. Fotini enim sensus a partu Mariæ uerbo dat deo principium; me autem dicente deum uerbum præexistere ante sæcula, ad illos mihi quidem prouerbialis sermo sufficiat: noli respondere inprudenti secundum inprudentiam eius; Prov. 26, 4 uos autem uolo perspicaces examinatores dogmatum neque plausibus utcumque adtrahi Bal 74 sermonis inlecebra neque dogmatum aliquid examinatamque rationem nouitatis præsumptionem putare, sed ueritatis eam magis gloriam iudicare.

EXPLICIT

ITEM EIVSDEM SERMO IN ECCLESIA HABITVS POSTQVAM LITTERAS CAELESTINI ROMANI EPISCOPI ET CYRILLI ALEXANDRINI DENVNTIATIONIS ACCEPIT VIII. IDVS DECEMBRIS d. 6. m. Dec. 430 CONSS. THEODOSII XIII. ET VALENTINIANI III. AVG POST SEXTVM DIEM QVAM EASDEM LITTERAS SVMPSIT

23 Dulcem nobis præcedens doctor mensam caritatis adposuit. non enim habet Loofs p. 297, 23-313, 16 fraterni amaritudinem odii, non habet uenenum liuoris, non habet simulatæ fraternitatis rubiginem. sic sunt dulcia caritatis, ut ea et omnium dominus diligat. amat caritatem deus tamquam suæ benignitatis ingenitum bonum, et ex hac omnibus gentibus beneficas necessitates instruit. quoniam enim multa erant quæ hominum amicitiam diuidebant, inseruit deus necessitates inuitis, quæ eos in amicitam mutuam copularent. alia denique penes Dalmatas habentur terræ germina, alia penes Gotos rerum indigenarum ubertas; alia iterum Hispaniæ terræ fecunditas, altera locuples et opulenta Africæ latitudo terrarum ad hoc ut quæ unicuique desunt, sumat a proximo et horum quæ non habet inops, aliunde petens, necessitate in amicitia proximi fœderetur.

Propterea et omnium dominus indutus est nostram naturam, numquam spoliabile Bal 75 uidelicet deitatis uestimentum, inseparabile indumentum diuinæ substantiæ, speculum domini omnium, quod cum naturæ dignitatem propriam perdidisset, tametsi decies milies irascatur audiens Manichæus, non ad usum naturalem accepit hoc uestimentum, sed in sempiternum, ut id etiam suæ diuinitati faceret considere. nihil sine isto suo uestimento uiuentibus donat, non iudicat mortuos sine isto, unum esse nouit cum isto deitatis suæ regnum. in stupore remaneat dentium Paulus Samosatenus, qui nobis dominicam humanitatem nudam a deitate delirat, qui solam præter diuinitatem fabulatur hanc, quæ sempiterno coniuncta est atque conexa, quæ eadem ac paria potest quæ deus. donauit enim illi deus ⟨nomen quod est super⟩ omne nomen et ut Phil. 2, 9

2 unam naturarum *Syri* naturam *P* 7 *lacunam statui e. g.* impietatem; confiteamur *supplendo* 14 inprudentia *P* 16/17 præsumptione *P* 20 DENVNTIAONIS *P* 29 gemina *P* 37 sempiternam *P* considere *P corr* consedere *P* 40 deitatem *P* solum *P* 41 paria *sripsi* pari *P* 42 nomen — super *add. Garnier*

nemo miretur carnis cum diuinitate audiens regnum, præmunit per scripturam spiritus quod uidetur incredulum, in habitaculo habitantem demonstrans, ex quo et unde honor
Phil. 2, 9-11 circa id quod uidetur et paret, adcreuerit. donauit illi, inquit, [omne] nomen quod est super omne nomen, ut in nomine Iesu omne genu flectatur cælestium, terrestrium et infernorum et omnis lingua confiteatur [deo] quia dominus Iesus Christus in gloria est dei patris. non depretiat, inquit, diuinam substantiam circa illud quod uisibile est, honor cuncta præcellens, quia demonstratur quemadmodum filius diligatur a patre. unus enim filius quod uisibile est et inuisibile, unus Christus et iste qui utitur et id quod utitur; naturæ duplices, sed filius singularis.

Bal 76 Quid sermonem in calumniam uocas? quid me latenter sagittis aureis iacularis? quid in me sagittas aureas absconditus mittis? experiamur nostra certamina, causas inuicem uitæ nostræ religionisque præstemus. pius est imperator, reginæ deum amant. esto in disputando uir fortis: quid prohibet in disputationem uenire? quid perturbationes ferinis rugitibus adferre conaris? noui et ego cum propheta clamare:
Ps. 118, 60 paratus sum [et] nec conturbatus. docuit me et Moyses non conturbari, si quidem experimentum acceperit prophetæ prædicti Ægyptiaca desperatio. nec beatum quondam Flauianum terruisti, cum tyrannico spiritu epistulas mitteres, nec eum qui ante hunc inter sanctos numeratur, Melitium perturbasti. tu quæ habes,
Mt. 12, 35 et donas (bonus homo de bono thesauro profert bona), et beato Nectario talium munerum tuorum gustum dedisti. taceo de Iohanne, cuius nunc cineres adorando ueneraris inuitus. me episcopatus cura nulla sollicitat nec mihi de eo ullus est sermo; donec spiro, sane dogmati adsum.

Sed elegantem et speciatam eorum auferam occasionem. non dicit, inquiunt, theotocon, id est genetricem dei, et hoc est totum quod nostris sensibus ab illis opponitur. nemo enim, aiunt, rectam fidei gloriam sequens uocem hanc aliquando declinauit. multa dogmatum ibi experimenta subpeditant, maxime quidem quæ sunt Apollinaris sectæ et Arrii uel Eunomii. si inuestiges, unusquisque eorum theotocon, id est dei genetricem appellauit uirginem sanctam. tu uero intende, quæso, in hæc quæ dicuntur,
Bal 77 ut contra hæc ipsa quæ tamquam escam hamo adponentes loquuntur, defensionem paratissimam habeas. scis hoc Apollinarem dicentem? scis hanc uocem, id est theotocon apud Arrium plausus maximos excitare? scis hanc quoque apud Eunomium frequentari? etiam, inquis; sed non secundum illum hanc [ait] uocem enuntio. laudo infitias tuas; interim argue te ipsum in id quod dicis uocem hanc solam esse ueritatis tenacem. sunt enim et dicentes theotocon et tamen secundum suäm confessionem eos esse hæreticos constat. sed quoniam illi dicentes theotocon hinc naturæ utriusque conficiunt permixtionem seu temperamentum, ut quæ sunt humilia, non uideantur de carnis dicta esse substantia, nec quæ alta sunt, de domino et deo omnium intellegantur expressa, ideoque damna eos qui dicunt secundum Apollinaris et Arrii sensum genetricem dei, et ego una tecum clamo theotocon. sed sicut dico theotocon, dico et addo et hominis genetricem, hoc est ΑΝΘΡΩΠΟΤΟΚΟΝ. hoc enim hæreticus non patitur dicere propter eam diuisionem quæ ex distinctione <naturarum> facta est quoque uerborum. igitur ut eorum contiones etiam elegantes et sapidulas superemus, dicamus theotocon. sciebat namque etiam Paulus talia facere, ne scissuræ fierent per aliquam iustitiam

---

3 omne *del. Garnier* 4 genus *P* 5 deo *del. Loofs* 9 isti *P* 11—12 *dittographiam agnouit Baluze* 16 nec *scripsi* et ne *P* 30 ipsa *scripsi* ipsam *P* 33 illum *scripsi* filium *P* ait *deleui* 42 distinctionem *P* naturarum *ante* diuisionem *add. Loofs* 43 elegentes *P* 44 aliqua *P*

coloratam. ut puta tunc beatus Paulus apostolus iam gratiam prædicabat legisque
inutilitatem confidenter arguebat, sed Hierusolima ueniens docetur ab apostolis con-
descendere debere ibidem habitantibus, ut non fierent scissuræ in ecclesia, quæ habere
uidentur speciem pietatis. quid igitur facit? suscipit legis obseruantiam, ita ut Bal 78
et purificaretur et raderet caput, omnia faciens propter ædificationem ecclesiæ. quod Act. 21, 24. 26
postea, hoc ipsum in ecclesiarum institutionem exponens atque doctrinam, dicebat:
factus sum Iudæis tamquam Iudæus, ut Iudæos lucrifaciam; his qui 1Cor. 9, 20-22
sub lege sunt, tamquam sub lege essem, cum ipse ** sine lege dei non
essem, sed in lege sim Christi, ut eos qui sine lege sunt, lucrer. omnia
factus sum omnibus, ut omnes lucrifaciam. si igitur et tu non secundum
Apollinaris morbum theotocon diuulgas Mariam, abscondens in persona catholica rabiem
Apollinaris, confitere mecum quæ apud omnes catholicos dicuntur. hoc enim catholi-
corum est proprium eorum qui hanc uocem, id est theotocon emittunt, ut et anthro-
potocon, id est hominis genetricem pronuntient uirginem sanctam. genetrix dei
propter unitum uerbum templo; genetrix dei non propter nudam humanitatis diuinitatem,
sed propter unitum templo deum uerbum. hominis uero genetrix, id est ΑΝΘΡωΠΟΤΟΚΟϹ
propter templum quod consubstantiale est naturaliter uirgini sanctæ. quamquam et
ΧΡΙϹΤΟΤΟΚΟΝ, id est Christi genetricem dicere nihil aliud sit quam communem deitatis
et humanitatis rem confiteri. et hoc Paulus docet, qui de una eademque persona
clamans, Iesus, inquit, heri et hodie, idem ipse in sæcula. Heb. 13, 8

Soluta sit interim hæc eis et ablata rationis speciem habens occasio. confitere
utrumque, appellans sanctam uirginem theotocon pariter et anthropotocon. noli
eam theotocon tantummodo appellare (hoc enim Apollinaris uociferatur, hoc etiam Bal 79
Arrius prædicat ac ueneratur), sed adde uocem pariter catholicorum, quæ et genitricis
⟨hominis et genetricis⟩ dei præmuniat intellectum. theotocos uirgo sancta secundum
unitatem; ΑΝΘΡωΠΟΤΟΚΟϹ, id est hominis genetrix secundum parem naturam. sic
et quæ apostolorum sunt, prædicabis, et quæ hæreticorum, prudenter effugies et maxime
quæ sunt Samosateni Pauli atque Photini, quæ te scire confingens, prorsus ignoras.
nam Paulus atque Photinus nesciunt filii deitatem; uestram autem caritatem oportet
hæc nosse, ut ab his quæ ⟨a⟩ prædictis dicuntur, minime rapiamini. Paulus ac
Photinus, o omnium inprudentissime, nesciunt filii duas naturas, nesciunt deum et
hominem; dissentiunt autem sibi inuicem ita: Paulus quidem in eo quod dicit Christum
hominem solum et tunc solum initium habere ex quo de uirgine natus est. ego autem
tibi ideo hic resisto, ut deitatem, quæ æterna est, carni contemporalem non audeas
facere. quid arguis eum tamquam Pauli doctrinam asserentem qui quæ sunt Pauli,
subuertit? quis est hic qui Pauli asserit sensum? qui dicit deitatem contem-
poralem corpori an qui dicit deitatis in filio essentiam ante sæcula genitam esse de patre?
et hæc quidem pessima Samosateni Pauli est secta; Photini uero ad hanc distantia,
non quia deitatem filii dicit, sed quia dicit uerbum aliud ⟨præter templum⟩ præterquam
quod ultimis temporibus uenit [quia dicit uerbum præter templum].

Oportet autem me manifestius dicere, ut liquidius et apertius uniuscuiusque morbum
[quid intersit inter Photinum et Paulum] sectæ possitis agnoscere. et Paulus et Bal 80
Photinus hanc inter se differentiam habent: unus eorum Christum solum hominem

---

1 putat hunc *P* 6 institutionem *Loofs* institutione *P* doctrinam *Loofs* doctrina *P* 8 *lacunam agnouit Garnier* 14/15 genetrix — templo *dittographia breuior eorum quæ secuntur* 16 ANΤΡΩΠΟΚΟϹ *P* 17 consubstantiale *Garnier* substantiale *P* 25 hominis et genetricis *addidi* 30 a *add. Garnier* ac *Garnier* aut *P* 31 nesciunt[1]] nesciuit *P* 39 præter templum *addidi* 40 quia — templum *deleui* 42 quid — Paulum *dittographia uerborum 42/43* et Paulus — habent

dicit; alter uero dicit quidem uerbum, non autem hoc confitetur et deum, sed dicit uerbum istud aliquando quidem patris nomine uocitari, aliquando autem uerbi nomine nuncupari. unde etiam hoc appellat ΛΟΓΟΠΑΤΟΡΑ, hoc est uerbum et pater siue, si dici possit, uerbi- Ioh. 1, 1 pater, accipiens ad hoc pro sui sensus nequitia illud bene in euangelio dictum: *in principio erat uerbum et uerbum erat apud deum et deus erat uerbum,* uidens, inquiens, quia deum uerbum aliquando deum, aliquando uerbum appellat, tamquam extentum atque collectum. non autem introducit deum uerbum hominem factum. nescit Christi deitatem, nescit diuinam substantiam hominem suscepisse, nescit prorsus uerbi existentem ante sæcula deitatem.

Hanc ergo Photinus aduersus Paulum distantiam habet, istam uero Sabellius ad Photinum quia Sabellius ΥΙΟΠΑΤΟΡΑ dicit, ipsum filium quem patrem, et ipsum patrem quem et filium, Photinus uero ΛΟΓΟΠΑΤΟΡΑ. Photinus uero, sicut prædixi, deitatem uerbi non habet; Sabellius autem dicit quidem filium, non autem dicit substantiam filii in proprietate consistere. unde et ΥΙΟΠΑΤΟΡΑ dicit, hoc est ipsum patrem esse quem filium, propterea quod et unam substantiam somniat. sed ideo diuina scribtura Ioh. 1, 1 contra eorum morbum præmuniens exponit uerbi incarnationem: *in principio,* inquit, Ioh. 1, 14 *erat uerbum* et cetera quæ sequuntur. deinde scandens ait: *et uerbum caro* Bal 81 *factum est,* ut ostendat substantiam filii in proprietate sua existentem præter substantiam patris. deinde cogitur Photinus artatus uerbum dicere, non autem uerbum hoc filium confitetur. hæc spiritus præuidens cordi scriptoris huius infudit, ut catholicorum animas muniat. et quid ait? *et uerbum caro factum est.* ecce agnouisti interim uerbi substantiam propriam; quomodo etiam agnoscamus unigenitum quia pater non est secundum Photinum nec ΛΟΓΟΠΑΤωΡ, sed deus uerbum et filius? *et uerbum,* inquit, *caro factum est et habitauit in nobis,* hoc est in nostra habitauit natura. *et uerbum caro factum est.* bona etiam locutionis ipsius designatio, ut undique uisorum inanium uanitas auferatur. *et uerbum caro factum est:* suscepit, inquit, nostram naturam. deinde ut benignitatis amplior esset admiratio, a uiliore parte naturæ nominat humanitatis susceptionem, *uerbum,* dicens, *caro factum est,* non quod de sua essentia decesserit. propter hoc ergo et adiecit: *et habitauit in nobis,* ut ostendat susceptæ humanitatis inhabitationem. *et uerbum,* ait, *caro factum est.* quoniam autem non demutationem demonstrat dicendo *factum est,* et ex aliis uerbis diuinæ scripturæ euangelistæ uocem Gal. 3, 13 agnoscere possumus. uideatur apostolus Paulus de domino uociferari: *Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum.* certe si secundum mutabilitatem dictum esse intellegeretur »quod factum est«, non poterat benedictionem donare quod maledictum est, non poterat maledictum a maledictione liberare. quid ergo est »quod factum est«? nobis debitum maledictum in se Bal 82 ipse suscepit. nobis, inquit, peccatoribus crucis pœna debebatur, nos manebat iudiciaria condemnatio, nobis omnis pœnæ genus debitum erat, nos omnis excessus supplicii expectabat; sed uenit ipse et eam quæ nobis pœna debebatur, innoxia carne suscepit, ut peccatum ipsum tamquam iniuste inruens condemnaret, ad diabolum peccati patrem ista uociferans: latrones tamquam peccati reos cruci tradidisti, me autem quam ob causam cum latronibus patibulo adfixisti? hoc et Paulus demonstrans, peccati

---

3 ΛΟΓΟΠΑΤΟΡΑ *P* 9 existentem ante *Garnier* existente *P* 10—12 istam — quem et filium *dittographia eorum quæ inde a* Photinus uero *12—15 secuntur* 11 ΥΙΟΠΑΤΟΡ *P* 14 ΥΙΟΠΑΤΡΑ *P* 18 præter *Garnier* propter *P* 21—31 *oratio plus semel dittographiis turbata* 23 ΛΟΓΟΠΑΤΟΡ *P* 26 auferatur *Garnier* auferetur *P* 33 sic uideatur *coniecerim* 35 secundo *P* 43 adflixisti *P*

scilicet per dominicum corpus condemnationem, deus, inquit, filium ⟨suum⟩ Rom. 8, 3 mittens in similitudinem carnis peccati. bene quod in similitudinem carnis, quoniam corpus, quod parebat, peccatricis similitudinem carnis circumferebat. deus filium suum misit, nomen commune naturarum, hominis scilicet et dei. non dixit: deus deum uerbum mittens, ut accepta hac uoce hæreticus insiliat et dicat: uides quemadmodum alius mittit, alius autem mittitur. filius, o Arriane, mittitur secundum humanitatis naturam, non autem mittitur secundum essentiam deitatis. non enim est ullus locus a dei potentia separatus.

Inter plausus interea Photinus, cum arguitur, non debet effugere. de hoc enim disputans, doctrinam Pauli apostoli interposui, attendens quod uerbum sit filius: deus Rom. 8, 3 filium suum misit in similitudinem carnis peccati. non dixit: deus deum uerbum misit. et certe uerbum dei non erat ** a templi separatum natura. statim ex inperitia in clamore insiliunt dicentes: quomodo alterum esse dixit deum uerbum et alterum filium qui missus est? non dixit alterum filium aut alterum deum Bal 83 uerbum, sed dixit deum uerbum naturaliter alterum et templum naturaliter alium, filium coniunctione unum. ⟨num⟩, si et alibi dixi, subripio? prodito in medium, et uoces has argue. noli me sagittis aureis uulnerare; non sunt mihi sagittæ aureæ. dico ego ad te beati Petri uerbis: aurum et argentum non est mihi; sed quod Act. 3, 6 habeo, do tibi in nomine domini Iesu Christi Nazareni. disce hominem et deum.

Sed id quod dicebam, missionem a patre nusquam diuina scriptura diuino uerbo consignat, sed filio, qui est deus uerbum et homo. sic et alibi: misit deus filium Gal. 4, 4 suum. non dixit: misit deus deum uerbum; ambo enim, si ita diceret, inuenirentur locales et in parte. si diuinitatis erat natura quæ mittebatur, et qui mittebat, localis et in parte est; quia enim est qui mittitur, illuc mittitur ubi non est. misit deus filium suum. quoniam inconueniens erat deitatis naturam inter missos uideri, Paulus senex omnium dominum possidens Christum uerius ac liquidius de se ipso nos- Philem. 9 centem, misit, inquit, deus filium suum factum ex muliere. filius dei Gal. 4, 4 natus est deus uerbum et homo. ergo quæ peperit, propter unitatem dicatur genetrix dei, id est theotocos; propter naturam uero hominis hominis genetrix, hoc est ΑΝΘΡωΠΟ-ΤΟΚΟϹ. quoniam utrumque una locutione dicere refugis et deum et hominem, dico Christotocon si dixeris, ecce uoce distinguor a te tantum, ut cum dei genetricem, hoc est theotocon uocas, memineris et hominis genetricem, hoc est ΑΝΘΡωΠΟΤΟΚΟΝ uocare, ne dispensationem auferas, quæ est caput nostræ salutis. misit deus filium Bal 84 Gal 4, 4 suum factum ex muliere, factum sub lege. qui erat factus sub lege? deitatis natura? quomodo? tamquam posset legis præcepta seruare? quomodo? tamquam posset ostendere sacerdotibus legis præuaricationem se non incurrisse? purificationes quoque legales suscipere habuit deitatis natura? in templum ascendens hostias immolare? et quis audebat deitatis naturam non fuisse in legem præuaricatam sacerdotibus persuadere? sic filius sub lege factus est et non est factus: factus quidem est humanitate suscepta; non est factus maiestate deitatis. deitas enim, quæ legem promulgauit, cui alteri tamquam legislatori habuit quæ sunt legis, offerre? misit Gal. 4, 4. 5 deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erant, redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus. propter

1 suum *add. Loofs* 6 arri arriane *P* 10 attendens *Baluze* accendens *P* 12 *lacunam statui c. g. supplendo* templum sed 16 coniunctionem *P* num si *scripsi* sic *P* 25 parte est *Garnier* parte et *P* enim est *scripsi* enim et *P* 30/31 ΑΝΤΡΩΠΟΤΟΚΟϹ *P* 33 ΑΝΤΡΩΠΟΤΟΚΟϹ *P* 41 humanitatem susceptam *P*

2 Cor. 5, 21 hoc eum qui non nouerat peccatum, pro nobis peccatum fecit. sicut
Gal. 3, 13 et illud factus est pro nobis maledictum non benedictionem illam quæ est deitatis
naturæ, in maledictum [non in benedictionem quæ est deitatis naturæ in maledictum]
uersam conscriptor nobis exposuit, sed quia suscepit in se naturæ nostræ peccatum,
improbam in eum pœnam inruisse signauit, sic et quod pro nobis peccatum fecit
uideri eum fecit conspectibus hominum reis æqualia sustinere et æqualiter cum latronibus
crucifigi; sed non pro se. sed pro quibus, o Paule, eum qui non nouerat peccatum, peccatum fecit?

Sed id quæritur, unde uerbum filius, ut Fotinum maxime conuincamus, uerbum
Ioh. 1, 14 quidem confitentem, non autem dicentem deum uerbum filium. uerbum caro
Bal 85 factum est et habitauit in nobis. uide quomodo et susceptionem hominis
demonstrat, cum ait: et habitauit in nobis, et ** uidimus gloriam eius.
cuius? uerbi sine dubio: gloriam tamquam unigeniti a patre. ΟΡΑΙϹ ΟΤΙ
Ο ΜΕΝ ΜΟΝΟΓΕΝΗϹ Ο ΔΕ ΠΑΡΑ ΠΑΤΡΟϹ; uides quod alius quidem unigenitus, alius uero
a patre? ergo dei uerbum filius. quomodo igitur, Photine, subuertis substantiam deitatis?

Sed si respicimus ad auiditatem studii uestri, hic nos sol ipse deficiet et ad alteram doctrinam tendere forsitan non ualebimus. hæc igitur apud uos conseruate. scit enim diabolus hominibus et de bonis nociua moliri. bonæ quidem de deo disputationes, uitæ enim in se effundunt unguentum; sed disputationes generant contentiones, ⟨contentiones⟩ iracundiam mouent, iracundia prouocat manus, manus prouocatæ mouentur ad uulnera, uulnera uero, absit experientia ab ipso sermone quid faciant et quem habeant finem. namque aliquotiens ultimam generant mortem, quod Ægyptiis quidem curantibus ** in nullo continget. nullus enim locus ei insolentiæ datur in ciuitate quæ regnat. una namque illis cura est totum ubique turbare, sed nos aliis contra eos
1 Tim. 3, 2 armis certemus, Pauli uidelicet mandata sumentes. oportet, inquit, episcopum
inreprehensibilem esse, unius uxoris uirum, sobrium pudicum decentem
Tit. 1, 9 ornatum docibilem, amplectentem eum qui secundum doctrinam est
fidelem sermonem, ut potens sit exhortari in doctrina sana ⟨et⟩ eos
qui contradicunt, arguere. non dixit: eos qui contradicunt, potens sit uulnerare,
at potens sit eos qui contradicunt, redarguere et sanam defendere atque am-
Bal 86 plecti doctrinam. [nam] quid ergo si ille irritauerit, inquies? oportet mansuetudine
2 Tim. 2, 25. 26 docere contradicentes, ne quando det illis deus recognoscere et resipiscant
de diaboli laqueis, a quo captiui tenentur secundum eius uoluntatem.
nemo perturbationes perturbationibus sedat, nullus medicus uulnera uulneribus sanat.
propterea tyrannidis temeritatem tolero calcitrantem. calcitrabatur Christus ali-
Act. 26, 14 quando, sed ipse non calcitrabat. sed quid ad calcitrantem dicebat? durum
est tibi contra stimulum calcitrare.

Hæc igitur apud nosmet ipsos memoriter, ut dixi, seruemus; omnem hæresem auersati odio habeamus. cum Paulo Samosateno Photinum, Arrium cum Apollinari detestemur et ad omnem prorsus sectam prauæ fidei inplacabiles, fidem ecclesiæ amplectentes, ad membra propria non conturbemur. et qui dicunt theotocos tantum, tametsi desit eis quod postea forte suscipient, circa rectam fidem claudicant, uerum-

---

2 illud = τό *pro* τῶι 3 non — maledictum *del. Garnier* 11 susceptionis *P* 12 *lacunam statui e. g. supplendo* gloriam deitatis cum dicit 14 ΟΑϹ *P* ΠΑΤΡϹΟϹ *P* 17 auidatem *in* auitatem *corr. P* 20/21 contentiones *add. Garnier* 21 mouet *P* 22 faciebant *P* 24 *lacunam statui e. g. supplendo* a nonnullis temptatur sed ei insolentiæ *scripsi* eis solentiæ *P* 25 una namque *Garnier* unamque *P* 29 et *om. P* 30 uulnere *P* 31 at *scripsi* ut *P* 32 nam *deleui* 34 diabolis *P*

tamen membra sunt ecclesiæ; et qui dicunt tantum hominis genetrix, id est ΑΝΘΡωΠΟΤΟΚΟC, ecclesiæ et isti sunt membra, sed spiritalis inopes medicinæ. non ergo in fratres fraternitas inruat. fratrem frater adiuuans exaltabitur sicut ciuitas [Prov. 18, 19] firma. et iterum Paulus: fratres, inquit, etsi præoccupatus fuerit quis in [Gal. 6, 1] aliquo delicto, uos, qui spiritales estis, instruite huiusmodi in spiritu mansuetudinis. putat qui dicit ΘΕΟΤΟΚΟC, si et ΧΡΙCΤΟΤΟΚΟC dicat, quod non sit duarum significatio naturarum, et oportet ad ædificationem ecclesiæ omnia facere. est quidem, ut dixi, uox ista, id est ΧΡΙCΤΟΤΟΚΟC significatiua duarum naturarum, et deitatis et humanitatis; quando autem cum simplicioribus agitur, opus est uoce mani- [Bal 87] festiore. quid impedit intellectum ΧΡΙCΤΟΤΟΚΟΝ dici et ΘΕΟΤΟΚΟΝ et ΑΝΘΡωΠΟΤΟΚΟΝ, sicut qui dicit Christus, confitetur quia deus et homo? sic et ΘΕΟΤΟΚΟC et ΑΝΘΡωΠΟΤΟΚΟC si dicas, utrumque confessus es.

Deponamus igitur, quæso, utrimque aduersus membra nostra aciem contentionis et si quisquam inpudentior fuerit, ignoscamus, et si quislibet subtilius dicat, uenia similiter dignus habeatur, unum tamen prospicientes ne creaturam uerbum deum quispiam dicat, ne humanitatem, quæ suscepta est, inperfectam. si quis hæc dicat, iusta aduersus hunc ira suscipiatur. si uero in his quæ tu confiteris, distantiam adfert, quid non ad eum dicis: si locutio fratrem meum offendit, non eam proferam in æternum? [cf. 1 Cor. 8, 13] quod si ego alicui ad pacis consilium minus idoneus uideor, audiet ad uos Paulum clamantem: quæ didicistis et audistis et accepistis et uidistis in me, hæc [Phil. 4, 9] agite, et deus pacis erit uobiscum.

FINIT

ITEM INCIPIT EIVSDEM DIE ALTERA ID ⟨EST⟩ DOMINICA [d. 7. m. Dec. 430]

24 Aliis in terra sit aliarum utilitas rerum, et quibusdam quidem in militia degere [Loofs p. 314, 3-321, 20] magna uidetur utilitas, quibusdam uero in foro rerum uenalium conuenit mercatura; item aliis optabile est arti maritimæ studium commodare, nonnullis alterius cuiuslibet terrestris conuersationis inire negotium. pietatis autem scientia in commune omnibus hominibus, regibus scilicet et sacerdotibus, popularibus ac potentibus utilis ac necessaria [Bal 88] est. quæ est autem scientia pietatis? si quis uelit conpendio discere (parco enim et mihi, qui fessus sum, et uobis, qui constipatione laboratis), quæ ergo, ut dicebam, si quis uelit conpendio discere, scientia pietatis est? de consubstantiuæ trinitatis diuinitate inire rationem ⟨diuinam⟩, diuinam naturam corporatam hominem adsumpsisse. de his quæ frequenter dicta sunt, tamquam dicta non sint, urgetis et circa exactionem uehementer insistitis. quoniam igitur necesse est uiolentiæ uestræ subcumbere, quæ piam in nobis possidet tyrannidem, iterum apud uos eadem uerba repetemus. seruate igitur conpendio hanc scientiam pietatis. quæ est autem ista nisi consubstantiuæ diuina ratio trinitatis et adsumentis hominem diuinæ naturæ et in uirgineo utero carnis susceptio perfecteque hinc hominis adsumptio [deitatis], perfectæ deitatis et perfectæ humanitatis in uno filio excellentior contemplatio, duarum uis naturarum in unam auctoritatem ratione diuina conueniens. hinc uobis sæpe diximus quomodo Christus nominis utriusque sit appellatio significatiua, id est humanitatis et diuinæ naturæ.

---

24 *Altera et recensio et uersio extat in Collectione Casinensi* 78 [*uol. IIII p.* 6. 7]

1/2 ΑΝΤΡΟΠΟΚΟC *P* 10 ΧΡΙCΤΟΚΟΝ *P* ΑΝΤΡΟΠΟΤΟΚΟΝ *P* 11/12 ΑΝΤΡΟΠΟΤΟΚΟC *P* 14 subtilibus *P* 17 ira *Garnier* ista *P* 23 est *add. Garnier* 31 scientia *Garnier* scientiam *P* est *Garnier* et *P* 32 diuinam *addidi sec. Coll. Casin.* 34/35 quæ piam *Garnier* quempiam *P* 37 diuina *Loofs* diuinæ *P* 38 deitatis *deleui* 39 unum filium *P*

hic si quis dicat Christum tantummodo, expresse se sciat in isto nomine utramque signi-
ficare et connuncupare naturam. hinc beatus Matthæus euangeliorum conscriptor,
cum ad generationis uenisset arcanum, a neutra natura generationis facit narrationem,
sed magis a Christi uocabulo. oportet autem etiam expresse dicere, ut omnibus ad
Bal 89 perspiciendum fiat facilior intellectus. Liber, inquit, generationis Iesu Christi.
Matth. 1, 1 non dixit »liber generationis dei uerbi« neque »liber generationis hominis«. si enim
dixisset »liber generationis hominis«, Christum nobis solum hominem demonstraret.
item si diceret »liber generationis dei uerbi«, solam nobis sine humanitate introduceret
deitatem. in Christi ergo appellatione conplectitur utramque naturam, ut nihil sine
altera possit intellegi. hinc et sanctæ uirgini ex eo quod eam Christi genetricem dicimus,
nomen geminæ appellationis conuenienter aptamus[, id est ΘΕΟΤΟΚΟϹ, quod est genetrix
dei.] quoniam autem oportet propter eos qui lucidiorem requirunt intellectum,
maxime cum sint ecclesiæ filii, uti manifestiore locutione, propterea et modo eadem
definitione, quæ prius breuiter de illa beata Maria semper uirgine prædicabam, etiam
nunc euidentiore sermone summa uoce proclamo quoniam sancta uirgo et dei est et
hominis genetrix, id est et ΘΕΟΤΟΚΟϹ et ΑΝΘΡΩΠΟΤΟΚΟϹ, genetrix quidem dei propter
quod templum quod in ea creatum est ab spiritu sancto, unitum est deitati, hominis
uero genetrix propter susceptas a diuinitatis natura nostræ naturæ primitias.

Hæc sunt in conpendio dogmata pietatis; hæc per omnia retinentes memoriter
conseruate, ubique hæreticorum prauam gloriam declinantes. non quod apud illos
ΘΕΟΤΟΚΟϹ detrita locutio est, ita putandum est etiam ecclesiam dicere ΘΕΟΤΟΚΟϹ, quia
neque cum illi filium dicunt et ecclesia filium confitetur, filii apud utrosque par et similis
Bal 90 intellectus est. sed apud illos quidem filii nudum uocabulum est, non habens patri
consubstantiuum aliquid; apud nos uero filii appellatio cum causa uel re uel opere est.
sic apud illos iterum omnium dominus Christus deus nominatur, nominatur apud nos
quoque; sed apud illos creatus, apud nos uero cum eo qui genuit, increatus. non
igitur ex una eademque appellatione in unum deducamur cum hæreticis intellectum,
sed confiteamur simul humanitatem et deitatem in una generatione filii esse coniunctam,
neque deitate in carnem decidente (immutabilis est enim diuinitas, et hoc deus Iudæis
Mal. 3, 6 manifestans dicebat: ego sum, ego sum, et non sum mutatus) neque in in-
carnatione in carnem conmutata. non enim pudet deum naturæ quam suscepit,
non pudet possidere sibimet conregnantem. nam si puderet, non eam susciperet;
susceptam autem propter humani generis dilectionem, habet naturam nostram deitatis
inspoliabile uestimentum. horum memoriam per omnia possidete in Christo, cui est
gloria in sæcula sæculorum.

FINIT

ITEM EIVSDEM EPISTVLA AD CYRILLVM ALEXANDRINVM EPISCOPVM RESCRIBENTIS SIMILITER EX GRAECO SERMONE TRANSLATA

Loofs p. 173, 31-180, 20 **251** Iniurias quidem aduersum nos admirabilium litterarum ⟨tuarum⟩ tamquam
medicinali dignas patientia et rerum ad has opportuna responsione relinquam; quod

4—18 *adfert Eutherius in Coll. Cas. 291, 8* [*uol. IIII p. 217. 218*]
23 *Græce extat in V 5 S 12 A 3* [*L III 322—327* = *M IIII 892—1000*]. *altera uersio Latina habetur in Collectione CT 7, unde deriuatæ sunt uersiones Collectionis Veronensis et gestorum concilii quinti*

1 expresse se *scripsi* expressisse *P* 3 generationes *P* 11/12 id est — dei *deleui cf. Eutherium* 14 quæ *Loofs* quia *P* uirginem *P* 18 naturam *P* 29 deitatem *P* 39 tuarum *ante* aduersum *add. Garnier* 40 patientia et *Garnier* patientiæ *P* opportuna responsione *Garnier* opportunam responsionem *P*

uero silentium non patitur, quia adfert periculum, si taceatur, prout possum et mihi
facultas adest, ad tui prolixitatem sermonis extentus temptabo breuiter et conpendio Bal 91
respondere, refugiens et declinans tenebrosum indigestumque longi sermonis horrorem.
incipiam namque ⟨a⟩ sapientissimis caritatis tuæ uocibus, ipsas interponens uel potius
ad uerbum instruens.

Sanctum namque, ais, et magnum concilium ipsum ex deo patre genitum secundum p. 50, 10-13
naturam unicum filium, deum de deo uero, lumen de lumine, per quem omnia creauit
pater, descendisse, incarnatum esse atque hominem factum, passum, resurrexisse definiuit.

Hæc tuæ religionis uerba sunt et recognoscis profecto tamquam tua. audi 2
nunc et nos fraternam pro pietate offerentes exhortationem, hanc uidelicet quam senex Philem. 9
ille Paulus carissimo suo Timotheo protestatus est dicens: ⟨adtende⟩ lectioni 1 Tim. 4, 13. 16
exhortationi doctrinæ. hoc enim faciens, et te saluabis et eos qui
te audiunt. quid igitur mihi ** tu sanctorum illorum in superficie legens tradi-
tionem, uenia dignam tibi inesse ignorantiam ignorasti, passibile eos dixisse arbitratus
uerbum quod patri est coæternum. attentius ergo, si placet, hæc uerba rimare, et
inuenies diuinum illum patrum conuentum non illam consubstantiuam deitatem dixisse
esse passibilem neque de recenti natam hanc quæ patri est consempiterna, neque istam
resurrexisse quæ templum suscitauit solutum. et si mihi medicinam fraternam
offerenti aures admoueas, ipsas tibi uoces illorum interponens patrum, a calumniæ te
nexu, quam illis ingerere niteris et per illos scripturis moliris, absoluam.

Credimus, inquiunt illi, et in dominum nostrum Iesum Christum filium eius uni- 3
genitum. præuides quomodo domini et Iesu Christi et unigeniti filii prius communia Bal 92
deitatis et humanitatis nomina tamquam fundamenta ponentes, tunc suscepti hominis
et resurrectionis et passionis superædificant traditionem, ut nominibus quibusdam
utriusque naturæ communibus et significatiuis propositis, neque quæ generationis filii
et dominationis, dissecentur neque quæ naturarum sunt propria, in singularitate natiuitatis
filii ulla confusionis abolitione periclitentur nomine unionis. in hoc apud illos Paulus 4
doctor est factus; qui cum diuinæ incarnationis memoriam faceret, incipiens subiungere
quæ sunt passionis, prius posuit Christus, commune, ut paulo ante dixi, nomen naturarum;
tunc decentem infert sermonem siue rationem utriusque. quid enim ait? hoc Phil. 2, 5-8
sentiatur in uobis quod et in Christo Iesu, qui cum in forma dei esset,
non rapinam arbitratus est esse æqualis deo, sed, ne ad unumquodque
loquar, factus obœdiens usque ad mortem, mortem autem crucis. quo-
niam igitur cœperat mortis facere mentionem, ut ne quis hinc uerbum deum passibilem
suspicetur, posuit Christus, tamquam inpassibilis et passibilis essentiæ in singularitate
personæ significatiuum uocabulum, ut inpassibilis et passibilis Christus sine periculo
nominetur, inpassibilis quidem deitate, passibilis uero natura corporea.

Multa super hoc cum possim dicere et primo omnium quod nec natiuitatis in 5
dispensatione, sed susceptionis humanitatis tantum meminisse sanctos illos patres
ostendere ualeam; at recordor breuitatis occurrentem in præfatione promissam et eam
sentio frenare sermonem. uenio nunc et ad secundum ⟨a⟩ caritate tua capitulum
motum, in quo naturarum quidem laudabam factam discretionem secundum deitatis Bal 93
et humanitatis rationem et in una persona consortium nec non et illud quod deum uerbum

---

1 possum *Baluze* sum *P* 2 tui] σου *pro* οὐ 4 a sapientissimis *Garnier* sapientissimæ *P* 10 pro pietate *Garnier* proprietatem *P* 11 adtende *om. P* 13 *lacunam ex Græcis agnouit Garnier* 16 inueniens *P* 22 ihum *P* 23 homines *P* 27 abolitione *Garnier* abolutione *P* 30 utrius *P* 32 unumquoque *P* 37 deitatem *P* 38 natiuitatis *scripsi ex Graecis* diuinitatis *P* 39 meminisse *Garnier* emisisse *P* 40 ualeam at *Baluze* ualeat *P* breuitatis *scripsi* breuitatem *P* promissæ professionem *coniecerim* 41 a *add. Garnier*

secunda natiuitate ex muliere minime diceret eguisse ⟨et⟩ quod passionis incapacem
profitebatur deitatem. catholica enim re uera sunt hæc et omnino sectis omnibus
circa domini naturas aduersa. in reliquis uero si aliquam latentem et profundam
atque inconprehensibilem rationem legentium auribus adferebas, tuæ sit examinatæ
prudentiæ scire: mihi enim priora destruere uidebaris. eum enim qui in primis in-
passibilis et secundam non recipere natiuitatem fuerat prædicatus, iterum passibilem et
nouiter creatum nescio quomodo inferebas, tamquam quæ deo uerbo naturaliter inessent,
consortio templi corrupta sint, aut forsitan paulo minus hominibus putari illud ipsum
absque peccato templum et inseparabile diuinæ naturæ natiuitatem et mortem pro
Ioh. 2, 19 peccatoribus [non] pertulisse, tamquam uoci dominicæ ad Iudæos clamanti soluite
templum hoc, et in triduo suscitabo illud non debeat credi. non dixit:
soluite deitatem meam, et in triduo suscitabitur.

6 Iterum me hic orationem dilatare cupientem ad professionem breuitatis promissæ
recordatio reuocat; dicam tamen aliquid. ubique per diuinas scripturas, quotiens
meminerint dominicæ dispensationis, non diuinitatis Christi, sed humanitatis eius passio
et natiuitas traditur, ut magis secundum liquidissimam rationem conuenientius aptiusque
sit sanctam uirginem non genetricem dei, id est ΘΕΟΤΟΚΟΝ, sed Christi genetricem, id
Bal 94 Mt. 1, 1 est ΧΡΙϹΤΟΤΟΚΟΝ uocari, ad hæc euangeliis quoque uociferantibus: Liber generationis
Iesu Christi filii Dauid filii Abraham. euidens est quia deus uerbum Dauid
Mt. 1, 16 non erat filius. accipe, si uidetur, et aliud testimonium: Iacob autem genuit
Ioseph uirum Mariæ, de qua natus est Iesus qui dicitur Christus.
Mt. 1, 18 intende etiam in aliud dictum: Christi autem generatio sic erat. cum esset
desponsata uirgo Maria, inuenta est in utero habens de spiritu sancto.
creaturam autem esse spiritus sancti unigeniti deitatem quis uel debeat suspicari?
Ioh. 2, 1. Act. 1, 14 quid etiam his superfundi debeat, audi: et erat mater Iesu ibi et iterum cum
Mt. 1, 20 Maria matre Iesu, illud quoque quod in ea natum est, de spiritu sancto
Mt. 2, 13 est et iterum accipe puerum et matrem eius et fuge in Ægyptum et illud
Rom. 1, 3 de filio eius unigenito, qui factus est ei ex semine Dauid secundum
Rom. 8, 3 carnem et iterum de passione eius quia deus filium suum misit in similitudinem
carnis peccati et de peccato damnauit peccatum in carne et iterum
1 Cor. 15, 3 1 Petr. 4, 1 Christus mortuus est pro peccatis nostris et denuo Christo passo in carne
et illud hoc est corpus meum et hic sanguis meus; non dixit: hæc est deitas
7 mea. et decem milia alia sunt, aliis atque aliis uocibus protestantibus humanum
genus in eo, non filii deitatem recentem putare aut nouellam aut corporalium passionum
esse capacem, sed illam diuinæ naturæ coniunctam carnem ex qua ⟨et dominum et⟩
Mt. 22, 42-44 filium se Dauid nominat Christus. quid enim ait? quid uobis uidetur de Christo?
cuius est filius? responderunt: Dauid. et respondit Iesus et dixit: quomodo ergo Dauid in spiritu dominum eum uocat dicens: dixit, inquit,
dominus domino meo, sede ad dexteram meam. tamquam filius profecto
Bal 95 Dauid secundum carnem, secundum diuinitatem uero dominus. esse quidem templum
diuinitatis filii corpus et templum secundum excellentem quandam et diuinam unitum
coniunctionem certissimum est, ita ut ea quæ sunt dei, adsciscere sibi et ad se reuocare
diuinam naturam profiteri sit bonum et dignum euangelica traditione; huius autem
familiaritatis nomine confricare et coniunctæ carnis proprietates, generationem scilicet

---

1 et quod *scripsi* quod *P* 3 circa *scripsi* contra *P* 8 *postulatur* putetur 10 non *deleui* clamantis *P* 16 conuenientibus *P* 18 euangeliis *scripsi secundum Graeca* euangelista *P* 35 et dominum et *addidi*

et passionem et mortalitatem deo tribuere, aut errantis gentilitatis, frater, est sensus aut mente capti Apollinaris et Arrii aut reliquarum pestium hæreticarum et harum aliquid peius. necesse est enim huiusmodi homines adtractos familiaritatis nomine et lactationis socium propter familiaritatem et ætatis quæ paulatim accessit, incrementorum participem deum uerbum facere et passionis in tempore ex timiditate auxilii angelici indigentem. taceo circumcisionem et sacrificium et sudorem et famem, quæ quidem carnis pro nobis euenerunt (hæc tamen, cum illi coniunguntur, et adoranda sunt), in deitate autem ista etiam mendaciter accipiuntur nobisque tamquam calumniatoribus iustas damnationis causas inportant.

Hæ sanctorum patrum traditiones, hæc scripturarum mandata sanctarum; sic aliquis quæ sunt diuinæ misericordiæ et auctoritatis, secundum deum ratiocinatur;
hæc meditare, in his esto, ut profectus manifestus sit, Paulus ista omnibus 1 Tim. 4, 15
dixit. bene autem facis eorum qui de nobis offenduntur, curam gerens, et de his sollicitudinem habere qui apud nos sunt, unianimitati tuæ gratiam habeo; scito autem
seductum esse te ab his qui a sancto concilio depositi sunt propter quod morbo Mani- Bal 96
chæorum essent repleti, aut quod potissimum est, a clericis magis affectionis tuæ. nam quæ ad ecclesiam nostram pertinent, cottidie augentur in melius, et quæ ad plebes pertinent, noueris in maiorem extendi profectum per gratiam Christi, in tantum ut multi-
tudo hæc uocibus prophetæ clamet replebitur terra ‹ad› scientiam domini, Ies. 11, 9
sicut aqua multa cooperiens maria, regiamque domum dilucidato dogmate in magno gaudio degere, et ut paginæ finem faciam, illam apud nos super omnibus
hæresibus quæ aduersus deum litigant, uocem uide inpleri: ibat domus Saul et 2 Reg. 3, 1
infirmabatur, ibat domus Dauid et confortabatur.

Hæc nostra ad te tamquam fratrum ad fratrem consilia; quod si quis contentiosus
esse uult, clamabit per nos ei Paulus: nos talem consuetudinem non habemus 1 Cor. 11, 16
neque ecclesia dei. ipsi gloria in sæcula sæculorum.

NVNC EXEMPLVM EPISTOLAE CYRILLI EPISCOPI ALEXANDRINI AD EVNDEM NESTORIVM EX GRAECO IN LATINVM CVI IMPIISSIME CONTRADICENS IDEM NESTORIVS RESPONDENDVM ESSE PVTAVIT SICVT SVPERIVS CONTINETVR

26 1 Garriunt quidem, sicut audio, quidam de existimatione mea apud religionem tuam, et hoc frequenter, processionum uel conuentuum oportuna tempora aucupantes, et eo magis forsitan arbitrantes delectare se aures tuas, aduersum nos inconditas uoces
emittunt; qui læsi quidem in nullo sunt, obiurgati autem a nobis, et hoc leniter, unus Bal 97
eorum quod cæcos et pauperes uexabat iniuria, alter quod contra matrem euaginauerat gladium, tertius uero quia cum ancilla aurum furatus est alienum et qui talem semper habuerit existimationem qualem nullus saltem prouenire uel grauissimis inimicis optauerit. uerum non mihi de talibus sermo est, ut neque supra dominum et magistrum neque supra patres pusillitatis quæ mihi inest, modus excrescat. non enim facile est cuiquam, quamlibet uitam suam habeat circumspectam, nequam hominum maledicta
2 uitare. sed illi maledictione et amaritudine plenum os habentes, reddent quandoque Rom. 3, 14

24 *Græce extat in V 4 S 11 A 12 [L III 315—322 = M IIII 888—892].* *ad hanc uersionem proxime accedit uersio gestorum Chalcedonensium antiqua* [Σ^k]; *præterea extant uersiones Latinæ in Collectione Quesneliana 66 et in Collectione CT 6, unde deriuata est uersio Collectionis Veronensis et gestorum concilii quinti*

2 mentem *P* 11 aliquis *scripsi secundum Græca* aliqui *P* 19 ad *addidi* 24 consilio *P* 25 clamauit *P* 28 cui] cum *P* 33 obiurganti *P* 40 os *Garnier* est hos *P*

omnium iudici rationem; conuertar autem nunc ego ad id quod me maxime decet, et
commonebo etiam nunc, tamquam fratrem in Christo, de doctrinæ ratione et sensu
fidei cum omni cautela plebibus prædicandæ, exhortabor quoque cogitare debere quia
Mt. 18, 6 si offendatur unus de pusillis qui credunt in Christum, quam sit intolerabilis indignatio
dei. si uero sit multitudo læsorum, quomodo, quæso, non omni arte studendum est
ut prudenter auferatur offensio et sanæ fidei ratio insinuetur exposcentibus ueritatem?
est autem hoc recte faciendum, si sanctorum patrum libros legentes, magni eos momenti
2 Cor. 13, 5 esse fateamur et probantes nosmet ipsos si sumus in fide, secundum quod scriptum est,
illorum dictis et inreprehensibilibus definitis nostros sensus bene atque optime roboremus.

3 Sanctum ergo illud et magnum patrum concilium ipsum de deo patre genitum
Bal 98 secundum naturam unicum filium, deum de deo uero, lumen de lumine, per ⟨quem⟩
omnia creauit pater, descendisse, incarnatum esse atque hominem factum, resurrexisse
tertia die, et in cælum ascendisse definiuit. hæc etiam nos scita ac rationes sequentes
quid significet incarnatum esse illud dei uerbum de deo, uideamus. neque hoc dicimus
quia dei ⟨uerbi⟩ natura transformata facta sit caro neque quia in totum hominem, qui
est ex anima et corpore, commutata est, sed illud potius sentiendum quod carnem
animatam, anima uidelicet rationali, uniens sibimet substantialiter uel essentialiter
dei uerbum inenarrabiliter atque inscrutabiliter factus homo appellatus est filius hominis,
non tantum secundum uoluntatem aut bonum placitum nec sicut in personæ tantummodo susceptione, sed quia diuersæ quidem ad ueram unitatem conuenere naturæ,
unus autem ex utraque Christus et filius, non quasi naturarum earum per unitatem
diuersitate consumpta, sed magis isdem naturis perficientibus nobis [magis] per ineffabilem
et secretum ad unitatem concursum unum dominum et Christum et filium deitatis et
4 humanitatis. sic quamuis ante sæcula habeat existentiam, quia est natus ex deo
patre, dicitur natus etiam ex muliere secundum carnem, non quod eius diuina natura,
in qua consubstantiuus uel coessentialis, id est homousius est patri, in sancta uirgine
initium, ut esset, acceperit neque ex necessitate propter se ipsum secunda eguerit natiuitate post patrem, quod est æque impium imperitumque [sentire] ante sæcula existentem
et consempiternam patri diuinitatem, ut esset, secundo dicere initio eguisse, sed quod
Bal 99 propter nos et propter nostram salutem substantialiter uel essentialiter unito sibi homine
ex muliere processerit, hoc modo dicitur natus esse etiam carnaliter. non enim de
sancta uirgine homo est natus aut etiam in illa conceptus atque ita in eum superuenit
uerbum patris, sed ex ipso atque in ipso utero unitus, sustinuisse creditur et dicitur
5 natiuitatem carnalem, propriam eiusdem carnis natiuitatem sibimet deputans. sic
eum dicimus et passum esse et resurrexisse, non quod uerbum dei in sua natura sit passum
aut plagas aut clauorum uim senserit aut cetera uulnerum tormenta pertulerit (inpassibilis
est quippe diuinitas, si quidem etiam incorporea), sed quoniam quod eius proprium
factum est corpus, est passum hæc, ipse pro nobis dicitur passus; erat enim ille, qui
inpassibilis est, in eo corpore quod patiebatur. hoc modo et mortuum intellegimus,
quamuis inmortalis sit secundum naturam et incorruptibilis et uita et uiuificator deus
dei uerbum; sed quoniam iterum proprium eius corpus gratia dei, sicut dicit apostolus
Hebr. 2, 9 Paulus, pro omnibus gustauit mortem, ** non quod ad eius hæc pertinebat naturam

1 iudicii *P* 2 sensus *P* 7 monenti *P* 9 dictis] *antiquissimum uitium pro* rectis *retinet* Σ^k 10 illum *P* 11 quem *om. P* 12 resurrexisset *P* 13 ac rationes *scripsi secundum Græca* hac ratione *P* 15 uerbi *om. P* 22 magis *P om.* Σ^k 25 natum *P* 26 in qua — patri] *desunt in Græcis et ceteris uersionibus præter* Σ^k, *ubi adnotat Rusticus* non est in Græco 28 æque *Baluze* atque *P* sentire *deleui* 29 esse *P* 32 aut — conceptus *desunt in Græcis et ceteris uersionibus* 37 eius Σ^k ei *P* 42 *lacunam statui e. g. supplendo* dicitur pro nobis ipse perferre mortem pertinebat (*sc. mors*) *scripsi* pertinebant *P*

(namque hoc sentire uel dicere summæ dementiæ est), sed quia, sicut paulo ante dixi, caro eius gustauit mortem. sic etiam resurgente carne, iterum eius resurrectio dicitur, non quod inciderit in corruptionem, absit, sed quia [quod] resurrexit corpus eius.

6 Sic unum Christum et dominum confitemur, non tamquam coadorantes hominem uerbo dei, ne unius syllabæ occasione, id est con, sectionis intellectus uel cogitatio nobis obrepat, sed tamquam unum et eundem in utroque adoremus, quia non est alienum Bal 100 corpus a uerbo, cum quo sedet ad dexteram patris, non iterum tamquam duobus considentibus filiis, sed tamquam uno secundum unitatem cum carne. si enim illam substantialem unitatem tamquam inordinatam uel inpossibilem uel indecentem declinemus, incipimus duos filios confiteri; omnino enim necesse est separare et dicere hominem quidem speciali uocabulo filii honoratum, illud uero dei uerbum proprie filii nomen re ipsa naturaliter possidere. non igitur in duos filios diuidendus est unus et idem dominus noster Iesus Christus. nullo enim modo rectam fidei rationem sic se habere [sic] sentire adiuuat quemquam, etiamsi personarum diffamandam putauerit unitatem, quia non dixit scriptura quia dei uerbum hominis sibi personam uniuit, sed quia factum Ioh. 1, 14 est caro. factum autem esse uerbum carnem nihil est aliud nisi quia, nobis conparatus, Hebr. 2, 14 carne quoque et sanguine particeps factus est noster suumque fecit corpus nostrum et processit homo. super hoc legatione fungitur ubique sanæ ac liquidissimæ fidei ratio; sic inuenimus sanctos sapuisse patres; sic fidenter dei puerperam, id est ΘΕΟΤΟΚΟΝ pronuntiauerunt uirginem sanctam, non quod natura uerbi dei uel diuinitas eius ex illa, ut esset, initium sumpserit, sed tamquam ex ipsa sancto ‹nato› corpore cum ratione animato, cui secundum essentiam unitus deus uerbum [est] secundum carnem creditur natus. hæc atque huiusmodi ex caritate Christi scribo, deprecans tamquam fratrem et obtestans in conspectu dei et electorum angelorum hortor hæc te nobiscum et sapere Bal 101 et docere, ut ecclesiarum salua sit pax et concordiæ caritatisque uinculum indissolubile permaneat inter sacerdotes dei.

FINIT

ITEM EIVSDEM EPISTVLA AD EVNDEM NESTORIVM [EPISTVLA SECVNDA] EX GRAECO SERMONE

27 1 Venerabiles uiri ac fide digni Alexandriam uenientes rettulerunt nobis ægre ferre religionem tuam ualde et ad lædendum me cuncta mouere et modis omnibus niti. meque doloris tui uolente causas addiscere, dixerunt quod epistulam meam ad sanctos monachos factam circumferant Alexandrini quidam et odii aduersum te excitati et [ad] fastidii
2 [tedia] hæc fecerit causam. miratus sum igitur cur non magis tua apud se ueneratio reputauit quia non prius epistula scripta de fide, sed quædam dicta religionis tuæ occasionem perturbationis adtulerint. namque non solum chartulas, sed etiam expositiones tuas circumferunt multi et laboramus corrigentes quicumque ex his sunt deprauati. prope enim fuerunt quidam ut iam confiteri minime patiantur quia deus est Christus, sed potius ΟΡΓΑΝΟΝ ΜΑΛΛΟΝ ΔΕ ΚΑΙ ΕΡΓΑΛΕΙΟΝ ΘΕΟΤΗΤΟΣ ‹ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΘΕΟ-

---

25 *Græce extat in V 2 S 2* [7] *A 10* [*L III 314. 315 = M IIII 884. 885*]. *altera uersio Latina habetur in Collectione CT 2, unde deriuata est uersio Collectionis Veronensis*

---

3 quod *P om.* Σ^k 4 hominem Σ^k *Garnier* eum in *P* 5 sybillabe *P* 6 obreparat *P* 9 ordinatam *P* 12 filius *P* 14 sic *deleui* 15 quia² Σ^k qua *P* munibit *P* 21 sancto nato *scripsi* sancto *P* 22 est *deleui* 28 EPISTVLA SECVNDA *deleui* 33/34 et ad fastidii tedia *P* ad *et* tedia *pro dittographia deleui* 35 epistulam a *P* 38 patiatur *P* 39 ΕΡΓΑ ΓΑΛΙΟΝ ΘΕΟΤΗΤ ΗΤΟΣ *P*

ΦΟΡΟϹ ΚΑΙ ΤΙ ΓΑΡ ΟΥΧΙ〉 ΤѠΝ ΤΟΙΟΥΤѠΝ ЄΠЄΚЄΙΝΑ, quæ Latini instrumentum,
magis autem armamentum uel ferramentum deitatis et homo indutus seu utens deo
uel portans deum possumus dicere, quid autem non horum et ulterius? nostrum
ergo erat irasci super his quæ dixit siue non dixit religio tua; chartulis enim quæ circum-
feruntur, ualde non credo. quomodo igitur, quæso, nobis tacendum est, cum recta
Bal 102 uulneratur fides et tanti cottidie deprauantur? aut non stabimus ante tribunal
Christi aut rationem non reddemus, tamquam præpositi ad loquendum, de silentio non
3 oportuno? quid postremo faciam (tempus enim loquendi est uel conferendi cum
ueneratione tua), indicante de chartulis quibusdam quæ nescio quomodo Romam perlatæ
sunt, reuerendo ac religiosissimo Romano episcopo Cælestino cum omnibus qui cum eo
sunt, episcopis uenerandis? quæ utrum sint religionis tuæ an non, habetur incertum;
scribunt enim nobis his uehementer offensi. quo pacto etiam de Oriente ex omnibus
ecclesiis uenientibus satisfaciemus eosque curabimus qui contra easdem chartulas mur-
murant? aut arbitraris paruam ecclesiis esse ortam de huiusmodi tractatibus pertur-
bationem? omnes sumus in sollicitudine et in procinctu laboris constituti ad hos
corrigendos, ut eos ad rectum tramitem reuocemus, quibus nescio quomodo persuasum
est aliter sapere. cum igitur harum susurrationum necessitatem et causam tua religio
magis intulerit, quomodo nos iure existimas arguendos? uel quo iure aduersum me
uociferaris in uanum et non potius sermonem tuum corrigis, ut totius orbis de te offensio
conquiescat? si in plebe lapsus est sermo, in retractatibus corrigatur; dignare unam
locutionem donare offensis auribus, dei puerperam id est theotocon pronuntians uirginem
sanctam, ut curatis his qui tristitia nubilati sunt, rectam apud omnes de religione gloriam
tenentes, in pace et unianimitate cœtus plebium celebremus. quod uero pro fide quæ
Bal 103 in Christo est, omnia sumus parati tolerare et uincula et carceres experiri et ipsam mortem
4 libenter subire, non ambigat religio tua. in ueritate autem dico quod adhuc beato
406-425 Attico constituto in rebus humanis, de sancta mihi et consubstantiali trinitate liber est
elaboratus, in quo etiam de incarnatione dominica tractatus uberior continetur et his
quæ nunc scripsi, consonus inuenitur. relegi hunc episcopis et clero nec non et studiosis
auditoribus plebis, edidi uero nulli. forsitan, si edidero eum, esse me iterum arbitror
accusandum, quia librum conposui etiam ante ordinationem uenerationis tuæ.

Saluta fraternitatem quæ apud te est. te in domino qui nobiscum sunt, salutant.

EXPLICIT

ITEM EIVSDEM EPISCOPI CYRILLI AD CLERICOS SVOS CONSTANTINOPOLIM CONSTITVTOS EX GRAECO SERMONE

28 1 Legi litteras missas a uobis, quibus didici quia inuidi nostri conueniendo uos
fingebant se pacem atque amicitiam quærere, et dicere quia, sicut scripsi ad monachos,
sic se fidem tenere; deinde ad proprium sensum respicientes, dicere eosdem quia et ipse
dixerim sanctum concilium non meminisse illius locutionis, dico autem puerperæ dei
id est ΘΕΟΤΟΚΟϹ. ego autem scripsisse memini quod etiamsi non posuit illud concilium
glossulam hanc, nihil horum tunc fuerat motum, nec in medium fuisse opus adferri quod
Bal 104 illo in tempore minime quærebatur; uerumtamen potentia et ui intellectus arbitror

26 *Græce extat ex alia recensione in V 22 S 9 A 137*

p. 51, 39/1 ΚΑΙ — ΟΥΧΙ *addidi om. P* ΤΩΝ ΥΟΤΩΝ ЄΠΙΚЄΙΝΑ *P* 12 orientem *P* 13 satisfaciamus *P* curauimus *P* 15 procincto *P* 23 una animitate *P* 25 ueritatem *P* 36 quia *del. Garnier*

genetricem dei, id est ΘΕΟΤΟΚΟΝ ab illis sanctam uirginem dictam. ipsum enim dicit
qui natus est de deo patre, per quem omnia facta sunt, incarnatum, hominem factum,
passum, surrexisse a mortuis, in cælum ascendisse, iudicem quoque esse uenturum, non
quod omni modo uerbum quod secundum naturam de deo genitum est, mortuum esse
credendum sit aut lancea in latere uulneratum (quod enim habet latus incorporea natura Ioh. 19, 34
aut quo pacto mortua est uita uitarum?), sed quoniam unitum carni hoc uerbum est,
ideo ea carne patiente tamquam ⟨patiente⟩ proprio eius uidelicet corpore in se hanc
2 reuocat passionem. argumentantur igitur et se ipsos seducunt, cum dicunt pacem
se uelle, et adsensibus mentiuntur; habere enim eos proprium uirus in corde et per hoc
facile est intellegere. miserunt etenim etiam huc diacono, qui rerum ecclesiasticarum
curam gerit, duas chartulas, unam quidem conpositam a Photio forsitan aut ab alio
quolibet aduersus librum meum quem ad monachos edidi, aliam ueluti in speciem quater-
nionis, inconuenientem habentem etiam titulum hoc modo: Ad eos, inquit, qui propter Loofs, Nestoriana
coniunctionem aut deitatem uel societatem filii mortificant aut humanitatem in deum p 265, 3-6
transferunt. præfatio autem eius sic habet: In contumelias quæ ab hæreticis durissime
inrogantur, deinde conatur ostendere quod corpus passum sit et non deus uerbum, quasi
uel nobis uel quibuslibet dicentibus uerbum illud quod est inpassibile, passibilitatis
capax esse potuisse. nemo est qui sic prorsus insanit; sed, sicut sæpe diximus, sanctum Bal 105
concilium ipsum uerbum dixit carne sua esse passum secundum scribturas, per quod 1 Petr. 4, 1
facta sunt omnia. corpore enim eius patiente, ipse dicitur passus, quia et anima
hominis, cum nihil in sua substantia et natura patiatur, pati tamen ipsa dicitur suo
corpore patiente. sed quoniam propositum illis est duos filios et duos Christos intro-
ducere, unum quidem specialiter hominem, alterum uero proprie deum, ⟨deinde⟩ in
personis tantum faciunt uel sentiunt unitatem, deum dei uerbum nolentes proprie et
substantialiter unitum homini, hominem factum hominem suscepisse, propterea et
3 tergiuersantur et occasiones, sicut scribtum est, fingunt in peccatis. uos igitur con- Ps. 140, 4
uenientes cum eis hæc dicite, facere eos male quod intromittant quosdam loquaces et
garrulos aduersum nos et hos fouendo ac defendendo causa fiunt malignitatis suæ. sed
non hæc proprie nostræ læsionis est causa, sed nec huic dicite qui ibi degens præest,
esse me inimicum; lædit autem hoc tam Orientales quam Occidentales uenerandos epi-
scopos, quod rectus de Christo doctrinæ sermo non fiat, sed omnino peruersus. sufficit
autem hoc documentum ad confutandos eos, quod numquam a quoquam tale quid in
ecclesiis dictum sit, quod in eius expositionibus continetur, quod sic se habet:
4 Non clamoribus adprobo erga me studium uestrum, sed laudo circa dogmata de- Loofs Nestoriana p. 282, 19-21
siderium, in quo deitatis et humanitatis domini meministis.
et post pauca:
Et aspicio populos multam quidem reuerentiam et pietatem prudentissimam Loofs Nestoriana p. 283, 2-8
possidentes, ignorantia uero dogmatis cæcutire. hoc autem non crimen est plebium,
sed, ut uerecunde aut decenter dicam, propter quod doctores elimatius et liquidius Bal 106
uobis aliquid etiam de dogmatibus tempus non habuerint adponendi.
5 Rogo dicatur quomodo non habuerint tempus docendi præcessores eius? elo-
quentior Iohanne est aut beato Attico comparandus aut æqualis ei aut prudentior in-
uenitur? quod est hoc supercilium? aut quomodo non euidenter confitetur,

1 dicta *P* 7 patiente tamquam *Garnier* patientiam quam *P* patiente *addidi* 8 *post* reuocat *del.* in se *P* 9 adsensibus *scripsi* sensibus *P* 11 Photio *Garnier* photino *P* 14 aut deitatem uel societatem *scripsi* [uel societatem filii = ἢ υἱότητα *est uaria lectio a Græcis exemplaribus aliena*] deitatem aut uel societatem *P* 14 mortificant *Garnier* mortificanti *P* 17 cassibilitatis *P* 22 illis *Baluze* illi *P* 23 deinde *addidi secundum Græca* 32 talem *P* 39 uerecundiae *P* 41/42 eloquentiorio iohannes *P* 43 supercibum *P*

hæc dicens, nouam se et inconsuetam adferre doctrinam et prorsus ignotam præcessoribus
eius et ob hoc ipsum nefandam <et> in ecclesiam hanc uelle introducere. mihi autem
nullus aduersus eum sermo de aliis causis est, sed contingat eum pænitere et rectam
aliquando confiteri fidem, et de his quæ aduersum me molitur, irritans inimicos et pro-
6 uocans, satisfaciet deo. nihil autem mirum si male de nobis loquuntur sterquilinia
ciuitatis, Chæremon et Victor et Sofronas et decoctoris [et] Flauiani mancupium; semper
enim et circa se fuerunt et erga alios nequam. nouerit autem qui eos irritat, quod
nos numquam formidabimus peregrinationem nec illorum intentionibus respondere,
etiamsi tempus hoc exigat. potest enim euenire, saluatoris dei nostri dispensatione
faciente, ob leues forte etiam et uilissimas causas ad purgandam ecclesiam iuberi con-
cilium conuocari. non igitur speret, etiamsi adhuc nos plures et uelut fide digniores
accusent, se nostrum iudicem fore, quia etiamsi iubeatur illuc nos uenire debere, refuta-
bimus audientiam uel iudicium eius et dei fauore dilucidabimus magis quatenus de suis
blasphemiis debeat satisfacere. neque igitur refugimus pacem, sed et rapimus, si
Bal 107 fides recta fuerit adnuntiata atque professa uel si talia cesset tandem aliquando præ-
7 dicare. tantam enim peruersitatem ille eius quaternio habet, ut merito de his qui
eum scripserunt, dicatur quia principatum in blasphemiis tenent. nam quia causatur
locutionem inconsuetam flagitari, dei puerperam, id est theotocon uirginem sanctam,
dicat nobis ipse interrogatus ubi genetricem Christi id est ΧΡΙϹΤΟΤΟΚΟΝ, scribtura
loquatur? aut ullum episcopale concilium ΘΕΟΔΟΧΟΝ, id est susceptricem uel capacem
deitatis formam nominauerit Christum? in illo enim quaternione quem huc misit
p. 30, 27. 28 nosque uehementer offendit, ita est: ΤΗΝ ΘΕΟΔΟΧΟΝ ΤΩΙ ΘΕΩΙ ΛΟΓΩΙ ϹΥΝΘΕΟΛΟ-
ΓΩΜΕΝ ΜΟΡΦΗΝ, id est susceptricem dei formam una ac pari qua deum uerbum, deitatis
ratione ueneremur. similiter de illa quoque uenerabili semper uirgine ita posuit:
p. 37, 9. 10 ΤΗΝ ΘΕΟΔΟΧΟΝ ΤΩΙ ΘΕΩΙ ΜΗ ϹΥΝΘΕΟΛΟΓΩΜΕΝ ΠΑΡΘΕΝΟΝ, id est susceptricem
deitatis uirginem cum deo ad diuina non adtollamus, nesciens quid loquatur. si enim,
ut uult, non peperit deum, ne sit ΘΕΟΤΟΚΟϹ, neque suscipere potuit deum in utero,
p. 37, 10-12 qui est Christus, quomodo saltem ΘΕΟΔΟΧΟϹ est, ut ipsi iterum placet, qui in dictis suis
patrem ΘΕΟΤΟΚΟΝ magis dici mauult quam illam uirginem sanctam, qui rectius et
competentius ΘΕΟΥ ΓΕΝΝΗΤΩΡ, ut et Latini dei genitorem dicerent, enuntiare debuerit?
dicat ergo nobis ubi legerit hæc uerba uel a quibus audierit. multa sunt quidem
crimina expositionum eius; sed seruabuntur et proferentur in tempore oportuno, nisi
forte pænitudo aliqua subsequatur.
8 Oportet autem et meum propositum facere manifestum, et ideo iterum scribo.
Bal 108 nam ego sum ualde pacificus et litium satis ignarus, sed opto ecclesias quietem habere
et sacerdotes dei in pace degentes nostri memores esse, dicente omnium saluatore domino
Ioh. 14, 27 Iesu Christo: pacem meam do uobis, pacem meam relinquo uobis. si
quid ergo est quo stabilitas roboretur (uere enim dico quia sicut opto mihi sanitatem
et me probum inueniri apud deum, sic etiam omnes episcopos), in conloquiis ergo hoc
dicite quia multa ab eis quæ nos læderent, præcesserunt; uerumtamen erit pax, dicite,
illi, cum docere destiteris talia uel sentire. fides enim cum læditur, inimicitias, quæ
putantur, excitant et exaggerant; si rectam fidem profiteatur, fiet plenaria et firmissima
pax, quam si in uoto gerit, scribat catholicam fidem et mittat Alexandriam. sed si
hæc ex adfectu cordis intimi scribantur, paratus sum et ego pro uiribus meis similia

2 et *addidi* 5 tercilinia *P* 6 et *del. Garnier* 8 formidauimus *P* 9 dispensationem *P* 12/13 refutauimus *P* 13 delucidauimus *P* 14 refigimus *P* 17 tenet *P* 20 ΘΕΟΑΟΧΟΝ *P* 22/23 ΘΕΟΛΟΓΟϹΥΝΘΕΟΔΟΤΩΜΕΝ *P* 25 ΘΕΩΝ *P* ϹΥΝΘΕΟΛΟΜΕΝ *P* 32 eis *P* pro-feruntur *P* 38 quod *P* sicut opto *scripsi* sic adopta *P* 44 adfecto *P*

scribere et edere librum ac dicere nullum debere grauari consacerdotum nostrum quia eius uoces, dicemus, habent intentionem et propositum manifestum. sin uero in prauitate inanis gloriæ permanet et petit pacem, nihil restat nisi ut et nos consentire illi putemur et quæ sunt nefanda, sentire. nam mihi pro fide quæ in Christo est, et laborare et uiuere et mortem maximum uotum est experiri.

29 Item Nestorii de diuersis eius libris uel tractatibus excerpta ab episcopo Cyrillo capitula ex Græco a nobis in Latinum uersa (Bal 109)

I Ita de codice confecto quaternione XXVI. inter cetera et infra: Oportet nosse nos (modo enim uenio in recordationem concilii Nicæni), quod nusquam ausum est dicere quia uerbum deus natus est ex uirgine Maria; ait enim, inquit: credimus in unum patrem omnipotentem et in unum dominum Iesum Christum. adtendite quia prius cum posuissent Christum, quod duarum nomen naturarum demonstrat, non dixerunt in unum deum uerbum, sed acceperunt nomen quod significaret utrumque, ut subdescendendo, cum audis mortem, nulla nouitate turberis; cum crucifixum et sepultum, tamquam deitate ista patiente non uulnereris auditu. deinde uideamus quod illi subiungant, ait: credimus et in unum dominum Iesum Christum unigenitum, qui de deo patre natus est, consubstantiuum patri, qui propter nos descendit, incarnatus est de spiritu sancto. non dixerunt, inquit, qui natus est de spiritu sancto; uides quemadmodum interpretentur subdescendendo, quia dixerant hominem factum? hunc, inquiunt, dicimus incarnatum, non mutabilitatem in carne sustinente diuina natura, sed inhabitationem quam gessit in homine, demonstrante. (Loofs Nestoriana 295, 1-296, 9)

II Et post aliquanta in eodem: Hoc retinete mihi, inquit, quoniam prætermittentes dicere credimus in deum uerbum filium eius unigenitum, dixerunt: credimus in unum dominum Iesum Christum consubstantiuum patri, deum uerum de deo uero, per quem omnia facta sunt, qui propter nos homines et nostram salutem descendit atque incarnatus est de spiritu sancto ex Maria uirgine et homo factus est. nusquam dixerunt natus est. cur? putamus, ut non duas natiuitates introducerent deitatis. (Loofs p. 296, 10-297, 3; Bal 110)

III Item in eodem post aliquanta, uolens liquido demonstrare quoniam quando filii nomen ponitur, non omni modo uerbum illud significet quod de deo est, sed tamquam commune nomen introducitur: Sic enim inquit, dicit scriptura: misit deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege. hic quidem duas demonstrat naturas, quod autem tantum circa hominem contigit, narrat. exige certe a contentioso quis sub lege sit factus. uerbum deus? nequaquam. (Loofs p. 297, 4-8; Gal. 4, 4)

IIII Item ex codice altero, in quaternione primo, cuius initium tale est: Adhuc uobis multa habeo dicere, et post aliquanta: Illic unigeniti glorificatio aliquando quidem patri deputatur (sicut est illud, inquit, pater est meus, qui me glorificat), aliquando uero spiritui deputatur (ait enim: spiritus ueritatis qui me glorificabit), non numquam uero Christi potentiæ adsignatur, sicut scriptum est: exeuntes, inquit, prædicabant uerbum ubique, domino cooperante et uerbum confirmante consequentibus eos signis. (Loofs p. 225, 12-21; Ioh. 8, 54; Ioh. 16, 13; Mc. 16, 20)

V Item in quaternione VIII. de dictis epistulæ apostoli ad Hebræos: Apostoli enim (Loofs p. 232, 8-17; Hebr. 3, 1)

I = *Cyrill. adu. Nest. 1, 7. 8* III = *Cyrill. adu. Nest. 2, 3* IIII = *Cyrill. adu. Nest. 2, 7 cf. Exc. Ephes. XIII* V = *Cyrill. adu. Nest. 3, 1*

---

1 grauare *P* 5 mortem *scripsi* mori *P* experiri *scripsi* expi *P* 6 capitule *P* 8 ita *Baluze* ida *P* 15 uulneris *P* 19 subdescendo *P* 21 demonstrante *scripsi* demonstrantem *P* 27 introduceret *P* 37 spiritu *P* glorificauit *P*

[Bal 111] nomen in Christo audientes, deum uerbum male intellegunt apostolum esse; item legentes pontificis uocabulum, inquit, deum esse imaginantur pontificem mira dementia. quis enim apostoli officium audiens, non statim uideat hominem demonstrari? quis summi sacerdotis nomen audiens, diuinitatis naturam ad sacerdotii ministerium uocet? si enim deus pontifex est, quis erit qui officio eius debeat coli? si deus oblaturus est sacrificia tamquam pontifex, nullus erit, cui offerantur, deus. quid enim dignum iam diuinitate est, si tamquam inferior offerat sacrificia superiori?

[Loofs p. 233, 4-7] Et subiungit: Vnde igitur eis deus appellandus pontifex uisus est, qui sacrificium secundum sacerdotum ritum ad prouectum suum omnino non indiget? perpetuæ quippe [Hebr. 5, 1] possessor est deitatis. *ex hominibus nempe electus atque susceptus pontifex pro hominibus constituitur apud deum.*

[Loofs p. 234, 5-235, 1] VI Et subiungit: *non angelos*, inquit, *adprehendit, sed semen Abrahæ.* [Hebr. 2, 16-18] numquid Abrahæ semen est deitas? audite consequentem etiam uocem: *unde debuit per omnia fratribus similis fieri.* numquid deitati? quos enim deus uerbum habere potuit fratres similes sui? respice etiam illud quod his dictis adiungitur: *ut*, inquit, *misericors fieret et fidelis pontifex ad deum. in quo enim passus est ipse temptatus, potest et his qui temptantur, auxilium ferre.* qui igitur passus, est pontifex misericors [deus]; passibile autem [Hebr. 13, 8] templum est, non hic qui eius uiuificator est deus; semen Abrahæ *heri et hodie* [Ioh. 8, 58] secundum Pauli apostoli uocem, non qui dicit: *antequam Abraham esset, ego* [Hebr. 2, 17] [Bal 112] *sum*; similis hic fratribus per omnia, qui humanæ animæ corporisque suscepit fraterni- [Ioh. 14, 9] tatem, non qui dicit: *qui me uidit, uidit et patrem.*

[Loofs p. 245, 15-246, 11] VII Item in quaternione XVIIII., cum uelut aduersus Arrium diceret: Et isti quidem, tamenetsi maioris paternæ deitatis uerbum deum minorem delirent, non tamen nouellum fatentur; hi autem eum etiam beatæ Mariæ secundum et posteriorem esse pronuntiant et temporalem matrem opifici temporum diuinitati consignant, quin immo nec matrem Christi ‹genetricem Christi› esse concedunt. si enim non est hominis natura, sed deus uerbum erat quem illa pariebat, quæ peperit, nequaquam eius mater qui natus est, inuenitur. quomodo enim fiet eius aliqua mater qui natura genetricis est alienus? quod si uera mater ab his appellatur, homo ergo qui editus, non diuinitas nata est. siquidem proprium omnis est matris consubstantiua sibimet parere. ergo non erit mater, quæ consubstantiuum sibi minime peperit, quia mater quæ ab his dicitur, eum qui secundum substantiam sui esset similis, genuit. quis autem secundum sub- [Mt. 1, 20] stantiam eius erit similis? is sine dubio qui spiritus sancti opificio extitit (*quod enim in ea natum est*, inquit scriptura, *de spiritu sancto est*) cum quo erat indesinenter uerbum deus, non [est] natus ex Maria, sed in illo qui ex ea natus est, manens, non ex uirgine initium habens, sed illi qui crescendo per menses paulatim conpositus in utero uirginis est, inseparabiliter omni tempore sociatus. aliud est autem dicere illi qui natus est, commanere, et aliud illum qui nato commanet, hunc esse qui ut nasceretur, mensum ei opus fuisse curriculo.

[Loofs p. 267, 13-268, 2] [Bal 113] VIII ITEM EX ALIO TRACTATV QUATERNIONE XX: *Hunc*, inquit, *Iesum suscitauit deus.* non est mortuus deus, sed suscitauit. o Apollinaris, audi Petri apostoli [Act. 2, 32]

VI = *Cyrill. adu. Nest. 3, 2 cf. Exc. Ephes. XI* VII [— 21] = *Cyrill. adu. Nest. 1, 10* VIII = *Cyrill. adu. Nest. 5, 6; cf. supra p. 31, 38—32, 4*

3 qui *P* 5 ablaturus *P* 8 qui *Garnier* quia *P* 18 deus *del. Garnier* 27 genetricem Christi *addidi secundum Græca* 31 matres *P* simet *P* 32 quia *scripsi, pro* ἢ *videtur legisse* εἰ qui *P* 33 *malim* genuisset 36 est *deleui* 39 commaneret *P*

dicta, audi et tu cum Apollinari impietas Arriana: hunc, inquit, Iesum suscitauit
deus, qui uisibilis oculis paruit, hunc qui ligno confixus est, hunc qui Thomæ palpatus
est manibus, qui ad eum clamauit: palpa et uide quia spiritus carnem et ossa Luc. 24, 39
non habet, sicut me uidetis habere. et his dictis discipulus credens ipsoque
palpatu de carnis quæ crucifixa est, resurrectione certior factus, mirandorum glorificabat
opificem deum, dicens: dominus meus et deus meus, non utique illud quod pal- Ioh. 20, 28
pauerat, appellans deum.

VIIII ITEM IN QVATERNIONE XX.: In principio, inquit, erat uerbum et uerbum Loofs p. 253, 18-254,12
erat apud deum et deus erat uerbum. quærebatur enim quæ prima esset Ioh. 1, 1
substantia existentiæ quæ hominem gessit. Paulus autem ex lege quod contigit,
narrat, et incarnatam essentiam et incarnatæ deitatis post unitionem incommutabilitatem
manentem. propter quod et scribens clamat: hoc sentite in uobis quod et in Phil. 2, 5-7
Christo Iesu, qui cum in forma dei esset constitutus, formam serui
** accepit; sed accipiens apostolus nomen hoc quod est Christus tamquam duarum
naturarum significatiuum uocabulum, absque periculo eum et serui formam accepisse
et deum nuncupat, inreprehensibiliter his diuisis quæ ad naturam duplicem significandam
dicuntur.

X Et post plura in eodem libro: Nostra enim natura pro nobis interpellat in Christi Loofs p. 258, 3-260, 7
usu tamquam uestis constituta, inculpabilis originis suæ defensionibus nitens, et quia,
sicut ille ad peccatum, qui prior figuratus est, totius generis extitit causa, huic suscipiendi Bal 114
hominis, o homo, occasio fuit, ut per carnem destrueretur corruptio quæ per carnem
contigerat. huius carnis est, non deitatis, diei tertiæ sepultura; huius pedes detenti
sunt clauis; hanc sanctus spiritus in utero figurauit; de hac dominus ad Iudæos, soluite, Ioh. 2, 19
dicebat, templum hoc, et in triduo suscitabo illud. numquid ego duplicem
quendam Christum solus appello et non semet ipsum et templum solubile et deum se
nuncupat suscitantem? quod si deus erat qui soluebatur, o Arriane, quod sane in
eius caput blasphemium conuertatur, oportuerat dicere: soluite deum istum, et in triduo
suscitabitur. si mortuus est deus sepulturæ mandatus, est inane illud in euangelio
dictum: quid me quæritis occidere hominem qui uerum locutus sum Ioh. 8, 40
uobis? ** ⟨hic⟩ nunc autem ait: quid me quæritis occidere hominem?
cuius capiti spinea corona superposita est; hic qui dicit: deus, deus meus, quare Mt. 27, 46
me dereliquisti? et qui triduanam sustinuit mortem. adoro autem hunc cum
deitate tamquam diuinæ cooperarium auctoritatis.

XI ITEM POST ALIQVANTA IN EODEM: Colo, inquit, eum tamquam omnipotentis deitatis Loofs p. 261, 17-262, 16
imaginem: exaltauit enim ait, eum deus et donauit illi [omne] nomen quod Phil. 2, 9. 10
est super omne nomen, ut in nomine Iesu Christi omne genu flectatur
cælestium, terrestrium et infernorum et omnis lingua confiteatur quia
dominus Iesus in gloria est dei patris. propter utentem id quod ille utitur,
colo; propter latentem adoro quod foris paret. [et] inseparabilis est deus ab eo qui
oculis paret et in eo qui inseparabilis est, non separo dignitatem. separo naturas, Bal 115
sed coniungo reuerentiam. non per se ipsum deus est ** quod depositum est in

---

VIIII = *p. 32, 27—37; cf. Exc. Ephes. VII* X = *p. 34, 14—31; cf. Cyrill. adu. Nest. 2, 10. 5, 5 Exc. Ephes. XIIII* XI = *p. 35, 13 — 24; cf. Cyrill. adu. Nest. 2, 11—13. Exc. Ephes. VIII. XV*

---

5 palpato *P* 10 ex lege] *p. 32, 30* omne simul, ΑΠΟΝΟΜΟΥ *pro* ἈΠΑΝΟΜΟΥ 11 onitionem *P* 14 *lacunam statui cl. p. 32, 33—35* 25 xps *P* solubilem *P* 29 uerum *ex* uero *corr. P* 30 *lacunam statui cf. p. 34, 25—28* hic *addidi* 31 spineam coronam *P* 35 omne *del. Garnier* 39 et *deleui* 40 separo²] sed paro *P* 41 *lacunam statui cf. p. 35, 18. 19*

sepulcro; sic enim essemus hominis et mortui hominis manifesti cultores. sed quoniam in adsumpto deus, ex adsumente, qui adsumptus est, tamquam adsumenti coniunctus appellatur deus. propterea et crucifixæ carnis dæmones uocabulum perhorrescunt, crucifixæ carni coniunctum, non autem conpassum scientes deum. ideo et iudex uenturus est iste qui uisibilis paruit, quoniam omnipotenti coniungitur deitati.

Loofs p. 271, 1-4 XII ITEM POST MVLTA IBI: Non deitas, inquit, Iacobum habuit fratrem, nec dei uerbi mortem nos adnuntiamus, cum dominico corpore et sanguine pascimur. dei namque natura sacrificium suscepit, non ipsa in sacrificio immolatur.

Loofs p. 243, 23-244, 4 XIII ITEM ⟨IN⟩ TRACTATV ALIO ADVERSVS ARRIANOS QVATERNIONE X.: Quis nunc benignitatis tam inmensum aspiciat pelagus, naturam cum suo opifice dominantem et coniunctam homini deitatem, nihil sine hac iubentem, nullum absque isto iudicantem, cumque eo uiuorum curam in summa prouidentia gerere et cum ipso mortuos suscitantem? spes omnes has omnibus propositas hominibus qui a fortissimo et benigno domino gubernantur, hæretici debilitant atque conuellunt.

Loofs p. 228, 4-16 XIIII ITEM EIVSDEM IN TRACTATV ALIO CODICIS QVATERNIONE V. DE SCRIPTVRAE SANCTAE LOCO VBI AIT SI RECORDATVS FVERIS QVOD HABET FRATER TVVS ALIQVID [Mt. 5, 23] ADVERSVM TE: [Ioh. 6, 56] Qui manducat, inquit, carnem meam et bibit sanguinem meum, in me manet et ego in eo. memento de carne esse quod dictum est. [Ioh. 6, 56] sicut me misit uiuus pater, qui uisibilis sum. sed forte praue interpretor [Bal 116] dictum; ergo de consequentibus audiamus. sicut me misit uiuus pater et ego uiuo per patrem. ille hic deitatem intellegit, ego hominem dico. uideamus quis est scæuus interpres. sicut misit me, inquit, uiuus pater. hic dicit hæreticus diuinitatem missam, se profiteri deum uerbum dicere sicut misit me uiuus pater. ergo et hoc secundum ipsos ita erit intellegendum: et ego dei uerbum uiuo [Ioh. 6, 57] per patrem. post hoc enim uidetur dictum: et qui manducat me, et ille uiuit. quem ergo manducamus? diuinitatem an carnem?

Loofs p. 229, 4-230, 10 XV ITEM IN QVATERNIONE VI. EIVSDEM IN IVDAM ADVERSVS HAERETICOS: Libenter hic de illis hæreticis interrogans requirebam qui deitatis et humanitatis naturam in unam substantiam miscendo contemperant: quis ille hoc loco est qui proditur et traditur Iudæis? si enim temperatio uel admixtio utriusque facta est, utrum⟨que⟩ a Iudæis est tentum, et deus uerbum et humanitatis natura? quis uidetur occisus? cogor enim inferioribus uti sermonibus, ut fiat omnibus quod dicitur, manifestum: in quem, dicas uelim, ea quæ gesta sunt, cadant? numquid in dei naturam, quam, utraque confundens, contemperare præsumis? ergo uerbum dei ⟨in⟩capessibilis, cui nihil commune in occisione cum carne est, a Iudæis in occisionem ductus est? ut quid etiam temperatis iam utrisque naturis secundum te, scripturam nuper audiuimus de [1 Cor. 11, 23; Luc. 22, 19; Mt. 26, 26] uirtute sacramenti narrantem, quam dominus tradidit discipulis suis dicens quia in qua nocte tradebatur, accipiens panem, gratias agens fregit et dedit discipulis suis dicens: Accipite et manducate ex eo omnes; hoc est enim [Bal 117] corpus meum. quare non dixit: Hæc est deitas mea, quæ pro uobis confringetur?

XII = *p. 36, 22—24*; *cf. Exc. Ephes. XXIIII* XIIII = *Cyrill. adu. Nest. 4, 4*; *cf. Exc. Ephes. XXII* XV [— p. 59, 3] = *Cyrill. adu. Nest. 5, 4. 4, 7*

---

4 carnis *P* 6 uerbum *P* 8 suscipit *P* 9 IN *addidi* quaternione *Garnier* QVATERNIO *P* 13 qui *scripsi* quibus *P* 17 quid *P* 22 seuus ininterpres *P* 23 missa *P* 25 quia *P* 29 substantiam *Garnier* sententiam *P* 30 utrumque *scripsi sec. Græca* utrum *P* ad *P* 31 naturæ *P* 33 nam quid *P* natura *P* utraque *scripsi* utroque *P* 34 incapessibilis *scripsi sec. Græca* capesibilis *P* 36 temperatis *Garnier* temperans *P* secundam *P* 37 narrante *P*

et iterum sumptum calicem porrigens, non dixit: Hæc ⟨est⟩ deitas mea, quæ pro uobis effundetur in remissionem peccatorum, sed hoc magis: Hic est sanguis meus, qui pro uobis effundetur in remissionem peccatorum. separa naturas, sed unitionem coniunge; filium dei Christum confitere, sed filium duplicem, hominem et deum, ut passio quidem humanæ deputetur naturæ, passionis uero absolutio, quæ in homine qui passus est, facta est, solius sit deitatis. Mt. 26, 28, Lc. 22, 20

XVI ITEM ALIBI IN QVATERNIONE VIIII. ADVERSVS IVDAEOS: Separantes, inquit, propriam naturarum dignitatem coniunctionis unius. Loofs p. 243, 14. 15

XVII ITEM EX ALIO TRACTATV IN QVATERNIONE XXV.: Propterea uos uolo cautos fauere uel plaudere; diuisio non est coniunctionis dignitatisque neque potentiæ. cum filius Christus est, in his diuisio non est; in deitate uero et humanitate diuisio est. ⟨Christus⟩ secundum quod est Christus, indiuisus est, filius secundum quod est filius, indiuisus est; non enim habemus duos Christos et duos filios neque est apud nos primus Christus et secundus neque alter et alter neque iterum alter filius et iterum alter filius, sed idem ipse [ipse] filius est, duplex, non dignitate, sed natura. Loofs p. 280, 17-281, 9

XVIII ITEM QVATERNIONE XXVI. QVASI ADVERSVS APOLLINAREM: Reuerentia, inquit, duarum naturarum una propter dignitatem eius qui utraque coniunxit. Loofs p. 281, 16. 17

XVIIII ITEM ALIBI EX ALIO TRACTATV IN QVATERNIONE XXXI. IDEM de Christo inquit: Tametsi dicamus templum, sed minime deitate separabile et coniunctum deo, totam possidens in ⟨se⟩ operationem diuinam et nunc coopificem dei et quod cum eo omnium dominetur. Loofs p. 289, 22-290, 3 Bal 118

XX ITEM IDEM IN TRACTATU ALIO in id quod scriptum est Si habere aliquid recordatus fueris aduersus ⟨te⟩ fratrem tuum ueluti contra hæreticos: Audite, inquit, dictis intenti: qui manducat, ait, carnem meam. mementote quoniam de carne est quod dicitur. numquid a me carnis nomen adpositum est, ut me male interpretari querantur? qui manducat, inquit, carnem meam et bibit sanguinem meum. numquid inquit ** et bibit sanguinem meum, in me manet et ego in eo. Loofs p. 227, 20-228, 3 Mt. 5, 23 Ioh. 6, 56

XXI ITEM EX ALIO TRACTATV QVATERNIONE XXXI.: Hoc autem dico, ut noueritis quam superexcellens et summa quædam deitatis coniunctio existebat etiam in infante ipso, cum dominica caro conspicitur. erat enim ipse et infans et infantis ipsius dominus. laudastis uocem, sed indiscusse nolo faueatis. dixi enim: ipse erat ⟨infans⟩ et infantis habitator. Loofs p. 292, 1-6

XXII IEM EX ALTERO CODICE QVATERNIONE II. VELUTI CONTRA ARRIANOS ET MACEDONIANOS: Ampliorem, inquit, in Christum iniuriam excogitantes, spiritum sanctum a diuina dissecant natura, qui eius humanitatem figurauit in utero uirginis (quod enim, inquit scriptura, in ea natum est, de spiritu sancto est), qui secundum iustitiam quod figuratum est, reformauit (manifestum enim, inquit, in carne, iustificatum est in spiritu), qui eum terribilem et formidabilem dæmonibus faciebat (ego enim, inquit, in spiritu dei eicio dæmonia), qui eius carnem templum est fabricatus Loofs p. 293, 11-294, 6 Mt. 1, 20 1 Tim. 3, 16 Mt. 12, 28

XVII = *Cyrill. adu. Nest.* 2, 6 XX = *Exc. Ephes. XXI* XXI = *Exc. Ephes. XII* XXII = *Cyrill. adu. Nest. 4, 3*

---

1 est *addidi* 3 naturas *Loofs* natura *P* 6 deitas *P* 7/8 propria *P* 10 dignitatisque *scripsi sec. Græca* diuinitisque *P* 11 humanitatis *P* Christus *addidi sec. Græca* 15 ipse *deleui* 16 QVATERNIO *P* 17 quae *P* 20 in se operationem *scripsi* inoperationem *P* 22 tractatum alium *P* 23 te *addidi* 24 mementote *scripsi secundum Græca* memento *P* 25 mala *P* 27 numquid inquit *scripsi et lacunam statui secundum Græca* num quid quid *P* 32 dixit *P* infans *add. Garnier*

Ioh. 1, 32 (uidi enim spiritum, inquit, descendentem tamquam columbam et manentem
Bal 119
Act. 1, 2 super eum), qui ei in cælum ascensionem donauit (præcipiens enim inquit scriptura, apostolis quos elegit, per spiritum sanctum eleuatus in cælum est), hic inquam spiritus, qui tam magnam gloriam Christo donauit, esse ab his adseritur seruus.

30 ITEM EIVSDEM CONTRA HAERESIM PELAGII seu Cælestii, contra quorum prauam et impiam definitionem quamuis recte sentiret et doceret, Iulianum tamen ex episcopo Eclanensi, cum participibus suis huius hæresis signiferum et antesignanum, olim ab apostolica sententia exauctoratum atque depositum, in amicitiam interim censuit suscipiendum. spem enim absolutionis promittens, ipsum quoque Cælestium litteris suis, quarum exemplaria subdidimus, consolatus est. quod utrum malitia an uecordia fecerit, non facile nosci potest, ut contra quorum distortas sententias præter propriam impietatem, quæ illum ad damnationem usque perduxit, rectissime sentiebat et docebat, eos et amicos haberet ‹et› spe uanæ promissionis fouendos et lactandos putaret, quique cum patrono memorato in Ephesiensi concilio a ducentis septuaginta et quattuor episcopis iterum iterumque damnati sunt nunc. itaque hic contra eos, eodem Iuliano cum conplicibus suis in Constantinopolitana urbe constituto et eum tractantem publice
Bal 120 in ecclesia audiente, primus eius habitus est sermo, de Græco in Latinum a nobis uerbum de uerbo translatus.

Loofs p. **31** Multis, inquit, et ‹ual›de frequenter angorum imbribus inundatus atque hoc
322,14-327,20 apud memet ipsum reuoluens, in uestram respiro amabilem audientiam. abiecta enim mærorum sollicitudine, illud quod mihi ex uobis est, recipio gaudium, quo uos uideo in diuinis rebus extentos hanc capere uoluntatem quæ in tot festiuitatum circuitu non obtorpescat, quarum omnium origo dominicæ bonitatis aduentus est. ante hunc in mærore et gemitu uniuersum erat constitutum genus humanum, sub sententiæ
Gen. 3, 16 illius clamante contra originem maledicto: multiplicans multiplicabo tristitias tuas et gemitus tuos. propter hoc dominici aduentus tantorum bonorum ille
Lc. 1, 28 primus est gaudii nuntius: aue gratia plena, quæ uox ad uirginem facta est, dominus tecum. propterea quod ex te nascetur sanctum, uocabitur filius dei. tecum inquit et ex te; tecum deitatis uidelicet aduentu, ex te autem per formam susceptam humanitatis ex illa. quando igitur infantem, o gentilis, in præsepio positum audieris pannis inuolutum, noli in carnem quæ uidetur, offendere, sed illius infantis cogita dignitatem matrem quæ se genuit, deitate procreantem, humanitus uero in illa formatum [et] eam formasse diuinitus, inuolutum secundum carnem pannis, deitatis uero prouidentia omnia continentem, pro corporis natura lactari, diuinitate autem omnibus qui nascuntur, lactis nutrimenta uberrime largientem. forsitan super tali munere Gabrihel ad uirginem ideo exclamabat: aue gratia dei
Bal 121 plena. mox enim omnium dominus Christus huic uitæ natus est, omnium tristium capitulum dissoluebat, mutans naturæ fetus maledictos, absoluit natiuitatem illam quondam in corporibus condemnatam, deleuit quoque illius sententiæ edictum quod
Gen. 3, 16 naturæ connascitur, id est: multiplicans multiplicabo tristitias tuas et gemitus tuos. in mæroribus paries filios. sed illud quidem quod dictum

1 uidi *Garnier* uident *P* 4 spiritum *P* 7 Eclanensi cum *Garnier* eclanensium *P* antesigatum *P* 12 a *P* 13 et *add. Garnier* lactandos *Garnier* letandos *P* 14 memorationephesiensi *P* ducenti *P* 15 iulianus *P* 16 eum *Garnier* cum *P* 19 ualde *scripsi* de *P* 21 memorum *P* 33 humanitus *Garnier* humanitas *P* et *deleui* 34 lætari *P* 37 tristitium *P* 38 mutas *P*

est paries filios, fecunditatis erat benedictio; genetrix enim est incrementi prouidentia (crescite et multiplicamini et replete terram); in mæroribus autem paries Gen. 1, 28 filios, peccati fructus ostenditur. nam sicut edere uiuificatorium donum est generi a creatore conlatum (ante peccatum enim de cibo ad protoplastum dei constitutio loquebatur: ex omni ligno quod est in paradiso, ad escam manducabis), sic Gen. 2, 16 »in mæroribus manducabis« ex maledicto introitum habuit. non enim dixit Gen. 3, 19 Adam deus: quia audisti uocem mulieris tuæ et quia manducasti, idcirco te damno, sed: quoniam manducasti ex ligno ⟨de⟩ quo solo præceperam tibi ne mandu- Gen. 3, 17 cares, propterea in sudore manducabis panem tuum. indoloriæ enim primæ illæ protoplasti fuere deliciæ et laborum agriculturæ penitus liberæ. sic et de filiorum procreatione non absolute ad Euam deus post peccatum dicebat »paries filios«, sed in mæroribus paries filios. nuptiæ namque diuinæ munus sunt bonitatis, ubertas naturæ, machina repugnans contra mortem omnia consumentem, castitatis contra libidinem freni, inculpabilis uoluptatis potestas; multiplices autem gemitus in parturitione feminarum pœna peccati est. et parere quidem non est maledictum (non enim benedictio in maledictum daretur), in tristitia autem parere, hoc ex maledicto Bal 122 illo onus trahitur post peccatum. parere namque naturam doloribus partuum punctam, angoribus tabescere, acerbi partus metum sustinere, inmaturos non numquam fetus excutere, excedere aliquotiens prægnates partubus tempora constituta et onus uteri diutius circumferre, contabescere ipsis sæpe fetibus, interdum etiam post fetum sollicitam esse ne forte quod natum est, lactis nutrimento ex aliqua inopia non perfruatur, curare ne aduersi alicuius desiderium patiatur, ne doctrinam aliquam infructuosam concupiscat, ne dæmonum incursione uexetur, ne morbo huiusmodi maceretur qui sanitatem difficulter admittat, ne alicui amaro iugo paupertatis aliquando rapiatur, horum tristium omnium naturæ sermo magister est breuis: in tristitia paries filios. miserabilis est ista infelicitas; quod uotiuum enim et optabile fuerat, fit postea fugiendum. despondentur generandorum filiorum habentes cupiditatem, et hos in mæroribus pariunt; desiderant fetus, et contra mensum, quibus hi sustinentur, uociferantur decursum; optant, gaudent fieri matres, et eorum qui geniti sunt, stimulatæ sepultura diem illam sui partus causam fuisse præsentis queruntur mæroris, planctibus illud uidelicet confirmantes in mæroribus paries filios. huic sententiæ socium est quod nascitur et quod parit, unum eorum in mæroribus pariens, alterum uero in mæroribus nascens. sed miserator dominus non despexit illos naturæ fetus condemnatos, sed feminæ in uterum adueniens, uertit in illa matre consuetudinem pariendi et mutauit in illa partuum leges (parturitiones enim sanctæ uirginis inmunes a mæroribus præparauerat) et naturæ Bal 123 humanæ matrem donauit innuptam, non spernens fetus nuptiarum neque despiciens.

Et post aliquanta ibi: Hoc modo natus Christus uitam terrenam in cælestem conuersationem transferre dignatus est. acerbissimæ namque naturam sententiæ constringebant. quid enim amarius ista sententia multiplicans multiplicabo Gen. 3, 16 tristitias tuas et gemitus tuos, in mæroribus paries filios. et denuo: maledicta terra in operibus tuis; in mæroribus manducabis panem Gen. 3, 17 omnibus diebus uitæ tuæ. et iterum: spinas et tribulos eiciet tibi. Gen. 3, 18 quorum singula non aliter medicinam sunt consecuta quam unicuique uulneri, quod erat proximum et familiare, a contrario remedium adferretur. et respice omnium harum

2 memoribus *P* 8 de *om. P* 17 partum *P* 21 nutrimento *Garnier* nutrimentorum *P* 23 dæmonium *P* 24 paupertatis *Loofs* paupertas *P* 25 tristitium *P* 29 stimulatæ sepultura *Garnier* simulatæ sepulturam *P* illa *P* 34 partum *P* 39 constringebant *Baluze* constringebat *P* 42 eiciat *P*

tristium sententiarum a Christo præstatam resolutionem. multiplicans multi-
Lc. 1, 28 plicabo tristitias tuas et gemitus tuos per hoc soluit, ubi dictum est: aue
gratia dei plena. in tristitia paries filios soluit per id quod scriptum est:
Lc. 1, 42 benedictus fructus uentris tui. maledicta terra in operibus tuis
Lc. 2, 14 Gen. 3, 18 soluit per illud gloria in excelsis deo et in terra pax. spinas et tribulos
terra eiciet tibi soluit per spinarum coronam capiti superpositam; eradicatione enim
Gen. 3, 19 dignæ fuerant, quia tanto capiti propinquauerant. in sudore uultus tui mandu-
Ioh. 6, 51 cabis panem soluit per id quod ait: panem quem ego dabo uobis, caro mea
est, quam ego dabo pro sæculi uita. soluit quod aduersum nos serpenti
Gen. 3, 15 Lc. 10, 19 dictum est: tu obseruabis eius calcaneum, per hoc quod dictum est: dedi uobis
potestatem calcare super serpentes et scorpios. soluit illam quæ post
Bal 124 peccatum facta est, nuditatem per resurrectionis gloriæ incorruptibile uestimentum.

Horum omnium in nullo nulli pars est catechumeno, et quoniam adpropinquat baptismi tempus, bonum est et hos breuiter conmonere ut non se talibus priuent muneribus morte præuenti, quin immo, ne his quibus malis obligatus Adam est, ipsis et tantis etiam isti mergantur. auferet enim secum unusquisque pœnales sententias aduersum naturam prolatas; non enim factus est particeps corporis eius et sanguinis qui per baptismum has sententias soluit, et figurarum socius non factus, uerorum exemplariorum non replebitur perfructione, et reliqua ad præsentem rem minime pertinentia.

Loofs p. 342,4-344,10 **32** ITEM EIVSDEM IN ADAM TRACTATVS, CVIVS INITIVM ISTVD, IN ECCLESIA PVBLICE HABITVS: Sol quidem supra terras altior factus et ad nos usque ex oriente discurrens, noctem mutat in diem, somnos excutit et nos operibus tradit; lumen autem scientiæ dei de somno desidiæ animum suscitat, cogitationes inluminat et eas erigit ad uirtutes. hanc nobis lucem inlucescere erit semper optabile. etenim solem quidem istum uisibilem si quis non uideat, uiuit (siquidem uiuit et cæcus, auditu tantum solis notitiam habens), animæ uero si ignorent deum, sine sole sunt prorsus mortuæ, tametsi quispiam
Mt. 8, 22 eas uiuere suspicetur, de quibus etiam dominus ait: sinite mortuos sepelire mortuos suos.

Bal 125 Et post aliquanta ibi: Sed ille qui cum mortalitatis genitore luctatus est, et ex utraque uitam mortalitate redemit. duplex enim in nos mortalitas grassabatur, una quidem accidens mortali ex peccato factæ naturæ, altera quæ scientiæ abiectione contingit; ignorare enim deum insensibilitatis quæ ex morte euenit, similitudinem gerit. utriusque ergo mortis opifex diabolus factus est; quem Christus elidens, ex utraque uitam nostram mortificatione leuauit, animam uidelicet præceptis uiuificantibus erigens, resurrectione uero id quod mortale est, recreans atque restituens. inpulsore enim conlapso, quod ab eo inpulsum fuerat, subleuatur.

Et post aliquanta ibi: Huius nobis luctaminis uitæ imago relicta est. respice in desertum: ibi hominem eleuauit diuina natura, tyrannicida imagine tyrannum per deserta terrendo.

Item post aliquanta ibi: Dedit quidem hominibus uictum per cibos et corpori

32. 33 *Hæc excerpta cum multis aliis quæ Nestorii doctrinam et stilum præ se ferunt, in unum sermonem coniuncta extant inter Iohannis Chrysostomi homilias* [*Ioh. Chrysost. opp. ed. Montfaucon t. X*]

1 præstatam *Baluze* præstantiam *P* 6 capitis *P* 16 auferet *Garnier* aut feret *P* 20 *post* ISTVD *del.* EST *P* 22 die *P* somnus *P* tradit; lumen *scripsi* lumen tradit *P* 24 etenim *scripsi* et *P* 25 uiuit[2] *Garnier* uibat *P* 30 mortalitatem *P* crassabatur *P* 34 n̄ra *P* leuabit *P* 35 id *Garnier* et *P* 37 nobis *P* *coniecerim* nostræ 38 deserto *P* tyrannicidæ *P*

stabilitatem per escam; docuit autem me scriptura diuina deum naturæ terminos superare. memini enim uocis clamantis diuinæ famem et deserta homines non formidare, sed etiam ibi hoc respondere debere: ferat opem deus, et<si non> pareat panis; quia etiam sine cibo uiuificator est deus, absque esca quoque uiuet caro, si eam uiuere præcipiat deus. sic, inquiet, scriptum est et sic credo, de diuinis eloquiis fiduciam gerens, nec expecto uitam quæ ex cibo solo contingit.

Item post aliquanta ibi: Per quæ offendit Adam, per hæc reconciliat Christus. quoniam ex infidelitate et esca corruerat non credens deo et cecidit, cum manducasset, ueniens Christus a fide et continentia incipit, unde fuerat conlapsa natura, eam inde restaurans.

33 Item eiusdem in eo quod scriptum est hæc omnia tibi dabo, si procidens Bal 126
1 adoraueris me, cuius initium istud est: In alium sermonem lingua perurgente, repro- Loofs p. 345, 1-346, 17
missionum mearum præcedens magister memor luctam me uobis dominicam debere submonuit et ad huius redhibitionem coartat.

2 Inter cetera et infra: Habeo gratiam commonentibus et in exsolutione debiti Col. 2, 14
magnam fiduciam gero. qui enim chirografum peccatorum pro nobis exsoluit, reddet pro me quoque apud uos contractum de eodem luctamine debitum meum.

3 Item post aliquanta ibi: Cum calorem fidei diabolus in corde perspexit, tunc nociuus laudator adgreditur et nocturna uisa machinatur. accipiens dormientis sensum dormitatione lassatum, tamquam angelus lucis adloquitur, cuius iam uigilantis oculis quadrigas obiecerat, uocem quoque per aerem emiserat clariorem, rectum, inquiens, o homo, iudicium dei thesauros accipere.

4 Item post aliquanta ibidem: Eadem arte suspicatus est potuisse etiam dominum inritare. erant autem illorum omnium præsentium quæ tunc gerebantur, præfigurationes rerum omnium futurarum [et] ecclesiæ ædificandæ munimina. sicut enim in Adam hominum natura accipiens fundamentum, eiusdem fundamenti ruina conlapsa est et facta est sub manum et potestatem diaboli, qui deiecit Adam, sic dominum Christum Bal 127
ecclesiæ fides habens fundamentum, manet eiusdem fundamenti uirtus immobilis et secura atque inconuulsa sui capitis firmitate, quæ diuelli non possit.

5 Item eiusdem ibi inter cetera et infra: Hæc omnia, inquit ad dominum, tibi Mt. 4, 9
dabo, si procidens adoraueris me. ex dimidio inuitus prædiuinas, diabole. reddes enim mundum domino, quem inique tibi addixeras in seruitutem, sed uerberatus, non adoratus. ne te arbitreris cum Adam habere sermonem. promissione enim inlexit Adam ac suasit deum illum esse futurum et hac persuasione deiecit; modo quoque Christo omnipotentiam promittebat, spe altitudinis eum deicere arbitrans. sed dignam se repulsam meruit responsione: uade retro, satanas; dominum deum Mt. 4, 10
tuum adorabis et illi soli seruies.

6 Item ibi inter cetera et infra: Et ecce, inquit, angeli accesserunt et mini- Mt. 4, 11
strabant ei. et nos igitur cum angelis domino seruitium dependamus; exsiliamus in cælum, ministerium in terris inplentes angelicum; indefessis alis animam subiciamus;

33, 1—4 *desunt in Græcis*

---

2 nemini *P* 3 etsi non *scripsi secundum Graeca* et *P* 5 inquiet *scripsi* inquies *P* crede *P* 7 aliquantam sibi *P* 9 a fide et continentia *Garnier* ad fidem et continentiam *P* 15 communentibus *P* 18—22 *locus obscurus* 18 calore *P* 19 adgredietur *P* 20 angelum *P* cuius *scripsi* cui *P* 21 aere *P* 23 potuisset iam *P* 24 inritare *P corr.* inritire *P* 25 et *deleui* 28 habes *P* 34 inlesit *P* 35 deicere *scripsi* deicerit *P* 36 repulsa — responsionem *P* 40 aliis *P*

qui conlapsam erexit nostram naturam, tota uirtute diligamus; adoremus eum qui nostrum inexorabilem inimicum deiecit atque prostrauit.

Bal 128 ITEM EIVSDEM TRACTATVS ALIVS AD POPVLVM IN ADAM

Loofs p. **34** Et auditorum me expetentium doctrinam desiderium mouet et inbecillitas ad
347, 8-350, 12 silentium magis inpellit; attamen uim ægritudinis sacerdotalis officii debitum uincit.
Gen. 2, 16. 17 Mox enim, mandato procedente, tamquam ex eo ostendens naturæ humanæ in
Gen. 2, 19. 20 sapientia profectum, adfert Adæ conspectibus animalia, qui ad uniuscuiusque naturam
singulis ex tempore uocabula inponebat et fontes nominum, scaturiens quodammodo,
Rom. 4, 17 effundebat. Et erat quidem deus <qui> uocat quæ non erant, tamquam quæ essent,
Adam autem quæ non uocantur, tamquam iam uocarentur. o quantorum donorum
gratiarum actionem, Adam, deo non reddidisti! finctus es ex puluere, in paradiso
habitabas, in abundantia deliciarum degebas, expers dolorum uoluptate fruebaris,
absque cura ulla tibi diuitiæ influebant; dei quoque discipulus eras.

Et post pauca ibi: Conscriptor primus nominum factus es; adstitit tibi fera bestiarum natura rationabilibus obœdientior; legem tulisti in nominibus animalium imponendis; sermone cum creatore mutuo utebaris.

Et post aliquanta ibi: Angeli ad peccatorum offensi corruptelam, pœnam nostram
Mt. 13, 28 ut difficile sentientes, non mediocriter mouebantur et adeuntes deum clamabant: uis
Bal 129 euntes colligamus zizania? dæmones nihilo minus sperabant uelut Sodomiticam
totius mundi conflagrationem aut diluuium Noe temporum uehementius expectabant;
diabolus autem proferebat quod est aduersus naturam illud chirografum quod scriptum
Gen. 3, 19 est: terra es et in terram ibis, et instabat ex hoc, generationes hominum morte
consumens. in tanta itaque rerum difficultate cum essemus spebus melioribus destituti,
fit naturæ reconciliationum maxima copia. nascitur enim mediator orbis et dei, non
sicut Hieremias aut quilibet alius prophetarum, qui contempti sunt, sed qui habet horum
quæ uult, datricem coniunctam sibimet deitatem, non unius gentis mediator, sicut
1 Tim. 2, 5 Moyses Iudæorum, sed, sicut Paulus inquit, unus deus et mediator dei et hominum, homo Christus Iesus, homo persona qua uidetur et paret, deus ⁂ autem
coniuncta deitati natura mediatrix, pro natura nostra aduersum diabolum suscipiens
causam. ille peccatum ex Adam tamquam chirografum proferebat, e diuerso Christus
ex carne sine peccato <pro> debiti huius euacuatione nitebatur. ille condemnationem
quæ per Euam aduersus totam naturam processerat, relegebat; Christus uero iustificationem quæ per beatam Mariam generi obuenerat, referebat. ille ostendebat
in paradiso escæ incontinentiam, Christus a contrario aceto potatam in se humanam
naturam nullum ob peccatum esse monstrabat. soluit omnia quæcumque aduersum
Ioh. 12, 31 nos diabolus allegabat, et causæ huius uictoriam prædicabat dicens: nunc iudicium
est mundi huius; in me, inquit, iudicatur hic mundus, de mea incarnatione superatur.
Bal 130 nunc, inquit, iudicium est huius mundi, et princeps huius mundi mittetur
foras tamquam de iudicio inprobus calumniator, exsolutum chirografum proferens et
in non debentes infestus insiliens.

Sed hoc beneficium omnibus confert lauacri salutaris necessarium sacramentum. qui enim ablutus est baptismo, fit illius domesticus et concorporatus et familiaris, qui

---

6 *initio aliquanta omissa esse uidit Loofs* 9 qui *addidi* 22 terra *P* 23 speibus *P* 26 coniuncta *P* 28 *lacunam posui e. g. supplendo* natura inuisibilis, Christus 30 ex *Garnier* et *P* 31 pro *addidi* 33 ille ostendebat *scripsi* intendebat *P* 34 escæ incontinentiam *Garnier* scae incontinentium *P* potatum *P* 41 lauacris *P*

illud chirografum soluit, et cum ipso cælorum efficitur incola. ubi enim ego, Ioh. 12, 26 inquit, illic et minister meus erit. manet autem debitor catechumenus tamquam eius qui euacuauit chirografum, alienus, cuius anima cum de carne migrauerit, angelis perductoribus animarum se interponens ⟨diabolus⟩, »hanc«, inquit, »meam extantem cur eripitis animam? meum ius, meam inuaditis possessionem, meos inuaditis debitores.« nec, sicut iam uidetur, apud homines melior hac de catechumenis oratio obtinet, hæc addente diabolo: »illi eis in terris ecclesiarum ianuas claudunt, uos autem ad eorum susceptionem de cælis occurritis. iuri meo, o angeli, uim inferre conamini. quid enim uobis cum catechumenis uidetur esse commune? non sunt renati ex aqua et spiritu, ut perducantur a uobis ad regna cælorum. hereditati quæ obnoxia mihi est, non renuntiauerunt. euectionem regiam non habentes, cursu regali iter quo pacto conficient?«

Sed hæ nunc diaboli aduersus naturam ommutuere allegationes, cui cum fiducia reclamat baptizata illa natura: coexcitauit nos et consedere fecit in cælestibus Eph. 2, 6 in Christo, cui est gloria in sæcula.

NVNC EXEMPLVM EPISTOLAE EIVSDEM NESTORII AD CAELESTIVM RESCRIBENTIS DE GRAECO IN LATINVM TRANSLATAE Bal 131

35 Honorabili et religiosissimo presbytero Cælestio Nestorius in domino salutem. Loofs p. 172, 14-173,6 Noli ægre ferre, uenerabilis, perferens ab his qui ea quæ inferuntur, facere debent, et præsertim adserentibus ueritatem et refugientibus pollutorum uel contaminatorum communionem, quia et sanctis qui ante nostram ætatem extiterunt, gratæ fuerunt ærumnæ. et ipsæ quidem temporales erant, ueritas autem æterna est. sic Iohannes baptista de peccato arguens Herodem et quidem regem existentem, capite condemnatus est; sed non formidauit; Christum enim habebat caput, quod non posset abscidi. sic Paulus, hoc modo quoque Petrus sunt interfecti. et quid amplius dici opus est? ita actum est per diuersas temptationes semper pietate currente. noli igitur a ueritate deficiens eam prodere. siquidem et epistulæ missæ concilii episcopis Occidentis et Alexandrino et multis rescriptæ manifestam uobis nostram fecere sententiam, prudentibus scilicet eiusdem orthodoxæ professionis. forsitan enim utile aliquid ecclesiis rectæ fidei proueniet, domino cooperante. omnem fraternitatem salutamus.

Et alia manu: Incolumis et forti animo et plurimum orans pro nobis doneris nobis, religiosissime frater.

ITEM EXEMPLVM COMMONITORII QVOD SVPER NOMINE CAELESTII GRAECO SERMONE Bal 132 A MERCATORE DATVM EST non solum ecclesiæ Constantinopolitanæ, sed etiam plurimis religiosissimis uiris, oblatum quoque piissimo principi Theodosio semper Augusto id ipsum ex Græco in Latinum translatum per eundem Marium Mercatorem Christi seruum in conss. Florentii et Dionysii uu. cc., per quod commonitorium cognito funestissimo 429 errore imperiali præcepto tam Iulianus defensor et sequax eius cum ceteris sociis et participibus suis quam postea idem Cælestius de Constantinopolitana urbe detrusi, in synodo quoque Ephesiensi ducentorum septuaginta quinque episcoporum sententia postmodum in præsenti damnati sunt

4 diabolus *add. Garnier* 6 nec *scripsi* et *P* hac *scripsi* hæc *P* 8 inferri *P* 17 LATIÑO *P* 28 rescriptæ *scripsi* rescriptis *P* uobis *scripsi* nobis *P* facere *P* 32 incolumes *P* 38 dionesi *P*

36 Cælestius quidam, eunuchus matris utero editus, ante uiginti plus minus annos
discipulus et auditor Pelagii egressus ex urbe Romana Carthaginem Africæ totius metro-
polim uenit ibique de infra scriptis capitulis apud Aurelium episcopum memoratæ urbis
per libellum a quodam Paulino diacono sanctæ memoriæ Ambrosii Mediolanensis episcopi
est accusatus, sicut gestorum confectio se habet, quibus idem libellus insertus est (quorum
Bal 133 gestorum exemplaria habemus in manibus), tamquam hæc non solum ipse doceret, sed
et per prouincias conspirantes sibi diuersos, qui hæc per populos disseminarent, misisset,
id est

Adam mortalem factum, qui siue peccaret siue non peccaret, moriturus fuisset;

quoniam peccatum Adæ ipsum solum læsit et non genus humanum;

quoniam paruuli qui nascuntur, in eo statu sunt, in quo Adam fuit ante præuaricationem;

quoniam neque per mortem uel præuaricationem Adæ omne genus hominum moriatur neque per resurrectionem Christi omne genus hominum resurgat;

quoniam lex sic mittit ad regnum cælorum quomodo et euangelium;

quoniam et ante aduentum domini fuerunt homines inpeccabiles, id est sine peccato.

De quibus omnibus capitulis ‹insertis› supra scriptis exemplaribus synodalium
gestorum patres et episcopi regionis illius restiterunt Cælestio et iusserunt ut eadem
condemnaret, quia essent hæretici sensus. sed Cælestius nullo modo adquiescens,
quin immo resistens, actis isdem quibus frequenter auditus est, ecclesiastica communione
priuatus est, a qua sententia ad Romani episcopi examen credidit appellandum. qua
mox idem ipse appellatione neglecta Ephesum Asiæ urbem contendit ibique ausus est
per obreptionem locum presbyterii petere. inde post aliquantos annos sub sanctæ
406-425 memoriæ Attico episcopo urbem Constantinopolitanam petiit, ubi in similibus detectus,
magno studio sancti illius uiri ex prædicta alma urbe detrusus est, litteris super eius
nomine et in Asiam et Thessalonicam et Carthaginem ad episcopos missis, quarum
exemplaria habentes proferre sumus parati.

Bal 134 Prædictus tamen Cælestius etiam hinc eiectus ad urbem Romam sub sanctæ
417. 418 memoriæ Zosimo episcopo tota festinatione perrexit, ubi actis, quorum exemplaria
habemus, interrogatus, cum ab illo cognitore aliquatenus terreretur, crebris respon-
sionibus et prosecutionibus suis spem præseminauit, condemnare se illa capitula, de
quibus apud Carthaginem fuerat accusatus, promittens. id enim instantius iubebatur
ab eoque uehementius id ut faceret, expectabatur atque ob hoc ipsum nonnulla illius
JK 329 sancti sacerdotis humanitate dignus est habitus et sic epistulam quandam benignitate
plenam ad Afros episcopos meruit, qua ille abusus est uel adhuc abutitur ad multorum
ignorantium deceptionem. episcopis uero ex Africa rescribentibus omnemque causam,
quæ apud eos facta fuerat, exponentibus, missis etiam gestis exinde, quæ fuerant tunc
cum illo uel de illo confecta, uocatus ad audientiam pleniorem, ut quæ promiserat,
festinaret implere, id est ut damnatis prædictis capitulis, sententia Afrorum pontificum
qua fuerat communione priuatus, absolueretur, non solum non adfuit, sed etiam ex
memorata Romana urbe profugit atque ob hoc a beatæ memoriæ prædicto Zosimo
JK 343 episcopo scriptis amplissimis uel longissimis perdamnatus est. in quibus et ipsa
capitula de quibus accusatus fuerat, continentur et omnis causa tam de Cælestio supra

---

2 discipulos *P* 9 siue *bis*] sibi *P* peccare *P* 18 insertis *hoc loco addidi* exemplaribus *Labbé* septem paribus *P* insertis partibus *de Noris* 23 appellationem neclecte *P* 26 detrus *P* 33 instantius *de Noris* et stantius *P* 34 ut id ut *P* 35 benignitatem *P* 38 fuerat *P*

scripto quam de Pelagio magistro eius prauiore uidetur esse narrata, quorum scriptorum et nos hic habemus exemplaria et ad Orientales ecclesias, Ægypti diœcesin et Constan- [Bal 135] tinopolim et Thessalonicam et Hierosolima similia eademque scripta ad episcopos transmissa esse suggerimus.

Vt autem et Pelagius cum isto pariter damnaretur, istud in causa est. ausus est memoratus ante uastationem urbis Romæ in apostolum Paulum commentarios condere et his edere, de quorum amicitia præsumebat; explanare autem se putauit singula apostoli uerba uel sensus. in epistula igitur quæ est ad Romanos, cum ad illa loca uenisset, ubi uas electionis ita loquitur: propterea sicut per unum [Rom. 5, 12] hominem in hunc mundum peccatum intrauit et per peccatum mors, et ita in omnes homines mors pertransiit, hactenus credidit exponendum (quem librum eius habemus et proferimus ad conuincendum inimicum eius errorem), ita ergo idem ait:

Per unum hominem peccatum intrauit in mundum et per peccatum [Zimmer, Pelagius p. 294. 295] mors. exemplo, inquit, seu imagine usus est, quia sicut cum non esset peccatum, per Adam subintrauit, sic et cum non remansisset iustitia apud aliquem, uita per Christum reparata est. et in omnes homines mors pertransiit, cum sic, inquit, qui peccant, similiter et moriuntur. neque enim aut in Abraham aut Isaac aut Iacob mors pertransiit, de quibus dominus ait: hi omnes uiuunt. [Lc. 20, 38] hic autem, inquit, propterea dicit omnes mortuos, quoniam ‹in› multitudine peccatorum non excipiuntur pauci iusti, sicut et ibi inquit: non est qui faciat bonitatem; non est usque [Ps. 13, 1 = 52, 4] ad unum. et iterum illud inquit: omnis homo mendax. [Ps. 115, 11] aut certe in illos omnes pertransiit, inquit, qui humano ritu, non cælesti sunt conuersati.

Et post pauca: Sed regnauit mors ab Adam usque ad Moysen etiam [Rom. 5, 14] in eos qui non præuaricauerunt in similitudinem præuaricationis Adæ, [Bal 136] [Zimmer, Pelag. p. 295. 296] siue cum non esset, inquit, qui inter iustum et iniustum discerneret, putabat mors se omnium dominari, siue in eos qui mandatum tamquam Adam præuaricati sunt, hoc est de filiis Noe, quibus præceptum est ut animam in sanguine non manducarent, et de filiis Abraham, quibus circumcisio mandata est, sed et in eos qui præter mandatum legem contempserant naturalem. qui est forma futuri, quoniam, inquit, sicut Adam præter coitum a deo formatus est, sic et Christus ex uirgine fabricante spiritu sancto processit; siue, sicut quidam dicunt, forma a contrario, hoc est ut sicut ille caput peccati, sic iste caput iustitiæ sit. sed non sicut delictum, ita et donum, [Rom. 5, 15] ne in forma, inquit, æqualitas putaretur. si enim in unius præuaricatione multi mortui sunt, multo magis donum et gratia dei per unum hominem Christum in multos abundauit; plus ualuit, inquit apostolus, gratia in uiuificando quam peccatum in occidendo, quia Adam se solum et suos posteros interfecit, Christus uero et eos qui tunc erant in corpore, et hos qui postea futuri erant, liberauit.

Hic sollicitus catholicus lector notet quid dicat, Adam non sibi soli, sed et posteris suis nocuisse. tene superiorem definitionem eius; posteros enim hic dicit, non omnes omnino et ubique totos homines læsos illius peccato, sed illos tantum qui per imitationem [Bal 137] similiter suis peccatis et propriis facti sunt rei præuaricationis, sicut Adam, qui sine dubio hi ipsi pronepotes eius et posteri esse inueniuntur.

Hi autem, inquit, qui contra traducem peccati sentiunt, aliter eos, qui defendunt [Zimmer, Pelag. p. 296] traducem, inpugnare conantur. si peccatum, inquit, Adæ etiam non peccantibus

1 uidetur *Garnier* uidderetur *P* narrata *Garnier* narrat *P* 15 imaginem *P* 20 in *add. de Noris om. P* 34 si *Garnier* sic *P* 35 donum *Garnier* dono *P* 36 gratia apostolus *P* uiuificandum *P* 39 posteros *P* 42 rei *Labbé* re *P*

nocuit, ergo et Christi iustitia non credentibus prodest, quoniam similiter, immo plus dicit apostolus per unum liberari quam per unum ante perierunt. deinde dicunt, inquit: si baptismus mundat antiquum illud ueternosumque peccatum, qui de duobus baptizatis nati fuerint, debent hoc carere peccato; non enim potuerunt ad posteros transmittere, quod ipsi minime habuerunt. in hoc addunt, inquit, quoniam si anima non est ex traduce, sicut nec est, sed sola caro habet traducem peccati, sola et pœnam meretur. iniustum est enim ut hodie nata anima non ex massa Adæ tam antiquum peccatum portet alienum, quia nec rationabile est ut deus qui propria peccata dimittit, unum inputet alienum.

Et iterum in alio sermone suo idem Pelagius: Si peccator genuit, inquit, peccatorem, ut paruulo eius peccatum originale in baptismi acceptione soluatur, iustus ergo iustum gignere debuit. si parentes, inquit, post conuersionem propria peccata non lædunt, multo magis filii eorum per eos noceri non potuerunt. si priorem hominem contigit causam mortis fecisse, ergo per Christi aduentum mori iam non oportebat. si per peccatum Adæ mors orta esset, numquam post remissionem peccatorum, quam nobis
Bal 138 liberator donauit, moreremur. plus ergo ualuit peccatum Adæ omnes omnino homines occidendo quam Christi gratia in saluando, quæ non omnibus, sed tantum credentibus profuit; neque enim omnes qui nascuntur ex Adam, hi etiam renascuntur in Christo et reliqua.

Quæ omnia supra scripta capitula, ut iam superius dictum est, continet illa beatæ
JK 343 memoriæ episcopi Zosimi epistula, quæ tractoria dicitur, qua Cælestius Pelagiusque damnati sunt, quæ et Constantinopolim et per totum orbem missa, subscriptionibus sanctorum patrum est roborata. cui Iulianus et reliqui conplices eius subscribere detrectantes consentaneosque se nolentes isdem patribus facere, non solum imperialibus legibus, sed et sacerdotalibus statutis depositi atque exauctorati, ex omni Italia deturbati sunt. ex quibus plurimi resipientes et a prædicto errore correcti, regressi sunt supplices ad sedem apostolicam et suscepti suas ecclesias receperunt.

Prædicti sane Cælestius et Pelagius non tunc primo ‹a› sanctæ memoriæ Zosimo uidentur esse damnati, sed ab eius decessore sanctæ recordationis Innocentio, a quo et Iulianus fuerat ordinatus quique post illorum damnationem usque ad prædicti Innocentii
417 episcopi excessum e uita in eius communione permanens et perseuerans in sincera sententia et communicans damnatori prædictorum, ipse quoque sine dubio Pelagium Cælestiumque damnauit et quid nunc desiderat aut de quo queritur, ignoramus. ut autem a sanctæ recordationis Innocentio damnarentur, talis extitit causa. post Romanæ urbis uastationem in Palæstina degebat Pelagius. inuenti sunt ‹a› quibusdam studiosis
Bal 139 episcopis libri eius, in quibus multa et uaria aduersus fidem catholicam conscripta esse uidentur; hi cum litteris in Africam patribus et episcopis missi sunt, ubi tribus conciliis congregatis memorati lecti sunt libri. exinde relationibus Romam missis, ipsis quoque
JK 321. 322 libris pariter destinatis, apostolica sententia rescribentis ad prædicta concilia emanauit, quæ eosdem ipsos Cælestium Pelagiumque ecclesiastica communione priuauit, quorum scriptorum exemplaria habemus in manibus. adhuc etiam Hierosolimis constitutus Pelagius accusatus ‹est› apud synodum et primo quidem tergiuersando ambiguis quibusdam se professionibus tegens et prosequens dubia uel respondens, illam tunc uidetur episcoporum audientiam delusisse; sed postmodum euidenter deprehensus insistentibus

4 potuerunt *de Noris cf. Augustin. de pecc. mer.* 3, 5. 16 poterunt *P* 11 originalem *P* 12 conuersione *P* 13 nocere *P* 21 qua *Garnier* quæ *P* 24 detractantes *P* 27 susceptis *P* 28 a *add. Garnier* 32 ipso *F* 35 a *add. Garnier* 37 hic *P* partibus *P* 40 priuabit *P* 42 est *addidi om. P*

accusatoribus a posteriore synodo, cui sanctæ memoriæ Theodotus Antiochiæ præsedit episcopus, atque detectus, a sanctis quoque ac uenerabilibus Hierosolimorum locis est deturbatus. eiusdemque sancti Theodoti ad reuerentissimum urbis Romæ episcopum et sanctæ recordationis Prayli Hierosolimitani episcopi missa scripta testantur, quorum exemplaria ad documentum habemus in manibus.

In ipsa autem accusatione capitulorum quæ eidem tunc Pelagio obiecta sunt, etiam hoc continetur cum aliis execrandis, quæ Cælestius tamquam eius discipulus sentiat, id est ‹quod› infantes, etiamsi non baptizentur, habeant uitam æternam; illud quoque, quod superius positum est capitulum sentiri a Cælestio et esse consentaneum magistri sui doctrinæ memorauimus, id est legem sic mittere ad regnum cælorum sicut Bal 140 euangelium, Pelagius quibusdam scriptis suis aperte confirmat atque pronuntiat. denique libellus est eius, quem habemus in manibus, ad quandam Liuaniam uiduam sermonem continens exhortatorium, in quo ita habetur:

Simplicitatem sequi, inquit, Christi famulam decet, non hanc quæ stultitia magis est quam simplicitas, sed illam de qua scriptura dicit: benedicta anima omnis Prou. 11, 25 simplex, dicente alibi scribtura: maledictus omnis homo qui non permanet Deut. 27, 26 in omnibus quæ scripta sunt in libro legis ut faciat ea. hinc, inquit, ostenditur hanc ‹non› esse simplicitatem ueram, quæ dei mandata insensata securitate contemnit, sed eam quæ legis præcepta sapienti timore custodit. dicente enim maledictum esse eum, qui non permanet in his quæ scripta sunt, a contrario benedictum esse non uult, qui non omnia præcepta seruauerit, et si omnis simplex benedictus est, ergo simplex ille est, qui omnia præcepta legis impleuerit.

Adserere hunc illud quod totiens iam superius dictum est, ad regnum cælorum libros Moysis sicut euangelium mittere, nullus catholicorum qui hoc capitulum legerit, dubitat nec intellegendo difficultatem aliquam poterit sustinere. et quia indiscrete legem in eodem impiissimo capitulo nominauit, si Mosaicam, cuius testimonium maledicti posuit, aperte nos in Iudaismum adtrahere temptat; quod si ad tegendum se per fallaciam legis nomine euangelium se dixerit nominasse, in id quidem quod legem euangelium appellat, non errat, sed in eo est impius, in quo sub simili et æquali nos maledicto, qui sub euangelio sumus, constituere non pertimescit, exæquans legis circumcisioni et omni Bal 141 Iudaismo euangelicam gratiam. unde etiam discipulus eius Cælestius aperte ausus est pronuntiare legem sic mittere ad regna cælorum sicut euangelium. manifestum est enim secundum Pelagium quia si sub eodem uel simili adhuc sumus uinculo, etiam sub euangelii temporibus si quid tamquam homines errauerimus aut unum de præceptis euangelii non impleuerimus, esse nos maledictos. quod si ita est, quod absit, tamen ut ille uult, sit dictum, exæquatum est legi ueteri euangelium, et ubi erit dictum Pauli apostoli: Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis male- Gal. 3, 13 dictum? quia scriptum est: maledictus omnis homo qui non permanet in Deut. 27, 26 omnibus quæ scripta sunt in libro legis ut faciat ea. quin etiam subdescendens hunc ipsum sensum latius in eodem sermone libelli huius exequitur et latius eum commendat. post multa enim ibi ait:

Odisse maledicere et inuidere, mentiri detrahere et detrahentibus credere leue aut nullum putatur esse peccatum; sed hi qui hoc putant, obliti sunt, quoniam et leuis præcepti obnoxios gehennæ legimus esse mancipandos. dixisse enim, inquit, dominum

7 continentur *P* 8 quod *add. de Noris om. P* 10 si emittere *P* 12 Liuaniam] *Iulianam Olybrii filiam nomine leuiter mutato a Pelagio significatam esse coniecit Labbé* 18 hanc non *scripsi* han *P* mandata] manda non *P* 24 mosy *P* 29 et æquali *de Noris Labbé* ætate quali *P* 30 circumcisioni *Labbé* circumcisionem *P* 34 temporibus *scripsi* tempore ut *P* 36 et *Labbé* ut *P*

Mt. 5, 22 manifestum est: quicumque dixerit fratri suo fatue uel racha, reus erit gehennæ.

Hos igitur in eiusmodi impiissimis erroribus deprehensos, Pelagium scilicet et Cælestium, ad satisfactionem ecclesiæ Iulianus et ceteri sui participes uel modo condemnent et si quos confidunt aduersus catholicam fidem non recte sentire, nominatim designare non dubitent, et ecclesiastico ordine a nobis accipient pro nostra possibilitate
Bal 142 responsum aut ab eo certe quem dicunt a sensu catholico deuiare. sicut enim [in] superius præfati sumus, iam multi qui Cælestium et Pelagium cum eo fuerant secuti, Iuliani quoque participes et socii facti, derelicto eo Pelagioque damnato, sedi se apostolicæ submittentes et pænitere super his quæ male senserant, profitentes a sanctis patribus digni habiti miseratione suscepti sunt.

FINIT

---

7 in *del. Garnier* 9 particeps *P* sedi se apostolicæ *P corr.* sedis apostolicæ *P* 11 *hic desinunt libelli Marii Mercatoris*

ITEM NESTORII BLASPHEMIARVM CAPITVLA QVIBVS LITTERIS AD SE MISSIS A SANCTIS CAELESTINO ROMANAE VRBIS EPISCOPO ET CYRILLO ALEXANDRINO CONTRADICIT ET DISPVTATIONIBVS BREVISSIMIS RESPONDENDO XII CAPITVLA FIDEI QVAE AD SE MISSA FVERANT REFELLIT

Nunc episcopi Cyrilli priora posuimus, quæ Romana ecclesia adprobauit uero iudicio, et posteriora Nestorii ex Græco in Latinum utraque uersa

37 A Cyrillus dixit: Si quis non confitetur deum esse secundum ueritatem qui est
Emmanuhel, et propter hoc ipsum dei genetricem sanctam uirginem (peperit enim
carnaliter uerbum quod ex deo est, carnem factum secundum quod scriptum est: et Ioh. 1, 14
uerbum caro factum est), anathema sit.

A Contra hæc Nestorius dixit: Siquis eum qui est Emmanuhel, deum uerbum esse
dixerit et non potius nobiscum deus, hoc est inhabitasse eam quæ secundum nos est
naturam per id quod unitus est massæ nostræ, quam de Maria uirgine suscepit, matrem
etiam dei uerbi et non potius eius qui Emmanuhel est, sanctam uirginem nuncupauerit Bal 143
ipsumque deum uerbum in carnem uersum esse, quam accepit ad ostensionem deitatis
suæ, ut habitu inueniatur ut homo, anathema sit. Phil. 2, 7

His prauis dictis catholicus contradicit ita: Sic dicit iste tamquam deus uerbum
non habitauerit in nobis, quod a pio sensu satis alienum est etiam dicere. singulari
autem stultitia et impietate plenum est dicere uerbum patris Emmanuhel non esse, sed
eum qui natus est ex Maria, qui inhabitauerit massæ nostræ naturam, quam suscepit
ex uirgine, cum omne humanum genus in confessione habeat Emmanuhel, sicut non
ipsi finximus, sed magistra et interprete ‹scriptura› didicimus, significare nobiscum Mt. 1, 23
deum. rursum quid hoc intellegi debeat, id est nobiscum deus, quæ mens hominis
ambigat? deum namque nobiscum esse cum optamus et inuocamus, quid aliud
quam eius potentiæ maiestatem? quæ quamuis ubique tota sit et nusquam diuisa, tamen
auxilio eius iuuari nos petimus et uolumus ut nobiscum sit, adiuuans scilicet nos. igitur
si secundum hunc egregium, immo prauum magistrum istud dei uerbo non conpetit,
id est ut sit quod inuocatur, nobiscum, cum sua uiderit ipse blasphemia. sed si, ut
uult, iterum iste est nobiscum cui Emmanuhel uocabulum conpetat, id est qui massæ
nostræ primitias habuit, duo erunt sine dubio secundum prudentissimam, immo uecordissimam et impiissimam definitionem eius, unus qui non sit Emmanuhel, id est nobiscum
deus, et alter qui ab annis quadringentis et quod excurrit, recens quidam et nouellus Bal 144
deus cœperit esse nobiscum. addit quoque ut matrem dei uerbi si quis dixerit sacram
uirginem, anathema sit. multum, ut uolunt fautores eius, post admonitionem iste
correxit sceleratam primam sententiam suam, qua uniuerso mundo scandalum generauit,

35 *Nestorii anathematismos seorsim post Cyrilli epistulam synodicam collocat Collectio Sichardiana 2* [= *Bs*], *coniungunt, sed sine refutatione et gestis actionis Ephesinæ quæ habita est d. 22. m. Iul. 431, inculcatas Collectiones codicis Vaticani* [*L* = αβγ] *et Hadrianæ auctæ* [*H* = *deg*]. *uersio Collectionis Palatinæ in utrisque anathematismis est eadem, paucis mutatis, atque in LH, quæ in Cyrilli anathematismis deriuata est ex Dionysiana.*

1—16 *P L* [= αβγ] *H* [= *deg*] 17—35 *P*

1 ITEM *P* INCIP̄ *uel* INCIPIT *uel* INCIPIVNT *LH* EPISTVLIS *LH* MISSASC̄ĪS̄ *P* 2 EPISCOPO *om. LH* ALEXANDRINO EPISCOPIS *LH* 2/3 DISPVTATIONE BREVISSIMA RESOLVENDO *LH* [= *Bs*] 4 REPELLIT *H* 5 ecclesia *om. H* adprouabit *P* 5/6 uero iudicio *om. LH* 6 utraque *om. LH* uerso *H* 7 eum qui *LH* 8 propter *P* ob *LH* ipso γ ipsam *H* 9 carne *LH* et *om. LH* 11 contra hæc *om. LH* respondit *LH* 12 inhabitare *H* qui *H* 13 quam] qui *H* 14 sanctam uirginem *om. LH* [= *Bs*] 15 dei *LH* [= *Bs*] carne *H* ostensionem *PH* ostentationem *L* [= *Bs*] 16 inueniatur *P* inueniretur *LH* [= *Bs*] 17 paruis *P* 22 interprete scriptura *Garnier* interpreta *P*

negans eam esse ΘΕΟΤΟΚΟΝ. dicunt enim eum post admonitionem dixisse uel pronuntiasse ΘΕΟΤΟΚΟΝ. claruit igitur et tibi tunc quomodo dixerit, et nunc quantum in peius profecerit. non ergo, ut uult, dei uerbi, sed Emmanuhelis est mater uirgo Maria. esto, secundum sapientissimam disputationem eius hunc ideo uult dictum nobiscum, quia massæ nostræ unitus est, quam suscepit: quid faciet, cum dicitur deus? neque enim Emmanu tantum dictus est, non etiam hel, id est nobiscum et deus. ergo iste quem nos confiteri compellit magister erroneus, cuius auctoritatis, cuius erit potentiæ Ps. 80, 9. 10 temporarius et recens? scriptura clamante: Israhel, non ⟨erit⟩ in te deus recens et nouellus. deinde antiquum illum suum, quem nobiscum esse non uult, deum dicit an uerbum tantummodo patris? forsitan non substantiale, ut Samosatenus olim Paulus, sed prolatiuum atque imperatiuum intellegat. quis ergo ex hoc non intellegat, non aduertat eiusdem Pauli eum hæresim euidentissime sapere, qui sub occasione unius prædicandi dei, id est monarchiæ, deum patrem solum definit deum uerum, uerbum autem eius uerbum quod operationibus ex imperio præsit, sicut hominis prolatiuum uerbum, quod implet opera quæ statuerit?

Emmanuhelem autem non natura, sed dei gratia dicit deum illius uerbi participa- Bal 145 tione seu societate et, ut expressius dicere solet, coniunctione uel etiam unitione et interdum unitate. quam unitatem perraro cum dicit ad decipiendos imperitos Ioh. 17, 21.22 auditores, saluo sibi sensu suo, ita intellegit sicut illud in euangelio dictum est: pater sancte, fac ut et isti unum sint in nobis, sicut et nos unum sumus. quæ eius arguta unitas cum sonuerit in auribus populi imperiti, adclamatur nosque sycophantæ et liuidi dicimur. ecce, inquiunt, unum dixit; quid uultis amplius?

Accedit uanum eius illud argumentum, quo putat se concludere catholicam fidem, Ioh. 1, 14 quæ secundum euangelistam Iohannem dicit et sentit uerbum caro factum est, ut illum hinc putet confici quia si hoc dicatur, uersum esse pronuntietur in carnem deum uerbum. quod et re uera ⟨a⟩ fide recta ualde alienum est. manens enim dei uerbum semper in natura et essentia patris, in una eademque qua et erat essentia et est incommutabiliter, pro nostra salute factus est homo, quod non erat, ut nos singulos, quod ⟨non⟩ eramus, faceret filios suos. hoc etiam symboli ratio Nicænæ fidei, hoc ueterum tractatorum omnium definitio tenuit et ad nos usque transmisit.

Addit autem iste ad ostentationem sui massam suscepisse dei uerbum, id est, ut habitu, inquit, inueniretur ut homo, ostentatione deus. et hæc uana et impia Græcus eius sermo declarat: ΑΥΤΟΝ ΤΕ ΤΟΝ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΛΟΓΟΝ ΕΙϹ ϹΑΡΚΑ ΕΙΠΟΙ ΤΕΤΡΑΦΘΑΙ ΗΝ ΕΛΑΒΕΝ ΕΠΙ ϹΧΗΜΑΤΙϹΜωΙ ΤΗϹ ΟΙΚΕΙΑϹ ΘΕΟΤΗΤΟϹ ΕΙϹ ΤΟ ϹΧΗΜΑΤΙ ΑΥΤΟΝ ΕΥΡΕΘΗΝΑΙ ΑΝΘΡωΠΟΝ, ΑΝΑΘΕΜΑ ΕϹΤω, quod est ipsumque dei uerbum in carnem uersum esse Bal 146 si quis dixerit, quam accepit ad ostentationem deitatis suæ, ut habitu inueniatur ut homo, anathema sit. ϹΧΗΜΑΤΙϹΜΟΝ ΤΕ ΚΑΙ ϹΧΗΜΑ habere differentiam omnes Græci cognoscunt. ϹΧΗΜΑΤΙϹΜΟΝ namque illum Græci intellegunt ubi non ueritas, sed præstigiæ, quo ad fallendos sensus aliqua adsumitur simulatio uel pigmentum, ϹΧΗΜΑ autem ipsam habitus significare ueritatem. quæ nos ostentationem et habitum dicere possimus, ut ostentatio deceptoria sit, habitus uero naturæ omnis ostensio. quid sibi ergo nouus et uanus iste uult magister? scire uellemus quo ϹΧΗΜΑΤΙϹΜωΙ uideri se fecerit iste nouus deus eius. ipsius enim dicendus est, non Christianorum. quo

---

8 erit *om.* *P* 9 uult *Garnier* uultis *P* 12 haberesim *P* 14 sicut *Garnier* scit *P* 24 a fide recta *scripsi* fide recti *P* 25 qua *scripsi* quae *P* 26 in incommutabiliter *P* 27 non *add.* *Garnier* 28 tractorum *P* 31 ΕΙϹ ΤΟ *scripsi* ΕΙϹ ΤΟ ϹΤΟ ΕΙϹΤΟ *P* 35 ΤΕ ΚΑΙ *scripsi* ΤΙΟΚωΙ *P* 36/37 præstigiæ quo *scripsi* præstio quod *P* 37 aliqua *scripsi* aliquas *P* 38 ueritate *P* 40 sex ΗΜΑΤΙϹΜω chematismo *P*

uero schemate inuentus est tamquam homo? uidetisne hunc seu uoluntate nequissima seu stulta ignorantia in Manichæi sectam esse prolapsum, qui deum non uult uerum hominem, sed phantasticum, id est putatiuum Christum dei filium credere?

B Cyrillus dixit: Si quis non confitetur carni substantialiter unitum esse uerbum patris, unum quoque esse Christum cum propria carne, et eundem ipsum sine dubio deum simul et hominem, anathema sit.

B Nestorius dixit: Si quis in uerbi dei coniunctione, quæ ad carnem facta est, de loco p. 83, 18—22 in locum mutationem diuinæ essentiæ dixerit factam eius‹que› diuinæ naturæ carnem capacem dixerit ac partiliter unitam carni aut iterum in infinitum incircumscriptam diuinæ naturæ coextenderit carnem ad capiendum deum eundemque ipsum natura et deum dicat et hominem, anathema sit.

Contradicitur a catholico: Quasi hæc consequatur et cogat intellegi ut si quis Bal 147 dixerit substantialiter esse unitum filium dei massæ nostræ, statim eum illa absurditas premat quæ corporum more demutationem dei et protensionem et inclusionem cogat fateri. sed non ita est, cum nec hominis humana anima hoc in suo corpore patiatur; quanto magis istud de diuina natura minime sentiendum est. deinde dicit eundem Christum naturaliter deum et hominem non esse, sed unum filium Christum. quæ est ista nouitas tam inaudita, quæ tantis labyrinthi quodammodo anfractibus obscuretur? unum dici filium debere definit et inuito illo, immo suffocato, hac sapidula eius disputatione duo procedunt. nam si Christus, quem esse etiam Emmanuhel uult, dei filius naturaliter non est, sed uerbum patris secundum naturam est filius, duo sunt sine dubio, unus naturaliter, alter non natura, sed gratia; unus ex æterno, alter ex tempore. sed unus, inquit, ideo quia ab illo qui est natura, adscitus est in societatem seu con- Loofs, Nestoriana p. 360, 5. 6 iunctionem, alter ab altero. quod totum quam uanum quamque impium sit, quicumque catholicus legit, aduertat. et tamen secundum rectam et ueram fidem unus est filius dei deus uerbum cum homine suo, quem, quando uoluit, ex anima rationali et corpore uero ac solido adsumpsit, nec diuisus nec duplex est, ut hic somniat, sed unus et, ut ita dicam, totus atque idem deus et homo, immo, ut signatius dicamus, deus homo et homo deus.

Γ Cyrillus dixit: Si quis in uno Christo diuidit substantias post unitionem, sola eas societate conectens secundum dignitatem ‹aut› auctoritatem aut potentiam et non Bal 148 magis conuentu ad unitatem naturalem, anathema sit.

Γ Nestorius dixit: Si quis non secundum coniunctionem unum dixerit Christum, qui est etiam Emmanuhel, sed secundum naturam, ex utraque etiam substantia tam dei uerbi quam etiam adsumpti ab eo hominis in unam filii conexionem, quam etiam nunc inconfuse seruamus, minime confiteatur, anathema sit.

Contradicitur: Sequitur se prorsus, et numquam a propria pessima intentione

---

4—11, 30—36 *PLH* 1—3, 12—29, 37 *P*

1 emate *P* se uoluntate *P* 4 siquis *LH* qui *P* carni *et* carnis *H* carne *et* carnem *L* carne *P* unitum *LH* unum *P* 5 unum *PL* unitum *H* et *P om. LH* 7 respondit *LH* coniunctionem *LH* [= *Bs*] quæ ad] quem *H* esse *H* 8 esse dixerit *LH* eiusque *LH* eius *P* 9 partialiter *et* patialiter *L* patialiter *H* in *om. H* infinite *H* incircumscriptam *P cf. p. 83, 21* incircumscriptæ *L* circumscripte *H* 10 ad capiendum *P* accipiendum *LH* [= *Bs*] 10/11 eundemque—deum *om. LH* 10 naturam *P* 12 qui *P* 14 quæ *Garnier* qua *P* 19 dicit *P* 20 xpm *P* 22 æterna *P* 25 catholicos *P* 28 ut ita *Garnier* uita *P* totius *P* 30 unitatem *LH* sola eas *P* solea *L* sola *H* 31 aut *LH om. P* 32 conuentum *H* 33 respondit *LH* 34 sed *om. H* [= *Bs*] utraque *H* utroque *PL* substantiam *PLH* 35 ab eo hominis suscepti [suscepti *et* suscepit *L* suscepit *H*] *LH*

discedit, qua unum naturaliter filium introducere molitur, alterum societate coniunctum, qui non naturaliter, sed positiue uel filius uel deus esse dicatur nec tamen ueritate sit deus.

D Cyrillus dixit: Si quis duabus personis aut substantiis decernat eas uoces quæ tam ⟨in⟩ euangelicis quam apostolicis litteris continentur, aut etiam eas quæ de Christo a sanctis dicuntur uel ab ipso Christo de ⟨se⟩ ipso, et aliquas quidem ex his tamquam homini præter dei uerbum, qui quasi specialiter intellegi debet, adplicandas crediderit, aliquas uero tamquam deo dignas soli uerbo dei patris deputauerit, anathema sit.

D Nestorius dixit: Si quis eas uoces quæ tam euangelicis quam epistulis apostolicis de Christo, qui est ex utraque, conscriptæ sunt, accipiat tamquam de una natura ipsique dei uerbo tribuere passiones temptauerit tam carne quam etiam ueritate, anathema sit.

Contradicitur: Consequens esse putat ut tamquam coartetur confiteri diuinam Bal 149 naturam esse passibilem, si quis dixerit quia filius dei deus passus est pro nobis, et nescit quia totus homo communis ex anima et corpore, cum patitur, nihil in animæ natura ex dolore patiatur. deinde non est his prudentior patribus in Nicæno concilio constitutis, qui fidem symboli ab apostolis traditi nobis propter Arrii impietatem, quæ tunc emerserat, latius exponentes, ita pronuntiauerunt: credimus, dicentes post dei et patris confessionem, et in unum dominum nostrum Iesum Christum filium dei, deum uerum de deo uero, lumen de lumine, consubstantiuum patri, quod Græci ΟΜΟΟΥϹΙΟΝ dicunt, natum, non factum, per quem omnia fecit deus pater; qui propter nos et propter nostram salutem ultimis temporibus descendit de cælis, incarnatus est, passus, crucifixus, mortuus, sepultus, re urrexit tertia die, uenturus iudicare uiuos et mortuos et reliqua. numquid isti Iesum Christum, qui Emmanuhel esset et passibilis esset, alterum uero patris uerbum inpassibilem intellexerunt? sed unum eundemque deum æternum cum adsumpto ultimis temporibus corpore suo, inpassibilem deitate, passibilem corpore, in quo pro nobis et cum quo tamquam proprio nasceretur uideretur pateretur et resurgeret tertia die, iterum cum ipso uenturus de cælis iudicare uiuos et mortuos.

Є Cyrillus dixit: Si quis audet dicere ΑΝΘΡѠΠΟΝ ΘЄΟΦΟΡΟΝ, id est hominem deo utentem seu portantem, Christum et non potius deum esse secundum ueritatem tamquam Ioh. 1, 14 unicum filium qui naturaliter, secundum quod uerbum caro factum ⟨est⟩, participauerit nobis similiter carne et sanguine, anathema sit.

Bal 150 Є Nestorius dixit: Si quis post adsumptionem hominis naturaliter dei filium unum esse audet dicere, cum sit et Emmanuhel, anathema sit.

Catholicus contradicit: Ergo duo sunt, stultissime et impiissime, secundum te, unus qui sit naturaliter, et alius positione. et quomodo hoc non impium est?

ς Cyrillus dixit: Si quis dicit deum uel dominum esse Christi uerbum patris et non Ioh. 1, 14 magis eundem ipsum confitetur deum et hominem simul, tamquam uerbo carne facto secundum scripturas, anathema sit.

ς Nestorius dixit: Si quis post incarnationem deum uerbum alterum quempiam præter Christum nominauerit, serui sane formam cum deo uerbo initium non habere

---

3—10, 27—32, 35—39 *PLH* 1. 2, 11—26, 33. 34 *P*

4 in *LH om. P* quam in *L* quam *et* quam in *H* scriptis *LH* de Christo *om. LH* 5 se *om. P* 6 hominis *L* intellegi debent *P* intellegitur *LH* 7 dignas *P* decentes *et* ducentes *et* dicentes *L* dicentes *H* 8 respondit *LH* angelicis *H* 9 utraque *P* [= *Bs*] utroque *LH* ipsi qui *P* 10 temptat passiones tribuere *LH* [= *Bs*] ueritate *P* dignitate *LH* deitatem *Bs* 11 ut *Garnier* et *P* 17/18 dm̄ uero de dm̄ uero *P* 27 ΑΝΘΡΩΠΟΝ — est *om. LH* ΘΟΦΟΝ *P* 28 seu portantem *om. LH* 29 unum *LH* factum *P* factum est et *LH* 30 similiter nobiscum *LH* carnem et sanguinem *LH* 31 respondit *LH* 31/32 unum esse post adsumptionem hominis naturaliter dei filium *LH* 32 sit et *P* sit *LH* 36 uerbo *et* uerbum *L* uerbum *H* facto *et* factum *L* factum *H* 37 scripturam *H* 38 respondit *LH* 39 initium non habere cum deo uerbo *LH* in initium *P*

et hanc increatam, ut ipse est, esse dicere temptauerit et non potius ab ipso creatam confiteatur, tamquam naturali domino et creatore et deo, quam suscitare propria uirtute promisit, soluite, dicens ad Iudæos, templum hoc, et in triduo suscitabo Ioh. 2, 19 illud, anathema sit.

Catholicus contradicit: Stultorum struthionum uidetur hic se more celare, qui collo tenus absconditos se putant et reliquum periculis corpus exponunt. unum dicit esse Christum et suas superiores sententias impiissimas non uidet, cito oblitus Emmanuhelis sui. denique a quo umquam audiuit corpus domini consempiternum ei esse? quamuis ex quo id dignatus adsumere est, perpetuum, tamquam quod sit eius, coæternumque sit ei. utinam sic saperet unum filium dei deum uerbum secundum symbolum fidei una cum adsumpto perfecto homine ex anima rationali et corpore, qui, ut scriptum est, ægritudines nostras ipse portauit et pro nobis dolet, eas Bal 151 Ies. 53, 4 uidelicet suspendens in corpore suo super lignum, et non ad hanc uanam impieta- 1 Petr. 2, 24 tem Pauli Samosateni descenderet, duarum naturarum et personarum merita diuidendo.

Z Cyrillus dixit: Si quis dicit tamquam in hominem Iesum deum uerbum fuisse inoperatum et unigeniti dignitatem tamquam alteri præter ipsum existenti tribuendam esse, anathema sit.

Z Nestorius dixit: Si quis hominem qui de uirgine creatus est, hunc esse dixerit unigenitum qui ex utero patris ante luciferum natus est, et non magis propter unitionem Ps. 109, 3 ad eum qui est unigenitus naturaliter patris, unigeniti eum appellatione confiteatur eumque participem magis factum, Iesum quoque alterum quempiam præter Emmanuhel dicat, anathema sit.

A catholico contradicitur: Eadem et per eadem uoluens, in eodem luto uersuram soluit; prodit enim iterum de tortuosis cauernis sibilans patris sui more serpentis. producit namque unigenitum, quem natura filium dei uult intellegi, quem tamen nobiscum deum esse non censet, quia ei nomen Emmanuhelis naturale non tribuit, sed significatiuam solius uocabuli appellationem, sicut et temporali Emmanuheli suo unigeniti nomen minime naturale largitur, sed propter copulationem seu coniunctionem illius naturalis unigeniti inanem nuncupationem reliquit.

H Cyrillus dixit: Si quis audet dicere adsumptum hominem coadorari cum deo uerbo oportere et connuncupari deum tamquam alterum cum altero (adiectio enim unius Bal 152 syllabæ hoc cogit intellegi) et non magis una reuerentia ueneratur Emmanuhelem unamque ⟨ei⟩ glorificationem dependit secundum quod uerbum caro factum est, anathema sit.

H Nestorius dixit: Si quis serui formam per se ipsam, hoc est secundum propriæ naturæ rationem colendam esse dixerit et omnium rerum dominam esse et non potius per societatem qua beatæ et ex se naturaliter dominicæ unigeniti naturæ coniuncta et conexa est, ueneratur, anathema sit.

1—4, 15—22, 30—37 *PLH* 5—14, 23—29 *P*

1 hanc *om. LH* magis *LH* [= *Bs*] 2 naturali *P* naturam *LH* [= *Bs*] quam *P* quam et *LH* [= *Bs*] 5 se more celare *scripsi* sermo recelare *P* 6 *scripserim* absconditi munitos 9 tamquam *Garnier* tam *P* 12 portabit *P* 16 dignitate *P* tributam *LH* 18 respondit *LH* de — est *P* de uirgine et in uirginem creatus est *L* de uirgine creatus est in uirginem *H* in uirgine creatus est *Bs* 19 unigenitum qui] unigenitumque *H* 20 ad *P om. LH* [= *Bs*] naturaliter unigenitus *LH* [= *Bs*] eum *om. LH* [= *Bs*] 21 eumque *P* eum *LH* [= *Bs*] magis *P om. LH* [= *Bs*] emmanuhelem *LH* 23 uolens *P* 26 ei *Garnier* et *P* 31 cum altero *P* alteri *LH* 32 syllabæ *P* syllabæ id est con *LH* et *PH* ut *L* uenerctur *L* 33 ei *om. P* factum est caro *L* 34 respondit *LH* per se ipsam *PH* pro se ipso *Ls* pro se ipsa *B* 35 dixerit *et* duxerit *L* duxerit *H* rerum *om. LH* [= *Bs*] esse *om. LH* 36 quam *LH* [= *Bs*] et *om. H* dominæ *LH* naturæ *P* [= *Bs*] natura *LH* 36/37 et conexa *om. LH* [= *Bs*] 37 uenerantur *H*

Contradicit catholicus: Nullus umquam Christianorum separauit et diuisit per distantiam seu differentiam meritorum unum et eundem deum dei filium Iesum Christum, ut eum sibi ipsum diuersa dignitate duplicem ac sic disparem demonstraret.

Θ Cyrillus dixit: Si quis eum qui unus est dominus Iesus Christus, ita glorificatum esse ab spiritu sancto tamquam aliena potentia, qua per eum uteretur, ab eoque meruisse inoperari posse aduersus inmundos spiritus et per eum implesse diuina signa et non magis proprium eius esse spiritum dicat, sicut et patris, per quem signa operatus est, anathema sit.

Θ Nestorius dixit: Si quis formæ serui consubstantialem esse dixerit spiritum sanctum et non potius per illius mediationem, quæ est ad deum uerbum, ab ipsa conceptione habuisse dixerit copulationem seu coniunctionem, per quam in homines communes simul non numquam mirandas curationes exercuit et ex hoc fugandorum spirituum eueniebat esse potestatem, anathema sit.

Bal 153 Catholicus contradicit: Quam mediationem inter deum uerbum et spiritum sanctum adfert inauditam sæculis omnibus et omnibus hominibus, scire non possumus, cum
1 Tim. 2, 5 unam esse mediationem scripturæ diuinæ testentur his Pauli apostoli dictis: unus
Eph. 2, 14. 15 enim mediator dei et hominum homo Christus Iesus, et iterum: ipse enim, qui fecit utraque unum, et medium parietem soluens, inimicitias, in carne sua legem mandatorum in decretis euacuans, ut duos condat in semet ipso in uno nouo homine, faciens pacem et cetera, quæ inserere longum est. quid ergo sibi uult ista tota nouitas inaudita, nisi ut etiam ab spiritus sancti substantia Christum separaret nec eum ex se potuisse signa et uirtutes sine huius [ex] mediatione uel etiam auxilio operari?

Hebr. 3, 1 Cyrillus dixit: Pontificem et apostolum confessionis nostræ Christum factum esse
Eph. 5, 2 sancta scriptura designat; obtulit enim se ipsum pro nobis deo patri in odorem suauitatis. si quis ergo pontificem nostrum et apostolum alium dixerit esse factum præterquam ipsum deum dei uerbum, quando factum est caro et secundum nos homo, sed quasi alterum præter ipsum specialiter hominem ex muliere, et si quis dicit quia pro se obtulit semet ipsum oblationem, et non magis pro nobis solis (non enim indiguit oblatione qui peccatum nescit), anathema sit.

Hebr. 3, 1 Nestorius dixit: Si quis illud in principio uerbum pontificem et apostolum confessionis nostræ factum esse seque ipsum obtulisse pro nobis dicat et non Emmanuhelis
Bal 154 esse apostolatum potius dixerit oblationemque secundum eandem diuidat rationem ei qui uniuit et illi qui unitus est ad unam societatem filii, hoc est deo quæ dei sunt, et homini quæ sunt hominis, deputans, anathema sit.

Catholicus contradicit: Ecce iterum cum suo, quia ipsius semper dicendus est, Emmanuhel, quam manifestus est, apparuit, cui propria merita separatim consignat tamquam infimo et longe inferiori quam ille est alius quem decernit non esse nobiscum

---

4—12, 23—34 *PLH* 1—3, 13—22, 35—37 *P*

2 istantiam *P* 3 sic *Garnier* si *P* 4 $\overline{\text{dnm}}$ $\overline{\text{ihm}}$ $\overline{\text{xpm}}$ *LH* ita *om LH* 5 alienam potentiam *L* eoque *et* eo quem *L* eo quem *PH* 6 posset *H* implere *LH* 7 sicut et patris *P om. LH* 8 respondit *LH* formæ *PH* formam *LBs* esse *om. LH* $\overline{\text{spm}}$ $\overline{\text{scm}}$ *PLH* spiritui $\overline{\text{sco}}$ *Bs* 10 mediationem *et* meditationem *L* meditationem *H* mediationis *P* ex *LH* [= *Bs*] 10 copulationem seu *om. LH* [= *Bs*] quas *LH* [= *Bs*] 11/12 communes non numquam et in homines *LH* [= *Bs*, *ubi om.* et] 11 simul *om. LH* [= *Bs*] miserandas *P* 13 contradixit *P* 15 meditationem *P* 20 uult ista *scripsi* uultis *P* $\overline{\text{spu}}$ *P* 21 signa et *Garnier* signet *P* ex *deleui* 24 enim *P* autem *LH* 25 ergo *om. LH* alium *P om. LH* 25/26 præterquam — uerbum *P* non ipso ex deo uerbo *LH* 27 homine *P* 28 semet *P* se *LH* oblationem *P* oblatione *et* oblationem *LH* 30 respondit *LH* illum *LH* [= *Bs*] 32 apostolatum *P* apostolum *LH* [= *Bs*] potius *om. LH* [= *Bs*] 33 illi *P* ei *LH om. Bs* est *om. LH* [= *Bs*] 33 communitatem *LH* [= *Bs*] sunt *om. LH* [= *Bs*]

deum, naturaliter tamen deum, qui illum dignatione coniunctionis, uocabulo seu nuncupatione, non autem natura, faciat deum.

I A Cyrillus dixit: Si quis non confitetur carnem domini uiuificatricem esse tamquam propriam ipsius dei uerbi, sed quasi alterius cuiuspiam præter ipsum, coniuncti quidem eidem secundum dignitatem aut secundum quod solam diuinam inhabitationem habuerit, et non potius, ut diximus, uiuificatricem esse, quia facta est propria uerbi dei, cui omnia uiuificare possibile est, anathema sit.

I A Nestorius dixit: Si quis unitam carnem uerbo dei ex naturæ propriæ possibilitate
uiuificatricem esse dixerit, ipso domino et deo pronuntiante: spiritus est qui uiui- Ioh. 6, 64
ficat; caro nihil prodest, anathema sit.

Et subiungit: Spiritus est deus, a domino pronuntiatum est. si quis ergo Ioh. 4, 24
deum uerbum carnaliter secundum substantiam carnem factum esse dicat, hoc autem modo, inquit, et specialiter custodite, maxime domino Christo post resurrectionem
discipulis suis dicente: palpate et uidete quoniam spiritus [et] ossa et carnem Lc. 24, 39
non habet, sicut me uidetis habere.

Catholicus contradicit: Claudendæ Christianæ aures, ne tantam apertam blas- Bal 155
phemiam audiant. ait namque carnem Christi per suam naturam uiuificatricem non esse et adhibet euangelicum testimonium et id impietati suæ existimat conuenire, quod quam sceleste et uiolenter adtraxerit, ipsa ueritas euangelica feriat oculos eius.
namque ibi tunc dictum est: spiritus est ⟨qui⟩ uiuificat, caro nihil prodest, Ioh. 6, 64
quando docebat apostolos secundum interiorem hominem, id est non carnaliter, sed spiritaliter uiuere oportere et secundum hoc intellegere quæ audiebant, ubi recte conuenit dictum: spiritus est qui uiuificat, caro nihil prodest. et hic sanctissimus, ut inutilem et fragilem atque infirmam esse carnem Christi persuadeat, ad suum blasphemum sensum sententiam hanc saluatoris uiolenter adtraxit, tamquam de sua
carne ille dixisset caro nihil prodest. et ubi est domini item illud dictum: nisi Ioh. 6, 54
manducaueritis carnem meam et biberitis sanguinem meum, non habetis uitam in uobismet ipsis? quam totam euangelicam circumstantiam ad confutandum eum uel sequaces eius inserere necessarium et plus quam utile duximus.
dixit ergo Iesus: Amen amen dico uobis, non Moyses dedit uobis panem Ioh. 6, 32-64
de cælo, sed pater meus dat uobis panem uerum de cælo. panis enim dei est qui de cælo descendit et dat uitam mundo. dixerunt ergo ad eum: Domine, semper da nobis hunc panem. dixit ergo ad eos Iesus: Ego sum panis uitæ; qui uenit ad me, non esuriet, et qui credit in me, non sitiet umquam. sed dixi uobis quia et uidistis me et non credidistis. omne quod dat mihi pater, ad me ueniet, et eum qui
uenit ad me, non eiciam foras, quia descendi de cælo, non ut faciam Bal 156
uoluntatem meam, sed uoluntatem eius qui me misit ** ut omnis qui uiderit filium et credit in eum, habeat uitam æternam, et ego resuscitabo eum in nouissima die. murmurabant ergo de eo Iudæi ad Iesum quia dicebat: Ego sum panis qui de cælo descendi, et dicebant: Nonne

3—15 *PLH* 1. 2, 16—41 *P*

4/5 quidem eidem *LH* quem eidem *P* 5 aut *P* aut tamquam *LH* 6 ut diximus *P* sicut dixi *H* sicut dixi *et* sicut dixit *L* 8 respondit *LH* unitatem *et* unitam *L* unitatem *H* uerbo dei *om. LH* [= *Bs*] possibilitatem *P* 9 est] et *P* 10 prode est *P* 11 et subiungit *om. LH* [= *Bs*] 13 inquit *P om. LH* [= *Bs*] et *om. H* custodire *H* 14 quia *LH* [= *Bs*] et *om. LH* 15 habere *om. L* [= *Bs*] *in fine add.* anathema sit *LH* [= *Bs*] 18 euangelium *P* 20 qui *om. P* prode est *P* 25 blasphemum *Garnier* blasphemium *P* 26 prode est *P* 32 uita *P* 37 descendit *P* 38 *lacunam statui*

hic est Ioseph filius fabri, cuius nos nouimus patrem et matrem? quomodo ergo dicit quia de cælo descendi? respondit ergo Iesus et dixit: Nolite inuicem murmurare. non potest ad me uenire quisquam, nisi eum pater, qui me misit, adtraxerit, et ego resuscitabo eum in nouissima die. scriptum est enim in prophetis: et erunt omnes docti dei. omnis ergo qui audit a patre et didicit, uenit ad me; non quia patrem uidit quisquam, nisi qui est a deo, ipse uidit patrem. amen amen dico uobis, omnis qui credit in me, habet uitam æternam. ego sum panis uitæ. patres uestri manducauerunt manna in deserto et mortui sunt; hic est panis qui de cælo descendit, ut qui manducauerit ex eo, non moriatur. ego sum panis uitæ, qui de cælo descendi; si quis manducauerit ex hoc pane, uiuet in æternum, et panis quem ego dabo, caro mea est pro sæculi uita. litigabant ergo Iudæi ad inuicem dicentes: Quomodo potest iste dare nobis carnem suam manducare? dixit ad eos Iesus: Amen amen dico uobis, nisi manducaueritis carnem filii hominis et biberitis sanguinem eius, non habebitis uitam in uobismet ipsis. qui manducat carnem meam et bibit sanguinem meum, habet uitam æternam, et ego resuscitabo eum in nouissima die. caro enim mea uere est cibus et sanguis meus uere est potus. qui manducat carnem meam et bibit sanguinem meum, in me manet et ego in illo.
Bal 157 sicut enim misit me ⟨uiuens⟩ pater, et ego uiuo per patrem; qui manducat me, et ille uiuet per me. hic est panis qui de cælo descendit, non sicut manducauerunt patres uestri in deserto manna et mortui sunt. qui manducat hunc panem, uiuet in æternum. hæc dixit docens in synagoga in Capharnaum. multi ergo audientes de discipulis dixerunt: Durus hic est sermo; quis potest audire eum? sciens autem Iesus apud semet ipsum quia murmurarent de hoc discipuli eius, dixit eis: Hoc uos offendit? si ergo uideritis filium hominis ascendentem ubi erat prius? spiritus est qui uiuificat, caro nihil prodest.

Sed quid miramur eum hoc fecisse de euangelii testimonio, cum et illud aliud similiter uiolenter adtraxerit et abusus sit ad impietatem sensus sui, quo putauit euan-
Ioh. 3, 6 gelica auctoritate ei robur adferri, ubi dictum est: quod de carne natum est, caro est; quod de spiritu, spiritus est. namque hoc testimonium adhibuit in illo insipientissimo tractatu suo quo primo de uirgineo partu disputauit. quo in loco
p. 30, 7-11 sic dixit: non peperit deum Maria, uir optime (quod enim de carne nascitur, caro est, et quod de spiritu, spiritus est), sed peperit hominem deitatis instrumentum et hominem portantem deum. cum illo tempore ad Nicodemum archisynagogum tunc non credentem dictis saluatoris sermo esset quia carnaliter saperet,
Ioh. 3, 3 cum audiret: nisi quis renatus fuerit denuo, non potest saluus fieri, rettulit
Ioh. 3, 4 ille: quomodo potest istud fieri? numquid senex iterum introibo in uterum matris, ut renascar? tuncque, notata stultitia eius, qua, ut dixi, non
Ioh. 3, 5 spiritaliter, sed carnaliter saperet, aperte audiuit: nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu, non potest intrare in regnum dei siue, ut alibi scriptum
Bal 158 ⟨est⟩: nisi quis renatus fuerit denuo, ubi subiunxit: quod de carne natum

---

P

12 uiuit *P* 19 est uere est *P* 21 uiuens *addidi* 22 descendi *P* 25 discipuli *P* 26 qui *P* 29 prode est *P* 30 qui *P* 31 ab *P* 32 adferri *scripsi* adferre *P* 42 sapere *P* 44 est *om. P*

est, caro est. hæc cum ‹ita› sint, ubi et quando adhibendum iste putauit dictum hoc quod de carne natum est, caro est? scilicet ut deum Christum ex uirgine natum negaret. namque hoc testimonium quo ei proficit nisi ut qui ex carne uirginis caro natus est, sicut homo sit tantum, in quo deus uerbum habitare dignatus est?

I B Cyrillus ‹dixit›: Si quis non confitetur deum uerbum carne passum esse et carne
crucifixum et mortem carne gustasse factumque primogenitum ex mortuis, secundum Col. 1, 18
quod est et uita et uiuificator tamquam deus, anathema sit.

I B Nestorius dixit: Si quis confitens passiones carnis, has quoque uerbo dei et carni simul, in qua factus est, sine discretione dignitatis naturarum tribuerit, anathema sit.

Catholicus contradicit: Quid furit incassum? quid insanit inaniter? nemo ‹non› mente captus, dumtaxat Christianus, illi ineffabili diuinæ naturæ secundum ipsam uiuam essentiam uel naturam quaslibet passiones uel quas caro nostra uel animus perturbationes et mobilitates uel ex lætis uel ex tristibus patitur, tribuit, quia nec animæ humanæ corporeos dolores adsignat. est enim in his inpassibilis, quia et inmortalis, quamuis proprias suas, ut supra memorauimus, habeat ex mobilitate passiones; tamen quamdiu in consortio carnis suæ degit, et doloribus illius compatiatur ex tristitia necesse
est, nihil ipsa, ut diximus, doloribus patiens in sua essentia uel natura. ita incom- Bal 159
parabiliter et inæstimabiliter atque inenarrabiliter illud uerbum dei filius deus gerens hominem, passus ex anima et corpore, rectissime dicitur passus quicquid illa suscepta humanitas pertulit. ipsius enim propria tota illa humana substantia erat quam sanandam susceperat sibi coniungens, unum se totum cum illa faciendo et cum illa deus manens quod erat, existens etiam homo; homo quoque deus ad iudicandum ita
uenturus secundum prophetæ dictum, quo uisibilem dicit esse uenturum, uidebunt, Ioh. 19, 37
inquiens, in quem conpupugerunt. et alius propheta: et homo est, et quis ?
agnoscit eum? in Actibus autem apostolorum angeli ad eosdem apostolos: uiri Act. 1, 11
Galilæi, quid miramini hunc uirum quem uidetis Iesum, aspicientes in cælum? qui adsumptus est a uobis in cælum, sic ueniet, sicut uidistis eum euntem in cælum.

Cum autem illud eius in superiore sermone uel tractatu legitur quod est circa p. 46, 2-4
finem quaternionis * ad locum ubi signum asteriscorum est, indiscussum remanere non
debet, ubi magni ludibrii sensus inauditos inferre molitur. uult enim quod Christus Mt. 1, 1
a Matthæo neutræ naturæ esse prædicatus est. quod si ita est, quod absit, ergo nullius erit, nisi forte, quod eius capitis periculo dictum sit, beluinæ. hanc autem illi cum impietate uecordiam ultimam parit prauus sensus eius quo duplicem Christum pronuntiat, uelut hominem et deum a se natura diuisos, cautissimus quasi et rationis liquidæ disputator, et non uidet alterum Arrium cum uaniore cautela occurrentem sibi,
qui ei Christum apud se fabricatum triplicem ingerat, ex anima scilicet et corpore et deo. Bal 160
quid si ei Apollinaris quoque in faciem ueniat, qui quemlibet communem hominem ΤΡΙΥΠΟΣΤΑΤΟΝ ex anima, corpore et mente definit, aliud mentem esse uolens seu rationem, aliud animam, diuersæ scilicet naturæ, diuersæ substantiæ? qui quamuis in Christo mentem seu rationem non fuisse, sed animam sine mente, pro ea autem domini

5—9 *PLH* 1—4, 10—41 *P*

1 ita *om. P* 3 negare hæc cum ita sint — caro est *P* 5 dixit *om. P* passum esse carne *LH* 5/6 et crucifixum carne *H om. L* 6 carne *om. H* ex mortuis *om. LH* 7 et *om. H* uitam *H* et uiuificator *om. LH* quam *LH* 8 respondit *LH* passionis *P* has *P* et has *LH* eas *Bs* 8/9 uerbo — tribuerit *P* tamquam uerbo dei [deo *et* deum *uel om. L*] tribuerit quas etiam carni in qua factus est, aut [et *H*] adhibuerit non discernens dignitatem naturarum *LH* [= *Bs*] 11 non *addidi* nisi *Garnier* 17 *malim* doloris 24 conpupungerunt *P* 29 tractato *P* quod *scripsi* qui *P* 30 *lacunam statui*; *excidit numerus quaternionis, ni fallor,* septimi 36 Arrium *scripsi* orri *P* 39 alium *P*

uerbum, qui officium mentis impleret, cum impietate deliret, tamen si quid ille præualuisset, quod absit, ut homo communis, ut diximus, triplex esse crederetur, nonne hic insanissimus magister quadruplicem nobis intulerat Christum, ex anima corpore mente et deo? his igitur deliramentis omissis, Christum nos deum ab æterno uerbum apud patrem, carnem factum, id est hominem factum, confitemur ex anima rationali et corpore, manente in eo incommutabili atque inconuertibili cum patre et spiritu sancto diuina natura, unum totum indiuisum a sua carne et anima, ut diximus, rationali, non duplicem dicendum, non triplicem, quia nec homo communis unus ex anima rationali et corpore duplex aut triplex umquam dici potuit, sed in singularitate status sui unus et una substantia. ita et illa ineffabilis diuina filii dei maiestas in sua persona et substantia una est cum adsumpta anima sua compote mentis suæ siue rationis et solido ac perfecto corpore suo, nihil harum ab istis uanissimis et impiissimis dupli uel tripli in se appellationum admittens propter unitatem uel singularitatem in qua ei hominem suscipere et gerere placuit seque ⟨e⟩ deo et illo facere unum dominum Iesum Christum
Bal 161 cum patre et spiritu sancto in trinitate unum deum manentem in sæcula, de quo Iohannes
1 Ioh. 1, 1-3 apostolus in epistula sua prima ita ait: quod fuit ab initio, quod audiuimus et uidimus oculis nostris, quod perspeximus et manus nostræ palpauerunt de uerbo uitæ et uita manifestata est et uidimus et testamur et adnuntiamus uobis uitam æternam, quæ erat apud patrem et apparuit nobis, quod uidimus et audiuimus, adnuntiamus et uobis, ut et uos societatem habeatis nobiscum et societas nostra sit cum patre et cum filio eius Iesu Christo.

Quid etiam in secundo folio quaternionis noni codicis huius ab illo, ubi hoc signum est, dictum contineatur, cautus et prudens lector adtendat. cum enim miræ fatuitatis et dementiæ hic homo sit, impietatis autem abruptissimæ, mirandum est hunc ita uecordem sequaces uel auditores sensus alicuius homines habere potuisse. ne igitur sanctam uirginem Mariam theotocon confiteatur, quid uanus dicat, sollicite uideamus.
p. 55, 9-11 nusquam, inquit, Nicænum concilium ausum est dicere quia uerbum deus natus est ex Maria. ait enim hoc concilium, inquit: credimus et in unum dominum Iesum Christum; cum utique Iesus Christus non sit huic ipsi aliud nisi dominus, qui dominus dei uerbum dei filius sine dubio est cum adsumpto suo corpore et anima rationali integer homo factus, in illius sanctæ feminæ utero figuratus atque procreatus, procedensque iam totus deus atque homo, totum et totus inseparabiliter unum atque unus est. hic ipse autem magister insanus unde Iesum Christum saltem dominum dicit, si ei et uerbum dei non
Bal 162 est? neque enim ulli creaturæ dominatio competit nisi soli deo. an nec hoc doctor hic egregius nouit? si igitur Iesus etiam deus non est apud illum ab ipso et in ipso et cum ipso conceptu et partu, ut recte genetrix ⟨eius genetrix⟩ dei, id est secundum rectissimam ueterum patrum definitionem theotocos sit, unde illi saltem dominus uisus est
p. 55, 12 esse? deinde Christi nomen quis ei dixit uel ubi somniauit duarum esse nomen significatiuum naturarum? ⟨cum⟩ magis hominem hoc nomen apud homines exprimat intellegendum, ΑΠΟ ΤΗϹ ΧΡΙϹΕωϹ, id est ab unctione unctum, quod dei naturæ non conpetebat.

p. 55, 16. 17. 19 Accedit illud eius inæstimabilis fatuitatis, quo dicat dixisse illud sanctum concilium Iesum Christum unigenitum, qui de deo patre natus est, consubstantiuum, id est homousion patri, qui propter nos descendit; Iesus certe, ut ipse uult, homo est. dicatur,

12 harum *Garnier* horum *P* 13 appellationum *Garnier* appellationis *P* 14 e *addidi* 23 noni *Garnier* non in *P* 26 hominis *P* 37 eius genetrix *addidi* 38 definitam *P* 40 cum *add. Garnier* 43 inæstimabilis *Garnier* inæstimabile *P*

quæso, quomodo ei uel apud eum patri deo consubstantiuus est, nisi tamquam deus ex patre genitus deo? aut iterum quomodo ei deus non est qui de Maria est, si natus ita est quomodo sensit et pronuntiauit concilium Nicænum? et huic uerbo tantum tenus placuit consistere: quid ergo solidum, quid sanum, quid integrum apud istum est?

Accedit etiam maius impietatis deliramentum dicentis prætermisisse illos patres p. 55,22-27 pronuntiare credere se in deum uerbum filium unigenitum; sed dixerunt, inquit, unum se credere dominum Iesum Christum, consubstantiuum patri, deum de deo uero, lumen de lumine, per quem omnia facta sunt, tamquam deus uerbum apud istum filius non sit, sicut inferius eius sermone apertius declaratur. quæ huius hæc uanitas quæue Bal 163 dementia quodue ludibrium potius in tam inconstanti sermone non minus stulto quam impio, ut uerbum dei dei filius ei non sit, ut Iesus Christus ex medietate deus, ex medietate homo, uerbum tamen idem dei filius esse non possit, modo consubstantiuus natus ex deo patre, deus uerus de deo uero, lumen de lumine, postea uero horum nihil proprium naturaliter habens, sed sola nuncupatione alterius particeps diuinæ dignitatis, tamquam homo natus ex tempore? claudendæ sane Christianæ aures, cum dicitur filii nomen non significare uerbum illud patris quod ex ipso et in ipso est. et quod testimonium inferat, esto lector attentus. *misit, inquit, deus filium suum factum ex* p. 55, 30. 31 Gal. 4, 4 *muliere, factum sub lege*, uidelicet ut quia natus ex muliere non est deus, uerbum filius non sit, sed alius qui potuit nasci partu mulieris. certe superius placuerat illi patrum sententia Iesum Christum patri deo consubstantiuum esse, deum de deo uero, lumen de lumine, et rectissime placuerat. quid illi de uerbo dei, quod in principio Ioh. 1, 1 apud deum erat et deus erat, subito iterum uisum est ut dei filius non sit, aut Iesum Christum, qui consubstantialis deo patri est et deus uerus de deo uero et lumen de lumine, sicut ei optime placuerat patres Nicæni definisse concilii, deum non esse, ut totus et totum, unus et idem et unum quicquid est et de illo dicitur et quoquo pacto enuntiatur, intellegi debeat et sentiri? qui tamen si factus est homo, ut Iohannes euangelista fidelissimus et ueracissimus testis est quia *uerbum caro factum est*, et id dubium Ioh. 1, 14 non est, non est negandum, quod hic ficte erubescit, factum esse sub lege et in se uniuersa Bal 164 suscepisse quæ tamquam homo factus gerere debuit. sed sic non est negandum, immo totis uiribus confitendum, ut manente apud eum deitatis inpassibili ex omni parte natura, suscepta ab eo ista esse credantur.

Quis autem etiam hoc eius aliud deliramentum æquo animo ferat quo ait Christum Iesum suum ipsius dominum esse? cuius uerba sunt ista: hoc autem dico, inquit, ut p. 59, 29-31 noueritis quam superexcellens et summa quædam coniunctio existebat etiam in infante ipso, cum dominica caro conspicitur. erat enim ipse et infans et infantis ipsius dominus. quis umquam suus esse dominus dictus est? sed hic cum uult et conatur quartam introducere in sancta trinitate personam atque substantiam, miræ est stoliditatis et impietatis maculis inquinatus.

Quartum quoque tractatum eius, qui in isto codice continetur, diligentius et sollicitius considerandum admonemus, cuius initium istud est: Dulcem nobis præcedens p. 39, 23 doctor mensam caritatis adposuit. ad cuius loca peruidenda, quæ hic exponere curabimus, signa labyrinthorum apposita lector inueniet. ibi namque inter Samosatenum Paulum et Fotinum magistros suos, purgare per ⟨hoc se⟩ studens tamquam ab eorum doctrina alienus, differentiam quæ sit, molitus ostendere est atque ita ait: Paulus quidem p. 41, 32. 33

---

5 acces, *superscr.* it *P* 19 non sit *scripsi* non misit *P* 35 conspiceretur *Garnier* 36 coronatur *P* 37 miræ est stoliditatis *scripsi* mira ē odilitatis *P* 41/42 curauimus *P* 43 per hoc se studens *scripsi* perstudens *P*

in eo quod dicit Christum hominem solum et tunc initium habere ex quo de uirgine natus est.

Quod totum impietatis malum Photini est magis, ab Hebione Stoico philosopho Bal 165 tractum, qui tempore adhuc Iohannis apostoli intra Asiam extitit et Christum hominem communem ex Ioseph et Maria natum et eum uitæ merito omne humanum genus præisse proque hoc in dei filium adoptatum ausus est prædicare, adserens se Matthæi Marci et Lucæ euangelistarum auctoritatem secutum. quo tempore Iohannes apostolus Ioh. 1, 1 contra hunc condidit euangelium, quo præfatus ait in principio esse uerbum et uerbum esse apud patrem et deum esse uerbum, post quam præfationem subdescendens, ut Ioh. 1, 3. 4 ostenderet quem illi tres euangelistæ hominem scripserant, esse etiam deum, ait: quod Ioh. 1, 14 factum est in illo, uita est, et post pauca: et uerbum caro factum est. hunc itaque Hebionem philosophum secutus Marcellus Galata est, Photinus quoque et ultimis temporibus Serdicensis Bonosus, a Damaso urbis Romæ episcopo prædamnatus [est]. Paulus autem Samosatenus, qui fuit Antiochiæ episcopus temporibus Aureliani principis, uerum est quidem quod Christum communiter ut ceteri natum hominem ex utroque parente definit, uerbum autem dei patris non substantiuum, sed prolatiuum uel imperatiuum sensit atque pronuntiauit, non, ut fides habet catholica, uerbum in substantia uel essentia consubstantiuum, id est ΟΜΟΟΥCΙΟΝ filium dei patris. Photinus autem huic insanissimo Nestorio parem sententiam tenuit, uerbum dei quidem non negans esse in substantia, sed hoc extrinsecus in isto qui ex Maria more communi coniugum natus est, Iesu inhabitasse peculiariter et omnia illa per hunc fecisse in terris Bal 166 miracula quæ in euangeliis legimus. ΛΟΓΟΠΑΤΟΡΑ uero quod hic insanissimus dicit nesciens quid loquatur, ΥΙΟΠΑΤΟΡΑ Praxeas primus, inde post non multum Montanus cum sua Prisca et Maximilla pronuntiant. post hæc autem Sabellius tempore quo impissimus Arrius extitit, monarchian se in diuinitatis substantia retinere debere putantes, nefando errore decepti, ausi sunt deum patrem ipsum sibi filium, ipsum sibi esse patrem, ipsum sibi esse spiritum sanctum, ipsum incarnatum passum crucifixum, ipsum a Iudæis omnia pertulisse, resurrexisse a mortuis et omnia peregisse quæ nos per Christum in persona propria eius pro humani generis salute gesta esse credimus et confitemur.

Differentia itaque inter Samosatenum et Photinum ista sola est qua Paulus uerbum dei deum ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΝ ΚΑΙ ЄΞΟΥCΙΑCΤΙΚΟΝ ΛΟΓΟΝ ΚΑΙ ЄΝЄΡΓΗΤΙΚΟΝ id est prolatiuum et potestatis effectiuum uerbum sensit, non substantiuum, quem Græci ЄΝΟΥCΙΟΝ dicunt. Photinus autem Nestorii magister uerbum quidem hoc dei esse in substantia non negat, sed esse id dei filium non uult; habitasse sane peculiariter uel adhæsisse Christo Iesu de Ioseph et Maria nato nec quicquam hunc plus fuisse quam hominem cum impietate delirat, qui omnes omnino homines uitæ merito anteuenerit. quem Photinum Romana ecclesia et eius priores huiusmodi prauitatis Homuncionitas nominat, Sabellianos uero cum antiquioribus similibus eorum Patripassianos appellat, quia, ut dictum est, ipsum patrem ipsum filium sentiunt nomine unionis, qui aliquando

---

13 *cf. Tomum Damasi, Eccles. Occid. mon. iur. ant. ed. Turner 1, 285*: anathematizamus Fotinum, qui Ebionis hæresim instaurans dominum Iesum Christum tantum ex Maria confitetur. *ceterum simili ignorantia Bonosum post mortem damnatum esse dicit Iustinian. de trib. capit. [PG 86, p. 1025].*

---

7 auctoritate *P* 8 præcatus *P* 13 Bonosus qui *Garnier* bonus *P* 14 est *deleui* 19 patrem *P* 21 fecisse *Garnier* æsisse *in* hæsisse *corr. P* 22 ΑΟΓΟΠΑΤΟΡΑ *P* 24 Sabellius = οἱ περὶ Σαβέλλιον 32 ЄΞΟΥCΙΟΤΙΚΟΝ *P* ΚЄΝЄΡΥΗΤΙΚΟΝ *P* 36 nequiquam *in* necquiquam *corr. P* 38 romanæ ecclesiæ *P* 39 sabellianus *P* 39 similibus *Garnier* similioribus *P*

pater, aliquando filius, unus atque idem ipse sit sibi, etiam spiritus sanctus sit. Nestorius Bal 167 sane a Photino auctore suo in id tantum dissentit quod ex uirgine Maria Christum adserit natum, in reliquis uero omnibus totus ipsius sequax, signifer et antesignanus est et in id maxime quod supra memoratum est, dei uerbum filium dei non esse nec dici debere nisi Iesum ex Maria natum, filium dei dicendum, quia templum habitantis in se [et] ex indiuisa inter se et uerbum dei societate et coniunctione hoc dici meruit, non tamen esse natura filium dei et ex hac uniuersa diuinitatis priuilegia consecutus sit, non ea habens natura, sed gratia. quod eius impietatis genus non hic in isto capitulo, sed in aliis scriptis, in isto tamen codice insertis et tractatibus continetur et legitur, et inde est quod catholicus qui legit, cautus esse debet de uarietate et inconstantia quam utrum astutia an uecordia ad alliciendum auditorem habeat, non est facile nosse, quouis tamen pacto constat eum uarium esse sibique contrarium. quis autem non agnoscat huiusmodi hominem aut tamquam astutum captatorem esse fugiendum aut tamquam excordem, utpote sibi aduersantem et ex uarietate confusum, nullo modo esse sequendum?

In illis sane duodecim capitulis quibus ad hunc ipsum Nestorium sanctus episcopus Cyrillus scribens rectam et sanam exposuit fidem et hic a contrario singulis eis respondendo contradicendum putauit, secundum eius contradictionis capitulum retractandum est. ibi namque ita ait: Si quis in uerbi dei coniunctione, quæ ad carnem facta est, de loco p. 73, 7-11 in locum commutationem siue conuersionem diuinæ essentiæ dixerit factam eiusque Bal 168 diuinæ naturæ carnem capacem dixerit aut partiliter unitam carni aut iterum in infinitum incircumscriptam cum diuina natura coextenderit ad capiendum deum eundemque ipsum natura et deum dicat et hominem, anathema sit. quasi quisquam similis eius insanus saltem angelos, qui, sicut scriptum est, igniti sunt spiritus; dictum est enim de eis: q u i f a c i t a n g e l o s s u o s s p i r i t u s e t m i n i s t r o s s u o s f l a m m a m Ps. 103, 4 u r e n t e m, angelos ergo, quos frequenter et diuersis temporibus ad sanctos quosque missos esse, sicut legimus, credimus quoque, qui ut his ad quos missi sunt, potuissent esse uisibiles, humanum habitum gessisse sumptis corporibus certum est, sed utrum tantum corpora ab his suscepta sint, in quibus illi spiritus sancti pro tempore habitando animarum rationalium ministerium impleuerunt, an animata corpora uatum more extrinsecus inspirauerint, non est facile et temere horum aliquid adfirmandum. quæ præsumpta incerta tamquam certa et scripturis minime expressa opinio Apollinarem Laodicenum et postea Arrianos, non autem ipsum Arrium, et Eunomium quoque et ultimum Macedonium forte decepit, ut hinc sentirent et pronuntiarent Christum dei filium corpus tantum hominis, non etiam animam suscepisse, pro anima autem spiritum deum dei filium uerbum patris in illo suscepto corpore habitasse. quod si ita est, stulto uere sensus sui errore decepti sunt. illa enim saluatoris humana susceptio longe et ultra quam [longe] æstimari potest, ab ista angelorum incomparabilis inuenitur, quia hæc pro redemptione totius humani generis futura oportebat ad totam ex integra Bal 169 quæ saluanda erat atque in cælum subleuanda cum ipso, etiam inseparabilis uita æterna mansura, totam pro ea humanam gestare naturam, hæc autem angelorum pro tempore corporalis adsumptio ad exhibendum officium diuinitus imperatum, quocumque modo de duobus, utrum animata an sine animis corpora habuisse dicantur, in nullo fides catholica læditur, quamuis postea Apollinaris, in peius uelut emendans, animam quidem fuisse in Christo confessus, rationem autem seu mentem in ea hominis non fuisse, sed

4 dei uerbum dei *P* 5 quia *scripsi* qui *P* 6 et *om. Garnier* uerbum *scripsi* uerbi *P* 7 naturam *P* 13 huiusmodi *Garnier* huius *P* 15 in illis *Garnier* nullis *P* 28 sancti *Baluze* $\overline{scs}$ *P* 30 aliquid *Garnier* alia liquida *P* 37 longe *deleui*

pro ea deum dei filium extitisse cum impietate delirauerit. tot ergo et totiens, ut diximus, uariis temporibus angeli, siue corporibus tantum sumptis siue etiam animatis eis susceptis, numquid commutati et uersi ex illa spiritali et angelica sua natura, corporei uel etiam animales facti esse umquam a quoquam dici uel credi potuerunt? non utique. quid ergo ad offundendas nebulas imperitis hic insanus magister molitur
Ioh. 1, 14 ingerere, ita ut si quis dixerit filium dei deum uerbum secundum euangelium carnem factum seu hominem factum, statim tamquam impiissimus diuinitatem in carnem uersam esse pronuntians arguatur?

Illud autem quod in isto ipso capitulo ultimum posuit, quam impium quamque
p. 73, 10. 11 uanum sit, uideamus. ait igitur: eundemque ipsum si quis natura et deum et hominem dixerit, anathema sit. uolens duplicem Christum introducere uel incongrue sapere, quid dixerit, ignorauit. non enim uidit statim obici sibi posse neque deum illum
Bal 170 neque hominem natura esse dixisse, quia idem Christus ipse, cum sit deus et homo, immo, ut signatius dicatur et cautius, homo deus et deus homo non sit nisi natura, et si ei, ut uisum est, natura non est (quod in ipsius caput tale dictum et tam impium conuertatur), nec aliquid esse <potest> quia quod natura non potest esse, prorsus esse nihil potest.

38 INCIPIVNT EXCERPTA ANTISTITVM QVAE RECITATA SVNT CONTRA NESTORIVM IN SYNODO EPHESIORVM

I De statuta Nicæni concilii obseruanda
II De incarnatione domini Iesu Christi
III De natiuitate Christi contra Arrianos
IIII De hominem Christum perfectum
V De incarnatione Christi ad clerum Alexandrinæ ecclesiæ
VI De natiuitate Christi et conparatione figuli
VII De beneficia domini saluatoris in hominibus conlata
VIII De humanitate corporis Christi
VIIII De eo quod deus homo sit factus sed non duo filii
X De omnibus creaturis quod dominum conprehendere nequeunt
XI De Christo formam serui induto
XII De natiuitate Christi
XIII De auro tus et myrra et de adoptione filii
XIIII De uirginitate Mariæ et Christi passione et resurrectione
XV De libello Charisii presbyteri et aliorum presbyterorum qui a Nestorio decepti fuerant, et eius errorem cum eo simul damnantes
XVI De symbolo Nestoriano

---

38 *Graece extant in A 73—79 [cf. Abhdlg. d. Bayer. Akad. XXX 8 p. 28—34]. eadem uersio Latina habetur in Collectione Iusteliana [I], unde eam desumpsit collectio codicis Berolinensis 84 [N], et in Collectionibus codicis Vaticani [L] et Hadrianæ auctæ [H], præterea totorum gestorum uersiones extant in Coll. CT 46 et in Actis Chalcedonensibus, actionis denique de Charisio in Coll. Veronensi [XVIII. XVIIII], adnexa gestis primæ sessionis.*

1—17 *P* 18—36 *IN*, *L* [= αβγ], *H* [= *deg*]

1 extitisse *Garnier* extitit iste *in* extit iste *corr. P* impiete *P* delirauerit *Baluze* delirauit *P* 2 angelis *P* 14 natura *Garnier* naturæ *P* 16 esse potest *scripsi* esse *P* 18/19 *inscriptionem et capitula om. P* 18 antistitum quæ recitata sunt *LH* sanctorum patrum antistitum *IN* synodus *I* 20 statutis *H* obseruanda *Le* obseruand̄ *d* obseruandum *g* obseruando *IN* 21 dn̄i nr̄i *H* 22 aduersus *LH* 23 homine xp̄o perfecto *H* xp̄i *N* 24 xp̄i *INL* domini *H* alexandriæ *Lg* alexandrinum *e* alexandr̄ *d* ecclesiæ *om. LH* 25 conparatio *I* αβ 26 beneficiis *Ng* et saluatoris *H* in — conlata *om. H* 28 sed — filii *om. H* duo mirifice filii *L* 30 indutum [induto *H*] formam serui *LH* 32 aurum *IL*, *corr. I* et ture et myrre *H* adoptionum *I* αγ, *corr. I* optione β *H* 34 libellum *IL corr. I* 34/35 et — damnantes *om. H* 36 nestoriano *L* nestoriam *IN* nestorianorum *H*

XVII De anathematizantes Nestorium et omnem hæresim tessarescedecatitarum et eos qui non celebrant sanctum diem paschæ, et de catharœs
XVIII De responsis Nestorii peruersis
XVIIII De prædicantibus præter fidem Nicænam in omnibus abiciendis

EXPLICIVNT CAPITVLA

1 Post consulatum dō ns̄ Fl. Theodosii xiii et Fl. Valentiniani iii p̄p̄ Aug̅g̅ xi. Kal. Aug., qui dies est secundum Ægyptios Epip xxviii, Bal 171 d. 22 m. Iul. 431

iussu augustissimorum piissimorumque principum synodo congregata in Ephesiorum metropolim et sedentibus in episcopio reuerentissimi et religiosissimi episcopi Memnonis sanctissimis et deo dilectissimis episcopis

1 Cyrillo Alexandriæ, agente etiam uicem sanctissimi et religiosissimi præsulis sanctæ Romanæ ecclesiæ Cælestini
2 et Iuuenali Hierosolimorum
3 et Memnone Ephesiorum
4 et Flauiano Philipporum agente etiam uicem Rufi sanctissimi Thessalonicensis episcopi
5 et Firmo Cæsariæ Cappadociæ primæ
6 et Theodoto Ancyræ Galatiæ
7 et Acacio episcopo Melitines
8 et Perigene Corinthi Græciæ
9 et Cyro Aphrodisiados Cariæ
10 et Valerio Iconii
11 et Hesychio Parii
12 et Ellanico Rhodi
13 et Dynato Nicopoleos Epiri ueteris
14 et Euchario Dorrachii Epiri nouæ
15 et Perhebio Farmali
16 et Eudoxio Chomatus Lyciæ
17 et Siluano Cheretapon Frygiæ
18 et Vereniano Pergæ Pamphyliæ
19 et Amphilochio Sides
20 et Epiphanio Cratiæ Honoriados
21 et Gregorio Cerasuntis Ponti Polemoniaci
22 et Senecione codron
23 et Iconio Gortynos Cretæ
24 et Dalmatio Cyzici Bal 172
25 et Docimasio Maroneæ Thraciæ

1—5 *IN*, *L* [= αβγ], *H* [= *dcg*] 6—16 *PINLH* 17—37 *P*

1 anathematizantibus *NH* 2 de *om. LH* 3 *spectat ad Nestorii anathematismos qui in LH locum tenent excerptorum Nestorii* peruersis nestoriis *H* 4 abici *H* 5 EXPLICIVNT CAPITVLA I̅N̅C̅ SYNODVS EPHESIORVM *IN* 7 epiphi *H* 8 augustorum *H* principium *PINα* synodo congregata *P Γ* synodus congregata est *INLH* 9 metropoli *PN α H* sedentibus *P Γ* sedentibus cunctis *INL* residentibus cunctis deo amabilissimis et dei cultoribus episcopis *H* 10 sanctissimo et dilectissimo episcopo *H* [1] præsulis *IN* ep̄i *PLH* sanctæ *om. P.* [2] et *P Γ om. INL* et arcadio ep̄o legato et proiecto ep̄o et legato [legato — episcopo *om. g*] *H* iuuenalis *IN* βγ [3] et *om. IN* [4] uice *LP om. IN* ep̄i thessalonicæ *P* [5-153] et uniuersi [uniuersis *H*] una cum philippo p̄rb apostolicæ sedis romanæ ecclesiæ legato aeque [que *d* quæ *e* quem *g*] cum consedisset [consedissent *L*] *INLH* [6] theoto *P* [10] Οὐαλεριανοῦ *Γ* [12] rhodii *P* [14] euchеario *P* [15] perherbio farmuli *P* [16] comatus *P* [21] cæsasunthis *P* [22] codron *P Γ* = Σκόδρων [25] docimesio *P*

26 et Iohanne Proconesi
27 et Danihele Coloniæ secundæ Cappadociæ
28 et Romano Raphiæ
29 et Pauliniano Maiumæ
30 et Paulo Anthedonis
31 et Fido Ioppæ
32 et Iohanne Sycamazonis
33 et Theodoro Gadaron
34 et Letoio Libiadis
35 et Apella Eluses
36 et Theodoro Ariddelon
37 et Petro Parembolæ
38 et Iohanne Augustopoleos
39 et Saida Phænus
40 et Rufino Gabon
41 et Anysio Thebarum
42 et Callicrato Naupacti
43 et Domnino Opuntis
44 et Nicia Megaron
45 et Agathocleo Coloniæ
46 et Felice Apolloniæ et Bellidis
47 et Theodoro Dodonæ
48 et Anderio Cherronesi Cretæ
49 et Cyrillo Cylon Cherronesi
50 et Paulo Lappæ
51 et Zenobio Cnosi
52 et Luciano Toperi Thraciæ
53 et Ennepio Maximianopoleos
54 et Secundino Lamiæ
55 et Dione Thebarum Thessaliæ
56 et Theodoro Echinæi
57 et Martyrio Ilistron
58 et Thoma Derbes
59 et Athanasio Parosithi
60 et Themistio Iassi
61 et Aphthoneto Heracliæ
62 et Fileto Amyzonis
63 et Apella Cibyræ
64 et Spudasio Ceramon
65 et Archelao Myndi
66 et Fania Arpason
67 et Promachio Alindon
68 et Philippo Pergamorum Asiæ
69 et Maximo Cymæ
70 et Dorotheo Myrinæ
71 et Maximo Assi

32 Ἀιανοῦ *Γ* 35 appellæ lustes *P* 43 puntis *P* 46 feliciæ *P* 48 andario *P* 49 cyclone herronesi *P* 53 nepio *P* 56 eschinæi *P* 63 appella *P* 65 arthellao *P* 67 alydon *P*

72 et Euporo Ypepon
73 et Alexandro Arcadiopoleos
74 et Eutycho Theudosiopoleos
75 et Rodone Paleaspoleos
76 et Eutropio Euazon
77 et Aphobio Coloes
78 et Nestorio Sion
79 et Eracleone Tralleon
80 et Theodoto Nyses
81 et Theodoro Anineti
82 et Timotheo Briulon
83 et Theodosio Mastauron
84 et Tychico Chytron
85 et Eusebio Clazomenon
86 et Euthalio Colophonis
87 et Modesto Aneon
88 et Theosebio Prienes
89 et Eusebio Magnesiæ Sifylæ
90 et Sapricio Paphi Cypri
91 et Zenone Curii
92 ceretii Constantiæ
93 et Euagrio Solon
94 et Cæsario chorepiscopo
95 et Triboniano Aspendi Pamphyliæ
96 et Nunechio Selges Bal 173
97 et Solone Paraliæ
98 et Acacio Cotennon
99 et Nesio Corybrassi
100 et Matidiano Coracensium
101 et Nectario Sennon
102 et Eutropio Etennon
103 et Tariano Lyrbes
104 et Eusebio Asponon Galatiæ
105 et Philumeno Cinnes
105[a] [et Strategio]
106 et Eusebio Heracliæ Honoriados
107 et Paralio Andrapon Ellespontiadis
[107[a] et Silbano Cheratapon]
108 et Hermogene Rinocoruron
109 et Euoptio Ptolomaidos Pentapoleos
110 et Eusebio Pelusii
111 et Adelphio Onopheos
112 et Paulo Phragoneos
113 et Phœbammone Copti

72 pepon *P* 80 theodoro myses *P* 83 maustauron *P* 84 citeron *P* 89 eusebio prienes et eusebio *P* 92 ceretii = καὶ Ῥηγίνου 96 seleges *P* 98 cotenon *P* 101 senon *P* 102 ettennon *P* 105a = 121; *idem uitium inuenitur in catalogo primæ sessionis* 106 honori *P* 107 andrapone *P* *postulatur* Helenoponti 107a = 17; *idem uitium inuenitur in catalogis primæ sessionis* 112 phrauonæos *P* 113 sopti *P*

114 et Macario Meteleos
115 et Adelphio Saeos
116 et Macedonio Xoeos
117 et Marino Heliupoleos
118 et Metrodoro Leonton
119 et Macario Anteu
120 et Petro Oxyrynchi
121 et Strategio Athribidis
122 et Athanasio Parali
123 et Siluano Copritheos
124 et Iohanne Hefestu
125 et Aristobulo Thmueos
126 et Theona Sethroitu
127 et Lampetio Casii
128 et Cyro Achæorum
129 et Publio Olbiæ
130 et Samuhele Dysteos
131 et Zenobio Barcæ
132 et Zenone Teuchiron
133 et Sopatro Septimiaces
134 et Eusebio Nilupoleos
135 et Heraclida Heracleus
136 et Chrysaorio Aphroditus
137 et Andrea Hermupoleos magnæ
138 et Sabino Panos
139 et Abraham Ostracines
140 et Hieraci Aphnau
141 et Alypio Sele
142 et Alexandro Cleopatridos
143 et Isaac Taua
144 et Ammone Butu
145 et Heracleo Thyneos
146 et Isaac Helearchias
147 et Heraclio Thamiatidos
148 et Theona Psinchus
149 et Ammonio Panephysi
150 et Bessula diacono Carthaginis
151 152 et Arcadio et Proiecto sanctissimis episcopis et legatis
153 et sanctissimo presbytero Philippo apostolicæ sedis Romanorum et legato

2 Petrus presbyter Alexandriæ et primicerius notariorum dixit: Sancta et ingens
synodus uestra omnem adhibens prouidentiam rectæ et apostolicæ fidei et dogmatum
Bal 174 ueritatis, consulens autem paci et statui ecclesiarum, definitionem protulit, quam præ
manibus habentes, si uidebitur sanctitati uestræ, recitabimus.

1—39 *P* 40—43 *PIN*, *L* [= αβγ], *H* [= *deg*]

114 metelos *P* 116 xeos *P* 123 cophriteos *P* 132 theucyron *P* 136 chrysadrio *P* 139 hostracines *P* 142 cleopatredos *P* 143 isac tuua *P* 144 batu *P* 146 igac *P* 40 et dionysius primicerius *INL* dixerunt *INL* 41 uestram *IN*, *corr. J* 42 uarietatis *P* autem *LP om. IN* autem etiam *H* [*ex uersione TC*] statuit αβ*H*, *corr. g* 43 uidetur *H* recitauimus *Lde*

3 Sancta synodus dixit: Definitio prolata a sancta et mundana synodo percenseatur et actis præsentibus inseratur.

Nicæna synodus hanc fidem exposuit: Credimus in unum deum patrem omnipotentem, omnium uisibilium et inuisibilium factorem; et in unum dominum Iesum Christum filium dei, natum ex patre unigenitum, hoc est ex patris substantia, deum de deo, lumen de lumine, deum uerum de deo uero, natum, non factum, eiusdem cum patre substantiæ, per quem omnia facta sunt quæ in cælo et quæ in terra; qui propter nostram salutem descendit, incarnatus et homo factus, passus et resurrexit tertia die et ascendit in cælos, uenturus iudicare uiuos et mortuos; et in sanctum spiritum. eos autem qui aiunt »erat quando non erat«, et »antequam nasceretur, non erat«, et quod ex nihilo factus est uel ex alia substantia, perhibentes esse aut uertibilem aut mutabilem filium dei, anathematizat catholica et apostolica ecclesia.

4 Huic quidem sanctæ fidei omnes conuenit adsentiri; habet enim pie et sufficienter ad utilitatem totius orbis terrarum. quoniam uero quidam sunt qui cum hanc adsimulent confiteri et huic adsentiri, deprauent tamen uim sententiarum, ad suum interpretantur arbitrium et corrumpunt etiam ueritatem, pestilentiæ filii et erroris, opus fuit necessario etiam sanctorum patrum et orthodoxorum proferre sententias, quæ insinuare possent quemammodum et ipsi intellexerint fidem et aliis prædicare confisi Bal 175
sunt, ut fieret manifestum omnes qui rectam et inmaculatam habent fidem, eo modo oportere eam intellegere et interpretari et prædicare.

5 Petrus presbyter Alexandriæ et primicerius notariorum dixit: Quoniam præ manibus habemus libros sanctorum et religiosissimorum patrum et episcoporum et diuersorum martyrum, excerpsimus autem ex his pauca capitula, si uidebitur, recitabimus.

6 Flauianus episcopus Philipporum dixit: Hæc quoque perlecta inserantur.

Et recitata sunt hoc modo:

[I] PETRI SANCTISSIMI EPISCOPI ET MARTYRIS EX LIBRO ⟨DE⟩ DEITATE

7 Quoniam certe gratia et ueritas per Iesum Christum facta est (unde Ioh. 1, 17
et gratia sumus saluati iuxta apostolicum dictum: et hoc, inquit, non ex nobis Eph. 2, 8
neque ex operibus, ne quis glorietur), uoluntate dei uerbum caro factum est Ioh. 1, 14
et habitu inuentus ut homo. non est tamen a deitate destitutum. neque Phil. 2, 7
enim ut a sua gloria et uirtute desisteret, cum esset diues, pauper est factus, sed ut et 2 Cor. 8, 9
mortem pro nobis peccatoribus ipse sustineret iustus pro iniustis et ut nos offerret 1 Petr. 3, 18
deo, mortuus quidem carne, uiuificatus autem spiritu.

21—25 *et* [*I*]—[*XVI*] *desumpta sunt ex prima sessione* [*TC* = *Coll. Turon. et Cas.*]; *numeros addidi*

PINLH

1 mundana *PΓ* magna *INLH* synodus *IL*, *corr. I* 3 nicensis *P* 1 *INLH* patrem et *IN*, *corr. N* 7 substantia *INL* cælis *L* 8 nostram *om. H* et incarnatus est et *H* passus *P* passus est *INLH* tertio *P* 8/9 et tertia die ascendit *IN* 9 uenturus est *H* spm scm *LH* 10 erat[2] *INH* fuerat *PL* 11 substantia uel essentia *H* perhibente *P* perhibent *INLH* conuertibilem *INH* 12 anathematizant *I* catholica et *om. P* 13 omnes *PΓ* omnibus *INLH* adsentiri *P corr.* αβ adsentire *PIN* γ *H* pie *H Γ* propriæ *INL* propie *P* 14/15 dissimulent *H* 15 adsentire *N* α et ad *P* 15/16 interpretantur γ *H* interpretentur *PIN* αβ 16 corrumpant *P* 17 fuerit *H* 18 intellexerunt *LH* alii α *H* confessi *N* β confusi α confusi non *H* 19 habeant *P* eo] et *H* 20 oporteret *H* ea *L* 22 et libros *H* sanctorum — patrum et *P Γ* sanctorum patrum et religiosorum *INLH* 23 quæ si *H* uidetur *LH* recitauimus *Lde* 26 11 *INLH* libro deitate *P* libro diuinitatis *INLH* *in fine add.* de incarnatione dni nri ihu xpi *LH* 29 neque *PINL* dei enim donum est non *H* [*ex uersione TC*] dei *om. P* 30 inuentum *P* destinatum *H* 31 gloria et] aut *H cf. TC* ut et *INL* ut *PH* et ut *P corr.* 32 et *om.* γ

8 Ioh. 1, 14 [II] Et post alia: Vnde et euangelista adserit ueritatem dicens: uerbum caro fac-
Lc. 1, 28 tum est et habitauit in nobis, scilicet ex quo angelus uirginem salutauit dicens: aue gratia plena, dominus tecum. dominus autem tecum dixit Gabrihel pro
Bal 176 eo quod est deus uerbum tecum. demonstrat enim id nasci in uulua et carnem futurum
Lc. 1, 35 iuxta quod scriptum est: spiritus sanctus superueniet in te et uirtus altissimi obumbrabit tibi, ideoque quod nascetur sanctum, uocabitur filius dei.
9 [III] Et porro post alia: Deus autem uerbum uiro absente uoluntate dei, qui omnia facile operatur, factum est in uulua uirginis caro, non egens uiri operatione aut præsentia. uiro enim efficacior fuit dei uirtus inumbrans uirgini, superueniente simul etiam spiritu sancto.

[IIII] ATHANASII SANCTISSIMI EPISCOPI ALEXANDRIAE EX LIBRO ADVERSVS ARRIANOS

10 c. Arian. 3,33 Multi igitur sancti fuerunt et puri ab omni peccato; Hieremias uero et ab utero
Ier. 1, 5 sanctificatus est et Iohannes cum adhuc esset in utero, exultauit in gaudio uoce Mariæ
Rom. 5, 14 theotocu. et tamen regnauit mors ab Adam usque ad Moysen etiam in eos qui non peccauerunt in similitudinem præuaricationis Adæ. sic quoque nihilo minus manebant homines corruptibiles et mortales et passionum naturæ suæ capaces. nunc uero cum deus uerbum factum est homo et sua fecit ea quæ sunt propria carnis nostræ, iam non passiones corpus contingunt propter uerbum quod fuit in corpore, sed ab ipso quidem contritæ sunt, homines uero non iuxta suas passiones peccatores sunt et mortales, sed iuxta uerbi uirtutem resurgunt inmortales et incorruptibiles et æterni. unde etiam carne nata ex Maria theotoco, ipse dicitur natus qui præstat ut alii nascerentur, ut nostram in se generationem transferret et nos iam non,
Bal 177 ut terra tantum, abeamus in terram, sed ut cælesti uerbo coniuncti, ab eo ipso subleuemur in cælum. recte igitur etiam alias corporis passiones in semet transtulit, ut non ut homines, sed ut uerbo adhærentes fieremus æternæ uitæ participes. non enim iam
1 Cor. 15, 22 iuxta priorem generationem morimur in Adam, sed nostra generatione et omni carnali
Gal. 3, 13 fragilitate translata in uerbum, resurgimus ex terra, soluta maledictione peccati propter eum qui pro nobis factus est maledictio.

[V] EIVSDEM DE EPISTVLA AD EPICTETVM

11 ad Epict. 2 Quomodo autem uel dubitare ausi sunt qui dicuntur esse Christiani, si dominus qui processit ex Maria, filius quidem sit dei substantia et natura, carnaliter uero ex

II = *Cyrill. apol. adu. Orient. 13, ubi eadem fere uersio extat* IIII 21. 22 = *Cyrill. apol. adu. Or. 14* V = *Cyrill. apol. adu. Orient. 15, ubi eadem fere uersio extat*

PIN, M [= Meerm. Wetstr. 9, inde a II], LH

1 et post alia *om. IN* 1/2 factum est inquit *H* 3/4 pro eo *om. H cf. T* 4 uerbum tecum *om. LH* demonstrate *IN* demonstrant α demonstrans *H* id] ad *H* carne α γ *H* futuram *IN* 6 obumbrauit *INLH* ideoque et *H* ex te sanctum γ *H* 7 porro *om. IN* secundum uoluntatem *H [= TC]* 8 est autem *H* operationem *INLe* præsentiam *IN* 11 *inscr.* Aduersus arrianos de natiuitate xpi *L* De natiuitate xpi aduersus arrianos *H* III *INLH* ex libro *om. INM* arrianos *PΓ* arrium *INMLH* 12 et[2] *om. INM*γ 13 et *om. H* in uoce *H [= TC]* Mariæ *om. H* 14 theotoco *PINMLH* 15 similitudine *M* 16 et[2] *om. M* 19 consumptæ *H cf. TC* 22 ut *om. P* nascantur *H* nostra *INM* 23 terram *H* abeamus α habeamus *PINM*βγ*H* cælestiaerbo *I, corr. I* cælestia uerbo *NM* ipsius *H* subleuamur *INML* 24 semet ipso *H* 25 fieremur *INM*αβ*H* 26 nostra generatione *H* nostram generationem *PIL* iuxta nostram generationem *NM* 28 maledictus γ*H* 29 de *om. H* epitetum *P corr. L* epithetum *P* 30 uel] aut *LH* 31 dei *Baluze* de *PINMLH* carnaliter] naturaliter *H*

semine Dauid et ex carne sanctæ Mariæ? qui porro adeo audaces fuerunt, ut dicerent Christum, qui carne sit passus et crucifixus, non esse dominum et saluatorem et deum et filium patris? uel quomodo uolunt se nominari Christianos, qui dicunt in hominem sanctum quemadmodum etiam in unum quemque prophetarum superuenisse uerbum ac non magis ipsum hominem factum, cum corpus sumpsisset ex Maria, et alium esse Christum et alium dei uerbum, quod ante Mariam et ante sæcula erat filius patris? aut quomodo possunt esse Christiani, qui dicunt alium esse filium et aliud dei uerbum?

12 [VI] Item post alia: Absit ut hæc putatione facta esse dicamus, ut nonnulli existimarunt. ad Epict. 7 nam uere homine facto saluatore, totius hominis facta est salus. nam si putatione uerbum fuisset in corpore iuxta quod illi dicunt, putatione autem quod dicitur, tantum Bal 178 fantasia quædam est, inuenietur salus nostra et resurrectio hominum facta per docesin, non ueritate, iuxta scelestissimum Manichæum. at uero si non per fantasiam salus nostra nec corporis tantum, sed totius hominis animæ et corporis salus est facta, humanum ergo natura quod ex Maria factum est iuxta diuinas scribturas, et uerum erat saluatoris.

[VII] IVLII SANCTISSIMI EPISCOPI ROMAE EPISTVLA AD PROSDOCIVM

13 Prædicatur autem ad consummationem fidei et incarnatus ex uirgine Maria dei Lietzmann, Apollinaris p. 284 filius, qui habitauit in hominibus, non in homine operatus (hoc enim de prophetis est et apostolis), perfectus deus in carne et homo perfectus in spiritu, non duo filii, unus quidem naturalis filius qui adsumpsit hominem, alter uero homo mortalis adsumptus a deo, sed unus unigenitus in cælo, unigenitus in terra deus.

[VIII] FELICIS SANCTISSIMI EPISCOPI ROMAE ET MARTYRIS EX EPISTVLA AD MAXIMINVM EPISCOPVM ET AD CLERVM ALEXANDRINAE ECCLESIAE

14 De incarnatione uero uerbi et fide, credimus in dominum nostrum Iesum Christum Lietzmann, Apollinaris p. 318 natum ex uirgine Maria; hic enim est filius dei æternus et uerbum, et non ita homo a deo adsumptus, ut esset alius præter ipsum. neque enim hominem adsumpsit dei filius, ut esset alius præter ipsum; sed cum esset deus perfectus, factus est simul et homo perfectus, incarnatus ex uirgine.

[VIIII] THEOFILI SANCTISSIMI EPISCOPI ALEXANDRIAE EX PASCHALI EPISTVLA QVINTA Bal 179

15 Sunt enim nunc miraculorum ueterum reliquiæ. ne parum credant quod dei uirtus potest facere ut uirgo pariat, in qua fuit uiuum dei uerbum propter nostram similitudinem (aliter enim nos adloqui propius ipse non poterat), et ne ex uoluptate et somno, quemad-

PIN, *M* [= *Meerm. Wetstr. 9*] *LH*

1 audaces adeo *NM* 2 est *H* dnm *P corr.* dm *PINMLH* 2/3 dm filium *M* 3 nominare *M* βγ *H* 5 non *LH* nos *PINM* cum *om. H* sumpsisse *H* maria uirgine *H* et *PLH* non *INM* 6 aliud dei *H* maria *INMLH* 7 alium dei *LH* 8—14 *om. LH* 9 uere *P* si uere *INM* hominem *P* 11 diocesin *INM* 15 IIII *INLH inscr.* De hominem xpm perfectum *L* De homine xpo perfecto *H* romæ *PΓ* romanæ eclesiæ *INM* ecclesiæ romanæ *H* ecclesiæ *L* epistulæ *M* de epistola *H* [≐ *TC*] *in fine add.* III IVLII EPI *P* 17 non homine [homini β] *L* 18 et[1] *om. INM* 19 alter uero *PΓ* et unus *INMLH* mortalis] naturalis *INM* 21 V *INLH inscr.* De incarnatione xpi ad clerum alexandriæ [alexandrinum *H*] *LH* *præmittit* IIII FELICIS EPI *P* ut felicis *M* filicis αβ romæ et martyris *PΓ* et martyris romanæ ecclesiæ *INMLH* ex *om. INM* maximinum *P* maximum *INMLH utrumque in Γ* 22 ad *om. H* alexandriæ *P*γ 23 fide *INMgΓ* de fide *P* αγ *de* in *om. H* nostrum *om. H* 24 uerbum] uerus *H* 25 sumptus *H* 26 esse *INM* 28 *inscr.* De natiuitate xpi et comparatione figuli *LH* VI *INLH præmittit* V THEOFILI EPI *P* paschalis *Me* QVINTA] quanta *H* 31 alter *PNM*; *corr. M* propius *PΓ* proprius *INM* prius *LH* ne] nec *P* uoluntate *NLH*

modum et in aliis hominibus, corpus accipiat, accepit eius consimile, natus ex uirgine, homo quidem apparens iuxta nos et in forma seruili, rebus uero probatur esse omnium artifex et dominus, opera faciens dei.

[X] EIVSDEM EX EPISTVLA PASCHALI SEXTA

16 Quemadmodum summi artificum non in pretiosa tantum materia uim suæ artis ostendunt, sed et si in luto uel cera sollertiam suam demonstrent, multo magis uidentur esse laudabiles, sic etiam deus uerbum, optimus omnium artifex, uiuum, efficax, qui ordinatione congrua cuncta composuit, non cælesti quadam corporis adsumpta materia ad nos uenit, sed in luto magnitudinem suæ artis ostendit, corrigens hominem, qui est fictus ex luto, ipse ex uirgine homo nouus procedens, generationis quidem ratione dissi-
Hebr. 4, 15 milis, aliis uero omnibus absque peccato similis nostri, natus, pannis inuolutus, lacte nutritus, infans in præsepio repositus, naturæ nostræ fragilitatem sustinens propter priores causas. sed cum adhuc infans esset, satanan et eius perterrefecit exercitum,
Bal 180 magos prouocans ad pænitentiam et eos armans ad contemptum eius qui illos miserat regis.

[XI] CYPRIANI SANCTISSIMI EPISCOPI EX LIBRO DE MISERICORDIA

de op. et el. 1 17 Multa et magna sunt, fratres carissimi, beneficia diuina quibus in salutem nostram dei patris et Christi larga et copiosa clementia et operata sit et semper operetur, quod conseruandis ac uiuificandis nobis pater filium misit, ut reparare nos possit, quodque filius missus est et hominis filius esse uoluit, ut nos dei filios faceret. humiliauit se, ut populum qui prius iacebat, erigeret; uulneratus est, ut uulnera nostra curaret; seruiuit, ut ad libertatem seruientes extraheret; mori sustinuit, ut immortalitatem mortalibus exhiberet.

[XII] AMBROSII SANCTISSIMI EPISCOPI MEDIOLANENSIS

de fide I, 94 18
Gal. 4, 4 Si mihi non credunt, credant apostolo dicenti: p o s t q u a m u e r o u e n i t p l e n i t u d o t e m p o r i s, m i s i t d e u s f i l i u m s u u m f a c t u m e x m u l i e r e, f a c t u m s u b l e g e. f i l i u m, inquit, s u u m, non unum ex multis, non communem, sed suum; ⟨s u u m⟩ cum dicit, generationis æternæ proprietatem significauit. hunc postea f a c t u m e x m u l i e r e adstruxit, ut factura non diuinitati[s] sed adsumptioni[s] corporis

---

17—23 *sunt ipsa Cypriani uerba, sicut in Collectione C 24 et in Gestorum Chalcedonensium uersione et antiqua* [*K*] *et a Rustico correcta* [*R*] 25—93, 2. 4—12 *sunt ipsa Ambrosii uerba*

PIN, *M* [= *Meerm. Wetstr. 9*], *LH*

1 hominibus] admodum *H* accepit] accipit *N* α *H* consimili *H* 2 apparens quidem *NM* 3 dnm *INM* 4—15 *om. LH* 5 materiam *INM* 6 ceram *M* 8 maria *M* 13 perterreri fecit *INM* 14 contemptu *I* 16 VII *INLH inscr.* De beneficia [beneficiis *H*] domini saluatoris in hominibus [βγ omnibus α *H*] conlata [collatis *H*] *LH* 16 *in fine add.* VI CYPRIANI EPI ET MATYR *P* 18 largam *H* 19 possit *PINMLH* = *CK* posset *R Cyprianus* quodque *LH Cyprianus* quoque *PINM* 20 est *PINMLH* = *CR* esse *K Cyprianus* esse *PINMLH* fieri *C* dici *R om. K Cyprianus* [filius missus, esse et hominis filius uoluit] 24 VIII *INLH inscr.* De humanitate corporis xpi *LH præmittit* VII AMBROSII EPI *P* mediolanensi *IM* 27 inquit *PLH Ambr.* autem *INM* non unum ex multis *P* = *TC* unum de multis *KR Ambr.* unigenitum non multos *INMLH* 27 commune αγ communes *H* 27/28 suum cum dicit *KR Ambr.* cum dicit *PINML* cum dicit suum *H* [*TC*] 28 signauit *P* [*R et Coll. Veron.*] poste *I* post te *NM* 29 adstruxit *PINMLH* = *TC* asseruit *KR Ambros.* diuinitati — adsumptioni *H* = *TKR Ambr.* diuinitatis — adsumptionis *PINMLH*

adscriberetur, f a c t u m e x m u l i e r e per carnis susceptionem, f a c t u m s u b l e g e per obseruantiam legis. generatio autem illa cælestis ante legem, ista post legem.

[XIII] EIVSDEM Bal 181

19 Sileant igitur inanes de sermonibus quæstiones, quoniam regnum dei, sicut scriptum [de fide 2, 77. 78] est, non in persuasione uerbi est, sed in ostensione uirtutis. [1 Cor. 2, 4] seruemus locutionem diuinitatis et carnis. unus in utroque loquitur filius, quia in eodem utraque natura est, et non in uno semper loquitur modo. intende in eo nunc gloriam dei, nunc hominis passiones, quia quasi deus loquitur quæ sunt diuina, quia uerbum est; quasi homo dicit quæ sunt humana, quia in mea substantia loquebatur. hic est panis uiuus qui de [Ioh. 6, 51. 58] cælo descendit; panis hic caro est, sicut ipse dixit: h i c p a n i s q u e m e g o d a b o, c a r o [Ioh. 6, 54] m e a e s t. hic est qui descendit, hic est quem pater sanctificauit et misit in hunc mundum. et ipsa littera docet nos sanctificatione non diuinitatem eguisse, sed carnem.

[XIIII] GREGORII MAIORIS SANCTISSIMI EPISCOPI NAZANZI

20 Non decipiant homines nec decipiantur, hominem carentem sensu existimantes [ep. 101 [PG 37 177b-181a]] dominicum, ut ipsi aiunt, immo uero dominum nostrum et deum. non enim hominem a deitate separamus, sed unum eundemque adfirmamus, antea quidem non hominem, sed deum et filium dumtaxat et ante sæcula, sine corpore et omnibus corporalibus, postea uero et hominem adsumptum pro salute nostra, passibilem carne, inpassibilem deitate; conprehensibilem corpore, inconprehensibilem deitate; eundem terrenum et cælestem, uisibilem et intellegibilem, capibilem et qui capi non posset, perfectum hominem, eundem [Bal 182] etiam deum, ut homo totus reparetur, qui cecidit in peccatum.

Si quis Mariam non existimat theotocon, procul est a diuinitate.

Si quis per uirginem tamquam per fistulam transcurrisse ac non in ipsa formatum diuina simul humanaque ratione, diuina quidem quod absque uiro, humana uero quod more partus, si quis formatum dicit hominem, postea deum induisse, detestandus est; neque enim generatio dei hæc est, sed generationis fuga.

Si quis duos filios inducit, unum quidem ex deo patre, alterum uero ex matre ac non unum eundemque, excidat adoptione quæ est recte credentibus promissa. [Eph. 1, 5] gemina enim natura deus et homo, quia et anima et corpus; filii uero non duo nec dei. neque enim hic duo homines sunt, licet Paulus ita quod est intra hominem et quod est [2 Cor. 4, 16]

PIN, *M* [= *Meerm. Wetstr.* 9, *usque ad* 12], *LH*

1 adscribetur *INMγ* 2 obseruantiam *PLH Ambr.* substantiam *INM* generatio *H* generatione *INML* genero *P* 3—12 *om. LH* 4 quoniam *PINM* quia *TCKR Ambr.* 5 locutionem *PINM* ἀνάγνωσιν *uaria lectio in Γ* distinctionem *TCKRΓ Ambr.* 6 utroque *PINM* = *TCΓ* utraque *Coll. Ver. KR Ambr.* qui *M* natura *P* nata *INM* 7 et *PINM* etsi idem loquitur *TCKR Ambr.* ὁ αὐτὸς λαλεῖ καὶ *Γ* in *PINMΓ om. TCKR Ambr.* 8 quia *PINM* = C^{46} *Γ om.* TC^{24} *KR Ambr.* quasi *P* = *TCKR Ambr.* ut *INM* 9 mea *P* eius *INM* 9/10 de cælo descendit *PINM* = $T^{46}CR$ descendit de cælo T^{24} *KR Ambr.* 10 panis hic *PINM* = TC^{42} *KR* hic panis C^{24} *Ambr. edd.* 11 descendit *PINM* = *TCKRΓ* descendit de cælo *Ambr. edd.* et *PINM*$T^{24}K$ nec $T^{46}CR\Gamma$ *Ambr. uaria lectio* hæc *Ambr.* 12 sanctificationem *PINM* 13 VIIII *INLH inscr.* De eo quod ds̄ homo sit factus sed non duo filii *LH* sanctissimi *om. P* nazazi *P* nazanzeni *INLH in fine add.* VIII GREGORII EPI̅ *P* 14 homines carentes *H* senso *I* sensum *L* 16 a *om. LH* deitatem *γH* 17 et — corporalibus *PΓ om. INLH* 18 nostra salute *I corr. N γ H* nostram salutem *Iβ* nostra salutem *α* 19 deitatem *PαβH* 20 capabilem *P corr.* posset *P* potest *INLH* perfectum *INLH* ut perfectum *P* 22 maria *IN α* existimet *Pαβ* 25 mare *I* matre *I corr. N* postea *PΓ* et postea *INLH* 26 fuga *PΓ* figuræ *INL* alibi fuga figura *H* 28 et excidat ab *H cf.* C^{46} 29 nec dei *PHΓ om. INL* 30 sunt *om. LH*

extra, appellarit, et si est breuiter dicendum, aliud quidem et aliud est ex quibus saluator (neque enim idem est uisibile et inuisibile nec temporarium simile est ei quod est ante tempora), non alius uero et alius, absit. nam utraque in conmixtione sunt, deus incarnatus et homo deitate sacratus uel quoquo modo quis uoluerit nominare. aio autem aliud et aliud contra quam est in trinitate. ibi enim alius et alius est, ne substantias confundamus, non aliud uero et aliud; unum enim idemque tria sunt et similia deitate.

Si quis tamquam in propheta per gratiam operatum dicit ac non per substantiam coniunctum et concretum, inanis sit diuinæ operationis, immo plenus aduersæ.

Si quis non adorat crucifixum, anathema sit et inter theoctonos numeretur.

Bal 183 Si quis ex operibus consummatum aut post baptisma aut post resurrectionem ex mortuis adoptionem meruisse dicit iuxta paganos, qui ΠΑΡЄΓΓΡΑΠΤΟΥϹ inducunt, anathema sit. quidquid enim oritur aut crescit aut consummatur, non est deus, etsi propter incrementum quod paulatim fit, ita dicatur.

[XV] BASILII SANCTISSIMI EPISCOPI CAESARIAE CAPPADOCIAE PRIMAE

21
de spir. s. 18 Neque tantum cælum et terra et æquorum latitudo et quæ in aquis uiuunt, nec terrestria animalia nec stellæ nec aer nec horæ temporum et elementorum uaria diuersaque ordinatio uirtutis ipsius eminentiam probare possunt quantum quod potuerit deus, qui capi non potest, absque carnis passione coniungi cum morte, ut nobis passione sua inpassibilitatem donaret.

[XVI] GREGORII SANCTISSIMI EPISCOPI NYSAE

22 Hoc, inquit, sentite et de uobis quod etiam in Christo filio; qui
or. 1 de beat. [PG p. 1201] cum esset in forma dei, non rapinam arbitratus est ut esset æqualis
Phil. 2, 5-7 deo, sed se exinaniuit formam serui accipiens. quid in deo serui forma
pauperius? quid in rege humilius quam ad participatum nostræ naturæ pauperrimæ
Apoc. 19, 16 uoluntarie deuenisse? rex regnantium et dominus dominantium seruilem formam
induitur; iudex omnium dominantibus tributum pensitat; dominus creaturæ deducitur
Lc. 2, 7 in speluncam; qui omnia conprehendit, cenaculi non inuenit locum, sed in præsepio
Bal 184 mutorum animalium proicitur; mundus et sincerus humanæ naturæ patitur sordem
et per omnem nostram gradiens paupertatem usque ad experimentum peruenit mortis.
uidetis modum uoluntariæ paupertatis: uita mortem gustare dignatur, iudex adducitur

---

XV = *Cyrill. apol. adu. Orient. 114*; *eadem est uersio* XVI = *ibid. 113*; *eadem est uersio*

PINLH

2 temporalis similis ei est *H* 3 nam] non *H* in] ἐν *pro* ἕν *cf. T* 4 quoquo *P*αβ quoque *IN* quo γ*H* 5 quæ α*H* 9 concretum *PIN* congregatum *LH* 10 deicidis theoctonon *H cf.* cum deicidis *C* 12 qui *om. H cf. TC* ΠΑΡЄΓΡΑΠΡΟϹ *P* ΙΤΑ· PES · ΡΑΦΟϹ *I* naper ΡΑΦΟϹ *N* ΠΑΡet-ΡΑΦΟϹ αβ ΠΑΡΦΟϹ γ [i. e ΠΑΡЄΓΓΡΑΦΟΥϹ *INL*] suscriptos uel fictos parengraphos ΠΑΡЄΓΓΡΑΦΟϹ [*ultimæ syllabæ superscr.* ΠΤΟΥϹ *d*] *H cf.* parengraptos [parengraphos *cod. Casin.*] . . id est inscriptos C^{46} subinscriptos C^{24} finctos *K* fictos *R* 15 x *INLH* cæsareæ *ILH* capadociæ *N* αβ *in fine add.* VIIII BASILII EPI *P* 16 æquorum *PΓ* eorum *INLH* uiuunt *ex* unt *corr.* α sunt *H* 17 nec horæ] et hora et *H cf. TC* 18 potuerint *IN*β 19 passionem suam *PINLH* 20 inpassibilitate *IN*αβ impossibilitatem *H* 21 XI *INLH praemittit* X GREGORII EPI *P* nysæ *P* niciæ *IN*βγ nicæ α niseæ *H* 21 filio *PINL* [υἱοῦ *pro* ιυ] ihu *H* 23 rapina *IN eg* esse se æqualem *H* semet ipsum *H* 24 suscipiens α 25 participationem *H* 26 seruili forma *H* 27 dominantibus *PΓ* dominantium *INLH* pensitat *INL* penset at *P* pensat *H* 28 spelunca *IN*β*e* 29 sinceris *IN* 30 per *om. H* 31 modo *L* uitam *PIN g*

in iudicium, uitæ omnium dominus subiit suffragium iudicantis, rex cælestium principatuum manus carnificum non repellit. ad hoc, inquit, exemplum humilitatis uideat modum.

[XVII] ATTICI EPISCOPI CONSTANTINOPOLEOS

23 Hodie Christus dominus clementiæ generationem suscepit; nam diuinæ dignitatis iam antea habuerat.

Et adiecit porro: Clementiæ uerbum exinanitur, quod natura inexinanibile est; se enim exinaniuit formam serui accipiens. incarnabilis in carne fit; nam Phil. 2, 7
uerbum caro factum est. qui tractari non potest propter incorporalem naturam, Ioh. 1, 14
contrectatur; qui initium non habet, fit sub initio corporali; perfectus crescit; inuertibilis proficit; diues in cenaculo fit; qui conprehendit nubibus cælum, pannis inuoluitur; rex ponitur in præsepio.

[XVIII] ICONII EPISCOPI

24 Nam quia idem est et rex et deus et mortalitatem propter corporis dispensationem gustauit, dona sunt argumenta mysterii. aurum offerunt, agnoscunt enim regem. offerunt tus; deus est enim cui offerunt. adiciunt etiam myrram propter eam quæ est in mysterio, mortalitatem passionis.

[XVIIII] EIVSDEM Bal 185

25 Nam nisi ille fuisset carnaliter procreatus, tu numquam fuisses spiritaliter recreatus, et nisi ille sustinuisset formam seruilem, numquam tu adoptionis esses gloriam consecutus. ideo in terram cælestis, ut tu terrenus recipiaris in cælum. ideo Christus Phil. 2, 7. Ioh. 1, 16
se euacuauit, ut nos omnes ex ipsius plenitudine accipiamus. illius mors tua inmortalitas facta est; domini passio serui facta est altitudo; tu uero beneficium in blasphemia rapis.

[XX] ATTICI EPISCOPI CONSTANTINOPOLEOS

26 Si quidem dubium facit unigeniti incarnatio et uirginis partus et communio passionum et patibulum et mors et passio, is doceatur et sciat hæc omnia causas fuisse salutis mundanæ, sed ne hæc quidem indigna esse diuina clementia. nam si turpe est deo in uirgine habitare, turpius est etiam uirginem facere; si uero uirginem fingere contumeliam esse non duxit, nec habitare in ea turpitudinem iudicauit. et si pati malum est, passionibus liberare quantum est? igitur et mortuus est immortalis morte et mortem morte damnauit et resurrexit, resurrectionem largiens nobis, et hæc omnia sustinet non natura deitatis, sed adsumptione carnis, deitate quidem manens

---

XVIIII *usque ad 21*] = *Cyrill. adu. Orient. 17; eadem est uersio*

PINLH

1/2 principatum *PLH* principatus *IN* 4 XII *INLH* *praemittit* XI ATTICI EPI *P* constantinopolitani *INLH* 6 ante *LH* 7 porro *PIN* pro *LH* exinanibile *PNαH* 8 se *PIL* si *NH* 10 contractatur αβ *H* 12 reponitur *INLH* 13 XIII *INLH* iconii epi *PINL cf. inscriptionem [XVIIII] in C*: Eiusdem iconii episcopi; *est anticus Cyrilli ipsius error cf. Cyrill. apolog. ad Orient.* 17 amphilochii epi iconii *H cf. TCKR* *in fine add.* XII ICONII *P* 14 corporalis *H* 15 enim eum *H* = *TCKR* 16 ea *Nαγ* 18—24 *om. LH* 25 XIIII *INLH* constantinopolitani *INLH* *in fine add.* XIII ATTICI EPI *P* 27 passio is] passus γ passionis *H* sciat] sicut *H* causa γ*H* 29 uirge *P* est *om. P* 30 dixit *H* eam *PINβγ* turpidinem *IN* 31 a passionibus *LH* quantum bonum *H* = *C* 32 morte *om. H* mortem morte *PINα* morte morte β mortem γ morte mortem *H* 32 et3 *om. IN* 34 sustinuit *IN*

intactus iuxta suam naturam, omnia uero perferens et patiens, ut uitæ æternæ nobis dux et auctor existeret.

Bal 186 27 Iussu piissimorum augustissimorumque principum Theodosii et Valentiniani congregata in Ephesiorum metropoli ex omni prope orbe terrarum hac sanctissima synodo religiosissimorum episcoporum omnium sanctarum ecclesiarum et agente consilium et decernente ut firma maneret fides exposita per sanctum spiritum a sanctis patribus qui tunc temporis Nicææ conuenerant numero trecenti decem et octo, et disponente quæ ad hanc rem pertinerent, competentibus modis, Charisius quidam nomine presbyter et dispensator sanctæ ecclesiæ Philadelfiæ ciuitatis adseruit quosdam ex Lydia oriundos hæreticos uoluisse quidem suum errorem deponere, conuerti uero ad ueritatis lumen et imbui catholicæ ecclesiæ piis rectisque uoluisse dogmatibus, deinde eos qui ad ueritatem fuerant deducendi, in peiorem inductos errorem et tamquam ex fouea in profundiorem foueam cecidisse. adseruit namque Antonium et Iacobum habentes nomina presbyterorum de Constantinopoli descendisse cum epistulis commendaticiis Anastasii cuiusdam et Fotii, qui tunc temporis hæretico Nestorio adhærebant, qui et ipsi nomina habebant presbyterorum, et cum deceat magis apostolicam et euangelicam fidei traditionem, quam etiam patres exposuerunt qui Nicææ conuenerunt, eis proponi qui ab errore conuertuntur in ueritatem et qui e tenebris in lucem cupiunt
Bal 187 peruenire, obtulisse nescio quam impiissimorum dogmatum expositionem tamquam ordine symboli compositam et ei subscribere illos miseros compulisse et in hoc omnem impietatis excessisse mensuram. et ut hæc quæ dicta sunt, possint euidentius apparere, infra scriptus est etiam libellus oblatus a memorato presbytero Charisio et impiæ illius et pessimæ fidei expositio de incarnatione unigeniti filii dei cum subscriptione etiam illorum qui decepti sunt.

28 Sanctissimæ et deo dilectæ synodo mundanæ quæ in Ephesiorum metropoli congregata est, a Charisio presbytero et dispensatore ecclesiæ Philadelfiæ. Est quidem omnibus sapientibus exoptandum honorem debitum et conuenientem patribus et maxime spiritalibus et præceptoribus semper deferre; si uero contigerit ut hi qui docere debeant, ea discentibus de fide garriant quæ aures omnium mentesque lædere possint, necesse est ordinem conmutare et eos qui peruerse docere contendant, a discipulis magis redargui. sed quoniam inter eos est Nestorius numerandus qui malæ suæ opinionis fructus decerpsit, et qui de fide Christi pessime existimans et docens sæpe quæ eum docere non conuenit, omnem orbem terræ conturbauit, adeo ut etiam pii principes censere cogantur huc

In gestis de Charisio hac uersione utuntur Collectiones T et magis etiam U [= Coll. Veronensis]

PINLH

1 ut] et *H* 3 xv *INLH* iussu *IL* iussi *N* iussione *H* ius *P* augustissimorumque *PIN* imperatorum *LH* principium *Iα* 4 in *om. P* ephesorum *PH* metropolim *INLH* orbem *NL* urbem *I* hæc *PINαγH* 5 synodus *INLH* et episcoporum *IN* sanctorum *L* 6 uti *P* spm scm *H* 7 nicæ *P* niceam *INH* niciam *αβ om. γ* conuenerunt *H* cccxviii *INLH* 8 adhuc ad rem *H* nomine qui fuit *H* [= *C*] 10 conuerti uero *PΓ* et conuerti *INLH* 11 et imbuit *g* imbuit *d* imbui *e* 12 fuerant *om. P* 13 asserunt *H* 14 constantinopolim *INαβe* 15 fotini *INL* temporibus hæreticorum *H* 16 doceat *βH* 17 nicæ *P* niceam *LH* niciam *IN* 18 propini qui *α* propinqui *H* de *LH* [= *U*] capiunt *IN* 19 piissimorum *L* 20 ordinem *PINL* in ordine *H* [= *TC*] compositum *INLH* eis *Pβγ* compellisse *P* 21 possit *INγ* 22 scriptum *Nγ* 23 cum scriptione *α*, *corr. α*, conscriptione *H* 25 *insc.* libellum charisii *Pβ in marg.* libellus karisii *H* scissima et dō dilectissima synodus *INL* dilectæ *P* dilectissimæ *H* ephesorum *H* metropolim *INLH* 25/26 est congregata *IN* 26 charisius præb, et dispensator *IN* 28 deferri *γH* debent *H* [= *TCU*] 29 delere *IN* 30 commutari *H* [= *TCU*] per se *LH* contendunt *INLH* [= *TCU*] 31 nestorius numerandus est *H* nestorium *IN* 32 pessima *H* existimans *P* sentiens *INLH* [= *TCU*] qui *H*, *corr. e* 33 consedere cogerentur *H* huc *α H* hunc *PINγ* hoc *β*

uestram sanctissimam synodum conuenire et rectæ fidei dogmata confirmare, quod etiam sua clementia dominus deus indulsit ut ob supra dictam causam uos omnes huc patres sanctissimi conueniatis, huius causa ego ad uestræ sanctitatis genua prouolutus Bal 188 adfirmo quod non solum ipse Nestorius, uerum etiam impietatis ipsius participes Anastasius et Photius presbyteri, eandem etiam in aliis ciuitatibus fidem pessimam disseminari cupientes, Iacobo cuidam sui simili fauorem præstiterunt et præstant, ad conloquii societatem eum adhibentes et mensæ, quem etiam per litteras tamquam orthodoxum gloriosissimis Lydiæ episcopis commendarunt. qui talia admittit quæ sanctitatem uestram, si ea cognouerit, commouebunt iustas in eum conpetentesque pœnas ecferre nec non etiam in eos qui ei patrocinantur et fauent. nam cum Philadelfiam ciuitatem Lydiæ aduentasset, simpliciores quosdam clericos decepit et illa fide spreta quam patres Nicææ ediderunt, fidei alteri, immo uero perfidiæ subscribere compulit, et hoc illi simplicitate sua facere et subscribere hoc modo: »huic rectæ fidei adsentimur.« quæ expositio hæreticæ blasphemiæ plenissima integra est cum subscriptione eorum quibus subreptum est, et quæso ut ea coram uestra sanctimonia recitentur, ut intellegatur quomodo illi rectam fidem uertere conati sunt, nec non etiam litteras supra dictorum, per quas Iacobum quidem hæreticum, qui talia ausus est, orthodoxum esse testantur, me uero tamquam hæreticum communicatione et ministerio submouerunt, pietatis dogmata retinentem, sicut in subditis apparebit. his etenim recitatis, sanctitas uestra comperiet qualia sint ea quæ illi aduersum rectam fidem scelera commiserunt, quæ per uestram sanctitatem penitus destruet deus.

29 Credo in unum deum patrem omnipotentem, creatorem, omnium uisibilium et Bal 189 inuisibilium factorem; et in unum dominum Iesum Christum filium eius unigenitum, deum de deo, lumen de lumine, deum uerum de deo uero, similis cum patre substantiæ, qui propter nos et nostram salutem descendit de cælis, incarnatus est, natus est ex sancta uirgine, homo factus est, crucifixus est pro nobis, mortuus est, resurrexit tertia die, ascendit in cælos, uenturus iudicare uiuos et mortuos; et in spiritum ueritatis, paracletum, similis substantiæ cum patre et filio; et in sanctam catholicam ecclesiam et in resurrectionem mortuorum et in uitam æternam.

Ego Charisius optuli libellum, sicut supra scriptum est, et subscripsi manu mea.

EXEMPLVM EXPOSITIONIS SYMBOLI TRANSFORMATI

30 Quisquis uel nunc primum instituitur ecclesiasticorum dogmatum scîentia uel ex

---

30 *alia symboli uersio ab ipso Mario Mercatore confecta habetur supra 16 et in Gestis Concilii quinti*

PIN, *LH* [*usque ad* 30]

2 suam clementiam βγ*H* hunc *IN* 4 solus *P* participes *INΓ* particeps *PLH* 5 photius *H* [=*TCUKRΓ*] fotinus *PINL* 6 iacobum *L* fauore α*H* a conloquiis *P* γ *H*, *corr.* *P* 7 quæ α*H* orthodoxium *H* 8 gloriosissimi — epi *H* amittit γ*H* 9 iustas *om.* γ*H* *cf.* *TC* ecferre *scripsi* efferre *U* hæc ferre *P* hæc [hae *N*] proferre *INLH* 10 eis *H* eos *H* 11 illam *PH* fidem *Pe* spræta *IN*α spretam *P*γ spresta β præteritas *H* qua *I* 12 nicæ *P* nicenæ *H* alteræ *P* immo uero] uero qui immo uero *H* *cf.* *T* 13 sua *om.* *H* adsentimus *H* [= *U*] 14 plenissimæ α*H* scriptione *INH* 15 subrectum *H* et *P* *om.* *INLH* 16 euertere *TCU* 17 quidam *IN* 18 a communicatione *IN* supermouerunt *H* 19 dogmate *P* 20 sunt *H* fide *I* 22 *inscr.* CHARISII CONFESSIO *P* CHARISII [KARISII *H*] PRAESB, CONFESSIO *INLH* credimus *H* [= *C*] 25 nos homines et propter *H* natus est *om.* *INH* sancta] maria *H* 26 est² *om.* *H* mortuus est et *LH* tertio *P* *corr.*, *I*α *eg* 27 uenturos *I*α, *corr.* *I* uenturus est *H* paraclitum *N*αγ *e* paraclytum *P* 28 et² *om.* *H* ecclesiam catholicam *P* 28/29 resurrectionem *ILH* sanctam resurrectionem *N* remissionem *P* 29 in *P* *om.* *INLH* aeternam nam et *H* 30 superius *INLH* et — mea *PΓ* et anathematizans nestorium et eius sequaces et [et *om.* *H*] manu mea subscribsi *INLH* 31 — p. 99, 2 accipit creatura *om.* *LH* 31 XVI INC̄ EXEMPLVM *IN* symbuli *PN* *in fine add.* SYMBVLVM NESTORIANVM *P* 32 instituitur primus *IN*

quolibet hæretico errore in ueritatem desiderat commigrare, eum discere conuenit et
confiteri quod credimus in unum deum patrem æternum, qui neque postea cœpit esse,
sed antea et semper erat deus, neque postea factus est pater, quod semper erat deus et
31 pater. credimus autem et in unum filium dei unigenitum ex substantia patris, ut
Bal 190 **32** certe filium et ex substantia eius cuius est et esse creditur filius. et in spiritum sanctum,
qui est ex dei substantia, qui non est filius, sed deus per substantiam, utpote eiusdem
1 Cor. 2, 12 substantiæ cuius est deus et pater, ex quo est per substantiam. nos enim inquit,
non spiritum mundi accepimus, sed spiritum qui est ex deo, ab omni
quidem creatura eum separans, deo uero coniungens, ex quo est per substantiam præcipua
quadam propriaque ratione præter omnem aliam creaturam, quam non ex substantia
sed ex causa operationis a deo credimus factam, et neque filium putamus neque per
33 filium essentiam cepisse. confitemur autem ipsum per se patrem perfectum sua
persona et filium simili modo et item spiritum sanctum, salua manente nobis ratione
pietatis, ut patrem et filium et spiritum sanctum non tres diuersas substantias esse
credamus, sed unam eandemque similitudinem deitatis.

34 Scire autem conuenit etiam de dispensatione quam pro nostra salute in domino
Christo dominus deus impleuit, quod deus uerbum hominem perfectum adsumpsit ex
semine Abraham et ex Dauid iuxta prædicationem sanctarum scripturarum, eius naturæ
cuius et illi fuerant ex quorum semine erat, hominem natura perfectum, ex anima
rationabili et humana carne compositum; quem hominem nostræ naturæ consimilem,
Gal. 4, 4. 5 spiritus sancti uirtute in uulua uirginis fictum, factum ex muliere, factum sub
lege, ut omnes redimat a legis seruitute, consecutos adoptionem quæ est olim
repromissa, inæstimabiliter sibi coniunxit et mortem quidem experiri more hominum
Eph. 1, 20. 21 fecit, suscitauit uero a mortuis et euexit in cælos et sedere fecit ad dexteram
Bal 191 dei, unde cum sit supra omnem principatum et potestatem et dominationem
et supra omne nomen nominandum non in hoc tantum sæculo, sed etiam
in futuro, ab omni creatura accepit uenerationem, utpote cum diuina natura habens
inseparabilem coniunctionem, relatio dei et sensus, omni creatura uenerationem ei
35 tribuente. et neque duos dicimus filios neque duos dominos, quoniam unus filius
per substantiam, deus uerbum, unigenitus filius patris, cui iste coniunctus et habens
filietatis participatum, etiam filii appellatione communicat, et dominus per substantiam
est deus uerbum, cui iste coniunctus honori communicat. et propterea neque duos
dicimus filios neque duos dominos, quia cum sit manifestus is qui est per substantiam
dominus et filius, inseparabilem habens cum eo coniunctionem hic quoque qui pro nostra
salute adsumptus est, conrefertur, id est CYNANAΦEPETAI nuncupatione et filii et
domini, non quemadmodum unusquisque nostrum, qui per se ipsum filius est (unde
Gal. 3, 26 et multi filii iuxta beatum dicimus Paulum), sed solus id habens præcipuum con-
iunctione ad deum uerbum, filietatis dominationisque particeps, adimit quidem opinionem
duorum filiorum et dominorum, præbet uero nobis coniunctione ad deum uerbum omnem

PIN

1 in *P* ad *IN* [= *TCU*]   3/4 deus pater *IN*   5 et ex *P* ex *IN* [= *T*]   12 cœpisse *P corr.*, *IN*   19 hominem — perfectum *PI* homo — perfectus *I corr.*, *N*   20 compositum *PI* compositus *I corr.*, *N*   21 factum² *om.* *IN*   23 morte *I*   24 euixit *IN*   27 accipit *I*   28 relatio ... sensus = ἀναφορά ... ἔννοια *pro* ἀναφορᾶι ... ἐννοίαι   dei *P* deus *IN*   ueneratione *IN*   ei *P* et *IN*   29 neque dominos *P* quia *IN*   30 dī *IN*   31 filiætatis *P* filia ætatis *I* filii ætatis *I corr.*, *N*   appellatione *P* [= *TC*] appellationem *I corr.*, *N* appellationi *U*   32 est *P* et *IN*   honori *PIN* [= *U*] honore *TC*   34/35 salute nostra *IN*   35 CYNAΦEPETAI *IN*   37 multos filios *U*   dicimus *PIN* [= *TCU*]   37/38 coniunctione *scripsi secundum Γ* coniunctionem *PIN* [= *TU*]   39 præuet *P corr.* præet *P* præterea *IN*

habere de eo fidem et opinionem, pro quibus et uenerationem, utpote dei relatio, ab omni accipit creatura.

36 Vnum igitur dicimus filium et dominum Iesum Christum, per quem omnia facta sunt, primitus quidem deum uerbum intellegentes, qui est per substantiam filius dei et dominus, deinde inducentes etiam adsumptum filium de Nazareth, quem unxit deus spiritu et uirtute, (Act. 10, 38) quasi coniunctione ad deum uerbum filietatis dominationis- (Bal 192) que participem, qui etiam secundus Adam iuxta beatum Paulum uocatur, quasi eiusdem (1 Cor. 15, 45) quidem naturæ qua Adam, demonstrans autem nobis statum futurum et qui tantam ab illo habet differentiam quanta esse debeat inter eum qui futuri status arcana bona subministrauit, et inter illum qui præsentium malorum dedit initium. simili modo etiam secundus homo uocatur, quasi qui secundum statum nobis monstrarit, quoniam prioris status princeps fuit Adam illius mortalis et passibilis et omnium dolorum plenissimi, in quo etiam similitudinem ipsius accepimus, secundum uero monstrauit nobis dominus Christus, qui de cælis in futurum apparens, omnes nos in communionem suam perducet. primus enim homo, inquit, ex terra terrenus, secundus homo de cælo cælestis, (1 Cor. 15, 47-49) id est inde uenturus ut nos omnes ad similitudinem sui perduceret, unde infert: qualis terrenus, tales etiam terreni, et qualis cælestis, tales etiam cælestes. et sicut portauimus imaginem terreni, portemus et imaginem cælestis. in eo apparens et in eo omnibus conspicienda qui iudicandi sunt, occulta et ⟨in⟩ inuisibili faciet iudicium diuina natura; tempora enim ignorantiæ despiciens deus, (Act. 17, 30. 31) nunc adnuntiat hominibus ut omnes pænitentiam agant, eo quod statuit diem in qua iudicaturus est orbem in uiro quem statuit, fidem præbens omnibus, suscitans eum a mortuis.

Hæc est ecclesiasticorum dogmatum adsertio et quisquis contra hæc credit, anathema sit. quisquis non accipit salutarem pænitentiam, anathema sit. qui sanctum diem paschæ non facit iuxta morem catholicæ ecclesiæ, anathema sit.

37 Budius Iunici Filadelfius Tessarescedecatites agnoui ueram fidem orthodoxiæ et (Bal 193) rogaui sanctissimum episcopum Theophanium et accessi ad sanctissimam et catholicam ecclesiam, et anathematizo omnem hæresim et maxime Tessarescedecatitarum, in qua ante errabam, et adsentio supra scribtæ expositioni rectæ fidei, anathematizans et eos qui non faciunt sanctum diem paschæ iuxta morem catholicæ et apostolicæ ecclesiæ. et iuro per sanctam et homousion trinitatem et per pietatem et uictoriam DD. NN. Fl. Theodosii et Fl. Valentiniani PP. AA., et si quid ex his labefactauero, subiacebo

---

3 *inter* catholici *et* unum [*cf adnotationem criticam*] *in textu habet d*: hoc nullus credat quoniam [quam *d*] heretica lectio est 5 *post* inducentes *in textu habet d*: anathema huic edicto 11 *post* quasi *in textu habet d*: thesaurum hereticæ impietatis

---

PIN, *LH*. [*inde a* 3]

1 *cf. notam ad p. 98, 28* 3 XVI *L* unum igitur *PΓ* nos uero catholici unum *INLH* 4 dn̄m *H* 5 filium *PINLH* [= *U*] = ῡν *pro* ῑν 6 quasi *om. INLH* coniunctionem *H* dn̄m *H* 8 quidem *om. INLH* qua *Pαγ* quæ *IN* β *H* statutum *H*, *corr. d* 9 futuris *I* futurus *N* 11 ministrarit *H* 12 dolor *H* plenissimus *INLH* 13 accipimus *NH* 14 et omnes *INLH* 17 talis[1] βγ *dg om.* α etiam[2] et *H* [= *C*] 20 in inuisibili *scripsi secundum Γ* inuisibili *P* inuisibilia *INLH* inuisibilis *TCU* diuinæ naturæ *INLH* tempore *NH* 22 statuat *IN* quem *PI* quæ *N om. LH* 23 fide *IN* 24 hæc est *om. H* ecclesiasticarum *IN* credat *P* 25 quisquis *PIN* siquis *LH* accepit *PIN*βγ salutare pænitentiam *P* salutare pænitentiæ *H* qui *P* siquis *INLH* 26 catholicæ *P* α *d* catholicæ et apostolicæ *IN* βγ *eg* 27 XVII *INL* iunici *PINL* rionico *H* [*uaria lectio in R*] filadelfius *IL* philadelfius *P* philadelphius *H* FILI *N* 28 theopanium *I* *sicut solet* et[1] *om. IN* 30 antea *IN*βγ expositionis *de* expositæ *g* 31 fatiunt *P* celebrant *INLH* morem paschæ et catholicæ *P* 33 flauio theodosio *H* Fl.[2] *om. INLH* ualentiniano perpetuis [perpetuis *om. de*] augustis *H* quis αγ*H*

legum seueritati. et recitatæ mihi expositioni subscripsi per Esychium Fil. curialem, propterea quod litteras nescirem.

38 Esychius Cerdanepi Fil. curialis Tessarescedecatites agnoui ueram fidem orthodoxiæ et rogans accessi ad sanctam et catholicam ecclesiam et anathematizo omnem hæresim et maxime Tessarescedecatitarum et adsentio $\overline{\text{ss}}$ expositioni rectæ fidei, anathematizans et eos qui non faciunt sanctum diem paschæ iuxta sanctam et catholicam et apostolicam ecclesiam. et iuro per sanctam et homousion trinitatem et pietatem et uictoriam Christi amantium principum Fl. Theod. et Fl. Valentiniani PP. AA.; si quid autem ex his labefactauero, subiacebo legum seueritati. et subscripsi manu mea.

39 Rufinus Fil. Tessarescedecatites agnoui ueram fidem orthodoxiæ et rogans accessi ad sanctam et catholicam ecclesiam, anathematizans omnem hæresim et maxime Tessa-
Bal 194 rescedecatitarum et adsentio cum omni familia $\overline{\text{ss}}$ expositioni rectæ fidei, anathematizans et eos qui non faciunt sanctum diem paschæ iuxta sanctam et catholicam et apostolicam ecclesiam. et iuro per sanctam et homousion trinitatem et per pietatem et uictoriam Christi amantium principum Fl. Theod. et Fl. Valentiniani PP. AA.; si quid autem ex his labefactauero, subiacebo cum omni familia legum seueritati. et recitata mihi expositione et placita, subscripsi meo arbitrio et uoluntate.

40 Eugenius dis Fil. Tessarescedecatites agnoui cum omni familia ueram fidem orthodoxiæ et rogaui sanctissimum episcopum Theophanium et accessi ad sanctissimam et catholicam ecclesiam et anathematizo omnem hæresim et maxime Tessarescedecatitarum et eos qui non faciunt sanctum diem paschæ iuxta sanctam et catholicam et apostolicam ecclesiam, et adsentio cum omni familia $\overline{\text{ss}}$ expositioni rectæ fidei. et iuro per sanctam et homousion trinitatem et pietatem et uictoriam Christi amantium principum Fl. Theod. et Fl. Valenti. PP. AA.; si quid autem ex his labefactauero, subiacebo cum omni familia legum seueritati. recitata mihi et placita expositione, subscribsi manu mea.

41 Faustinus laicus dis Filadelfeus Tessarescedecatita agnoui ueram fidem orthodoxiæ et rogaui sanctissimum episcopum Theophanium et accessi ad sanctissimam et catholicam ecclesiam et anathematizo omnem hæresim et maxime Tessaresc., in qua ante errabam,
Bal 195 et adsentio $\overline{\text{ss}}$ expositioni rectæ fidei anathematizans etiam eos qui non faciunt sanctum diem paschæ iuxta morem sanctæ catholicæ ecclesiæ. et iuro per sanctam et homousion

---

PINLH

1 esycium *I* esicium *Nα* esycum *P* hæsytium β isitius γ hysichium *dg* hisychium *e* ysichium fil. *PI* fl *NL* [flauium *U*] filium *H* 2 propter *IN* 3 esycius *I* esicius *N* esytius *P* ysicius αγ ysycyus β hysichius *dg* hisychius *e* cerdanepi *P* cerdanefi *INL* cardanefi *H* fil. *PIαβ* $\overline{\text{pl}}$ γ fl *N* filius *H* 3/4 orthodoxam *H* 5 et[2] *om. H* supra [super *dg*] scripta *H* 5—9 expositioni — et [— seueritati *H*]] et cetera sicut superius scriptum est *LH* 6 diem $\overline{\text{scm}}$ *IN* et[2] *om. I* 6/7 $\overline{\text{scam}}$ ecclesiam catholicam et apostolicam *N* 8 Fl. *(bis) om. IN* 8/9 si quid autem *P* ut si quid *IN* 11 fil. *IL* fl *PN* secundæ philadelphiæ *H* [= *KR*] rogatus *H* 12 et[1] *om. IN* 13 familia *PLH* familia mea *IN* subscripta *H* 13—18 expositioni — uoluntate] et cetera sicut superius in [im *dg*] budii subscriptione scriptum est *LH* 14 et[1] *om. P* et apostolicam *om. IN* 16 Fl. *(bis) om. IN* si quid autem *P* ut si quid *IN* 17 subiaceam *IN* 18 et placita *scripsi* explicita *PIN* 19 $\overline{\text{fl}}$ *P* philadelphiæ *H* 20 rogans *ILH* 20/21 $\overline{\text{scam}}$ catholicam *IN* 21 et anathematizo *PL* et anathematizabo *H* anathematizans *IN* et] ex *IN om. H* 22—26 et eos — mea] et cetera credo et adsentio sicut superius budius subscripsit *LH in fine add.* et ego $\overline{\text{ss}}$ *L* 22 diem $\overline{\text{scm}}$ *IN* et apostolicam *om. IN* 23 familiæ *P* 24 et[1] *om. IN* et pietatem *om. IN* 24/25 Fl. *(bis) om. IN* 25 ut si *IN* autem *om. IN* subiaceam *IN* 26 recitata — expositione *PΓ* et recitatæ expositioni *IN* 27 fil *L* philadelphiæ *H* tessarescedecatites *H* ut ueram *P* 28 rogans *LH* $\overline{\text{scam}}$ *IN* et catholicam *P* et apostolicam *IN* catholicam et apostolicam *LH* 29 — p. 101, 3 in qua — expositione] et cetera sicut superius in budio [budius *H*] *LH* 29 errabam *PΓ* errabam et eos qui non faciunt diem $\overline{\text{scm}}$ paschæ *IN* 30 superscripta *P* 30/31 anathematizans — ecclesiæ *PΓ om. IN*

trinitatem et per pietatem et uictoriam principum Fl. Theod. et Fl. Valentiniani PP. AA. si quid autem ex his labefactauero, subiacebo legum seueritati. et recitata mihi expositione, accessi cum omni familia et subscribsi manu mea.

42 Damalius et Alexander per manum Euprepii filii Theodori reuerentissimi diaconi agnouimus orthodoxiam et rogauimus sanctissimum episcopum Theophanium et accessimus ad catholicam ecclesiam, anathematizantes omnem hæresim et maxime Tessar., in qua ante errabamus, et eos qui non faciunt sanctum diem paschæ iuxta morem orthodoxorum. et recitata nobis expositione, iurauimus per uenerabile iusiurandum sanctissimæ trinitatis et per uictoriam et salutem DD. NN. Fl. Theod. et Fl. Valentiniani PP. AA. nihil ex ss labefactaturos. et credentes cum familiis nostris subscribsimus.

43 Fl. Nymphidianus dis Filadelfeus scholasticus omnibus dogmatibus et moribus Tessarescedr., qui non admittunt dogmata orthodoxorum, renuntio et profiteor communicare fidei orthodoxorum in omnibus et eam admittere.

44 Polychronius Tatiani Filad. per manum Fl. Esychii Cerdalieli Filadelfei curialis propterea quod tarde scriberem, agnoui orthodoxiam et rogans sanctissimum episcopum Theophanium accessi ad catholicam ecclesiam, anathematizans omnem hæresim et maxime Tessarescd., in qua ante errabam, et eos qui non faciunt sanctum diem paschæ Bal 196
iuxta morem orthodoxorum. et recitata mihi expositione, iuraui per uenerabile iusiurandum sanctissimæ trinitatis et per uictoriam et salutem DD. NN. Fl. Theod. et Fl. Valentiniani PP. AA. nihil me ex ss labefactaturum et credo cum omni familia et placent mihi omnia ss. Polychronius mutuatus sum manum.

45 Eustathius Marcelli Fil. aurifex Tessaresd. agnoui orthodoxiam et rogans sanctissimum Theophanium episcopum, accessi meo arbitrio et uoluntate ad sanctissimam dei catholicam et orthodoxorum ecclesiam, anathematizans omnem hæresim et maxime Tessar. et eos qui non faciunt sanctum diem paschæ iuxta morem orthodoxorum. et iuraui per sanctam trinitatem et per pietatem Christi amantium principum Fl. Theod. et Fl. Valentiniani PP. AA., si quid ex ss labefactauero, subiacere me legum seueritati. et subscripsi manu mea.

PINLH

1 per pietatem et *om. IN* Fl. (*bis*) *om. IN* 2 ut si *IN* quis *P* autem *om. IN* subiaceam *IN* 2/3 recitatæ — expositioni *IN* 3 manum *P* 4 per eupræpium *IN* manu *Pe* filium *IN* fl *P* 5 orthodoxam [orthodoxiam β orthodoxiæ α] fidem *L* horthodoxam *H* et rogauimus — Theophanium *om. IN* 6—10 et maxime — nostris] et cetera sicut superius in [im *dg*] budio accessimus cum omni familia nostra *LH* 7 diem scm *IN* 7/8 orthodoxiorum *P* catholicorum *IN* 8/9 per uenerabilem trinitatem *IN* 8 uenerabilem *P* 9 et salutem *om. IN* 9/10 Fl. (*bis*) *om. IN* 11 Fl. *PI* fil *NL* flauianus *H* imphidianus αγ ymphidianus β filadelfius *N* fil *L* philadelphiæ *H* scolasticus *PH* catholicus *L* 12 admittant *H* 13 et] ut *H* eam in omnibus *IN* 14 polycronius *PIN* pollychronius *H* pulcronius αβ pulchronius γ tasciani αβ tassiani γ fil *L* filius *H* per esycium cerdalinum curialem *IN* manu *P* manus *L* fl *PL* flauii *H* esycii β esyci *P* esicii αγ esichii *e* et sichii *dg* cerdalieli *PL* [= *U*] cardalielei *H* [cerdali *T* cerdanepii . . . et danieli *C* et danihelum *K* et danihelis *R*; *latet antiquissima corruptela Græca pro* κερδανεπίου] fil αβ fl γ filius *H* 15 propterea — scriberem *om. LH* propter *IN* orthodoxie *L* orthodoxam *H* 15/16 rogans — Theophanium *om. IN* 17—21 in qua — manum] et cetera sicut superius in [im *dg*] budio accessi cum omni familia subscripsi *LH* 17 in — errabam *om. IN* 18 more *P* 18/19 per uenerabilem trinitatem *IN* 19 et per uictoriam *om. IN* DD NN *IN* domnorum *P* 19/20 Fl. (*bis*) *om. IN* 21 placente *PIN* polycronius — manum *P* [Polychronius mutuatus sum manum Eustathii *KR*] per polycronium subscribsi manu mea *IN* 22—28 *om.* β 22 eustathuius *P* eutichius *H* marcellini *H* fl *N* filius *H* aurifes *IN* tessarescædecatitarum *P*αγ tessarescedecatitis filius *H* orthodoxiæ *L* horthodoxiæ fidem *H* rogaui *H* 23 epm theophanium *H* et accessi *H* meo arbitrio accessi ad *IN* accessi ad *LH* scam *IN* dei *INLH* dei et *P* 24 et orthodoxorum *om. LH* ecclesiam *om. H* 25 mortem *I* 25—28 et eos — mea] et cetera sicut superius in [im *dg*] budio accessi cum omni familia subscripsi *LH* 26/27 Fl. (*bis*) *om. IN* 27 ut si *IN* 28 manu mea subscribsi *IN*

46 Eutychius dis Fil. agnoui orthodoxiam et rogans sanctissimum episcopum Theophanium, accessi meo arbitrio et uoluntate ad sanctissimam dei catholicam et orthodoxam ecclesiam, anathematizans omnem hæresim et maxime Tessarescd. et eos qui non faciunt sanctum diem paschæ iuxta morem orthodoxorum. et iuraui per sanctam trinitatem et per pietatem Christi amantium principum Fl. Theod. et Fl. Valentiniani
Bal 197 PP. AA. si quid ex ss labefactauero, subiacere me legum seueritati. et subscribsi manu mea.

47 Stratonicus Emmonii Fil. Tessarescedecatites agnoui orthodoxiam et rogans sanctissimum episcopum Theophanium, accessi ad sanctam dei catholicam ecclesiam, anathematizans omnem hæresim et maxime Tessarescedecatitarum et eos qui non faciunt sanctum diem paschæ iuxta morem orthodoxorum. et iuraui per sanctam trinitatem et per pietatem Christi amantium principum Fl. Theod. et Fl. Valentiniani PP. AA., si quid de ss labefactauero, subiacere me legum seueritati. et subscribsi per nepotem meum Alexandrum propterea quod litteras nescirem.

48 Theodoretus et Alexander et Philadelphus subscripsimus per unum ex nobis Alexandrum et agnouimus orthodoxiam et rogantes sanctissimum episcopum Theophanium accessimus ad sanctam dei catholicam et apostolicam orthodoxam ecclesiam et anathematizamus omnem hæresim et maxime eorum qui dicuntur Catharoe et eos qui non faciunt sanctum diem paschæ iuxta morem orthodoxorum. et iurauimus per sanctam trinitatem et per pietatem et uictoriam DD. NN. Fl. Theod. et Fl. Valentiniani PP. AA., si quid de ss labefactauerimus, subiacere nos legum seueritati. et recitata nobis hac expositione, subscribsimus.

49 Marinus Euethi per manum Neoterii lectoris orthodoxorum: agnoui orthodoxiam et rogans sanctissimum episcopum Theophanium, accessi ad sanctam dei catholicam
Bal 198 et apostolicam ecclesiam et anathematizo omnem hæresim et eos qui non faciunt sanctum diem paschæ iuxta morem orthodoxorum. et iuraui per uenerabile iusiurandum, si quid de ss labefactauero, subiacere me legum seueritati. et subscribsi.

50 Padicius Fil. subscripsi manu mea: agnoui orthodoxiam et rogans sanctissimum episcopum Theophanium, accessi ad sanctam dei catholicam et apostolicam orthodoxorum

---

PINLH

1—7 *om. H* 1 euticius *IN*γ eutytius *P* eusticius α eusycyus β orthodoxiæ *L* 2 meo — uoluntate *om. L* et uoluntate *om. IN* scam *INL* dI et *P* 2/3 et orthodoxam *om. INL* 3—7 et eos — mea] et cetera sicut in budio acc cum om [omni familia γ] ss *L* 5 filii *P* Fl. (*bis*) *om. IN* 6 ut si *IN* his suprascriptis *P* subiacerem me *IN* 8 emonii *P* [emmonii *T*] emmoni *I*α emmone *N* emoni γ cum omı β ammonii *H* [= *CUKR*]; *utraque lectio in Γ* filius *H* tessarescedecatitarum *LH* orthodoxiæ *L* horthodoxiæ fidem *H* 9 episcopum *om. H* accessi — catholicam *om. P* et accessi *INL* 10—14 et eos — nescirem] et cetera sicut budius subscripsit [subscripsi *H*] et per nepotem meum alexandrum subscripsi *LH* 12 Fl. (*bis*) *om. IN* 13 subscribsi *IN* supra scripti *P* 14 propter *IN* 15 theodoretus *P* theodoritus *INL* theodoricus *H* philadelphus βγ philadelpheus *PI* philadelfius *N*α*H* 15/16 subscripsimus — et[1] *om. LH* 15 ex nobis *om. IN* 16 et[1] *om. IN* orthodoxam fidem *H* rogante scissimo epo *P* scm *LH* 16/17 teophanium epm *INLH* 17 et accessimus *P* dei *om. LH* et — orthodoxam *om. LH* orthodoxam *P om. IN* 18 et anathematizamus *PL* anathematizantes *IN* et anathematizantes *H* chatharœ *IN* cathrœ *P* catharos *L* cathoron *H* 18—22 et eos — subscribsimus] et [*om. H*] sicut superius comprehensum [comprehensa *H*] est subscripsimus *LH* 19 iuramus *I* 20 et per pietatem *om. IN* DD NN *IN* domnorum *P* 20 Fl. (*bis*) *om. IN* 21 ut si *IN* 22 supra scripsimus *P* 23—27 Euethi — subscribsi *om. LH* 23 per manum neorii [= *TCU*] lectoris *P* per neotherium [= *KR*] lectorem *IN et* Νεωτερίου *et* Νεωρίου *Γ* 24 rogans — Theophanium *om. IN* 24/25 catholicam et apostolicam *om. IN* 25 et anathematizo *P* anathematizans *IN* 26 uenerabilem *PIN* iusiurandum *P* trinitatem *IN* 27 ut si *IN* et *om. IN* 28 paditius *P* phadicius *IN* pacidius *LH* fil *INL* filadelpheus *P ut solet* philadelphius *H ut solet* 28 — p. 103, 4 subscripsi — mea *om. LH* 28 scripsi *IN* agnoui *IN* et agnoui *P* 29 teophanium epm *IN* orthodoxorum *om. IN*

ecclesiam, anathematizans omnem hæresim et maxime Tessarescedr. et eos qui non faciunt sanctum diem paschæ iuxta morem orthodoxorum. et iuraui per uenerabile iusiurandum, si quid de ss labefactauero, subiacere me legum seueritati. et recitata mihi expositione, subscribsi manu mea.

50 Cyriacus Fil. unus de hæresim Nouatianorum agnoui orthodoxiam et rogans sanctissimum episcopum Theophanium, accessi ad sanctam dei catholicam et apostolicam ecclesiam, anathematizans omnem hæresim et maxime Catharon. et iuraui per uenerabile iusiurandum, si quid de ss labefactauero, subiacere me legum seueritati. et recitata mihi expositione, subscribsi per Eusebium Galliopi Syrum.

51 Euxenius Fil. nauta agnoui orthodoxiam et rogans sanctissimum episcopum Theophanium, accessi ad sanctam dei catholicam orthodoxorum ecclesiam, anathematizans omnem hæresim. et iuraui per uenerabile iusiurandum nihil me de ss labefactare. et subscribsi manu mea.

52 Diomedes habitans in uico Caccaba agnoui orthodoxiam et rogans sanctissimum Bal 199 episcopum Theophanium, accessi uoluntate mea ad sanctam dei catholicam et apostolicam ecclesiam orthodoxorum, anathematizans omnem hæresim et maxime Tessarescr., in qua ante errabam. et iuro per sanctam et homousion trinitatem et per uictoriam et pietatem DD. NN. perseueraturum me in ss et nihil labefactaturum et in omnibus seruaturum orthodoxorum fidem, et si fuero deprehensus labefactans aliquid de placitis, subiacebo legum seueritati. et audita expositione, subscripsi manu mea.

53 Iulianus dis Fil. agnoui orthodoxiam et accessi ad sanctam dei catholicam et apostolicam ecclesiam, anathematizans omnem hæresim et maxime Tessarescdr. et iuraui per uenerabile iusiurandum, si quid de ss labefactauero, subiacere me legum seueritati. et ægrotans subscripsi per Martyrium lectorem.

54 Eutychius de uico Aulacis, primus Tessarescedecatitarum hæreseos, agnoui ueram fidem orthodoxiæ et rogans sanctissimum episcopum Theophanium et reuerentissimum episcopum Iacobum et reuerentissimum presbyterum et dispensatorem Charisium, accessi ad sanctam et catholicam ecclesiam, anathematizans omnem hæresim et maxime Tessr., in qua ante errabam, et adsentio ss expositioni rectæ fidei, anathematizans eos qui non faciunt sanctum diem paschæ iuxta morem catholicæ et apostolicæ sanctæ ecclesiæ. et iuraui per sanctam et homousion trinitatem et per pietatem et uictoriam Bal 200 DD. NN. Fl. Theod. et Valentiniani PP. AA.; si quid uero de ss labefactauero, subiacebo legum seueritati. et subscribsi manu mea.

PINLH

2 uenerabilem *PIN* 3 trinitatem *IN* 5—9 unus — Syrum *om. LH* 5 unus *om. IN* de *P* ex *IN* 6 teophanium epm *IN* 7 uenerabilem *PIN* 8 ut si *IN* 9 Καλλιοπίου Σύρου *Γ* gallioptri *P* galliopistri *P corr.* gallio postrenus *I* gallio postrænos *N* 10 euxenius *IN*βγ [= *Γ*] eusenius *P*α [= *U*] auxonius *H* [= *TCKR*] nauta *PINL* [= *TU*] nauatianus *H* [= *CKR*] Ναυατιανός *et* Ναυάτος *Γ* 10—13 agnoui — mea *om. LH* 10/11 teophanium epm *IN* 12 et *om. IN* uenerabilem *IN* labefacta *P* 13 et *om. IN* 14—20 habitans — mea *om. LH* 14 choccaba *IN* orthodoxiam *P* orthodoxorum *IN* ὀρθοδοξίαν *et* ὀρθόδοξον πίστιν *Γ* scm *PIN* 15 teophanium epm *IN* 16 orthodoxorum *om. IN* 16 in *IN* et in *P* 17 antea *PN* per *om. IN* 18 et pietatem *om. IN* DD. NN. *IN* domnorum *P* perseueratorus *P* PP. AA. *IN* ss stare *IN* labefacturum *P* 19 aliquis *IN* 20 subiaceam *IN* 21 dis philadelphiæ *H* 21—24 agnoui — lectorem *om. LH* 21 et[1] *om. IN* 23 uenerabilem *IN* ut si *IN* superscriptis *P* 24 ægrotans *PIN* ἀρεσθείς *ΓKR* 25 euticius *INL* 25—33 de uico — mea *om. LH* 26 teophanium epm *IN* 27 epm iacobum *P* iacobum epm *IN* χωρεπίσκοπον Ἰάκωβον *ΓKR* reuerentissimum — charisium *P* scm charisium præsb *IN* 28 et[1] *om. IN* 29—31 errabam et eos qui non faciunt diem scm paschæ iuxta morem scæ catholicæ eclesiæ *IN* anathematizans — ecclesiæ *om. IN* 32 NN *IN om. P* Fl. *om. IN* 33 seueritatis *P* et *om. IN*

55 Patricius presbyter de uico Parazioxili per manum Maximi conpresbyteri, eo quod litteras nescirem: agnoui ueram fidem orthodoxiæ et rogaui religiosissimum episcopum Theophanium et reuerentissimum presbyterum Charisium et rogaui quam maturius communicare sanctæ dei catholicæ et apostolicæ ecclesiæ orthodoxorum et anathematizo omnem hæresim et maxime Tessarescedecatitarum et eos qui non faciunt sanctum diem paschæ iuxta morem ecclesiæ. et iuraui per sanctam et uiuificam trinitatem et per pietatem et uictoriam DD. NN. Fl. Theod. et Fl. Valentiniani PP. AA., si quid de his labefactauero, subiacere me legum seueritati.

56 Zenon de territorio Sagari Poetha Tessarescedecatitarum hæreseos agnoui ueram fidem orthodoxiæ et rogans sanctissimum episcopum Theophanium et reuerentissimum chorepiscopum Iacobum et reuerentissimum presbyterum et dispensatorem Charisium, accessi ad sanctissimam et catholicam ecclesiam, anathematizans omnem hæresim et maxime Tessarescedecatitarum, in qua ante errabam, et adsentio ss expositioni orthodoxorum, anathematizans eos qui non faciunt sanctum diem paschæ iuxta morem catholicæ ecclesiæ. et iuro per sanctam et homousion trinitatem et uictoriam dominorum
Bal 201 Fl. Theod. et Fl. Valentiniani PP. AA.; si quid autem de ss labefactauero, subiacebo legum seueritati. hanc manum ei commodaui Fl. Palladius, quod præsens litteras nesciret.

57 His igitur recitatis, decreuit sancta synodus aliam fidem nulli licere proferre uel conscribere uel conponere præter illam quæ constituta est a sanctis patribus qui Nicææ cum sancto spiritu conuenerunt, illos uero qui audeant fidem aliam uel conponere uel proferre uolentibus conuertere ad agnitionem ueritatis ex paganitate siue ex Iudaismo siue ex alia qualibet hæresi, eos, siue episcopi sint aut clerici, alienos esse episcopos episcopatu, clericos clericatu; sin uero laici sint, anathema esse. simili modo si qui deprehensi forent, siue episcopi siue clerici uel laici, uel credentes uel docentes ea quæ scripta sunt in expositione quæ a Charisio presbytero prolata est de incarnatione unigeniti filii dei, aut certe scelerata et peruersa Nestorii dogmata, quæ etiam infra scripta sunt, eos subiacere sententiæ sanctæ et mundanæ synodi, ut sit perspicuum episcopum quidem alienum futurum episcopatu et fore depositum, clericum uero simili modo a clericatu submouendum; si uero laicus sit, et eum fore anathema, sicut supra dictum est.

PINLH

1—8 presbyter — seueritati *om. LH* 1 per maximum præsb *IN* 1/2 eo — nescirem *om. IN* 2/3 teophanium epm *IN* 3 charisium præsb *IN* muturius *IN* 4 orthodoxorum *om. IN* 5 et *om. P* 6 ecclesiæ scæ *IN* uiuam *IN* 6/7 per pietatem et *om. IN* 7 Fl. (*bis*) *om. IN* quæ *P* 8 *in fine add.* subscripsi *IN* 9 territorio sagari *P* territoris agare [agari *N*] *IN* ternetorius sagari *L* terretorius sagari *H* Poetha — hæreseos *om. LH* poetha [= Πυθα̃ *Γ*] *P* poeta *IN* [= *U*] hereos *P* agnouimus *LH* 10 orthodoxiam *L* horthodoxam *H* rogantes *LH* scm *LH* teophanium epm *INLH* 11 reuerentissimum — charisium *P* scm et dispensatorem charisium præsb [epm *H*] *INLH* 12 accessimus *LH* scam catholicam *INLH* et anathematizamus *L* et anathematizans *H* 13/14 errabam *P* errabam [errabamus γ*H*] et qui non faciunt scm diem paschæ iuxta morem catholicæ et apostolicæ eclesiæ *INLH* 13 adsentimus γ*H* et expositioni *P* 14/15 anathematizans — ecclesiæ *om. INLH* 15 iuramus γ*H* sanctam et *om. H* 16 fili *P om. INLH* fl *P om. INLH* quis α quæ β de *om. P* labefactauerimus γ*H* subiacebo *P* subiaceam *IN*β subiaceat α subiaceamus γ*H* 17 hanc *om. H* manum ei commodaui [commodaui ego *IN*] *PIN* manu mea commodaui *L* manum accommodaui pro eo ego *H* [*cf. KR*] fl *PH* fil *L om. IN* 18—29 *ante subscriptiones episcoporum collocant INLH* 18 XVIIII *IL* sca et magna *INLH* 19 præscribere *H* nicæ *P* niciam *IN* niceam *LH* [= *TCU*] 20 audent *H* [= *TCU*] uel[1] *om. INLH* 23 episcapatus *P* episcopatum *N*αγ clericus *PN*αβ clericis γ clericatus in *P* clericatu si *IH* clericatu sint αβ clericatum si *N*γ laicis *P* qui uero *IN* α q uero β quis uero γ*H* 24 fuerint *N*γ*H* siue[1]] si *PLH* laici credentes *IN* 26 certe *om. IN* supra *INL* super *H* 27 sci et magni synodus *INL* scæ et magnæ synodus *H* eps β*H* epi γ 28 episcopatum *IN*α, *corr. I* a *om. H* 29 eum] cum *H* sit sicut *IN*γ*H* super *P* superius *H* *in fine add.* et subscripserunt *ILH* et subscripserunt omnes epi centum quattuordecæ *N*

EX LIBRO IPSIVS NESTORII EX QVATERNIONE XVII ⟨DE⟩ DOGMATE

58 I Quotiens igitur sancta scriptura dictura est uel generationem Christi ex beata uirgine uel mortem, nusquam deum dicit, sed aut Christum aut Iesum aut dominum, quoniam hæc tria naturas indicant duas, modo hanc, modo illam, modo utramque. est autem tale quod dico. quotiens nobis generationem ex uirgine scriptura commemorat, quid dicit? *misit deus filium suum.* non dicit: misit deus deum uerbum, sed utitur eo nomine quod naturas indicat duas. quia enim filius homo est et deus, dicit: *misit deus filium suum factum ex muliere*, ut si audieris *factum ex muliere*, uideas etiam nomen positum quod naturas indicat duas, ut generatione quidem ex beata uirgine filium uoces; filium enim peperit dei etiam uirgo Christotocos, quoniam uero filius dei duplex est in naturis, peperit quidem filium dei, sed peperit hominem qui est filius propter coniunctum filium.

Loofs, p. 273, 18-274, 17 — Bal 202 — Gal. 4, 4 — Gal. 4, 4

EIVSDEM EX QVATERNIONE XXI

59 II Vide quid accidat, hæretice. non inuideo nomen uirgini Christotoco; fateor enim reuerendam esse eam quæ ceperit deum, per quam transierit dominus omnium, per quam iustitiæ sol inluxerit. sed porro suspicor plausum, quomodo hoc quod dixi transierit, acceperitis. non dixi transiit pro eo quod est natus; neque enim tam cito meorum egomet obliuiscor. transisse deum per uirginem ΧΡΙCΤΟΤΟΚΟΝ ab scribtura perdoctus sum, natum uero deum ex ipsa nusquam didici.

Loofs, p. 277, 19-278, 2 — Mal. 4, 2

60 III ITEM POST ALIA: Nusquam [didici] diuina scribtura deum ex uirgine Christotoco adserit natum, sed Iesum Christum filium dominum. hæc omnes confiteamur; quæ enim docuit diuina scribtura qui non statim accipit, miser est. *surge et accipe puerum et matrem eius.* hæc angelorum uox est, immo tua; fortasse generationem ipsius nouerant archangeli. *surge et accipe puerum et matrem eius.* non dixit: surge ⟨et⟩ accipe deum et matrem eius.

Loofs, p. 278, 5-13 — Bal 203 — Mt. 2, 13

EIVSDEM EX QVATERNIONE XX[V]IIII

61 IIII Quod igitur dicebamus: *ne timeas accipere Mariam coniugem tuam; quod enim in ea natum est*, siue natum siue factum dixerimus, sensui nihil nocet (quod enim in ea natum est, ex spiritu sancto est), si dixerimus quod deus uerbum natum est in utero. est enim aliud simul esse cum nascente, aliud nasci. *quod enim,*

Loofs, p. 285, 24-287, 21 — Mt. 1, 20

P I, N [*usque ad* 25]

1—p. 110, 6 *desumpta sunt ex gestis primæ sessionis*; *horum loco habent Cyrilli et Nestorii anathematismos LH*, *hac inscriptione*: XVIII [*om. H*] Incip̄ nestorii blasphemiarum capitula quibus epistolis [epistolas *de*] ad se missis a s̄cis celestino romanæ urbis et cyrillo alexandrino episcopis contradicit et disputatione breuissima resoluendo duodecim capitula fidei quæ ad se missa fuerant refellit [repellit *H*]. Nunc episcopi cyrilli priora posuimus quæ romana ecclesia [ecclesia *om. H*] adprobauit et posteriora nestorii ex greco in latinum uersa [uerso *H*] *LH*; *cf. supra p. 71* 1 Ex *P* XVIII et postea [poste *N*] lectum est ex *IN uaria lectio in Γ* ipsius *om. IN* ex quaternione XVI dogmate *P* dogmata eius ex quaternione XVII [XVI *I*] ita *IN* de *addidi* I *IN* 2 uel *om. IN* de generatione *IN* 3 mortem *IN* morte *P*, *N corr.* 4 inducant *IN* 6 deum *IN om. P* 7 hominis *IN uaria lectio in Γ* 8 si *P* cum *IN* 10/11 dei — peperit *om. N* 11 x̄p̄otocos *PI* 14 I *I* 15 reuerenda *P* ea *P* ceperit I cæperit *P* cœperit *N* 16 dixit *PIN* 17 dixit *PN* 18 x̄p̄ototokon *IN* 19 uero — didici *om. P* 20 III *I item in ceteris* didici *P* didici in *IN del. Baluze* x̄p̄otocon *PIN* 23 *male interpunxit translator post* σοῦ; *cf. T* 24 surge accipe *IN* 25 dixi *P* surge accipe *PIN* 26 XXIIII *Γ et ceteræ uersiones* XXVIIII *PI* 27 quod *I* quid *P* 28/29 siue natum — natum est *om. I*

inquit, in ea natum est, ex spiritu sancto est, hoc est spiritus sanctus creauit
id quod est in ea. uiderunt igitur patres, utpote scientes sanctarum scributurarum,
quod si eum qui incarnatus est, natum dixerimus, inuenietur deus uerbum aut filius
spiritus sancti aut duos patres habens; si uero factum dixerimus, inuenietur deus uerbum
creatura spiritus sancti. fugientes igitur generationis dictionem, dixerunt ita: qui
descendit propter nostram salutem et incarnatus est. quid est incarnatus? non
conuersus a deitate in carnem: quod dixit incarnatus ex spiritu sancto, secutus est
euangelistam. nam cum euangelista uenisset in ЄNANΘPωΠHCIN, fugit genera-
Ioh. 1, 14 tionem de uerbo dicere et dixit incarnationem. audi ubi: et uerbum caro factum
est. non dixit uerbum per carnem factum. ubi enim aut apostoli aut euangelistæ
filii faciunt mentionem, non dicunt natum ex muliere. aduerte, quæso: ubi dicunt
Bal 204 nomen filii et quod natum est ex muliere, dicunt natum; ubi uero uerbi faciunt men-
tionem, nemo audet dicere generationem per humanitatem. audi: beatus Iohannes
euangelista cum uenisset in uerbum et ЄNANΘPωΠHCIN eius, audi quid dicat: uerbum
Ioh. 1, 14 caro factum est, hoc est adsumpsit carnem, et habitauit in nobis, hoc est nostram
induit naturam et habitauit in nobis, et uidimus gloriam ipsius, filii. non
dixit: uidimus generationem uerbi.

EIVSDEM EX QVATERNIONE XV

62 V Loofs, p. 248, 10-249, 1 Ita etiam Christum secundum carnem propter coniunctionem quam habet cum
deo uerbo, deum nominamus, scientes esse hominem qui apparet. audi utraque
Rom. 9, 5 Paulum prædicantem: ex Iudæis, inquit, Christum secundum carnem, qui est
super omnes deus. prius hominem confitetur, deinde coniunctione ad deum
dicit deum eum qui apparet, ⟨ne⟩ quis Christianitatem hominis putet esse cultricem.

EIVSDEM EX QVATERNIONE XXVII

63 (VI) Loofs, p. 289, 6-15 Sed quemadmodum dicebamus deum omnium opificem et deum Mosen (deum
enim inquit, posui te Pharao) et filium Israhel dei (filius, enim inquit, primo-
Exod. 7, 1 Exod. 4, 22 genitus mihi Israhel) et quemadmodum dicimus Christum Saul (non enim inquit,
1 Reg. 24, 7 inponam manum meam super ipsum, quod Christus domini est), similiter
Ies. 45, 1 et Cyrum (hæc dicit, inquit, dominus Christo meo Cyro), et Babylonium
Ies. 13, 3 sanctum (ego enim inquit, præcipio ipsis sanctificatis et ego duco ipsos),
Bal 205 ita dicimus et dominum Christum et deum et filium et sanctum; sed communio quidem
nominum similis est, dignitas uero non eadem.

EIVSDEM EX QVATERNIONE XV

64 VII Loofs, p. 254, 5-12 Hoc autem sentite in uobis quod et in Christo Iesu, qui cum in
Phil. 2, 5. 7 forma dei esset, se exinaniuit formam serui accipiens. non dixit: hoc

---

PI

VII. VIII = *Cyrill. apol. adu. Orient. 23. 24*; *est eadem fere uersio*

4 uerum *I* 6 *siue scribentis siue translatoris culpa exciderunt* propter nos homines et 8 ЄANΘPΩΠЄCIN *PI* 10 aut apostoli *P* apostoli *I* 11 non] υἱοῦ οὐ *pro* υἱοῦ 12 uero *I* uerbo *P* 14 ЄNΘPΩΠHCIN *P* ЄNΘPAΩITICIN *I* audi *om. I* 15 est[1] *om. P* 15/16 et habitauit — naturam *bis scr. P* hoc est — nobis *om. I* 20 deo *P* audi utraque *Baluze* auditura quæ *PI* 22 supra *P* 23 ne *add. Baluze* putet et *P* 25 VI *om. I* 26 pharaoni *I* filiis isrl *I* filium *P* 26/27 primogenitum *P* 28 ponam *I* mea *P* xpos *P* dns est *I* et *P* 30 ipsos *P* eos *I* 32 nominum *I* omnium *P*

sentite in uobis quod et in deo uerbo, quod cum in forma dei esset, formam serui accepit; sed cum dicat Christum quasi duarum naturarum appellatione, sine periculo eum et formam serui, quam accepit, et deum nominauit, cum ea sine peccato dicantur de naturarum duplici et separabili ratione.

EIVSDEM EX QVATERNIONE XVI

65 VIII Vt in nomine, inquit, Iesu omne genu flectatur cælestium et terrenorum et infernorum et omnis lingua confiteatur quia dominus Iesus Christus. propter illum qui portauit, eum qui portatus est, colo; propter inuisibilem ueneror eum qui apparet. numquam ab eo qui apparet, deus separatur; ideo nec ego honorem separo. separo naturas, sed unam facio uenerationem.

Loofs, p. 261, 20-262, 6 Phil. 2, 10. 11

EIVSDEM EX QVATERNIONE XVII DE DOGMATE

66 VIIII Erat quidem deus uerbum et ante incarnationem filius et deus et cum patre, sumpsit uero nouissimis temporibus serui formam. sed cum sit et antea filius et ita uocatus, post adsumptionem non potest uocari diuisus filius, ne duos filios constituamus; sed quia illi coniunctus est qui erat a principio filius, non potest secundum dignitatem filietatis ** aio, non secundum naturas. propterea et Christus deus uerbum nominatur, quia habet coniunctionem cum Christo perpetuam.

Loofs, p. 275, 1-10 Bal. 206

EIVSDEM EX QVATERNIONE XV

67 X Inconfusam igitur seruemus naturarum coniunctionem, confiteamur in homine deum, colamus diuina quadam coniunctione cum deo omnipotenti coadorandum hominem.

Loofs, p. 249, 1-4

EIVSDEM EX QVATERNIONE VI

68 XI Considerate et quid his continuo inferatur: ut misericors, inquit, fieret et fidelis pontifex ad deum, qui in eo quod passus est ipse temptatus, potens est illis qui temptantur, auxiliari. ergo qui passus, est pontifex misericors; passibile autem templum, non uiuificus deus templi eius quod passum est.

Loofs, p. 234, 10-16 Hebr. 2, 17. 18

EIVSDEM EX QVATERNIONE XXVII

69 XII Vt sciatis, inquit, quanta erat coniunctio deitatis, cum etiam in infante caro dominica cerneretur. erat enim idem infans et infantis dominus. laudastis uocem; sed nolite eam parum curiose laudare. dixit enim quod idem erat infans et habitator infantis.

Loofs, p. 292, 1-6

EIVSDEM EX QVATERNIONE I

70 XIII Communes enim sunt trinitatis operationes et tantum substantiis diuidendæ. unigeniti uero præclara gloria aliquando patri adsignatur (est enim inquit, pater meus qui clarificat me), aliquando spiritui (spiritus enim inquit, ueritatis clarificabit me), aliquando Christi potestati.

Loofs, p. 225, 13-18 Bal 207 Ioh. 8, 54 Ioh. 16, 13. 14

PI

1 esse *I* 2 appellationem *P* 4 dicatur *P* 6 et *om. I* 7 quoniam *I* 10 honorem *P* hominem *I* 12 X *I* 15 coniunctos *P* a *om. I* 16 *lacunam agnouit Baluze*: *suppleas* diuisionem suscipere, secundum dignitatem filietatis 19 hominem *PI* 23 temptatur *PI* 26 xvii *P* 28 dn̄i *I* 29 habitor *P* 34 glorificat *I* enim *om. I* 35 clarificauit *PI*

EIVSDEM EX QVATERNIONE XVI

71 XIIII Hic est qui dicit: deus deus meus, ut quid me dereliquisti? hic est qui
Loofs, p. 260, 4-7 tridui gustauit mortem; adoro uero eum cum deitate quasi diuinæ auctoritatis coopera-
Mt. 27, 46 torem.
72 (XV) Et post alia: Propter illum qui portauit, eum qui portatus est, colo, et propter
Loofs, p. 262, 3-12 occultum ueneror apparentem. numquam ab eo qui apparet, deus separatur; ideo
supra VIII nec ego ab eo honorem separo. separo naturas, sed unam facio uenerationem. non
est deus ipse per se qui est fictus ** ex spiritu, non deus ipse per se qui est sepultus in
monumento; nam si ita esset, essemus certe hominum mortuorumque cultores. sed
quia in adsumpto deus est, ex eo qui adsumpsit, is qui adsumptus, quasi adsumenti con-
iunctus connuncupatur deus.

EIVSDEM EX $\overline{Q}$ III IN HAERETICIS

73 XVI Cum de spiritu diceret, quomodo enim sit seruus, inquit, qui cum filio operatur
Loofs, p. 226, 14-227, 3 et patre? et si quis requirat opera spiritus, inueniet ea non distantia operibus patris
et filii, non quia una deitas diuidatur, sed quia diuina scriptura ea quæ sunt unius uirtutis,
singulis substantiis dispertiat, ut ** trinitatis similitudo ex temporibus operum cœperit.
Bal 208 deus uerbum factum est caro et habitauit in nobis. consedere sibi fecit ad-
Ioh. 1, 14 Ps. 109, 1 sumptum hominem pater; dixit enim dominus domino meo: sede ad dexteram
Ioh. 16, 13. 14 meam. eius qui adsumptus est, gloriam clarificauit spiritus; quando enim uenerit
spiritus ueritatis, ipse me clarificabit.

EIVSDEM EX QVATERNIONE SEXTA

74 XVII Cum de Christo diceret quod missus esset denuntiare captiuis remissionem quasi
Loofs, p. 235, 6-236, 6 apostolus, addidit hoc etiam et dixit: Hic qui fidelis deo factus est pontifex (factus est
Lc. 4, 18. 19 enim hic, non perpetuo antea fuerat); hic qui paulatim in pontificis profecit, hæretice,
Hebr. 2, 17 dignitatem. audi uocem tibi hoc euidentius declamantem. qui in diebus,
Hebr. 5, 7-9 inquit, carnis suæ preces supplicationesque ad eum qui posset saluum
a morte facere, cum clamore ualido et lacrimis offerens et exauditus
pro sui reuerentia, et quidem cum esset filius, didicit ex illis quæ
passus est, obœdientiam et consummatus factus est omnibus obtem-
perantibus sibi causa salutis æternæ. consummatur autem id quod paulatim
Lc. 2, 32 proficit, hæretice. de quo etiam et Iohannes in euangeliis clamat: Iesus proficiebat
Hebr. 5, 9. 10 ætate et sapientia et gratia; quibus congrue etiam Paulus dicens: consummatus,
inquit, factus est obtemperantibus sibi causa salutis æternæ, appellatus
a deo pontifex secundum ordinem Melchisedech.
75 XVIII Et post alia: Pontifex, inquit, uocatus. cur igitur diuersa sentis a Paulo?
Loofs, p. 236, 12-14 cur inpassibilem deum uerbum corpore terreno commiscens, passibilem pontificem facis?

23—25 *adfert Cyrill. apol. adu. Orient.* 85
PI
3/4 cooperationem *P* XV *om. I* 8 fictus *P* factus *I exciderunt* ἀπὸ μήτρας· οὐ καθ' ἑαυτὸ θεὸς τὸ κτισθέν 9 mortuorum *I* 16 *lacunam statui, supplendo e. g.* demonstretur ut 17 considere *P* 19 glarificauit *P* 20 clarificauit *PI* 21 VI *I* 25 declarantem *I* 26 supplicationisque *P* 27 exauditur *I* 28 equidem *PI* et quidem [= καί περ] *scripsi* 29 oboedientia *P* 32 congrua *I* 35 XVIIII *I*

EIVSDEM EX QVATERNIONE VIII — Bal 209

76 XVIIII Vnde, fratres sancti, uocationis cælestis participes, considerate apostolum et pontificem confessionis nostræ Iesum, fidelem ei qui fecit ipsum. — Loofs, p. 240, 1-4; Hebr. 3, 1. 2

77 XX Et post alia: Cum sit igitur nobis hic solus pontifex condolens siue cognatus et firmus, de eius fide nusquam depellamini; ipse enim nobis ex promissa benedictione ex semine Abrahæ missus est, utpote pro se et pro suo genere corporis sacrificium offerens. — Loofs, p. 240, 4-9

78 Notandum quod cum confiteatur omnem pontificem sacrificio indigere et cum excipiat Christum quasi non indigentem, in his inquit eum pro se offerre et genere sacrificium.

ITEM EIVSDEM

79 (XXI) Audite igitur et dicta diligenter inspicite. qui manducat, inquit, carnem meam. memento quod de carne dicamus et quod non a me carnis nomen fingatur, ne uidear illis falsus interpres. qui manducat, inquit, carnem meam et bibit sanguinem meum. numquid dixit: qui manducat deitatem meam et qui bibit deitatem meam? qui manducat carnem meam et bibit sanguinem meum, in me manet et ego in ipso. — Loofs, p. 227, 20-228, 3; Ioh. 6, 56

80 XXII Et post alia: Sed ad procimenum ueniamus. qui manducat carnem meam et bibit sanguinem meum, in me manet et ego in ipso. memento quod de carne dicamus. sicut misit me uiuus pater, me qui appareo. sed fortasse ego non recte interpretor; uideamus ex his quæ secuntur. sicut misit me uiuus pater. ille dicit deitatem, ego humanitatem: uideamus qui sit prauus interpres. sicut misit me uiuus pater. hæreticus dicit quod deitatem hic dicat: misit me deum uerbum. sicut misit me uiuus pater, iuxta illos et ego uiuo, deus uerbum, propter patrem. quod postea: qui manducat me, et ille uiuet. quid manducamus, deitatem an carnem? — Loofs, p. 228, 4—16; Ioh. 6, 57; Bal 210

EIVSDEM EX QVATERNIONE XVI

81 XXIII Et tamen, inquit, si totum nouum scrutatus fueris testamentum, nusquam in eo inuenias mortem deo adsignatam, sed aut Christo aut filio aut domino. nam Christus et filius et dominus cum de unigenito a sancta scriptura dicitur, naturas duas ostendit et aliquando significat deitatem, aliquando humanitatem, aliquando utrumque, ut cum Paulus scribens prædicet cum inimici essemus, reconciliati sumus deo per mortem filii eius, humanitatem significat filii; porro cum idem dicat ad Hebræos deus locutus est nobis in filio, per quem et sæcula fecit, deitatem filii significat. neque enim caro fecit sæcula, quæ post multa sæcula facta est. — Loofs, p. 269, 14-27; Rom. 5, 10; Hebr. 1, 2

82 XXIIII Et post alia: Non deitas fratrem habuit Iacobum nec dei uerbi denuntiamus mortem, dominicum sanguinem et corpus manducantes. — Loofs, p. 271, 1-3

XXI. XXII *adfert Cyrill. apol. adu. Orient.* 98
PI

1 VIII *PI*; *scribendum* VII 2 XX *I* particeps *PI* 3 ei *P* eum *I* 5 XXI *in* XX *corr. I* 6 fidem *P* 8 sacrificium *I* 9 genere *scripsi secundum Γ* gerere *PI* 11 item eiusdem *I* eiusdem ex quaternione *P* 12 *numerum om. I* 14 illis *om. I* 22 paruus *I* 23 deitas *I* dicat *I om. P* 25 quod *I* qui *P* 26 quid *P* qui *I* 28 scrutatus *P* seruatus *I* 30 ostendit *P* ascendit *I* 36 uerbum *P*

EIVSDEM

83 XXV Loofs, p. 283, 2-8 Bal 211 Video, inquit, populum nostrum habere ingentem reuerentiam et ardentissimam pietatem, sed in dogmate theognosiæ ignorantia labi. id autem non esse crimen populi, sed ut honeste dicam, non habuisse retro doctores tempus accurate uobis dogmata demonstrandi.

Ecce hic plane confitetur neminem ante se talia populo prædicasse.

84

1 Cyrillus episcopus Alexandriæ subscripsi
2 Arcadius episcopus legatus sedis apostolicæ subscripsi
3 Iuuenalis episcopus Hierosolymorum subscripsi
4 Proiectus episcopus legatus sedis apostolicæ subscripsi
5 Philippus presbyter sedis apostolicæ legatus subscripsi
6 Firmus episcopus Cæsareæ subscripsi
7 Theodotus episcopus Ancyræ subscripsi
8 Berenianus episcopus Pergæorum metropoleos subscripsi per Timotheum episcopum
9 Seuerus episcopus Synadon subscripsi
10 Perigenes episcopus Corinthi subscripsi
11 Iconius episcopus Gortynes Cretes subscripsi
12 Memnon episcopus Ephesi subscripsi
13 Reginus episcopus Constantiæ Cyprius subscripsi
14 Acacius episcopus Militensis subscripsi
15 Palladius episcopus Amasiæ subscripsi
16 Herennianus episcopus Myron subscripsi
17 Valerianus episcopus Iconii subscripsi
18 Pius episcopus Pisinuntiorum metropoleos subscripsi
19 Cyrus minimus episcopus Afrodisiadis subscripsi
20 Amphilochius episcopus Sidenorum metropoleos subcripsi
21 Meonius episcopus ecclesiæ quæ est Sardibus Lydiæ, subscripsi
22 Hellanicus episcopus [cho] Rodi subscripsi
23 Dalmatius episcopus Cyzici subscripsi
Bal 212 24 Flauianus episcopus Philipporum subscripsi
25 Aristonicus episcopus Laodiciæ subscripsi

1—6 *PI*

1 eiusdem ex quaternione *P*

PINLH; *hac uersione usæ sunt Collectiones T et U*

[1] alexandrinæ ecclesiæ *IN* [2] episcopus et *P* [3] hierosolymorum *I* hyerusolimorum *N* hierusolimon *P* ierosolimis β hierosolim̄ γ ierosoli α hierosolymitanus *H* *post* 3 *coll.* 7 *H* [5] sedis apostolicæ et legatus *P* legatus sedis apostolicæ *LH* *inde a* [6] episcopus *et* subscripsi *om. IN* [7] theodorus *INLH* [8] pergensis *H* [9] synnandon *P* suio synadensis *IN* synnadensis *H* sinnadon sui *L* [10] corinthiorum *IN* corinthii *H* [11] cortines *P* cortinens γ gortinens β gortinensis *H* cretae *INLH* [12] mennon *P* β *d* menon α menno γ ephesenus *IN* [14] acaicus *IN* Militensis] *pro* Melitinensis [16] herenianus *H* myronensis *INL* mirensis *H* [18—32] *post* 44 *coll.* γ*H* [18] pisiniunirorium *H* [19] minimus episcopus *om. IN* episcopus γ ep̄s minimus *H* afrodisiadus *P* afrosidiadis β *H* afrosidianis α [20] amphilocius *PINLH* sidenorum *P* sidoniorum *IN* αβ synodiorum γ *H* etrepoleo *P* *inde ab* [21] *præter nomina episcoporum et sedium cetera om. IN* sardis *L* cardi *H* [*cf. Acta Chalc.*] sardensis *IN* [22] helanicus *H* chorodi *L* chorodii *H* chrodisus *P* chorodensis *IN* [*in* cho *latet* ciū] [23] cyzicenus *I* cyzinenus *N* cizecenus *LH* [24] flauius *H* philosophorum *H* [25] aristocor α arystocus β aristochus γ *H* laodiciæ *I eg* laodotiæ *P* laudociæ αγ*d* laodoce β leodociæ *N*

26 Paralius misericordia dei episcopus Andrapon subscripsi
27 Olympius episcopus Claudiopoleos subscripsi per episcopos Epiphanium et Theosebium
28 Dynatus episcopus Nicopoleos Epiri subscripsi
29 Domninus episcopus ciuitatis Cotyæiu subscripsi
30 Eustasius episcopus ciuitatis Docimi subscripsi
31 Epiphanius episcopus Cratiæ subscripsi
32 Gregorius episcopus Cerasuntis subscripsi
33 Helladius episcopus Adramytti subscripsi
34 Anysius episcopus ciuitatis Thebarum Græciæ subscripsi
35 Domninus episcopus ciuitatis Opuntis subscripsi
36 Callicrates episcopus ciuitatis [magnarensium] subscripsi
37 Nicias episcopus ciuitatis Megarensium subscripsi
38 Callinicus episcopus Apamiæ subscripsi
39 Petrus minimus episcopus ciuitatis prutes subscripsi
40 Euprepius episcopus Byzes subscripsi
41 Dio episcopus ciuitatis Thebarum subscripsi
42 Perrebius episcopus saltuum Thessalicensium subscripsi
43 Paulus episcopus ciuitatis Anthedonis subscripsi
44 Theodorus episcopus ciuitatis Aninesiorum subscripsi
45 Eusebius episcopus Heracliæ subscripsi
46 Iohannes episcopus Lesbi Selenicatorum subscripsi
47 Theonas episcopus ciuitatis Hierbæ subscripsi
48 Senecion episcopus Scodrinæ ciuitatis subscripsi Bal 213
49 Tribunianus episcopus ecclesiæ quæ est in Primopoli, subscripsi
50 Martyrius episcopus ciuitatis Ilistron subscripsi
51 Nesius episcopus Corybrassi subscripsi
52 Acacius episcopus Cotennon subscripsi
53 Ablabius episcopus ciuitatis Amorii subscripsi

PINLH

26 misericordia dei *om.* *INLH* [= *TU*] andrafenus *IN* 27 cladiopol̄ α gladiop̄ γ cladiopē *H cf. U* eps *P*α epm βγ*H* [= *TU*] ephiphanium epm *IN* et Theosebium *om.* *IN* theoseuium *P* [= *U*] theoseruium α theosseruium β theseruium *H* euseruium γ 28 *om.* γ dinatus α dynastus *I* dinastus *PN*β didandus *H* Nicopoleos Epiri] nicon peperi *H* epiricus *P* 29 cutiæiu *P* gutiæ αβ*H* gotiæ γ cutiensis *IN* 30 Eustasius = Εὐστάθιος docimiensis *IN* 31 gratiæ *P* gratiensis *I* graciensis *N* gratienus *LH* 32 cesarasunitis *P* cæsaresuntis *IN* cesar̄ unitis *L* [*cf.* *TU*] cæsariensis unitis *H* 33 heladius *P* [= *T*] adramitti *IN*α adramiti β adramitu γ cadramiti *P* adromensis *H* 34 athanasius *H* thebeor *IN* 35 *om.* *IN* dominicus *H* opuntis β opontis α opunti *P* soponti γ subponti *H* 36 calicratres *H* magnarensium *L* magnerensius *P* magnarensis *I* manarensis *N* [*corruptela ex* 37 *intrusa, idem uitium in U*] neopactenus *H* [*correctura ex Actis Chalced. inlata*] 37 *om.* β nicias *INL* niceas *H* [= *TU*] nitius *P* magnarensium *PLH* magedensis *IN* 38 gallinicus βγ *g* gallinicius *de* 39 prutes [*i. e.* Προύσης] *P* prutensis *I* prutentis *N* protensium *LH* 40 byses *P* bizes *L* bietes *H* byzensis *IN* 42 perebius *P* Thessalicensium *scripsi* cf. Θεσσαλικῶν Γ thessal̄n *IN* thesol̄ γ thesaniæ *H* tessalonicen̄ β tessalonici α tesalonicensium *P* [= *TU*] 43 antedisi *H* antedonensis *IN* 44 aninesiorum *PIN* anensiorum β aninenorum α amenorum γ annineorum *H* 45 eradio *H* 46 lesbi selenicatorum *P* [= *TU*; *latet* Lesbi Seleniacorum litorum = τῶν Σεληνιακῶν αἰγιαλῶν Γ] lesbiensis *INL* libiensis *H* 47 hierbæ *PL* [cf. *TU*] herbæ *H* hierbensis *IN i. e.* Δέρβης 48 senecione *LH* codrinæ *LH* [= *U*] cordrinæ *P* chrodriensis *IN* 49 tribonianus *P* αβ *H* [= *U*] ecclesiæ — in *om.* *IN* quæ — in *om.* *LH* primoliten̄ *H* primopolitanus *IN* 50 illistron *P* [= *TU*] silistron *L* siluestro *H* ylistrensis *IN* 51 eps ciū *H* coribrasi *P* choribrassi *L* choriprassi *H* choribrassenus *IN* 52 acaicus *IN* [= *U*] cotennon β cotenon αγ cottennon *H* cotennonsus *P* cotennonsis *IN* *post* 52 *coll.* 77. 107 γ*H* 53 ablauius β*H* abladius *IN* amori *H* amorenus *IN* *post* 53 *coll.* 78. 108 γ*H*

54 Heracleon, qui et Theophanius, episcopus Trallion subscripsi
55 Philippus episcopus Pergami subscripsi
56 Daphnus episcopus ciuitatis Magnesiæ Mæandri subscripsi
57 Eusebius episcopus Magnesiæ ciuitatis Sipyli subscripsi
58 Anderius minimus episcopus Cherronensi subscripsi
59 Paulus minimus episcopus ciuitatis Lampenes subscripsi
60 Eutropius episcopus minimus ciuitatis Euazon subscripsi
61 Seuerus minimus episcopus prouinciæ Pisidiæ ciuitatis Sozopoleos subscripsi
62 Siluanus episcopus ciuitatis Cheretapon subscripsi
63 Commodus minimus episcopus Tripoleos subscripsi
64 Constantius episcopus ciuitatis Diocletianorum subscripsi
65 Nestorius episcopus spon subscripsi
66 Aphobius minimus episcopus Coloes subscripsi
67 Phoscus episcopus ciuitatis quæ est in Thyatireno, subscripsi
68 Paulus episcopus Daldianorum subscripsi
69 Limenius episcopus ciuitatis Settenorum subscripsi
Bal 214 70 Dorotheus episcopus ciuitatis Myrines subscripsi.
71 Theodorus episcopus Attaliæ subscripsi
72 Apthonetus minimus episcopus Heracleotanorum Lamptu poleos subscripsi
73 Spudasius minimus episcopus Cerami subscripsi
74 Philetus minimus episcopus Amyzonis subscripsi
75 Docimasius episcopus ciuitatis Maroniæ subscripsi
76 Ennepius episcopus ciuitatis Maximianupoleos subscripsi
77 Euthalius episcopus ciuitatis Colofoniæ subscripsi
78 Lucianus episcopus ciuitatis Toperi subscripsi
79 Rufinus episcopus ciuitatis Gaborum subscripsi
80 Romanus episcopus ciuitatis Rafiæ subscripsi
81 Fidus episcopus pre subscripsi
82 Esychius episcopus ciuitatis Parii subscripsi
83 Timotheus episcopus ciuitatis termei et Eudociados subscripsi

---

PINLH

54 heraclion *N* eraclion γ*H* qui — subscripsi] teophanensis *I* theophaninsis *N* tranlion β tranilion α tralinion γ tranlinion *H* 56 dafinus γ daffanus *H* magnesiemæ *I*αβ magnesiamæ *N*γ magnās *H* 57 episcopus — subscripsi] magnensis *IN* magnesiæ — sipili *P* ciū magnesiæ *L* ciuitatis magnās *H* 58 minimus *om. LH* cerronensis *INL* coronensis *H* 59 *om.* αγ*H* minimus eps ceronensis β lampensis *IN* 60 euazensis *IN* minimus *om. LH* auazon *H* 61 sozopolitanus *IN* prouinciæ Pisidiæ *om. H* 62 cheretaphenus *IN* chreretapon *P* ceretapon *L* caratapon *H* 63 comodius α comodus *H* metropoleos *H* 64 dioclī *Le* dioclitis *dg* 65 spon *TU* sponsus *P* spontum α pontum β iponcum γ sypontum *H* spontenus *IN*; CΠΩN = CIΩN 66 choloensis *IN* coloes α choloes βγ choroloes *H* coloe *P* 67 phoscus *PIN* paschus β poschius α poschus γ*H* thrastirenus *IN* quæ est in *om. LH* transtiren̄ *L* trantirensium *H cf. U* 69 libenius *IN* episcopus *om. H* sethenorum *H* 70 myrinensis *I* myreninsis *N* amirines γ amirine *H* 71 eps ciū *H* 72 aphonetus *P* apithonetus *H* eps minimus *L* eps *H* heracliæ *INL* eraniciæ *H* lamptupoleos *IN* lamtupoleos *P*αβ *om.* γ *H*; Λάτμου 73 spodasius *IN* eps minimus *H* ceramensis *IN* 74 amizoni α*H* 75 maroniensis *IN* 76 maximianopoleos *INL* maximimapol̄ *H* *post* 76 *coll.* 109—116 γ*H* 77 colofoniensis *IN* colofon *H* 77 *post* 52 *coll.* γ*H* 78 *post* 53 *coll.* γ*H* toperiensis *IN* 79 gaborensis *IN* 80 rafiensis *IN* 81 pre *P* [= *T*] præensis *IN pro* Ἰόππης 81. 82 pre — episcopus *om. LH* 82 esycius *IN* hesius *P* pariiensis *IN* 83 termei *PLH* termiensis *IN*; *latet* Τερμησσοῦ et eudotiado *P om. INLH*

84 Eucharius episcopus ciuitatis Dyrraci subscripsi
85 Euagrius episcopus ciuitatis selorum Cypri subscripsi
86 Nectarius episcopus ciuitatis nasorum subscripsi
87 Agathocles episcopus ciuitatis caroniæ subscripsi
88 Ianes episcopus gycazonis subscripsi
89 Aedesius episcopus sindorum subscripsi
90 Secundianus episcopus ciuitatis [ca]Lamiæ subscripsi
91 Nunechius episcopus ciuitatis Selegæ subscripsi
92 Matidianus episcopus Coracesii subscripsi
93 Cyrillus episcopus Cælorum subscripsi per manum Hellesponti presbyteri
94 Sapricius episcopus Paphi Cypri subscripsi Bal 215
95 Themistius minimus episcopus ciuitatis Iassi subscripsi
96 Promachius minimus episcopus ciuitatis liundorum subscripsi
97 Eudoxius episcopus ciuitatis Chomatis subscripsi
98 Libanius episcopus ciuitatis Paleaspoleos subscripsi
99 Traianus episcopus ciuitatis libræ subscripsi
100 Alexander episcopus Arcadiupoleos subscripsi
101 Theodorus episcopus Nysæ subscripsi
102 Tychius minimus episcopus ciuitatis Erythreorum subscripsi
103 Eugenius episcopus ciuitatis Apolloniados subscripsi
104 Aetius episcopus ciuitatis Pœoniorum Hellesponti subscripsi
105 Timotheus episcopus ciuitatis Germæ Ellesponti subscripsi
106 Archelaus episcopus Myndi subscripsi
107 Apellas minimus episcopus Cybiræ subscripsi
108 Filadelfus minimus episcopus Gratianupoleos subscripsi
109 Eutherius minimus episcopus Stratoniceorum Lydiæ subscripsi
110 Iohannes minimus episcopus Aureliopoleos subscripsi
111 Maximus minimus episcopus Cymæ subscripsi

PINLH

[84] dyrecy *P* dirracenus *I* dyracinus *N* [85—87] *om.* β [85] selorum [*i. e.* Σόλων] cypri *P* selensis cypri *IN* *om.* αγ*H* [86] nasorum [*i. e.* Κάσων] *P* namsorum αγ*H* nampsensis *IN* [87] caroniæ *P* [*i. e.* Κορωνείας] caroriæ αγ*H* caroriensis *IN* [88. 89] *om. IN* [88] iamnes *H* gycazonis αβ [*cf. TU*] cicazonys *P* gigazonis γ*H*; *est* Συκαμαζόνος [89] sindorum γ [*cf. TU*; *est* Ἰσίνδων] sinodorum α syndorum *P*β symdorum *H* [90. 91] ciuitatis *om. LH* [90] calamiæ *P* [*i. e.* Λαμίας] calame *LH* calamensis *IN* [91] nonechius *LH* selegiæ αγ*H* selegienus *I* selegianus *N* elege *P* elegie β, *est* Σέλγης [92] methiadianus *H* coracesinus *I* coracesenus *N* carocesii *H* [93] episcopus *om. H* cælorum *P* [= *TU*] cæliorum *INLH* *est* τῶν Κοίλων per hellespontum præsb *IN* *om. LH* [94] paphi cypri *IN* paphi cypris *P* phapi cypri αβ sapiciprii γ phaphiricipi *H* [95] thenistius *H* [95. 96] minimus *om. LH* [95] iassi γ hiasi *P*αβ gassi *H* hiasinus *IN* [96] liundorum *PL* [*cf. U*] liundensis *I* leundensis *N* lindorum *H*; *latet* Ἀλινδῶν [97] chomacis αβ chomagis γ*H* chomacisenus *IN* homati *P* [98] labanius *H* paleaspoleos *INL* apaleospoli *H* [99] libræ *PLH* liberensis *IN* *latet* Λύρβης [100] archadiopol *LH* arcadiopols *N* archadiopolensis *I* [101] *post* 117 *coll. IN* αβ *H* *om.* γ nisænus *IN* niseæ α*H* nisie β [102] tycius *IN*β ticius γ*H* thicius α titius *P* *est* Τυχικός minimus *om. LH* eritreorum *L* eryctreorum *IN* erithereorum *H* erhchetorum *P* [*cf. TU*, *latere uidetur superscripta lectio* chytrorum *cf. supra* p. 87 [84]] [103] apolloniad *L* apolloniades *IN* apolliniados *P* fenerum elyp [*ex* 104] *H* [104] pœoniorum [*i. e.* Παιονίων] *P* phœnorum *I* fœnorum αβ phenorum *N* fenorum γ apollodia [*ex* 103] *H* elisponti αβ elesponti γ [105] germellesponti *IN* germelesponti αβ germenespl γ germelesu *H* [106] myndri *P* myndinensis *I* mundininsis *N* [107] *ante* 53 *coll.* γ*H* appellas *N*αγ*e* [107. 108. 109. 110. 111. 113] minimus *om. LH* [107] cybrie *P* cybires *H* cybirensis *I* cyprirensis *N* [108] *ante* 54 *coll.* γ*H* philadelphius *H* gratianopol *INL* gratanopol *H* [109—116] *post* 76 *coll.* γ*H* [109] stratonicor *IN* strationiceorum *P* itratonicro αβ tratoniacro γ stratonium *H* lyde *P* [110] aureliopolitanus *IN* [111] cymæ *P*β cymeæ α*H* cimio γ cymeaensis *IN*

112 Modestus episcopus ciuitatis Aneatorum subscripsi
113 Theodosius minimus episcopus ciuitatis Mastauron subscripsi
114 Thomas episcopus Valentiniapoleos subscripsi
115 Eusebius episcopus Asponorum subscripsi
Bal 216 116 Euporius episcopus ciuitatis pepon subscripsi
117 Sadus episcopus Phenus subscripsi
118 Rodon episcopus Paleaspoleos subscripsi
119 Domnus episcopus ciuitatis Orcisti subscripsi
120 Iohannes episcopus Augustopoleos subscripsi
121 Petrus episcopus Parembolarum subscripsi
122 Netiras episcopus Gazæ subscripsi
123 Zeno episcopus cyri Cypri subscripsi
124 Euoptius episcopus Tolomaidos Pentapoleos subscripsi
125 Macarius episcopus Metoliton subscripsi
126 Eusebius episcopus Pelusii subscripsi
127 Ermogenes episcopus Rinocororus subscripsi
128 Marinus episcopus Heliopoleos subscripsi
129 Iohannes episcopus Ephestu subscripsi
130 Heraclius episcopus Tamiatheos subscripsi
131 Theon episcopus Heracleus Sethoitu subscripsi
132 Solo episcopus ciuitatis Corallion subscripsi
133 Alypius episcopus ciuitatis seuleu subscripsi
134 Macedonius episcopus Xoeos subscripsi
135 Petrus episcopus Oxyrynchi subscripsi
136 Metrodorus episcopus Leonton subscripsi
137 Paulus episcopus Fraboneos subscripsi
138 Ammonius episcopus Panephisi subscripsi
139 Publius episcopus Olbiorum subscripsi
140 Ieracis episcopus Aphau subscripsi
141 Samuhel episcopus Distheos subscripsi
142 Sopater episcopus Libyæ Septimiacæ subscripsi
143 Isaac episcopus Taua subscripsi
144 Eraclius episcopus Thineos subscripsi
145 Theonas episcopus Psinchus subscripsi

P, *IN* [*usque ad 119*], *LH*

112 anetorum α natorum *H* aneatensis *IN* 113 mastaro *LH* maustauroensis *IN* 115 asponorum αγ*H* aspanorum *PIN*β 116 euporius *PI*corr euphorius *ILH* eusephorius *N* pepon *PLH* [*i. e.* Ὑπαίπων] peponensis *IN* 117 phenus *P* phaneus *L* feneos *H* phœnensis *I* pœnensis *N* *post* 117 *coll.* 101 *IN*αβ*H* 118 roden γ*e* rodem *dg* 119 orcisti *L* orcistis *P* orsisti *H* horcistensis *IN* *post* 119 *desinunt IN*, *subscr.* EXPL SYNOD CONCILIUM EFFESINUM *N* 122 goze *L* cozo *H* 123 zenus γ*H* cyri = Κουρίου ciuitatis γ cypris *P* 124. 126 [*om. H*]. 128. 130. 132. 133 *post* 162 *coll.* γ*H* 124 tholomaidos α tholomaidus *P*β tholomadus *H* *om.* γ Pentapoleos *om.* γ*H* 125 metoliton [*i. e.* Μετηλιτῶν] *PL* metholitori *H* 127 hermogenius β ermagenes *H* rinocororus *P* [*cf. U*; *est* Ῥινοκουρούρων] rinocorosus αβ rinochorosus γ*H* 129 ephestus *P* efesto *LH* 130 thamiatheus α*H* 131 eracleos βγ*H* et thoitus *P* [*cf. U*; *est* Σεθροίτου] *om. LH* 132 corallion *P*α [= *TU*, *est* Καραλλίων] gorilion β coridion γ cyrilion *H* 133 seuleu α [*i. e.* Σελῆ] selileu βγ sileleo *H* seuleus *P* 134 xoeus αβ soeus γ zoeus *H* 135 xoyrynchi *P* soypintii αβ soipinti γ soipintu *H* 136 leothon *LH* 137 fraboneus *H* traboneo γ fraboneoneos *P*αβ, *cf. U*, *est* Φραγώνεως 138 phanephes *H* 139 puplius *H* albiorum *H* 140 iaracis *P* gerachis *LH* aphau = Ἀφναίου 141 distheus *LH* 142 sept α sep βγ sempiternus *H* 143 isac *PL* fauensis *LH* 144 tineo *P* thineus *H* 145 psincus *P* phyncus β phyinchus α phimpus γ picinchus *H*

146 Cyrus episcopus Achæorum subscripsi
147 Eulogius episcopus [Achæorum] subscripsi
148 Alexander episcopus Cleopatridos subscripsi
149 Siluanus episcopus Copritheos subscripsi; ego Eraclius episcopus pro eo subscripsi quod ægrotaret Bal 217
150 Adelphius episcopus Onupheus subscripsi
151 Abraam episcopus ciuitatis Ostracines subscripsi
152 Athanasius episcopus Paraliæ subscripsi
153 Adelphius episcopus Saeos subscripsi
154 Lampetius episcopus Casii subscripsi
155 Chrysaorius episcopus Aphroditus subscripsi
156 Amon episcopus Butus subscripsi.
157 Eutychius episcopus Theodosiopoleos subscripsi
158 Venantius episcopus Hierapoleos metropoleos subscripsi per notarium meum Theodorum
159 Zenobius episcopus ciuitatis Barcæ subscripsi
160 Zeno episcopus ciuitatis Teuchiron subscripsi
161 Eusebius episcopus Nilupoleos subscripsi
162 Heraclides episcopus Heracleus ulterioris subscripsi
163 Macarius episcopus Anteu subscripsi
164 Sabinus episcopus Panos subscripsi
165 Athanasius episcopus ciuitatis cepiorum subscripsi
166 Philumenus episcopus Cinnes subscripsi
167 Felix episcopus ciuitatis Apolloniensium subscripsi
168 Timotheus episcopus prouinciæ Scythiæ ciuitatis Tomorum subscripsi
169 Zenobius episcopus ciuitatis Conosi subscripsi
170 Paulinianus episcopus Maiumæ subscripsi
171 Phœbammon episcopus Coptu subscripsi
172 Pabiscus episcopus Apollonos subscripsi
173 Andreas episcopus [c]Hermupoleos subscripsi
174 Fanias minimus episcopus ciuitatis Arpason subscripsi
175 Theosebius episcopus ciuitatis Prienes subscripsi Bal 218
176 Maximus episcopus asiæ subscripsi
177 Theoctistus episcopus Phociæ subscripsi

PLH

[146] episcopus *om.* *H* [147] eologius αβ elogius *H* acereorum *H*; ***translatum ex*** 146, ***postulatur*** Τερενούθεως, *cf.* *U* [149] quod [non *H*] ægrotaret $\overline{ss}$ *LH* [150] onupheus $\overline{eps}$ *P* [= *U*] [151] ostracine *L* hostracinæ *H* [153] adelphios *P* caeos *P* sedeos *H* [154] chasensis *L* casensis *H* [155] chrisaonius *H* [156] butensis *LH* [158] pro notarium αγ polypronotarium *H* $\overline{nrm}$ *H* deodorum γ deodorum $\overline{ss}$ *H* [159] episcopus *om.* *P* [160] teciron γ thociron *H* [161] noliplu̅ *H* [162] chelaclides γ elaclides *de* eracleos [eraclius *H*] alterius αβ*H* *om.* γ ulteriori *P* [163] marius *P* anteusus *P* anteo *L* antheo *H* [164] sauinus *LH* panosus *P* phanos *LH* [= *U*] [165] thanasius αβ*H* [165/166] cepiorum — episcopus *om.* γ [165] chepiorum αβ [*cf.* *U*] cepheorum *P* cleopior *H*; *est* Σκηψίων [166] philomenus *LH* cinnes *Pg* cennes αβ *de* cene γ [167] apolliniensium *H* [168] Scythiæ ciuitatis *om.* *H* ciuitatis Tomorum *om.* γ tumorum *H* [169] genobius *H* conosi = Κνωσσοῦ [170] paulianus γ*H* maiomæ *LH* [171] pheobammon *P*αβ theophomen γ phebammon *H* coctue̅n αβ porten γ cottuensis *H* [172] phauiscus *L* phauiseus *d* phabiseus *e* phaphiseus *g* apollonius *LH* [173] chermupoleos *P* chermopo̅l *L* cermopolim *H* [174] minimus *om.* *LH* arpasion *L* apasion *H* [175] theosepius *L* theusepius *H* priensis *L* prenon *H* [176] asiæ *LH* casiæ *P*; *latere uidetur* Ἄσσου [177] theocthitus α theotictus β theotitus γ*H*

178 Hermolaus minimus episcopus Attudeorum subscripsi
179 Theodorus episcopus Gadaron subscripsi manu Ætherii archidiaconi
180 Athanasius episcopus Pari insulæ subscripsi
181 Paulus episcopus Orymnorum subscripsi
182 Timotheus episcopus Briulorum subscripsi
183 Danihel episcopus Coloniæ Cappadociæ subscripsi
184 Asclepiades episcopus Trapezopolitarum subscripsi
185 Theodorus episcopus ciuitatis Escinei subscripsi
186 Bessula diaconus ecclesiæ Carthag. subscripsi
187 Stephanus episcopus caiu poleos Asiæ subscripsi
188 Cæsarius episcopus ciuitatis Arces subscripsi
189 Theodolus episcopus [Ariddelon] subscripsi
190 Letoius episcopus Libiadis subscripsi
191 Aristocritus episcopus Olympi suscripsi
192 Theodorus episcopus Aridelon subscripsi.

EXPLICIT EPISCOPORVM NOMINA QVI INTERFVERVNT SYNODO CONTRA NESTORIVM NVMERO CXCIII

39 1 Qui suam mentem deo sancto deuouere festinant et ueritatis cupiunt inhærere
Bal 219 dogmatibus, aspernantur quidem sceleratorum hæreticorum profanos nouosque sermones,
intendentes autem intestinum arcanumque oculum mentis diuinæ scripturæ atque inde
eam sententiis bonis armantes, illis qui recta deprauant, nimis constanter exurgunt,
2 exclamantes prope: zelo zelati sumus pro domino. Nestorio igitur multas
3 Reg. 19, 14 diuersasque blasphemias profundente in Christo omnium saluatore et quasi funditus
euertente magnum et uenerabile incarnationis mysterium, existimauimus ingens esse
periculum de his tantis talibusque reticere. itaque eum sæpenumero monuimus
ab huiusmodi blasphemiis abstinere; sed postquam nihil omnino profecimus, necessario
studuimus defendere dogmata pietatis. notauimus igitur quædam capitula ex ipsius
blasphemiis et ea utiliter anathematizauimus et eos qui eadem cum illo sentiunt, ob-
Gal. 1, 9. 8 temperantes beato Paulo dicenti: si quis uobis euangelizauerit præter id quod
accepistis, anathema sit. sed etsi nos aut angelus de cælo euangelizet
3 uobis præter id quod accepistis, anathema sit. sed nescio quomodo hoc
quidam moleste tulerunt uel eiusdem amentiæ socii et consimiles uel dissimulantes
quidem eadem cum ipso sentire, adiuuantes uero eum omnibus modis et eos qui pro
Bal 220 Christo loqui uelint, odio dignos conantes efficere. sed hoc illos consequens fuerat
cogitare quod si magis doctores prauos obiurgassent, id ipsum illis Christi dilectionem
beniuolentiamque comparasset; nunc uero id egerunt quod eos gerere minime oportebat.
eos enim infestos sibi esse duxerunt quorum si fuissent imitatores, cum his ipsis capita

---

39 *Est Cyrilli Apologeticus qui dicitur contra Orientales; Græce extat in A 24* [*L III 827—887 = M V 20—81 = Migne PG 76, 316—385*]

PLH [*usque ad* 17], *P* [*inde a* 18]

178 minimus *om. LH* 179 gadoron *P* gadarum *LH* ss [ss *om.* γ] per etherium archidiaconum [*in fine add.* ss γ*H*] *LH* 180 partinsulæ *L* partinsulis *H* 181 ebinorum *H* 182 episcopus *om. H* bribolorum *Ld* librolorum *e* bribulorum *g* 183 calonie *H* 184 trapezolitarum *P* trapezapol γ trapezaboli *H* 185 episcopus *om. H* scinei *L* scine *H* 186 besula γ*H* cathag. *P* carthagine *L* karthaginensis *H* 187 *om. LH* caiu *P latet* ΓΑΙΟΥ = ΤΕΟΥ = ΤΕΩ 188 *om.* γ marces *H* 189 theodolus *P*αβ theodorus γ*H* episcopus *om. H* ariddelon [*ex* 192 *translatum*] *P* aritelon *LH* 190 letorius *LH* libiades αβ*H* aritenon γ 191 tristocritus *H* olympii αβ*H* eorum nomina episcoporum *H* 34 uelit *P*

4 sua corona sempiternæ gloriæ redemissent. reprehenderunt igitur anathematismos quasi non recte factos; denique etiam singulis opposuerunt suæ mentis inuenta et nescio quas ineptias, sperantes inperitis posse subripere et eis qui incuriose eorum uerba accipiunt. fuit igitur necesse etiam nosmet ipsos illis opponere ueritatem et criminationem inanissimam propulsare et probare illos maledicos et reprehensores quam scrutatores esse totius ueritatis. præpositis igitur singulis anathematismis, subiectis etiam quæ sunt ab illis obiecta, nostra subiunximus, peritos sanctæ scripturæ iudices facientes et eorum rectum suffragium expetentes qui habent scientiam ueritatis.

ANATHEMATISMVS PRIMVS

5 Si quis non confiteatur deum uere esse Emmanuhel et propterea sanctam uirginem theotocon (peperit enim carnaliter carnem factum dei uerbum), anathema sit.

REPREHENSIO HAERETICORVM

6 Et quis carnem factum dei uerbum carnaliter natum esse confiteatur? nam
si carnaliter peperit, quomodo iam uirgo est? deinde ubi ponamus dictum illud Bal 221
spiritus sanctus superueniet in te et uirtus altissimi inumbrabit tibi, Lc. 1, 35
si quidem carnaliter iuxta ipsum ac non diuino modo uirgo sancta peperit? et quomodo
eam stella miris modis apparens indicabat et magi ex Perside stella duce aduentabant
quærentes eum qui fuerat natus? quo inuento offerebant dona et intellegibili et uisibili
conuenientia, angeli uero de cælo descendentes, generationem ipsius pastoribus mixti
cantabant dicentes: gloria in excelsis deo et in terra pax hominibus bonæ Lc. 2, 14
uoluntatis. carnalisne an diuinæ hæc sunt magis generationis indicia? alioquin,
si incuriose et inconsiderate ipsas uoces acceperimus, conuersionem uerbi et mutationem
in carnem factam esse consideramus ac sic et peccatum et maledictionem ipsum factum 2 Cor. 5, 21
esse existimabimus, nisi et ea quæ sequantur et ea quæ antecedant in libris, et ipsam Gal. 3, 13
scripturæ consuetudinem inspiciamus et natum esse uerbum carnaliter inhabitationem
in carne accipiamus iuxta euangeliorum sensum.

RESPONSIO ORTHODOXI

7 Carnalis dispensationis unigeniti filii dei mysterium sapientissimus Iohannes
euidenter ostendit dicens: et uerbum caro factum est et habitauit in nobis. Ioh. 1, 14
hæc recte intellegentes beatissimi patres qui tunc temporis Nicæa congregati sunt,
ipsum dixerunt ex deo et patre natum uerbum, per quem et cum quo omnia fecit pater,
lumen de lumine, deum uerum de deo uero, incarnatum et hominem factum, id est Bal 222
coniunctum esse carni habenti animam rationabilem, et hominem factum, deum tamen remansisse. quod uero inconuertibiliter et inconfuse adunatio illa facta sit, nulli esse dubium potest, cum dei uerbum id quod ante fuerat, remansisset, licet factum sit caro. nam id quod dicitur incarnari, non in naturam conuertitur carnis, sed aliud quiddam intellegitur præter carnem, carni tamen coniunctum. id sentientes beati patres sanctam uirginem theotocon nominauerunt; crediderunt enim quod incarnatum et hominem factum peperit filium, per quem omnia fecit pater. at uero Nestorius nouarum blasphemiarum nobis inuentor huic opinioni repugnat et uituperat quasi non uere dici debeat theotocos, qui ita dicit:

1 redimissent *P* 15 inumbrauit *P* 21 an *Garnier* ac *P* 23 consideramus *P* confingemus *Garnier* confiteamur *ego* 24 existimauimus *P* 26 carnem *P* 30 tempores *P* 41 theodocos *P*

8 Loofs, Nestoriana p. 353, 1-12 Interrogaui, inquit, ipsos sæpius: »a sancta uirgine deitatem dicitis natam?«
fugiunt statim responsionem; »et quis«, aiunt, »adeo blasphemator est, ut in illa quæ
peperit templum, dicat ab spiritu deum creatum?« deinde ubi ego adiecero: »quid
ergo nos absurdum facimus persuadentes hanc uocem uitare et uenire potius ad communem significationem duarum naturarum«, tunc illis blasphemia uidetur esse quod dico.
aut ergo aperte confitere deitatem natam esse a sancta uirgine aut si hanc uocem quasi
blasphemam fugis, cur eadem mecum sentiens, simulas non sentire?

9 Illo igitur uiolenter agente, immo potius scelerate sollicitante eos qui sanctam
uirginem appellant theotocon, ut confiteantur carnis fuisse germen deitatis naturam
et substantiæ initium ex muliere habuisse deum uerbum, nos probare uolentes quod
Bal 223 ab huiusmodi opinione prorsus abhorreamus (neque enim adeo deliramus, ut tam nefarie
Ioh. 1, 14 sentiamus), peperisse diximus uirginem carnem factum dei uerbum iuxta scripturas,
hoc est hominem, peperisse autem carnaliter, hoc est secundum carnem. etenim
Ioh. 3,6 deus et pater diuino modo peperit ex sese deum filium; sed quoniam id quod ex
carne nascitur, caro est, peperit uirgo, quasi caro, carnaliter. non interimo
generationis miraculum neque abnego sancti spiritus operationem per quam in uulua
finxit id quod natum est; sed magis demonstro quia quemammodum deus parit diuine
et ut decet deum iuxta suam naturam, sic etiam homo humane et caro carnaliter. cum
sit igitur deus natura uerbum, licet factum sit caro, prodiuit diuine et ut uerum decuerat
deum. solus enim habuit matrem innuptam et eam uirginem reseruauit quæ eum
carne pepererat. atque illud ammiror quod cum pigeat ipsos sanctam uirginem
dicere theotocon, diuino modo ipsam perhibent peperisse. neque enim diuine nascitur
10 homo communis. deinde dona a magis aiunt oblata et intellegibili et uisibili conuenientia; diuidunt porro in duos post coniunctionem unum dominum Iesum Christum.
intellegibilis enim factus est uisibilis, non conuersione naturæ, sed coniunctione corporis
Lc. 1, 2 quod uisibile est. denique spectatores ipsos et ministros uerbi fuisse sanctos apostolos
sacræ litteræ docuerunt, cum sit omnibus planum incorporale et intractabile esse dei
1 Ioh. 1, 1 patris uerbum. sed audio dicere sanctos discipulos: quod erat ab initio, quod
audiuimus, quod uidimus, quod inspeximus oculis nostris et manus
Bal 224 nostræ contrectauerunt de uerbo uitæ. conuenientia igitur dona uni, id
est Christo; est enim in uno deus simul et homo. denique nato ipso, chori angelorum
11 et agmina spirituum saluatorem eum liberatoremque clamitabant. sed quoniam
Ioh. 1, 14 et euangelista dicente uerbum caro factum est, uereri se aiunt ne cum suam significationem seruet ΤΟ ΕΓΕΝΕΤΟ, conuersio quædam intellegatur facta in diuina uerbi
natura, laudo quidem timorem, illud autem ammiror quod excipientes dictionem et
Gal. 3, 13 ueram et necessariam significationem, ita aiunt uerbum factum esse carnem ut si dicatur
2 Cor. 5, 21 factum maledictio et peccatum. deinde quare non uideantur esse sagacissimi, cum
beatus euangelista dicens ΕΓΕΝΕΤΟ, omnem opinionem conuersionis interimat adiciens
statim: et habitauit in nobis? præterea absurdum est tantum audere et dicere
sic factum esse carnem uerbum ut dicitur factum maledictio et peccatum. neque
Lc. 22, 37 enim uere et proprie maledictio factum est et peccatum, sed iustus inter iniquos reputatus
Gal. 3, 13 est, ut peccatum destrueret, et uocatus est maledictum qui benedicit creaturam, ut
maledictionem solueret nostram et liberaret pœna credentes in ipsum. non fuit ergo

---

1—7 = *Cyrill. adu. Nestor.* 1, 1

4 uoce *P* 4/5 communionem *P* 7 blasphemiam *P* 9 Θεοτόκον ut *Garnier* theodocone *P* deitatis *Garnier* dei tantis *P* 10 substantiæ *Baluze* substantiam *P* 22 diceret *P* 24 dominum *Garnier* deum *P* 37 uideantur esse *P* *coniecerim* uideant necesse ⟨est⟩

uere maledictio et peccatum, sed utrumque uocatus est, ut et maledictionem destrueret

12 et peccatum. igitur si simili modo factus est caro, destruxit et carnem, sicut maledictionem uidelicet et peccatum, et neque factus est homo neque incarnatus est uere, sed in docesi tantum mysterium et in nudis uocabulis incarnationis ratio inuenietur et modus, tollitur autem penitus etiam resurrectionis spes. in cuius igitur mortem Rom. 6, 3 baptizati sumus? ubi est uerbum fidei quod prædicamus? confitentes Bal 225 Rom. 10, 8. 9 enim quod dominus est Iesus, et credentes quod deus eum a mortuis suscitarit, saluamur. an in unum similem nostri et communem hominem fides est nostra ac non magis in humana forma propter nos factum uerbum adoramus? non ergo accepit serui formam Phil. 2, 7 liber ut deus? non humiliauit sese qui deitatis fastigiis enitescit? qui est in æqualitate patris et forma, non se inmisit in exinanitatem, qui ex sua plenitudine creaturæ omnia bona dispertit? apage istam dementiam; aliter nos erudiuere beatissimi patres. incarnatum enim et hominem factum uere dixere dei patris uerbum inconuertibiliter et inconfuse; arcanus certe est ineffabilisque dispensationis modus. testes uero dictorum meorum uocabo sermones ipsorum.

PETRI MARTYRIS ET EPISCOPI ALEXANDREAE

13 Vnde et euangelista asserit ueritatem dicens: uerbum caro factum est et Ioh. 1, 14 habitauit in nobis, ex illo tempore scilicet quo angelus salutauit uirginem dicens: aue gratia plena, dominus tecum. dominus enim tecum dixit Gabrihel Lc. 1, 28 pro eo quod est deus uerbum tecum; significat enim id nasci in uulua et carnem futurum iuxta quod scriptum est: spiritus sanctus superueniet in te et uirtus altissimi Lc. 1, 35 inumbrabit tibi; ideo quod nascetur sanctum, uocabitur filius dei.

ATHANASII EPISCOPI ALEXANDREAE

14 Vnde etiam cum caro ipsius nascatur ex Maria theotoco, ipse dicitur natus qui Bal 226 præstat ut alii nascerentur, ut nostram in semet ipsum generationem transferret. Ath. c. Ar. 3, 33

EIVSDEM DE EPISTULA AD EPICTETUM

15 Quomodo autem uel dubitare ausi sunt qui dicuntur esse Christiani, si dominus qui processit ex Maria, filius quidem sit dei substantia et natura, secundum carnem uero ex semine Dauid, ex carne sanctæ Mariæ? qui porro adeo audaces fuerunt, ut dicerent Christum qui carne sit passus et crucifixus, non esse dominum et saluatorem et deum et filium patris? uel quomodo se uolunt nominari Christianos, qui dicunt in hominem sanctum, quemammodum in unumquemque prophetarum, superuenisse uerbum ac non magis ipsum hominem factum, corpore sumpto ex Maria, uel alium esse Christum, aliud uerbum quod ante Mariam et ante sæcula erat filius patris? aut quomodo possunt esse Christiani, qui dicunt alium esse filium et aliud dei uerbum?

16 Hanc nos sanctorum patrum opinionem sequimur et fidem; sin uero est qui diuersa doceat et nouas uoces inducat, extra rectam conculcatamque semitam uidetur errare. quod uero non sit inusitatum nec insolitum sanctis patribus dicere carnaliter eum natum,

13 = *Gesta Ephesena* [*V* 54] *II*; *supra p.* 90, *1—6* 14 = *Gesta Ephesena* [*V* 54] *IIII*; *supra p.* 90, *21. 22* 15 = *Gesta Ephes.* [*V* 54] *V*; *supra p.* 90, *30—91, 7*

10 liber ut *Γ* liberi it *P* humiliabit *P* 11 inmissit *P* 22 inumbrauit *P* 27 si *scripsi* nisi *P* utrum *Garnier*

sed magis hæc dictio sit frequens et sæpius usurpata, nihilo minus infra scripta dicta monstrabunt, quæ se ita habent:

ICONII EPISCOPI

17 Nam nisi ille fuisset carnaliter procreatus, tu numquam fuisses spiritaliter recreatus;
Bal 227 et nisi ille sustinuisset formam seruilem, tu numquam fuisses adoptionis gloriam consecutus.

18 Hic quoque carnaliter positum est pro eo quod est secundum carnem, quemammodum etiam diuine, id est secundum diuinitatem.

ANATHEMATISMVS TERTIVS

19 Si quis in uno Christo diuidat substantias post unitatem et coniunctione sola coniungat secundum dignitatem uel auctoritatem uel dominationem ac non magis conuentione quadam quæ est facta per ЄΝѠCΙΝ naturalem, anathema sit.

REPREHENSIO HAERETICORVM

20 Rursus ipsum suorum ammonebimus uerborum, conuincentes ipsum duas sub-
L III 33 = M IIII 604 stantias dixisse in his quæ scripsit in primo tomo hoc modo: »ergo quantum pertinuit ad propriam naturam, non solum ipsum per se sanctificatum est uerbum dei patris; sin uero est qui credat eum qui est natus ex sancta uirgine, unctum esse et sanctificatum solum ipsum per se et propterea Christum fuisse nominatum.« quomodo igitur oblitus suorum in unam substantiam contrahit confundens naturas, diuinam enosin naturalem uocans? et quis umquam accipiat naturalem diuinam enosin dispensationis mysterii? nam si est enosis illa naturalis, ubi est gratia, ubi diuinum mysterium? naturæ enim, sicut edocti sumus, semel a deo constitutæ necessariis legibus seruiunt. an erit iterum per ΑΝΑΚΥΚΛѠCΙΝ et legem naturæ dispensationis ratio iuxta fabulosa illa ΧΙΛΙΟΝΤΑЄΤΗΡΙΔΟC, id est mille annorum, Apollinaris inuenta?

RESPONSIO ORTHODOXI

21 Diuinus Paulus quemammodum factum sit homo unigenitum dei uerbum, planum
Bal 228 I Cor. 4, 1 omnibus faciens, utpote dispensator mysteriorum dei et ipsum habens in se loquentem
2 Cor. 13, 3 Christum, non enim angelos adprehendit, inquit, sed semen Abraham
Hebr. 2, 16, 17 adprehendit. unde debuit in omnibus adsimilare fratribus, ut misericors fieret et fidelis pontifex ad deum. at nos id dictum rectis suffragiis coronantes, sanctam scripturam ubique sequentes et diuinorum magistrorum uoces ammirantes, immo uero leges esse eas sanctissimas arbitrantes, non sanctorum angelorum neque suam naturam adprehendere dicimus dei uerbum et patris; sed ut placitum est
Lc. 1, 35 diuinis litteris, credimus inumbrasse sanctæ uirgini, quippe cum sit uirtus patris altissimi, et finxisse sibi corpus ex ea, operatione tamen spiritus sancti, et factum esse hominem et nuncupatum filium Abrahæ et Dauid, cum non desisset esse uere filius dei et patris,

---

17 = *Gesta Ephes.* [*A 74*] *XVIIII*; *supra p. 95, 19—21. in omnibus his testimoniis uersio fere eadem est* 20 *plura adfert Cyrillus infra 28*

2 se *Garnier* si *P* 3 Iconii episcopi] *item Græci codd. omnes, est error ipsius Cyrilli* 4 nisi *Garnier* si *P* fuisset *Garnier* fuit se et *P* 17 iunctum *P* 23 a ΝΑΚΥΚΛΟCΙΝ *P* 24 ΑΙΑΝΤΑЄΤΗΡΙΑΟC *P* apollinariis *P* 30 fideli *P* 31 ubi *P* 34 diuini *P*

sed mansisset in sua natura et maiestate et gloria deitatis, licet factum sit caro. incon-
22 uertibilis enim deus est et omni conuersione ualentior. est igitur unus atque idem filius et dominus et ante incarnationem et post incarnationem, et diuidere unum in duo et ueram enosin labefactare et separare in partes et seorsum dicere hominem, seorsum deum, inpietatis est crimen ingentis. uerum his omnibus contemptis, Nestorius ausus est ista uerba proferre:

23 Hoc autem sentite in uobis quod et in Christo Iesu, qui cum in Loofs, p. 254, 5-12 forma dei esset, se exinaniuit, formam serui accipiens. non dixit: Phil. 2, 7 hoc sentite in uobis quod et in deo uerbo, quod cum in forma dei esset, formam serui Bal 229 accepit; sed ubi dixit Christum, quasi duarum naturarum appellationem, sine periculo eum et formam serui quam accepit, nominauit et deum, cum ea absque peccato dicantur de naturarum duplici et separabili ratione.

Et rursus in alio tractatu:

24 Vt in nomine, inquit, Iesu omne genu flectatur cælestium et terre- Loofs, p. 261, 20-262, 6 strium et infernorum et omnis lingua profiteatur quia dominus Iesus Phil. 2, 10. 11 Christus. propter illum qui portauit, eum qui portatus est, colo; propter inuisibilem ueneror apparentem. numquam ab eo qui apparet, deus separatur; ideo nec ego honorem separo. separo naturas, sed unam facio uenerationem.

Et rursus in alio tractatu:

25 Dic eum qui adsumpsit quia deus est; dic eum qui adsumptus est quia seruus. Loofs, p. 354, 7-10 adde coniunctionis deinde dignitatem, quia duorum auctoritas communis est, quia duorum eadem dignitas; manentibus naturis, confitere tantum dignitatis unitatem.

26 Vides eum naturas ubique separare, unam uero facere, ut ipse ait, uenerationem et communem auctoritatem dicere et solam dignitatis ЄΝΟΤΗΤΑ. quidquid autem commune est, non uni potest esse commune, sed uel duobus certe uel pluribus separatim et seorsum intellegendis. pro qua igitur causa criminati sunt sermonem, quia hæc anathematizamus? quod tantum crimen admisimus, si profanis et nouis Nestorii fabulis pietatis dogmata opponentes, tuitionis fratrum competentem habuimus rationem?

27 Sed quoniam aiunt me meis aduersari sermonibus et ad probationem huius rei recitant partem epistulæ meæ quæ est ad sanctos monachos scripta, decere existimaui ad hoc quoque uerbis me competentibus respondere. aiunt enim duas et me dixisse Bal 230 substantias et hoc sibi ad probationem sufficere arbitrantur. posita igitur parte epistulæ, inferam mox ea quibus mendaces ubique et uaniloqui conuincantur. habet epistula:

28 Ergo quantum pertinuit ad propriam naturam, non sanctificatum est solum ipsum L III 33 M IIII 604 cf. p. 120, 15-18 per se dei uerbum. sin uero est qui existimet eum qui est natus ex sancta uirgine, unctum fuisse et sanctificatum solum ipsum per se proptereaque Christum esse nominatum, procedat in medium et probet quod unctio sola sufficiat eum qui ungitur, declarare gloriæ patris consimilem ⟨et⟩ eiusdem sedis esse cum deo, qui est omnibus eminentior.

29 Nam quia dei uerbum seorsum nominatum Christum Nestorius nouarum blasphemiarum nobis inuentor adfirmat, seorsum autem et separatim Christum alium, qui est natus ex uirgine, nos huiusmodi ipsius opinionem, tamquam minus aptam et incongruam et extra terminos positam ueritatis, uituperamus et neque dei patris uerbum

---

23 = *Exc. Ephes.* [*V* 60] *VII*; *supra p.* 106, 34—107, 4], *ubi huius et eclogæ quæ sequitur, eadem fere est uersio* 24 = *Exc. Ephes.* [*V* 60] *VIII*, *cf. supra p.* 107, 6—10 25 = *Cyrill. adu. Nestor.* 2, 5

8 essent *P* 11 quam accepit] *item Exc. Ephes.* λαβεῖν Γ *ipsius Cyrilli errore* 17 ab eo *Garnier* habeo *P* 18 factio *P* 24 ЄΝΟΤЄΤΑ *P* 39 et eiusdem *scripsi* eiusdem *P* eiusdemque *Garnier*

solum ipsum per se et seorsum unctum esse oleo lætitiæ adfirmamus neque porro seorsum et solum ipsum per se ut hominem et alium esse filium uerbum dei patris præter illum qui est natus ex uirgine, sed unum magis Christum oportere adfirmamus ab omnibus Eph. 4, 5 nominari incarnatum et hominem factum unigenitum dei uerbum. unus enim dominus, una fides, unum baptisma. nulli igitur uolenti recta sentire obscurum est illos deprauare eorum quæ a me sunt scripta, sententiam et hic quoque **30** calumniam facere ueritati. id autem etiam ob aliam causam rectum est et procul ab Bal 231 omni uituperatione summotum. nouimus enim uidelicet quia alia quædam est caro proprietate naturæ suæ præter uerbum quod est natum ex patre, aliud porro ratione naturæ suæ unigenitum dei uerbum; uerum id ita esse scire non est diuidere naturas post unitatem. uerum si quis uelit uim mysterii perspicaci mentis oculo intueri, ex eo ipso facile intellegat quod et a principio diximus, quia non suam naturam adprehen- Hebr. 2, 16 derit deus uerbum, sed semen Abrahæ. nec uero est uerbo dei in substantia simile sanctum corpus, quod est ex semine Abrahæ, quo sumpto ex beata uirgine processit homo, ut fratribus adsimilaret ⟨et⟩ nuncuparetur primogenitus qui est unigenitus. sed tametsi alterius naturæ sit corpus præter uerbum dei et patris, attamen unus Christus et filius et deus et dominus, licet factus sit caro, et ueræ unitatis rationem labefactare periculosum est et secernere in duas partes substantias et eas diuersas quidem esse dicere inter se et separatas proprietate sua, solam autem habere coniunctionem extrinsecus et honorariam.

31 Si uero dicamus naturalem enosim, ueram dicemus, et maxime cum diuina scriptura Eph. 2, 3 hac dictione tam frequenter utatur. scribit enim alicubi beatus Paulus: et eramus natura filii iræ, sicut et ceteri. nemo est autem qui dicat iram diuinam natura habere substantiam, ita ut etiam ipsius filii dicantur esse peccantes. nam si ita dixerimus, erimus nempe Manichæorum furori consimiles. sed natura posuit pro eo quod est ueritate. ergo non confundentes naturas nec, quemammodum aduersarii commemorant, inter se eas commiscentes, naturalem dicimus enosin factam, sed Bal 232 ex duabus rebus dissimilibus, id est ex deitate et humanitate unum factum esse Christum ⟨et⟩ filium et dominum ubique adfirmamus. Apollinaris uero dogmata nulli omnino causæ sunt nobis; eos etenim qui semel tamquam ueritatis corruptores damnati sunt, conuenit auersari.

ANATHEMATISMVS QVARTVS

32 Si quis personis duabus siue substantiis uoces quæ sunt in euangelicis uel apostolicis scriptis, dispertiat, quæ uel de Christo a sanctis dicantur uel ex ipso de se ipso, et has quidem ut homini, qui præter dei uerbum seorsus intellegitur, deputet, has uero, ut diuinas, soli deo uerbo, anathema sit.

REPREHENSIO HAERETICORVM

33 Hic quoque ipsum suorum dogmatum conuenit ammonere, in quibus ait: »et si Cyrill. hom. pasch. 17 p. 230 Aub. Lc. 2, 52 audieris quod proficiebat ætate et sapientia et gratia, ne profectu sapiens fuisse dei uerbum putaueris, sed ne illud quidem ausus fueris dicere quod profectum

38—p. 123,1 *plura adfert Cyrillus infra 48*

11 prespicaci *P* **15** adsimilaret *P* assimilaretur *Garnier* et *Garnier om. P* unigenitus *Garnier* unitus *P* 27 enos infectam *P* 29 et *addidi ex Γ om. P* 30 causæ *P* curæ *Garnier* 36 diuina *P* 39 audieris *Garnier* audierit *P* profectu *Garnier* profectus *P*

ætatis et sapientiæ et gratiæ homini adsignemus.« sed etsi neget scripturæ testi-
monium docentis quod iuxta uisibilem carnem domini profectus fiebat, non est tamen
tempus modo nobis ipsum conuincendi, ad capitulum propositum festinantibus. ut
enim probemus ipsum duas substantias dicere et sibimet ipsum repugnare, posuimus
34 ea quæ ante dixerit. personis autem duabus uel substantiis duabus uel filiis ⟨duobus⟩,
seiungentes enosim siue unum filium, uoces aptare non conuenit; indiuidua enim et Bal 233
inseparabilis summa illa enosis et unus est filius omni ratione et omnibus modis. ser-
uata igitur unitate et uno filio et Christo et domino demonstrato, uni eidemque filio ea
quæ dicuntur, oportet aptare; non diuidere autem uoces euangelicas uel quæ ab ipso
domino de ipso dicantur, uel quæ in litteris apostolicis positæ sint, furoris ingentis est.
nam si uoces non diuidamus, quibus oculis inspiciamus Eunomianos uel Arrianos, qui
omnia quæ dicuntur, in unam solent conferre naturam et humiles humanitatis uoces
35 ad diuinitatis referre fastigium? uel quomodo intellegamus domini uoces, qui propter
carnis naturam uisibilem dixit: non ueni meam uoluntatem facere, et illud: mandatum Ioh. 6, 38
accepi quid dicam et quid loquar, et ego ex me nihil facio et ascendo ad Ioh. 12, 49 Ioh. 8, 28
patrem meum et patrem uestrum et deum meum et deum uestrum et Ioh. 20, 17
cetera huiusmodi? nam si indiuiduæ sunt uoces sicut et naturæ, erit ipsius per se
unigeniti dei deus pater, minister uero et internuntius mandatorum patris filius iuxta
deitatem. et si humiles uoces in naturam deitatis referamus, cui adscribamus ego Ioh. 10, 30
et pater unum sumus et quod eadem faciat ipse quæ et pater, et quemammodum Ioh. 5, 19
enim pater suscitat mortuos, ita et filius quos uult, uiuificat? sed Ioh. 5, 21
est certe iuxta ipsius domini uocem pater ⟨et deus pater⟩, deus quidem carnis quæ
nouissimis temporibus ex semine Dauid facta est, pater uero uerbi quod ex ipso caste
36 inpassibiliterque semper est natum, filietate in uno modo seruanda et manifesta. quo-
modo enim accipimus amen amen dico uobis, antequam Abraham esset, Ioh. 8, 58
ego sum, et omnia per ipsum facta sunt, si uoces indiuiduæ sunt? adscri- Ioh. 1, 3 Bal 234
bemusne uocem naturæ illi quæ nouissimis temporibus ex semine Dauid facta est, ante-
quam Abraham esset et Dauid esset, ipsam fuisse et omnia per ipsam facta? an magis
pietatis intuitu, naturis inconfuse manentibus et unitate indiuisa, uoces secundum uim
coniunctarum naturarum, sicut supra dictum est, inputemus, in unum filium et dominum
et Christum, non in unam naturam omnia conferentes? sicut et ex uno nomine naturam
utramque intellegimus propter enosim summam et nobis inintellegibilem, ut nemo Ioh. 3, 13
ascendit in cælum nisi qui de cælo descendit, filius hominis qui est in
cælo, et porro si uideritis hominis filium ascendentem ubi erat antea. Ioh. 6, 62
nonne ex appellatione filii hominis et illum qui inconfuse et inseparabiliter est ei con-
iunctus, accipimus? nam si et dominum hominis diceret propter adsumptæ et uisibilis
37 carnis naturam, deum se tamen factis ostenderet. et porro Iesus Christus per 1 Cor. 8, 6
quem omnia, et porro IesusChristus heri et hodie, idem ipse et in sæcula. Hebr. 13, 8
si heri et hodie, quomodo per ipsum omnia? et si per ipsum omnia, quomodo heri
et hodie? sed et quod omnia per ipsum, uerum est, et quod heri et hodie,

5—9 *adfert Cyrillus p. 124, 22—27*

1 neget *Garnier* negent *P* 2 docentis *scripsi* docentes *P* docens *Garnier* 3 conuincendi *Baluze* conuincenti *P* conuincere *Garnier* festinantibus *Garnier* festinant *P* 5/6 filiis duobus seiungentes *scripsi* fuisse iungentes *P* duobus filiis seiungentes *Garnier* 7/8 seruat *P* 9 *inter* dicuntur *et* oportet *quædam omisit translator* 14 illum *P* 22 et deus pater *addidi ex Γ* et pater et deus ipsius *Garnier* 24 filii ætate *P* 25 accipimus *scripsi* accepimus *P* accipiemus *Garnier* 27 naturæ *Garnier* naturalæ *P* 28 ipsam *Garnier* ipsum *P* factam *P* 32 intellegibilem *P* 34 ascendente *P* 35/36 coniuctum *P* 36 dominum] $\overline{KV}$ *pro* $\overline{UV}$ 37 naturarum *P*

credendum est, et quod idem et in sæcula, certissimum est, si secundum diuersitatem naturarum inconfuse et inseparabiliter coniunctarum uoces aptauerimus, intellegentes secundum quod uisibile est, heri et hodie, secundum intellegibile in sæcula, secundum filietatis uero coniunctionem unum eundemque.

Bal 235

RESPONSIO ORTHODOXI

38 Videlicet hæc est intentio eis qui inconsiderate et temere obiurgare contendunt anathematismos quos tam utiliter et necessario fecimus, nihil prorsum rectum nec sentire nec dicere, sed se tantum maledicos et obtrectatores ostendere. nam si suæ mentis oculum scriptis diligenter uoluissent intendere, certe cognoscerent se magis anathematismum suis suffragiis conprobare <et> ex his quæ ipsi accusant, euidenter ostendere non eum inperite esse a nobis factum. uir bonus Nestorius cum in ecclesia prædicaret, hoc dixit:

39 Loofs, p. 273, 5-12 Vt id euidentius clariusque omnibus faciam, et Arrianis et Eunomianis et Apollinaristis et omnibus qui sunt eiusdem gregis, studium est dicere theotocon, quasi conmixtione quadam facta, et naturis minime diuidendis uoces humiles non de humanitate accipere, ut locum inueniant aduersus deitatem, tamquam omnia quæ dicantur, ab uno eodemque dicantur.

40 His ita dictis, commodissime anathematismus a nobis est factus, non concedens in duas personas diuidi uel in duas substantias unum dominum Iesum Christum. quod uero ipsi quoque dictis nostris adsentiant, conspicuum est ex his quæ et sentire ipsi et scribere studuerunt, quæ se ita habent:

41 p. 123, 5-9 Personis autem duabus uel substantiis <duabus> uel filiis duobus, unitatem diuidentes siue unum filium, uoces aptare non conuenit. indiuidua enim et inseparabilis summa illa enosis et unus est filius omni ratione et omnibus modis. seruata igitur Bal 236 summa unitate et uno filio et Christo et domino demonstrato, uni eidemque filio ea quæ dicantur, oportet aptare. ceterum iuxta uim naturarum coniunctarum uni filio aptare quæ dicuntur, oportet.

42 Ergo si summa illa enosis seruanda est, quæ iam diuisionis ratio possit irrumpere? et quisquis diuidere audeat, procul a recta semita uidetur errare et a pietatis dogmatibus abhorrere. quid igitur ait anathematismus? quisquis diuidat uoces hoc modo, ut has quidem tamquam homini qui præter dei uerbum seorsus intellegitur, deputet, has uero tamquam diuinas soli deo uerbo, anathema sit. et si hi qui diuidunt et separant in hominem seorsum et in deum uerbum seorsum, non diuidunt unum Christum nec duos filios dicunt, merito mihi suscenseant obiurgatores; sin uero ita sentire plane diuisio est, quamobrem meos obiurgauere sermones, cum præsertim ipsi quoque ex his quæ dicant, indiuiduum et unum per unitatem summam confiteantur esse Emmanuhel?

43 uoces quidem singulas quæ sint dictæ de Christo uel quæ ab ipso prolatæ sunt, sapienter accipiendas esse et ipse laudans adsentio et omnes qui solent recta sentire. aliæ enim diuinæ sunt, aliæ carnis dispensationi magis conuenientes. sed quoniam unus idemque est, deus simul et homo, propterea nunc diuine loquitur, nunc humane; unius

---

39 *cf. Cyrill. adu. Nestor. 2, 1*

2 et inseparabiliter *Garnier* et inseparabiliterque *P* 4 filii etatis *P* 9 cognoscent *P* 10 et *Garnier om. P* 11 eum *Baluze* ei *P* 14 theocon *P* 14/15 conmixtionem [x *in* s *corr.*] quadam factam *P* 18 concidens *P* 19 dm̄ *P* 22 substantiis duabus *p.* 123,5 substantiis *P* 22/23 diuidens *P* 28 irrumpere *Garnier* interrumpere *P* 30 ait *scripsi* ita *P* dicit *Garnier* 35 ipsis *P* 37 prolatæ *scripsi* probatæ *P*

tamen Iesu Christi et hos et illos adfirmamus esse sermones, neque diuinitate nudantes templum quod est natum ex uirgine, nec sine carne dicentes esse uerbum dei et patris post arcanam et ineffabilem unitatem.

44 Illud autem ammiror quod cum uideantur mea curiose rimari et, quemammodum [Bal 237] ipsi existimant, subtiliter meas scrutentur epistulas, illa quidem quæ sunt in ipsis utilia et necessaria et ad probationem rectorum dogmatum pertinentia, consulto prætereunt, inuadunt uero satis agiliter et inpigre, si quid illis uisum fuerit uel tenuissimam habere suspicionem per quam possent calumniam nobis inferre. meminero autem meorum dictorum; scripsi enim in epistula ad Nestorium hoc modo:

45 Voces autem saluatoris nostri quæ sunt in euangeliis, neque duabus substantiis [L III 404 = M IIII 1077] nec duabus personis diuidimus (neque enim duplex est unus et solus Christus, licet ex duabus rebus diuersis intellegatur in unam inseparabilemque unitatem fuisse conlatus, sicut etiam homo, licet ex anima intellegatur et corpore, non ideo duplex est, sed ⟨unus ex⟩ utroque), sed humanas uoces nec non etiam diuinas ab ipso prolatas esse rectissime confitemur. ubi enim ut deus de se dicit q u i m e u i d i t, u i d i t e t p a t r e m m e u m [Ioh. 14, 9] e t e g o e t p a t e r u n u m s u m u s, diuinam ipsius intellegimus arcanamque naturam, [Ioh. 10, 30] per quam est ad patrem suum, propter substantiæ similitudinem imago et figura et lumen [Hebr. 1, 3] gloriæ ipsius; ubi uero humanitatis mensuram non inhonorans Iudæos adloquitur n u n c [Ioh. 8, 40] m e q u æ r i t i s i n t e r f i c e r e, h o m i n e m q u i u e r i t a t e m u o b i s l o c u t u s s u m, nihilo minus ipsum qui est in similitudine et æqualitate patris deum uerbum etiam ex mensura humanitatis ipsius agnoscimus. nam si necesse est credere quia cum sit deus natura, factus sit caro siue homo animata carne anima rationabili, quare quemquam pudeat uocum ipsius, si humano more sint dictæ? si enim fugiat sermones qui uidentur homini conuenire, quis eum coegit fieri hominem similem nostri? qui [Bal 238] uero se propter nos misit in uoluntariam exinanitatem, quam ob causam fugiat competentes exinanitati sermones? uni igitur personæ uoces omnes euangelicas dedicandum est et uni substantiæ uerbi incarnati. u n u s e n i m d o m i n u s I e s u s C h r i s t u s [1 Cor. 8, 6] iuxta scripturas.

46 Igitur non ostendimur ignorare dispensationem quæ unicuique uoci conueniat, sed magis non permittentes ΨΥΧΙΚΟΙϹ et spiritum non habentibus duos filios nominare uel dicere, diuidentibus a sese substantias post inseparabilem unitatem.

47 Sed quoniam breuissimam partem nostræ epistulæ in principio suorum posuere dictorum, interminantes se quodam nos tempore conuicturos quasi non mediocriter delinquentes in uerbum dei et patris et naturæ ipsius inconsultissime adscribentes id quod carni conuenit incrementum, age, etiam super hoc quoque quæ sunt respondenda, dicamus, omnem illam partem epistulæ adponentes. timentes enim illi scilicet ueritatem ⟨et⟩ subripere auditoribus festinantes, partem illam tantummodo posuerunt quæ ipsis utilis uidebatur, per quam possent ratione coloratam calumniam nobis inferre; ita autem se habet scriptum:

48 Et si audieris quod proficiebat Iesus ætate et sapientia et gratia, ne sapiens ex [Cyrill. hom. pasch. 17 p. 230 Aub. cf. p. 122, 38 - p. 123, 1] profectu fuisse dei uerbum existimaueris; meminero enim ita scribentis beatissimi Pauli: Christus dei uirtus et dei sapientia. sed nec illud temere ausus fueris dicere quod profectum ætatis et sapientiæ et gratiæ homini adsignemus. id enim nihil aliud [1 Cor. 1, 24] est nisi diuidere in duas partes unum Christum. sed, ut dixi dudum, cum ante sæcula

5 existimat *P* 11 est unus et *Pusey* et unus est *P* 13/14 unus ex *Garnier om. P* 15 dicit *Baluze* dit *P* 17 est *P*, *cf. uariam lectionem in Γ* 20 similitudinem *P* 30 ΨΥΧΙΚϹ *P* spiritum *Garnier ex Γ* $\overline{\text{xpm}}$ *P* 36 timen *P* 37 et *Garnier om. P* 42 ne *P* 43 gratia *P*

Bal 239 sit filius, nouissimis temporibus filius fuisse dicitur dei, carnis suæ generationem dispensatorie propriam faciens. ita etiam cum sit sapientia genitoris, proficere sapientia dicitur qui est perfectissimus utpote deus, humanitatis propria propter summam enosim in se familiariter accipiens.

49 Zach. 7, 9 Pro qua igitur causa, deo dicente iudicium iustum iudicate, ueritatem ipsi corrumpunt? neque enim diuisionem substantiarum post enosin asserimus neque deitatis naturam incremento et profectu dicimus eguisse, illud autem magis quod per Ioh. 1, 14 dispensationem sua fecerit ea quæ sunt carnis propria, utpote caro factus iuxta scripturam.

50 Quod uero tali fidei et opinioni sanctorum etiam patrum chorus adsentiat, probabo, adposita parte tractatus habiti a beatæ memoriæ Attico, qui se ita habet:

Hodie Christus dominus clementiæ generationem suscepit; nam diuinæ dignitatis iam ante habuerat.

Et adiecit porro: Clementiæ uerbum exinanitur, quod natura inexinanibile est; Phil. 2, 7 se enim exinaniuit, formam serui accipiens. incarnabilis in carne fit; nam Ioh. 1, 14 uerbum caro factum est. qui tractari non potest propter incorporalem naturam, contrectatur; qui initium non habet, fit sub initium corporale; perfectus crescit; inuertibilis proficit; diues in cenaculo fit; qui comprehendit nubibus cælum, pannis inuoluitur; rex reponitur in præsepe.

51 Quod uero diuidere substantias post unitatem sit grande peccatum, immo magis euertat uenerabile incarnationis mysterium, scibimus nihilo minus, si inspexerimus dicta subiecta Iulii et Felicis, qui Romanæ ecclesiæ præfuerunt.

IVLII EPISCOPI ROMAE

52 Lietzmann, Apollinaris, p. 284 Bal 240 Prædicatur autem ad consummationem fidei et incarnatus ex uirgine Maria dei filius, qui habitauit in nobis, non in homine operatus (hoc enim de prophetis ⟨est⟩ et apostolis), perfectus deus in carne, perfectus homo in spiritu; non duo filii, unus quidem naturalis filius, qui adsumpsit hominem, alter uero mortalis adsumptus a deo, sed unus unigenitus in cælo, ⟨unigenitus⟩ in terra deus.

FELICIS SANCTISSIMI EPISCOPI ET MARTYRIS ROMAE

53 Lietzmann, Apollinaris, p. 318 De incarnatione uero uerbi et fide, credimus in dominum nostrum Iesum Christum natum ex uirgine Maria. hic enim est filius dei æternus et uerbum et non homo a deo adsumptus, ut sit alius præter ipsum ** sed cum esset deus perfectus, factus est simul et homo perfectus, incarnatus ex uirgine.

ANATHEMATISMVS SEPTIMVS

54 Si quis ut hominem operatione dei uerbi adiutum filium dicat et gloriam unigeniti ut alii præter ipsum adsignat, anathema sit.

---

50 = *Gesta Ephes. XVII*; *cf. supra p. 93, 5—12, ubi eadem fere est uersio* 52 = *Gesta Ephes. VII*; *cf. supra p. 91, 16—20, ubi eadem fere est uersio* 53 = *Gesta Ephesina VIII*; *cf. supra p. 91, 23—27*

11 se ita *scripsi* est ita *P* ita se *Garnier* 14 aiecit *P* 18 cinaculo *P* 22 præfuerunt *Garnier* fuerunt *P* 25 est *add. Baluze om. P* 28 unigenitus [2] *om. P* 32 *lacunam agnouit Pusey, cf. p. 91, 25 26* 35 operationem *P* filium] $\overline{\text{uv}}$ *pro* $\overline{\text{iv}}$

REPREHENSIO HAERETICORVM

55 Operatione adiutum ab spiritu dominum nostrum Iesum Christum ut hominem simpliciter aut ut prophetam aut ut apostolum nemo est qui confiteatur; apostolicas uero uoces de ipso dictas propter naturam carnis uisibilem nec negare possumus nec delere, modo dicentes secundum operationem principatus uirtutis ipsius, Eph. 1, 19, 20 quam operatus est in Christo, suscitans ipsum a mortuis et rursus quem deus suscitauit a mortuis, soluens dolores mortis et rursus uirtute dei Act. 2, 24 exaltatus et quæ sunt horum similia. ibid. 33 sed licet hæc ita dicantur propter id quod Bal 241 apparet, nemo tamen existimet eum ut hominem simpliciter operatione adiuuari aut ut sanctum aut ut prophetam aut ut apostolum. ergo diuinas uoces neque delemus neque negamus aut imperite et per blasphemiam anathematizamus, dictas et positas propter uisibilem carnis naturam neque ut hominem simpliciter aut ⟨ut⟩ sanctum aut ut prophetam aut ut apostolum operatione adiutum dicemus. neque enim diceret: hæc dicit dominus, sed ut filius legislator: ego dico uobis. Mt. 5, 28

RESPONSIO ORTHODOXI

56 Nunc quoque nobis nihilo minus isdem uerbis eademque ratione respondendum est. unus enim est certe dominus noster Iesus Christus, ⟨qui⟩ quidem esse creditur et uerbum quod est ex deo patre sempiternum et ante sæcula, et qui nouissimis sæculi temporibus homo est factus, qui præcipuam habuit inæstimabilemque generationem secundum carnem. sed unus filius et deus et dominus operabatur signa uirtute quæ est supra hominem, demonstrans, licet factum caro, nihilo minus sic quoque se esse deum uerum et patris uirtutem. neque enim homo factus, desiit esse quod fuerat. denique implebat mirabilia, modo obiurgans dæmonia, modo contundens satanan, modo cæcis lumen inmittens, mortuos suscitans, mare gurgitibus sæuiens uno sopiens uerbo, non ut hominem nescio quem et alium præter se Christum clarificans quemammodum unum quemque prophetarum et apostolorum, sed sibi gloriam pariens, ut deus Bal 242 natura esse ab omnibus crederetur, licet factus sit homo. nonne igitur flagitiosissimum est pati Nestorium dicentem:

57 Communes enim sunt trinitatis operationes et tantummodo substantiis diuidendæ. cf. Loofs, p. 225, 13-18 unigeniti uero præclara gloria aliquando patri adsignata est, aliquando spiritui, aliquando Christi uirtuti.

58 Aut probent igitur obiurgatores alium esse Christum seorsum et separatim intellegendum, cui suam uirtutem imposuit unigenitum dei uerbum, quasi alius seorsum filius præter se ipsum; aut si non est alius, sed unus atque idem et ex patre unigenitus et ex muliere homo secundum carnem, quam ob causam nos melius fuerat reticere ac non magis deliramentis illius uim opponere ueritatis et splendorem ueritatis dogmatum declarare?

59 Erat quidem et est deus filius; sed quoniam humanitatis mensuram semel suscepit, nec inhonorauit dispensationem, sed omnia propter exinanitatem uoluntarius nostri causa sustinuit. ideo cum iuxta suam naturam ipse sit uita, ex patre dicitur uiuificari, et cum sit gloriæ dominus, gloriam dicitur accepisse. ait enim Hebræus ex Hebræis, Phil. 3, 5

---

57 *cf. Cyrill. adu. Nestor. 2, 7. Exc. Ephes. XIII cf. supra p. 107, 32—35, ubi eadem fere est uersio*

12 ut *Garnier om. P* 13 dicemus, i *superscripta P* diceret] *aut legit aut intellexit* ἄν ἔλεγε 17 qui *Garnier om. P* 20 operabatur *Garnier* operatur *P* uirtute quæ est *scripsi* uirtutes quæ et *P* 21 demonstras *P* 36/37 et splendorem — declarare] *Græca non intellexit translator*

Gal. 1, 1 legislator uere et ex tribu Beniamin: Paulus apostolus non ex hominibus neque per homines, sed per Iesum Christum et deum patrem, qui eum suscita- I Petr. 1, 21 uit a mortuis, gloriam dans ei. sed etsi dicatur a patre gloriam accepisse, quia hoc ad incarnationis mensuram pertineat, scit tamen se, eo quod deus est, habere Mt. 11, 27 dignitatem quæ modum totius creaturæ transcendit. ait enim: omnia mihi tradita sunt a patre meo, et nemo nouit filium nisi pater, neque patrem quis

60 nouit nisi filius et cui filius uoluerit reuelare. dicat aliquis cupiens discere: Bal 243 si omnia tibi a patre tradita sunt quasi gloriæ egenti et qui habere debueras in omnes dominationem propter humanum modum, quare dicis inpossibile esse hominum mentibus te posse noscere sicut et patrem? non, inquit, uisibilibus tantum cognitio de me continetur. sum deus enim in carne et sanguine, secundum carnem noscendus, secundum diuinitatis naturam et gloriam par similisque deo patri et omnem cogitationem superuolans et sermonem. ergo, ut ad propositum redeamus, neque apostolicas euacuamus uoces, absit, nec secus quam oporteat, sentientes ⟨uel dicentes⟩, ΕΝΑΝΘΡΩΠΗϹΕΩϹ sermonibus repugnamus; sed sacras magis litteras ubique sequentes et diuinorum doctorum dicta firmantes, illis exsurgimus qui ecclesiæ recta dogmata peruertunt.

61 Quod uero pater a mortuis dicatur suscitasse dominum nostrum Iesum Christum, uidelicet cum ea res erga carnem ipsius impleretur, nulli esse dubium potest. ipse uero, cum sit uiuifica et efficax uirtus patris, templum suum uiuificabat, iuxta illud Ioh. 2, 19 soluite templum istud et in triduo reædificabo illud. erat igitur corpus illud uiuificandum non alienum nec unius hominum nostri similium, sed ipsius proprium uerbi.

ANATHEMATISMVS OCTAVVS

62 Si quis dicere audeat adsumptum hominem coadorari oportere cum deo et con- Bal 244 glorificari et connuncupari deum tamquam alterum cum altero ac non magis una ueneratione colit Emmanuhel et unam ipsi glorificationem deputat, eo quod uerbum caro sit factum, anathema sit.

REPREHENSIO HAERETICORVM

63 Coadorari et conglorificari ut de personis aut substantiis aut filiis duobus non dicimus, tamquam si carni aliter ueneratio fiat et deo uerbo aliter; sed magis unam uenerationem et cetera ut uni filio offeramus, ita positum est sicut ipse etiam in primo Cyrill. hom. pasch. 17 p. 226 Aub. tomo dicit: »cum consedeat enim ut uerbum suo patri et ex ipso sit et in ipso per naturam, rursus audiebat dicentem et cum carne: sede ad dexteram meam, donec ponam Ps. 109, 1 inimicos tuos scabellum pedum tuorum. ita etiam adorari ipsum dicimus tam a nobis quam a sanctis angelis.« ad hæc igitur hoc dicimus quod ualde docte periteque obiurgauit eos qui cum carne adorare unum eundemque filium uolunt, tamquam si longe diuersa sint inter se ϹΥΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑ, quod ipse ita posuit ut supra memoratum est, dicens cum carne adorari oportere, abnegans uero coadorari carnem cum deitate.

---

14 uel dicentes *suppleui*, *spatium fere XIIII litt. rel. P* 29 filiis duobus non *Pusey* filiis non duobus *P* 30 dicemus *P* carni aliter *Garnier* carnaliter *P* 31 *Græca non intellexit translator* 32 consedeat *scripsi* considerat *P* 38 carnem *P* 39 deitatem *P*

RESPONSIO ORTHODOXI

64 Acutissimos nos diuinus Paulus effecit dicens: uosmet ipsos probate si estis in fide. [2 Cor. 13, 5] humanus etenim sensus etsi quadam iactantia et amore sui extra rectam semitam feratur et a ueritatis dogmatibus abhorrentem habeat motum, suas nouas ineptasque cogitationes ipse sentire formidat, se tamen facillime emendabit, sanctorum patrum scrutatus labores et scripta, qui propter rectissimam dogmatum scientiam [Bal 245] memorabiliter ab omnibus conlaudantur, tumque suam fidem bene probabit. propositum est enim omnibus qui mente sunt sana, sequi opiniones illorum, quoniam quidem ipsi quoque suum sensum apostolicæ et euangelicæ traditionis implentes et fidei rationem recte et inreprehensibiliter ex sacris litteris concipientes, lumina erant in mundo, uerbum uitæ habentes, sicut scriptum est. [Phil. 2, 15. 16] scribit igitur sempiternæ memoriæ pater noster episcopus Athanasius de omnium saluatore nostro Christo: [Lietzmann, Apollinaris p. 250, 6-251, 6]

65 Confitemur et esse ipsum filium dei et deum secundum spiritum, filium hominis secundum carnem, non duas naturas unum filium, unam adorandam et alteram non adorandam, sed unam naturam uerbi incarnatam et adorandam cum carne ipsius una ueneratione, neque duos filios, alium quidem filium dei uerum et adorandum, alium autem ex Maria hominem non adorandum, gratia filium dei factum sicut et homines.

66 Porro post alia: Qui igitur ex uirgine Maria natus est, filius est dei natura et deus uere, non gratia nec participatu secundum carnem natus homo ex Maria, secundum spiritum uero ipse filius dei et deus. [l. c. p. 251, 12-15]

67 Et rursus: Si quis autem contra hæc ex sancta scriptura docet alium dicens filium dei et alium natum ex Maria, gratia filium factum sicut nos, ut sint duo filii, unus natura filius dei ex deo, et unus gratia homo ex Maria, aut si quis domini nostri carnem desuper dicit ac non ex uirgine Maria, aut conuersam deitatem in carnem aut confusam aut conmutatam aut passibilem domini nostri deitatem aut non adorandam domini nostri carnem ut hominis ac non adorandam ut domini et dei carnem, eum anathematizat [Bal 246] sancta et catholica ecclesia, obtemperans diuino apostolo dicenti: si quis uobis euangelizauerit præter id quod accepistis, anathema sit. [l. c. p. 253, 3-14] [Gal. 1, 9]

68 Hæc ita illo sentiente et scribente nobis, gloriæ Christi hostis et rebellis Nestorius, ecfrenatam in eum linguam soluens, ita ait:

Confiteamur et qui est in homine, deum; colamus diuina coniunctione cum deo uerbo coadorandum hominem.

69 Nonne plane hominem ΘΕΟΦΟΡΟΝ nominat Christum et coniunctionem tantum hominis factam esse dicit ad deum secundum illud fortasse quod est Pauli uoce memoratum: qui adhæret domino, unus spiritus est? [1 Cor. 6, 17] atqui illud est uerum ipsum eundemque fuisse magis deum simul et hominem, et non hominem nescio quem separatim et seorsum intellegendum et tantum coniunctione deo adhærentem. nam post illam ineffabilem adunationem si quis dixerit deum Emmanuhel, hominem factum et incarnatum dei uerbum oportet accipere, et si hominem nominauerit, scimus tamen cum hoc esse etiam uerbum patris. est igitur aliud unum dicere filium dei patris uerbum cum carne ei coniuncta, et aliud dicere in homine esse deum, quemammodum etiam in

70 prophetis fuit siue in nobis ipsis per spiritum sanctum. sine periculo autem et inreprehensibiliter, ut opinor, hoc dixeris quod incarnatum dei uerbum, cum sit unus filius, non sine propria carne, sed cum ipsa est potius adorandum, quemammodum etiam

---

68 = *Cyrill. adn. Nest. 2, 14. Exc. Ephes. X*; *cf. supra p. 107, 19. 20.*

1 reprehensio *P* 5 emendauit *P* 12 nostro Christo *Pusey* xpo nro *P* 22 ut sint *Γ* et sunt *P* 34 uocem *P* 35 atqui *Garnier* atque *P*

hominis anima cum suo corpore honoratur et appellatione una quod ex duobus est, ut
Bal 247 unum animal nominatur. cum tu igitur de Christo omnium saluatore sermonem
faciens, diuidas unum in duo et hominem seorsum et separatim intellegendum pronunties,
deinde eum coadorari oportere et connuncupari deum audeas dicere, tamquam si alius
sit præter ipsum filius dei, quis est qui ferre possit et tantam linguæ petulantiam silentio
præterire? oportuerat enim magis dicere: colamus deum uerbum, quod factum est
homo et nuncupatur deus et in humanitate adoratur, quia et natura deus est et ex deo
patre natus.

p. 128, 32 71 Sed dixerint e diuerso: tu quoque reus eris scribens in epistula quod filius patri
cum sua carne consederit; deinde quare reprehendis dicentem quod oporteat coadorari
hominem cum deo uerbo et connuncupari deum? tantumdem est enim et CYN dicere
72 et MЄTA. redarguamus ipsos uim ignorantes dictorum et naturam rerum minime
intuentes. quotiens enim in una persona et natura una siue substantia sermo ex-
planans ea ex quibus sit composita naturaliter illa persona, adiciat TO CYN siue TO MЄTA,
seruat significationem unitatis et non in duas partes diuisam esse definit. quotiens
autem substantiis in duas partes ante diuisis, ad significandum utramque separatim et
seorsum TO CYN dicatur siue TO MЄTA, tunc certe duorum aut plurium et non unius per
conpositionem significatio est. ut si forte dixero cohonorari cum suo corpore hominis
animam, si qui fortasse honor delatus fuerit homini qui est ex utroque compositus, aut
si quis dixerit animam unum esse animal cum suo corpore, non certe in duos homines
Bal 248 unum diuidit, sed apparet illum non ignorasse magis ea ex quibus uel sit uel conpositus
sit. sin autem dixero: Petrus et Iohannes connuncupantur homines, aut si dixero:
cum Petro et Iohannes ascendebat in templum, TO CYN iam siue TO MЄTA non unius
significationem habet. neque enim compositus est Petrus cum Iohanne, sed nec
pro uno homine ambo æstimantur. cur igitur ueritatem corrumpunt, unum Christum
73 in duos per imperitiam diuidentes? aut si putant quod nos consedere patri dicentes
filium cum suo corpore, duos intellegi dedimus filios, exquirant diligentius si non unum
dicentes filium, uno etiam consessu eum dicimus honorandum, non duobus, ita ut unus
quidem et seorsum corpori destinetur, alter uero iterum uerbo. sed numquam hoc
probare possunt. unum enim cum sua carne filium, deum simul et hominem, eundem
uno consessu cum patre adserimus honorandum. cohonorari autem dicere et con-
nuncupari deum plane est confiteri duos esse cohonorandos et connuncupandos. uerum
id dementiæ plenum est et a rectis ueritatis dogmatibus alienum. factus est igitur
anathematismus in eos qui usquequaque et omnibus modis diuidunt Emmanuhel, seorsus
in hominem et seorsus in deum uerbum. unum etenim ipsum nobis diuinarum rerum
prædicauere doctores et sincera et incorrupta sacrarum scientia litterarum.

ANATHEMATISMVS NONVS

74 Si quis dicat unum dominum Iesum Christum glorificatum ab spiritu uirtute ipsius
Bal 249 quasi aliena uti et ab ipso accipere ut posset operari aduersus inmundos spiritus et implere
hominibus signa diuina, ac non magis ipsius esse proprium spiritum, per quem operatus
est signa diuina, anathema sit.

REPREHENSIO HAERETICORVM

75 Rursus ea quæ ipse ante dixit, in medio proferamus et ipsum suorum forsan oblitum

18 cohonorari *Γ* coadorari *P* 28 consensu *P* ut *Garnier* aut *P* 31 consensu *P* 32 confiteri *Garnier* cōnepteri *P* 34 anathematissimus *P* 40 in hominibus *Garnier*

ammoneamus. neque enim tantummodo dominum signa in spiritu dixit inplere,
uerum etiam ipsum mortuum uiuificatum esse per spiritum; ait enim in primo tomo: L III 44 = M IIII 616
si igitur non est passus, eo quod mortuus est carne iuxta scribturas, neque uiuificatus 1 Petr. 3, 18
est spiritu. considerare autem oportet quam sibi ipse contraria loquatur, in anathema-
tismis suis negans dominum in spiritu dei dæmonia eicere et alia signa facere et illam
uocem domini quæ in euangeliis posita est, falsam faciens dicentis sin autem in spiritu Mt. 12, 28
dei ego eicio dæmonia. at nos dominum nostrum Iesum Christum et propria
uirtute et operatione spiritus implere mirabilia confitemur nec quia non habeat ipse
propriam uirtutem, uti uirtute etiam spiritus sancti. qui uero non accipit spiritum,
negat sanctas scribturas. nam et sicubi dicat scribtura diuina mirabilium opera
patrem implere, sicut ait: pater manens in me et ipse facit opera quæ ego Ioh. 14, 10. 12
facio, filius est qui facit, omnia enim quæ sunt patris, filii sunt; et si spiritum dicat
facere, sicut ait: sin autem ego in spiritu dei eicio dæmonia, dominus est Mt. 12, 28
qui facit in spiritu. neque enim alienus est filius a patre uel spiritu, nec diuisæ nec Bal 250
seorsum positæ sunt trinitatis operationes, sed propria trinitatis est uniuscuiusque
substantiæ operatio quæ in scriptura memorata est, sicut et omnem creaturam modo
filii opus fuisse scribtura commemorat dicens uerbo domini cæli firmati sunt, Ps. 32, 6
modo spiritus sancti; adicit enim et spiritu oris ipsius omnis uirtus eorum.
sed non quia non possit pater omnia facere, operatur et filius ** (uerum est enim quod
omnia per ipsum facta sunt); sed ut trinitatis eandem substantiam, eundem Ioh. 1, 3
honorem eandemque uirtutem scriptura nobis exprimeret, modo ait a patre, modo a
filio, modo a sancto spiritu esse facta. hoc enim modo etiam sub una substantia
pendere omnia intellegimus. nam sicut uerbum ЄΝΟΥϹΙΟΝ ЄΝΥΠΟϹΤΑΤΟΝ unigenitum
ex ipsa inpassibiliter natum est, sic spiritus ex ipsa exiit, qui est et ipse in sua substantia,
ita ut una ΟΥϹΙΑ in tribus substantiis designetur et nulla a sese iuxta rationem substantiæ
aliena esse noscatur, sed tantummodo proprietatibus demonstrantibus siue discretionibus
singulæ substantiæ declarentur. quo igitur modo propria est operatio quorum sub-
stantia et uirtus et uoluntas communis est? quibus enim ista communia sunt, eorum
certe una et operatio.

RESPONSIO ORTHODOXI

76 Opusne mihi erit testium uocibus ad probandum aduersarios friuolas ineptasque
uelle fabulas exercere et inconsiderate nos maledictionibus lacerare? at id opinor
et ipsorum sola uerba posse monstrare. in proposito [primo] anathematismo adfirma- Bal 251
uimus plane proprium esse filii spiritum sanctum et per ipsum implere eum signa diuina;
aduersarii uero, qui tam frequenter meorum memet ipsum obliuisci commemorant, in
tantum ipsi stoliditatis ac dementiæ ceciderunt, ut existimarent me dicere non per
spiritum eicere dæmonia filium. nonne igitur hæc aperta calumnia est? nam
si non dignantur confiteri eiectionem dæmoniorum ad signa referri diuina, dicant sane
quæcumque ipsi uoluerint, et me modis omnibus criminentur quod non dixerim hæc
non esse signa diuina. sin uero inter cetera mirabilia eiectio etiam dæmoniorum

5 eiecere *P* 6 falsa *P* 9 *ante* spiritus *VIIII fere litteræ erasæ in P* 19 *lacunam agnouit Garnier*; *exciderunt* οὐδ' αὖ πάλιν ὡς ἀσθενοῦντος τοῦ υἱοῦ εἰς τὴν δημιουργίαν συνπαραλαμβάνεται τὸ πνεῦμα 22 factam *P* sub una substantia *P* [*superscriptis et erasis* ab una] 23 ЄΝΥϹΙΟΝ *P* 24 qui *Garnier* quia *P* 25 designatur *P* 26 memonstrantibus *P* discretiobus *P* 29 et *Γ* est *P* 30 REPREHENSIO *P* 33 primo *P del. Garnier* anathematissimo *P* 36 existimarent] existimatum ipsi stoliditatis — ut [*repetita*] existimarent *P* 38 ælectionem *P*

numeranda est, cur tamquam grande aliquid damnum ueritatem uitantes, loquacitatis
suæ morbum in honorem maxime ponunt nec aspernantur potius rem et apud deum
et apud homines odiosam? obliti autem mihi uidentur Christi dicentis: quomodo
Mt. 7, 4. 5 dicis fratri tuo: »frater, sine eiciam festucam ex oculo tuo«, et ecce trabem
non uides in oculo tuo. ΥΠΟΚΡΙΤΑ, eice primum trabem ex oculo tuo, et
tunc uidebis eicere festuculam de oculo fratris tui.

77 Quod quidem diuina trinitas una substantia sit pari uirtute et operatione, non
ex uestra oratione conperimus, sed id ita esse ex diuina magis scribtura credimus; quod
uero fidei rectæ rationi nihil obsit, sed prosit magis anathematismus propositus, uidere
nullus est labor. eis enim qui diuidunt unum dominum Iesum Christum et separant,
ut sæpe diximus, seorsus in hominem et seorsus in deum uerbum, ut duæ scilicet [et]
intellegantur esse personæ et duæ substantiæ, id facere non permittit nec concedit dicere
Bal 252 ut unum hominem communem spiritus operatione adiutum fuisse filium, ut mirabilia
posset implere. nam si ita est, nihil differret a sanctis apostolis uel prophetis, qui dei
1 Cor. 15, 10 mansuetudine donationibus diuinis oppleti dixerint uidelicet: gratia dei sumus id quod
78 sumus. sed sanctis quidem uiris, in quibus diuinarum donationum distributio enitescit,
uox ista recte conueniat, Christo autem minime. proprius etenim ipsius est spiritus
sanctus, sicut et dei patris, et sicut pater per spiritum, ita etiam ipse per spiritum operatur.
Ioh. 10, 32 denique dicens Iudæis: multa opera bona uobis ostendi a patre meo, et non
Ioh. 14, 10 ex me loquor, pater autem qui manet in me, facit opera ipse, dicebat
Mt. 12, 28 rursus: sin autem ego in spiritu dei eicio dæmonia, operationem per spiritum
sibi adscribens et patri propter eandem similemque substantiam. et ingens quidem
longissimusque tractatus super his fieri possit, sed aptioris sit temporis hæc latius propa-
79 gare. igitur non ut aliena uirtute dicimus Emmanuhel adiutum esse per spiritum,
sed usum esse magis ut sua diuine et propriam habere uirtutem substantiæ spiritus.
Act. 3, 12 beati enim discipuli signa facientes dicebant: uiri fratres, quid nos intuemini quasi
nostra uirtute aut pietate fecerimus ambulare ad speciosam portam sedentem
claudum? Christi uero proprius est spiritus suus. uerum illis qui nostra uituperare
festinant, hoc dicam, si non uidetur horridum menti ipsorum diuidi indiuiduum filium
et ut communem hominem dici Iesum adiuuari per spiritum, nos ab ita credentibus
abhorrere; sin uero Christum unum et filium et dominum confitentur eundem esse deum
Bal 253 simul et hominem, credant nobiscum quod non adiuuetur quasi aliena præter se ipsum
et meliore uirtute spiritus, sed ipse magis operetur signa diuina per suum spiritum, in
quo etiam omnium nascentium uirtus est. hoc enim modo desinent aliquando nobis
sine causa detrahere et dentibus contra nos liuoris infrendere.

ANATHEMATISMVS DECIMVS

80 Pontificem et apostolum confessionis nostræ factum esse Christum diuina scriptura
Hebr. 3, 1 Eph. 5, 2 commemorat, obtulit autem ipsum se ipse pro nobis in odorem suauitatis deo et patri.
si quis igitur pontificem et apostolum nostrum factum esse dicat non ipsum uerbum dei,
tunc scilicet cum est caro factum et homo iuxta nos, sed ut alium præter ipsum seorsum
hominem ex muliere, aut si quis dicat pro se obtulisse ipsum oblationes ac non magis

---

6 uidebis *Garnier* uides *P* 7 diuina trinitas *Garnier* diuinitas *P* 8 cribtura *P* 9 anathematissimus *P*, *corr. P* 11 et *del. Garnier* 15 uidilicet *P* 23 aptioris sit *scripsi* ad aptior esset *P* esset aptioris *Garnier* aptioris est *Baluze* 26 faciens [*superscr.* ti] dicebat *P* 27 speciosam *Garnier* spatiosam *P* 28 claudium *P* 30 dicit *P*

pro nobis tantummodo (neque enim eguit sacrificio qui peccatum non nouerat), anathema sit.

REPREHENSIO HAERETICORVM

81 Si pontifex est deus uerbum, cui deo suo uel quali sacrificium offert? sed
oblitus est beati Pauli dicentis: neque enim habemus pontificem qui ⟨non⟩ Hebr. 4, 15
possit condolere infirmitatibus nostris, temptatum in omnibus absque
peccato. quis igitur temptatus est? deus uerbum an natura magis humana, semen
Dauid? et rursus: non sibi quisque sumit honorem, sed qui uocatus Hebr. 5, 4. 5
est a deo; quemadmodum ergo Aaron, sic etiam Christus se pontificatu
noluit clarificare. quis ergo est qui cum Aaron conparatur in sacerdotii dignitate
et cum eo qui non sibi honorem sumit, sed uocatus a deo, et cum eo qui in sacerdotii Bal 254
gradum ascendit? diuina natura, quæ est coæterna cum patre, quæ omnia quæ sunt
patris, propria habet? et in quam dignitatem, quæ se ipsa esset altior, ascendebat?
sacerdotiumne dicamus diuina natura esse gloriosius, in quod, non per se, sed uocatus
a deo, ut ille ait, ascendebat et per id glorificabatur? an magis illa natura quæ ex
semine Dauid facta et præfinita est? cui etiam iurauit deus secundum psalmistam daturum Ps. 109, 4
se in æternum sacerdotium; iurauit enim, inquit, dominus et non pænitebit
eum: tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedec.
diuinitasne unigeniti pollicitationes cum iureiurando accipiebat a deo se in æternum
sacerdotium accepturam et per id se gloriosam futuram? et quis nos ferat uel sentientes
ista uel dicentes ac non magis culpet memorantes deum ordinari pontificem et promissiones cum iureiurando accipere et uocari in sacerdotii dignitatem ac non per se honorem
accipere, sed in eum uocari et comparari cum eo qui sacerdotium primus acceperit?
et porro sicut et alibi, inquit, dictum est: tu es sacerdos in æternum Hebr. 5, 6
secundum ordinem Melchisedec. quis porro est qui Melchisedec sacerdotio
adsimulatus est? idne postulat ratio pietatis ut deum uerbum existimemus an magis
carnem quæ ex nobis adsumpta est, quæ ipsi inseparabiliter et inconfuse coniuncta est?
et porro inquit: qui in diebus carnis suæ preces supplicationesque ad eum Hebr. 5, 7
qui potens est ipsum suscitare a morte, cum clamore ualido et lacrimis.
deus uerbum preces supplicationesque cum clamore ualido ad alium quendam, qui
potens est ipsum seruare, offerens exauditus est pietate et didicit ex quibus ** ipse Bal 255
82 passus est et consummatus est? sed ne mens uestra terreatur audiens de eo qui passus Hebr. 5, 8
est ** et eum qui inpassibilis mansit; neque enim separatim et seorsus ille qui est ex
semine Dauid, filius nominatus est, sicut nec diuinitas post unitatem sine carne uisibili
filius appellata est. filietas enim post ЄΝѠCΙΝ communis est utrisque naturis non
separandis a se [est]; neque enim post ЄΝѠCΙΝ ulla est insecuta seiunctio, manet autem
illa ЄΝѠCΙC sempiterna. similiter in passionibus etiam carnis deitas inseparata, sed
inpassionabilis remanebat, et rursus per carnem implebantur signa diuina. unde
unum eundemque filium confitemur, inconfusis manentibus naturis, non alium et alium,
absit, sed unum eundemque dicentes. pontificem quidem nostrum et apostolum Heb. 3, 1
factum esse dominum nostrum Iesum Christum secundum diuinas scripturas nemo est

32—35. 38—p. 134,2 *adferuntur p. 135, 19—26*

4 quali *Γ* quale *P* 5 non *om. P* 10 noluit *Garnier* uoluit *P* 31 *lacunam agnouit Garnier*; *exciderunt eadem quæ in altero codicum Γ genere*: ἔπαθε, τὴν ὑπακοήν; εἰ τοίνυν ὁ θεὸς λόγος ἀρχιερεὺς καὶ ἔμαθεν ἀφ' ὧν ne] nec *p. 135, 19* de eo *Garnier* a deo *P* 33 *lacunam agnouit Garnier*; *exciderunt* καίπερ ὢν υἱός. οὐ γὰρ δύο φαμὲν υἱοὺς τόν τε παθόντα illud quod *p. 135, 20* 34 post *Garnier* potest *P* 35 utrisque *Garnier* utriusque *P* 36 est *del. Garnier* nulla *P* insecuta *Baluze* in se cauta *P*

qui non confiteatur, non seiunctum tamen seorsus ex muliere hominem a dei patris uerbo, ut esset id quod ex semine Dauid factum est, coniunctum inconfuse insepara- Heb. 4, 15 biliterque cum deo uerbo, pontificem temptatum in omnibus absque peccato, Heb. 5, 8 edoctum ex quibus passus est, obaudientiam, offerentem autem non pro se, sed tantummodo pro nobis propriam carnem deo et patri. neque enim ** unigeniti deitatis deus est pater, sed pater.

RESPONSIO ORTHODOXI

83 Rursus aduersariis oportune dicatur nobis: quousque claudicabitis utroque 3 Reg. 18, 21 pede? oportet enim illos sanum et rectum sensum habere ad scripturæ scientiam, non Bal 256 tamquam duplici anima claudicantem et nimis inualidum et rectis uti uestigiis recusantem. Iac. 1, 8. 7 omnes enim bilingues inconstantesque uiis suis omnibus inquietantur nec quicquam a domino impetrabunt. hæc autem dico aduersarios nimium admiratus hunc etiam anathematismum tam inpudenter petulanterque increpare. quippe id faciunt, nolentes uerbum dei et patris nominari a nobis apostolum et pontificem confessionis nostræ tunc cum homo sit factum. qui enim generationi ipsius secundum carnem calumniari conantur et audent quasi non ueram repudiare, fugientes sanctam uirginem dicere theotocon, facile negent dispensationis uidelicet rationem. audient igitur per Ies. 7, 9 uocem Esaiæ: nisi credideritis, non intellegitis. diuinus quidem Iohannes euangelista magnum aliquid et præcipuum exclamauit in orbem terrarum, uerbum Ioh. 1, 14 dicens carnem esse factum; hi autem <qui> uim ueritatis furantur, ita eum dicunt carnem 84 factum ut si dicatur et maledictio et peccatum. et de his quidem satis iam ante p. 118, 36 sq. diximus ea quæ probare possent hunc eorum de his infirmissimum esse sermonem; ad obiurgatores uero hoc in præsentia dicimus: discite audire contribulati; percipite secundum Christum mysterii fundamenta, dispensationis principes causas et ipsum, ut ita dicam, eius superuentum; credite nobiscum, immo potius sacris litteris; date, date Ioh. 1, 10 suffragium ueritatis, confitentes quo<d> unigenitum dei uerbum, quod est in sinu patris, per quem sunt et in quo omnia, factum sit caro, non conuersionem aut confusionem passum, sed manens per naturam semper id quod erat et est et erit. factum est Bal 257 autem caro, generationem passum a sancta uirgine, secundum carnem dico, et nun- Hebr. 2, 14 cupatus est filius hominis et similiter ac nos communicauit carni et sanguini. id ita credentibus et uenerabilem uerissimamque fidem tenentibus omnia quæ insecuntur, erunt planissima et nihil ex his uidebitur arduum nec obscurum; scriptum est enim: Prov. 8, 9 plana omnia sunt intellegentibus, et recta inuenientibus cognitionem.

85 Oportere autem existimo causas ob quas anathematismus sit factus, exponere. qui enim ima summis miscuit, qui et omnia confudit, ille Nestorius tale quiddam alicubi dixit de Christo omnium saluatore:

Loofs, p. 235, 1. 6-9 Missus est denuntiare captiuis remissionem is qui fidelis deo factus est pontifex (factus est enim hic, non ante semper erat); hic qui paulatim et gratia, o hæretice, profecit in pontificis dignitatem.

86 His alia eandem eius impietatem indicantia et germanam audaciam intulit multa. quis igitur esset qui cum eiusmodi uerba audiret, non omnia perpeti se melius duceret

85 *cf. Cyrill. adu. Nest. 3, 4. Exc. Ephes. XVII; cf. supra p. 108, 22—25*

2/3 inseparabiterque *P* 5 *lacunam posui* 6 deitas *P* 9 illo *P* 13 increparet *P* non ueram *Pusey* noueram *P* 20 qui *add. Garnier* 26 confidentes *P* quonigenitum, *superscr.* u *P* 31 quæ insequuntur *Garnier* quem secuntur *P* 34 anathematissimus *P* 35 summis miscuit *Garnier* summiscuit *P* quidam *P* 37 his *P* 38 proficit *P* 40 eundem *P* 41 perpetisse melius *P*

quam in his rebus inuisum deo fouere silentium? mortuus est pro nobis Christus, iniuria omni contempta; patibulum et secundum carnem mortem sustinuit. at nos saluatori nostro uicem ne uerborum quidem remuneratione soluemus, sed alto silentio dormiemus, tam nefandas blasphemias audientes? an non magis huiusmodi criminum erimus nos quoque participes? quid ais: in pontificem paulatim proficiebat? atqui cum deus sit, exinaniuit se; serui formam qui est natura liber, accepit; humiliauit se qui Phil. 2, 7 omnem natum transcendit et deitatis fastigiis gloriatur. et si proficiebat, quonam exinanitus est modo ⟨uel quomodo⟩ se ipsum humiliauit? honorisne ei et gloriæ exinani- Bal 258 tatem causam fuisse dicamus? deinde quomodo iam exinanitas esse possit? ipsum, inquit, dei patris uerbum factum est pontifex: quisnam est maior ipso et obsequio sacerdotii honorandus? ergo (dicam enim porro) crede quod cum sit deus natura et in forma patris filius, non rapinam arbitratus est ut esset æqualis deo, sed Phil. 2, 6. 7 ⟨se⟩ exinaniuit, formam serui accipiens. si factus est homo et si serui formam accepit, non arbitratus est uile esse et dispensationi incongruum et apostolum se et pontificem nuncupari. hic qui non despreuit humanitatis nostræ mensuram, quonam
88 modo humana despernat? est quidem non arduum nec nobis difficile uerbis pluribus progredi et huius rei argumenta ponere prolixiore tractatu; uerum, hoc interim omisso, proponam uerba quæ ipsi fecerunt. scribsere enim hoc modo:

Sed nec mens uestra terreatur de eo audiens qui passus est ** et eum qui inpassibilis p. 133, 32-35 mansit. non enim separatim et seorsus illud quod est ex semine Dauid, filius nominatus est, sicut nec diuinitas post ЄΝωCΙΝ sine carne uisibili filius appellata est.

Porro autem: unde unum eundemque filium confitemur, inconfusis manentibus p. 133, 38—134, 2 naturis, non alium et alium dicentes, absit, sed unum eundemque. pontificem quidem et apostolum nostrum factum esse dominum nostrum Iesum Christum secundum diuinas scributuras nemo est qui non confiteatur, non seiunctum tamen seorsum hominem ex muliere a dei patris uerbo.

89 Si igitur unum dicunt filium, non diuidentes in duo id quod est ex semine Dauid, et dei patris uerbum, lædunt mysterium, diuidentes dispensationem inter deum et Bal 259 hominem ac non magis unum eundemque et deum esse dicentes et hominem, ut omnia essent ipsius et diuina pariter et humana. nam si quid diuinum de diuinitate ipsius dicatur, id uerissimum esse omnino credimus, nouimus enim eum deum esse; et si humanum aliquid, huic item adsentiemus. confitemur enim deum esse in carne et sanguine, et humanitatis mensuram per humana cognoscimus. mille enim milia sanctorum Dan. 7, 10 ⟨angelorum⟩ ministrant ipsi et diuinam ipsius sedem circumstant seraphin; sed Ies. 6, 2 quoniam factus est homo, etiam pontifex nuncupatus est, non ut sacrificium maiori
90 deo offerat, sed sibi et patri fidei nostræ confessionem ** magis et patri. si dixeris non esse deo dignum sacerdotio ministrare, aio ego quoque; at si solum et absque carne esset uerbum, diceres recte; sed quoniam homo factus est, attende ipsum et ministrantem propter humanitatem ** consedet autem ut deus. quid enim ait beatus Paulus?

---

2 iniura *P* 6 qui est *Garnier* quas est *P* 7 quonam *Pusey* quoniam *P* 8 uel quomodo *addidi* 12 essit *P* 13 se exinaniuit *scripsi* exinaniuit *P* exinaniuit se *Garnier* 14 accipit *P* 17 prolixiore tractatu *Baluze* prolixior et tractu *P* 19 nec] ne *p. 133, 32* audies *P* *lacuna eadem atque p. 133, 34* 23 dicentis *P* 32 sanguinem *P* 33/34 sanctorum angelorum *Baluze* sanctorum *P* 34 ministran *P* circumstans *P* 36 *lacunam agnouit Garnier*; *exciderunt* πραγματευόμενος. ἐρυθριᾶις ἀκούων ὅτι κεχρημάτικεν ἱερεὺς διὰ τὸ ἀνθρώπινον· εἶτα πῶς οὐ τεθαύμακας ὅτι μὴ κατὰ τὸ τῶν ἱερέων ἔθος ἑτέρωι ποιεῖται τῆς ἱερουργίας τὸν τρόπον, ἑαυτῶι δέ 37 carnem *P* 38 esset *Garnier* esse *P* 39 *lacunam agnouit Garnier*; *exciderunt* καὶ ἐν τοῖς ὑπὲρ κτίσιν ἀξιώμασιν ὡς θεόν· συνεδρεύει γὰρ τῶι θεῶι καὶ πατρί. ὅρα τοίνυν αὐτὸν ἱερατεύοντα μὲν κατὰ τὸ ἀνθρώπινον

Heb. 8, 1 talem habemus pontificem qui sedit ad dexteram sedis magnitudinis
in excelsis. scientes igitur quia cum sit deus, factus est caro et est unus atque
idem, ipsi ut uni omnia tribuemus et dispensationis non ignorabimus modos, uim senten-
tiarum sapienter et artificiose ad ipsius semper obœdientiam referentes.

ANATHEMATISMVS VNDECIMVS

91 Si quis non confitetur carnem domini uiuificam esse ⟨et⟩ ipsius dei uerbi propriam,
sed ut alterius cuiuspiam, coniunctam quidem ipsi per dignitatem siue per solam
Bal 260 diuinam habitationem, ac non magis uiuificam, ut ante dixi, eo quod fuerit propria
uerbi, quod omnia **

REPREHENSIO HAERETICORVM

92 Propriam fuisse uerbi carnem dominicam per ϵΝωϹΙΝ confitendum est, sciendum
tamen ex nobis eam fuisse adsumptam. superuacuum est autem inferre »et non
alterius cuiuspiam præter ipsum«, nisi forte neget eam ex nobis fuisse adsumptam.
tam enim frequenter propriam dicere negantis est dominicam carnem esse nostræ naturæ.
Rom. 3, 27 et ubi gloriatio nostra? per quem dicit Paulus conresuscitauit nos simul et
Eph. 2, 6 consedere fecit? cuius enim hominis sua caro alterius est? nonne unusquisque
nostrum communem quidem habet carnem similis substantiæ ratione, propriam uero,
eo quod uniuscuiusque caro non sit alterius, sed illius cuius est? quid igitur uult
»propriam« quasi nouum aliquid dicens? nam si intellegit dominicam carnem ex
nostra carne fuisse adsumptam ita, ut uniuscuiusque caro eius est propria cuius est,
93 non alterius, quid, quasi nouum dicens, propriam fuisse commemorat? an scilicet
per obtentum negat eam ex nostra natura fuisse adsumptam? sicut in primo suo tomo
Cyrill. hom. euidentius dicit: et puer, inquit, erat non iuxta nos, id est non in nuda nec in sola nostri
pasch. 17 p. 228 Aub. similitudine, sed in humanitate quidem propter carnem, diuinus uero quasi supra nos
L III 40 = M et de cælo. et item in secundo tomo ait: corpus enim erat non alterius iuxta nos, sed
IIII 609 Bal 261 proprium magis ipsius dei patris uerbi, quod erat natum ex ipso. quis enim dixit
umquam cuiuspiam priorum hominum carnem fuisse dominicam, aut Abel aut Noe
aut Eliæ uel alterius nescio cuius superiorum? neque solum dominicam carnem
dicimus non fuisse cuiuspiam alterius superiorum hominum, sed ipsius magis domini
propriam et inconfuse et inseparabiliter cum deo uerbo coniunctam. uerum nec
uniuscuiusque nostrum caro facta est umquam, ut supra diximus, cuiuspiam alterius
nisi eius cuius sit caro. cum hoc igitur traditione ecclesiæ conprobetur, quare tam
94 crebro propriam dicit, nisi forte negat esse eam nostræ naturæ? quare autem negat
dici oportere »coniunctam ipsi secundum dignitatem et auctoritatem«, cum ipse in
Cyrill. hom. primo tomo dicat: ita enim paupertate ipsius diuites facti sumus, cum natura humana
pasch. 17 p. 226 Aub. in ipso subleuata sit in diuinam dignitatem? at nos etiam contraria sibi ponenti
dicamus: si naturæ manent inconfusæ, manet autem ϵΝωϹΙϹ et dicimus uenerationem
et dignitatem uni filio offerri debere, naturis in unitate manentibus inconfusis, ostende
quid aliud deest quod possit ϵΝωϹΙΝ conprobare, et adsentiemus et dabimus, sine tamen
confusione naturarum. sed scilicet ad probationem summæ ϵΝωϹϵωϹ nihil ei satis

---

2 sit *Garnier* scit *P* 3 ignorauimus *P* uim *Garnier* uni *P* 6 et *add. Garnier* 9 *ex-ciderunt* ζωογονεῖν ἰσχύοντος ἀνάθεμα ἔστω 14 tamen *P* 17 simili *P* 19/20 ex nostra carne *Garnier* extra carne, *inter hæc superscr.* nra *P* 30 et[2] *superscr. P* ne *P* 33 nisi *Garnier* ne *P* nega *P* 34 con-iunctum *P* 35 facta *P* 40 summæ *Garnier* summi *P* ἑνώσεως *Garnier* XЄNAICICAIT *P* eis *P*

est, quod non confundat naturas. at nos naturas quidem inconfusas seruamus et
summam diuinamque unitatem et nobis inintellegibilem confitemur, omnia ad ipsius
glorificationem ut deo et filio offerentes, dicentes ad eum de beati Petri uoce: tu es Mt. 16, 16
Christus filius dei.

RESPONSIO ORTHODOXI Bal 262

95 Instigabantur aliquando in furores impios miserrimi Iudæi, telis inuidiæ animum
sauciati. sed cum ad hoc manus etiam sceleratas inferrent Christo omnium saluatori,
tantæ eorum audaciæ et facinorum causas ipsos reddere iubebat dicens: multa et Ioh. 10, 32-36
bona opera feci uobis a patre meo: ob quod eorum factum me la<pidatis?>
** <uene>runt, ut ei etiam blasphemiarum crimina obicere conarentur dicentes: de
bono facto non lapidamus te, sed <de> blasphemia, quod tu, cum sis
homo, facis te deum. ait autem ad ipsos saluator: non est scribtum in lege
uestra: ego dixi: dii estis? si illos dixit deos ad quos uerbum dei
factum est, et non potest solui scribtura: quem pater sanctificauit et
misit in hunc mundum, uos dicitis quod blasphemat, quia dixi: filius
96 dei sum? nos uero inquirentes apostolatus modum, per quem ad nos uenisse dicitur,
ex sacris litteris cognitionem captamus. dixit enim ipse per uocem Esaiæ: spiritus Ies. 61, 1
domini super me, propter quod unxit me; euangelizare pauperibus misit
me, denuntiare captiuis remissionem et cæcis receptionem oculorum.
missum autem dicimus filium a deo et patre factum hominem; conueniat enim rectissime
exinanitatis mensuræ ratio apostolatus et nomen. missum uero est, ut ante dixi,
non nudum et sine carne dei patris uerbum, sed generationem passum secundum carnem
siue ex sancta Maria corpus accipiens idque ineffabiliter et inconfuse sibi adiungens, Bal 263
ut sæpissime dictum est, inluxit nobis deus dominus iuxta scribturas. proprium Ps. 117, 27
ergo uerbi corpus fuisse dicimus, non hominis nescio cuius specialiter et seorsum alterius
præter ipsum, qui intellegitur Christus et filius. quemadmodum autem uniuscuiusque
nostrum corpus eius specialiter esse dicitur cuius est, sic etiam de uno Christo intellegen-
dum est. nam licet sit nostris corporibus consimile et cognatum, quippe factum ex
97 muliere, attamen ipsius proprium, ut ante diximus, et intellegitur et uocatur. sed
quoniam uita est naturaliter dei patris uerbum, uiuificam suam carnem effecit hocque
modo facta est nobis uiuifica benedictio. denique dicebat Christus: amen amen Ioh. 6, 51. 33
dico uobis: ego sum panis uiuus, qui de cælo descendi, et uitam dans
mundo. et porro: panis ** manducat carnem meam et bibit sanguinem Ioh. 6, 56
meum, in me manet et ego in ipso. attende quomodo ubique corpus ex
muliere suum nominat propter summam ENωCIN. cum ita se habeat mysterii ratio,
rursus in suo tractatu Nestorius:
98 Audite, inquit, et scripta diligenter attendite. qui manducat carnem Loofs, Nestoriana p. 227, 20-228, 16
meam: memento quod de carne est quod dicatur, et non a me fingatur nomen carnis,
ne uidear illis aliud pro alio interpretari. qui manducat carnem meam et
bibit sanguinem meum. numquid dicit: qui manducat deitatem meam et bibit
deitatem meam? qui manducat carnem meam et bibit sanguinem meum,

---

98 = *Exc. Ephes. XXI. XXII* [*p. 109, 12—26*], *cf. Cyrill. adu. Nest. 4, 4*

1 est est *P* 2 inintelligibilem *Garnier* intellegibilem *P* 7 inferent *P* 8 facinerum *P* 9/10 lapidatis ** uenerunt] larunt *P*, *exciderunt* οἳ δὲ (ἧκον) εἰς τοῦτο δυσβουλίας τε ὁμοῦ καὶ ἀνοσιότητος ἐννοιῶν 11 de *om. P* 26 unuscuiusque *P* 28 licit si *P* cogatum *P* 33 panis *P exciderunt* δὲ ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σάρξ μού ἐστιν ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς. καὶ πάλιν· ὁ 35 summat *P* 40 num quid *Garnier* quid *P*

in me manet et ego in ipso. mementote quod de carne est quod dicatur.
Bal 264 sicut misit me uiuus pater, me qui appareo. sed forte aliud pro alio inter-
Ioh. 6, 57 pretor; audiamus quid sequitur: sicut misit me uiuus pater. ille dicit
deitatem, ego dico humanitatem; uideamus quis sit prauus interpres. sicut misit
me uiuus pater. dicit hæreticus quod deitatem hic dicat, id est: misit me,
deum uerbum, uiuus pater; iuxta illos et ego uiuo, deus uerbum, propter patrem?
deinde infert: qui manducat me, et ille uiuet. quid manducamus, deitatem
an carnem?

99 Ac de his quidem quæ tam flagitiose petulanterque dixerit, longiorem habuimus
certe sermonem; quid uero est quod uelit intellegere, non deum uerbum missum esse
dicens incarnatum et hominem factum, sed ponens in parte et seorsus, ut ipse ait, eum
qui apparet, uidere non possum, immo perspicuum est magis præsensque commentum.
rationem enim labefactat ΕΝΩϹΕΩϹ, ut Christi corpus commune uideatur, non uere
proprium eius qui omnia uiuificare potens est. paruula quidem et perexigua deo
uerbo omnia uidentur humana; quatenus uero dignatum est nostri causa exinanitatem
mundo saluberrimam sustinere, etsi dicatur missum esse denuntiare captiuis remissionem
<et> cæcis receptionem oculorum, hoc magis glorificatur quasi perpessum carnalis dispen-
sationis humilitatem, nec quisquam sapientium reprehendat sustinuisse ipsum nostra
propter nos. nonne igitur ut alium quendam filium et Christum præter deum uerbum
eum esse qui apparet, adfirmans, cui etiam soli apostolatus officium et nomen adtribuit,
hominis manducationem nostrorum dicit esse mysterium, in perditas cogitationes scelerate
Bal 265 conuertens animos auditorum et humanis ratiocinationibus ea subiciens quæ so<la>
et inexquisita fide creduntur? neque enim quod deitas non manducatur, ideo sanctum
100 Christi corpus dixeris esse commune. scire autem necesse est, ut sæpe diximus,
proprium esse corpus uerbi omnia uiuificantis; sed quoniam corpus est uitæ, uiuificum
est. per id etenim mortalibus nostris corporibus immittit filius uitam et destruit
mortis imperium. uiuificat autem nos simili modo etiam sanctus spiritus Christi;
Ioh. 6, 63 spiritus enim est qui uiuificat, iuxta ipsius saluatoris uocem.

Nihil autem impedit, ne solus uidear corpus uerbi proprium dicere, etiam sanctorum
patrum in medium exempla proferre, ut cognoscant aduersarii se sine causa in nos in-
101 clamasse, qui ubique sequamur uoces illorum. ait igitur memoratissimus pater
Athan. c. Ar. noster et episcopus Athanasius in libro De sancta trinitate:
3, 32 Et ostendebatur quod non per phantasiam, sed uere habeat corpus. decuerat
autem dominum induentem carnem humanam, totam cum passionibus suis induere,
ut quemadmodum ipsius proprium fuisse dicimus corpus, sic etiam corporis passiones
propriæ ipsius esse dicantur, etsi propter deitatem ipsum non tangerent passiones.

102 Et rursus: Hæc necessario ante tractauimus, ut si uideamus ipsum per suum
corpus tamquam per instrumentum diuine facientem uel dicentem, cognoscamus quod
ut deus hæc operetur.

103 Et hæc quidem beatus pater noster Athanasius; ceterum etsi proprium corpus
uerbi dicatur, attamen est ex muliere **, eo quod esse intellegitur caro. beatus

---

101 *plura adferuntur infra 115*

P [*inde a* 24 scire autem *deficit, quia duo folia interciderunt*], *gb*

4 quis *Garnier* quid *P* 5 uius *P* 6 uiuus pater] *retinet translator uitium exemplaris Græci. probabiliter Cyrilli ipsius*; *melius Exc. Ephes.* [*p. 109. 24*] sicut misit me uiuus pater 9 hac *P* flagiose *P* 10 uellit *P* deum] dum *P* 12 apparere *P* prespicuum *P* 15 dignatum *Garnier* dicatum *P* 17 et *addidi* 22 quæ so'a *scripsi* quaero *P* 24 communem *P* 36 etsi *scripsi* et *gb* 41 *exciderunt* καὶ τοῖς ἡμετέροις συγγενές

quidem Paulus p r i m u s h o m o, inquit, d e t e r r a d e l i m o, s e c u n d u s d e c æ l o. 1 Cor. 15, 47
ipse autem Christus n e m o a s c e n d i t i n c æ l u m, inquit, n i s i q u i d e c æ l o d e s- Bal 266
c e n d i t, f i l i u s h o m i n i s. dicimus autem quod non de cælo corpus coniunctum Ioh. 3, 13
sibi deferens uerbum hæc dicit ** corpus sibi adiunctum ineffabiliter inæstimabiliter
inconuertibiliter inconfuse ideoque de cælo ait se esse, etiam tunc cum factum est filius
hominis. cum recte igitur et procul omni culpa habita sit nostra oratio, quæ obiurga-
toribus maledicendi fuit occasio, si quidem anathematismus quorundam blasphemiis
104 aduersatur, opponens mendacio ueritatem? opinor autem me nullo genere deliquisse,
si Christum esse dixerim supra nos. nam etsi deus uerbum factus sit homo, est tamen p. 136, 24
sic quoque non tantummodo supra nos, sed et supra omnem scilicet creaturam. neque
enim homo tantum intellegitur esse iuxta nos, sed idem etiam ** de cælo.

ANATHEMATISMVS DVODECIMVS

105 Si quis non confiteatur quod dei uerbum passum sit carne et crucifixum carne et mortem gustauerit [in] carne et factum primogenitum ex mortuis, eo quod sit et uita et uiuificans, anathema sit.

REPREHENSIO HAERETICORVM

106 Rursus ipsum suorum nunc quoque admonuimus quod impassibilem omnino dixerit
diuinam naturam in primo tomo; ait enim ita: »unus ergo, qui est omnibus dignior L III 44 =
præstantiorque, suam pro omnibus animam posuit et dispensatorie parumper carnem M IIII 613 Bal 267
deprimi morte concessit et mortem utpote uita destruxit, non sustinens contra naturam
suam aliquid pati«. dicamus igitur ipsi dicenti sibi contraria: quomodo is qui carnem
parumper deprimi morte concedit et qui mortem destruit utpote uita, non sustinens
contra naturam suam aliquid pati, nunc, ut ipse ais, patitur carne? at uero non
passus est deus carni coniunctus, sed caro magis, quæ erat deo uerbo coniuncta, concessu
ipsius patiebatur ea quæ sua sunt. nequaquam enim, ipso non concedente, aut mors
aut passio accidisset; nam si præsente anima mors interuenire non possit, quomodo deo
præsente nec præsente tantum simpliciter, sed coniuncto summa quadam et ipsi soli
nota coniunctione, inquietare ipsius templum poterat aut mors aut passio, nisi ipsius
sane concessu? sed non deitas passa est carni coniuncta, sed deitatis concessu caro
107 patiebatur quæ sua sunt. quod uero malitiose posuerit carne passum et ad simpli-
ciorum deceptionem, hinc potest intellegi. neque enim seruauit impassibilitatem
diuinæ naturæ, qui dixerit carne passum. qui enim ait carne passum, id scilicet dicit
ipsum passum fuisse cum carne; licet ergo cum carne sit passus, passibilis demonstratur.
aut enim cum pati posset præ natura sua, passus sit aut contra naturam. et si præ
natura passus est, erit et pater passibilis, qui est similis filii; necesse est namque omnia
inesse genitori quæ insunt ei qui natus est. ⟨aut⟩ confitemur ipsum quidem passum
esse habentem patiendi naturam, patrem uero pati non posse. at si ita dixerimus,
eadem cum hæreticis sentiemus dicentibus unigeniti deitatem esse passibilem, patrem Bal 268
uero pati non posse, unde etiam ΕΤΕΡΟΟΥΣΙΟΝ aiunt, id est alterius esse substantiæ.
si uero contra naturam passum esse dicent, dicemus: et quæ passio diuina natura possit

4 *exciderunt* ἐπειδὴ δὲ ἄνωθεν ὢν αὐτὸς καὶ ἐξ οὐρανοῦ, ἴδιον ἐποιήσατο 5 ideoque *g* ideo quia *b* 8 nullo genere *scripsi* nullo cernere *b* nulla in re *Garnier* 9 nam etsi *scripsi* natum etsi *b* natum nam etsi *g* 11 *exciderunt* θεὸς ἄνωθεν καὶ 14 in *b om. g* 17 admonemus *g* 31 seruabit *b* seruauerit *g* 36 aut *add. Garnier*

esse ualidior, ut in se deprimeret eum qui est impassibilis per naturam? dicet ille: hoc ipsius uoluntatis est. dicemus: ipsius uoluntas impassibilis est, quærimus autem passionem quæ impassibilem naturam in suam passibilitatem transtulit. alioquin
108 et uoluntas diuina uult quæ ipsam deceant. et quid decentius, inquit, quam seruare hominum genus? quomodo seruare hominum genus posset, ipsum ⟨in⟩ inpassibilitatem transiens, quæ diuinam etiam impassibilemque naturam in passionem transtulerit? certe enim, ut ualidior, in suum passibile transtulit id quod est impassibile. et quod erit emolumentum passibili, si id quod impassibile est, fuerit [commune] passibile? ** hæc enim adiectio magis est mali quam interemptio. res enim nulli tollitur, cum est simili addita, sed augetur. quæ igitur salus est passibilis? ut diximus, non impassibilis cum passibili communio, sed passibilis ad inpassibile magis migratio, quod fecit etiam dominus Christus, qui non ipse secundum deitatem in passionem deductus est, sed et humanitatem omnem per carnem sanctam in altitudinem subleuauit et humi iacentem erexit ad cælum et obnoxiam ante in adoptionem conferre dignatus. quis uero propter inobœdientiam mortem debet? humana sane natura, non diuina. quam ⟨ergo⟩ reddere oportebat inobœdientiæ mortem?

Bal 269

RESPONSIO ORTHODOXI

109 O magnam certe uim mirabilemque ueritatis, quam negotia ipsa testantur: neque enim mihi opus erit longiore sermone, qui satisfacere possit eis qui decepti sunt et opinati nos dixisse diuinam naturam uerbi esse passibilem, cum ipsi aduersarii sponte concesserint et planissime confessi sint nos ab huiusmodi criminibus longissime esse submotos. sed quoniam rem sine ullo argumento per dementiam, ut ipsis libuerit, proponentes et acribus sensuum utentes inuentis, sagacitatem suam acrimoniamque probare contendunt, agunt autem satis argute, impassibile secundum suam naturam dei uerbum esse dicentes,
1 Cor. 9, 26 audiant a nobis quod sine causa depugnent et auras uerberent, cum nemo contra e diuersa parte nitatur nec sentiat contraria nec diuersa. quid ergo frustra desudant? quid sine causa contendunt? quis adeo stupidus est, quis ita attonitus, ut excellentissimam omnium naturam dicat esse passibilem et eam audeat ponere inter infirmitates creaturæ,
110 quæ incorporalis est et omni superior creatura? sed quoniam mysterii ratio hominem factum esse cognoscit dispensatorie unigenitum dei filium et proprium ipsius esse affirmamus ex beata Maria sanctum corpus adsumptum, ideo perrecte propter proprietatem dispensatoriam carnis ipsius esse dicimus passiones, seruantes ubique naturæ ipsius impassibilitatem; deus est enim qui de deo natus est. quotiens igitur passus esse
Bal 270 dicitur carne, non ipse natura intellegitur passus, sed suas magis faciens passiones [ipsius];
111 ipsius enim factum est corpus quod est ipsi coniunctum, ut dudum dixi. ideoque diuinus Paulus ipsum per quem et in quo omnia fecit pater, primogenitum ex mortuis dicit fuisse, qui ita scripsit:

Col. 1, 12-20 Gratias agimus patri, qui dignos ⟨nos⟩ fecit in partem sortis sanctorum in lumine, qui eripuit nos de potestate tenebrarum et transtulit in regnum filii dilectionis suæ, in quo habemus redemptionem, remissionem peccatorum, qui est imago dei inuisibilis, primogenitus

---

5 seruari *gb* ipsum in *scripsi* ipsam *b* ipsum ad *g* 8 commune *b* etiam *g* *deleui* *lacunam agnouit Pusey*; *exciderunt* σωτηρία δὲ τοῦ παθητοῦ οὐχ ἡ τοῦ ἀπαθοῦς πρὸς αὐτὸ διὰ τοῦ πάθους κοινωνία 9 nulli *b*, *corrupte* [τὸ ἕτερον οὐκ *Γ*], nulla *g* 10 passibilis *scripsi* passionis *b* passibilis naturæ *Garnier* 11 inpassibile] passibilem *b* impassibilem *g* 14 dignatus est *g* 15 ergo *addidi* igitur *g* 34 ipsius *b* carnis *g*, *deleui* 38 nos *add. Garnier*

omnis creaturæ, quia in ipso condita sunt uniuersa in cælis et in terra, uisibilia et inuisibilia, siue throni siue dominationes siue principatus. omnia per ipsum et in ipso creata sunt, et ipse ante omnes et omnia in ipso constant, et ipse est caput corporis ecclesiæ; qui est principium, primogenitus ex mortuis, ut sit in omnibus ipse principatum tenens, quia in ipso complacuit omnem plenitudinem habitare et per ipsum reconciliare omnia in ipsum, pacificans per sanguinem crucis eius siue quæ in terris siue quæ in cælo sunt.

112 Attende quemadmodum per eum omnia facta esse commemoret, uisibilia et inuisibilia, thronos et principatus, ipsum datum esse dicat caput ecclesiæ et primogenitum ex mortuis fuisse adfirmet, conciliata esse omnia per ipsum, pacificasse per sanguinem crucis ipsius siue quæ in terris siue quæ in cælis. quis ergo est qui possit ulterius dubitare aut quis uereatur ne forte passibilem filii naturam mysterii ratio ostendat, si carne passus esse dicatur? passiones enim corporis sui, ut ante dixi, suas existimat passiones. hoc ita sentire et beato Petro placebat dicenti: Christo ergo passo pro nobis carne. [1 Pet. 4, 1] aliud autem nobis est dici carne passum et aliud dici ⟨quod⟩ passus est deitatis natura. [Bal 271] quoniam enim idem est et homo simul et deus, impassibilis quidem quantum est ad deitatis naturam, passibilis uero humanitate, quid mali uel noui est, si ea parte passus dicatur quæ et pati posset, cum ea quæ pati non posset, impassibilis permansisset? quod uero huiusmodi fide beatorum patrum enituerit chorus, ex his iterum cognoscemus quæ ipsi scripserunt, saluatoris secuti mandatum; meminerant enim eum dixisse: gratis accepistis, gratis date. [Mt. 10, 8]

GREGORII BEATISSIMI EPISCOPI NYSAE [or. 1 de beat. [PG p. 1201]]

113 Hoc, inquit, sentite in uobis quod etiam in Christo filio, qui cum esset in forma dei, non rapinam arbitratus est esse æqualis deo, sed exinaniuit se ipsum, formam serui accipiens. [Phil. 2, 5-7] quid in deo serui forma pauperius? quid in rege humilius quam ad participatum nostræ naturæ pauperrimæ uoluntarie deuenisse? rex regnantium et dominus dominantium ** tributum pensitat; [Apoc. 19, 16] dominus creaturæ deducitur in speluncam; qui omnia comprehendit, cenaculi non inuenit locum, sed in præsæpe mutorum animalium proicitur; mundus et sincerus humanæ naturæ patitur sordem et per omnem nostram gradiens paupertatem usque ad experimentum peruenit mortis. uidetis modum uoluntariæ paupertatis: uita mortem gustare dignatur, iudex adducitur in iudicium, uitæ omnium dominus subiit suffragium iudicantis, rex cælestium principatuum manus carnificum non repellit.

BASILII SANCTISSIMI EPISCOPI CAESARIAE

114 Neque tantum cælum et terra et æquorum altitudo et quæ in aquis uiuunt, nec terrestria animalia nec stellæ nec arbores nec ær nec horæ temporum et elementorum uaria diuersaque ordinatio uirtutis ipsius maiestatem probare possunt quantum quod [de spir. s. 18] [Bal 272]

---

113 = *Gesta Ephes. XVI, cf. supra p. 94, 21—95, 2, ubi eadem habetur uersio* 114 = *Gesta Ephes. XV, cf. supra p. 94, 15—20, ubi eadem habetur uersio*

gb, *P* [*inde a* 33 in iudicium]

16 carne passum *Garnier* carnem passam *b* quod *addidi* 23 Nyssæ *gb* 24 υἱῶι *pro* ῦϋ 28 *lacunam statui, suppleantur ex p. 94, 26/27* seruilem formam induitur; iudex omnium dominantibus 37 nec arbores] *falso loco positum, om. p. 94, 17* 38 maiestatem probare *Garnier* maiestati inprobare *P*

potuerit deus, qui capi non potest, absque carnis passione coniungi cum morte, ut nobis passione sua inpassibilitatem donaret.

ATHANASII BEATISSIMI EPISCOPI ALEXANDREAE

115 Et ostendebatur quod non per phantasiam sed uere habebat corpus. consen-
c. Arian. 3,32 cf. p. 138, 33-39 taneum autem erat dominum induentem carnem humanam, eam totam ⟨cum⟩ passionibus
suis induere, ut quemadmodum ipsius proprium dicimus corpus, sic etiam corporis
passiones propriæ ipsius esse dicantur, etsi propter diuinitatem eum non tangerent
passiones. quod si corpus alterius est, alterius dicatur et passio; sin autem uerbi est
Ioh. 1, 14 caro (uerbum enim caro factum est), necesse est ut carnis passiones eius esse
dicantur cuius sit etiam caro. cuius namque passiones sunt, damnatio flagellatio
sitis patibulum mors et ceteræ corporis passiones, eius etiam uictoria et gratia est.
⟨propterea⟩ igitur recte et decenter non alterius, sed ipsius domini tales passiones esse
dicuntur, ut ipsi sit etiam gratia et ne alium colere pro alio uideamur, sed uera religione
cultores, quippe cum non communem hominem, sed uere naturaque dei filium, factum
hominem, nihilo minus tamen et deum et saluatorem precemur.

116 Satis igitur ad satisfactionem dicta addita opinor esse prudentibus, cum præsertim
Deut. 19. 15 lex diuina aperte commemoret: in ore duorum uel trium testium stabit omne
Bal 273 uerbum. si quis igitur est qui uelit ultra contendere, audiat a nobis ipse: perge
tuum iter; at nos, qui sumus dediti ueritati, sanctas litteras et sanctorum patrum fidem
Phil. 3, 14 sequemur. ita enim supernæ uocationis palmam consequemur in Christo, per quem
et cum quo deo et patri gloria cum sancto spiritu in sæcula sæculorum. AMEN

CYRILLI EPISCOPI ALEXANDREAE AD EA QVAE THEODORETVS CONTRA ANATHEMATISMOS DIXIT

40 1 Cyrillus reuerentissimo et dilectissimo fratri et consacerdoti Euoptio in domino
salutem. Legi quæ ⟨a⟩ tua sanctimonia dudum mihi transmissa sunt, et adfectum
miratus sum et sinceritatem caritatis in Christo. oportere autem arbitror nunc
Prov. 18, 19 quoque adtemperantissime exclamare quod in libro Prouerbiorum scribtum est: frater
a fratre adiutus ut ciuitas bene munita. et mihi uidetur caritas diuina ⟨a⟩
scriptura maxime fuisse laudibus honorata, et recte quidem, quippe cum habeat in se
Rom. 13, 10 plenitudinem legis et uirtutibus sit aliis præferenda et sanctorum animis uideatur esse
mirabilis. quam non nudis nec solis impleri uerborum uocabulis, sed rebus ipsis
dico posse firmari. quemadmodum enim pretiosissimi lapides, quos Indicos aiunt
esse, non si quis de ipsorum pulchritudine commemoraret, sed ipsi pulchri si fuerint,
spectantium oculis admirandi sunt, ita ex ipsis exemplis præclarum caritatis decus
2 apparet bonis omnibus conparatum. hanc reuerentia tua plurimi facit, sanctorum
Bal 274 solita semper obseruare uestigia et probatissimæ uitæ illorum laudes sectari. accepi
igitur, ut tuæ sanctitatis affectum nunc quoque cognoscerem, tomum transmissum,
quem conposuisse dicitur contra anathematismos Theodoretus a Cyrro oriundus; ita
enim oppidum illud audio nominari. quo perlecto, egi gratias maximas deo et illud

3 ALEXANDREA *P* 4 ostendebatur *Garnier* ostendatur *P* 5 inducentem *P* cum *om.* *P* 12 propterea *addidi* 13 alium] alio *P* 14 homine *P* 18 uellit *P* 20 sequemur *Garnier* sequimur *P* consequemur *Garnier* consequimur *P*
25 a *add. Garnier* 27 attemperatissime *Garnier* 28 ad *P* a *addidi* 30 plenitudine *P* 33 qui *P*

dicere non cessaui: domine, libera animam meam a labiis iniustis et a Ps. 119, 2
lingua dolosa. comperi enim ubique et in singulis capitulis mihi calumnias in-
portari. miratus igitur sum uirum non alienum a litteris, ut quidam de eo rettulerunt,
et sacrarum forte litterarum non mediocri scientia præditum, in tantum ignorasse uim
capitulorum, ut esset suspicio eum alienis desideriis suam ignorantiam fuisse gratificatum,
scilicet ne uideatur temere nobis et sine aliquo colore detrahere, cum præsertim nos
nihil prorsus arduum nec obscurum in nostris dictis, nisi fallit opinio, dixerimus uel
3 quod sit intellectu difficile. uerum quoniam necesse fuit, quamuis iam super his
antea scribserimus, paucis ad eum quoque respondere, ne quis nos credat reticuisse
conuictos, adgrediar ad responsionem, quantum res patitur, breuitate seruata. de-
cuerat quidem ipsum, maxime cum scribturarum habeat scientiam diuinarum, uolentem
nobiscum de sanctis mysteriis disputare, sacrarum tantummodo litterarum fecisse
mentionem ac non cariosas fabulas sordidasque proferre. meos etenim sermones
malo Discordiæ adsimulare dignatur et hanc fortasse probationem suæ putat esse
doctrinæ. unde et nos hanc ipsius nimiam sumus admirati scientiam; apparet enim
illum propter profundam scilicet ingentemque doctrinam malum non ignorasse Dis- Bal 275
cordiæ nec Paridem filium Priami. uerum nos, his interim missis, proposito *

ANATHEMATISMVS PRIMVS

4 Si quis non confiteatur deum esse uere Emmanuhel et propterea sanctam uirginem
theotocon (peperit enim carnaliter carnem factum dei uerbum), anathema sit.

REPREHENSIO HAERETICI

5 Post alia: præterea non solum [ipse hæc] ista adseruit, uerum etiam nolentes eius
obtemperare blasphemiis anathematizare ausus est, si tamen ipsius sunt ista inuenta
ac non magis quidam inimicus ueritati tamquam ex illo conscripta proiecit in medium,
sicut illud quod in fabulis est malum, discordiæ quod flammam accendat.
6 At nos, qui euangelicam traditionem sequimur, non carnem natura factum et in
carnem conuersum deum dicimus uerbum. inuertibilis etenim et incommutabilis
est deus, de quo etiam Dauid propheta dicit: tu autem idem es et anni tui non Ps. 101, 28
deficient, quod Paulus ueritatis prædicator maximus de filio dictum esse in epistula Hebr. 1, 12
ad Hebræos asseruit. et alibi per prophetam deus dicit: ego sum, ego sum et Mal. 3, 6
non commutatus sum. ergo si inconuertibilis et incommutabilis est deus, con-
uersionem et commutationem pati non potest; et si inpossibile est ut inuertibilis con-
uertatur, non est factum caro deus uerbum conuersum, sed adsumpsit carnem et habitauit Bal 276
7 in nobis iuxta euangeliorum uoces. et ipse id explanans Paulus diuinus in epistula Ioh. 1, 14 Phil. 2, 5-7
ad Philippenses ait: hoc sentite in uobis quod et in Christo filio; qui cum
in forma dei esset, non rapinam arbitratus est ut esset æqualis deo,
sed se exinaniuit, formam serui accipiens. apparet igitur ex dictis quod
dei forma non sit in serui formam conuersa, sed quod manens id quod erat, serui formam
accepit. ergo si non est factum caro dei uerbum, sed carnem uiuam et rationabilem

---

37 — p. 144, 6 *adferuntur in Concilii quinti collatione V* [*L V* 504 = *M VIIII* 290]

1 anima mea *P* 7 dicitis *P* 17 *excidit* ἀνθεξόμεθα, insistamus *suppl. Garnier* 20 perit *P*

22—25 *est fragmentum epistulæ qua Theodoretus librum suum Iohanni Antiocheno transmisit, similiter atque hic etiam in nonnullis codicibus Græcis cum ipsa oblocutione coniunctum* 22 ipse hæc *desunt in Γ* 35 philipenses *P* filio] υἱῶι *pro* ι̅υ̅ 37 quo *P*

adsumpsit, non ipse natura ex uirgine natum est conceptum et finctum et formatum
et inde initium ut esset, accipiens quod ante sæcula est et deus et ad deum semper et
patri adhærens et cum patre cognoscendus adorandusque, sed cum sibi templum finxisset
8 in utero uirginali, adhærebat fincto et concepto et formato et nato. qua causa etiam
uirginem sanctam theotocon uocamus, non quod deum peperit per naturam, sed quod
hominem coniunctum deo, qui ipsum formauerat. at si non est homo qui in utero
uirginis finctus est, sed deus uerbum quod est ante sæcula, factura ergo sancti spiritus
Mt. 1, 20 est deus uerbum. nam quod in ea natum est, inquit Gabrihel, ex sancto
spiritu est. et si increatum est unigenitum dei uerbum, sed eiusdem cum patre
substantiæ et coæternum cum patre, non est spiritus sancti factura. et si non deum
uerbum in utero uirginis spiritus formauit, superest ut serui formam intellegamus et
9 finctam et formatam et conceptam et natam esse natura. sed quoniam non totum
Col. 1, 19 erat serui formæ, sed templum habitatorem habens iuxta Pauli uocem (quoniam in ipso,
cf. 2, 9 Bal 277 inquit, conplacuit omnem plenitudinem deitatis habitare corporaliter), non
ΑΝΘΡΩΠΟΤΟΚΟΝ sed et theotocon sanctam uirginem uocamus, ΑΝΘΡΩΠΟΤΟΚΟΝ propter
finctionem et formationem et ΕΝΩCΙΝ, theotocon propter ΕΝΩCΙΝ appellantes. ideo-
que puer qui natus est, Emmanuhel est uocatus, nec deus humana natura separatus
nec homo deitate nudus. Emmanuhel enim significat nobiscum esse deum iuxta
Mt. 1, 23 euangeliorum uoces; nobiscum autem deus et eum significat qui ex nobis pro nobis
adsumptus est, et deum uerbum, quod adsumpsit, ostendit. ergo puer Emmanuhel
propter deum qui adsumpsit, et uirgo theotocos propter coniunctionem dei et formæ
serui, neque in carnem deus uerbum conuersum est, sed dei forma serui formam accepit.

RESPONSIO ORTHODOXI

10 Plurimum et sæpe incusauimus eos qui recusant confiteri deum esse uere Emmanuhel
et sanctam uirginem esse theotocon ideo quod peperit secundum carnem dei uerbum
tum cum est factum caro, id est homo. at uero is qui tam recte dicta a nobis accusat,
si deum uere esse nescit Emmanuhel, si non est natum carnaliter ex sancta uirgine caro
Ioh. 1, 14 factum dei uerbum iuxta scribturas, cur non magis palam clamaret: »quid agis, uir bone?
ambrosi eructas infandosque sermones, dogmata obteris ueritatis; non est deus uere
Emmanuhel nec uirgo sancta theotocos«, ut etiam nos hæc ita clamitanti dicentique ea
quæ a diuina scriptura dicta sunt, sapienter opponentes et apostolicæ et euangelicæ
Bal 278 fidei traditionem et sanctorum patrum confessionem qui tunc temporis Nicææ con-
gregati sunt, persuaderemus quod neque recte nec honeste dicta nostra conetur arguere,
11 immo magis diuinæ scribturæ reluctari festinet. sed prudens argutusque tractator
illis quæ eum oportuerat et necesse fuerat dicere, prætermissis et cum nihil horum
tetigisset, omnino in aliam se contulit uiam. dicere enim aggressus est statim quod
dei uerbum sit conuersione ualidius et quod non in naturam carnis transformatum sit,
tamquam si hoc uerum esse anathematismus uel sentiat uel adfirmet. audiat igitur
hic qui orationi ullius nescit prorsus occurrere: sermones, homo, sine causa uanos exerces

---

5/6 uirginem — formauerat *adfert Pelagius II. in epistula III ad episc. Histriæ* 130 [*t. IIII 2 p. 129*]
16—18 *adfert Cyrillus infra 15, cf. 19*

3 et *Garnier* ut *P* sed cum *Pusey* secum *P* 7 sed deus] sedm̄ *P* 14 non *Γ* nos *P* 18 nudus *Garnier* natus *P*

26 his *P* 29 ambrosi *P* *quomodo istud nomen intrusum sit et quod uocabulum expulerit, non adsequor*; δεινάς *Γ* 30 theotocus *P* 34 argutusque *Garnier* augustusque *P* 37 trasformatum *P* 39 ullius *scripsi* nullius *P* alterius *Garnier*; *legisse uidetur translator* οἷς ἄν τις λέγῃ

et reluctaris opinioni uel nobis inuisæ. nouimus enim nos quoque quod nec umbram Iac. 1, 17
quidem conuersionis diuina illa excellensque natura perpetiatur et quod dei uerbum
12 in naturam non commigrauerit carnis deitate deposita. uerum quoniam a dei forma
serui formam adsumptam esse commemorat, doceat nos si sine substantiis solæ et per
se ipsæ inter se formæ conuenerint. at id, opinor, ipse quoque non ita esse con-
fitebitur; neque enim species tantum sine substantiis et formæ inter se per ΕΝΩϹΙΝ
dispensatoriam conuenerunt, sed rerum ipsarum siue substantiarum conuentus est
factus, ut humanitatis ratio uere facta esse credatur. ergo si dei uerbum carnem
factum esse dicamus, non confusionem nec conmixtionem nec rursus conuersionem
aut conmutationem ei dicimus contigisse, sed coniunctum esse arcana ineffabilique ratione
corpori sancto habenti animam rationabilem. quidquid enim adunari dicitur, non
confunditur, sed aliud sibi magis adsumit. adfirmamus igitur dei patris uerbum Bal 279
adsumpsisse sibi sanctam et animatam carnem et [esse] uere inconfuseque ex ipsa uulua
coniunctum exisse quidem hominem, deum tamen uerum sic quoque remansisse; ideo
13 et uirgo sancta theotocos est. superuacuum autem esse opinor eam etiam ΑΝΘΡΩΠΟΤΟ-
ΚΟΝ uocari. nam si essent quidam adeo mente capti, ut hi dicerent naturam uerbi
ex carne tamquam fontem suæ originis habuisse et suæ substantiæ inde initium fuisse
sortitam, fortasse non absque aliqua ratione facere uiderentur qui eam ΑΝΘΡΩΠΟΤΟΚΟΝ
uocari debere ostenderent; sed quoniam huiusmodi opinio omnibus odiosa est nec aliter
potest intellegi theotocos esse uirgo sancta nisi quis prius crediderit quod factum sit
caro, id est factum sit homo, dei patris uerbum (neque enim diuinitatem nudam uirgo
peperit), quod nobis ex hac contentione emolumenti parient hi qui certant etiam
14 ΑΝΘΡΩΠΟΤΟΚΟΝ eam uocari debere? uerum, quantum apparet, locum sibi aduersus
Christum dicendi excogitauerunt. non enim patiuntur uel sentire uel dicere ipsum
dei et patris uerbum, quod erat ante sæcula filius, nouissimis temporibus inconfuse
inconuertibiliterque adunatum esse ex uulua carni habenti animam rationabilem ac sic
fuisse hominem similem nostri, sed sicut unum sanctorum inhabitantem deum habuisse
commemorant, alios etiam ita sentire sollicitant, non considerantes quod in nobis quoque
per sanctum spiritum ut in sanctis templis habitet omnium deus. scribtum est enim:
nescitis quod templum dei estis et spiritus dei habitat in uobis? si 1Cor. 3, 16.17 Bal 280
quis ergo templum dei corrumpit, corrumpet eum deus. templum
enim dei sanctum est, quod estis uos. sed etsi nominati simus templa,
deum habentes inhabitantem per spiritum, sed tamen secundum Christum mysterii
alium nouimus modum. uere enim adunatam esse deo uerbo dicimus carnem, haben-
tem scilicet animam rationabilem. sed libenter eum consulerem utrum unitatem
dei uerbi et humanitatis siue sancti corporis rationabiliter animati factam esse uere
confiteatur an ipse quoque nonnullorum exemplo per coniunctionem solam seruilis et
ΑΝΥΠΟϹΤΑΤæ formæ <cum> ΑΝΥΠΟϹΤΑΤa forma diuina siue alio modo et sola filietatis
ΟΜΩΝΥΜΙΑ et æqualitate dignitatis, si tamen iste coniunctionis esse ullus intellegitur
15 modus. sed forte sine causa molestus sum et percontor non necessario; habeo enim
uoces ipsius et apertissimam confessionem. in primo namque capitulo dixit hoc modo:

Ideo natus puer uocatur Emmanuhel, nec deus a natura separatus humana nec p. 144, 16-18
homo diuinitate nudus.

Oportuerat quidem ipsum subtilem ex his expositionem elimatamque curare;

7 dispensatoria *P* 13 esse *deleui secundum Γ* 18 sortitam *scripsi* ortitum *P* sortitum *Garnier* 24 patitur *P* 25 inconcusæ *P* 28 commemorat *P* 29 sanctis] s̄c̄i *P* 38 an ΑΝΥΠΟϹΤΑΤΕ *P* cum *add. Garnier* 39 ΜΟΝΥΜΙΑ *P*

ceterum id certe notandum est: ecce enim ipse unitatem explanans, humana natura deum non separatum esse commemorat, ad hoc unum esse Christum unitate se scire non negat eundemque uidelicet deum simul et hominem. deinde cur non erubescit dicta increpans nostra?

Bal 281 ANATHEMATISMVS SECVNDVS

Et criminatur inmerito secundum anathematismum qui se ita habet:

16 Si quis non confiteatur carni per substantiam adunatum esse dei patris uerbum et unum esse Christum cum propria carne, eundem scilicet deum simul et hominem, anathema sit.

REPREHENSIO HAERETICI

17 Vnum quidem Christum confitemur, diuinis apostolorum traditionibus obtemperantes, et eundem propter ЄΝωϹΙΝ deum et hominem nominamus; uerum ЄΝωϹΙΝ per substantiam penitus ignoramus ut nouam et alienam a diuinis scribturis et patribus, qui eas interpretati sunt. et si is qui hæc repperit, hoc uult dicere ЄΝωϹΙΝ per substantiam, quod conmixtio sit facta diuinitatis et carnis, contradicemus omni alacritate et blasphemiam conuincemus. necesse est enim conmixtionem confusio sequatur; secuta autem confusio adimit naturæ proprietatem. quæ enim miscentur, id quod erant ante, non seruant; id autem de deo uerbo et de semine Dauid dicere flagitiosissimum sit. oportet autem obtemperare domino demonstranti duas naturas et dicenti Iudæis:
Ioh. 2, 19 soluite templum istud, et in triduo reædificabo ipsum. at si conmixtio fuisset facta, nec deus remansisset deus nec templum cognosceretur templum, sed et deus templum esset et templum deus (id enim conmixtionis ratio postulat), et non recte dominus Iudæis dixerit: soluite templum istud, et in triduo reædificabo
Bal 282 ipsum. oportuerat enim ita dicere: »soluite me, et in triduo resurgam«, si quidem uere commixtio confusioque fuisset facta. nunc autem ostendit et templum soluendum et resuscitaturum deum. superflua igitur per substantiam ЄΝωϹΙϹ, qua pro commixtione, ut opinor, utuntur; sufficit autem ЄΝωϹΙΝ dicere, quæ et naturarum proprietates ostendit et unum adorandum præcipit Christum.

RESPONSIO ORTHODOXI

18 Ecce iterum iste barbarus ex minimis fortuitisque causis occasionem maledicendi nobis inuenire festinans, reprehendit dictionem quod per substantiam dixerimus, et eandem insolitam esse definit et nouo more eam factam esse a nobis adfirmat nec considerat quod impiorum hæreticorum argutiis ueritatem opponens, conuellit id quod uidetur obsistere. Nestorio igitur ubique euacuante dei uerbi secundum carnem generationem et solarum dignitatum unitatem nobis instituente et dicente hominem deo coniunctum filietatis ΟΜωΝΥΜΙΑ fuisse honoratum, necesse fuit ut et nos aduersus illius dicta agentes, per substantiam ЄΝωϹΙΝ factam fuisse dicamus. hic autem sermo nihil aliud significat nisi quod tantum uerbi natura siue substantia, id est ipsum uerbum humanæ naturæ uere adunatum absque omni conuersione et confusione, sicut
19 sæpe diximus, unus intellegitur et est Christus, ipse deus et homo. id autem, ut opinor,
p. 144, 17. 18 et ΘЄΟΔωΡΗΤω ipsi uidetur, dicenti humana natura deum non fuisse separatum nec

11—14 *adferuntur in Concilii quinti collatione V* [*L V* 504 = *M VIIII* 290]
6 Et criminatur — habet *desunt in* $\Gamma\Lambda^s$
14 his *P* 16 conuicemus *P* 20 at *Garnier* ac *P* 25 fuisse *P* 26 quam *P* 27 ЄΝΟϹΙΝ *P*
30 fortituitisque *P* 32 eadem *P* 41 ΘЄΩΔΩΡΗΤΩ *P*

absque deitate humanitatem intellegi. igitur nec absque substantiis serui et dei Bal 283 formas coniunctas dicimus nec communem hominem æqualitate sola dignitatis honoratum CXЄTIKωC coniunctum esse uerbo definimus, sed ipsum, ut supra dixi, filium dei unigenitum, qui uere carnem adsumpsit habentem animam rationabilem, hominem factum, ita tamen ut remaneret et deus. sed uehemens oratione et cogitatione acerrimus commixtionem significare huiusmodi dictionem definit et dicere audet et ea quæ ex naturarum commixtione contingant, proponit in medium, quasi nos ignoremus. an forte quadam insolentia gloriatur et existimat neminem alium orationem posse, quantum uoluerit, propagare, si quod a nullo sit dictum, tamquam uerum sibi proposuerit, ut aliqui uideatur esse apud eos qui discernere nesciunt qui sint uaniloqui mendacesque, et qui rectam uiam teneant ueritatis et prudentes exerceant necessariosque sermones? opinabar quidem, confiteor, a principio capitulorum uim ipsum minime ignorasse, sed simulare ignorantiam et hoc quibusdam gratificari; uerum eum ignorasse uere comperi. p. 143, 5

Habet autem se ita ANATHEMATISMVS TERTIVS

20 Si quis in uno Christo diuidat substantias post unitatem et coniunctione sola coniungat secundum dignitatem uel auctoritatem uel dominationem ac non magis conuentione quadam quæ est facta per ЄNωCIN naturalem, anathema sit.

REPREHENSIO HAERETICI

21 Obscura quidem dictorum caliginosaque sententia, plana uero apud pios ipsorum Bal 284 dementia. cui enim non sit perspicuum quod coniunctio et conuentio nihil differant? nam et conuentio eorum est quæ erant ante separata, et coniunctio eorum quæ erant ante diuisa; sed huiusmodi uerborum prudentissimus generator tamquam contraria posuit uerba sibi conuenientia. non enim oportet, inquit, coniungere coniunctione substantias, sed complexione et conuentione naturali, aut forte quid sit quod dicat, ignorans aut sciendo blasphemans. natura enim res est quædam imperiosa et cogens quædam agere non uoluntate, est autem tale quod dico. natura esurimus, non uoluntate sentientes, sed necessitate, ac ni ita esset, pauperes a mendicitate liberarentur, in sua ⟨uoluntate⟩, ut non esuriant, possidentes. naturaliter sitimus, naturaliter dormimus, naturaliter spiritum ducimus, uerum hæc omnia, sicut dixi, non uoluntate. nam quisquis horum aliquid non ammittat, necessario uitæ sentiet finem. ergo si naturalis coniunctio facta est formæ dei et formæ seruilis, conpellente quadam necessitate, non sua clementia deus uerbum coniunctum est formæ seruili, et inuenietur legislator
22 necessariis legibus seruiens. uerum non ita nos beatus Paulus edocuit, sed contra magis quod se exinaniuit formam serui accipiens; dicendo ⟨uero⟩ se exinaniuit Phil. 2, 7 significat uoluntatem. si igitur suo arbitrio et uoluntate naturæ ex nobis adsumptæ coniunctus est, superflua est dictio naturalis coniunctionis. confiteri enim sufficit ЄNωCIN, ЄNωCIC porro de diuisis accipitur. nam nisi sit ulla diuisio, numquam ЄNωCIC fiat, et qui ammittit ЄNωCIN, admittit et diuisionem. quare ergo ait sub- Bal 285 stantias siue naturas diuidi non oportere, sciens maxime quod perfecta quidem erat dei uerbi substantia, perfecta autem ab ea adsumpta est forma seruilis ideoque substantias dixerit, non substantiam? ergo si utraque natura perfecta est et ambæ

30—33 *adfert Pelagius II. in epistula III ad episc. Histriæ 131 [t. IIII 2 p. 129]*
2 dignitati *P*
20 prespicuum *P* 27 sentientes *scripsi* sitientes *P* necessitates *P* 28 uoluntate *Γ om. P* 30 quiquis *P* 34 uero *addidi secundum Γ* 38 ait *scripsi* ad *P* 39 erat] πρὸ τῶν αἰώνων ὑπῆρχεν

in unum conuenerunt, dei forma scilicet formam adsumente seruilem, unam quidem
personam et unum filium et Christum similiter confiteri pietatis ratio poscit; duas uero
substantias adunatas siue naturas dicere non ineptum, sed ex causa magis consequens
23 est. nam si in uno homine naturas diuidimus et mortalem quidem corpus uocamus,
inmortalem uero animam, utramque uero hominem, multo magis adsumentis dei et
adsumpti hominis naturarum proprietates conuenit scire. inuenimus etiam beatum
Paulum unum eundemque hominem in duos homines diuidentem et modo dicentem
2 Cor. 4, 16 quanto exterior homo corrumpitur, tanto interior renouatur, modo
Rom. 7, 22 condelector enim legi dei secundum interiorem hominem, et statim in
Ephes. 3, 16. 17 <interiorem> hominem inhabitare Christum. si igitur naturalem con-
iunctionem eiusdem temporis naturarum apostolus diuidit, quare impietatis arguit eos
qui diuidunt propria naturarum dei sempiterni et eius hominis qui in nouissimis tem-
poribus adsumptus est, ille qui commixtionem nos aliis nominibus docet?

RESPONSIO ORTHODOXI

24 Animaduerte quam iste sapiens primum quidem obscura dicta nostra esse mentiatur
Bal 286 et cum ipse caliginosam offusamque habeat mentem, obscurum esse ait tam planum
sapientibus euidentissimumque sermonem. arbitratus est autem quod conuentionem
ac non magis coniunctionem nominari debere nostra adfirmet oratio, deinde calliditatem
suam cupiens ostentare, unum ait nobis idemque significari, siue conuentionem siue
coniunctionem factam esse dicamus. ego uero hoc quoque loco mentis ipsius acumen
ammiror. solus enim fortasse didicit quod a nullo est umquam ignoratum et quod
sit adeo inculcatum, ut eis etiam qui sunt omnino a doctrina et litteris sæcularibus
alienissimi, notissimum uideatur, eis etiam qui auditu tantummodo fabularum ad leuem
25 incertamque scientiam peruenerunt. ammirans igitur ipsius doctrinam, hoc ad eum
dico: minimum uigilasti uelut ex ebrietate uel somno, qui tam magnum in nos os aperire
contendis; animaduerte subtiliter acuteque mysterium. unitatis quæ de Christo
dicitur, faciunt quidam calumniam, in fœditatem et in id quod ipsis libuerit, sacrarum
litterarum sententias transferentes. aiunt enim diuisas quidem esse a sese naturas
et a sese seiunctas et seorsus et in parte sua esse utramque, hominem uero coniunctum
esse CXЄTIKωC deo contendunt secundum solam dignitatem siue auctoritatem et secundum
filietatis OMωNYMIAN. huic anathematismus opinioni repugnat et tam profanis
uocum nouitatibus reluctatur; adfirmat etenim adunatum fuisse uerbum natura, id est
non CXЄTIKωC, sed ueritate, carni habenti animam rationabilem et nullo modo
Bal 287 diuidi oportere, ne duos filios intellegamus, indiuiduum diuidentes. at ille non
26 intellegens quid sit umquam adunatio naturalis, quod est uera, quæ neque na-
turas confundat nec commixtionem faciat, ita ut utraque aliud esse quam quod erat,
incipiat, infantile aliquid friuolumque adsumit ad probationem eorum quæ bene se
cf. p. 147, 30 sq. 25 habere arbitratus est, denique ait: »si naturalis facta est adunatio, ergo non uoluntaria
est exinanitas uerbi, sed tamquam ex necessitate et uiolentia; imperiosa enim natura«.
ad hoc quilibet ad eum dixerit quod esuritio et sitis et cetera, quemammodum dixisti,
carnis sint infirmitates naturales et in nobismet ipsis habeant motum, quod scilicet
naturam passionibus habeamus obnoxiam; diuina uero arcanaque uerbi natura non

1 assumente *Garnier* adsumentis *P* 3 eptum *P* ex causa] = κατ' αἰτίαν *falsa lectio aliquot codd. Græcorum pro* καὶ λίαν 5 utrumque *P* 10 interiorem *om. P*
15 quam iste *scripsi* quamuis *P* 27 fœditate *P* 42 habeat *P*

necessitatis nec passionis capax omnino a nullo coacta est, ne a sese quidem, ut contra
uoluntatem fieret caro siue adsumeret humanitatis mensuram et Abrahæ adprehenderet Hebr. 2, 16
27 semen. quod uero inconsulta uehementer sit ipsius oratio, non est difficile uolentibus
inuenire. ait enim omnino et procul dubio omnia naturalia necessitatis legibus sub-
iacere et ad huius rei probationem protulit nos contra uoluntatem esurire atque sitire,
ad hoc nos prouocante natura, etsi quis forte noluerit. sed erat hominis docti et
in his rebus exercitati alias etiam causas uidere, quæ oratione maiore requirendæ sunt,
nisi forte sit falsum hominem rationabilem esse natura. ergo contra uoluntatem
coactus est rationabilis esse. deinde, dic mihi, deusne omnipotens non natura est
deus? non natura sanctus iustus bonus uita lumen sapientia et uirtus? utrum ipse Bal 288
quoque contra uoluntatem et coactus id est quod est? sed ita opinari uesanæ stoli-
ditatis est certissimum argumentum. quid igitur nobis protendit mendacium tam-
quam inexpugnabile et inuincibile munimentum et tam inbecillis utitur argumentis?
28 et audiens naturalem factam esse adunationem, id est ueram, et conuersionis liberam
et inconfusam omnino substantiarum conuentionem, extorquere conatur uim senten-
tiarum, ut parum recte positæ esse credantur, nec horrescit uir strenuus exemplo nostro
naturam uerbi ineuitabili necessitati subiacere commemorans. exinaniuit se non
contra uoluntatem, sed uoluntarius unigenitus factus est homo ac non, ut tu ais, ad-
sumpsit hominem, CXETIKωC ei præbens coniunctionem et filietatis beneficio honorans
eum iuxta nos. ergo etsi intellegamus adunatas esse substantias et hominem factum
et incarnatum dei uerbum propptereaque uideamur aliquo modo dicere adunationem
naturalem, quæ illam quæ non est uere, sed CXETIKa, magis excludat (quam nos etiam
habuimus per fidem et sanctificationem, quod et diuinæ naturæ participes fuerimus
et, sicut ait Paulus, qui adhæret domino, unus spiritus est), non tamen 1 Cor. 6, 17
29 necessitati et uiolentiæ naturali inpassibile et liberum dei uerbum subicimus. quod
uero post adunationem diuinam nolumus ea quæ adunata sunt, a sese esse seiuncta,
nisi fallor, nec criminosum omnino nec culpabile uideatur, cum præsertim ipse uir egregius
Theodoretus unum hominem ex nobis exempli causa proponens, in duo diuidi non sinat,
quamuis quantum ad hominis theoriam pertineat, diuisionis patiens esse possit, eo Bal 289
uidelicet quod intellegamus aliud animam esse natura, aliud natura propria carnem.
ergo simili ratione curiosius inquirentes adunationem quæ in Christo facta esse intelle-
gatur, secundum theoriam quidem diuinitatis et humanitatis conuentionem ueram
per ENωCIN factam esse dicimus, non ignorantes aliud quidem esse præter carnem dei
uerbum, aliam uero iuxta suam naturam carnem præter uerbum. adunatum uero
semel diuidere criminosum est nec in duos filios separare unum Christum et filium et
dominum rectæ rationis permittit intuitus; in hanc enim scientiam nos sancta et diuina
scribtura deducit. uerum ille dogmatum ueritatis nullam habet penitus curam nec
laborat discere aliquid necessarium et quod uel mediocriter ipsi prodesse possit, sed id
tamquam aliquid quod nocere possit, euitat. uerumtamen quod mendacio glorietur
et calumniandi iactet se habere calliditatem, audiat a nobis: quid gloriaris in malitia
qui potens es iniquitate tota die? iniustitiam cogitauit lingua tua. Ps. 51, 3. 4

ANATHEMATISMVS QVARTVS

30 Si quis personis duabus siue substantiis uoces quæ sunt in euangelicis uel apostolicis
scribturis dispertiat, quæ uel de Christo a sanctis dicantur uel ex se ipso de sese ipso,

44 disperitiat *P*

et has quidem ut homini qui præter uerbum seorsus intellegitur, deputet, has uero, ut diuinas, soli deo uerbo, anathema sit.

Bal 290

REPREHENSIO HAERETICI

31 Cognata hæc quoque supra dictis: uult enim, tamquam commixtione facta, nullam
esse uerborum differentiam quæ in sacris euangeliis siue apostolicis libris dicta sunt,
cum præsertim Arrio et Eunomio et ceteris hæreseon auctoribus hostem se esse glorietur.
dicat igitur diuinorum dogmatum peritissimus magister quonam modo hæreticorum
blasphemiam possit arguere, humilia et serui formæ uerba conuenientia deo deputans
uerbo. illi enim hoc facientes, minorem et creaturam et facturam et seruum et ex
nihilo factum filium asserunt dei. cui igitur nos, qui ab illis diuersa sentimus et qui
eiusdem substantiæ et coæternum cum deo et patre filium confitemur, opificem omnium
et factorem et ordinatorem et gubernatorem et arbitrum sapientissimum et omnipotentem,
Mt. 27, 46 immo uero ipsum per se uirtutem, ipsum uitam, ipsum sapientiam, cui deputemus *deus*
Mt. 26, 39 *deus meus, ob quid me dereliquisti* et illud *pater, si potest fieri, transeat*
Ioh. 12, 27 *a me calix iste* et *pater salua me ab hora ista* et *horam illam nemo scit*
Mt. 24, 36 *nec filius hominis* et cetera quæ humiliter ab ipso dicta sunt et a sanctis apostolis
de ipso conscribta sunt? cui esuritionem adscribamus, cui fatigationem et somnum, cui
ignorantiam et timiditatem? quis est qui adiutorio eguit angelorum? si hæc
dei uerbi sunt, quomodo sapientia ignorauit? uel quomodo sapientia nominetur
quæ ignorantiæ habeat uitium? uel quomodo uerum dixisse uidebitur, omnia patris
Ioh. 16, 15 Bal 291 se habere commemorans, cum non habeat patris scientiam? solus enim, inquit, pater
Mt. 24, 36 scit diem illam. uel quomodo imago sit simillima genitoris, qui non omnia habeat
genitoris? et si non mentitur dicens se ignorare, hæc de ipso existimentur; sin uero
nouit diem ,<at> obcultare uolens ignorare se dicit, uides qualis ex hoc blasphemia con-
trahatur. ueritas enim mentitur an scilicet ueritas non uocetur quæ contraria habeat
Act. 17, 31 ueritati? et si non mentitur ueritas neque dei uerbum ignorat diem, quam ipse
disposuit, in qua iudicaturus est orbem terrarum, sed habet patris scientiam imago
simillima, ergo non dei uerbi est ignorantia, sed seruilis formæ, quæ illo tempore tanta
32 sciebat quanta inhabitans deitas reuelabat. hæc de aliis similibus potest dici. quid
Mt. 26, 39 enim habet rationis dei uerbum dicere ad patrem: *pater, si potest fieri, transeat*
a me calix iste; uerumtamen non sicut ego uolo, sed sicut tu? ex hoc
rursus inrationabilia multa eueniunt; et primum, discordare patrem et filium et alia
uelle patrem, alia filium (ait enim: *uerumtamen non sicut ego uolo, sed sicut*
tu). deinde ingentem rursus ignorantiam in filio esse uidebimus. inuenietur
enim ignorans si potest fieri ** transeat calix; hoc autem de deo uerbo dicere impium
est et blasphemiæ plenum. sciebat enim certissime, qui huius causa aduenit, qui
sponte nostram naturam adsumpsit, qui se exinaniuit, dispensationis mysterii exitum,
Mt. 20, 18. 19 per quem et sanctis prædicebat apostolis: *ecce ascendimus Hierosolima et filius*
hominis tradetur in manus gentium et tradetur et flagellabitur et cruci-
figetur et tertia die resurget. qui igitur hæc prænuntiauit et qui Petrum

---

3—6 *adfert Cyrillus infra 33* 13—19 *adferuntur in Concilii quinti collatione quinta* [*L V 504 = M VIIII 290*]
28. 29 *adfert Cyrillus infra 36*; 28. 29 reuelabat *adferuntur in Concilii quinti collatione V* [*L V 504 = M VIII 290*]
7 quonam *scripsi* quoniam *P* 10 cui *Garnier* cum *P* 17 esuritionem] τὴν πεῖναν καὶ τὸ δίψος *I*
24 at *addidi* et *Garnier* 29 hæc — potest] = ταῦτα — ἐστίν 35 *lacunam statui, supplendum* an non, ut 38 per quem] = δι' οὗ *lectio quorundam codd. Græcorum pro* δι' ὃ praedicabat *P* 39 et tradetur] *latet translatio* εἰς τὸ ἐμπαῖξαι αὐτόν 40 qui [1]] quis *P*

obiurgauit, quia deprecatus esset ne fieret ** qui plane scit omne futurum? quomodo Bal 292 autem non sit absurdum Abraham quidem ante multa sæcula uidisse diem ipsius et Ioh. 8, 56 gratulatum esse et Esaiam item præcantasse salutares passiones et Hieremiam et Danihelum et Zachariam et omnem prophetarum chorum, ipsum uero et ignorare et liberationem poscere et deprecari id quod saluti mundi fuerat profuturum? ergo non dei uerbi ista sunt uerba, sed serui formæ, quæ pauebat mortem, quia nondum fuerat resoluta, si deus uerbum hæc dicere concessit, locum <dans> timiditati, ut appareret dicti natura et ne docesim aut phantasiam id quod ex Abraham et Dauid factum est, existimemus ob profanos hæreticos, quorum factio talem blasphemiam peperit. ergo ea quæ diuine dicta uel facta sunt, deo uerbo adscribamus; quæ uero humiliter dicta sunt, serui formæ aptemus, ne Arrii et Eunomii blasphemias æmulemur.

RESPONSIO ORTHODOXI

33 Nonne multo melius, quæso, fuerat uim perscrutari dictorum ab odio et præiudicio liberum animum retinentem? uerum id minime agere dignatur; omnia enim ad suum conuertit arbitrium et ait:

Cognata et hæc supra dictis. uult enim, tamquam commixtione facta, nullam p. 150, 4-6 esse uerborum differentiam quæ in sanctis euangeliis uel apostolicis dictis conscribta sunt, cum præsertim Arrio et Eunomio et ceteris hæreseon auctoribus hostem se esse glorietur.

34 Et hæc quidem ille; uerum tantum abest ut ego dicerem naturas inter se fuisse confusas et confusionem et conmixtionem * quantum abest ut ille recta sentiret. sed Bal 293 ne uerborum quidem differentiam sustulimus. scimus enim hæc quidem diuine facta esse, hæc humane et quod hæc excellentissimæ conueniant gloriæ, hæc sint exinanitatis aptiora mensuræ. oportere autem adserimus ea non personis duabus a se penitus diuisis deputare. nam si est unus dominus noster Iesus Christus <et> una fides in ipsum et unum baptisma, una erit, ut unius, ipsius certe persona, et si erit ipse deus simul Eph. 4, 5 et homo, deceat ipsum certe et diuine simul facere et humane sermones, cum neque diuina ipsius arcanaque natura nec ex aliqua particula fiat maiestate patris inferior et illa dispensatio cum carne credenda sit, si cum sit deus, homo etiam iuxta nos factus esse
35 prædicetur. omnia igitur unius Christi sunt, diuina atque humana. nam si non factus est homo dei patris uerbum, nec iuxta nos loquatur humane; sin autem uerum est eum similiter ac nos communicasse sanguini et carni et adsimilasse per omnia fratribus, Hebr. 2, 14.17 nobis scilicet, quare dispensationis reprehendunt rectissimam rationem qui uocem non patiuntur humanam et qui sermones propter dispensationem factos humiliter, tamquam alii seorsum filio, serui formæ, ut ipsi aiunt, deputare festinant? ineptum est autem eos hæreticorum quidem malignitatem horrere se dicere, rectæ autem fidei traditionem nolle sectari. præstabilius autem sit et multo doctius uoces humanas aptare non aliæ personæ, quæ intellegatur seorsus filius, et serui formæ, sicut ipsi dicere consuerunt, sed magis humanitatis ipsius deputare mensuræ. decuerat enim, cum esset deus
36 simul et homo, per utrosque eum <ire> sermones. ammiror autem quod simulet Bal 294 quidem ipse quoque confiteri quod sit unus Christus, idem scilicet deus simul et homo, deinde, tamquam in obliuionem delapsus eorum quæ recte habere arbitratus est, unum

---

1 quia *scripsi* qua *P* *exciderunt* quomodo deprecatur ne fieret 7 si] εἰ *pro* ᾗι dans *add. Garnier ante* locum 8 dicti] = λεχθέντος *quæ lectio pro* δεχθέντος *in uno codice Græco inuenitur* 13 prescrutari *P* 21 *excidit* ὑπομεῖναι, *supplendum* subire *uel* pati *uel* sustinere 25 et *addidi* 26 ut *Γ* et *P* 34 sermonem *P* 40 ire *addidi* procedere *Garnier* 40/41 simul equidem *P*

Mt. 24, 36 diuidit rursus in duo. ponit enim saluatoris uocem dicentis: de die autem aut
hora illa nemo scit nec angeli cælorum nec filius, nisi pater. deinde
sapientiam esse adfirmans dei patris uerbum et omnia futura præscire, adicit et ait:
p. 150, 28. 29 Non ergo dei uerbi ignorantia, sed serui formæ, quæ tanta eo tempore sciebat
quanta ei inhabitans diuinitas reuelabat. hæc et de aliis similibus dici possunt.
Ergo si non mendose dicis unum Christum et dominum filium, eundem deum
simul et hominem, quare diuidis et duos dicens filios non erubescis? nisi forte non
uideantur duo esse omnino, siquidem non idem est is qui habet scientiam præfinitam,
et is qui omnia sciat, et qui particularem accipiat reuelationem, et qui sit perfectus
sapientia et tanta cognoscat quanta etiam pater. et si quidem est unus et idem
propter adunationis uerissimæ rationem et non alius et alius diuise et separatim, ipsius
est omnino et scire et uideri nescire. ergo scit quidem diuine, utpote sapientia patris;
sed quoniam inscitæ humanitatis mensuram subit dispensatorie, et hoc quoque cum
aliis familiare facit, quamuis, sicut nuper diximus, nihil prorsus ignoret, sed sciat cuncta
37 cum patre. proinde quam ob causam esurisse dicitur et fatigatus esse ex itinere,
Ioh. 4, 6 cum sit uita et uiuificus utpote deus et cum sit ipse panis uiuus qui de cælo descendit,
Ioh. 6, 51. 33 Ps. 23, 10 et uitam dans mundo, et ipse sit idem uirtutum dominus? sed ut factus fuisse homo
Bal 295 uere credatur, familiaria putat humana, numquam naturæ suæ bonis excedens, sed ea
immota retinens in quibus erat semper et est et erit. qui uero reuelationem datam
esse commemorat serui formæ a deo inhabitante, et eam præfinitam, prophetam nobis
38 ostendit Emmanuhel et hominem [et] theoforon et aliud nihil. uerum callidum
aliquid se dicere et inexpugnabile arbitratur. nam si dei uerbum, inquit, est quod
Mt. 26, 39 exclamauit pater, si potest fieri, transeat a me calix iste, primum quidem
a patre discordat nec recte recusat bibere calicem, cum sciat, inquit, quod mundo salutaris
futura fuerat ipsius passio. igitur non sint, inquit, dei uerbi tales uoces. audiat
igitur contra super hoc quoque a nobis, qui tam infirmis rationibus nutat et titubat:
ergo quoniam tibi uidetur tales uoces a deo uerbo remoueri debere et soli eas deputari
formæ seruili, nonne in duos filios unum diuidas? et cui hoc sapientium uidetur
obscurum? dixerit enim fortasse aliquis tuas sequens rationes quod nec uerisimile
nec rationabile sit omnino recusare passionem serui formam et discordare a patre et
ab eo quod inhabitauerat uerbum, cum sciret passionem salutarem mundo futuram
et uitæ causam illis qui fuerant morte deuicti. oportuerat ergo, inquit, ipsum uideri
timiditate superiorem et diuinis imperiis obtemperantem. nonne igitur te sentis
39 frustra garrire? unde hæc sententiarum uulgaris inuentio? ego autem quod omnia
quidem humana deo uerbo paruula et exigua uideantur, sane confiteor, sed requiro
Bal 296 exinanitas cuius facta esse intellegatur et qui eam sustinuerit. nam si, ut ipsi aiunt,
serui forma siue id quod erat ex semine Dauid, quomodo et qua ratione exinanitum sit,
Phil. 2, 6. 7 cum a deo adsumptus sit? si uero ipsum uerbum, quod erat in forma et æqualitate
dei et patris, exinanisse se dicitur, quomodo rursus uel qua ratione exinanitum sit, si
recuset exinanitatem? exinanitas autem dei uerbi est ei quod nescit pati con-
uersionem, agere aliquid uel dicere humanorum propter conuentionem dispensatoriam
carnis. sed etsi factus sit homo, nullo tamen modo naturam eius mysterii uiolet ratio;
mansit enim id quod erat, etsi ⟨in⟩ humanitatem propter mundi salutem uitamque
descenderit. igitur non personis duabus, sed uni Christo et filio et deo et euangelicas

---

6 dominum *Γ* dm̄ *P* filium] u̅v̅ *pro* i̅v̅ 7 dicens *Γ* dicebas *P* 13 inscitæ *Garnier* inscitia *P* dispentorie *P* 20 inhabitantem *P* 21 et *del. Garnier* 27 remouere *P* 29 sequen *P* 40 ei *scripsi* eius *P* 43 in *addidi* ad *Garnier*

et sanctorum apostolorum deputabimus uoces, neque diuinam ipsius naturam et gloriam minorem facientes propter humana nec dispensationem abnuentes, sed ipsius uerbi ЄΝΑΝΘΡѠΠΗϹΙΝ propter nos factam esse credentes.

ANATHEMATISMVS QVINTVS

40 Si quis dicere audeat Christum hominem theoforon ac non magis deum uere esse, ut unum filium per naturam, eo quod uerbum factum sit caro et communicarit similiter Hebr. 2, 14 ac nos carni et sanguini, anathema sit.

REPREHENSIO HAERETICI

41 Communicasse quidem similiter ac nos sanguini et carni et animæ immortali deum uerbum, eo quod ei sint adunata, confitemur; carnem uero deum uerbum conuersione Bal 297 factum esse non dicimus, sed illos etiam qui id dicant, impietatis arguimus. quam autem contrarium id sit iam ante dictis, uidere licet. nam si uerbum in carnem conuersum est, non communicauit carni et sanguini; sin autem carni et sanguini communicauit, quasi alius præter hæc communicauit. si uero caro aliud est præter ipsum, non ipsum in carnem conuersum est. ergo nomine communicationis utentes, ut unum quidem filium adoramus et eum qui adsumpsit, et eum qui adsumptus est, differentiam tamen cognoscimus naturarum. **42** et theoforon autem hominem, ut a multis sanctis patribus dictus est, non recusamus, quorum unus magnus ille Basilius in oratione Bas. d. s. sp. 12 ad Amphilochium de sancto spiritu hoc est usus nomine et ⟨in⟩ interpretatione psalmi quinquagesimi noni. uocamus autem theoforon non ut particularem nescio quam diuinam gratiam accipientem, sed ut omnem habentem adunatam filii deitatem. hoc enim explanans beatus Paulus dicebat: uidete ne quis uos seducat per philo- Col. 2, 8. 9 sophiam et inanem gloriam secundum traditionem hominum secundum elementa mundi et non secundum Christum, quia in ipso inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter.

RESPONSIO ORTHODOXI

43 Hic quoque uanas eum fabulas exercere nullus est labor ostendere. asserimus enim a nullo oportere theoforon hominem nominari Christum, ne iuxta unum nescio quem intellegatur fuisse sanctorum, deum autem magis uerum hominem factum et Bal 298 incarnatum dei uerbum. increpat autem iterum quæ recte sunt dicta, et fallit modis uariis et mentitur. ait enim dicere nos in naturam carnis dei uerbum fuisse conuersum et eruit rationes ex alto, per quas probare contendit dei uerbum non esse uertibile. quod uero sæpius dixi, dicam nunc quoque necessario: cum nemo sit qui ⟨in⟩ carnem terrenam [in] diuinam immortalemque uerbi naturam conuersam fuisse dicat, sed inconuertibilem eam omnes confiteantur, parcite iam inanes labores inpendere, ut eis qui a nullo decepti sunt, possitis ostendere quod et inuertibile sit per naturam et incommutabile deus uerbum. quis enim adeo stupidus uel mente captus est, qui tam dedecorosa et **44** ipsis forte etiam insipientibus abominanda sentire uelit et dicere? ego uero uehementer admiror quod cum ubique adfirmet deum esse Emmanuhel, prophetæ ei mensuram in

---

15—18 *adferuntur a Pelagio II in ep. III ad episc. Histriæ 132* [*t. IIII 2 p. 130*]

1 deputauimus *P* 2 humanam *P* 3 ЄΝΑΝѠΡѠΠΗϹΙΝ *P* 10 sint *Garnier* sit *P* 19 in *add. Garnier* 22 seducant *P*

33/34 in carnem terrenam *Garnier* carnem terrenam in *P* 39 cum] eum *P*

his tribuisse conuincitur, hominem enim esse ait ipsum theoforon, ut uideatur esse
1 Cor. 3, 16 iuxta nos, qui habeamus inhabitantem deum in nobis per sanctum spiritum. inhabitat
enim in cordibus nostris, et sumus templa dei, minime uero tantundem est dicere
Col. 1, 19. 2, 9 uerbum factum esse hominem et deum in homine habitare. nam licet uera sit beati
Pauli uox quoniam in ipso conplacuit inhabitare omnem plenitudinem
1 Cor. 8, 6 deitatis corporaliter, attamen unum ait esse patrem et unum dominum Iesum
Christum, per quem omnia. dicat aliquis et in hominem inhabitare spiritum eius.
Bal 299 denique scribtum est de quibusdam: inhabitantes autem domos luteas, de
Iob 4, 19 quibus et nos ex eodem luto sumus. attamen unus intellegitur et est per
45 conpositionem ⟨homo⟩ a carne et [ex] anima rationabili. cur ergo rectam et stabilem
fidei rationem turbare non cessat? modo enim unum ait Christum et filium et dominum eundemque deum simul et hominem, modo inter prophetas eum ponit, hominem
ipsum nominans theoforon. nescit se autem fortasse ipsum æquare uel nobis, si
quidem non sit deus uere, sed magis templum inhabitante uerbo, sicut et in nobis.
Ioh. 1, 14 uerum hæc non ita se habere diuina scribtura perdocuit (uerbum caro factum est
et inhabitauit in nobis), ne quis arbitretur per conuersionem et commutationem
in carnis naturam ipsum fuisse conuersum. qui autem factus est caro siue homo,
non est homo theoforos, sed deus magis, qui se in uoluntariam exinanitatem inmisit
et propriam carnem fecit ex muliere, carnem autem non inanimem et absque sensu,
sed animatam et rationabilem. meminimus autem et templum eum nominasse suum
corpus; ceterum non CXETIKam fecit inhabitationem, sicut et in nobis, per spiritum,
sed unus per adunationem intellegitur Christus et filius et dominus.

ANATHEMATISMVS SEXTVS

46 Si quis dicit deum uel dominum esse Christi dei patris uerbum ac non magis eundem
Ioh. 1, 14 confitetur deum simul et hominem, quod uerbum caro sit factum secundum scributuras,
anathema sit.

Bal 300
REPREHENSIO HAERETICI

47 Beatus quidem Paulus id quod a deo uerbo adsumptum est, formam nominat
Phil. 2, 7 serui; sed quoniam ante adunationem adsumptio est, de adsumptione autem beatus
Paulus disputans serui formam uocauit adsumptam naturam, ideo nullum iam locum
habet adunatione facta seruitutis nomen. nam si eis qui in ipsum crediderunt, beatus
Gal. 4, 7 Paulus scribens dicebat ergo iam non es seruus, sed filius et dominus porro
Ioh. 15, 15 discipulis non iam uos * seruos, sed amicos, multo magis primordium nostræ
naturæ, per quod etiam nos adoptionis meruimus gratiam, seruili appellatione liberatum
est. deum igitur confitemur serui etiam formam propter adunatam ei formam dei
Ies. 7, 14 et adsentimus prophetæ uocanti puerum Emmanuhel et magni consilii nuntium et
Ies. 9, 6 miraculum et consiliarium et deum fortem et dominantem et principem pacis et patrem
futuri sæculi. idem propheta et post adunationem prædicans adsumpti naturam,
Ies. 49, 3. 5. 6 seruum appellat id quod est ex semine Abraham, ita dicens: seruus meus es tu,
Israhel, et in te gloriabor et rursus: ita dicit dominus, qui me finxit ex
utero seruum sibi et paulo post: ecce dedi te in testamentum generis in

1 ut *Garnier* et *P* 2 inhabita *P* 8 quibusdam = τινῶν, *corruptela antiquissima pro* ⟨ψυχῶν ἀνθρω⟩πίνων, *cf. infra schol. 13 de eodem uersu* 10 homo *add. Garnier* ex *deleui* 13 theoforom *P* nescit se *scripsi* nescisse *P* 19 abusque *P* 21 CXETIKAN *P*
24 eundem *Γ* eum deum *P* 25 deum *Γ* eundem *P* 33 *excidit* καλέσω 41 generi *P*

lumen gentium ut esses in salutem usque ad extremum terræ. quod autem in utero fictum est, non est dei uerbum, sed serui forma. neque enim deus uerbum conuersum factum est caro, sed adsumpsit carnem habentem animam rationabilem.

RESPONSIO ORTHODOXI Bal 301

48 Mysterium dispensationis unigeniti quæ cum carne facta est, nostris sermonibus
nihilo minus nunc quoque conueniet et eos non inrationabiliter habitos facillime demon-
strabit. qui enim in forma est dei et patris unigenitus filius, qui per omnia par est
æqualisque genitori, eiusdem gloriæ et liber, serui formam accipiens, nuncupatus est Gal. 5, 1
frater eorum qui iugum sufferunt seruitutis, id est nobis. denique tamquam unus
ex nobis didrachmum tributorum exactoribus pensitabat et factus est sub lege ut homo, Mt. 17, 24 sq.
qui est legislator ut deus; edocebat autem suos discipulos quod filius sit uere et in forma Gal. 4, 4
serui propter carnem, cum per suam naturam sit liber utpote ex deo et deus, uerumtamen
propriam habens serui formam, propter exinanitatis mensuram tributum exactoribus
pensitabat. ergo etsi quis dixerit seruum eum fuisse nominatum prophetarum uoce
sanctorum, nullo modo debet scandalum pati. sciebant enim illi, reuelante eis spiritu
sancto, quod factum homo ex deo et patre uerbum erat quidem sic quoque liber filius,
non tamen sapientissimæ exinanitatis proiciebat mensuram, nobis, qui sumus sub serui-
tutis iuga, similem capiens formam. sic et deum ipsius patrem dicit, cum ipse natura
49 sit deus et ex patre et nulla parte maiestatis patris inferior. Nestorio igitur scribente Loofs, p. 234, 14-16
ita de Christo »ergo qui passus est, pontifex misericors, non uiuificus deus eius qui passus
est« et deum Christi nominante uerbum et his hæc etiam adiciente »erat autem ipse ibid. p. 292, 3. 4
et puer et pueri dominus«, non recte nec conpetenti modo, sed impie uehementer hos Bal 302
sermones habitos adfirmamus. nam si Christi deus est uerbum dei et patris, duo
omnino et procul dubio esse necesse est. quo autem modo intellegatur idem et puer
et pueri dominus? non ergo dicendus est et deus suus et dominus Emmanuhel, si
quidem est idem deus simul et homo, quasi homo factum et incarnatum dei uerbum.
quod uero deitas quidem aliud quiddam sit natura sua, aliud uero natura sua humanitas,
nemo possit ambigere. ceterum ex utraque est Christus, ex deitate et humanitate,
secundum dispensatoriam adunationem.

ANATHEMATISMVS SEPTIMVS

50 Si quis ut hominem operatione dei uerbi adiutum filium dicat et gloriam unigeniti ut alii præter ipsum adsignat, anathema sit.

REPREHENSIO HAERETICI

51 Si mortalis est hominis natura, uita autem dei uerbum et uiuificum, suscitauit Ioh. 2, 19
autem templum quod a Iudæis solutum est, et eleuauit in cælos, quomodo non glorificata est serui forma per dei formam? nam si id quod natura mortale est, factum est immortale propter adunationem uerbi et dei, id quod non habebat, accepit; accipiens autem quod non habuerit, et glorificatum, ex eo qui dedit, glorificatum est propterea que

7/8 demonstrauit *P* 18 exinanitis *P* 19 simile *P* ipsius *scripsi* ipsum *P* 22 adicientem *P* 23 impie *Garnier* impietate *P* 24 Christi deus *Garnier* $\overline{\text{xps}}$ dI *P* 30 audunationem *P*
32 filium] $\overline{\text{uv}}$ *pro* $\overline{\text{iv}}$ gloria *P*
37 naturam *P*

Eph. 1, 19. 20 apostolus clamat: secundum operationem potestatis uirtutis ipsius, quam operatus est in Christo, suscitans eum a mortuis.

Bal 303

RESPONSIO ORTHODOXI

52 Qui Christum nominant, non unum similem nostri communem hominem, sed hominem factum et incarnatum dei uerbum audientibus designant. ergo etsi aliquid mirabilium et diuinorum dicatur per suum corpus implesse, quod ei instrumenti præbeat officium, nihilo minus tamen ipse est qui operatur dominus principatuum, non alii Mt. 10, 1 præstans ut operari possit, sicut et beatis discipulis potestatem præbebat aduersus spiritus inmundos, eos eicere et curare omnem morbum et omnem infirmitatem in populo. Rom. 15, 18. 19 denique beatus Paulus dicebat: non enim audeo aliquid loqui eorum quæ per me non effecit Christus uerbo et factis in uirtute signorum et prodigiorum in uirtute spiritus sancti. gaudentes autem etiam beati discipuli Lc. 10, 17 accedebant aliquando ad Christum dicentes: domine, etiam dæmonia nobis subdita sunt in nomine tuo. adiutos quidem per Christum in spiritu dicimus sanctos, quasi alios præter ipsum; at non eodem modo eademque ratione et ipsum adiutum Iesum uerbo in spiritu intellegimus quasi alium filium præter filium dei unigenitum. unum enim ipsum adunatio nobis ostendit et in duo diuidere recusamus. nam etsi Ioh. 1, 14 caro factum sit uerbum iuxta scripturas, attamen est sic quoque filius unigenitus secundum adunationem ueram, quam nemo cogitatione capiat mentis. ipse igitur unus et solus Christus Iesus per suum corpus tamquam per instrumentum operatus est signa diuina, Bal 304 ac non ipsum dicimus operatione adiutum exemplo sanctorum; hoc enim impium est 53 et uehementer culpabile. sed etsi suscitauit a mortuis proprium corpus, utpote uita ipse et uiuificus, se glorificauit, uiuificam suam naturam esse demonstrans, et non alii cuidam præter se in hoc gloriam condonauit. denique ad cælestem patrem dicebat Ioh. 17, 5 et deum: pater, glorifica me gloria, quam habui penes te, priusquam mundus fieret. atqui et deus est et ex deo per naturam et gloriæ dominus. quo igitur modo quasi gloriæ egenus, quam habebat ante mundum, suam gloriam reposcit? nam quoniam factus est homo et per suam carnem gratia dei pro omnibus mortem Hebr. 2, 9 gustauit, ut ait beatus Paulus, terrenæ iniuriæ recusans opprobrium, prænuntiat resurrectionem, per quam cognoscitur quod sit et uita et uiuificus utpote deus, eoque modo a nobis creditur. glorificauit igitur non alium nescio quem, sed semet ipsum, templum sibi uere coniunctum designans morte ualidius; corpus enim quod est ipsi adunatum, non inanimum nec absque sensu esse credimus.

ANATHEMATISMVS OCTAVVS

54 Si quis dicere audeat adsumptum hominem coadorari oportere cum deo uerbo et conglorificari et connuncupari deum, tamquam alterum cum altero, ac non magis una ueneratione colit Emmanuhel et unam ei glorificationem deputat, eo quod uerbum caro sit factum, anathema sit.

Bal 305

REPREHENSIO HAERETICI

55 Vnam quidem, ut sæpe dixi, glorificationem offerimus domino Christo et eundem deum simul et hominem confitemur, hoc enim nos adunationis ratio docuit; naturarum

7 principatum *P* 11 efficit *P* 15 at *Gallandi* an *P* 19 cogitationem *P* et *Pusey* est *P* 23 se *scripsi* et *P* 25 pater *Garnier* patrem *P* gloriam *P* 28 gratiam *P* 29 recusant *P* 30 eoque *scripsi* eo quoque *P* 32 mortem *P*

uero proprietates dicere non recusabimus. neque enim deus uerbum in carnem conuersum est nec rursus homo id quod fuerat, perdidit et in dei naturam transmutatus est. ergo utriusque naturæ proprietatem dicentes, Christum dominum adoramus.

RESPONSIO ORTHODOXI

56 At nos meliora et magis uera sentire soliti et subtiliores sensus tractantes ad certiorem explanationem rectioremque mysterii, iuxta litterarum præcepta sacrarum et iuxta morem patrum sanctorum non hominem adsumptum dicimus a deo uerbo et ei coniunctum per CXECIN extrinsecus intellegendam, sed hominem magis ipsum factum esse definimus. huius causa eos qui dicere audeant adsumptum fuisse hominem, ducimus esse extra terminos dogmatum pietatis, qui adfirmant oportere ipsum, ut alterum cum altero, coadorari debere cum filio dei. nam si est idem deus simul et homo, adoratur magis ut unus adoratione una ac non coadoratur et connuncupatur deus, ne homo simpliciter communis et similis nostri Emmanuhel esse credatur, per beneficium diuinæ gloriæ particeps factus. creditur enim magis deus in carne propter nos uere
homo factus, non conuersione naturæ aut commutatione, sed adunatione dispensatoria. Bal 306

ANATHEMATISMVS NONVS

57 Si quis dicat unum dominum Iesum Christum glorificatum ab spiritu uirtute ipsius quasi aliena uti et ab ipso accipere ut posset operari aduersus inmundos spiritus et implere signa diuina, ac non magis ipsius esse proprium spiritum per quem operatus est signa diuina, anathema sit.

REFREHENSIO HAERETICI

58 Hic plane non eos tantum qui in hoc sæculo pietatem seruant, sed illos etiam qui
ante fuerunt prædicatores ueritatis et ipsos diuinorum euangeliorum scriptores et
sanctorum apostolorum chorum, præterea etiam Gabrihel archangelum anathematizare
ausus est. secundum carnem enim Christum ex spiritu sancto factum esse primus
ille et ante conceptionem prædixit et post conceptionem Ioseph edocuit, ad Mariam
quidem interrogantem, quomodo erit mihi istud, quoniam uirum non Luc. 1, 34. 35
cognosco? dicens: spiritus sanctus superueniet in te et uirtus altissimi
inumbrabit tibi; propterea quod nascetur sanctum, uocabitur filius
dei, ad Ioseph uero: ne timeas accipere Mariam coniugem tuam; quod Mt. 1, 20
enim in ea natum est, ex spiritu sancto est. et euangelista: desponsata Mt. 1, 18
autem, inquit, matre eius Maria Ioseph, inuenta est in utero habens
de spiritu sancto. et ipse autem dominus ingressus in synagogam Iudæorum, Lc. 4, 16-18
cum accepisset Esaiam prophetam et legisset illum locum in quo ait: spiritus domini
super me, cuius causa unxit me et quæ secuntur, adiecit: hodie impleta est Bal 307
scriptura hæc in auribus uestris. id autem et beatus Petrus cum ad Iudæos
loqueretur, dixit: Iesum de Nazaret, quem unxit deus spiritu sancto. et Act. 10, 38
Esaias ante multa sæcula præcantauit: exibit uirga de radice Iesse et flos de Ies. 11, 1-3
radice eius ascendet et requiescet supra ipsum spiritus dei, spiritus
sapientiæ et intellectus, spiritus consilii et uirtutis, spiritus scientiæ

25/26 *adfert Cyrillus infra 63*

14 nos si *P*, *sed* si *del.* 15 commutationes *P* 29 inumbrauit *P* nascitur *P* 35 aiecit *P* 38 exiit *P*

Ies. 42, 1 et pietatis, spiritus timoris dei replebit eum. et rursus: ecce filius
meus, quem dilexi, dilectus meus, in quo conplacuit anima mea; ponam
spiritum meum super eum et iudicium gentibus adnuntiabit. id autem
Mt. 3, 17 testimonium etiam euangelista in suis scriptis posuit; et ipse autem dominus in euangeliis
Mt. 12, 28 ad Iudæos dixit: sin autem in spiritu dei ego eicio dæmonia, an praeuenit in
Ioh. 1, 33 uos regnum dei? et Iohannes: qui misit me, inquit, baptizare in aqua, ipse
mihi dixit: super quem uideris spiritum descendentem et manentem
59 super ipsum, ipse est qui baptizat in spiritu sancto. igitur non prophetas
solos et apostolos nec solum Gabrihel archangelum anathematizauit ille diuinorum
dogmatum diligentissimus examinator, uerum etiam in ipsum saluatorem omnium
protendit blasphemiam. ostendimus enim et ipsum Christum modo quidem Iudæis,
Lc. 4, 18. 20 postquam recitasset spiritus domini super me, propter quod unxit me,
dixisse hodie scriptura hæc impleta est in auribus uestris, modo ad eos
Mt. 12, 24. 28 qui dixerunt per Beelzebub ipsum eicere dæmonia, dixisse in spiritu dei eicere dæmonia.
60 formatum uero a sancto spiritu et unctum non deum uerbum dicimus, quod est cum
Bal 308 spiritu eiusdem substantiæ et coæternum, sed naturam humanam, quæ ab ipso nouissimis
est adsumpta temporibus. proprium uero spiritum filii, si quia eiusdem naturæ
sit et ex patre exeat, dixit, consentiemus et ut piam uocem accipiemus; sin autem quia
ex filio uel per filium habeat substantiam, id ut blasphemiam et impietatem proiciemus.
Ioh. 15, 26 credimus enim domino dicenti spiritus qui ex patre exit, et diuino Paulo item
1 Cor. 2, 12 dicenti: nos autem non spiritum mundi accepimus, sed spiritum ex patre.

RESPONSIO ORTHODOXI

61 Iam ante dixi quod Nestorii uanitatibus, immo blasphemiis et dictis ipsius uehe-
Loofs, p. 294, 4. 5, 293, 17. 18. menter incultis capitulorum uis repugnat. illo enim dicente de spiritu sancto »hic
qui tantam Christo gloriam condonauit, qui eum dæmoniis fecit horribilem, qui ad-
294, 2. 3 sumptionem ipsi in cælos donauit«, et cum tamquam de aliquo homine communi simili
nostri hæc ita garriret, factus est necessario anathematismus, non in eos qui dicunt
glorificatum esse a sancto spiritu Iesum, id est hominem factum dei uerbum, sed in illos
magis qui inpudenter ipsum uirtute spiritus sancti tamquam aliena usum fuisse comme-
62 morant. meminimus enim euidenter dicentis de sancto spiritu ille me glorificabit,
Ioh. 16, 14 nouimus præterea sancti spiritus operatione inmundos malignosque spiritus ipsum
contundere; sed non dicimus tamquam unum quempiam prophetarum ut aliena usum
fuisse ipsum uirtute spiritus sancti. erat namque ipsius et est spiritus sanctus, sicut
et patris. hoc autem nobis euidentissime designabit diuinus Paulus ita scribens:
Bal 309 qui autem in carne sunt, deo placere non possunt; uos autem non estis
Rom. 8, 8. 9 in carne, sed in spiritu, si quidem spiritus dei inhabitat in uobis. si
quis autem spiritum Christi non habet, hic non est eius. exit namque
Ioh. 15, 26 ex deo et patre spiritus sanctus secundum saluatoris uocem, sed non est a filio alienus;
Ioh. 16, 15 omnia enim habet cum patre, et id ipse ostendit de spiritu sancto: omnia quæ habet
pater, mea sunt; ideo dixi uobis quod ex me accipiet et adnuntiabit
uobis; glorificauit igitur Iesum spiritus sanctus mirabilia operantem, uerumtamen ut
spiritus ipsius nec aliena uirtute nec ipso melior, eo quod intellegitur deus. non blasphe-

---

24—26 *cf. Cyrill. adu. Nestor. 4, 3*
1 repleuit *P* 3 adnuntiauit *P* 6 iohannis *P* 30 glorificauit *P* 31 operationes *P* 32 contundere *Garnier* contendere *P* 33 uirtutem, *sed* m *del. P* 34 designauit *P* 40 adnuntiauit *P* 41 operantem] ἐνεργοῦντα *pro* ἐνεργοῦν τὰ 42 uirtute] δύναμις *Γ*

mauimus ergo in angelos sanctos nec in prophetas, ut ausus est dicere qui maledicere di-
63 dicit tantum, uerum quoniam adhuc propositum est ei et similibus ipsius unum Christum
in duos diuidere et eum qui glorificatur et operatione adiuuatur, et eum qui glorificat et
operatione adiuuat, dicere, reprehendunt insipienter omnem rationem pietatis quæ eos
possit a tam praua opinione seducere. denique de beato Gabrihel mentionem faciens
obiurgator »secundum carnem«, inquit, »Christum ex spiritu sancto factum fuisse primus p. 157, 25. 26
ille et ante conceptionem prædixit«. aliusne igitur Christus secundum carnem et alius
specialiter Christus ex deo patre uerbum? ubi ergo adunatio? et quod erit inde
emolumentum, si duo sunt Christi et seorsum uterque intellegitur et uocatur? licet
ergo uultum personamque pietatis sibi fingentes unum Christum dicant, duos uero
credentes, audiant a nobis: quousque claudicabitis utroque pede? melius 3 Reg. 18, 21
est enim rectis uti uestigiis, rectam fidem seruantes et stabilem ac non ineptis cogita- Bal 310
tionibus uacillantem.

ANATHEMATISMVS DECIMVS

64 Pontificem et apostolum confessionis nostræ factum esse Christum diuina scriptura Hebr. 3, 1
commemorat, obtulit autem ipsum se ipse pro nobis in odorem suauitatis deo et patri. Eph. 5, 2
si quis igitur pontificem et apostolum nostrum factum esse dicat non ipsum uerbum
dei, tum scilicet cum est caro factum et homo iuxta nos, sed ut alium præter ipsum
seorsus hominem ex muliere, aut si quis dicat pro se obtulisse ipsum oblationem ac
non magis pro nobis tantummodo (neque enim eguit sacrificii qui peccatum non nouerat),
anathema sit.

REPREHENSIO HAERETICI

65 Non in carnis naturam inconuertibilis natura conuersa est, sed humanam naturam
adsumpsit eamque super communes pontifices constituit, sicut beatus Paulus docet
nos dicens: omnis namque pontifex ex hominibus adsumptus, pro homini- Hebr. 5, 1-3
bus constituitur in his quæ sunt ad deum, ut offerat dona et sacrificia
pro peccatis qui condolere possit his qui ignorant et errant, quoniam
et ipse circumdatus est infirmitate ⟨et⟩ propterea debet, quem-
ammodum pro populo, ita etiam pro semet ipso offerre pro peccatis.
et mox id ipsum explanans: sicut Aaron, ita etiam Christus. deinde ostendens Hebr. 5, 4. 5
adsumptæ naturæ infirmitatem dicit: qui in diebus carnis suæ preces suppli- Hebr. 5, 7-10
cationesque ad eum qui potens est ipsum seruare a morte, cum clamore
ualido et lacrimis offerens, exauditus est ⟨ex⟩ pietate et quidem cum Bal 311
esset filius, didicit ex quibus passus est, [et] obœdientiam et consum-
matus factus est omnibus obaudientibus sibi causa salutis æternæ,
66 appellatus a deo pontifex secundum ordinem Melchisedech. quis
igitur uirtutis laboribus consummatus est, cum non est natura perfectus? quis est
qui experimentis didicit obaudientiam, quam ante experimenta nesciebat? quis
est qui cum reuerentia uixit, et cum clamore ualido et lacrimis supplicationes offerens
et seruare se ipsum non ualens, sed eum qui seruare possit, obsecrans et liberationem

---

23—29 *adferuntur infra* [76] *a Cyrillo*

37—40 *adferuntur infra* [79] *a Cyrillo* 37 — *p.* 160, 1. 5—10 *adferuntur ex alia uersione in Concilii quinti coll. V* [*L V 504* = *M VIIII 291*]

3 operationem *P* 5 obiurgatos *P* 7 prædixit — carnem *in mg. add. P* 9/10 intellegitur — personaque [*sic*] *in mg. add. P* 19 homine *P* 26 ad deum] adm̄ *P* 28 et *addidi* 33 offerrens *P* ex *addidi* 34 et *del. Garnier* 35 causas *P* 38 nescibat *P* 39 offerrens *P*

mortis expetens? non deus uerbum inmortale inpassibile incorporale, cuius commemo-
Ies. 25, 8 ratio secundum prophetam lætificatio est et leuatio lacrimarum (ipse enim absterget
Ps. 76, 4 omnem lacrimam ab omni uultu et rursus propheta: memor fui, inquit, dei et
lætatus sum), quod coronat pietate præclaros ** quod omnia patris possidet, quod est
imago simillima genitoris, quod in se patrem ostendit; sed magis quod ex semine Dauid a
deo fuerat adsumptum, mortale et passibile, quod pauit ad mortem, licet ipsum postea
imperium mortis destruxerit propter adsumentis dei unitatem, quod per omnem iustitiam
Mt. 3, 15 67 ambulauit, quod ad Iohannem dixit: sine modo; sic enim decet nos implere
omnem iustitiam, quod pontificatus appellationem accepit secundum ordinem
Melchisedech. ipsum enim portabat naturæ infirmitatem ac non omnipotens deus
Hebr. 4, 15 uerbum. ideo et dudum beatus dixerat Paulus: non enim habemus pontificem
qui non possit condolere infirmitatibus nostris, temptatum autem in
Bal 312 omnibus ad similitudinem absque peccato. experta est autem passiones
nostras absque peccato natura illa quæ ex nobis pro nobis adsumpta est, non qui eam
Hebr. 3, 1. 2 pro salute nostra adsumpsit. et in principio autem huius capituli talia iterum docet:
considerate, inquit, apostolum et pontificem confessionis nostræ Iesum,
fidelem ei qui fecit ipsum, sicut et Moyses in omni domo sua. facturam
autem esse quis umquam dixerit recta sentiens increatum et cum patre coæternum deum
uerbum? sed eum qui est ex semine Dauid, qui liber ab omni peccato, pontifex noster
fuit et uictima, ipse se pro nobis offerens deo, habens in se certe dei uerbum adunatum
sibi et inseparabiliter coniunctum.

RESPONSIO ORTHODOXI

68 Hieremias propheta, cum offendisset deum Israhel et eum in iracundiam prouo-
Ier. 9, 1 caret, contristatus dicebat: quis dabit capiti meo aquam et oculis meis
fontem lacrimarum, ut possim deflere populum hunc dies et noctes?
at ego opinor uoces huiusmodi non illis magis conuenire, sed eis qui patulum semper et
2 Petr. 2, 10 petulans os habent in Christum, qui etiam ineffabili detrahunt gloriæ, audaces petu-
lantesque iuxta quod scriptum est. fletu autem sint et lamentatione dignissimi,
qui infinita dementia rectam et inculpabilem pietatis in Christum semitam neglegentes,
distortam orbitam ambagesque sectantur et cogitationum prauis inuentis decus in-
69 quinant ueritatis. ergo audiant qui inuisa omnibus sentiunt: erratis inscitia
Mt. 22, 29 scripturarum, nescitis magnum et uenerabile incarnationis mysterium. diuinæ
Bal 313 enim scripturæ <deum> hominem nobis factum fuisse prædicant Emmanuhel et partici-
Hebr. 2, 14 passe carni et sanguini similiter ac nos uerbum dei et patris. adfirmant et carnem
Ioh. 1, 14 factum, id est hominem, non per conuersionem aut per commutationem, sed uirtute
Eph. 4, 5 adunationis arcanæ, proptereaque unum dicimus Iesum Christum dominum et unam
70 fidem, unum item sanctum baptisma. hi uero a rectis dogmatibus abhorrentes et
aduersus sacras litteras durum sensum insolentemque opponentes, ad id tantummodo
quod ipsis bene habere uidetur, inspiciunt et hominem adsumptum a deo uerbo comme-
Amos 7, 14. 15 morant iuxta illud fortasse quod ab uno prophetarum dictum est: propheta non
eram nec filius prophetæ, sed pastor eram uellicans sycomora, et ad-
Ps. 146, 6 sumpsit me deus ex ouibus, aut forte, sicut ait beatus Dauid, adsumens

---

15—21 *adfert ex eadem uersione Pelagius II in ep. ad episc. Histriæ III 133* [*t. IIII 2 p. 130*] 18—21 *cf. Cyrillum infra 81*

4 *exciderunt* ὁ πάντα γινώσκων πρὸ γενέσεως αὐτῶν 10 portabant *P* deus *Garnier* deum *P* 11 dixerat *Garnier* dixerit *P* 19 uictimam *P* 20 offerrens *P* 31 erratis *Pusey* errantis *P* 33 deum *addidi* 35 uirtute *Garnier* uirtutis *P* 38 aduersas *P* 39 uidentur *P*

mansuetos dominus, secundum CXECIN et familiaritatem scilicet spiritalem, quam
uoluntate et gratia et sanctificatione nos etiam habemus ipsi, adhærentes domino in 1 Cor. 6, 17
spiritu, iuxta quod scriptum est. id autem nequaquam significat deum hominem
fuisse factum neque eum similiter ac nos participasse carni et sanguini, sed magis ad-
sumere hominem non alio pacto quam dicatur et apostolos et prophetas et omnes alios
71 sanctos. decipitne diuinus Paulus sanctificatos per fidem, euidentissime de unigenito
dicens quod cum diues esset, propter nos pauper est factus? absit. numquam enim 2 Cor. 8, 9
mentietur ueritatis maximus prædicator. sed quisnam est diues et quomodo pauper
est factus? nunc quoque diligentius perscrutemur. nam si, ut illi et dicere et sentire
confidunt, homo est adsumptus a deo, quomodo is qui adsumptus est a deo, factus est Bal 314
pauper, qui sublimioribus natura sua dignitatibus inlustratus est? glorificatus est
enim; at si id uerum non est, reprehendetur ab ipsis adsumptio, quod in inferius et
ingloriosius humanitatis deiecerit modum. uerum ita sentire ineptum est; ergo
non is qui adsumptus est, pauper est factus. superest igitur ut dicamus deum uerbum,
72 cum esset diues, ad nostram pauperiem deuenisse. deinde quomodo pauper est factus?
age, necessario adtendamus. inconuertibilis quidem est procul dubio per naturam
nec, sua derelicta, in naturam transiit carnis; permansit id quod erat, id est deus. ubi
igitur humilitatem uidebimus paupertatis? in eone quod unum similem nostri deus
adsumpserit, sicut dicere ausi sunt impietatis Nestorii parasiti? et qui fiat ipsi pau-
pertatis et exinanitatis modus? in eo tantum, ut, si forte, uoluerit quemquam nostri
similem hominem honorare? nullo enim pacto beneficia præstando deus omnipotens
uiolatur. quomodo ergo pauper est factus? quia cum esset deus natura et filius dei
et patris, factus est homo ⟨et⟩ ex semine Dauid natus est secundum carnem et seruilem
subiit mensuram, id est humanam, qui est opifex omnium. homo enim factus,
humanitatis non erubescit subire mensuram; qui enim non recusauit ut esset similis
nostri, quomodo ea recusaret per quæ hominem se nostri similem uere factum esse posset
ostendere? si igitur eum ab humanis et rebus et sermonibus submoueamus, nullo
pacto differimus ab iis qui eum, si fieri posset, sua carne etiam spoliarent, qui scripturæ
diuinæ non credunt, euertentes omnino incarnationis mysterium, salutem orbis terrarum, Bal 315
73 spem fidem resurrectionem. dicat aliquis deo uerbo parum decorum esse et nullo
modo conueniens lacrimare, pauere mortem, calicem recusare, subire officium sacerdotis.
ualde ego quoque libens adsentiam hæc diuinæ naturæ et gloriæ minime conuenire;
uerumtamen in his uideo paupertatem quam propter nos uolens ipse sustinuit. si
tibi grauis uideatur exinanitatis iniuria, plus mirare erga nos filii caritatem; quod enim
tu indecorum dicis et paruum, hoc deus tui causa sibi fecit amabile. more hominum Ioh. 11, 35
lacrimauit, ut tuas lacrimas ipse conpesceret; expauit, dispensatorie permittens carni Mt. 26, 37
interdum pati quæ sua sunt, ut nos confidentissimi redderemur; calicem recusauit, ut Mt. 26, 39
crux impietatem argueret Iudæorum; infirmatus esse dicitur secundum humanitatem, Hebr. 5, 2
ut te infirmitatibus liberaret; preces supplicationesque obtulit, ut tuis etiam suppli- Hebr. 5, 7
cationibus ⟨patris⟩ aurem facilem redderet, ut tu disceres in temptationibus minime Mt. 8, 24
dormitare, sed animum ad orationes magis arrigere. denique dormitantes sanctos
apostolos incusabat dicens: sic non potuistis unam horam uigilare mecum? Mt 26, 40. 41
uigilate et orate ne intretis in temptationem. se enim tamquam reforma-
tionem præbens uitæ beatæ, profuit mundo. ideo humanitatis infirmitates familiares
fecit, ut etiam uere homo factus esse crederetur, cum permansisset nihilo minus id quod

---

2/3 in spiritu] ἐν cum ἓν *confudit* 13 ingloriosius *Pusey* gloriosius *P* 20 exinanitis *P* 23 et *addidi* 34 exinanitis *P* 36 conpesceret *scripsi* conspiceret *P* 40 patris *addidi* *ante* ut tu disceres *non legit* ἐνύσταξεν *quod in aliquot codd. Græcis deest*

74 erat, id est deus. sed nescio quomodo hi qui Christum unum dicere simulant et filium
Bal 316 et dominum eundemque deum simul et hominem, non dei uerbum nuncupatum dicunt fuisse pontificem et apostolum confessionis nostræ tunc cum factus est homo, sed ut alium nescio quem seorsus hominem ipsum per se, qui erat ex semine Dauid, in id uocatum esse adfirmant, forsitan metuentes ne si recta sentiant, ab impietate uideantur Nestorii defecisse. ait enim hoc modo ille:

75 Hic qui fidelis ad deum pontifex factus est (factus est enim hic, non semper fuerat),
Loofs,Nestor. p. 235, 6-9 hic qui paulatim in pontificis profecit, hæretice, dignitatem.

Deinde, ut ipse existimat, suas uoces <ad> ueritatem cupiens confirmare dicit:

ibid. p. 240, 4-9 De quo et Iohannes in euangeliis clamabat: Iesus autem proficiebat ætate
Lc. 2, 52 et sapientia et gratia.

Et rursus: sed cum sit uobis hic solus pontifex condolens et cognatus et certus, ab ipsius natura non seducamini. ipse enim nobis ex promissa benedictione ex semine Abrahæ missus est, pro se ipso et genere corporis uictimam secum adducens.

76 At dementiæ illius optimus æmulator, uir bonus iste Theodoretus non erubescit dicens:

p. 159, 23-29 Humanam naturam adsumpsit et eam super communes pontifices ordinauit, sicut
Hebr. 5, 1-3 et Paulus dicit: omnis enim pontifex ex hominibus adsumptus pro hominibus constituitur in his quæ sunt ad deum, qui condolere possit his qui ignorant et errant, quoniam et ipse circumdatus est infirmitate et propterea debet, quemammodum pro populo, ita etiam pro semet ipso offerre pro peccatis.

77 Nonne hominem nobis communem Emmanuhel, quantum ad ipsum pertineat, effecit? nonne supra memoratis hæc quoque sunt germanæ sententiæ, eandem blasphemiam parturientes? quid ais? metuis sacerdotii modum in Christo omnium
Bal 317 saluatore nec conueniens uidetur esse deo uerbo humano more ministrare propter dispensationem? detege tuum uultum, persona deposita, et palam denega dei uerbi incarnationem, propter quam et pontifex nominatus est. immolantemne eum conspicis tamquam alii et maiori deo et patri sacrificia offerentem exemplo eorum qui ab hominibus adsumpti sunt, qui condolere possint ignorantibus et errantibus ideo quod et ipsi sint in infirmitatibus nostris, nec consideras quod fidem omnium siue fidei confessionem sibi et sancto dedicet patri? hicne humani ministerii modus est fidem
78 poscere ab his qui in odorem suauitatis oblati sint in spiritu? animaduerte quam
Eph. 5, 2 et alio modo deus sit, licet humano more propter dispensationem ministrare dicatur: consedet enim deo et patri et in sedibus excelsis conspicitur. terret te humanitas nec diuinitas liberat metu? nec pateris rebus ipsis inspicere deum esse simul et hominem Emmanuhel, sed tam petulanter et inconsiderate, immo ultra terminos impietatis totius excurrens, ais ipsum consummatum esse laboribus et uirtute et profecisse paulatim in pontificis dignitatem? si profecit, ubi exinanitas, et ubi pauper est factus? ** quidquid autem non est in uirtute perfectum, culpa et uitio continetur, et quod uitio continetur,
1 Pet. 2, 22 in peccato est. quomodo igitur de ipso scriptum est quod peccatum non fecit? ausus es dicere infra scripta:

---

75 *cf. Cyrill. c. Nestor. 3, 4 = Exc. Ephes. XVII. XX adu. Orient. 85*

5 forsitam *P* 9 ad *addidi secundum Γ* 10 Iohannes] *confirmatur hæc lectio Cyr. adu. Nest. et Exc. Ephes.; nomen a Nestorio omissum et ab excerptore falso illatum esse uidetur* 13 ex semine *scripsi* et semine *P* 14 genere *Baluze* suo genere *Garnier* tenere *P* secum *Garnier* secundum *P* 15 ad *P* ste *P* 19 ad deum] adm̄ *P* 33 anima aduerte *P* 39 *exciderunt* εἰ τετελείωται κατ᾽ ἀρετήν, ἐξ ἀτελοῦς δηλονότι καὶ ἐν χρόνωι γέγονε τέλειος

79 Quis igitur sacerdos est factus? quis uirtute consummatus est, cum non esset p. 159, 36-40
natura perfectus? quis temptationibus didicit obaudientiam, quam ante temptationes
nesciebat? quis cum reuerentia uixit et cum clamore ualido lacrimans et supplica-
tiones offerens, cum se seruare non posset, sed eum qui [se] seruare posset, obsecrans? Bal 318
80 O audacissimam et sceleratissimam uocem. quæ lacrimæ tam impie credentium
poterunt abolere peccata? si adquiescis adunationi, quomodo ignorasti quod de deo
dicas qui factus sit homo? humiliauit se tua causa, et [tam] impie exclamas: pro- Mt. 16, 22. 23
pitius esto, domine, numquam tibi erit istud. ergo audies ipsum dicentem:
81 uade retro a me, satanas, scandalum mihi es. at enim in clausula suorum
dictorum dixit: »ergo is qui est ex semine Dauid, pontifex est, habens in se scilicet deum cf. p. 160, 18-21
uerbum sibi adunatum et inseparabiliter coniunctum«. et quomodo adunatum dicit
deo uerbo id quod est ex semine Dauid, si soli ei qui est ex semine Dauid, sacerdotium
deputasti? nam si uera est adunatio, non sunt duo omnino, sed unus et solus ex
utrisque intellegitur Christus. certum est ergo illos simulate adunationem confiteri,
simpliciorum animos inlectantes. coniunctionem namque credunt CXETIcam ⟨et⟩
extrinsecus factam, quam nos etiam habuimus, participes diuinæ ipsius naturæ facti
per spiritum. accedendum igitur non illorum uanitatibus, sed rectæ et inculpabili
fidei et euangelicis et apostolicis sanctionibus.

ANATHEMATISMVS VNDECIMVS

82 Si quis non confiteatur carnem domini uiuificam esse et ipsius dei uerbi propriam, sed ut alterius cuiuspiam, coniuncti quidem ipsi per dignitatem siue per solam habitationem, ac non magis uiuificam, ut ante dixi, eo quod fuerit propria uerbi, quod omnia Bal 319
potens est uiuificare, anathema sit.

REPREHENSIO HAERETICI

83 Quantum apparet, obscuritati studet, ut impietatem suam occultaret, qui eadem cum hæreticis sentit. sed nihil ueritate ualidius, quæ radiis suis mendacii potest caliginem reuelare. ea inluminati manifestam eius fidem eterodoxon faciamus. primum quidem nusquam carnis rationabilis meminit nec hominem perfectum, qui est adsumptus, confessus est, sed ubique carnem dicit, Apollinaris sequens dogmata; deinde commixtionis opinionem, omnibus eam sententiis inserens, adspergit sermonibus. hic enim aperte inanimam dicit domini carnem; ait enim: »si quis confiteatur domini carnem non esse propriam ipsius dei uerbi, sed ut alterius præter ipsum, anathema sit«. unde apparet eum non confiteri deum uerbum animam adsumpsisse, sed carnem tantummodo, ipsum autem esse carni pro anima. nos uero uiuificam dicimus animatam et rationabilem domini carnem propter adunatam uiuificam deitatem. confitetur autem ipse quoque inuitus differentiam naturarum, carnem nominans et deum uerbum et propriam ipsius dicens fuisse carnem. igitur non deus uerbum in carnis naturam conuersum est, sed propriam habet carnem, adsumptam naturam, et uiuificam eam adunatione effecit.

---

4 offerrens *P* se *del. Garnier* 6 ignorastis *P* 7 dicas *Garnier* dicamus *P* tam *deleui* exclamas *Garnier* exclamat *P* 8 stud *P* 13 et] est *P* 15 et *add. Garnier* 17 accendendum *P* 22 fuerit *scripsi* fuerat *P*

27 etrodoxon *P* 28/29 perfectum — carnem *dupliciter scripsit P* 30 omnibus — sententiis] ἑτέροις — ὀνόμασι *Γ* 34 animam *P* 39 efficit *P*

Bal 320

RESPONSIO ORTHODOXI

84 Qui rectis et ueris cogitationibus per imperitiam delapsi sunt, pæne etiam dicunt:
Ies. 28, 15 posuimus mendacium spem nostram et mendacio operiemur. in quem-
cunque enim ipsis libitum fuerit, proferunt inconsiderate sententiam nec meminerunt
Zach. 7, 9 diuinæ scripturæ dicentis: iudicium iustum iudicate et rursus: testis falsus non
Prov. 19, 2 erit inpunitus. nos etenim uiuificum esse dicimus sanctum corpus saluatoris
omnium Christi; est namque non unius simpliciter similis nostri hominis et communis,
proprium autem magis uere uerbi, quod omnia uiuificat, proprium autem hoc modo ut
si forte etiam uniuscuiusque nostrum corpus proprium esse dicatur. hic autem uir
bellus, qui uerbositatis suæ in nos nullum modum præterit intemptatum, quamuis
nostris dictis consentiat, nominat rursus nobis Apollinaris impietatis infamiam nec
erubescit commemorans me uerbis aliis ac dictionibus rem commixtionis siue confusionis
85 occultare et inanimam dicere carnem uerbo coniunctam. sed dixerit ad eum forte
aliquis: o uir optime, isdem etiam beatum Iohannem criminibus accusabis (ait enim:
Ioh. 1, 14 uerbum caro factum est) et ages cum ipso etiam insolenter et dices animæ eum
non meminisse rationabilis, sed inanimam dicere eum domini carnem. quid si etiam
Ioh. 6, 53 ipsum dicere audieris Christum omnium saluatorem amen dico uobis, nisi man-
ducaueritis carnem filii hominis et biberitis ipsius sanguinem, non
Ioh. 6, 56 habebitis uitam in uobis et rursus qui manducat carnem meam et bibit
Bal 321 Ioh. 6, 51 sanguinem meum, in me manet et ego in ipso et rursus panis autem quem
ego dabo, caro mea est pro mundi uita? insulta, si uidebitur, etiam ipsi
uerbo. carnem enim nominat tantum nec animæ rationabilis in his facit usquam
86 mentionem. at tu, si sagax esses et sapiens, non ignorares quod plerumque et sola
carnis mentione animal quod est ex anima et corpore, designetur, id est homo. scrip-
Ies. 40, 5 tum est enim quod uidebit omnis caro salutare domini. ergo qui carnem
dicit fuisse factum uerbum, non ignorat omnino se etiam animæ rationabilis facere
mentionem. sed, quod a principio dixi, in probationibus deficiens, inuenit sibi
mendacium tegumento et calumniari conatur, ut aliquid dicere uideatur. at uero
non hominem adsumptum fuisse a deo sanctis patribus uidetur; neque enim ita umquam
crediderunt, sed ipsum magis deum uerbum hominem factum esse dixerunt, adunatum
carni habenti animam rationabilem (inconfusa autem et absque conuersione omnino est
adunatio; inconuertibile est enim dei uerbum), et ita credimus.

ANATHEMATISMVS DVODECIMVS

87 Si quis non confiteatur quod dei uerbum passum sit carne et crucifixum carne et mortem gustauit carne et factum primogenitum ex mortuis, eo quod et uita sit et uiuificum, anathema sit.

REPREHENSIO HAERETICI

88
Bal 322 Passiones passibilis propriæ sunt; inpassibilis ⟨enim⟩ passionibus superior est. passa est igitur serui forma, adhærente ipsi scilicet etiam dei forma et permittente quidem pati propter salutem quæ ex passionibus fuerat euentura, suas uero passiones propter adunationem ducente. ergo non deus passus est, sed is homo qui ex nobis a deo

---

4 fuerint *P* 11 consentiant *P* 15 ages *scripsi* age *P* dices *scripsi* dicis *P* 26 fuisset *P*
34 carnem *P* carnem *P* 35 primum genitum *P* et3 *scripsi* det *P*
38 enim *addidi* 41 adunationes *P* sed is *Baluze* sehis *P*

adsumptus est. propterea et beatus Esaias ante prænuntians clamat: homo in Ies. 53, 3
plaga et sciens ferre infirmitatem. et ipse autem dominus Christus ad Iudæos
dicebat: quid me quæritis occidere, hominem qui ueritatem uobis locutus Ioh. 8, 40
sum? occiditur uero non ipsa uita, sed qui mortalem habet naturam. et id alibi
docens dominus ad Iudæos dixit: soluite templum istum, et in triduo reædifi- Ioh. 2, 19
cabo ipsum. ergo solutus quidem est qui est ex Dauid, resuscitauit uero solutum
unigenitum deus uerbum, quod ex patre inpassibiliter ante sæcula natum est.

RESPONSIO ORTHODOXI

89 Est quidem inpassibilis procul dubio uerbi natura, et id nulli est hominum, ut
opinor, incertum. neque enim ad tam insanam dementiam quisquam delabetur,
ut illam arcanam et passionibus superiorem naturam dicat nostris infirmitatibus con-
tineri. sed quoniam passio mundo futura erat salutaris, porro autem inpossibile
erat ut in suam naturam uerbum dei aliquid pateretur, dispensationem subiit sapienter.
proprium enim corpus fecit, quod poterat pati, ut corpore patiente ipse passus fuisse
dicatur, licet ipse per suam naturam inpassibilis permansisset. uerum quoniam
carne passus est uolens, propterea omnium saluator et est et nominatur. ut enim Bal 323
Paulus ait, gratia dei pro omnibus gustauit mortem. testatur uero etiam Heb. 2, 9
diuinus Petrus sapientissime dicens: Christo ergo passo pro nobis, non deitatis 1 Petr. 4, 1
magis natura, sed carne. denique quonam modo dominus gloriæ crucifixus esse dicitur? 1 Cor. 2, 8
quo autem modo is per quem omnia et in quo omnia ordinata sunt, ut ait beatus Paulus, Heb. 2, 10
datus est a deo et patre caput corporis ecclesiæ, factus est autem et primogenitus a mortuis? Col. 1, 17. 18
carnis passiones familiariter passus. dominus autem gloriæ nequaquam fiat homo
90 nostri similis et communis. sed forte dices sufficere unitatem ad probandum unum
esse Christum et dominum crucifixum. ergo omnia dicantur ipsius et credatur dei
uerbum esse saluator, permanens quidem inpassibile secundum deitatis naturam, carne
autem passum iuxta quod dixit Petrus. ipsius enim erat proprium per ueram aduna- 1 Petr. 4, 1
tionem corpus quod mortem gustauit. denique quonam modo ex Iudæis secundum Rom. 9, 5
carnem Christus et deus super omnes et benedictus in sæcula, amen? in cuius mortem Rom. 6, 3
baptizati sumus? cuius resurrectionem confitentes iustificamur? atqui iuxta
suam naturam dei uerbum morte superius est, immo potius ipsa uita est. in mortemne
igitur hominis communis baptizati sumus? in eum credentes iustificamur an magis,
quod uerius est, dei hominis facti et passi pro nobis carne mortem denuntiamus et con-
fitentes resurrectionem onus abicimus peccatorum? redempti enim sumus pretio 1 Cor. 6, 20
non corruptibili, argento uel auro, sed pretioso sanguine sicut agni puri 1 Petr. 1, 18. 19
et inmaculati Christi. plura quidem et alia super his commemorare nihil difficile Bal 324
est et sanctorum patrum exempla proponere; uerum hæc satis fore opinor docilioribus.
scriptum est enim: da sapienti occasionem, et sapientior erit; adnuntia Prov. 9, 9
iusto, et adiciet ad percipiendum. EXPL AMEN

EIVSDEM THEODORITI EX PRAEFATIONE LIBRORVM QVINQVE QVOS ADVERSVM BEATVM CYRILLVM ALEXANDRINAE CIVITATIS ANTISTITEM SANCTVMQVE CONCILIVM EPHESENVM A QVO NESTORIVS DAMNATVS EST, DIABOLO INSTIGANTE CONSCRIBSIT. INTER CETERA

41 1 Priusquam conuentus apud Ephesum celebraretur, duodecim capitulis strictim
aperteque restitimus, ut præscius horum fieret intellectus etiam studiorum et rationis

4 habent *P* 5 a *P* 7 inpassabiliter *P* 28 morte *P* 30 dei *Γ* deum *P* mortem *P*
31 eum *Pusey* ihm̄ *P* credentis *P* 32 morte *P* 32/33 confitentis *P* 42 strictum *P*

expertibus. quia uero se manifestum, qui ista protulit in concilio, declarauit et plures ex his qui conuenerant, imperitia potius nec ulla dogmatis inbuti notitia, pia hæc arbitrati sunt, operæ pretium uisum est iterum contra niti sermonemque distendere et successam blasphemiam multipliciter confutare, ut ignorantibus euidentius adprobemus quemammodum euangelicis dogmatibus declarentur aduersa quæ nunc ab istis maxime proferuntur.

ITEM EIVSDEM EX LIBRO IPSIVS OPERIS PRIMO

2 Idcirco Emmanuhel iam pridem et ante multa natiuitatis tempora uirginis appellatus
Bal 325 Ies. 9, 6 est paruulus. Emmanuhel autem et eius qui sumpsit, et eius qui adsumptus est,
Mt. 1, 23 naturas insinuat. nobiscum enim deus interpretatur, hoc est in nostra natura deus, in homine deus, deus et homo, homo factus deus natura hominis incircumscripte se uestiens, deus in templo humano, [deus] nobiscum deus propter unitatem eius quem ex nobis accepit. ergo non solum deus, sed etiam homo est Emmanuhel, hoc ** ipse uero et Christus appellatus est et Iesus nominatus est et saluator uocatus est.

3 Item ex eodem libro primo: Si permixtio aut confusio fieret et una ex utraque substantia redderetur, neque deus mansisset deus nec templum existeret templum, sed et deus templum et templum natura deus esset. id enim operatur admixtio. et
Ioh. 2, 19 si hoc ita est, non conuenienter dominus ait: soluite templum hoc, et in triduo suscitabo illud. oportebat enim ut diceret »soluite me, et in tribus diebus resurgam«, si quidem duæ naturæ unam permixtionis temperamento fecissent.

ITEM EIVSDEM EX LIBRO SECVNDO

4 Sed et Gabrihel euangelizans uirgini, sicut Lucas beatus exponit, ecce, inquit,
Luc. 1, 31-35 in utero concipies et paries filium et uocabis nomen eius Iesum. hic erit magnus et filius altissimi uocabitur et dabit ei dominus deus sedem Dauid patris sui et regnabit super domum Iacob in æternum et regni
Bal 326 eius non erit finis. dixit autem Maria ad angelum: Quomodo fiet istud, quia uirum non cognosco? et respondens angelus dixit ei: Spiritus sanctus superueniet in te et uirtus altissimi obumbrabit tibi. ideoque quod nascetur ex te sanctum, uocabitur filius dei. considerate quod hic etiam cuncta dicantur humanitus. erit, inquit, magnus (non dixit est), et filius altissimi uocabitur (non dixit uocatur aut est) et dabit ei dominus sedem Dauid patris sui (non dixit habet sedem Dauid patris sui, sed dabit ei deus sedem Dauid patris sui) et regnabit (non dixit regnat); et super quos? super domum Iacob (non dixit super angelos et archangelos). et iterum sanctum, inquit, uocabitur filius dei; non dixit uocatur et est, sed uocabitur. quid ad hæc dicitis, qui ueritati passiones proprias præponentes propter humana certamina deo prœlium passi estis inferri? cui ista conueniunt? deo, qui est semper, et

---

15—20 *repetit Theodoretus quæ contra Cyrilli anathematismum II scripserat, cf. supra p. 146, 20—25*
27—34 *ex eadem fere uersione adfert Pelagius II in epistula III ad episc. Histriæ 134 [t. IIII p. 130]*
29 — *p.* 167, 7 *Græce extant in Nicetæ catena in Lc. 1, 40 sub titulo* Θεοδωρήτου πεντάλογος [*cf. comment. Acad. Bauar. 1922, 33*] = *Theodoreti opp. ed. Schulze t. V p. 118. 119*

5 declarentur *Garnier* declamarentur *P* 11 naturam *P* 12 deus *deleui* 13 accipit *P* *lacunam statui supplendo* est nobiscum deus 19 suscibo *P* dicere *P* 25 regnauit *P* 28 obumbrauit *P* 29 nascitur *P* 30 humanitus *Garnier* humanitas *P* 33 regnauit *P*

domino et regi et sancto et filio dei aut ei templo quod ex semine Dauid sumptum est et propter unitatem dei uerbi hæc ipsa promeruit?

5 Itemque ibi post paululum: Non itaque deum uerbum post natiuitatem uirginis magnum futurum esse prædixit, sed templum quod ex uirgine sumptum est ‹et› adsumenti unitum, et connuncupatum etiam ipsum filium, non ut duos filios adoremus, sed ut in templo uisibili deum inuisibilem contuentes, unam illi uenerationis gloriam deferamus.

EIVSDEM EX EODEM LIBRO SECVNDO Bal 327

6 Cum inueneris Iesus autem plenus spiritu sancto regressus est ab Luc. 4, 1. 14
Iordane et item regressus est Iesus in uirtute spiritus in Galilæam, non
deum uerbum cooperatione uel auxilio eguisse spiritus arbitreris, sed uisibile templum uariis spiritus sancti donationibus fruebatur.

ITEMQVE IBIDEM POST ALIQVANTA

7 Vt autem duarum naturarum diuisionem manifeste peruideas, ad doctrinam
ipsius domini ueniamus. accesserunt enim ad eum Iudæi dicentes: quod signum Ioh. 2, 18. 19
ostendis nobis quia hæc facis? respondit Iesus dicens: Soluite templum
hoc, demonstratiua uoce eos ad uisibilem pertrahens, et in tribus diebus suscitabo illud, deitatis potentiam audientibus manifestans.

ITEM EIVSDEM IN LIBRO TERTIO

8 Hunc deus auctorem et saluatorem exaltauit dextera sua dare Act. 5, 31. 32
pænitentiam in Israhel et remissionem peccatorum, et nos testes sumus
horum uerborum. quis igitur exaltatus? non excelsus, sed ea natura quam
deitas excitauit, quam Iudæi interemerunt suspendentes in ligno. hæc Act. 10, 39
enim exaltata est coniunctione eius qui sumpsit eam et habitauit in ea.

ITEMQVE EX EODEM IN LIBRO TERTIO

9 Manifestum est, inquit, qui die tertia resurrexit et quis hoc resuscitauit secundum Bal 328
saluatoris nostri promissionem dicentis soluite templum hoc, et in triduo reædi- Ioh. 2, 19
ficabo illud. ergo qui die tertia resurrexit, hoc suspenderunt in ligno Iudæi, hoc
unxit deus spiritu sancto et uirtute. non enim deus uerbum unctione uel operatione Act. 10, 38
sancti spiritus eguit, sed templum quod ex semine Dauid adsumens sibimet copulauit credentibusque tribuit omni modo sanitatem. et hoc euidenter ostendit apostolus commemorans Nazareth et unctionem quæ a deo facta est, et sanctum spiritum, a quo unctus est, et uirtutem qua fruebatur, et quemadmodum sanitates operatus est, quoniam deus, inquit, erat cum eo.

ITEM CIRCA FINEM LIBELLI TERTII CAPITVLVM BEATI PAVLI CORRVMPENS ITA PONIT ET DICIT

10 Paulo minus, inquit, ab angelis minoratum uidemus Iesum propter Hebr. 2, 9
passionem mortis, gloria et honore coronatum, ut sine deo pro omnibus

---

6 *Græce extat in Nicetæ catena in Luc. 4, 1 = Theodoret. ed. Schulze t. V p. 130* 9—12 *ex eadem uersione adfert Pelagius II l. c. 135* [*t. IIII p. 130*]

1 sumptum *Garnier* scm̄ *P* 4 sumptum *scripsi* scm̄ *P* et *addidi* 8 EXODEM *P* 9 ihm̄ *P* 10 uirtutes *P* 21 testis *P* 22 se de ea *P* 24 ea *P* 31 omnimodu *P* 33 uirtute *P*

gustaret mortem ** diuidit a passione, ut sine deo, inquit, pro omnibus gustaret mortem. hunc etiam et paulo minus ab angelis asserit minoratum.
Col. 1, 16 uerbum autem deus non minor angelis, sed creator est angelorum et archangelorum et uirtutum et dominationum et omnis uisibilis et inuisibilis creaturæ.

IBIQVE POST PAVLVLVM

11 Vnum, inquit, his omnibus adiciens testimonium, sermoni terminum dabo.
Hebr. 13, 8 Iesus Christus heri et hodie, ipse et in sæcula. quomodo igitur hoc, o
Bal 329 sapientissimi, debemus aduertere? quomodo idem ipse heri et hodie et in sæcula, et temporalis et æternus, et in tempore et super tempora? nam si æternus est, temporalis non est, et si in tempore est, super tempus non est.

ITEM EIVSDEM EX LIBRO QVARTO: POST TESTIMONIA SANCTORVM PATRVM, QVAE SCELESTVS ET IMPIVS AD SVVM NEFARIVM SENSVM RETORQVERE CONTENDIT, POST ASSERTIONES ETIAM NONNVLLORVM HAERETICORVM (NAM DIODORI ET THEODORI NON TIMVIT FACERE MENTIONEM, QVOS SVMMIS QVOQVE LAVDIBVS EFFERRE MOLITVS EST) HAEC ⟨IN⟩ INIVRIAM SANCTORVM PATRVM QVI APVD EPHESVM NESTORIVM DAMNAVERVNT, SVB EXCLAMATIONE PROTVLIT DICENS

12
Ies. 42, 18 Audite surdi et cæci respicite. et quis est cæcus et surdus nisi qui mente captus est nec uult intendere ueritati, oculos suos claudens et radii se luminibus priuans? magistrum ergo ueritatis audite iure præcipientem uoces euangelicas apostolicasque diuidere et deitati quidem sublimes adscribere, humiles autem humanitati deputare, tandemque desinite huic piæ diuisioni resistere nec metu anathematis pauorem simplicioribus inferatis. nos enim tamquam purgamenta, quæ a uobis formidolosa proferuntur, adtendimus sanctorumque patrum magisteria custodimus.

13 His uerbis profanus iste tam in Nestorium quam in eius similes recte latam sub anathematis interpositione sententiam, ut æstimat, adtenuare contendit, ne sectatores et conplices metu præsentis et futuræ pœnæ dogmata prauitatis abiciant et ad unitatis tramitem uenire nitantur. denique ut nequitia cordis eius euidenter appareat, in ultima parte quarti libri Theodorum Mampsuestinæ ciuitatis episcopum, quem omnes
Bal 330 fere catholici hæreticum esse cognoscunt, suis præconiis ita concelebrat

14 Idcirco, inquit, magnum Theodorum propugnatorem pietatis et euangelicorum defensorem præconiorum in medium non deduxi, quia et ipse propter nescio quam ⟨causam⟩ nobiscum inpugnatur a uobis et post sudores quam plurimos et labores lo⟨nge⟩ conquisitos, post clara certamina et studia numerosa non externorum, sed suorum
2 Cor. 11, 26 sociorumque fidei calumniis appetitur. oportebat enim eum cum Paulo post gentilium et latronum etiam falsorum fratrum eiusdemque generis enumerare pericula. huius rei gratia tantum uirum sponte præterire uoluimus.

15 Item in quinto libro, qui est totius operis eius extremus, hanc calumniam sanctæ

---

7 — 10 *ex eadem uersione adfert Pelagius II in epist. III ad ep. Histriæ 136* [*t. IIII 2 p. 130*]

1 gustaret mortem ** *scripsi*, gloriam patris *e. g. supplendo* gustatoris *P* 4 creatura *P* 8 aduertere *Pelagius* auertere *P* 13 DIODORI *scripsi* DIRO *P* 15 in *add. Baluze* 18 radiis *P* 28 theodori mamsuestine *P* episcopi quæ *P* 32 causam *addidi* 32/33 longe conquisitos *scripsi* loconquisitos *P*

synodo, quæ Nestorium iure perculit, execrandus iste struere nititur, ut audeat dicere beatos patres qui apud Ephesum conuenerunt, non recti dogmatis intentione, sed liuore potius illam protulisse sententiam, quatenus Apollinaris olim sepulta perfidia per eos renouata esse uideatur. hanc autem contumeliam in sanctos dei pontifices his perfidus uerbis exaggerat:

16 Tantum ualuit inuidia cui uos mancipastis, ut quæ olim per unum aut duos, et hos latentes, Apollinaris loquebatur, hæc nunc per multos ecclesiæ præsules congregationibus ecclesiarum sacris exhibeantur et letales herbæ per pastores offerantur gregibus luporumque morsus rectorum ministerio rationabilibus ouibus infligantur et qui in Bal 331 duabus aut tribus ciuitatibus extra murorum sæpta paucos alloquebatur, quos etiam uariis canticis seducebat, nunc iste per uos in mediis tripudiet urbibus. eius enim prædicatis errores et uocum nouitatibus decoramini, reparantes eius blasphemiam, quæ iam fuerat consumpta temporibus.

Qualem uero unitatem deitatis et humanitatis idem Theodoretus fateatur, per hæc quæ scribsit, necessario declaratur his uerbis:

17 Quod, inquit, dominus de uiro et uxore ait, ut iam non sint duo, sed una caro, Mt. 19, 6 naturis procul dubio constat sub discretione manentibus, et sicut ibi nihil obest duorum numero quod modo una caro dicatur (certum est enim qualiter una dicatur), ita et hic personæ unitas nihil obest differentiæ naturarum. denique cum naturas discernimus, dei uerbi naturam integram dicimus et personam sine dubitatione perfectam (nec enim sine persona fas est asseuerare substantiam), perfectam quoque naturam humanam cum sua persona similiter confitemur; cum uero ad coniunctionem respicimus, tunc demum unam personam merito nuncupamus.

ITEM EIVSDEM EX CAPITVLO QVINTO DECIMO

42 1 Hæc, inquit, Apollinaris arguunt uanitatem, qui pro ratione uel mente deum uerbum in adsumpta carne asserit habitasse. nam si non habuit humanam mentem adsumpta natura, deus quidem erat qui contra diabolum decertauit, deus etiam qui uictoriam operatus est; deo autem operante uictoriam, ego quidem de hac uictoria nihil utilitatis accepi, uelut qui nihil huic inferre potuerim, sed et lætitia quæ ex hac re Bal 332 contigit, priuor, super triumphis alienis exultans. tripudiat autem diabolus et extollitur et superbit atque gloriatur quasi cum deo luctatus ‹et a deo superatus› sit; magnum namque est illi etiam a deo superari.

ITEM EIVSDEM EX CAPITVLO SEXTO DECIMO

2 Conuenienter, inquit, diabolus deo dicere poterat: »ego, domine creator uniuersorum, non contra te certamen assumpsi. scio namque dignitatem tuam, intellego

17 *Aut collector Theodoreti et Theodori nomina confudit aut Theodoretus exscribit Theodorum, cf. Coll. Auell. 83, 123. 124 L V 445 = M VIIII 215* 19—23 *ex eadem uersione adfert Pelagius II in ep. III ad ep. Histriæ 139 [t. IIII 2 p. 130]*

42, 1. 2. 3 *excerpta sunt ex libro de incarnatione quem sub falso Cyrilli nomine Angelus Mai edidit in Nouæ bibliothecæ patrum t. II 15 p. 49. 50, 29 p. 68. 69*

8 exhibeantur *scripsi* exibeat *P* 11 tripudiet *scripsi* tripudiata *P* 15 necessaria *P* 17 constant *P* 18 numero quod modo *scripsi* numerus quomodo *P* 20 dubitationem *P* 24 ex eiusdem ex *P* 25 rationem *P* 27 erat *Γ* erit *P* 30 triduum phis *P* 31 et — superatus *suppleui ex Γ*

potestatem, cognosco dominationem, fateor seruitutem, quamuis refuga esse cognoscar. uictoriam uero cedo et angelis et omni cælesti multitudini, ex quibus aliquando et ego infelix extiteram. contra hunc autem suscepi certamen quem de limo formasti et ad imaginem tuam fecisti et ratione honorasti et paradisi ciuem constituisti et terræ marisque dominum demonstrasti. hunc seductione, non necessitate, decepi; hunc usque in hodiernum diem superare deicere ac morti tradere perseuero; hunc ad stadium perducens et mecum luctari præcipiens, ipse spectator adsiste et si uis etiam arte uti qua athletæ instituuntur, ostende luctari, demonstra et instituta certaminis, unge ut uoles, tantum ne luctanti auxilium præbeas. non enim sic audax ego et mente priuatus, ⟨ut⟩ aduersum te factorem certare pertemptem«. hæc ad saluatorem Christum iuste diabolus diceret, si non esset homo, sed deus qui pro homine decertaret.

Bal 333 EIVSDEM EX CAPITVLO TRICENSIMO

3 Dei filius homini inseparabiliter adiunctus eum disciplinam summæ uirtutis edocuit et a peccatorum iaculis inlæsum custodiuit et integrum et superiorem diabolica fraude monstrauit, mortemque ad breue tempus gustare permittens, protinus ab eius tyrannide liberauit et participatum ei propriæ uitæ contribuit ⟨et⟩ ad cælos euexit et
Hebr. 8, 1 ad dexteram sedere magnitudinis fecit et donauit illi nomen quod est super omne nomen,
Phil. 2, 9 dignitatem suam eidem conferens et appellationem naturæ eius assumens.

ITEM EPISTVLA EIVSDEM SCELERATISSIMI THEODORITI directa Nestorio iam in exilio pro sua perfidia constituto, qua satisfacit non honoris amore, sed ipsa ueritate conpulsum probasse se dogma beati Cyrilli, quem uocat Ægyptium, in damnatione uero eiusdem Nestorii nullo modo præbere consensum

43 Domino meo uere deoamantissimo et uenerando sancto patri Nestorio episcopo Theodoritus in domino salutem. Quod urbana me conuersatio et obsequium gloriaque non superet nec excelsis indigeam sedibus, arbitror tuam cognoscere sanctitatem. nam etsi nihil aliud, saltim solitudo ciuitatis, cuius dispensationem uideor esse sortitus, hanc
Bal 334 me philosophiam sufficienter edocuit. quam constat ad solitudinis cumulum etiam turbas habere causarum, quæ retardare plurimos ualeant etiam qui rebus talibus nimis exultant. nullus igitur tuæ persuadeat sanctitati quod ego præsul esse desiderans, clausis oculis uelut recta dogmata Ægyptia scribta susceperim. nam per ipsam fateor ueritatem, sæpius ea reuoluens et diligenter examinans, ab hæretica prauitate libera deprehendi, et aliquam illis inponere maculam formida ** bilis adprobetur uelut qui toto mundo causa perturbationis extiterit, et spero me nullis delictis pro hac re in die iudicii subiacere, quia iudex iustus explorat propositum singulorum. his autem quæ contra tuam uenerationem iniuste atque inique patrata sunt, nec si mihi utramque manum quis absciderit, potero præbere consensum, diuina procul dubio mihi cooperante gratia et infirmitatem animæ subleuante. hoc autem etiam his qui hæc exigunt, certum litteris feci et tuæ sanctitati quid eis a me rescribtum sit, exempla transmisi, quatenus agnoscat quod nullum tempus nos per diuinam gratiam commutauit nec

---

43 *duæ aliæ extant uersiones Latinæ, altera in Coll. Casin. 208, altera in Concilii quinti coll. V* [*L V 506. 507 == M VIIII 294*]

2 angeli *P* 5 hunc[2]] huc *P* 7 percipiens *P* 9 tantum nec tantum ne *P* lustanti *P* 10 ut *add. Garnier* 11 diabolum *P* 15 gustaret *P* 16 et *addidi* 17 omnem *P* 18 conferas *P*

26 solitudo *Conc. quint.* solido *P* 27 cumulum *Garnier* cumelentet *P* 31 ea *Garnier* ae *P* 32 aliquam *Garnier* alio quam *P* *lacunam statui, e. g. supplendo et* formidabilis *ita emendando* formida⟨ui, licet mihi non magis quam aliis illorum pater odi⟩bilis 35 patrata *Baluze* parata *P*

polypodas aut chamæleontas ostendit, quorum illi quidem petras, hi uero folia iuxta colores proprios imitentur.

Omnem quæ cum tua ueneratione est in domino fraternitatem ego et qui mecum sunt, plurimum salutamus.

EIVSDEM THEODORITI EX EPISTVLA QVAM PRO CONSOLATIONE Nestorianorum Constantinopolim destinauit, in qua dicit quod duas quidem naturas et cetera pietatis dogmata confiteatur Ægyptius, de iniquitate uero quæ in Nestorium commissa est, nulla sit correctio subsecuta, post alia Bal 335

44 Fidelis, inquit, deus, qui non patietur neque nos neque uos temptari super id quod possumus, sed faciet cum temptatione etiam exitum ut tolerare possimus et mendacium quidem redarguere ** quamuis et nunc assertio probetur mendacii confutata et ueritatis ostensa potentia. ecce enim qui saluatoris Christi naturas impia ratiocinatione confuderant et unam naturam ausi fuerant prædicare ac deitati passiones adiungere, propterea etiam sanctissimo et uenerando summo dei pontifici Nestorio resultarunt, uelut quodam camo et freno secundum prophetam maxillis omnino confractis et a prauis ad recta perducti, ueritatem iterum didicerunt, utentes eius assertione qui pro ueritate bella sustinuit. pro una namque natura duas in præsentiarum confitentur, anathematizantes eos qui permixtionem aut confusionem prædicant et deitatem Christi in passibilitate uenerantur, et carnis esse disserunt passiones et euangelicas diuidunt uoces et deitati quidem sublimes et deo dignas adscribunt, humiles autem adsignant humanitati. talia namque nunc ab Ægypto scripta delata sunt. [1 Cor. 10, 13; Ps. 31, 9]

ITEM EPISTVLA EIVSDEM THEODORITI QVAM MISIT ANDREAE Samosateno episcopo lectis sancti Cyrilli pontificis Alexandrini litteris ad Berœam directis Bal 336

45 Magnificus uir Aristolaus ab Ægypto magistrianum cum litteris Cyrilli destinauit, quibus anathematizat Arrium Eunomium et Apollinarem eosque qui deitatem Christi passibilem dicunt et qui confusionem atque permixtionem duarum asserunt naturarum. et super hoc quidem gauisi sumus, quamuis propositionem nostram ille diffugerit, exigit autem subscribtionem factæ dudum damnationis et ut anathematizetur sancti episcopi dogma Nestorii. scit autem uestra sanctitas quod si quis indiscrete doctrinam anathematizet eiusdem sanctissimi et uenerabilis episcopi, idem est ac si pietatem anathematizare uideatur. oportet ergo, si omnino conpellimur, eos anathematizare qui purum dicunt hominem Christum, aut qui in duos filios unum dominum nostrum Iesum Christum diuidunt, et qui eius abnegant deitatem et cet.

ITEM EIVSDEM THEODORITI AD ALEXANDRVM HIERAPOLITANVM Syriæ præsulem adseuerantis numquam se in damnatione Nestorii præbere consensum

46 Existimo præ omnibus maxime satisfactum esse domno meo sanctissimo et uene-

---

44 *Totius epistulæ alia uersio extat in Collectione Casinensi 227*

45 *Totius epistulæ alia uersio extat in Collectione Casinensi 150*

46 *Totius epistulæ alia uersio extat in Collectione Casinensi 155* 37 — p. 172, 3 Existimo — facta est *affert Pelagius in ep. III ad episc. Histriæ 128 t. IIII 2 p. 129*

1 cahamaleontas *P* quorum *scripsi* quod *P* petrans *P* 5 THEODORI *P* 7 ægyptii *P* 11 redarguere *scripsi* redarguet *P* *lacunam statui, cf. Coll. Cas.* et falsitatem quidem conuincere ualeamus, ueritatem uero lucidius comprobare 15 pontifice *P* 16 ad prauis *P* perducti *scripsi* perductis *P* 17 utentis *P* 23 epm̄ *P* 24 ad Berœam *scripsi* a berœa *P* 25 magisterianam *P* 33 nostrum *Garnier* non *P*

Bal 337 rando Iohanni episcopo quod nullatenus adquiescam in damnationem domni mei sanctissimi et uenerandi Nestorii episcopi præbere consensum, quæ in Tarso et Chalcedone et Epheso facta est. meminit enim et eorum quæ nuper apud Antiochiam post nostrum regressum a nobis sæpe deprompta sint. nullus igitur tuam decipiat sanctitatem quod ego adquiescam hoc aliquando facere, deo procul dubio mihi cooperante et confortante.

EIVSDEM THEODORITI EX EPISTVLA QVAM DIREXIT Himerio episcopo Nicomediæ, inter alia

47 Intentionem nostram certam tuæ facimus sanctitati quod lectis ex Ægypto litteris destinatis et apud nos sæpe discussis, inuenimus eas doctrinæ quidem congruentes ecclesiæ, duodecim uero capitulis contrarias esse probauimus, quæ usque in præsentiarum inpugnare perstitimus. placuit igitur nobis ut si sanctitas uestra receperit ecclesias diuinitus sibi commissas, Ægyptiis quidem et Constantinopolitanis communicemus aliisque qui contra nos cum eis militasse monstrantur, quia nostram fidem, magis autem apostolorum se habere professi sunt, damnationi uero uenerandi et sanctissimi Nestorii, quæ facta dicitur, non præbere consensum. iniquum namque uere et impium conprobamus, si isdem criminibus quibus et socius eius, reus extiterat, illi quidem ueniam largiri, huic autem ostium pænitentiæ claudere; multo igitur magis iniquum et magis impium est innocentem morti tradere. sciat sanctitas uestra quod non prius eis Bal 338 communicandum esse censemus quam uestras recipiatis ecclesias. hæc autem non solus ego, sed omnes sanctissimi nostræ regionis episcopi habito consilio decreuerunt.

EIVSDEM THEODORITI AD ALEXANDRVM HIEROPOLITANVM

48 Et ante iam tuæ sanctitati prædixi quia si domini mei uenerabilis et sanctissimi episcopi Nestorii fuerit dogma damnatum, nec ego his qui hoc faciunt, communicabo. quod si tuæ sanctitati placuerit id ipsum litteris inserere quæ Antiochiam diriguntur, hoc fiat. ne ergo differatur, obsecro tuis hærendo uestigiis.

EIVSDEM THEODORITI AD EVNDEM ALEXANDRVM POSTEA quam resciuit Iohannem Antiochenum episcopum anathematizasse dogma Nestorii, post alia

49 Non, inquit, tuam lateat sanctitatem quod postea quam legi epistulam quæ imperatori directa est, nimis animo dolui, quia manifeste cognosco quod is qui hanc scribsit, id ipsum sentiens, indiscrete atque inique damnauit eum qui nihil præter doctrinam suam noui aliquid docuit. sed anathematismus insertus, licet idoneus sit amplius quam consensus damnationis eius turbare lectorem, tamen quia non indiscrete, sed sub quadam ⟨definitione positus est,⟩ solacium præstitit. nec enim dixit: »anathematizamus doctrinam eius«, sed »quæcumque aliter dixit aut sensit quam doctrina apostolica continet«.

---

47 *Totius epistulæ alia uersio extat in Coll. Casinensi 160* 13. 14 damnationi — consensum *affert Pelagius in ep. III ad episc. Histriæ 126* [*t. IIII 2 p. 129*]

48 *Totius epistulæ alia uersio extat in Coll. Casinensi 187* 21/22 *adfert Pelagius II in epistula III ad ep. Histriæ 127* [*t. IIII 2 p. 129*]

49 *Totius epistulæ alia uersio extat in Coll. Casinensi 236*

2—4 quæ — facta est] *falsa translatio, cf. alteram uersionem*

9 duodecimus *P* 10 prestitimus *P* 11 commissa ægyptiis quidem commissa *P* 12 monstratur *P* 15 exsterat *P* 19 epm *P* 20 HEROPOLITANVM *P* 32 definitione positus est *addidi* consideratione positus est *Garnier*

ITEM EX GESTIS QVAE CONTRA DOMNVM ANTIOCHENVM episcopum conscribta sunt, in Bal 339 quibus accusatur idem Domnus quod eo præsente palam in ecclesia ausus sit idem nefandissimus Theodoritus post obitum sanctæ recordationis Cyrilli Alexandrini pontificis insultans beatæ dormitioni eius ita proferre

50 Nemo iam neminem blasphemare conpellit. ubi sunt qui dicunt quia deus est qui crucifixus est? non est crucifixus deus, homo crucifixus est Christus Iesus; deus autem templum suum ex Dauid [templum suum] suscitauit, sicut idem Dauid ante prædixit. homo generat hominem; natura uero dei filius deus uerbum. Christus autem filius est Dauid, sed dei filii templum est. contentio ultra iam non est: sub uno iugo Ægyptus et Oriens conuenerunt; mortua est inuidia et consepulta illi est hæresis. iam quiescant qui passum prædicant deum.

Constat hunc Theodoritum per hæc scribta sua cum Nestorio ac Theodoro iure damnari. cuius autem perfidiæ sit etiam præfatus Theodorus, ex scribtis eius, quæ de Græcis transtulimus, adprobemus.

Theodori Mampsuestini episcopi de secundo codice libro quarto, folio decimo contra sanctum Augustinum defendentem originale peccatum et Adam per transgressionem mortalem factum catholice disserentem

51 1 Tantis extantibus quæ demonstrent Adam sic ex terra formatum ut mortalis Bal 340 prorsus existeret, erga cibum proprium uoluit occupare sermonem, nec exinde ualens aduertere ueritatem, pro dogmate uero seductorio ex mendacio aduocationem iungens. non ait »mortales eritis«, sed morte moriemini, prorsus existentibus natura mortalibus Gen. 2, 17 inferre mortis experientiam comminatus, quam etiam iuxta morem propriæ benignitatis ad effectum perducere distulit. sicut enim cum dicit qui effuderit hominis Gen. 9, 6 sanguinem, sanguis eius pro eo fundetur, non hoc dicit quia qui occiderit hominem, erit mortalis, sed quia dignus est huiusmodi morte damnari, sic et in præsentiarum dixit morte moriemini, non quod tunc mortales fierent, sed quod digni
2 essent qui mortis sententiam pro transgressione referrent. sed et diuinam sententiam quam post peccatum deus Adæ inferre uidetur, aduerte. sic enim dicit: quia audisti Gen. 3, 17-19 uocem uxoris tuæ et comedisti de ligno de quo præceperam tibi de hoc solo non comedere, ex eo comedisti, maledicta terra in operibus tuis; in tristitia comedes eam omnibus diebus uitæ tuæ. spinas et tribulos proferet tibi et comedes fenum agri et in sudore uultus tui comedes panem tuum, donec reuertaris in terram, <de qua sumptus es, quia terra es

1 *Quæ ista contra Domnum gesta sint, prorsus obscurum; certe in eis quæ contra illum in altera synodo Ephesena [Abhdlg. d. Gött. Ges. d. Wiss. XV 1, 114 sq.] conficiebantur, nihil eiusmodi inter multas Theodoreti uituperationes profertur. ipsa quæ Theodoreto per fraudem, ni fallor, adscribuntur uerba, in Concilii quinti collatione V [L V 508 = M VIIII 297] extant aliter translata, sed deest gestorum testimonium*

15—17 *Hos Theodori libros eosdem esse uidit H. de Noris [Hist. Pelagian. p. 59] atque eos quos describit Photius bibl. 177:* ἀνεγνώσθη βιβλίον οὗ ἡ ἐπιγραφή· Θεοδώρου Ἀντιοχέως πρὸς τοὺς λέγοντας φύσει καὶ οὐ γνώμηι πταίειν τοὺς ἀνθρώπους. διαπεραίνεται μὲν αὐτῶι ὁ πρὸς αὐτοὺς ἀγὼν ἐν λόγοις ε̄ κτλ. *ex eis quæ secuntur, apparet libros contra Hieronymum esse scriptos*

21 sq. *cf. Phot. l. c. p. 122ᵇ 6* τὸ λέγειν αὐτὸν [*Theodorum*] ἀπ' ἀρχῆς μὲν θνητὸν πεπλάσθαι τὸν Ἀδάμ, ἐνδείξει δὲ μόνον, ἵνα μισήσωμεν τὴν ἁμαρτίαν, σχηματίσαι οὕτω τὸν θεὸν ὡς διὰ τὴν ἁμαρτίαν ἀντὶ τιμωρίας ἐπιτέθειται ὁ θάνατος

4 dormitionis *P* 7 templum suum *del. Garnier; alia habet hoc loco Conc.* 12 constant *P* sua *Baluze* sunt *P* 15 mamsuestini *P* 20 aduocatione *P* 22 more *P* 27 transgressionem *P* 33 — p. 174, 1 de qua — terram *suppleui*

et in terram⟩ *reuerteris.* hoc autem per hæc comminatus est quod ærumnosam uitam habiturus esset, cum labore deinceps fructus de terra sumpturus, quibus aleretur atque subsisteret, nequaquam habens, ut pridem, tantam propositam largitatem quanta ex paradisi copia fruebatur. non enim operari terram pro supplicio dedit deus, quasi Gen. 2, 15 ex immortali natura ⟨in⟩ mortalitatem homines transferens, quando quidem et paradisum Bal 341 ei, ut operaretur et custodiret, indixit; pro tanta uero pristina largitate et uoluptate paradisi ærumnosam eius fore sustentationem de terræ fructibus comminatur. nam prorsus ut mortalis factus, et tunc paradisi fructibus indigebat, sicut nunc terræ fructus inquirit, et pro supplicio pristinis fraudatus deliciis, hac ærumnosissima laboriosissimaque
3 conuersatione multatur. unde ad postremum consequenter adiecit *quia terra es* Gen. 3, 19 *et reuerteris in terram*, hinc etiam mortalitatem naturæ significans. non enim ⟨ut⟩ inmortali et nunc primum incipienti sententiam mortis excipere, sicut sapientissimi defensores peccati originalis, immo potius patres peccati mirabiles adseuerant, uocabulum huic terræ conposuit, sed ut ab exordio naturaliter effecto mortali appellationem hanc congruere iudicauit, diuina scribtura hoc de hominibus uocabulum ad ostensionem Ps. 102, 14-16 corruptibilis et resolubilis eorum naturæ sæpius assumente. nam *recordatus est*, inquit, *quia puluis sumus. homo, sicut fenum dies eius, et sicut flos agri, ita florebit, quia spiritus pertransiuit in eo et non erit amplius locus eius.* uult autem dicere quod corruptibiles et resolubiles omnes sumus in modum feni parumper florentis pereuntisque post paululum. nam ad breue quidem tempus uitam ducimus, ad non existendum uero deinceps omni modo peruenimus. sic Gen. 18, 27 et Abraham *ego sum*, inquit, *terra et cinis* pro eo ac si diceret: non sum dignus cum tanto deo conloqui, homo factus e terra et omnimodis hoc futurus. magis ergo dicere debuit quia terra eris et in terram reuerteris, si quidem nunc primum fieret natura mortalis.

Bal 342 EIVSDEM THEODORI RX SECVNDO CODICE LIBRO TERTIO ANTE QVATTVOR FOLIA FINIS LIBRI

4 Sed nihil horum perspicere potuit mirabilis peccati originalis assertor, quippe 2 Tim. 3, 15 qui in diuinis scribturis nequaquam fuerit exercitatus nec *ab infantia* iuxta beati Pauli uocem *sacras didicerit litteras*, sed siue de scripturæ sensibus siue de dogmate sæpe declamans multa frequenter inepta proprie communiterue de ipsis scribturis dogmatibusque plurimis inpudenter exprompsit. nam potentiæ metus nullum contra sinebat effari, sed tantummodo taciti, qui diuinarum scribturarum habebant notitiam, detrahebant. nouissime uero in hanc dogmatis reccidit nouitatem qua diceret quod ira atque furore deus Adam mortalem esse præceperit et propter eius unum delictum cunctos et necdum natos homines morte multauerit. sic autem disputans non ueretur nec confunditur ea sentire de deo quæ nec de hominibus sanum sapientibus et aliquam iustitiæ curam gerentibus umquam quis æstimare temptauit. sed nec illius diuinæ Ezech. 18, 2-4 uocis recordatus est quod non diceretur *ulterius ista parabola in Israhel: patres manducauerunt uuam acerbam et filiorum dentes obstupuerunt, quia hæc dicit Adonai dominus: dentes eorum qui manducauerunt uuam acerbam, obstupescent*, ostendens per hæc quod alterum pro altero iuxta quorundam errorem deus omnino non puniat, sed unusquisque pro delictis suis redditurus est rationem. Rom. 2, 6 his consona beatus quoque Paulus adnectit: *deus*, inquit, *qui reddet unicuique*

---

1 comminatus *Garnier* omnia natus *P* 1/2 ærumnosam uitam *Garnier* uerumnosam bitam *P* 5 in *add. de Noris et Garnier* 7 erumnosa *P* 9 hæc *P* 10 es] est *P* 12 ut *addidi* 17 et sicut et *P* 21 dicimus *P* 27 perspicere *de Noris* prespicere *P* 30 communiter uide ipsis *P* 33 hac *P* 36 confuditur *P* 37 æstimaret *P* 39 obstipuerunt *P* 41 obstipescent *P* 43 consonat *P*

secundum opera sua et unusquisque nostrum onus suum portabit et Gal. 6, 5
tu quid iudicas fratrem tuum? aut tu quare spernis fratrem tuum? Bal 343 Rom. 14, 10
5 omnes enim adstabimus ante tribunal Christi. sed uir mirabilis propter unum
peccatum Adæ tanto furore commotum arbitratus est deum, ut et illum atrocissimæ
pœnæ subderet et ad uniuersos omnes posteros eius parem sententiam promulgaret [et],
inter quos quanti iusti fuerint, non facile numerare quis poterit. ex quibus eum
maxime considerare conuenerat quod ualde uideretur incongruum Noe Abraham Dauid
Moysen et reliquos innumerabiles iustos obnoxios pœnæ redditos ob eius delictum et
unum atque ex gustu arboris adprobatum et quod sic ultra modum iustitiæ iram suam
deus extenderit, ita ut tot iustorum uirtutes cunctas abiceret eosque propter unius
peccatum Adæ tanto supplicio manciparet. nam etsi nihil aliud, saltem de Abel
mente perpendens conuenienter æstimare debuerat, qui primus iustus existens, primus
est mortuus. et si quidem mortem deus ad pœnam statuerat hominum, quomodo
non impietatis erat extremæ uiuere quidem eum qui fuit causa peccati, uiuere etiam
cum illo et Euam malitiæ repertricem (prætermitto autem diabolum in immortalitate
hactenus perdurantem), primum uero iustum repertoremque uirtutis primumque diuini
cultus curam gerentem ante omnes pœna peccantium fuisse perculsum? oportebat
autem sapientissimum uirum et de Enoch, qui non est mortuus, diligenter expendere.
non enim tanta uirtute uel pietate præditus fuit, ut melior omnibus existeret, Moyse
dico et prophetis apostolisque uel [de] reliquis omnibus de quibus ait beatissimus Paulus Bal 344 Heb. 11, 38
quibus dignus non erat mundus, ita ut illis mortuis ipse solus sine mortis
experientia perduraret. sed iam ab initio deus hoc habuit apud se definitum ut
primum quidem mortales fierent, postmodum uero immortalitate gauderent, sic ad
utilitatem nostram fieri ipse disponens.

6 Et post paululum: Manifestius, inquit, hæc eadem deus ostendit, cum transfert
Enoch et immortalem facit. nam si per peccatum causa supplicii deus intulit mortem
nec olim definitum hoc habuit apud se, ineffabiliter pro nobis iuxta propriam sapientiam
cuncta dispensans, nequaquam Enoch quidem immortalis existeret, dominus autem
Christus ad mortis experientiam perueniret.

7 Et post paululum: Idcirco, inquit, dominus auctor omnium bonorum hominibus
factus est, ut sicut Adam primi et mortalis status extitit inchoator, ita et ipse secundi
et immortalis status initiator existens, primitus Adæ prioris naturalia custodiret, dum
nascitur ex muliere, dum pannis inuoluitur et paulatim ætatis incrementa sortitur
(Iesus enim inquit, proficiebat ætate et sapientia et gratia coram deo et Lc. 2, 52
hominibus), dum circumcisionem suscipit, dum iuxta legalem consuetudinem deo
adsistit in templo parentibusque subicitur et conuersationi legitimæ mancipatur. sic
etiam ad expletionem reliquorum et mortem, utpote naturæ tributam, postremo suscipit,
ut secundum legem humanæ naturæ moriens et a mortuis diuina uirtute resurgens,
initium cunctis hominibus, qui mortem secundum propriam naturam suscipiunt, fieret
ut a mortuis surgant ⟨et⟩ ad immortalem substantiam commutentur. sicut enim Bal 345
conformes Adæ secundum statum præsentem sumus omnes effecti, sic Christo domino
iuxta carnem conformes efficiemur in posterum. transfigurabit enim corpus Phil. 3, 21

---

1 portauit *P* 4 Adæ *de Noris* de *P* 5 et *del. de Noris* 10 tot iustorum *Garnier ex codice Bellouacensi secundum Baluzii testimonium* totius quorum *P* 13 statueram *P* 14 uiueret etiam *P* 15 eua *P* 17 pœna *de Noris et Garnier* pæne *P* 19 moysi *P* 20 prophetas *P* de *del. Garnier* 23 immortalitatem *P* 27 propiam *P* 28 dispensas *P* 31 primo *P* 32 immortalis *de Noris et Garnier* immortalitatis *P* 36 adsistit *scripsi* adstitit *P* 40 et *add. de Noris et Garnier* 41 presentes *P* 42 transfigurauit *P*

1 Cor. 15, 48. 49 humilitatis nostræ conformes fieri corpori gloriæ suæ, et qualis terrenus, tales et terreni, et qualis cælestis, tales et cælestes, et sicut portauimus imaginem terreni, portemus etiam imaginem cælestis, ostendens quod primi status Adæ participes facti, necessario etiam secundi Adæ Christi domini secundum carnem futuri status participium consequemur, utpote qui ex hac eadem natura constet exortus et cuncta quæ fuerant naturæ, susceperit et ideo sustinuerit mortem, ut mortem naturæ suscipiens et a mortuis resurgens, naturam liberam morte perficeret. et mortem quidem propterea suscepit, peccatum uero nequaquam, sed ab hoc inmunis omnino permansit. quod enim erat naturæ, id est mortem, indubitanter assumpsit; peccatum uero, quod non erat naturæ, sed uoluntatis, nullo pacto suscepit. quod si fuisset in natura peccatum iuxta sapientissimi huius eloquium, peccatum in natura prorsus existens necessario suscepisset.

EIVSDEM THEODORI DE CODICE II EX LIB̄ III FOLIO XVIII

8 Si, inquit, peccaturum deus nesciebat Adam, sit horum sapientia sapientissimorum et ista responsio. quod hoc insanissimum est uel in cogitatione percipere, manifestum
Bal 346 est quod et peccaturum eum nouerat et propter hoc procul dubio moriturum. quomodo ergo non est extremæ dementiæ credere quod primitus eum immortalem in sex horis fecerit (nam tantæ fuerunt a conditione eius usque ad comesionem, quoniam quidem sexto die factus e terra et comedens contra diuinum mandatum, de paradiso pulsus est), mortalem uero post peccatum monstrauerit? certum est enim quia si eum inmortalem esse uoluisset, nec intercedens peccatum dei sententiam commutasset, quia nec diabolum fecit sex <horis> ex immortali mortalem, <et> quidem cunctorum malorum existentem principium.

EIVSDEM THEODORI II CODICE EX LIBRO III FOLIO XXV

9 Non enim, inquit, his qui ab Adam usque ad aduentum Christi domini in tantis
Hebr. 11, 32-38 fuerunt impietatibus et iniquitatibus quantas beatus Paulus propriis uerbis expressit, ut in superioribus <est> ex eius declaratum uocibus, tamquam magnum quiddam resurrectionis collaturus est præmium, si eos suppliciis quibusdam sine fine et sine correctione tradiderit. nam ubi iam loco muneris resurrectio computabitur, si pœna sine correctione resurgentibus inferetur?

Et post paululum: Quis, inquit, ita demens, ut tantum bonum credat materiam fieri resurgentibus infiniti supplicii, quibus utilius erat omnino non surgere quam tantorum et talium malorum post resurrectionem sub infinitis pœnis experientiam sustinere?

Bal 347 EIVSDEM THEODORI EX VIII SERMONE CATECHISMI FOLIO VII

10 Nec enim, inquit, si duas dicimus in Christo naturas, necessario fiet ut duos filios

---

10—12 *cf. Phot. bibl. 177 p. 122*[a] *29* τέταρτον . . ὅτι οὐδ' ὁ Χριστὸς . . ἅτε τὴν ἡμαρτημένην φύσιν προσειληφώς, οὐδ' αὐτὸς ἐκαθάρευεν ἀπὸ ἁμαρτίας

25—33 *Phot. bibl. 177 p. 122*[b] *5* αἵρεσιν . . . ὦπται . . . τὴν 'Ωριγένους κατά γε το τέλος ὑποφωνεῖν τῆς κολάσεως

35 — p. 177, 1 *ex alia uersione adfert Facundus 9, 3* [in libro ad baptizatos scripto]

1 corporis *P* 2 tales[2]] talis *P* 5 consequemur *de Noris* consequimur *P* hæc *P* 6 fuerat *P* 7 mortem *P* 8 suscipit *P* ob *P* 10 pacto *de Noris et Garnier* peccato *P* suscipit *P* 17 immortalem *de Noris et Garnier* mortalem *P* 18 comesionem *scripsi* commissionem *P* comestionem *Baluze* 21 inmortale *P* 22 horis *addidi* et quidem *Garnier* quidem *P* equidem *P corr.* 23 existente *P* 27 est *addidi, post* declaratum *de Noris* 29 muneris *de Noris et Garnier* numeris *P* 32 quantantorum *P* 34 CATACISMI *P*

aut duos dominos asseramus, quia hoc arbitrari extremæ probatur amentiæ. omnia
enim quæcumque secundum aliquid duo sunt, secundum aliquid unum, non interimunt
per unitatem utriusque diuisionem. ego enim et pater unum sumus; sed non Ioh. 10, 30
quia unum, neganda utriusque proprietas. et alibi de uiro et uxore pronuntians ait:
iam non sunt duo, sed una caro; sed non quia una caro uir et uxor, iam non sunt Mt. 19, 6
duo. manent enim duo iuxta quod duo sunt, et unum iuxta quod unum. secundum
hunc modum et hic duo sunt natura, sed unum coniunctione: duo natura, quia multa
naturarum diuersitas; sed unum coniunctione, quia indiuisam uenerationem, quod
sumptum est, cum suscipiente sortitur, uelut templum eius indiuiduum perseuerans.
12 omnia enim quæcumque duo dicuntur, tunc duorum continent usian, quando alterum
alteri indifferens creditur, iuxta quod duorum uocabulum connumerationemque sortitur.
uerbi gratia, quattuor bestias diuina scriptura commemorat, ursum pardum leonem et Dan. 7, 3-7
aliam quæ has inmanitate præcellat, et ideo sunt quattuor, quod unaquæque bestia nihil
minus iuxta substantiam reliquis bestiis existere conprobatur. duorum, inquit, Ioh. 8, 17
hominum testimonium uerum est, quia hoc uterque natura quod alter est. sic
et illud nemo potest duobus dominis seruire, quia præbenti seruitium tamquam Mt. 6, 24
13 domino nihil minus uterque est dominus. ita et hic, si uterque secundum substantiam Bal 348
esset filius et dominus, possent aliquo modo duo filii et domini nuncupari secundum
numerum personarum; quoniam uero hic quidem secundum substantiam filius existit
et dominus, hic autem secundum essentiam nec filius nec dominus approbatur, con-
iunctione uero quæ ei facta cum illo est, isdem participasse cognoscitur, idcirco unum
filium et dominum dicimus, principaliter quidem intellegentes eum filium et dominum
qui secundum substantiam utrumque uere esse creditur et uocatur, complectentes autem
cogitatione et illum qui inseparabiliter ei coniungitur et per ineffabilem cum eo copulam
14 filii et domini particeps æstimatur. itaque sicubi filium hunc qui sumptus est, diuina
scriptura commemorat, relatione suscipientis iuxta unitatem dicimus eum filium nun-
cupari. cum enim dicit de filio suo, qui factus est ex semine Dauid Rom. 1, 3
secundum carnem, ** non deum uerbum dicat, sed formam serui susceptam. non
enim deus est secundum carnem nec deus ex semine Dauid factus est, ** quem filium
beatus Paulus euidenter appellat. intellegimus autem eum filium, non quod per se
dicatur filius, sed quod illa coniunctione quam habet cum eo qui uere est filius, taliter
nuncupetur. misertus est creator perditæ creaturæ et sine conmixtione format
infantem, perducit ad ætatem uirilem, incrementorum quidem processu naturæ similitu-
dinem pro modo credulitatis insinuans, occulte uero eidem copulatus existens. non
aberat, cum formaretur, non diuidebatur, cum nasceretur, loquenti coniunctus et præsens Bal 349
in eius actibus perseuerans atque ubique sua conexione sine peccato custodiens.

DIODORI TARSENSIS EPISCOPI DIVIDENTIS DEITATEM CHRISTI AB EIVS HVMANITATE

52 1 Iesus, inquit, proficiebat et ætate et sapientia. hoc autem de uerbo Lc. 2, 52
dei non potest dici, quia deus perfectus natus est de perfecto, sapientia de sapientia,

---

27—30 *adferuntur in Coll. Auell. 83, 136 et in Concilii quinti collatione V* [*L V 446 = M VIIII 217*] ex libro ad baptizandos

6 *post* sunt duo *in mg. habet* sed una caro sed non quia caro uir et uxor, iam non sunt duo *P* 9 suspiciente *P* 10 usian *scripsi* usum *P* 16 preuenti *P* 26 relationem *P* 28 *qualia exciderint, apparet ex Conc. et Coll. Auell.*: certum quidem quod filium hic eum qui ex semine Dauid factus est secundum carnem non deum *Baluze* nondum *P* 29 *exciderunt qualia habent Conc. et Coll. Auell.*: sed sumptus pro nobis homo 36 ubique *scripsi* ibique *P*

uirtus de uirtute. ipse igitur non proficit; nec enim inperfectus est, ut ad perfectionem incrementis indigeat. non enim ei mox formato uel edito omnem propriam sapientiam deitas contulit, sed hanc particulatim corpori tribuebat.

EIVSDEM DIODORI

2 Dicite, inquit, eis: p r o p h e t a m u o b i s s u s c i t a b i t d o m i n u s d e u s u e s t e r
Deut. 18, 15 e x f r a t r i b u s u e s t r i s t a m q u a m m e. ex fratribus non est deus uerbum; propheta namque est, qui gratiam spiritus accipit et futura prædicit, ministrans spiritui ad pronuntiandum ea quæ uentura sunt. deus igitur uerbum cui ministerium præbuit aut cuius propheta monstratus est? uides ergo quia diuina scribtura caute pronuntiat.

ITEM EIVSDEM DIODORI

3 Precor, inquit, attendite. dicunt ad nos: »ut quid separatis«? ergo uos respondete, qui non separatis: numquid deus uerbum in nouissimis est temporibus?
Bal 350 »quid«? aiunt, »putasne hoc dicunt«? nequaquam, sed ** ante sæcula est. et si ante sæcula est quod est ex semine Dauid, multo magis ipse Dauid, ex quo est semen. sed non est Dauid ante sæcula; nam multis hominibus probatur esse posterior et post uiginti octo generationes a Dauid id quod est ex semine Dauid. si autem ante sæcula est quod in uulua formatum est, non est ex semine Dauid et diuina scribtura mentitur.

ITEM EIVSDEM DIODORI

4 Homo ungitur Iesus, dominus noster uerbum non ungitur. uerbum namque maius est Christo, quia Christus per sapientiam magnus effectus est. uerbum enim de sursum est, Iesus autem Christus homo hinc est. Maria non peperit uerbum (nec enim erat ‹ante sæcula› Maria), sed hominem nobis similem genuit, meliorem uero per omnia, quia de spiritu sancto.

ITEM EIVSDEM DIODORI

5 Ad diligens cautumque dogmatum uos examen euehimus; laboramus propter uos, ne rationem domino reddamus pro nostro silentio. perfectus ante sæcula filius perfectum eum qui ex Dauid probatur, adsumpsit, filius dei filium Dauid. dices ergo mihi: duos filios prædicas? non dico duos filios Dauid: numquid deum uerbum filium Dauid asserui? sed nec duos filios dei secundum substantiam dico: numquid enim duos filios assero de dei substantia genitos? ante sæcula autem dei uerbum habitasse dico in eo quod ex Dauid semine comprobatur.

Bal 351

ITEM EIVSDEM DIODORI

6 Non sic, inquit, in eo qui est ex semine Dauid, sicut in prophetis habitauit deus uerbum. illi enim particulari quadam et modicata quantitate sancti spiritus gratia fruebantur, hic autem in his quibus interdum erant illi, iugiter permanebat et gloria

---

4 *Græce extat apud Leontium [Mai, scriptt. uett. coll. 6 = Migne, PG 86, 1392]; ibi locus adscribitur Paulo Samosateno cf. L III 338 = M IIII 1009* 5 *Græce extat apud Leontium ll. cc. [= 1385]; inscribitur* Διοδώρου κατὰ συνουσιαστῶν λόγος ᾱ

5 suscitauit *P* 8 ministerium *Garnier* mysterium *P* 12 respondite *P* 13 *lacunam statui e. g. supplendo* quod qui in nouissimis temporibus natus est 15 posteor *P* 19 homo — non ungitur] ἄνθρωπος χρίεται· ὁ λόγος οὐ χρίεται. ὁ Ναζωραῖος χρίεται ὁ κύριος ἡμῶν *codd. Græci*; ὁ Ναζωραῖος χρίεται *est uaria lectio pro* ἄνθρωπος χρίεται 22 ante sæcula *Γ om. P* 34 quantitatem *P* 35 in quibus *Garnier*

uerbi ac sapientia replebatur. alter intellegendus procul dubio præter eum et subsistens proprie filius ac seorsum; non enim uerbum semet ipsum sapientia replebat et gloria, sed alteri potius hæc quæ sunt insignia, conferebat. adoramus purpuram propter indutum et templum propter habitatorem, formam serui ‹propter› formam dei, agnum propter pontificem, assumptum propter assumentem, formatum in utero uirginali propter omnium conditorem. his confessis rebus, unam offer uenerationem; non nocebit adoratio una, si res fueris ante confessus. ** unam dicis uenerationem; sed per unam uenerationem introducis blasphemiam, ut si una est adoratio, sit et una substantia.

BLASPHEMIAE HIBAE EDESSENORVM EPISCOPI

53 1 Non, inquit, inuideo Christo cum factus est deus. quod enim ipse factus est, ego factus sum, quia meæ naturæ est.

ITEM EIVSDEM HIBAE CVM POPVLVM ALLOQVERETVR IN PASCHA

2 Hodie Iesus factus est immortalis.

3 Et iterum: Quando, inquit, accessit ad eum Maria post resurrectionem, dicit ei: Bal 352
noli me tangere. æstimabat enim illa ipsum dominum esse qui fuerat, et nesciebat Ioh. 20, 17
quia post resurrectionem perfectus fuerat factus.

54 1 EVTHERII HAERETICI REPREHENDENTIS SCORVM PATRVM DOCTRINAM et maxime beati Cyrilli Alexandrini pontificis quam de Christo protulit dicens: passus est inpassibiliter. quæ sententia catholicæ ueritatis auctoritate munita hoc asserere nititur ut unus idemque dei filius secundum deitatem inpassibilis, secundum carnem passibilis esse credatur, sicut et sanctus Ambrosius Mediolanensis episcopus in libro de incarnatione Christi (de incarn. 36) his disserit uerbis: idem enim patiebatur et non patiebatur, moriebatur et non moriebatur, sepeliebatur et non sepeliebatur, resurgebat et non resurgebat, quia corpus proprium suscitabat. sed Nestorii sectatores unum in duos filios diuidentes, alterius passiones et alterius uoluntates secernentes, nec credunt natum deum de uirgine secundum carnem nec dicunt deum secundum carnem crucis iniuriam pertulisse, sed hominis has contumelias asserentes, arcanum salutiferæ dispensationis a uerbo dei secernunt ac sic ingrati tantis eius beneficiis approbantur. sed iam supra dicti Eutherii uersuta prauitas et nihil apud fideles ulterius ualitura pandatur:

2 O, inquit, inconsiderata sapientia, o lusoria disciplina ædificans simul et destruens, sicut infantes ludere in arena conspicimus. passus est inpassibiliter. priusquam audiam quod passus est, intellegentia quod passus est, fugit. inlatum namque in- Bal 353
passibiliter non sinit manere quod passus est [inpassibiliter]. si passus est, quomodo

51 1 *Syriace extant in Gestis synodi Ephesenæ alterius Abhdlg. d. Gött. Ges. d. Wirss. XVI p. 40, 20 et sæpius cf. Gesta Chalcedonensia L IIII 652 = M VII 229* 2 *Syriace extant l. c. p. 44, 17 et sæpius* 3 *nusquam inueni*
52 2 *Græce extant in Confutationibus Athanasio falso adscriptis [cf. G. Ficker, Eutherius von Tyana, Leipzig 1908] t. 2, 499 Montf. = Migne, PG 28, 1357]*

1 ac] hac *P* 4 propter *add. Garnier* 7 *lacunam statui e. g. supplendo* etiam non confessus 18 reprehendentis *Baluze* REPREHENDERIT IN *P* 25 sectatoris *P* 26 secernentes *scripsi* se uirtutes *P* separant *Garnier* separantes *Baluze* 32 inconsiderata *dupliciter scripsit P* 34 intellegentiam *P* 35 inpassibiliter *del. Garnier*; *plura et alia habet Γ*

inpassibiliter? si inpassibiliter, quomodo passus est? fabulemur ineffabiliter, ut sentiatur insensibiliter? quis umquam uidit ruentem sine ruina, resurgentem sine resurrectione, dolentem sine dolore, sapientem sine sapientia, iuuantem sine adiutorio, soluendum insolubiliter, ut admittam passum inpassibiliter?

3 Et post pusillum: Paulus, inquit, in tertium cælum conscendens et ineffabiles in
2 Cor. 12, 2 paradiso sermones audiens, nihil tale protulit, forsitan istis expositionem sublimissimam
Heb. 5, 8. 4, 15 derelinquens. hic enim non dixit »passus est inpassibiliter«, sed didicit, inquit, ex his quæ passus est subiectionem et temptatus per omnia iuxta similitudinem absque peccato. temptatum procul abstulit talium deliramenta uerborum. qui enim per omnia temptatus est iuxta similitudinem, si passus est, ⟨non⟩ inpassibiliter passus est, ut per omnia similitudo seruetur; aut certe alii monstrentur inpassibiliter passi, ut custodiatur eorum similitudo, quam gessit. itaque aut saluatorem passum ueraciter confitendum est aut alios quoque credendum inpassibiliter passos, ad quorum temptatus similitudinem dominus prædicatur. quæ autem patientiæ erit ostensio, si passus est inpassibiliter? quomodo prædicabitur patientia Christi, si dolorem patiendo non sensit? quomodo etiam monstrabitur ineffabilis et inconparabilis erga homines dilectio Christi, si passio eius sine dolore peracta est? quis non eligat pati, non solum pro amicis, sed etiam pro inimicis, si pati inpassibiliter
Mt. 26, 41 liceat? cur autem et dominus aiebat spiritus promptus, caro autem in-
Bal 354 firma, si passionem incipiebat sine dolore perferre? quare ad patrem clamabat:
Mt. 26, 39 pater, si possibile est, transeat a me calix iste? propter quid etiam
Heb. 5, 7 preces ad eum supplicationesque cum clamore ualido et lacrimis offerebat, qui eum de morte posset eripere?

4 Hæc interim cursim, ne modum libri supergredi uideamur, expressimus, plurimorum uirulenta contagia simplicitatem fidelium simplici teste fallentium congruo tempore, fauente deo, diffusius prodituri. sed nunc hanc ipsam Nestorianam perfidiam liceat in huius operis fine nonnullis exemplis arguere. dic, hæresis ingrata crudelis et impia, cui Christi dei nostri uoluntaria pro nobis exinanitio probrosa est et
1 Cor. 1, 23 humilitas diuinæ dignationis indigna, quæ cum Iudæis et gentilibus crucem Christi scandalum et stultitiam reputas nec deum factum hominem tulisse passiones inpassi-
Exod. 7, 20 biliter confiteris: si Nilus Ægypti, in sua natura persistens, fuit Ægyptiis sanguis,
Exod. 10, 23 Hebræis autem aqua potabilis, si dies lumen Israhelitis exhibuit, tenebras hostibus,
Dan. 3, 24. 48 quas merebantur, effudit, si fornax Babylonia tres pueros rore fouit, Babylonios incendio concremauit, cur tibi aut indignum aut inpossibile uideatur unum eundemque filium propter utramque naturam pro nobis inpassibiliter fuisse perpessum? si hanc uim
Ps. 134, 6 creaturæ potentiamque concessit, id ipsum creator implere non potuit, qui omnia quæcumque uoluit, fecit in cælo et in terra, in mari et in omnibus abyssis?

5 Sed ne solita calumnia Nestorii sectatores ut Eutychianos hos criminentur qui

---

3 *Græca extant ll. cc. p. 499. 500 = p. 1357. 1360*

3 resurrectionem *P* dolere *P* 4 admittam] λέξωμεν *pro* δέξωμαι *Γ* 9 temptatum] = τὸ πεπειραμένος 10 si] εἰ *pro* ἤ non *addidi secundum Γ* 12 aut *Γ* ut *P* 13 aut *Γ* ut *P* 16 monstrabitur *Garnier* monstrauimus *P* 17 dolere *P* 20 ad *scripsi* et *P* et ad *Garnier* 24 uidemur *P* 25 simplici teste *scripsi* simpliceste *P* 27 licet *P* fine *Garnier* fide *P* 33 fornax *Garnier* formas *P* babyllonias *P* 34 indigno *P* unum *scripsi* ut eum *P* 35 utraque *P* perpensum *P* 39 sectoris *P* ut *scripsi* et *P* hos *scripsi* est *P*

suo dogmati nefario reluctantur (est enim hoc hæresibus utriusque concretum ut contra quamlibet earum catholicus disputator adsurgat, neutri crimen suspicionis effugiant, dum nos Eutychiani suam refellentes insaniam Nestorianos appellare non desinant et e contra Nestorii complices catholica ueritate conuicti, refutatores suos Eutychianos existere mentiantur), necessarium profecto credidimus utramque prauitatem sua per plurimos ignoratione serpentem beatissimi patris nostri Iohannis Tomitanæ urbis episcopi prouinciæ Scythiæ sermonibus prodere. Bal 355

6 *est Iohannes Maxentius, cuius extant* responsio contra Acefalos *et* dialogi contra Nestorianos [*t. IIII 2, 12. 14*]

1 concretum] συμφυές 2 eorum *P* effugiat *P*

55 1 AD CAELESTINVM PAPAM NESTORIVS EPS CONSTANTINOPOLIT. Didici honestissi- Loofs, Nest. p. 181. 182 mum Cyrillum Alexandrinæ urbis episcopum propter libellos contra eum nobis oblatos exterritum ac sibi uenantem latebras ad euitandam sacram synodum propter hos ipsos libellos futuram quasdam alias interea cogitationes excogitare uerborum et amplecti uerbum quod est theotocos et Christotocos, quorum alterum admittit, alterum uero modo quidem de euangeliis eximit, modo uero rursus admittit, hoc est Christotocos, secundum quandam, credo, prudentiæ nimietatem. ego autem ad hanc quidem uocem, quæ est theotocos, nisi secundum Apollinaris et Arrii furorem ad confusionem naturarum proferatur, uolentibus dicere non resisto nec tamen ambigo quod hæc uox theotocos illi uoci cedat quæ est Christotocos, tamquam prolatæ ab angelis et euangeliis. Bal 356 et nisi hæc ad uenerationem tuam scientem dicerem, opus mihi foret longo multoque de hac ipsa causa sermone. sed et sine hoc illud quoque omni modo beatitudini tuæ notum est quia si æstimemus duas sectas contrarias sibi stare et harum altera hanc uocem proferat solam theotocos, altera uero illam solam anthropotocos et utraque secta ad suam confessionem trahat aut, si hoc non inpetrauerit, periclitetur de ecclesia cadere, necesse erit iactatæ huic rei deputatum, habentem pro utraque secta curam, mederi periculo utriusque partis ex uoce ab euangeliis tradita, quæ utriusque naturæ significatrix est. horum enim, sicut dixi, <euitat> assertionem uox illa, quæ est Christotocos, quia et blasphemium Samosateni remouet, quod est dictum de omnium domino Christo 2 tamquam puro homine, sed et Arrii et Apollinaris malitiam fugat. hæc autem ipsa ep. 25 etiam honestissimo Alexandrinorum episcopo scripsi, sicut potest beatitudo tua cognoscere ep. 26 exemplaribus quæ his meis litteris adiunxi uel quæ ad nos ab eo scribta sunt. placuit uere deo adiuuante etiam synodum inexcusabiliter totius orbis terrarum indicere propter inquisitionem aliarum rerum ecclesiasticarum. nam dubitationem uerborum non æstimo habituram inquisitionem difficultatum nec inpedimentum esse ad tractatum diuinitatis domini Christi.

EPISTVLA SYNODICA SCI CYRILLI ALEXANDRINI EPISCOPI DIRECTA NEStorio quondam Constantinopolitanæ urbis episcopo duodecim continens anathematismi capitula

56 Religioso et deo amabili consacerdoti Nestorio Cyrillus et quæ conuenit apud Alexandriam synodus ex Ægyptia diocesi in domino salutem. Cum saluator noster etc.

Est uersionis Dionysianæ, quam edam uol. V 2 initio, specialis quædam recensio, quæ ex codice P simillimo in Hispanam indeque in Hadrianae aliquot codices peruenit. quæ recensio in ipsa epistula pauca ad Græcum exemplar mutauit, in capitulis uero adeo Dionysium correxit, ut eam hoc loco seorsum edere commodius duxerim.

I Si quis non confitetur deum esse ueraciter Emmanuhel et propterea dei genetricem Bal 368 sanctam uirginem (peperit enim secundum carnem carnem factum dei uerbum), anathema sit.

II Si quis non confitetur carni secundum subsistentiam unitum dei patris uerbum unumque esse Christum cum propria carne, eundem scilicet deum simul et hominem, anathema sit.

---

4 futura *P* 7 nimietate *P* 11 fore *P* 12 hanc *P* sermonem *P* 13 horum *P* 14 sola *P* alteram *P* 16 iactatæ *Baluze* iactare *P* 17 traditam *P* 18 dixit *P* euitat *addidi* temperat *Garnier* 22 ex exemplaribus *Garnier* 23 urbis *P* 24 dubitatione *P*

P W H [= αβγ]

36 carne factum *W*β uerbum *P* uerbum secundum quod scriptum est uerbum caro factum est *WH* [= *Dionys.*] 38 carnis *W* munitum *W*

III Si quis in uno Christo diuidit substantias post unitatem, sola eas conexione coniungens ea quæ secundum dignitatem est uel etiam auctoritatem aut potestatem, ac non potius conuentu qui per unitatem factus est naturalem, anathema sit.

IIII Si quis personis duabus uel subsistentiis eas uoces, quæ in apostolicis scribtis continentur et euangelicis, diuidit uel quæ de Christo a sanctis dicuntur uel ab ipso etiam de se ipso, et has quidem uelut homini, qui præter dei uerbum specialiter intellegatur, aptauerit, illas autem tamquam dignas deo soli dei patris uerbo deputauerit, anathema sit.

V Si quis audet dicere Christum hominem theophoron, id est deum ferentem, ac non potius deum esse ueraciter dixerit, tamquam unum filium per naturam, secundum quod uerbum caro factum est et communicauit similiter ut nos carni et sanguini, anathema sit. Heb. 2, 14

VI Si quis dicit deum esse uel dominum Christi dei patris uerbum et non magis eundem Bal 369
ipsum confitetur deum simul et hominem, propterea quod uerbum caro factum est Ioh. 1, 14
secundum scripturas, anathema sit.

VII Si quis uelut hominem Iesum operatione dei uerbi dicit adiutum et ei unigeniti gloriam tamquam alteri præter ipsum existenti tribuit, anathema sit.

VIII Si quis audet dicere adsumptum hominem coadorandum deo uerbo et conglorificandum et connuncupandum deum tamquam alterum cum altero (nam con syllaba semper adiecta hoc coget intellegi) ac non potius una supplicatione ueneratur Emmanuhel unamque ei glorificationem dependit iuxta quod uerbum caro factum est, anathema sit.

VIIII Si quis unum dominum Iesum Christum glorificatum dicit a spiritu sancto tamquam qui aliena uirtute per eum usus fuerit et ab eo acceperit efficaciam contra inmundos spiritus et posse in hominibus diuina signa perficere, ac non potius proprium eius spiritum dicit, per quem diuina signa conpleuit, anathema sit.

X Pontificem et apostolum confessionis nostræ factum esse Christum diuina scriptura Hebr. 3, 1
commemorat, obtulit autem semet ipsum pro nobis in odorem suauitatis deo et patri. si quis ergo pontificem et apostolum nostrum dicit factum non ipsum dei uerbum, quando caro factum est et iuxta nos homo, sed uelut alterum præter ipsum specialiter hominem ex muliere, aut si quis dicit et pro se obtulisse semet ipsum oblationem et non potius pro nobis solis (non enim eguit oblatione qui peccatum omnino nesciuit), anathema sit.

XI Si quis non confitetur carnem domini uiuificatricem esse et propriam ipsius uerbi Bal 370
dei patris, sed uelut alterius præter ipsum coniuncti eidem per dignitatem aut quasi diuinam habentis habitationem, ac non potius, ut diximus, uiuificatricem esse, quia facta est propria uerbi cuncta uiuificare præualentis, anathema sit.

XII Si quis non confitetur dei uerbum passum carne et crucifixum carne et mortem carne gustasse factumque primogenitum ex mortuis secundum quod uita est et uiuificator ut deus, anathema sit.

P W H [= αβγ]

1 uno *om.* *W* solo *W* 2 est *om.* *W* αγ 3 conibentu *W* unitate *P* naturalis *W* 4 personis] per unis *W* duobus *W* 4/5 continetur *W* 5 etiam — ipso *om.* *W*αγ 6 has quidem *P* aliquas quidem ex his *WH* [= *Dionys.*] 8 audeat *W*αγ id est] idem *W* fertem *W* fortem αγ 9 unum *om.* *WH* 10 et βγ *om.* *PW*α carne et sanguine *W* 11 dm̄ *W*α 12 ipso *W* 14 opera ne *W* operante αγ ei *om.* *WH* 16/17 glorificandum *W*βγ 17 tamquam] quam *W* sillabas *W* sillabis β 18 coget *P* cogit *WH* intellegit *P* intellegit intellegi *W* supplicatio *W* 19 unaque *W* 20 ab *WH* quam *W* 21 quia *W* fuerat *W* acceperi *W* 22 et posse] posse et *PW*αγ posset β in *om.* *WH* omnibus *W* 22/23 eius — dicit *P* fatetur eius xpm̄ *W*α fatetur eius spiritum βγ 23 impleuit *W* expleuit αγ 25 patris *P* 27 hominem *WH* 28 si *om.* *WH* et] aut *W* ut α quod γ obtulisset αγ semel *P* 29 non enim] nomen *W* non *W* corr egui *W* oblationem *P*β 30 propria *W* 31 idem *W* 32 ut diximus *P*β *om.* *W*αγ 33 ualentis *WH*

CYRILLI EPISCOPI ALEXANDRIAE SCHOLIA DE INCARNATIONE VNIGENITI

QVID EST CHRISTVS

57 I Christus nomen nec definitionis uim optinet nec cuiuspiam substantiam, qualis
sit, significat, sicut forte homo aut equus aut bos, sed rei magis quæ in aliquo agatur,
habet significationem. oleo namque unguebantur quidam superiorum iuxta quod
deo tunc temporis placebat, et signum regni illis erat unctio. unguebantur autem
et prophetæ insensibiliter spiritu sancto, ut inde quoque nominarentur christi. denique
Ps. 104, 15 beatus Dauid psallit ex persona dei et ait: nolite tangere christos meos et in
Hab. 3, 13 prophetis meis nolite malignari. ait autem et propheta Ambacum: existi
ad salutem populi tui, ut seruares christos tuos. in Christo autem
Bal 371 omnium saluatore unctionem quidem factam esse dicimus, ceterum neque symbolicam
quasi oleo factam nec quasi in gratia prophetica, sed nec illam quæ intellegitur fieri
ad perfectionem alicuius huiusmodi negotii quale factum esse dicimus et sub Cyro Per-
sarum et Medorum rege (contra Babylonios enim ille duxit exercitum, instigante ipsum
Ies. 45, 1 in id deo omnipotente. dictum est enim: hæc dicit dominus christo meo
Cyro, cuius prehendi dexteram. atquin ille uir, cum esset idolorum cultor,
nominatus est christus ideo quod quasi unctus est in regnum cælesti suffragio et ordi-
natus est a deo, ut Babylonem uehementer expugnaret), illud autem magis [de Christo].
Rom. 5, 14 quoniam enim propter Adæ præuaricationem regnauerat supra omnes peccatum et
spiritus ab humanitate discesserat ob eamque causam in malis omnibus illa fuerat con-
stituta, opus autem erat ut rursum dei misericordia in pristinum reuocata spiritum
mereretur, homo factum est unigenitum dei uerbum et cum terreno corpore terrenis
apparuit, fuit etiam liber a peccato, ut et in ipso et in eo solo innocentiæ laudibus natura
hominis coronata spiritu sancto ditaretur ac sic reformaretur ad deum per sancti-
ficationem. transit enim ad nos quoque gratia cœpta a Christo, qui est in nobis pri-
Ps. 44, 8 mogenitus, idque nos docens beatus Dauid psallit ad filium: dilexisti iustitiam
et odisti iniquitatem; ideo unxit te, deus, deus tuus oleo lætitiæ. unctus
est igitur exemplo nostro filius innocentiæ laudibus, ut ante dixi, in ipso natura hominis
inlustrata et digna iam sortiri spiritum sanctum, non discessurum iam, sicut antea, sed
Ioh. 1, 32 mansurum magis in ipsa. ideoque scriptum est quod descendit quidem in eum
Bal 372 spiritus, mansit autem super ipsum. dicitur ergo Christus dei uerbum, quod propter
nos nostri similis homo est factum et in serui forma, et unguitur quidem humane secun-
dum carnem, unguit autem diuine suo spiritu eos qui in ipsum credunt.

QVALITER INTELLEGI DEBEAT EMMANVHEL

II Emmanuhel nominatur deus uerbum, quod Abrahæ semen adprehendit et similiter
Heb. 2, 16. 14

I *Græce extat in Excerptis Parisinis, 1—3 apud Iohannem Cæsariensem 92 et in Doctrina patr. 3, 15* Κυρίλλου ἐν ἀρχῆι τοῦ α' σχολίου· 'Τὸ χριστὸς — δήλωσιν' 19—26. 27—33 *apud Iohann. Cæs. 93. 94* *PGω*, Ω = uersio Armena cf. appendicem; (Σ) = enotata a Puseyo ex uersione syriaca

1 CYRILLI *P* INCIPIT LIBER CYRILLI *G* VNIGENITI *Pω* DNI *G* 3 *numeros om. P* xpc *P* xpi *Gω* substantiæ *Gω* 6 illius *Gω* 7 insensibiliter *G*corr sensibiliter *PGω* 9 ambacuc *G* abacuc *ω* 10 ad *P* in *Gω* seruares *P* saluos facias *Gω* 11 symbolicum *ω* 14 medrorum *P* 15 deo] de *P* 16 præhendi *P* adpræhendi *G* apprehendi *ω* atqui *ω* 18 de xpo *PGω om. Γ* 19 omne *P* 20/21 fuerat constituta *Gω om. P* 21 rursus *Gω* 23 apparuerit *Gω* 24 reformatur *G* 25 correpta *ω* 25/26 primogenitis *ω* 26 psallens *ω* 28 nostro *Gω om. P* 32 nos *Gω om. P* factum et *Gω* et factum est *P* 33 suo spu *P* suos *Gω*

ac nos participauit carni et sanguini. interpretatur autem Emmanuhel nobiscum Mt. 1, 23
deus. confitemur autem nobiscum fuisse dei uerbum non localiter (in quo enim
loco non est deus, qui implet omnia?) nec quod adesse nobis conspicitur auxilii ratione
(dictum est enim hoc modo ad Iesum: et sicut eram cum Moyse, ita ero et Ios. 1, 5
tecum), sed quod factum est in nostris, id est in humanitate, non derelicta sua natura;
inconuertibile est enim natura dei uerbum. ceterum quam ob causam, cum plane
dicitur ad Iesum quod sicut eram cum Moyse, sic ero tecum, non est nominatus
Emmanuhel? ipsa autem ratio sit et si cum alio nescio quo sanctorum fuisse dicatur.
ergo nobiscum factum esse dicimus deum uerbum eo tempore quo iuxta quod dicit
Baruch, in terra uisus est et inter homines conuersatus est et omnem Bar. 3, 38. 37. 36
uiam inueniens disciplinæ et dans eam in Iacob puero suo et in Israhel
dilecto a sese. ipse est enim deus noster et non comparabitur alius
ad eum. et quantum quidem ad dei naturam pertinet, non erat nobiscum; multum
enim interest inter deitatem et humanitatem, et ingens est nimis differentia naturarum.
denique etiam diuinus Dauid ad proximitatem, mysticam scilicet, deum uerbum, quod Bal 373
nondum ad nos uenerat, uocabat dicens in spiritu: ob quid, domine, discessisti Ps. 9, 22
longe? despicis in oportunitatibus in tribulatione. ergo non iam longe
discessit, sed nobiscum fuit, qui cum mansisset id quod erat, adprehendit Abrahæ semen, Hebr. 2, 16
ut dixi, accepit autem etiam serui formam et conspectus est homo in terra. Christus
uero et Emmanuhel eundem nobis filium designant, partim quia unctus est more nostro
humane, hominis naturæ spiritum accipiens, ut in se ipso et primo (positus est enim
primordium generis secundum) ipse unguens, ut deus, sancto spiritu eos qui in se credunt,
partim quia fuit nobiscum secundum quas modo reddidi rationes. et in eo nos facit
certos Esaias propheta dicens: ecce uirgo in utero accipiet et pariet filium Ies. 7, 14
et uocabunt nomen eius Emmanuhel. cum enim sancta uirgo ex spiritu
quidem sancto prægnans est facta, peperit autem secundum carnem filium, tunc etiam
Emmanuhel dictus est. fuit enim nobiscum per carnalem generationem incorporalis
et id erat quod per uocem Dauid significabatur: deus manifeste ueniet, deus Ps. 49, 3
noster, et non resilebit et illud, opinor, ipse qui locutus sum, præsto sum. Ies. 53, 6. 7
locutus enim per prophetas ut incorporale adhuc uerbum, aduenit etiam corporaliter.

QVID EST IESVS

III Vi quidem intentionum, quia oporteat a nobis unum dici filium dei, tantundem
est et Christus et Emmanuhel et Iesus; itidem uero quasi ex re nomen est factum.
ipse enim, inquit, saluabit populum suum a peccatis suis. quemam- Bal 374
modum enim TO Emmanuhel significabat per generationem ex muliere nobiscum factum Mt. 1, 21
fuisse dei uerbum et Christus porro, quia factus homo unctus dicitur iuxta nos humane,

---

13/14 *Græce extant apud Iohannem Cæs. 95* 19—22 secundum] *Græce extant apud Iohannem Cæs. 96*

PGω

2 nobiscum *Gω om. P* 4 eram *Pω* fui *G* 5 factus *Gω* natura sua *Gω* 6 dei uerbum] ὡς θεός (Σ) Ω plene *Gω* 8 si cum *P* sicut *Gω* 9 iuxta quod *P om. Gω* 11 in (*bis*) *P om. Gω* 12 dilecto *om. P superscr.* delicto *P* a sese *P* suo *Gω* 13 erit *ω* 14 diuinitatem *ω* 16 ob *P* ut *Gω* 17 despicis — longe *om. P* 18 id *om. G* in *ω* 19 dixit *ω* forma *P* καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπος Ω (Σ) 20 uere *ω* designans *ω* 21 ipse *P* 22 ipse *Pω*, *G in ras.* Ω se *G^mg* 24 esaia *P* 26 esset *Gω* 28 manifestus *Gω* 29 resilebit *P* silebit *Gω* 30 locutus *Gω* locutus est *P* 32 dei *om. Gω* 33 itidem *P* et idem *Gω* 34 inquit *om. Gω* saluauit *P* suis *P* eorum *Gω*

ita etiam Iesus, quod saluauit nos, id est suum populum, quod maxime eum demonstrat deum uere et natura omnium dominum. neque enim hominis communis creatura esse dicatur, deceat autem magis omnia dicere esse unigeniti, etsi factus sit homo.
Exod. 32, 7 Dicet forte aliquis: atquin Moysi dictus est populus Israhel. ad hoc dicemus quod dei quidem populus nominatus sit et id erat uerum; uerum quoniam ad defectionem deductus est et uitulum fecit per desertum, inhonoratus est a deo. non enim iam suum nominare populum dignabatur, sed eum iam homini destinauit. at nos non ita. proprii enim sumus filii, eo quod et deus sit et per ipsum creata sint omnia. ita enim
Ps. 99, 3 ait Dauid: quoniam ipse fecit nos et non ipsi nos; nos autem populus
Ioh. 10, 21 pascuæ eius et oues manus eius. denique etiam ipse de nobis dixit: oues meæ uocem meam audiunt et sequuntur me et rursus: et alias oues habeo, quæ non sunt ex hoc ouili, et illas oportet me congregare, et fiet unus
Ioh. 21, 15-18 grex et unus pastor. mandabat autem etiam beato Petro: Simon Iohannis, amas me? pasce agnos meos, pasce oues meas.

QVAM OB CAVSAM HOMO DICTVM SIT DEI VERBVM

IIII
Bal 375
Hebr. 2, 14 Homo nominatus est, cum sit natura deus, dei patris uerbum, quoniam similiter ac nos sanguini communicauit et carni. sic enim terrenis apparuit, non amittens id quod erat, sed assumens humanitatis naturam in sua ratione perfectam. uerumtamen et in humanitate deus remansit et omnium dominus, utpote qui natura et ueritate ex deo natus et patre. et id nobis euidentissime sapientissimus Paulus ostendit;
1 Cor. 15, 47 primus enim inquit, homo ex terra de limo, secundus e cælo. atquin uirgo sancta peperit templum uerbo unitum, sed e cælo dicitur et recte quidem Emmanuhel. de super enim et ex substantia dei et patris natum est uerbum ipsius, descendit uero ad nos tunc cum factus est homo; tamen sic quoque de super est. testatus est
Ioh. 3, 31 autem Iohannes de eo dicens qui de sursum uenit, supra omnes est. et
Ioh. 8, 23 ipse autem Christus ait ad populum Iudæorum: uos de deorsum estis, ego de super sum et rursus: ego non sum ex hoc mundo, licet pars mundi sicut homo nuncupatus sit, sed erat cum hoc quoque supra mundum ut deus. meminimus enim
Ioh. 3, 13 plane dicentis et nemo ascendit in cælum nisi qui descendit e cælo, filius hominis. descendisse autem dicimus e cælo filium hominis per unitatem dispensatoriam, uerbo tribuente propriæ carni gloriæ suæ et diuinæ maiestatis claritudinem.

IIII 15—20 *Græce extant apud Nicephorum in Antirrheticis [Pitra, Spic. Solesm. I 364]* 16—18 *Græce extant in florilegio Leonis [L IIII 366 = M VI 969] et apud Ioh. Cæs. 97; Latine ex eadem uersione adfert Iohannes Maxentius in libello fidei [t. IIII 2 p. 8]* 21—23 uerbum ipsius] *Græce extant apud Ioh. Cæsar. 98* 30—31 *Græce extant in Doctr. patr. 20, 10 et in catena Nicetæ ad Ioh.*

PGω
1 id est *om. P* 4 ad quid *ω* mossi *P* dicimus *ω* 5 populos *P* uerum uerum *P* uerbum uerum *Gω* quoniam quoniam *P* 6 iam *om. Gω* 7 nomina *P* destinabit *P* 8 sunt *Gω* 9/10 populus — manus [manuum *Gω*] eius *PGω* λαὸς τῆς χειρὸς αὐτοῦ καὶ πρόβατα τῆς νομῆς αὐτοῦ Ω 11 audient *ω* sequantur *ω* et[2] *om. Gω* 12 faciet *P* unius *ω* 13 et *om. P* unius *ω* iohannes *P* 14 pasce oues meas *om. Gω* 16 *numerum om. ω* 17 ac nos *G* agnos *P* sanguini — carnis *P* carni — sanguini *Gω* ammittens *P* 18 id — assumens *om. P* rationem *P* 19 mansit *P* naturam et ueritatem *ω* 20 natus *P* creatus *Gω* 21 de *Gω* anquin *P* 22 unicum *P* e *P* de *Gω* 24 testatus est *P* testatur *Gω* 25 dicens de eo *G* super *ω* 26 autem *om. ω* etiam ad populum ait *ω* de[1] *om. Pω* 27 ex *P* de *Gω* 28 cum supra *ω* 29 dicentes *P* dicentem *ω* descendit de cœlo *ω* de cælo descendit *G* 30 de *Gω* 30/31 dispensato piam *P* 31 tribuentem *P*

QVAM OB CAVSAM EXINANITVM DICITVR DEI VERBVM

5 Plenum secundum naturam et ex omni parte perfectum deum uerbum et distribuens ex sua plenitudine bona sua creaturæ exinanitum dicimus, nihil in natura propria uiolatum nec, ut aliter se haberet, commutatum nec inferius ex ulla parte factum. (Bal 376) inconuertibile enim et immutabile est ipsum quoque, sicut et generator ipsius, et numquam fiat passionis [umquam] capax. quod uero factum sit caro, id est homo, eo quod ait effundam de spiritu meo super omnem carnem, (Ioel 2, 28) humanitatis paupertatem propriam facit, primum quia semel homo sit factus, etsi remanserit deus, deinde quod serui formam accepit, qui secundum suam naturam liber est utpote filius et, cum sit ipse gloriæ dominus, gloriam dicitur accipere. cum sit ipse uita, uiuificari uidetur et in omnes accipit potestatem; cum sit ipse rex omnium cum deo simul et patre, obœdiens fuit crucem [est] passus et cetera. uerum hæc quidem humanitatis mensuræ conueniant; tamen ea familiaria ducit esse cum carne et implet dispensationem, manens quod erat.

QVOMODO VNVS CHRISTVS

6 Diuinus Paulus scribit: etsi sunt dii multi et domini multi in cælo (1 Cor. 8, 5) et in terra, sed nobis unus deus pater, ex quo omnia et nos ex eo, et unus dominus Iesus Christus, per quem omnia et nos per eum. at uero sapientissimus Iohannes de deo uerbo dixit quod omnia per ipsum facta sunt et (Ioh. 1, 1) absque eo factum est nihil. euangelizabat autem beatus Gabrihel sanctæ uirgini dicens: ecce concipies in utero et paries filium et uocabis nomen eius (Lc. 1, 31) Iesum. cum igitur per Christum Iesum omnia diuinus Paulus facta esse commemoret, confirmet autem uim sententiæ et opificem omnium fuisse deum euangelizet, rem ueram dicens, euangelista diuinus, designet autem etiam angeli uox uere ex sancta uirgine (Bal 377) natum esse Iesum Christum, nec absque humanitate intellegimus deum uerbum, sed unum dicimus ex ambobus effectum, ut deum hominem factum, eundem ex patre ut uerbum natum diuine et ex muliere humane ut hominem, non tamquam in secundum substantiæ initium uocatum tunc cum secundum carnem dicitur natus, sed natum quidem ante omnia sæcula, instante tamen tempore quo debuerat implere dispensationem, natum etiam ex muliere secundum carnem. ergo, etsi alii simili appellatione uocati sint christi, unus tamen est, per quem omnia, Iesus Christus, non quod homo sit factus opifex omnium, sed quod deus uerbum, per quem omnia facta sunt, similiter ac nos (Hebr. 2, 14) participarit carni et sanguini et nuncupatus sit homo, non tamen perdiderit esse quod erat. ita enim, ita et in carne factus intellegitur merito opifex omnium.

QVOMODO VNVS EST EMMANVHEL

VI [7] Semel nouissimis sæculis dei uerbum homo esse dicitur factum et, sicut (Hebr. 9, 26)

30—32. 31—33 *adfert ex eadem uersione Facundus 6, 3*: Cyrillus in libro qui Scholia dicitur, sub titulo Quomodo unus Christus ‘ergo’, inquit, ‘etsi — opifex omnium’ . . . ‘non quod homo — nuncupatus sit homo’

PGω

2 *numerum om. G* cap. IIII *ω* ε̄ Ω   5 sicut et *P* sicut *Gω*   generatur *ω*   6 umquam *deleui*   quod] ὅτε Ω   10 uiuificare *ω*   11 accepit *Gω*   patri *Gω*   12 est *deleui secundum* Ω   16 *numerum om. G* cap. V *ω* ϛ̄ Ω   18 eum *Pω* ipsum *G*   23 deum] τὸν τοῦ θεοῦ λόγον Ω   re *G* ueram *in* uera *corr. G*   24 ex *Gω* et *P*   s̄c̄a uirginem *P*   25 *ante* Iesum *aliqua excidisse coni. Pusey propter* (Σ), *at nihil addit* Ω   26 ut[2] *Gω* et *P*   29 instantem *P* stante *Gω*   quod *P*   31 sint *P* sunt *Gω*   33 participari *P*   34 ita[2] *om. ω*   35 quod unus est emmanuhel *textui inserit, non superscribit P*   36 *numeratio Gω confirmatur a Facundo in scholl. VII et X* ζ̄ Ω

ait diuinus Paulus, per sacrificium suum manifestatus est. et quodnam
Eph. 5, 2 est sacrificium? suum enim corpus optulit pro nobis in odorem suauitatis
Hebr. 9, 12 deo et patri et intrauit in sancta semel, non per sanguinem hircorum et taurorum,
sed per suum sanguinem. sic enim credentibus in se remissionem in æternum
comparauit. ergo plurimi quidem ante ipsum sancti fuere, sed nemo eorum Emma-
Bal 378 nuhel nominatus est. quam ob causam? nondum enim uenerat tempus quo
deberet esse nobiscum, id est in nostram uenire naturam per carnem is qui est omni
superior creatura. unus igitur Emmanuhel. semel enim factus est homo uni-
genitus tunc cum per sanctam uirginem generationem carnalem perpessus est. dictum
Ios. 1, 5 est enim et ad Iesum quod ero tecum, at non erat ille Emmanuhel. fuit etiam
cum Moyse, sed nec ille Emmanuhel nominatus est. igitur quotiens audimus nomen
filio datum esse nobiscum deus, sapienter intellegamus non ita ipsum fuisse nobiscum
nouissimis temporibus sicut dicitur aliquando fuisse cum sanctis. illis enim erat
tantum adiutor; nobiscum autem fuit, quod factus est similis nostri, cum suam non
amisisset naturam. est enim inconuertibilis ut deus.

QVAM ESSE DICIMVS ADVNATIONEM

VII [8] Adunatio multis modis impletur. seiuncti enim nonnulli affectu forte uel
uoluntate et discordantes inter se, adunari dicuntur per reconciliationem socialem,
deposita simultate. adunari autem dicimus et quæ sibi conglutinantur siue modis
aliis conferuntur, aut per compositionem aut mixtionem aut temperationem. quotiens
igitur adunatum esse nostræ naturæ dei uerbum dicimus, omni humana cogitatione
adunationis eius modus uidetur esse superior. neque enim per supra scriptos modos
facta est arcana illa et nulli penitus nota nisi ei cui omnia nota sunt. et nihil mirum
Bal 379 si in huiusmodi cogitatione uincamur, cum res nostras, quomodo se habeant, inquirentes,
ultra modum nostræ mentis inuentionem esse confiteamur. quo namque modo
animam hominis suo corpori adunatam esse putabimus? quis est qui id possit exprimere?
sed si oportet eos qui parua et ea uix intellegere soleant, immo et eos qui ualeant in-
tellegere, tam subtiles res et omnem rationem transcendentes coniectare, dicimus quod
deceat cogitare, quamuis minor sit oratio ueritate, talem esse adunationem Emmanuhel
qualem quis intellegat et animam hominis ad suum corpus habere. anima enim
omnia quæ sunt corporis, esse reputat sua, licet per naturam propriam expers sit
passionibus corporis et naturalibus et quæ extrinsecus accedant. mouetur enim
corpus in concupiscentias naturales et consentit anima, nullo quidem modo participans,

---

VII *Græce extat in Excerptis Parisinis et præter p. 189, 19. 20 apud Ioh. Cæsar. 99. 100*

32 — p. 189, 6 *ex eadem fere uersione adfert Facundus 11, 7*: in libro quem Scholia nuncupauit, titulo septimo Quam esse dicimus adunationem, 'anima', inquit, 'omnia — submitteret'

PGω

3 s̄cam *P* 4 in se *om. Gω* 7 debere *P* 12 ipsum *om. Gω* 13 aliquando dicitur *Gω* 14 quod *Gω* iod *in* id *corr. P* factum *P* 17 η̄ Ω seiuncti *Gω* si iuncti *P* enim nonnulli enim *P* affectum *P* 18 uoluntatem *P* discordante *ω* dicatur *ω* 19 adunare *ω* 20 aut mixtionem aut temperationem *om. Gω* 21 humanæ *Gω* cognationi *G* cogitationi *G*mg *ω* 22 modis *ω* 23 nisi — nota *om. Gω* omni *P* sunt *P* sed *Gω* 25 nostræ *Gω* nostra est *P* 26 putauimus *PGω corr. G* id *P om. Gω* exprimeret *P* 27 et ea *P* ætate *Gω* uis *P* et *om. Gω* 29 ueritatem *P* 30 intellegit *G* animam *P* 31 suam *P* expers sit *Gω Fac.* expressit *P* 32 et naturalibus *om. Gω* accedant *P* accidant *Gω* accidunt *Fac.* 33 animam *P* quidem *Gω Fac.* tamen *P*

concupiscentiæ tamen exitum delectationem propriam ducit. et si forte a suo corpore deprimatur aut torqueatur, condolet quidem, quod suum corpus patiatur, ipsa uero in suam naturam nullum patitur omnino tormentum. tamen super hæc quoque dicimus esse adunationem quæ est in Emmanuhel facta. erat enim necesse cum suo corpore adunatam ei animam dolere, ut dum timeat passiones, subditam ceruicem deo summitteret; de deo autem uerbo condolere passionibus nefas est dicere. inpassibilis enim deus est et nostrarum rerum longe dissimilis. sed adunatus quidem erat carni habenti animam rationabilem, qua patiente ipse inpassibilis ea quæ animæ contingerent, cognoscebat; et contundebat quidem ut deus carnis infirmitates, suas tamen eas tam- Bal 380 quam sui corporis esse ducebat. itaque esurisse dicitur, fatigatus esse, passus fuisse pro nobis. ergo uerbi adunatio quæ est cum humanitate facta, non inrationabiliter rebus nostris comparetur. nam sicut corpus alterius est naturæ præter animam, unus tamen ex utroque homo efficitur et uocatur, ita etiam ex perfecta dei uerbi substantia et ex humanitare perfecta unus est Christus, idem in eodem deus simul et homo. et sua quidem ducit deus uerbum, ut ante dixi, ea quæ sunt carnis propria, quia ipsius est corpus et non alterius; communes autem facit tamquam cum sua carne diuinæ suæ maiestatis operationes, ut posset etiam uiuificare mortuos et sanare infirmos.

At si conuenit exemplis etiam diuinæ scripturæ quasi per figuram adunationem demonstrare, age dicamus ut possumus

DE CARBONE

9 Beatus Esaias missum est, inquit, ad me unum ex serafim et in manu Ies. 6, 6. 7 habebat carbonem, quem forcipe accepit ab altari, et dixit ad me: ecce tetigit hoc labia tua, et adimet iniquitates tuas et peccata tua depurgabit. carbonem autem dicimus figuram et imaginem nobis exhibere uerbi hominis facti, quod si labia nostra tetigerit, id est si fidem in id confessi fuerimus, tunc nos ab omni peccato puros efficit et pristinis criminibus liberabit. ceterum tamquam in imagine licet in carbone conspicere adunatum quidem humanitati dei uerbum, non tamen proiecisse quod fuerat, transformasse autem magis adsumptam naturam in suam Bal 381 gloriam et operationem. quemammodum enim ignis ligno adfixus et in id penetrans conprehendit quidem ipsum et, quamuis lignum esse non desinat, in uim tamen suam speciemque transmutat et omnem se confert in lignum et cum ipso iam quasi unum aliquid æstimatur, idem intellege et de Christo. adunatus enim inæstimabiliter humanitati deus seruauit quidem ipsam in eo quod fuerat, et ipse permansit quod erat; semel tamen adunatus, quasi unus iam cum ipsa putatur, ea quæ sunt illius, sua faciens, conferens autem ei etiam ipse naturæ suæ operationem.

---

9 *Græce extat in Excerptis Parisinis et apud Ioh. Cæsar. 101*
25—36] *Doctr. patr. 20, 13* ἐκ τῶν σχολίων περὶ τοῦ ἄνθρακος· ʽφαμὲν δέ — ἐνέργειαν.ʼ

PGω
1 exitu *Gω Fac.* 3 sua natura *Gω Fac.* patiatur *Gω* 5 dolorem *P* 8 rationalem *Gω* 9 infirmitatis *P* 14 subsistentia *ω* ex *om. Gω* 15 et[1] *om. ω superscr. G* dicit *Gω* 16 et *om. P* 19 scripturæ diuinæ *Gω* 22 θ̄ Ω missus *P* 24 adiuuet *ω* 25 depurgauit *P* 26 labra *ω* si *om. Gω* fide *Gω* 27 liberauit *P* 28 imaginem *P* deum *Gω* 31 in *om. ω* 32 transmitat *ω* et *om. ω* seque *ω* 33 in aliquid *ω* intellege et *Gω* intelleget *P* 34 seruabit *P* 35 unum *P* illius sunt *G*

QVOD INCORPORALIS DIVINITATIS CORPVS FVERIT CARO HABENS ANIMAM RATIONABILEM ET QVOD SI EA A SESE DIVIDERE VOLVERIMVS PROCVL DVBIO LABEFACTABIMVS DISPENSATIONEM QVAE IN CHRISTO INTELLEGITVR

VIIII [10] In cantico canticorum ipse nobis introductus est dicens dominus noster Iesus
Cant. 2, 1 Christus: ego flos campi, [et] lilium conuallium. quemadmodum ergo odor res quidem est incorporea, habet autem quasi proprium corpus id in quo inest, tamen unum ex utroque intellegitur lilium, corrumpetur tamen ratio ipsius unius rei discessu (in subiecto enim corpore odor est), ita etiam de Christo intellegimus diuinitatis naturam, quæ suam excellentissimam maiestatem, ut odorem suauissimum, mundo dispergat, tamquam in subiecto esse corpore humanitatis et id quod incorporale est per naturam,
Bal 382 per adunationem dispensatoriam, pæne dicam, factum fuisse corporale, propterea quod uoluit sese cognosci per corpus. in eo enim diuina signa operatus est. igitur id quod incorporale est, tamquam in suo corpore intellegatur, quemadmodum etiam odor in flore subiecto; lilium tamen iam et odor nominatur et flos.

QVOD ET ADVNATO DEO VERBO VERE HVMANITATI INCONFVSAE TAMEN SVBSTANTIAE PERMANSERVNT

X [11] Erectum est secundum dei uoluntatem sanctum tabernaculum per desertum et in eo multis modis formabatur Emmanuhel. ait enim deus omnipotens ad diuinum
Exod. 25, 9. 10 Moysen: et facies arcam testimonii ex lignis inputribilibus, duorum cubitorum et dimidii longitudinem et cubiti et dimidii ⟨latitudinem et cubiti et dimidii⟩ altitudinem. et inaurabis eam auro puro, extra et intra inaurabis eam. sed lignum quidem inputribile sit figura corporis incorrupti (inputribilis enim cedrus), aurum uero, quasi materies aliis pretiosior, diuinæ nobis indicat substantiæ maiestatem. attende igitur quam arca tota inaurata sit auro puro extra et intra. adunatum quidem fuerat sanctæ carni deus uerbum, et id est, ut opinor, arcam fuisse extra inauratam. quod uero et animam rationabilem, quæ corpori inerat, propriam fecerit, ex hoc apparet quod et intra arcam præceperit inaurari. quod autem naturæ siue substantiæ inconfusæ manserunt, hinc scibimus. aurum enim superpositum ligno mansit id quod erat, et ornabatur quidem lignum auri decore, tamen
Bal 383 lignum esse non desiit. quod uero arca in Christi accipiatur imaginem, pluribus possit probationibus declarari. præambulabat enim his qui sunt ex Israhel, quærens
Ioh. 14, 2 ipsis requiem; ait enim alicubi et Christus: ibo et parabo uobis locum.

VIIII *Græce extat in Excerptis Parisinis*

X 17—30 non desiit] *Græce extant apud Ioh. Cæs. 102*; 30—32 *addunt editores Romani ex florilegio cod. Vat. 1431* 27—30] *Doctr. patr. 20, 11* [*cf. Leont. Hierosol. ap. Mai scriptt. uet. 7, 130*] = *Leont. Byz. adu. Nestor. et Eutych. 1 flor. 80* [*Junglas, Leont. v. Byz. p. 32*] ἐν τῶι ια' σχολίωι· 'ὅτι δέ — εἶναι ξύλον 27. 28 *Ephraim Ant. ap. Phot. bibl. 229 p. 259^b 32* 15—18. 27—31] *ex eadem fere uersione adfert Facundus 11, 7*: eodem libro titulo decimo quid dixerit uel quid . . . . ipse titulus præferat, aduertamus. nam hoc in illo se ostensurum esse promisit dicens 'Quod — permanserunt', utque hoc probaret, subiecit ista: 'Erectum — Emmanuel' et post alia 'quod autem — declarari'

PGω

1 ī Ω caro *om. ω* 4 est *om. P* 5 et *om. F* 6 corpus *om. P* 7 corrumpitur *ω* ratio *om. P* 12 uoluit — per *P* uoluisse se cognoscoscire [cognosce scire *ω*] *Gω* 13 corporale *P* 14 et² *om. Gω* 16 permanserit *ω* 18 ait enim *om. P* 19 imputabilibus *ω* 20/21 et cubiti¹ — altitudinem *om. P* latitudinem — dimidii *om. Gω suppleui* 23 cedros *P* 28 siue *G Fac.* siuae *ω* suæ *P* subsistentiae *ω* scibimus *Γ* sciuimus *P* scimus *Gω Fac.* 29 ordinabatur *ω* auri decore *P Fac. om. Gω* tamen *P Fac.* sed *Gω* 30 imagine *Gω Fac.* pluribus *P Fac.* plurimis *Gω* 31 perambulabat *Gω* cum his *Gω* 32 et *om. ω* ibo *om. Gω*

QVOD CVM ESSET DEVS VERBVM FACTVS SIT HOMO NEC HOMO SIMPLICITER NVDA CONIVNCTIONE HONORATVS VOCATVS SIT AD PAREM DIGNITATEM DEI VERBI SIVE AVCTORITATEM SICVT QVIBVSDAM VIDETVR

12 Diuinus Paulus magnum quidem ait esse mysterium pietatis, et uere ita se res [1 Tim. 3, 16] habet. manifestatus est enim in carne, cum sit deus uerbum. iustificatus est autem et in spiritu: nullo enim modo nostris uidetur infirmitatibus contineri, licet iuxta nos homo sit factus; non enim fecit peccatum. apparuit autem et angelis: neque enim generationem ipsius secundum carnem ignorauerunt. prædicatus est autem et gentibus quasi deus homo factus; ita autem creditus est in mundo. probabit autem diuinus Paulus ita scribens: propter quod memores estote quod [Eph. 2, 11. 12] aliquando uos gentes in carne, qui dicimini præputium ab ea quæ dicitur circumcisio in carne manu facta, quia eratis illo tempore sine Christo, alienati a conuersatione Israhel et hospites testamentorum promissionis, spem non habentes et sine deo in mundo. erant ergo gentes in mundo sine deo, cum absque Christo essent; uerum quoniam agnouerunt eum et uere naturaque deum esse agnouerunt, ipsæ quoque ab eo agnitæ sunt fidem confitentes. et ipse adsumptus est in gloria, certe diuina. psallit enim beatus Dauid: [Bal 384] ascendit deus in iubilo. [Ps. 46, 6] ascendit enim certe cum corpore nec in nuda deitate; deus enim erat incarnatus. credimus igitur non in unum nostri similem deitate per gratiam honoratum, ne cultores esse hominis detegamur, sed in deum magis, qui in seruili forma comparuit et qui fuit uere nostri similis et in humanitate tamen deus remansit. deus enim uerbum, carne adsumpta, non deposuit quod erat, intellegitur tamen idem deus simul et homo.

Et fidei quidem ratio ita se habet, et recte quidem. sed si forte aliquis dicat: quid mali est, si intellegatur homo similis nostri adprehendere deitatem ac non magis deus homo fieri? respondebimus mille esse quæ e contrario possint opponi et pæne etiam nutu significantia nos oportere reniti constanter nec credere ita esse. age enim ante alia dispensationis quæ cum carne facta est, modum cernamus et nostrarum rerum naturam subtilius perscrutemur. periclitata est hominis natura et depressa est malis extremis, maledictione et morte damnata, et peccati laqueis inretita errabat et erat in tenebris, deum nesciebat eum qui est natura et ueritate, præter creatorem [Rom. 1, 25] coluit creaturam. quomodo igitur huiusmodi malis poterat liberari? an illud dicemus quod fas erat humanitati diuinam naturam adprehendere, quæ nesciret omnino qualis esset dignitas naturæ cælestis? cum esset ignorantia et tenebris occupata et peccati sordibus inquinata, quomodo poterat fieri ut adprehenderet sanctam naturam et acciperet gloriam quam nemo inueniat, nisi acceperit? concedamus enim quod cognouerit fortasse et scierit adprehendere dumtaxat: quis est qui docuerit? quomodo enim [Bal 385] credent, nisi audierint? [Rom. 10, 14] ceterum non id est adprehendere deitatem et con-

27 — p. 192, 10 *Græce extant apud Ioh. Cæsar. 103*

PGω

1 nec homo *om. P* 2 parem *ωΩ* patrem *PG* dignitate *G* 2/3 auctoritate *G* 3 uideatur *P* 4 cap. XI *ω* ιβ *Ω* 6 et *Gω Ω om. P* 9 est[1] *om. P* 10 probabit *PΩ* probauit *Gω* 11 dicemini *ω* ab ea *Gω* habeat *P* 12 circumsio *G* qui *P* 15 esset *P* eum *Pω om. G* deum *G*[corr] 16 natura quia *ω* cognitæ *ω* 17 gloriam — diuinam *P* 19 deitatem *P* igitur *P* enim *Gω* 20 ne] nec *P* dnm *P* 21 serui *Gω* ἀνθρωπίνῃ *Ω* conparauit *Pω* in *om. ω* 22 remansit *Gω* mansit *P* 25 si *om. P* 26 respondemus *Gω* possunt *P* oppini *G* 33 humanitate *P* qua *ω* 34 ignorantia et *P* ignorantiæ *Gω* 35 accipere *P* 36 quem *P* inueniet *ω*

uenientem ei gloriam capere. ergo decentius sit, et recte quidem, ita sentire quod seruare uolens id quod perierat, descendens ad nos deus uerbum, per quod omnia, et in id se [in] quod non erat, inmisit, ut et hominis natura id quod non erat, fieret, diuinæ maiestatis dignitatibus per adunationem enitescens, quæ subleuata est magis ultra naturam quam deicit infra naturam inuertibilem deum. conueniens erat ut incorruptibilis naturam adprehenderet corruptibilem, ut eam peste liberaret; conueniens erat qui peccare non nouerat, cum peccatoribus conformari, ut peccata conpesceret. quemadmodum enim ubicumque lux fuerit, caligo interit tenebrarum, ita etiam inmortalitate præsente, omnis certe pestis fugitiua discedit, et præsente eo qui peccatum non nouit, qui etiam proprium corpus effecit, quod est in peccato, cedet omne peccatum.

Quod uero uerbum, cum esset deus, factum sit homo et non magis homo ΤΕΘΕΟΠΟΙΗΜΕΝΟϹ intellegitur Christus, etiam et ex sacris litteris enitar ostendere. ait igitur
Phil. 2, 6-11 beatus Paulus de unigenito: q u i c u m i n f o r m a d e i e s s e t, n o n r a p i n a m a r b i t r a t u s e s t u t e s s e t æ q u a l i s d e o, s e d s e e x i n a n i u i t f o r m a m s e r u i a c c i p i e n s i n s i m i l i t u d i n e h o m i n u m f a c t u s e t h a b i t u i n u e n t u s u t h o m o h u m i l i a u i t s e s e f a c t u s o b œ d i e n s u s q u e a d m o r t e m, m o r t e m a u t e m c r u c i s. p r o p t e r e a e t d e u s i p s u m s u p e r e x a l t a u i t e t d o n a u i t e i n o m e n q u o d e s t s u p e r o m n e n o m e n, u t i n n o m i n e I e s u o m n e g e n u f l e c t a t u r c æ l e s t i u m e t t e r r e n o r u m e t i n f e r n o r u m e t o m n i s l i n g u a c o n f i t e a t u r q u o d d o m i n u s I e s u s
Bal 386 C h r i s t u s i n g l o r i a e s t d e i p a t r i s. quem igitur dicemus in forma esse et in æqualitate patris et hæc non rapinam arbitratum, sed descendisse magis in exinanitatem et in formam serui et se humiliantem et in similitudine nostra fuisse factum? si hominem factum ex muliere nudum et solum, quomodo is erat in forma et in æqualitate patris? uel quomodo habeat plenitudinem, ut intellegatur exinanitus? uel in qua antea positus celsitudine semet humiliasse dicitur? uel quomodo in similitudine hominum factus est qui id erat et antea per naturam, etsi non id factus esse forte dicatur? ubi autem magis exinanitus est adsumens plenitudinem deitatis? uel quomodo non sit factus altissimus qui in gloriam supernam ascenderit? igitur non hominem deum factum dicimus, factum autem esse magis in exinanitate propter humanitatem dei uerbum, quod erat in æqualitate patris et forma. exinanitum est enim hoc modo propter similitudinem nostram, cum esset plenus ut deus. humiliatus est propter carnem, cum diuinæ maiestatis fastigio non descendat; sedem enim habet altissimam. factus est in similitudine hominum, cum sit eiusdem formæ cum patre et cuius est figura, substantiæ. uerum quoniam semel factus est iuxta nos, ascendisse dicitur et cum carne in gloriam deitatis, quam patentem quidem habet quasi propriam, alio tamen pacto in ea fuit propter humanitatem. dominus enim omnium esse creditur et cum carne, flectitur autem ipsi omne genu et id non ad dolorem uel contumeliam patris, sed

---

PGω

2 uerbum *om. P* in] cum in *ω* 3 in *PG om. ω* 4 nitescens *ω* tescens *P* magis est *ω* 5 intra *ω* natura *Gω* inconuertibilem *G* 5/6 corruptibilis *P* 6 natura *Gω* apprehenderent in corruptibilem *G*, *corr. G* perte *P* 9 discedet *P corr.*, *Gω*, *corr. G* 10 efficit *ω* in peccato *P* impeccatum *G* in peccatum *ω* omnem *P* 11/12 ΤΕΘΕΟΠΟΙΝΝΕΝΟϹ *G* deificatus $G^{mg}ω$ 12 et *om. Gω* enitor *P* 13 de unigenito *om. Ω* rapina *P* 14 se *om. P* exinauit *P* 15 in *om. P* similitudinem *P* 16 se *Gω* 17 ipsum *P* illum *Gω* exaltauit *Gω* ei *om. P* supra *Gω* 18 ihū *G* ihū xp̄ı *PωΩ* 18/19 terrestrium *Gω* 20 est *om. P* 21 patris et *Gω* patri se *P* rapina *P* 22 similitudinem *P* factum fuisse *G* 23 mulierem *P* 23/24 is — quomodo *om. P* 25 similitunem *P* 26 factus[2]] factum *P* 27 exinatus *G* 29 factus dicemus *ω* 30 hoc modo] πως *Ω* 32 carne *P* cum *om. P* discendat *P* discedat *Gω* 35 habeat *Gω* *post* propriam *add.* ἀεί *Ω*

magis ad gloriam. gaudet enim et glorificatur, dum ab omnibus filius adoratur, licet factus sit similis nostri.

Scriptum est autem rursus: non enim angelos adprehendit, sed semen Bal 387
Abrahæ adprehendit, ut debuit per omnia fratribus adsimilari. ecce Hebr. 2,16.17
semen Abrahæ adprehendit uerbum quod deus est, et non homo nescio qui nostri similis
deitatem adprehendit. et ipse nobis adsimilatur et nuncupatur frater, ut homo,
non nos ei, quantum est ad deitatis naturam. et rursus quoniam pueri com- Hebr. 2,14.15
municauerunt sanguini et carni, et ipse similiter participauit eis, ut
per mortem destrueret eum qui imperium obtinet mortis, id est diabolum
et liberaret eos qui timore mortis per omnem uitam [naturam] con-
tinebantur seruitute. ecce iterum ipse similiter ac nos participauit sanguini
et carni, et ea res causam habet coniunctam statim ac proximam. scriptum est
enim: nam quod inpossibile erat legis, in quo infirmabatur in carne, Rom. 8, 3
deus suum filium misit in similitudine carnis peccati et de peccato
damnauit peccatum in carne. adtende iterum quod non homo affectans
diuinam naturam ostenditur et ad eius dignitatem ascendens, sed mittens magis suum
filium deus et pater in similitudine carnis peccati, ut destrueret peccatum. ergo
uerbum, cum deus sit, se in exinanitatem homo factus inmisit et non homo simpliciter
diuinam gloriam adfectans Christus uidetur.

QVOD CHRISTVS IESVS VOCETVR HOMO FACTVM DEI VERBVM

XII [13] Dispensationis incarnati unigeniti mysterium subtilius considerantes, id adserimus,
fidem rectam seruantes et ueram, quod ipsum dei patris uerbum, qui est deus uerus
ex deo uero et lumen de lumine, incarnatum sit et homo factum et descenderit, passum Bal 388
sit, surrexerit autem etiam ex mortuis. ita enim definiuit fidei symbolum synodus
ingens et sancta. perquirentes autem et nos et discere cupientes quid sit umquam
incarnatum esse et hominem factum dei uerbum, cernimus quod non hoc est hominem
adsumere tamquam in coniunctione quæ fiat per æqualitatem dignitatis siue auctoritatis
uel per solam filietatis OMWNYMIAm, magis autem fieri iuxta nos hominem, ita tamen
ut nulla conuersio uel commutatio subsequatur, et subleuare pariter cum sua natura
eum qui in adsumptione fuit carnis et sanguinis dispensatorie. unus igitur est qui
ante incarnationem quidem a diuina scriptura nominatur unigenitus et uerbum et deus, Hebr. 1, 3
imago et lumen et figura substantiæ patris, uita gloria splendor sapientia uirtus magni- 1 Cor. 1, 24
ficentia dominus sabaoth et aliis talibus nominibus quæ uere conueniant deitati; post
incarnationem uero homo Christus Iesus propitiator mediator primitiæ dormientium Rom. 3, 25
primogenitus a mortuis secundus Adam caput corporis ecclesiæ, cum eum etiam nomina 1 Cor. 15, 20. 45 Col. 1, 18
prisca sequantur. omnia enim ipsius sunt et priora et quæ sunt nouissimis facta

XII *Græce extat in Excerptis Parisinis*

PGω

1 ab omnibus *om.* Ω 4 ut *PGω* unde *G corr* Ω (Σ) 5 uerbum *P* uerum *Gω* 7 nos ei *Gω* nosti *P* 8 carni et sanguini *G* 10 naturam *P om. Gω* 10/11 continebantur seruitute *P* obnoxii erant seruitutis *Gω* 11 ac *P* ut *Gω* 12 coniunctam statim *P* coniunctissimam *Gω* 13 enim] πάλιν Ω in carne *P* per carnem *Gω* 14 similitudinem *Gω* 15 peccatum damnauit [condemnauit *ω*] *Gω* affectandi *Gω* 16 ascendes *P* 16/17 filium suum *G* 18 sit deus *Gω* 20 factus *Gω* 21 ιγ Ω 22 et *Gω* ut *P* patris dei *Pω* 23 et passum *ω* 24 surrexit *Gω* a *Gω* definiuit enim definiuit *G* 25 discere *Gω* discernere *P* 28 uel *om. G* OMWONYAWAm *P* ONONOIAN *G* ὁμόνοιαν *ω* 30 dispensatione *Gω* 34 homo *om. P* 36 enim — quæ sunt *om. P*

temporibus. unus igitur est et ante incarnationem deus uerus et qui in humanitate
mansit id quod erat et est et erit. non discernendum igitur unum dominum Iesum
Christum in hominem seorsus et seorsus in deum, sed unum eundemque Iesum Christum
esse dicimus, non ignorantes differentiam naturarum, sed eas inconfusas inter sese ser-
Col. 2, 9 uantes. quotiens igitur littera sacra commemorat quod in Christo inhabitarit
Bal 389 omnis plenitudo diuinitatis corporaliter, non ideo dicimus tamquam in alio
Christo, in homine seorsus inhabitasse deum uerbum nec porro diuidentes ea quæ unita
sunt, duos intellegimus filios, illud autem magis quod Christum nominat littera sacra
ut ex parte non nunquam humanitatem dei uerbi, quam propriam habens in locum
Iob 4, 19 posuit templi. scriptum est autem et de animabus humanis inhabitantes autem
domos luteas de quibus et nos ex eodem luto sumus. ergo quoniam
domos luteas humana corpora nominat, adfirmat autem in his animas habitare, in
duos homines unum hominem diuidemus? atquin non inrationabile omnino sit,
si et in homine spiritus suus inhabitare dicatur. ergo etsi per huiusmodi modos
orationis figura procedat, quæ aliter fieri non possit, non tamen ideo rerum corrumpi
naturas oporteat, sed magis eas recto ueritatis tenore seruari. quotiens igitur quæ-
piam, quæ dissimilem sunt inter se sortita naturam, collecta in adunationem per com-
positionem uideantur, deinde alterutrum ex his in altero habitare dicatur, non diuidendum
in duo, adunationis conuentione minime uiolanda, licet suis nominibus per sese ea quæ
adunata sunt, nominentur a nobis. dicitur namque, ut ante dixi, et in homine habitare
spiritus suus, uerumtamen homo dicitur et seorsus spiritus, seorsus et corpus. quid
2 Cor. 4, 16 igitur? nobis huiusmodi diuinus Paulus obliqua significatione commemorat: nam
etsi exterior noster homo corrumpitur, sed interior renouatur de die
et die. si quis igitur dicat interiorem nostrum hominem in exteriore homine in-
Bal 390 habitare, uerum quidem memorauit, in duo tamen unum diuidere non uidebitur. ait
Ies. 26, 9 autem alicubi etiam propheta Esaias: de nocte uigilat spiritus meus ad te,
domine. utrumne tamquam alius præter ipsum spiritus ipsius ad deum dicitur
uigilare? nonne id ineptissimum uideatur? ergo scire quidem necesse est orationis
figuras, non tamen ab intellectu discedere conpetenti, sed referre magis sententiarum
Luc. 2, 52 uim ad sensum qui unicuique rei conueniat. et si dicatur proficere Iesus ætate et
sapientia et gratia, dispensationis id ratio est. deus etenim uerbum humanitatem
more suo proficere permittebat et quasi paulatim diuinitatis suæ uolebat gloriam decla-
rare et cum corporis ætate etiam sua extendere, ne quid nouum uideatur idque nonnullos
Ioh. 7, 15 nimia nouitate perterreat, cum præsertim sic quoque dicerent: quomodo hic litteras

1—5 *Græce extant in Leonis florilegio L IIII 366 = M VI 969 et apud Iohannem Cæsariensem 104. ex eadem uersione adferuntur in Leonis papæ ep. 165*

2—5] *Iustinianus [PG 86, 1003]* ἐν τῶι τρισκαιδεκάτωι κεφαλαίωι τῶν σχολίων ὁ . . Κύριλλος . . γράφει οὕτως· 'οὐ διοριστέον — αὐτάς'. *Ephraim Antioch. ap. Phot. 229 p. 263ª 37* ἐν τοῖς σχολίοις φησίν· οὐ διοριστέον — αὐτάς. *Leontius Byz. adu. Nestor. et Eutych. 1 flor. 64 [Junglas, Leont. v. Byz. p. 31] Doctr. patr. 7, 17 [cf. Leont. Hierosol. ap. Mai, Scriptt. uett. 7, 132]* ἐκ τῶν σχολίων· 'οὐ διοριστέον — αὐτάς'.

30 — p. 195, 8 *Græce extant apud Iohannem Cæsariensem 105*

PGω

2 remansit *Gω* 7 habitasse *G* 9 ut *Γ* et *PGω* humanitate *Gω* 11/12 de quibus — luteas *om. P* 12 animam *Gω* 13 diuidimus *Gω* atque *Gω* inrationabilem *P* 14 etsi *Gω* si *P* 16 recte *G* 17 dissimilem — naturam *P* dissimilia sunt inter se sociantur ut *Gω* 18 uideatur *ω* 19 conuentionem *PGω, corr. P* uiolandam *Gω* 20 habitasse *Gω* 22 a nobis *P* obliquam [ob aliquam *G*] significationem *Gω* 23 homo noster *Gω* 23/24 de die et dies *P* die de die *Gω* 24 hominem *P* 25 in duo *P* ideo *Gω* 27 utrumue *ω* alias *P* spm *P* dicatur *ω* 28 id *om. Gω* 29 ad intellectum *P* 30 quid *Gω* 31 id *P* hic *Gω* enim *Gω* 32 ualebat *P* 33 suam *P* ne quid *Gω* neque *P* 34 nimiam *P* perterreat *P* perterreret at *G* perterrere. Ac *ω* tum *ω* dicere *Gω*

scit, cum non didicerit? ergo corporale quidem est augmentum et profectus gratiæ et sapientiæ humanitatis magis mensuræ conueniat, ipsum uero deum uerbum per suam naturam perfectissimum confitemur, non egenum profectus, non sapientiæ, non gratiæ. ipsum enim creaturæ et sapientiam et gratiam et bona omnia inpertit. et si Iesus passus esse dicatur, passio quidem erit dispensationis; ipsius tamen dicitur, et recte quidem, quia corpus passum est et quod erat in corpore patiente ipse qui pati non poterat (inpassibilis est enim ut deus), quantum tamen ad conuiciatorum petulantiam pertinuit, passus esset, si pati posset. ergo quoniam nostri similis factus sit unigenitus, quotienscumque homo nominatur a diuina scriptura, intuentes dispensationem deum ipsum natura sic quoque confiteamur.

EXEMPLA DIVINAE SCRIPTVRAE QVOD DEI VERBVM ET HOMO FACTVM MANSERIT DEVS Bal 391

XIII [14] Ait alicubi deus ad pontificem Moysen: et facies propitiatorium inpositioni Exod. 25, 16-19 auri puri, duorum cubitorum et dimidium longitudinem et cubitum unum et dimidium latitudinem. et facies duo cherubim aureos ornatos et inpones illos ex utroque latere, cherub unus de latere hoc et cherub unus de latere isto propitiatorii et facies duo cherubim super duo latera. erunt cherubim extendentes pennas a sursum, superobumbrantes pennis suis super propitiatorium, et uultus eorum ad inuicem respicientes; propitiatorio erunt uultus cherubim. ænigma certissimum id sit deum uerbum etiam in humanitate deum mansisse et in sua gloria et maiestate, etsi propter dispensationem factus sit similis nostri. propitiatorium namque per fidem factus est nobis Emmanuhel. id autem nobis comprobabit sapientissimus Iohannes dicens: filioli, hæc scribo uobis, ut non peccetis; sed si quis 1 Ioh. 2, 1. 2 peccauerit, consolatorem habemus apud patrem Iesum Christum iustum, et ipse est propitiatio pro peccatis nostris. nec non etiam Paulus quem proposuit, inquit, deus propitiatorem per fidem in suo sanguine. ceterum Rom. 3, 25 cerne cherubim circumstantia propitiatorium et superobumbrantia quidem pennis, conuersa autem ad propitiatorium et pæne nutui dominico oculum intendentia. ad dei enim uoluntatem tantum respicit sancta cælestium spirituum multitudo et numquam dei satiatur aspectu. ita filium propheta Esaias uidisse se dicit in sede altissima et Is. 6, 1, 2 Bal 392 eminentissima, circumstantibus seraphim et obsequentibus ei ut deo.

ALIVD

XIIII [15] Destinabatur aliquando diuinus Moyses ut Israhel ab Ægyptiorum uiolentia liberaret. uerum quoniam necesse erat eos qui sub iugo essent seruitutis insolitæ, prius docere quod eis deus iam esset reconciliatus, prodigia eum facere imperabat; plerumque enim miraculum nos adducit in fidem. ait igitur Moyses ad deum omnipotentem: sin autem non crediderint mihi neque obaudierint uocem Exod. 4, 1-5

PGω

5 ihs̄ *P* ds̄ *Gω* 7 enim est *Gω* 7/8 petulantia *P* 8 pertonuit *P* 9 nominetur *Gω* 10 dm̄ [dn̄i *G*] — sic *PG* sic Deum ipsum natura *ω* confitemur *Gω* 12 pontificam *P* impositione *Gω* 14 duos *Gω* 14. 15. 16. 17. 19. 27 cherubin *Pω* 15 cherub — latere *om. P* cherub unus *G* Cherubin *ω* cherub *Gω* cherubin *P* duos *ω* 17 pennas [pinnas *ω*] a *Gω* pinna *P* 17/18 superumbrantes *Gω* 18 pinnis *P* 19 propitiatorium *Gω* uultus cherubim *om. ω* 20 dm̄[2] *Gω* dn̄i *P* 22 comprobauit *Gω* 23 sed et si *ω* 26 propitiatorium *ω* per fidem *P* in fide *Gω* sanguinem *P* 27 et *om. ω* pinnis *P* 28 propitiatorium] ἀλλήλους, μετὰ τρόμου κύπτοντα πρὸς αὐτό Ω 31 seraph *P* Seraphin *ω* Χερουβίμ Ω 33 ῑε̄ Ω 34 et uerum *ω* seruitutis insolitæ] λατρείας καὶ συνήθους δουλείας Ω 35 doceret *Gω* quod *om. ω*

meam, dicentes »non apparuit tibi deus«, quid dicam illis? dixit deinde dominus: Quid est hoc quod est in manu tua? respondit: Virga. et ait illi: Proice illam in terram. et facta est serpens et fugiit Moyses ab eo. et dixit dominus ad Moysen: Extende manum tuam et adprehende caudam eius. et extendens manum adprehendit caudam et facta est uirga in manu eius. et dixit illi: Vt credant tibi quia apparuit tibi dominus deus patrum ipsorum, deus Abraham et deus Isaac et deus Iacob. animaduerte in his natura et ueritate filium dei quam quasi quædam uirga sit patris; uirga autem insigne est regni. in filio enim habet omnium potestatem.
Ps. 44, 7 denique etiam diuinus Dauid thronus tuus, inquit, deus, in sæculum sæculi, et uirga æquitatis uirga regni tui. sed eam proiecit in terram, id est corpore terreno circumdedit siue per humanitatem misit in terram. tunc enim, tunc et in
Bal 393 similitudine factus est malignorum, hominum scilicet; malignitatis autem signum est serpens. quod autem uerum sit, hinc scibis. ipse enim dominus noster Iesus Christus in imaginem et figuram dispensationis actæ cum carne pro serpente accipitur
Ioh. 3, 14. 15 æreo quem erexit Moyses, ut serpentum morsus arceret. ait enim: et sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis, ut omnes qui credunt in ipsum, non pereant, sed habeant uitam
Num. 21, 9 æternam. quemammodum enim serpens factus ex ære salutis erat periclitantibus causa (sanabantur enim in eum respicientes), eodem modo etiam dominus noster Iesus Christus eis qui eum uident quidem in similitudine malignorum, eo quod factus sit homo, non ignorant tamen quod deus sit uiuificus, causa erit uitæ et dat posse animalia uenenosa uitare, id est contrarias potestates. id quoque huius rei figura sit, quod
Exod. 4, 12 Moyseos uirga uirgas alias deuorauerit, quas in terram magi proiecerant. igitur uirga quidem in terra proiecta est, non tamen serpens remansit; resumpta autem iterum fuit quod erat. nam licet facta sit, ut ante dixi, in similitudine nostra patris uirga, id est filius, per quem habet omnium potestatem, attamen impleta dispensatione reuolauit in cælum et fuit iterum tamquam in manu patris uirga æquitatis ac regni. sedet enim ad dexteram genitoris sui in propria maiestate, sedes altissimas optinens et cum carne.

Bal 394

ALIVD

XV [16] Dixit autem ad eum deus dominus iterum: Infer manum tuam in
Exod. 4, 6. 7 sinum tuum. et intulit manum in sinum suum et protulit manum de sinu suo et facta est manus eius tamquam nix. et dixit iterum: Infer manum tuam in sinum tuum. et intulit manum suam in sinum suum et protulit eam de sinu suo et iterum restituta est in colorem carnis eius. manum et dexteram dei et patris uerum filium eius diuina scriptura

19—23 potestates] *Græce extant in Nicetæ catena in eu. Ioh.*

PGω

1 dicem *ω* 3 fugit *Gω* 5 eius — caudam *om. Gω* 8 animaduertite *G* quam quasi *P* tamquam si *Gω* 12 tunc[2] *om. Gω* et *om. ω* 13 similitudinem *ω* 14 scibis *P* scribitur *Gω* 15 actæ *Gω* acta *P* *malim* peractæ 16 ut — Moyses *om. G*, et sicut inquit moyses *ω* *add.* *G*mg 19 æternum *P* 20 noster *om. P* 22 uita *P* 24 moysi *G* Moysis *ω* uirgas *om. Gω* deuoraret *G* duoraret *ω* terra *P* 25 iterum *om. Gω* 26 sit ut ante *ω* si ut ante *G* si tonante *P* 27 hac tamen *ω* 29 sui *Gω* fuit *P* in *om. ω* propriam maiestatem *P* 32 ις̅ Ω iterum dominus deus iterum *Gω* 36 suum *om. G* colore *P* 37 suæ *Gω* uerum filium eius *P* τὸν ἐξ αὐτοῦ κατὰ φύσιν υἱόν Ω uerbum et filium eius *Gω*

nominat. induxit enim ipsum dicentem ego manu mea firmaui cælum, nec Ies. 48, 13
non etiam Dauid diuinus cantat uerbo domini cæli firmati sunt. cerne igitur Ps. 32, 6
in sinu quidem Moysei adhuc manum eius occultari et nondum factam leprosam, prolatam
uero et statim leprosam factam, deinde mox inlatam et rursus prolatam et de cetero
non leprosam; restituta est enim inquit, in colorem carnis eius. ergo
quamdiu quidem erat in sinu patris deus uerbum, diuinitatis nitore fulgebat; uerum
quoniam aliquo modo extra fuerat per incarnationem siue ЄΝΑΝΘΡΩΠΗCΙΝ, factus
est in similitudine carnis peccati et inter iniquos reputatus est. ait enim Rom. 8, 3
diuinus Paulus: eum qui peccatum non nouerat, pro nobis peccatum fecit, 2 Cor. 5, 21
ut nos fieremus iustitia dei in ipso. hoc existimo lepram significare;
inmundus enim secundum legem leprosus. sed quoniam iterum in sinu fuerit patris Levit. 13, 11
(adsumptus est enim post resurrectionem a mortuis), prolata iterum manus uidebatur
munda. adueniet enim, adueniet per tempora dominus noster Iesus Christus in
sinceritate diuinitatis et gloria, quamuis similitudinem nostram non proiecerit. ait Bal 395
enim et beatus Paulus de Christo quia semel mortuus ad multorum exhaurienda Heb. 9, 28
peccata, secundo sine peccato apparebit expectantibus se in salutem.
ergo quotiens nobis sacra littera nominat Christum Iesum, ne hominem seorsum putaueris,
non uere adunato ipsi deo uerbo, sed existimaueris magis ipsum esse ex deo et patre
uerbum Iesum Christum, cum factus sit homo.

QVOD NON ERAT HOMO THEOPHOROS CHRISTVS NEC SIMPLICITER IN HOMINE INHABITARIT DEI VERBVM SED MAGIS CARO SIT FACTVM SIVE HOMO PERFECTVS SECVNDVM SCRIPTVRAS

XVI [17] Qui fidem habent in Christo inmaculatam et rectis omnibus suffragiis comprobatam,
dicant uidelicet quod ipsum ex deo patre uerbum in exinanitatem descenderit, formam
serui accipiens, proprium autem sibi faciens corpus quod est natum ex uirgine, factus
sit nostri similis et nuncupatus sit filius hominis. est autem deus quidem secundum
spiritum, homo autem idem secundum carnem. denique diuinus Paulus Iudæorum
populum adloquebatur dicens: multifariam multisque modis olim deus Heb. 1, 1
loquens patribus in prophetis, nouissimis diebus istis locutus est nobis
in filio. et quonam modo intellegatur locutus fuisse deus et pater nouissimis diebus
in filio? locutus est enim antiquioribus per [sese] legem. idcirco etiam ipse filius
suos dicit esse sermones per sapientissimum Moysen. ait enim: nolite putare Bal 396
quia ueni soluere legem aut prophetas. non ueni soluere, sed implere. Mt. 5, 17. 18
dico enim uobis, iota unum aut unus apex non transibit de lege, donec
omnia fiant. cælum et terra transibit, uerba autem mea non transi-
bunt. ad hoc etiam prophetæ uocem: ipse qui loquor, præsto sum. ergo Ies. 52, 6
cum factus est in carne, tunc locutus est nobis pater in ipso, sicut ait beatus Paulus, Hebr. 1, 1
nouissimis diebus. sed ne parum credamus quod ipse sit ille et ante sæcula filius,

---

PGω

1 ego enim *ω* 3 sinum *P* moysi *Gω* factum *ω* 6 nitore *P* naturæ *Gω* 7 ЄΝΑΝΘΡΟΠΙCΙΝ *G* inhumanationem *G*mg 10 dei *om. P* lepra significari *Gω* 11 in sinum fuerit patris *P* fuerit in patris sinu *Gω* 12 post *Gω* in *P* uidebitur *Gω* 14 sinceritatem *P* gloriam *P* 15 mortuus *P* mortuus est *Gω* 17 sacræ litterae nominant *ω* 18 adunate *ω* patrem *P* 20 THEOPHOROS *G* THEOFORVS *P* τεόφορυς *ω* simpliciter *om. Ω* IN HOMINEM INHABITARET *P* in homine inhabitauit *ω* inhabitarit in homine *G* 22 ιζ̄ *Ω* habet *Gω* omnium *Gω* 23 dicat *Gω* in exinanitatem *P* ex inanitate *Gw* 24 proprium — faciens *om. P* factum *P* 25 nuncuputus *G* 28 nouissimus *ω* 29 quoniam *PG, corr. G* nouissimus *ω* 30 sese *deleui* filios *P* 33 de lege *Gω* legem *P* 35 loquitur *ω* 36 beatus *om. ω* 37 nouissimus *ω* neque *G*

Hebr. 1, 2. 3 intulit statim per quem fecit et sæcula, splendorem etiam gloriæ et figuram sub-
stantiæ patris esse commemorat. homo igitur factus est uere is per quem fecit et
sæcula deus et pater, et non, ut nonnulli existimant, in homine fuit, ut tamquam homo
intellegatur a nobis deum habens inhabitantem. nam si hæc recte se habere uere
Ioh. 1, 14 confidunt, superuacaneus uidebitur esse beatus euangelista Iohannes dicens et uerbum
caro factum est. ubi enim opus est ЄΝΑΝΘΡѠΠΗϹЄѠϹ? aut quare incarnatum
dicitur deus uerbum, si non factum est caro? similem nostri eum factum esse significat
et uis ЄΝΑΝΘΡѠΠΗϹЄѠϹ similem nostri eum factum esse declarat, mansisse tamen
sic quoque ipsum supra nos, immo supra uniuersam etiam creaturam.

Oportere autem existimo ea quæ dixi, exemplis etiam comprobare et persuadere
quod factus sit homo unigenitus et sit deus etiam cum carne ac non magis inhabitarit
in homine, ΘЄΟΦΟΡΟΝ ipsum efficiens tamquam et alios qui diuinitatis ipsius fuere
participes.

Bal 397

INTELLECTVS SIVE COGITATIONES

XVII [18] Ait alicubi deus de nobis: inhabitabo in ipsis, etiam inambulabo et
2 Cor. 6, 16 ero ipsis deus et ipsi erunt mihi populus. nec non etiam ipse dominus
Apoc. 3, 20 noster Iesus Christus: ecce ego uenio, et si quis mihi aperuerit, intrabo
et ego et pater et mansionem apud eum faciemus et apud eum cenabimus.
2 Cor. 6, 16 nominati autem sumus etiam templa dei. uos enim inquit, templa dei estis uiui.
1 Cor. 6, 19 et rursus nescitis quod corpora uestra templum est spiritus sancti, qui
est in uobis, quem habetis a deo. uerum si ita aiunt et ipsum esse Emmanuhel,
tamquam unumquemque nostrum, inhabitantem in sese deum habuisse aperte con-
fiteantur, ut cum ipsum adorari conspiciunt tam a nobis quam ab angelis, in cælo pariter
et in terra, erubescant tamquam diuersa sentientes et litterarum sacrarum propositum
Lc. 1, 2 nescientes nec habentes in se fidem quam nobis tradiderunt qui in principio et uiderunt
et ministrauerunt uerbo. sin autem dicant quod propterea deus sit et ut deus glori-
ficetur, quia in eo tantum inhabitarit dei patris uerbum ac non propterea quia factus
sit homo, audient rursus a nobis: si in eis qui inhabitantem in se deum habuerint, satis
est, ut idcirco uere dii esse possint et ab hominibus adorentur, omnes sint dii et adorandi.
inhabitat enim in sanctis angelis, habuimus autem et nosmet ipsum in nobis per spiritum.
sed non sufficiat hoc natura deos ostendere et adorandos eos qui habeant spiritum.
igitur non propterea deus est et adorandus Emmanuhel, quod inhabitarit in eo tamquam
Bal 398 in homine communi et seorsus intellegendo et in parte dei uerbum, sed quod factus
sit caro, id est homo. mansit enim ideo et deus et adorandus.

DICTA APOSTOLICA IN QVIBVS DEVS NOMINATVS SIT CHRISTVS

XVIII [19] De mysterio dicens secundum Christum, quod aliis, inquit, generationibus
Eph. 3, 5

---

13 Hoc capitulum est omissum *subscr. G*

PGω

3 deus pater *Gω* ut nonnulli] ut non *superscr. G* 4 uere *om. Gω* 5 superuacuaneus *P* 9 etiam supra uniuersam *Gω* 10 oportet *P* 11 inhabitari *P* 12 theoforon *P* θεόδωρον *ω* efficiens *Gω* et faciens *P* 13 particeps *G* 15 ιη̅ Ω alibi *ω* etiam *P* et *Gω* 17 apparuerit *ω* 18 et ego *Gω* ego *P* eum *P* ipsum *Gω* et apud — cenabimus *om.* Ω 19 ἡμεῖς — ἐσμέν Ω 21 ἔχομεν Ω 23 ut *P* et *Gω* 25 hi qui *ω* 26 et[2] *om. P* 27 inhabitaret *Gω* 28 si in eis *om. P* 29 di *P* possent *P* omnibus *Gω* dı *P* 30 nosmet *Gω* nos et *P* 32 et *om. Gω* inhabitaret *P* 33 seorsus] καθ' ἡμᾶς Ω et in parte *P* in partem *Gω* dm̅ *P* Domini *ω* 34 deus adorandus *P* 36 ιθ̅ Ω

non est agnitum filiis hominum, sicut nunc reuelatum est sanctis eius,
quibus uoluit reuelare diuitias gloriæ mysterii huius in gentibus, quod Col. 1, 26-28
est Christus in uobis, spes gloriæ, quem nos adnuntiamus. si igitur
est theoforus ac non deus uere, quomodo ipse est diuitiæ gloriæ mysterii, quod adnuntiatur
gentibus? uel quomodo omnino deus adnuntiatur?

ALIVD

XVIIII [20] Volo enim uos scire qualem sollicitudinem habeam pro uobis et Col. 2, 1. 2
pro his qui sunt Laodiciæ et quicumque non uiderunt faciem meam
in carne, ut consolentur corda ipsorum, instructi in caritate et in omnes
diuitias plenitudinis intellectus in agnitionem mysterii dei Christi.
ecce mysterium dei mysterium nominat Christi et plene intellegere quosdam uult in
agnitionem ipsius. quo igitur intellectu opus erat uolentibus Christi mysterium
discere, si fuerant audituri quod inhabitarit in homine deus? opus est enim nimio
intellectu, ut scias contra, quod uerbum, cum sit deus, factus sit homo.

ALIVD Bal 399

XX [21] A uobis enim sonuit sermo domini non solum in Macedonia et 1 Thess. 1, 8
Achaia, sed in omni loco fides uestra quæ est ad deum, exiuit. ecce
iterum in deum fidem factam esse commemorat, cum etiam Christus dicat qui credit Ioh. 6, 47
in me, habet uitam æternam. nam sermonem domini prædicationem dicit
de ipso.

ALIVD

XXI [22] Ipsi enim scitis introitum nostrum apud uos quoniam non inanis 1 Thess. 2, 1. 2
fuit; sed ante multa passi et contumeliis affecti, sicut scitis, in Philippis,
confisi sumus in deo nostro loqui ad uos euangelium dei. ecce loquens
in deo, dei euangelium memorauit qui prædicat gentibus Christum.

ALIVD

XXII [23] Recordamini, fratres, laborem nostrum et ærumnam. nocte et die 1 Thess. 2, 9
operantes, ne quem uestrum grauaremus, prædicauimus euangelium
dei inter uos. et iterum: propterea et nos gratias agimus deo sine inter- 1 Thess. 2, 13
missione, quoniam cum percepissetis a nobis uerbum auditus dei,
excepistis non ut uerbum hominum, sed, sicut est uere, uerbum dei,
qui operatur in uobis, qui credidistis. nonne euidenter euangelium dei et
dei uerbum prædicationem de Christo commemorat? quippe id omnibus mani-
festissimum est.

Apparuit enim gratia dei saluatoris omnibus, erudiens nos ut Bal 400
abnegantes impietatem et sæcularia desideria sobrie et iuste et pie Tit. 2, 11-13

PGω

2 uolunt *ω* ἠθέλησεν ὁ θεός Ω in gentibus] intelligentibus *ω* 3 est *om. ω* 7 κ̄ Ω et *Gω* ut *P* 10 in agnitione *P* imaginationem *ω* 12 intellectus *P* 13 inhabitaret *P* est *om. Gω* 14 contra] Ἐμμανουήλ Ω factus sit *Gω* factus est *P* 16. 22. 27 *numeros om.* Ω 16 in *om. P* 18 factum *ω* dicit *Gω* 19 nam sermonem domini *Gω* sermonem autem *P* 20 de seipso *ω* 22 ipsius *ω* nostrum *om. P* apud *P* ad *Gω* quomodo *ω* 24 fuimus *P* deo *P* dn̄o *Gω* nostro *Gω* non *P* 27 et die *P* ac die *Gω* 31 est *om. P* 35 *suprascripsit* ἄλλο Ω (Σ) saluatoris nostri *Gω*

uiuamus in hoc sæculo, expectantes beatam spem et aduentum gloriæ
magni dei et saluatoris nostri Iesu Christi. ecce deus et magnus planissime
nominatus est dominus noster Iesus Christus; ipse est enim cuius aduentum gloriæ
expectantes sobrie uiuere et inreprehensibiliter festinamus. sed si est homo theoforus,
quomodo sit et magnus deus? uel quomodo beata est spes in eum? si quidem uerus
Ier. 17, 5 est propheta Hieremias dicens: maledictus qui spem suam ponit in hominem.
p. 198, 31 neque enim deum ipsum possit efficere, ut ante dixi, deum portare. denique doceant
nos quid impediat alios etiam omnes deos esse et adorandos qui in se habuerint deum?
deum autem et magnum et beatum, habentem inluminationem, Christum nominat
Rom. 9, 4. 5 beatus Paulus, qui inuenitur dicens de Iudæis et de Emmanuhel: quorum patres
et testamentum et promissiones et ex quibus Christus secundum carnem,
qui est super omnia deus benedictus in sæcula sæculorum. amen.

Quod uero secundum diuinam reuelationem faciebat prædicationem, perspicuum
Gal. 2, 1 sit, ipso dicente: deinde post annos quattuordecim iterum ascendi Hierosolima cum Barnaba, adsumpto etiam Tito. ascendi autem secundum
reuelationem et exposui eis euangelium quod prædico in gentibus,
seorsum autem his qui uidebantur, ne forte in uacuum currerem aut
cucurrissem. Christum prædicans gentibus ut deum, diuinum nominat ipsius
ubique mysterium; ascendit per reuelationem Hierosolima et exposuit his qui uidebantur,
Bal 401 id est sanctis apostolis siue discipulis, ne forte in uacuum currat aut cucurrerit. cum
uero ab Hierosolimis descendisset et rursus gentium gregibus interfuisset, emendauitne
aliquid ex prioribus? nonne perseuerauit deum confitens Christum? atque scribit
Gal. 1, 6-8 quibusdam: miror quod sic cito transferimini ab eo qui uos uocauit, in
aliud euangelium, quod non est aliud nisi aliqui sunt conturbantes
uos et uolentes conuertere euangelium Christi. ait idem iterum: sed
et si nos aut angelus de cælo euangelizauerit uobis præter id quod
accepistis, anathema sit. pro qua igitur causa alios omnes omittens, licet deum
inhabitantem habuerint, solum prædicabat Iesum sicut deum?

ALIVD

XXIII [24]
Ioh. 2, 23-25 Scriptum est de Christo: cum autem esset in Hierosolimis in die festo,
multi crediderunt in nomine eius, uidentes signa quæ faciebat. ipse
autem Iesus non credebat se illis, quod ipse sciebat omnes et quod
non necesse habebat ut aliquis testimonium perhiberet de homine;
ipse enim sciebat quid erat in homine. si homo esset theoforus, quomodo
non decepti sunt multi qui Hierosolimis in nomine eius crediderunt? uel quare solus
cognoscit quæ sunt in homine, cum præsertim nemo alius sciat? finxisse enim dicitur
Ps. 32, 15 deus corda nostra singillatim. uel quare solus remittit peccata? ait enim
Mt. 9, 6 quia potestatem habet filius hominis in terra remittere peccata. quare
solus præter alios adsessor est dei et patris? quare soli obsequuntur angeli, et nos

PGω

3 ipse est *dupliciter scr. G* 4 et *om. Gω* thephorus *G* 5 beata spes] μακάριος ἄν εἴη οὗ ἡ ἐλπίς Ω beatam *P* 10 et de *Gω* et *P* 11 et *om. P* διαθῆκαι Ω et ex *P* ex *Gω* 12 deus *superscr. G* 13 uere *P* reuelatio *P* faciebat prædicationem *om. Gω* 14/15 hierosolymam *Gω* 17 seorsus *Gω* uidebantur aliquid esse *ω* 19 reuelatione *P* hierosolimam *G* Hierosolymam *ω* uidentur *P* uidebantur aliquid esse *ω* 20 cucurrerit *om. P* 22 Atqui *ω* 23 uocant *ω* 25 idem *Gω* autem *P* 30 κ̄ Ω [*sic*] 31 uidentes *om. P* 34 esset *Gω* 35 nomen *P* 36/37 deus dicitur *Gω* 37 enim *om. P* 38 hominis *om. P* 39 assessor est *Gω* adsessores *P*

quidem docuit communem putare patrem qui est in cælis, sibi autem eum specialiter
adscribebat?
Sed forte dices quod huiusmodi uoces inhabitanti uerbo deputandum sit. nonne Bal 402
igitur eum oportebat iuxta prophetis conuenientem mensuram ipsum quoque dicere:
hæc dicit dominus? uerum cum ea quæ sunt supra legem, sancire uellet, adsumens
sibi conuenientem legislatori auctoritatem aiebat: ego dico uobis. Mt. 17, 25
Quomodo liberum se ait et non obnoxium deo? ideo quia est filius ueritate. et
si esset homo theoforus, essetne etiam liber secundum naturam? solus enim deus
liber atque solutus est. solus enim quasi tributa omnium exigit et tamquam loco
debitorum ab omnibus recipit religionem. et si exitus legis et prophetarum Christus
est, est autem homo theoforus, nonne dicere liceat quod propheticarum prædicationum
exitus ANΘPωΠOΛATPIæ nobis crimen induxerit? deinde lex quidem prædicabat
dominum deum tuum adorabis et ei soli seruies: qua nos eruditione Deut. 6, 13
perduxit ad Christum quasi ad agnitionem illis qui in umbris fuerant potiorem?
spernentesne igitur deum adorare, adorabimus hominem habentem deum inhabitantem?
ubi enim præstabilius erat deum intellegi, in cælo magis an in homine, in seraphim an
in terreno corpore? si erat homo theoforus, quomodo propemodum ac nos participauit Hebr. 2, 14
carni et sanguini? nam si, quia inhabitarit, hoc ei sufficit ut nostris similiter ac nos
participaret, et ita his participare id est hominem factum esse, inhabitauit et in multis
sanctis; homo igitur non semel, sed sæpissime factus est. quare ergo semel in Hebr. 9, 26
consummatione sæculorum in destitutionem peccati per hostiam suam
dicitur apparuisse? quomodo autem unum nobis uerbi aduentum prædicant diuinæ Bal 403
scripturæ? si theoforus erat homo, templum scilicet et ipse factus est dei, quomodo
in nobis etiam Christus est? sicut templumne in templis an ut deus magis in templis
per spiritum? si theoforus erat homo, cur est solius ipsius corpus uiuificum?
oportuerat enim aliorum etiam corpora esse talia, in quibus inhabitauit deus omnipotens.
Scripsit autem alicubi etiam diuinus Paulus: inritam faciens quis legem Hebr. 10, 28.
Moysi, sine ulla miseratione duobus testibus moritur. quanto magis 29
putatis deteriora mereri supplicia qui filium dei conculcauerit et
sanguinem testamenti pollutum duxerit? atquin diuina erat lex et mandata Hebr. 2, 2
dicta per angelos. quomodo igitur dignus erit deteriore supplicio qui pollutum duxerit
sanguinem Christi? uel quomodo potior est religione quæ est secundum legem, fides
in Christum? sed, ut iam ante diximus, est non similis aliorum sanctorum homo
theoforus, sed deus magis uere et omni mundo celsiorem possidet gloriam, quod cum
deus sit natura dei uerbum, factum est caro siue homo perfectus. animatum enim
et rationabile esse quod adunatum est ei, credimus corpus et uere omnino est
adunatio.

PGω
2 asscribat *Gω* asscribit *G^corr* 4 prophetas *P* 5 cum *om. P* 6 legislatori *Garnier* legislatoris *PGω* 7 in ueritate *P* 8 solus *Gω* huius *P* 9 liber atque solutus *P* liberat quia solus *Gω* solus — exigit] οὐ γὰρ μόνον εἰς ἑαυτὸν ἀναδέχεται τὰς πάντων εὐλογίας Ω 12 ANΘPWΠOΛATPIæ *P* ANΘPWΠOΛATPIAI *G* ἀνθρώπολατρως *ω* crimen nobis induxerunt *Gω* deinde] εἰ οὖν Ω quidem lex quidem *G* quidem lex *ω* 13 quæ *P* καὶ Ω 14 potiorem *Garnier* ἐπέκεινα Ω portiorem *P* posteriorum *Gω* 15 igitur] ἆρα Ω adorauimus *P* 16 seraphin *Pω* 17 quomodo *P* quibus modo *Gω* 18 nostra *Gω* 19 participaret — his *om. Gω* homininem *G* 21 consummationem *PGω* in destitutionem *P* id est destitutione *Gω* 22 autem *om. Gω* 24 etiam in nobis *Gω* 25 si *Gω* sit *P* 26 alia *P* habitauit *P* 27 Irritum *ω* 28 sub duobus *ω* 30 mandato *P* 33 $\overline{\text{xpo}}$ *Gω* 35 sit *Gω* si *P* factus *Gω* enim *om. P* 36 rationale *ω* ei] et *ω* uere *P* uera *Gω*

Bal 404 QVOMODO OPORTET INTELLEGERE VERBVM CARO FACTVM EST ET HABITAVIT IN NOBIS ET QVOMODO MITTITVR VERBVM QVOD DEVS EST ET QVOMODO PROPRIVM IPSIVS DICITVR CORPVS

XXIIII [25] Semen Abrahæ adprehendere uerbum dei unigenitum beatus Paulus commemorat
Hebr. 2, 16 Hebr. 2, 14 nec non etiam quod propemodum ac nos participarit carni et sanguini. memores
Ioh. 1, 14 autem sumus etiam uocum Iohannis. ait enim: et uerbum caro factum est
et habitauit in nobis. idne igitur fuit propositum uiris spiritalibus docere quod
dei uerbum conuersionis sit patiens aut quod eum fas sit commutationem, quæ magis
creaturæ conueniat, sustinere? adeo ut et id quod non erat, forsitan ⟨fiat⟩ aut in id sua
sponte deueniat aut ut alius contra ipsius uoluntatem ad aliam naturam inpellatur.
Iac. 1, 17 absit; manet namque idem, a sua natura commutationem omnem excludens et con-
uersionis umbram nesciens pati. fixa est enim semper in suis superna illa cælestisque
natura.

Quomodo igitur uerbum caro sit factum, uidere necesse est. primum quidem
diuina scriptura carnem plerumque nominat et quasi ex parte animalis totius signifi-
Luc. 3, 6 cationem facit nec non etiam a sola anima interdum tantundem agit. scribtum
Gal 1, 16 est enim quod uidebit omnis caro salutare dei. et ipse diuinus Paulus non
consensi, inquit, carni et sanguini. adlocutus est autem eos qui sunt ex Israhel,
Deut. 10, 32 pontifex Moyses: in septuaginta et quinque animabus descenderunt patres
Bal 405 tui in Ægyptum. sed non idcirco dixeris quod nudæ et sine carne animæ in
Ægyptum descenderint, nec porro quod inanimis corporibus et solis carnibus salutare
suum deus indulserit. quotiens igitur audiamus carnem factum esse uerbum, hominem
intellegamus ex anima et corpore. factum est autem uerbum, cum sit deus, homo
perfectus, corpus accipiens animatum et rationabile, idque sibi uere adunarit quomodo,
ipse sciat (nostris enim sensibus huiusmodi cogitationes omnino cerni non possunt),
et nuncupatus est filius hominis. sed si oportet tamquam in speculum intuentes
dicere, coniectat aliquo modo sensus humanus adunatum fuisse uerbum corpori habenti
animam rationabilem, qualiter etiam hominis animam suo corpori, ipsam quidem diuersæ
naturæ, sortitam tamen communionem adunationemque cum corpore, ut pæne uideatur
non esse alia præter corpus, eo quod per compositionem ex utroque animal unum efficiatur,
manente tamen ipsa, ut ante memoraui, in sua natura.

Ergo non per commutationem aut conuersionem hominem factum dei dicimus
uerbum nec prorsus quod deus esse desierit, sed quod carnem accipiens ex muliere et
ei ex utero adunatus, exiit homo, idem simul et deus, neque dei et patris generationem
arcanam proiciens sustinuit ex muliere, inde initium ut esset, accipiens, permittebat
autem carni propriæ naturæ suæ legibus nasci, natiuitatis ratione dumtaxat. ceterum
habet in se aliquid ab humana natura dissimile: natus est enim ex uirgine et solus matrem

---

1—3 *Græce extant ap. Nicephorum* [*Pitra, Spic. Solesm. 1, 364*] 14—203, 6 *adferuntur in catena Nicetæ in eu. Ioh.* 22—29 adunationemque. 32 non per — 203, 7 naturarum] *Græce extant ap. Iohannem Cæsariensem 106.107*; 22—25 non possunt *ap. Nicephorum* [*Pitra, Spic. Solesm. 1, 364*]

PGω

1—3 et quomodo mittitur — corpus *om. Ω* 4 κ̅α̅ Ω 6 sumus *P* scimus *Gω* uocum *scripsi* uocem *Gω* Ω (Σ) cum *P* factus *P* 9 ut *om. Gω* fiat *addidi secundum* Ω 11 et *om. P* 11/12 conuersionis Ω conuersationis *PGω* 12 umbra *P* supernam *P* 14 necesse *om. P* 16 agit] ait *ω* 19 et *om. Gω* 20 ægypto *P* 22 audimus *P* 23 ex anima] examina *G* 28 ipsum *ω* 29 cum] eum *P* 31 manet *Gω* 32 mutationem *G* dicimus dei *Gω* 33 *ante* esse *superscr.* est *G* 35 ex] et *P* 36 rationem *PGω* 37 humata *G* uirginem *P*

habet innuptam. factum autem ipsum etiam carnem et in nobis inhabitasse commemorat, [Ioh. 1, 14] ut utroque conprobaret et factum fuisse hominem et suum non perdidisse; mansit [Bal 406] enim quod erat. intellegitur namque certe tamquam aliud in alio habitare, id est diuina natura in humanitate, non perpessa commixtionem aut confusionem aut commutationem, ut esset quod non erat. quidquid enim in alio habitare dicitur, non ipsum fit tale quale est id in quo habitat, sed aliud in alio magis intellegitur. at uero in uerbi natura et humanitatis solam nobis differentiam designat diuersitas naturarum; unus enim ex utroque intellegitur Christus. ergo inconfusione, ut ante dixi, seruata, inhabitasse uerbum ait in nobis; scit enim unum esse filium unigenitum, carnem factum et hominem. cerne autem mihi diuinum euangelistam totam sapienter naturam hominum coronare. ait enim uerbum inhabitasse in nobis, non alterius, ut ego opinor, gratia incarnationem uerbi actam esse commemorans nisi ut etiam nos participatu ipsius per sanctum spiritum locupletati adoptionis beneficium lucraremur. igitur in Christo unitatem summam ueramque credimus factam. sin autem in nobis inhabitare dicatur, ⟨non⟩ scheticam ipse faciet inhabitationem. inhabitauit namque in eo [Col. 2, 9] omnis plenitudo diuinitatis corporaliter, id est non per participatum uel schesin simpliciter, quasi lumine inlucente aut igni insitum sibi calorem aliis immittente, sed, ut ita dicamus, ipsa diuina sinceraque natura intellegenda id quod est, inhabitationem sibi faciente per ueram, ut ante diximus, unitatem in templo quod est natum ex uirgine. ita enim unus et est et intellegitur Christus Iesus. quod uero in expressione summa noster sermo uincatur, non negabo; sed non idcirco Christi mysterium [Bal 407] non credatur, sed magis sit merito mirabilius. quanto enim omni est mente superius et sermone, tanto magis ultra omnem admirationem ponendum est. carnem uero factum uerbum, id est hominem perfectum, non dicimus mensura corporis conprehendi (id enim ineptissimum est), sed implere sic quoque credimus, sicut solet, cælum et terram et quæ inferius posita sunt. omnia enim plena sunt deo et omnia ipsi paruola sunt. at quomodo et singulis et in omnibus totus sit, intellectu dictuque difficile est, immo uero etiam inpossibile. et id autem, ut opinor, eo possidet, quod incorporeus sit et indispertibilis; proprium autem uerbi corpus dicitur a nobis, non quemammodum proprius est homini risus uel equo hinnitus, sed quod ipsius sit factum per adunationem ueram, instrumenti ei præbens officium ad exequendum ea quæ more solito operatur absque solo peccato.

Sin uero deus uerbum etiam missum fuisse forte dicatur, ne quis uestrum terreatur, illud cogitans: quo perget incorporeum uel quo cedet is quo plena sunt omnia? sciat autem magis quod sit et alius missionis modus, non ut locum de loco qui mittitur, mutet,

---

1—6 intellegitur] *adferuntur ab Ephraim Antioch. ap. Phot. 229 p. 262^b 22* 3—10 hominem] *adferuntur in Leonis florilegio L IIII 367 = M VI 969; latine ex eadem uersione in florilegio Collectionis Sangermanensis quæ in t. II edetur, et in Leonis ep. 165* 3. 4] *Doctr. patr. 8, 6* [*cf. Leont. Hieros. ap. Mai, scriptt. uett. 7, 132*] ἐκ τῶν σχολίων· 'νοεῖται — ἀνθρωπότητι' 29—32 *Græce extant ap. Ioh. Cæsar. 108; Doctr. patr. 15, 34* ἐκ τῶν σχολίων ἀπὸ σχολίου ιη'· 'ἴδιον — ἁμαρτίαν'

PG, ω [*usque ad* 9 unigenitum carnem]
1 etiam ipsum *Gω* 1/2 cum memorat *P* 3 habitare *P* inhabitaret *Gω* 6 fit *P* sit *Gω* 8 in confusionem *Pω* 9 — p. 208, 1 factum — tetigit latitudinem *om. ω* 10 cerno *G* 12 gratiam *P* uerba *P* 15 dicitur *G* non Ω *om. PG* 16 id est *om. P* 17 SCHESIM *P* igne *G* inmittentes *P* mittentes *G* mittente G^{corr} 18 ipsa — intellegenda Ω ipsam diuinam sinceramque naturam intellegendam *PG* 19 facientem *G* in templo] ναόν Ω 21 expressionem *P* 23 admirationem *P* animi rationem *G* 26 paruola *P* parabola *G* 27 intellectum dictumque *P* 30 hominis *G* ipsius sit *om. P* 31 strumenti *G* 33 si *G* qui *P* 34 in corporum *P* 35 mitet *P*

sed ut ministerium magis sacrum suscipiat, quod etiam discipulis iniunctum esse dicimus
Hebr. 3, 1 a Christo omnium saluatore. denique etiam diuinus Paulus ait de Christo: ergo,
fratres sancti uocationis cælestis participes, considerate apostolum
et pontificem confessionis nostræ Iesum. animaduerte quam cum eum
ministrantem hominum more ostendit, licet natura sit deus, tunc ei etiam officium
Bal 408 apostolatus adtribuit. nihil autem, ut ante diximus, absurdum est si deus uerbum
mitti etiam dicatur a patre. implet namque certissime omnia et nulli loco penitus
deest; nos uero humanis uocibus diuina interpretantes, figurationibus corporis inmortalis
naturæ dispensationes solemus intellegere. denique cum sanctus spiritus omnia
Gal. 4, 6 impleat, scribit beatus Paulus et dicit: quod autem estis filii, misit deus spi-
ritum filii sui in corda uestra, in quo clamamus abba pater. ait autem
Ioh. 16, 7 et ipse saluator: expedit uobis ut ego eam. nam si non abiero, paraclitus
non ueniet ad uos. oportet igitur ad rationem pietatis omnia referentes, certam
cogitationem sectari; id enim facientes, nobismet ipsis maxime profuerimus.

QVOMODO INTELLEGATVR THEOTOCOS VIRGO SANCTA

XXV [26] Natum est quidem inæstimabiliter uerbum dei et patris, et generatio omnem
sensum cogitationemque transcendit et est incorporali naturæ conueniens; uerum-
tamen id quod natum est, proprius partus intellegitur genitoris et eiusdem cum eo sub-
stantiæ ideoque etiam filius nominatus est, nomine scilicet indicante quasi ueram sin-
ceramque progeniem. sed cum sit uiuus in æternum pater, necesse est eum quoque
Ioh. 1, 1 uiuere in æternum propter quem est pater. erat igitur in principio uerbum et deus,
et erat etiam uerbum ad deum, ut sapientissimus euangelista commemorat; in con-
summatione autem temporum propter nos homines et propter nostram salutem incarnatum
Bal 409 est et homo est factum, non amittens quod erat, sed retinens inconuertibilem suam
naturam et semper diuinitatis fastigiis conlocatam, subiens autem propter nos dispen-
satorie exinanitatem nec inhonorans pauperiem quæ humanæ mensuræ conueniat.
2 Cor. 8, 9 nam cum esset diues, pauper est factus, sicut scriptum est, ut nos paupertate
eius diuites essemus. factum est igitur homo et generationem ex muliere passum
dicitur, ideo quod ex sancta uirgine uere ei adunatum corpus acceperit, unde etiam
theotocon esse dicimus uirginem sanctam, quia id humane siue secundum carnem
pepererit, licet haberet ante sæculum generationem ex patre. opinari autem non-
nullos uerbum tunc initium fuisse sortitum, cum homo sit factum, impietatis furorisque
plenissimum est. eos etenim insipientissimos esse monstrauit ipse saluator de se
Ioh. 8, 58 dicens amen dico uobis, antequam Abraham esset, ego sum. quomodo
enim ante Abraham erat qui multis post temporibus secundum carnem natus est?
Ioh. 1, 30 satis autem ipsos, ut opinor, redarguet ⟨et⟩ diuinus Iohannes dicens hic erat de quo
ego dixi: post me uenit uir qui ante me factus est, quia prior me erat.
Prætermittentes igitur in re tam friuola sine causa certare, ad illud magis ueniamus

---

XXV *Græce extat in Excerptis Parisinis*

PG

4 ihm̅ xpm̅ *G* quam cum *P* quantum *G* 5 ei *om.* *G* 9 dispensationem *P* 10 quod *P* quoniam *G* 10/11 misit — filii *om.* *P* 12 habiero *P* iero *G* paracletus *G* 13 *post* uos *add.* ἐὰν δὲ πορευθῶ, πέμψω αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς Ω (Σ) orationem *G* certa *P* 14 cognitionem *G* 15 INTELLAGATVR *G* INTELLEGITVR *P* 16 XXIIII *G* κ̅β̅ Ω 17 incorporali *P* incomparabile *G* 22 et erat *P* erat *G* 25 fastigio *G* conlocatum *P* subiciens *P* 28 mulierem *P* 28/29 dicitur passum *G* 30 id *P* hic *G* 31 peperit *G* 34 esse *P* 36 redarguet et *Γ* redarguet *P* redarguit *G*

quod etiam emolumenti aliquid possit adferre. ne moleste ferant nonnulli audientes
esse sanctam uirginem theotocon nec incredulitatis Iudaicæ suas oppleant mentes, immo
uero etiam paganicæ impietatis. Iudæi etenim adgrediebantur Christum dicentes:
de bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia, quod cum sis homo, Ioh. 10, 33
facis te deum; at uero filii paganorum ecclesiæ dogmata derident audientes ex muliere Bal 410
deum esse progenitum. sed illi quidem suæ dementiæ exedent fructus et audient
a nobis stultus stulta loquitur et cor ipsius uana intelleget. nostri Ies. 32, 6
enim mysterii ratio, licet Iudæis sit scandalum, gentibus autem stultitia, nobis tamen, 1 Cor. 1, 23
qui id scimus, uere est ammirabile et salutare et dignissimum credi. et si esset omnino
quisquam qui dicere auderet hanc carnem terrenam nudæ diuinitatis fuisse genetricem
et ex ea creatura omni superiorem natam fuisse naturam, insania id esset et furor.
neque enim ex terra diuina est facta natura nec corruptibile incorruptionis radix umquam
fiat nec mortalitas pariat uitam nec corporis tractabilis incorporale sit germen nec increatum a creato nascatur nec quod absque initio est, ab eo quod habet initium. uerum
quoniam dei uerbum iuxta nos factum esse adfirmamus et nostris corporibus corpus
sumpsisse consimile idque sibi uerissime adunasse arcana inenarrabilique ratione et sic
hominem factum carnaliter natum, quid absurdum est uel quod credi non debeat?
cum præsertim hominis anima, ut sæpissime diximus, cum sit naturæ alterius præter
corpus, nascatur tamen cum ipso, cum sit ei adunata. nec quisquam arbitretur
naturam corporis animæ initium præbere substantiæ, sed inmittit quidem ipsam inæstimabiliter deus in corpus et cum ipso etiam nascitur, unum tamen ex utroque animal definimus, hominem scilicet. igitur uerbum quidem deus erat, factum est autem et homo,
et quia natum est secundum carnem propter humanitatem, necessario ea quæ ipsum
peperit, theotocos est. nam si non peperit deum, nec dicatur deus qui est ab ipsa Bal 411
progenitus; sin uero deum ipsum diuinæ scripturæ nominant ut deum hominem factum,
si quidem homo aliter fieri non posset nisi per generationem ex muliere, quomodo non
sit quæ ipsum peperit, theotocos?

Quod uero deus sit uerus qui natus est, ex diuina scriptura discemus.

DICTA DE CHRISTO

XXVI [27] Ecce uirgo in utero accipiet et pariet filium et uocabunt nomen Ies. 7, 14
eius Emmanuhel. quomodo ergo id quod natum est ex sancta uirgine, Emmanuhel
nominatur, cum Emmanuhel, ut ante dixi, significat in nostra natura propter carnem
fuisse uerbum, quod est deus uerus de deo? sed est Emmanuhel; exinaniuit enim
se, generationem nostræ similem passus, ac sic nobiscum conuersatus est. ergo deus
in carne, et theotocos uere quæ eum carnaliter siue secundum carnem generauit.

ALIVD

XXVII [28] Quoniam omnem stolam dolo congregatam et uestimentum cum Ies. 9, 5. 6

7—14 *Græce extant ap. Ioh. Cæsar. 109*
XXVI — 33 de deo] *Græce extant ap. Ioh. Cæsar. 110*

PG
1 possset *P* 6 exerent *G* 7 uana *P* mala *G* 8 oratio *P* stultitiam *P* 10 diceret *P* fuisset *P* 11 fuisse naturam *om. G* 12 facta est *G* 15 factum esse iuxta nos *G* 17 quid *P* quia *G* 18 animam *G* ut *G* aut *P* 20 præberet *P* 22 autem et *P* autem *G* 23 ea *G* erat *P* 24 qui *G* quia *P* 25 si *G* in *P* deum *om. G* 26 posse *P* potest *G* 28 diui *P* discemus *Γ* dicemus *P* discimus *G* 30 xxv *G* κγ Ω et[1] *om. P* 34 nostræ *G* nostram et *P* 37 *numerum om.* Ω 37 — p. 206, 1 quoniam — deponent *om.* Ω 37 omnes *P*

commutatione deponent et uolent, si fuissent igni conbusti, quoniam
puer natus est nobis et datus est nobis, cuius principatus factus est
in humero eius et uocatur nomen eius magni consilii nuntius. audis
quod puer nominatus sit, quod generationem sit nostræ similem passus? at eum puerum
Bal 412 cælum per stellam clarissimam indicauit, magi adorauerunt ex ultimis terræ limitibus
Mt. 2, 11 Lc. 2, 11. 14 aduentantes, angeli pastoribus euangelizabant, saluatorem natum esse dicentes et pacem
nec non etiam patris bonam uoluntatem. est autem magni consilii nuntius;
manifestauit etenim nobis patris uoluntatem, qui in eo conplacuit orbem saluare terrarum
et per ipsum et in ipso mundum sibi conciliare. Christo enim reconciliati, deo sumus
reconciliati; deus est enim et filius uere dei et patris. quod igitur sit patris consilium
Ioh. 3, 16 cuius nobis fuerit nuntius, ipse docebit dicens: ita enim dilexit deus mundum,
ut filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in ipsum, non
pereat, sed habeat uitam æternam. filius autem unigenitus ille sit qui est
ex sancta uirgine procreatus; ipsum enim est uerbum homo factum, quod fuit deus in
Ioh. 6, 47 carne, ac sic terrenis apparuit. denique dicebat: qui credit in me, habet uitam
Ioh. 12, 44. 45 æternam. quod uero per ipsum et in ipso credimus patri, explanauit dicens qui
credit in me, non credit in me, sed in eum qui misit me, et qui uidet
me, uidet eum qui misit me.

ALIVD

XXVIII [29] Audite me insulæ et intendite gentes; post multum temporis stabit
Ies. 49, 1 dicens dominus: ex utero matris uocabunt nomen meum. cum deus
sit uerbum, non ignorauit quod generationem patietur ex muliere incarnatus propter
Ies. 65, 15. 16 nos. sciebat autem quod uocabitur Christus Iesus, deo et patre omnibus nouum
filii nomen prædicante, quod est benedictum in terra. obserua autem quam propriam
Bal 413 nominet matrem, quæ suum peperit corpus. ergo si se deum uerum esse cognoscit,
illa quæ eum carnaliter peperit, theotocos dicitur, et recte quidem. sin uero non est
deus idque audacter, immo potius scelerate nonnulli sentiunt, priuent ipsam uirginem
sanctam hoc nomine, ne theotocos esse dicatur.

QVOD DEVS NOMINATVR ET HOMO APPARENS VNIGENITVS

XXVIIII [30] Solomon ait orans: et nunc, domine deus Israhel, credibile fiat uerbum
2 Paralip. 6, 17. 18 tuum, quod locutus es puero tuo Dauid. quod si uere habitabit deus
cum hominibus in terra? animaduerte quam miretur uerbi incarnationem.
res enim incredibilis uidebatur; habitauit namque cum hominibus in terra tunc cum
homo est factum. ceterum quomodo id præcipuum sit uel quomodo admiratione
dignum, si deus ab his quæ ipse creauerit, non discedat, fouens ea scilicet et continens
quidem ea quæ iam facta sunt, ea uero quæ nondum facta sunt, creans? miraculum
autem uere præcipuum, quod in terra cum hominibus habitarit homo factus deus iuxta

---

PG

1 commutationem *P* si fuissent *P* se fuisse *G* combustos *G* 2 puer *G* uere *P* est factus est *P* 3 humeros *G* uocabunt *G* eius *om. P* 4 nostri *G* 8 quia *G* 10 dei patris *G* 13 sit *om. G* 14 rex ex *G* 15 sic *G* si *P* 16 credimus *G*[corr] credidimus *PG* 17 uidit *P* 18 uidit *P* 20 *numerum om. Ω* 22 ignorabat *G* 23 patri *P* 24 prædicantem *P* 26 illam *P* 27 uirginitatem *G* 28 ne *P* ut *G* 30 κ̅δ̅ Ω Salomon *G* 31 habitauit *PG* 33 incredibiles *P* namque *P* autem *G* 34 esset *G* ceterum] εἰ ἄρα μή Ω admiratione *G* id miratione *P* 35 si *P* sit *G* ab — discedat] εἰς τὰ κτισθέντα αὐτῶι οὐ καθῆκεν ἑαυτὸν ὁ θεός Ω

promissiones iam antea datas diuino Dauid. scriptum est enim: iurauit dominus Ps. 131, 11
Dauid ueritatem et non frustrabitur eum. quid autem iurauit? de fructu
uentris tui ponam super sedem tuam. at uero ille, quamuis credidisset quod
numquam abneget promissionem deus omnipotens, et ipsum generationis locum curiosius
inquirebat. denique dicebat: si ascendero super lectum stratus mei, si Ps. 131, 3-5
dedero somnum oculis meis aut palpebris meis dormitationem aut Bal 414
requiem temporibus meis, donec inueniam locum domino, tabernaculum
deo Iacob. deinde cum id quoque per spiritum conperisset et carnalis generationis
unigeniti locum cognouisset, euangelizabat et dicebat: ecce audiuimus eam in Ps. 131, 6
Eufrata, id est in Bethlehem; inuenimus eam in campis siluæ. quod uero
dicens Eufrata significabat Bethlehem, propheta conprobabit: et tu Bethlehem Mich. 5, 1
domus Eufrata. obserua autem quam eum quem crediderit creatum iuxta nos in
Eufrata, deum Iacob nominat, cuius inhabitatio fuit in tabernaculo. ibi enim peperit
Iesum sancta uirgo. nominat autem eum et alibi deum Abraham dicens: principes Ps. 46, 10
populorum congregati sunt cum deo Abraham. pæne enim mentis suæ
oculis et inluminatione spiritus sancti futurorum scientiam eruditus, principes populorum,
id est sanctos apostolos in domini nostri Iesu Christi cernebat obsequio. cum igitur
deus Abraham et deus Isaac et deus Iacob, qui est natus ex muliere, nominatus sit,
quare non sit uirgo sancta theotocos?

ALIVD

XXX [31] Propheta Ambacum: domine, inquit, inaudiui auditum tuum et timui; Hab. 3, 1-3
consideraui opera tua et expaui. in medio duorum animalium cognosceris,
in aduentu temporis ostenderis in eo dum turbata fuerit anima mea,
in ira misericordiæ memor eris. deus de Theman ueniet et sanctus de
monte Faran. quomodo in medio duorum animalium cognoscetur? nam
cum natus esset ex muliere et uixisset usque ad tempus pretiosæ crucis, gratia dei, sicut Hebr. 2, 9
ait beatus Paulus, per suum corpus pro omnibus gustauit mortem, sed quoniam natura Bal 415
erat deus, resurrexit denuo in sempiternam uitam. cognitus est igitur hic qui pretiosam pro nobis sustinuit crucem in medio duorum animalium. et ipse alicubi ait
ad Iudæos: cum exaltaueritis filium hominis, tunc cognoscetis quia ego Ioh. 8, 28
sum. quomodo autem et deum ipsum nominans, ex Theman uenturum et ex Pharan
monte prænuntiat? interpretatur autem Theman auster; apparuit enim Christus
non a regionibus aquilonis, sed ab australi Iudæa, in qua etiam Bethleem est. cum
igitur is qui dominus et deus nominatus est, ex Iudæa uenit australi (natus est enim in
Bethleem), quomodo non sit sancta uirgo theotocos?

ALIVD

XXXI [32] In Genesi scriptum est: subremansit autem Iacob solus et luctabatur Gen. 32, 24-26
homo cum ipso usque ad mane. uidit autem quod non præualeret ad

PG

2 frustrauitur *P* fraudauit *G* quid — iurauit *om. G* 3 meam *G* ut *P* 5 inquirebant *P* 6 meis[1] *om. P* 9 ecce *om. P* ea *P* 10. 11. 12. 13 euphrata, u *in* f *corr. G* 11 significat *P* βεβαιώσει Ω comprobauit *PG* 12 creatum] ἐξ οὐρανοῦ γεγεννημένον Ω 15 congrati *G* 16 et *om. P* 17 in *P* id est in *G* 18 isaac et deus *om. P* 21 *numerum om.* Ω ambacuc *G* inquit *om. G* audiui *G* 23 aduentum *PG, corr. G* temporum *G* 24 memoreris *G* memoraueris *P* et *om. G* 25 pharan *G* faram *P* 31 themam *G* ex *om. G* 32 enim *P* autem *G* 34 est[2] *superscr. G* 35 theocos *P* 37 *numerum om.* Ω 38 p̄ualet *P*

ipsum, et tetigit latitudinem femoris eius, cum luctaretur cum eo, et
dixit ei: dimitte me, ascendit enim ortus. ille autem dixit: non te dimitto
Gen. 32, 29- nisi benedixeris me. et post alia: benedixit autem eum ibi et uocauit
39 nomen loci illius faciem dei. uidi enim, inquit, deum faciem ad faciem,
et saluata est anima mea. ascendit autem sol cum transiit faciem dei;
ipse autem titubabat femore suo. mysticus quidem est scriptorum sensus.
subindicare enim uideatur Iudæorum obluctationem, qua utebantur in Christo, pæne
cum ipso luctantes; qui tamen superati sunt, et ipsi autem impetraturi benedictionem
ipsius, si per fidem ad eum nouissimis temporibus conuertissent. attamen illud cerne.
Bal 416 homo erat qui luctabatur, et eum Iacob dei faciem nominabat, neque id solum. nam
sciebat eum deum esse ueritate. uidi enim, inquit, deum faciem ad faciem,
et saluata est anima mea. deus namque est natura Emmanuhel, dicitur autem
Hebr. 1, 3 etiam facies dei; nam est figura substantiæ patris. ita se uocabat apud Iudæos, cum
Ioh. 5, 37. 38 diceret de deo et patre: neque faciem eius uidistis et uerbum eius non habetis
in uobis manens, quod quem misit ille, huic uos non creditis. quod
uero deus sit uerus homo ille qui luctabatur cum Iacob, sacra iterum littera faciet fidem.
Gen. 35, 1 dixit enim: inquit dominus ad Iacob: Surge, ascende in locum Bethel
et habita ibi et fac ibi altare deo, qui apparuit tibi, cum fugeres a facie
fratris tui Esau. reuertens enim ex Mesopotamia, deinde timens Esau, traiecit
Gen. 32, 24 Iacob pueros et omnia uasa sua; subremansit autem solus, et luctabatur homo
cum eo.

ALIVD

XXXII [**33**] Beatus Danihel horribilem uisionem nobis exponens, uidebam, inquit, in
Dan. 7, 13. 14 uisione noctis, et ecce cum nubibus cæli quasi filius hominis ueniens,
et usque ad uetustum dierum peruenit et in conspectum eius adduxerunt
eum et ipsi datus est principatus et honor et regnum, et omnes populi
tribus linguæ ipsi seruient; potestas eius potestas in æternum, quæ non
transgredietur, et regnum eius non corrumpetur. audis quemammodum
non hominem simpliciter se uidisse commemoret, ne unus ex nobis et iuxta nos Emmanuhel
Phil. 2, 7 esse credatur, sed quasi filium hominis? cum enim uerbum natura sit deus, in simili-
Bal 417 tudine hominum fuit et inuentum est habitu ut homo, ut in eodem utrumque intellegatur
[et] neque homo nudus nec uerbum absque humanitate uel carne. tamen ei princi-
patum et honorem, quæ semper habeat, data esse commemorat; ait enim quod omnes
populi tribus linguæ ipsi seruient. cum igitur etiam in humanitate positum
unigenitum dei uerbum seruientem habeat creaturam et patris principatum ut suum,

---

30—32 carne] *Græce extant ap. Leontium Byz. adu. Nestor. et Eutych. 1 flor. 78* [*Junglas, Leont. v. Byz. p. 32*]

PG, *ω* [*inde a* 1 foemoris eius]
3 benedixerit *G*, *corr. G* me *om. P* 4 facie ad faiem *ω* 5 saluata *P*corr salua *P* salua facta *Gω* sol cum *Gω* locum *P* facies *P* 6 femore *P* more *Gω* scripturarum *ω* 7 uidetur *Gω* in Christo *om. P* 9 actamen *G* cerne] certe *ω* 10 et eum *P* cum *Gω* 11 facie ad *Gω* 12 autem *om. Gω* 13 facie *ω* 14 habebitis *P* 15 creditis quod *om. P* 16 littera iterum *Gω* faciem *P* 17/18 bethel et *Gω* bethleem *P* 19 esau fratris tui *Gω* traicit *P* 23 cap. XXV *ω numerum om.* Ω nobis uisionem *Gω* 24 uisionem *Gω corr. G* 25 conspectu *Gω* 26 principatus et *om. P* omnis *P* 27 tribus et *Gω* 29 se uidisse simpliciter *Gω* commemorat *ω* 31 inuentus *Gω* 32 et *PGω om. Γ* 33 quæ *P* quem *Gω* data *P* datum *Gω* omnis *P* 34 tribus et *Gω* humanitatem *P* 35 ὡς Ω et *PGω*

peperit autem secundum carnem ipsum sancta uirgo, quomodo non intellegitur sancta uirgo theotocos?

DE CHRISTI PASSIONE ET QVOD VTILE SIT QVOD SECVNDVM ALIVD ET ALIVD DE VNO EODEM⟨QVE⟩ DICITVR NEC DIVIDIMVS IN DVO

XXXIII [34] Sanctus Paulus salutarem passionem nobis exponit; ait namque: nunc gratia Hebr. 2, 8. 9
dei pro omnibus gustauit mortem, nec non etiam: tradidi enim uobis in primis, 1 Cor. 15, 3. 4
quod et accepi, quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris secundum scripturas et quia sepultus est et quia resurrexit tertia die. ad hoc etiam sapientissimus Petrus Christo, inquit, passo pro nobis carne. 1 Petr. 4, 1
cum unum igitur credamus dominum nostrum Iesum Christum, id est in humana forma conspectum siue hominem factum iuxta nos deum uerbum, quonam modo et passionem ipsi deputemus et inpassibilem seruemus ut deum? ergo passio quidem dispensationis erit, sua quidem ducente deo uerbo ea quæ sunt propria carnis, propter inenarrabilem Bal 418
unitatem, manente uero extra passionem, quantum ad ipsius naturam pertineat; inpassibilis enim deus est. neque id mirum, cum et ipsam hominis animam uideamus, si quid corpus passum fuerit, extra passionem quidem manentem quantum pertineat ad naturam, attamen non extra passionem esse intellegi, eo quod proprium sit corpus ipsius quod patitur. et licet incontigua sit et simplex, tamen id quod patitur, non alienum est. sic intellegemus etiam de Christo omnium saluatore, utar autem exemplis quæ quasi per ænigma nobis possint ostendere quod communicarit quidem passioni unigenitus quantum pertineat ad familiaritatem corporis sui, manserit autem passionis expers ut deus.

Denique deus omnipotens prodigia sapientissimo Moysi iubebat efficere, ut credat ei Israhel quod esset missus a deo et ut a uiolentia liberentur. ait autem: et accipies Ex. 4, 9
aquam de flumine et effundes super terram, et erit aqua quam accipies a flumine, sanguis super terram. inquimus autem quod aqua quidem figura sit uitæ, et quod sit per naturam uita filius, ex patre tamquam ex flumine exiens, eiusdem substantiæ ratione. itaque omnia uiuificat. sed cum aquam, inquit, effuderis super terram, erit sanguis. ergo cum factus est caro de terra, id est quando a terra carnem sibi circumdedit, tunc in ea mortem nostræ similem dicitur passus, licet per naturam sit uita.

In Leuitico autem pollutum quidem et inmundum leprosum esse significat. itaque eum de castris eici præcipit oportere et si sanatus fuerit morbus, hoc eum pacto purgari: et accipient purgato duos pullos mundos et lignum cedrinum Leu. 14, 4-7
et netum coccinum et hysopum; et præcipiet sacerdos et occident pullum unum in uas fictile in aqua uiua. et pullum qui uiuit, accipiet Bal 419
illum et lauabit in sanguine pulli occisi in aqua uiua, et asperget super eum qui purgatus est a lepra, septies, et mundus erit. reddit quidem

PGω

3 ET ALIVD *om. Gω* 4 QVE *addidi* 5 Cap. XXVI *ω numerum om. Ω* gratiam *P* 11 quoniam *P* 12 inpassilem *P* seruemus *om. P* 13 erat *Gω* dicente *ω* propriæ *Gω* 14 manentem *P* 15 ipsum *ω* animam hominis *Gω* 18—19 simplex — Christo *om. P* 19 intellegemus *scripsi* intellegens *Gω* 20 enigmata *Gω* nobis possint nobis *P* possunt *ω* 21 pertinet *Gω* 23 moyse *P* iubeat *P* 24 quod non *P* ut uiolentia *P* 25 aquam *P* accipis *P* 26 autem *om. P* 28 aqua *P* effunderis *Gω* 29 terra *P* terram *P* 31 uitam *P* 32 autem *om. P* 32/33 ita quod *ω* 33 sanus *Gω* a morbo *ω* 34 purgare *ω* mundos] ζῶντα *Ω* 35 coccum *Gω* occidant *P* 37 sanguinem *P*

nos mundos et pollutionum sordes abluit et carnalis concupiscentiæ mortalitatem repellit
sanguis pretiosissimus Christi et purgatio baptismatis sacrosancti; ceterum illud aspice.
omittentes enim scriptorum uim subtiliter examinare, quod mysterio expediat, in præ-
sentia memorabimus. pullis duobus comparat Christum, non quod duo sint filii,
sed quod unus potius ex duobus, ex diuinitate et humanitate in unitatem conlatus.
mundi autem pulli; neque enim fecit peccatum dominus noster Iesus Christus, sed erat
uerbum sanctum et diuinitate et humanitate. uolucribus uero conparatur, quod
1 Cor. 15, 47 quasi in sublimi sit supra terram et e cælo de super. e cælo enim homo est Christus,
licet carnem sancta uirgo pepererit. quomodo igitur de super et de cælo? deus
enim uerbum, quod est de super et ex patre, carnem ex uirgine sancta accipiens et eam
suam propriamque existimans, tamquam si eam de super et de cælo detulisset, dicebat:
Ioh. 3, 13 et nemo ascendit in cælum nisi qui de cælo descendit, filius hominis.
ea enim quæ sua sunt, propriæ carni semper adtribuit; adunatum uero semel, iam cum
ipsa unum scilicet æstimatur. ceterum uide, occiso uno pullo, lauari quidem alterum
in eius sanguine, tamen non emori. et quid hoc sit? uiuebat enim uerbum, licet
sua caro fuisset emortua, et communem passionem esse ducebat propter adunationem
et familiaritatem quam habebat cum carne. igitur ipse quidem uiuit ut deus, corpus
Bal 420 uero tamquam proprium faciebat et in se familiariter accipiebat corporis passiones, cum
ipse nihil in naturam propriam pateretur. prodest igitur et necessarium est, si in uno
Christo id accipiamus quod secundum aliud et aliud de uno eodemque constituatur,
et quod in duo diuidi non permittat, licet diuersa inter se et minime conuenientia acta
esse dicantur. est autem tale quod dico. natum esse secundum carnem ex muliere
dicimus deum uerbum, quamuis omnibus ipse præbeat nasci et ad natiuitatem, quæ
nondum nata sunt, uocet. ** secundum aliud et aliud. natus est enim, eo quod
homo nostri similis intellegatur; uocat autem ad natiuitatem omnia, eo quod natura
sit deus.

Lc. 2, 40 Scriptum est autem de ipso: puer proficiebat et confortabatur et im-
plebatur sapientia et gratia. cum natura sit perfectus ut deus et ex sua
plenitudine spiritalia sanctis inpertiat et ipse sit sapientiæ dator et gratiæ, quomodo
proficit puer et sapientia impletur et gratia? secundum aliud et aliud. cum sit
enim ipse idem homo simul et deus, propter unitatem quidem propria ducit humana,
est autem perfectus et sapientiæ et gratiæ dator ut deus.

Nuncupatus est enim et primogenitus et unigenitus. sed si quis uim ipsam scrutari uoluerit dictionum, primogenitus est qui est inter fratres plurimos primogenitus; unigenitus uero ut unigenitus non iam primogenitus nec inter plurimos fratres. at est ipse et hoc et illud. quomodo ergo? secundum aliud et aliud. primogenitus enim ut inter plurimos fratres propter humanitatem, unigenitus porro idem ut solus ex solo patre natus et deo.

4—21 permittat] *Græce extant ap. Ionunnem Cæsar. 111* 24 — p. 211, 20 rationabilem] *Græce extant ap. Iohann. Cæsar. 112—119*

PGω

1 abluet *P* 3 omittens *G* ommittens *ω* quod *Gω* cum *P* 4 memorauimus *P* 6 facit *P* 7 diuinitatis et humanitati *P* 8 super *Gω* e cæco *P* a cælo *Gω* e *P* et a *Gω* 9 peperit *Pω* 11 ea *P* 14 æstimabitur *Gω* occisio *P* 15 in *om. Gω* sanguinem *ω* sit *P* sic *Gω* 16 fuisse emortuam *P* ducebat *PG*corr *ω* dicebat *G* 17 cum *Pω* cur *G* quidem ipse *P* 19 natura propria *Gω* 21 actam *P* 23 deum dicimus uerbum *P* τὸν μονογενῆ θεὸν λόγον Ω 24 sint *G* *exciderunt* πῶς οὖν ὁ αὐτὸς καὶ γέννησιν ὑπομένει καὶ καλεῖ πρὸς ὕπαρξιν; et aliud *om. P* 28 perfectum *Gω* 31 idem ipse *Gω* propriam *P* 35 primigenitus *P* at *P* et *Gω* 36 et quomodo *Gω* et *om. P*

Sanctificatus fuisse dicitur per spiritum, cum ipse sanctificare soleat accedentes. Bal 421 Ioh. 10, 36 baptizatus est secundum carnem qui in sancto spiritu baptizabat. quomodo igitur idem et sanctificat et sanctificatur et baptizat et baptizatur? secundum aliud porro et aliud. sanctificatur enim humane, sic etiam baptizatur; sanctificat autem diuine et baptizat in spiritu sancto.

Cum ipse suscitet mortuos, resurrexit a mortuis, et cum sit per naturam uita, uiuificari dicitur. hoc quoque quonam modo? secundum aliud nempe et aliud. ipse enim resurrexit quidem a mortuis et uiuificari dicitur secundum carnem, uiuificat autem et suscitat a mortuis utpote deus. patitur et non patitur secundum aliud et aliud: patitur quidem humane carne, eo quod homo sit; inpassibilis autem diuine manet ut deus.

Adorauit ipse nobiscum; u o s e n i m inquit, a d o r a t i s q u o d n e s c i t i s, n o s Ioh. 4, 22 a d o r a m u s q u o d s c i m u s. at est etiam adorandus; flectitur enim ipsi omne genu. Phil. 2, 10 hoc quoque secundum aliud et aliud. adorat enim, quia naturam adsumpserit quæ debeat adorare; adoratur autem porro idem quasi maior adorante natura, eo quod intellegitur deus. adorationem uero non est diuidendum in hominem seorsus et seorsus in deum. nec uero tamquam deo coniunctum æqualitate dignitatis, diuisis substantiis, cum ipso adorari dicimus hominem (id enim extremæ impietatis plenissimum est), sed unum adorandum hominem factum et incarnatum dei uerbum, ita tamen ut credamus corpus ei adunatum animam iuxta nos habuisse rationabilem. neque enim deus omnipotens duos primogenitos præcepit oportere tam a nobis quam a sanctis angelis Bal 422 adorari. unus est enim qui est introductus in orbem terrarum. et si introductionis Hebr. 1, 6 modum curiosius perscrutemur, carnalis dispensationis mysterium inuenimus. introductus est autem in orbem terrarum tunc cum factus est homo, licet natura sua distare ab orbe longissime uideatur et in diuinitatis eminentia uere esse credatur. alius est enim præter elementa creator ipsorum. ergo supra ea quæ ipse condidit, secundum naturam est, quod natura sit deus; unus tamen, ut ante dixi, adorandus est et tunc cum in multis fuerit fratribus. tunc enim propterea dictus est primogenitus.

Vnum filium adorauit cæcus a natiuitate sua, cum præcipuo mirabilique modo sanatus est. n a m c u m i n u e n i s s e t e u m, inquit, i n t e m p l o, I e s u s d i x i t: T u Ioh. 9, 35-37 c r e d i s i n f i l i u m d e i? i l l e a u t e m d i x i t: Q u i s e s t, d o m i n e, u t c r e d a m i n e u m? Christus uero ei se ipsum cum corpore demonstrabat: e t u i d i s t i q u i d e m e u m, e t q u i l o q u i t u r t e c u m, i p s e e s t. uides quod singulari numero utatur, non permittens deum et hominem seorsus intellegi; immo uero et si quis hominem nominauerit Emmanuhel, minime quidem communem hominem significauit, sed dei uerbum adunatum nostræ naturæ sicut unum hominem adorauere beati discipuli, cum eum uidentes miris modis inter aquas ambulare, adorarent dicentes: u e r e d e i f i l i u s e s. Mt. 14, 33

Si uero hominem cum deo coadorari dixerimus, diuisionem spatiosissimam inducemus. CYN enim semper (quod Latine est cum), nisi in significatione unitatis

14 adorat — 16 deus] *adfert Ephraim Antioch. ap. Phot. 229 p. 263[a] 31*
29 — p. 212, 6 *Græce extant in Excerptis Parisinis*

PGω
2 est *om. P* spu sco *Gω* 6 a mortuis *om. P* uitam *P* 7 quodam *P* 8 secundum carnem *Gω* secundum secundum *P* 10 quidem *P* autem *Gω* humana *Gω* 13 at est *Γ* adest *Gω* et est *P* genum *P* 14 natura *P* 16 adoratione *Gω* homine *P* seorsus[2] *Gω* seorsum *P* 17 dignitatis *P* dignata sit *Gω* diuisus *Gω* 20 nos *om. Gω* 23 inueniemus *ω* 24 licet et *Gω* 25 eminentiam *P* 26 super *Gω* 31 qui *P Gω corr. P* 34 seorsum *Gω* 35 emmahel *G* Emmanuelem *ω* commune *P* 37 adorant *Gω* est *ω* 39 si *Gω*

quæ est per conpositionem, ponatur, duo omnino coget intellegi. quemammodum
Bal 423 enim nemo sibi conuiuere dicatur neque concenare aut coadorare aut coambulare (duarum enim personarum significationem inducet præpositio uerbo præposita), ita etiam si quis coadorari hominem cum deo dixerit, duos plane filios dicit et a sese disiunctos. unitatis enim ratio, si in sola dignitatis æqualitate siue auctoritatis intellegatur, non esse uera conuincitur, idque a nobis iam pluribus ante probatum est.

AD ILLOS QVI AIVNT QVOD SOLA RELATIONE DEVM VERBVM DECEANT HVMANA

XXXIIII [35] Garriunt nonnulli de carnali dispensatione unigeniti et uenerabile et magnum ac supernis spiritibus amabilissimum mysterium, per quod etiam saluati sumus, ad sensus fragiles deferentes, decus contaminant pulcritudinemque ueritatis, cum eos oporteat non si quid ipsis recte habere uideatur, roborare conari, sed inspicere magis subtili acutoque mentis oculo sacrarum propositum litterarum atque rectum ita iter ingredi, sectantes ea quæ patres sanctissimi examinarunt, qui sancti spiritus inluminationibus eruditi, sanxere nobis symbolum fidei, ipsum dicentes quod ex patris substantia inæstimabiliter natum est, deum uerbum, per quod omnia facta sunt quæ in cælo et quæ in terra, propter nos homines et nostræ salutis causa descendisse, carnem factum, hominem factum, passum, ascendisse in cælum, uenturum per tempora iudicare uiuos
Bal 424 et mortuos. uerum nonnulli sunt, doctos se esse scientesque opinantes et supercilio et tumore sufflati qui si hæc uerba audierint, derident et ea quæ tam recte sunt dicta, deliramenta magis existimant, cum præsertim credamus inluminatione spiritus sancti patuisse sanctis patribus scientiam ueritatis. at illi tamquam si soli possint meliora sentire, non ipsum existimant unigenitum dei filium, quod est ex substantia eius deum uerbum, passum esse sua carne pro nobis humane, licet eo quod deus intellegatur, in sua natura habeat ut pati non posset, hominem autem seorsus et separatim eum ponentes qui est ex sancta uirgine procreatus, deinde ei, quantum ipsis uideatur, modum gloriæ tribuentes, adunatum fuisse dicunt uerbo dei et patris et rationem adunationis exponentes, donatam esse ipsi dicunt a deo æqualitatem dignitatis siue auctoritatis et ut simili appellatione et Christus et filius dicatur et dominus. sin uero etiam passus esse aliquid dicatur homo qui ab ipsis excogitatur, oportere aiunt in ipsum deum uerbum referri, eo quod coniunctus sit ipsi æqualitate dignitatis, cum, naturis diuisis, unusquisque id sit quod est. explanabo autem uim sententiarum quantum ipse ualuero, sacrarum litterarum exempla proponens.

Esuriit Christus, itinere fatigatus est, dormiuit ingressus in nauiculam, pulsatus est a ministris uerberibus, a Pilato flagellatus est, sputamina militum excepit, qui lancea latus pungentes, acetum mixtum felle ori eius obtulerunt; gustauit autem et mortem, crucem passus et alia conuicia Iudæorum. hæc omnia homini quidem contigisse
Bal 425 commemorant, referri uero in filii ueri personam. at nos credimus sicut in unum deum patrem omnipotentem, omnium uisibilium et inuisibilium factorem, ita etiam in unum dominum Iesum Christum filium eius; diuidere uero seorsus in hominem Emma-

PGω

1 cogit *Gω* 2 aut*] uel *Gω* 3 præpositam *P* 4 a sese *P* eos esse *Gω* 5 si *om. P* 8 Cap. XXVII *ω numerum om.* Ω 9 superius *ω* 10 contaminant] καπηλεύοντες Ω 11 ipsis *om. Gω* uideantur *Gω* 12 oculos *P* sacrum *Gω* 13 quæ patres sanctissimi quæ *P* 15 et *om. P* 16 decendisse *G* carnam factam *P* 17 hominem factum *om. Gω* 19 inflati *Gω* tamquam *Gω* 20 credamus *Gω* prædamus *P* 23 intelligitur *ω* 24 separitim *G* 25 uidetur *Gω* 26 dei patris *P* 29 quia ipsis *P* 30 æqualitatem *P* diuersis *Gω* 33 ingressus ire *ω* 36 cruce *ω* 37 commemorat *Gω* 39 dominum nostrum *Gω*

nuhel recusamus et seorsus in uerbum. scientes autem quod factum sit iuxta nos uerbum et homo uere, ipsum eundemque dicimus deum de deo, humane uero hominem iuxta nos ex muliere. affirmamus autem porro propter familiaritatem carnis quidem eum infirmitates fuisse perpessum, seruasse uero naturæ suæ inpassibilitatem, eo quod non homo erat solum, sed idem cum hoc etiam deus natura et quemammodum proprium erat corpus ipsius, ita etiam naturales corporis et inculpabiles passiones, nec non et ea quæ ei inlata sunt petulantia nonnullorum. patiebatur autem inpassibiliter, qui non idcirco se humiliauit, ut esset tantum similis nostri, sed qui, ut ante dixi, naturæ suæ, uti sit omnibus superior, reseruaret. at si diceremus quod per conuersionem uel commutationem naturæ suæ in naturam transierit carnis, necesse erat omnibus modis nos inuitos etiam confiteri arcanam diuinamque naturam fuisse passibilem. sin autem manserit incommutatus, licet iuxta nos homo sit factus, et est proprium cælesti naturæ ut pati non possit, deinde per adunationem ipsius fuerit corpus passibile, patitur corpore patiente, eo quod ipsius fuisse dicitur proprium, manet uero ipse inpassibilis, eo quod ipsius est porro proprium ut pati non possit. et si glorificatus est Emmanuhel per passionem, ut ipse dixit, cum pro nobis pretiosam crucem esset passurus: nunc Bal 426
glorificatus est filius hominis, cur passionis gloriam homini tribuentes solam Ioh. 13, 31
habenti coniunctionem cum eo in æqualitate dignitatis non erubescunt? nam, sicut ipsi existimant, coniunxit sibi secundum uoluntatem patris et conplacitum hominem simpliciter et eum suæ gloriæ parem effecit et concessit ut simili appellatione Christus et filius et deus nominetur et dominus. ergo neque incarnatum est uere uerbum nec prorsus homo est factum. et forte etiam falsos mendacesque dicere doctores sanctos mundi totius nullum pariat detrimentum? aut enim dicant, immo magis procedant in medium probaturi quod coniunctionis quæ ab ipsis inducitur modus incarnationis habeat uim et idem uerbum hominem factum; aut si ea non ita habere existimant, quare coniunctionis nobis inconiunctæ modum excogitant, ueritate neglecta, cum deceat eos dicere humanitati nostræ adunatum fuisse dei uerbum et patris? ita enim carne quidem propria intellegatur passus humana, quantum uero pertineat ad diuinitatis naturam, molestiæ omnis expers ut deus. quod uero relationem nominantes, quæ nescio quomodo ab ipsis reperta est, gloriæ detrahant Emmanuhel quodque eum uix unum sanctorum efficiant prophetarum et quod inter mensuras constituant plurimorum in eoque procul dubio capiantur, probabo porro, diuinæ scripturæ ponens exempla.

Murmurabat aliquando in deserto aduersus Moysen et Aaron populus Israhel dicentes utinam mortui essemus percussi a domino in Ægypto, cum sede- Bal 427
bamus ad ollas carnium et edebamus panes usque ad satietatem. dicit Ex. 16, 3
deinde sapientissimus Moyses (erat enim consequens tam temere inpatientes confutare): nos autem qui sumus? neque enim aduersus nos est murmuratio uestra, Exod. 16, 8
sed aduersus deum. regnabat autem per illa tempora etiam deus omnipotens per sanctos prophetas populos Israhel. illi autem in hoc etiam pusillanimes accedebant

PGω

1 seorsum *ω* 2 de deo] ὡς ἐκ θεοῦ Ω 3 porro *om. Gω* 5 hoc *om. ω* 5/6 erat proprium *Gω* 6 etiam] enim *ω* inculpabilis *ω* et *om. Gω* 8 qui[2]] quia *Gω* 9 uti sit *P* ut istis *Gω* reseruare *P* reseruasset *ω* at si *G* ac si *ω* ac *P* conuersationem *P* 11 passibile *P* 13 posset *Gω* patiatur *P* 15 posset *PGω* 18 nam] εἰ γάρ Ω 20 similiter *Gω* efficit *Gω* effecerit *P* 21 nominatur *P* ergo *om.* Ω 23 pariat *P* patiar *G* patiatur *ω* 24 coniunctiones *P* incarnationis *om. Gω* 25 idem *Gω* id est *P* 26 ueritatem *P* 28 propriam *P* 30 quodque *P* quoque *Gω* 32 eoque *Gω* eo quod *P* 34 dicens *P* 35 ullas *P* panes] carnes *ω* 36 conputare *P* 37 aduersum *Gω* 39 populo *Gω*

1 Reg. 8, 5. 7 ad diuinum Samuhel dicentes: ecce tu senuisti et filii tui non ambulant in
uiis tuis, et nunc constitue super nos regem qui iudicet nos, sicut ceteræ
gentes. moleste quidem nimis ferebat propheta, ait autem deus omnipotens: audi
uocem populi, sicut locutus est ad te, quia non te spreuerunt, sed me
spreuerunt, ut non regnem super eos. dixit autem alicubi etiam Christus
Mt. 10, 40 sanctis apostolis: qui recipit uos, me recipit. nec non etiam misericordes
Mt. 25, 34 pro tribunali suo adlocuturum se pollicetur: uenite, benedicti patris mei, percipite paratum uobis regnum a constitutione mundi. probitatis uero
ipsorum mores familiariter agnoscens, de his quibus bene consultum fuerat ab ipsis,
Mt. 25, 40 quamdiu feceritis, inquit, uni horum minimorum, mihi fecistis.

Ecce in his relationis modus qualis sit, cognoscitur euidenter. murmurabat
aduersus Moysen et Aaron populus Israhel, et res quidem hæc habebat relationem in
deum, erant tamen homo Moyses ⟨sed⟩ et Aaron similes nostri. eodem pacto
etiam in aliis intelleges quorum nuper fecimus mentionem. sed erant quidem, ut
ante dixi, sancti et admirabiles homines, homines tamen similes nostri; eone igitur
Bal 428 modo etiam homo deo uerbo coniunctus, ut illi aiunt, relationem in id suarum habeat
passionum? et quomodo iam non sit homo communis et seorsus et aliud nihil?
ergo non est uere deus Emmanuhel, non unigenitus filius, non deus secundum naturam.
deinde quam ob causam nemo aliorum a deo uerbo honoratus est æqualitate dignitatis
siue auctoritatis, solum autem hunc paria omnia sortitum fuisse contendunt, maxime
Deut. 1, 16. 17 cum deus saluator omnium non iudicat ad personam, sed iustum iudicium, sicut ipse
commemorat? quare ergo considet solus? quomodo ueniet iudex obsequentibus
angelis? quare autem solus tam a nobis quam a supernis spiritibus adoratur? sed
ualde, inquit; te enim quoque id agere inuenimus. passum enim ipsum confiteris,
quatenus ei carnis adtribuas passiones, licet inpassibilem serues ut deum. at nos,
uir optime, cum prius adunauerimus uerbum et hominem, carni quidem passiones
tribuimus, inpassibilem uero ut deum seruauimus. nam licet factus sit similis nostri,
attamen scire debemus cælestium dignitatum et diuinæ eius eminentiæ maiestatem.
præmissa igitur unitate eaque quasi aliquo fundamento fidei præiacto, carne quidem
passum esse confitemur, mansisse uero extra passiones, quippe cum in se habeat ut pati
non possit. sin uero in parte ponamus deum et hominem, naturas a sese diuidentes,
et secundum solam relationem dicamus deum uerbum sua duxisse ea quæ corpori con-
Bal 429 tigerunt, Moysei nempe et Aaron modum habebit is qui est ex sancta uirgine procreatus
Mt. 1, 23 Emmanuhel, quod est interpretatum nobiscum deus. ergo etsi per prophetas
Ies. 50, 6 sanctos dicat dorsum meum posui in flagella, maxillas autem meas in
palmas, faciem meam autem non auerti a confusione sputorum, porro
Ps. 21, 17. 18 infoderunt manus meas et pedes meos, dinumerauerunt omnia ossa
Ps. 68, 22 mea, et porro dedere in cibum meum hysopum et in sitim meam obtulerunt

25 at nos — p. 215, 8] *Græce extant in Excerptis Parisinis*

PGω

1 in *superscr. G* 2 regem — nos *om. G, corr. G* sicut et *ω* 3 ferebat id *ω* audiui *Gω* 4 te non *ω* 5 spreuerunt *om. ω* regnent *P* 6 recipit[2] *G^cor ω* recepit *PG* 7 patres *P* 11 euidenter *P* uehementer *Gω* 12 hæc *om. P* habet *Gω* 13 erat *P* homo moyses et aaron *P* moyses et aron homines *Gω* ἄνθρωπος Μωυσῆς, ἀλλὰ καί Ω 15 eoue *ω* 19 uerbum *P* 20 solus *P* 23 spiritibus *P* principibus *Gω* 24 passim *ω* 27 seruabimus *Gω* 29 præiecto *G^corr* 31 posset *G* partem *Gω* se *Gω* 32 deum *om. P* suum *ω* 33 moysi *G* quippe *Gω* est *om. ω* 34 etsi *P* et ipsi *Gω* 35 dicant *Gω* 36 autem meam *Gω* confussione *G* 37 numerauerunt *Gω* 38 dederunt *Gω* siti mea *Gω*

mihi acetum, ipsi omnia hæc unigenito adtribuimus quæ pro nobis dispensatorie carne passus est secundum scripturas (uibice enim eius nos sanati sumus et Ies. 53, 5
infirmatus est propter peccata nostra ipse), inpassibilem uero eum natura esse cognoscimus. nam si, ut dudum dixi, idem homo est simul et deus, sunt quidem certe humanitatis eius passiones, porro dei proprium est ut inpassibilis intellegatur.

Hæc ita sentientes seruabimus pietatem et per rectas cogitationes euntes et sensus ad cælestis uocationis palmam perueniemus in Christo, per quem et cum quo Phil. 3, 14
deo et patri gloria cum spiritu sancto in sæcula sæculorum. amen. EXPLIC̄.

PGω

2 uiuice *P* uiuifice *G* uiuifica *ω* nos *G* passione nos G^{corr} *ω* non *P* 6 seruauimus *P* euntes *om. Gω* 7 peruenimus *P* 8 cum *om. P* in — sæculorum *om. ω* sæculo *P* sæculorum *om. G* EXPLIC̄ *om. Gω*

APPENDIX

EXCERPTA GRAECA

EX

CYRILLI SCHOLIIS DE INCARNATIONE VNIGENITI

P = Excerpta Parisina
g = codex Parisinus 1107 s. XIIII
z = codex Parisinus 1308 s. XV

I = Iohannes Caesariensis
v = codex Venetus 165 s. XV
s = codex Sinaiticus 1690 s. XIIII
r = editio Romana (Concilia generalia ecclesiae catholicae Pauli V pont. max. auctoritate edita t. i. Romae 1608)
R¹ = florilegium cod. Vat. 1431 f. 299ʳ—309ᵛ
R² = alterum florilegium eiusdem codicis f. 310ʳ—342ᵛ

Λ = Collectio Palatina 57
Ω = Versio armena, edita a F. Conybeare, the Armenian version of Revelation and Cyril of Alexandria's Scholia on the Incarnation and epistle on Easter, London 1907
(Σ) = Versiones syriacae; lectiones desumpsi ex editione Puseyana

Phot. bibl. 169 p. 116b 30 ... συμπεριείχετο ... καὶ ἔτι ἕτερος λόγος ἐπιγραφόμενος Σχόλια περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ μονογενοῦς, ἐν ὧι διασαφοῦνται ταῦτα· τί ἐστι Χριστός, τίνα τε τρόπον προσήκει νοεῖσθαι τὸ Ἐμμανουήλ, καὶ τί ἐστιν Ἰησοῦς ὁ Χριστός, καὶ κατὰ τί εἴρηται ἄνθρωπος ὁ τοῦ θεοῦ λόγος, εἶτα κατὰ τί κεκενῶσθαι λέγεται ὁ τοῦ θεοῦ λόγος, καὶ πῶς εἷς ὁ Χριστός, καὶ πῶς εἷς ὁ Ἐμμανουήλ, καὶ τίνα λέγομεν εἶναι τὴν ἕνωσιν, καὶ περὶ τοῦ ἄνθρακος ὃν εἶδεν Ἡσαίας, καὶ ἕτερα παραπλήσια τούτοις ῑ κεφάλαια. πολὺ δὲ τὸ χρήσιμον οὗτος ὁ λόγος ἔχει.

I

EXCERPTA PARISINA

Τοῦ ἁγίου Κυρίλλου περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ μονογενοῦς

ᾱ. Τὸ Χριστὸς ὄνομα οὔτε ὅρου δύναμιν ἔχει οὔτε μὴν τήν τινος οὐσίαν, ὅτι ποτέ p. 184, 3-33
ἐστι, σημαίνει, καθάπερ ἀμέλει καὶ τὸ ἄνθρωπος ἢ ἵππος ἢ βοῦς, πράγματος δὲ μᾶλλον
ἐνεργουμένου περί τινα ποιεῖται δήλωσιν. ἐλαίωι μὲν ⟨γὰρ⟩ ἐχρίοντο τῶν ἀρχαιοτέρων τινὲς
κατά γε τὸ θεῶι τὸ τηνικάδε δοκοῦν καὶ σύνθημα βασιλείας ἦν ἡ χρίσις αὐτοῖς, ἐχρίοντο
δὲ καὶ προφῆται νοητῶς τῶι ἁγίωι πνεύματι, ὥστε καὶ ἐντεῦθεν ὀνομάζεσθαι χριστούς.
ψάλλει γοῦν ὁ μακάριος Δαυὶδ ἐκ προσώπου τοῦ θεοῦ καί φησι· μὴ ἅπτεσθε τῶν Ps. 104, 15
χριστῶν μου καὶ ἐν τοῖς προφήταις μου μὴ πονηρεύεσθε. φησὶ δὲ καὶ ὁ
προφήτης Ἀμβακούμ· ἐξῆλθες εἰς σωτηρίαν λαοῦ σου τοῦ σῶσαι τοὺς χριστούς Hab. 3, 13
σου. ἐπὶ δέ γε τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ χρίσιν μὲν γενέσθαι φαμέν, πλὴν
οὔτε συμβολικὴν ὡς ἐλαίωι δρωμένην οὔτε μὴν τὴν ὡς ἐν χάριτι τῆι προφητικῆι, ἀλλ᾽ οὐδὲ
ἐκείνην τὴν ὡς ἕν γε τῶι προχειρίζεσθαι νοουμένην πρὸς κατόρθωσιν τοῦ τοιούτου [διά] τινὸς
πράγματος, ὁποῖόν τι γενέσθαι φαμὲν καὶ ἐπὶ Κύρου τοῦ Περσῶν τε καὶ Μήδων βεβασιλευκότος
(ὃς κατεστράτευσε τῆς Βαβυλωνίων, παραθήγοντος εἰς τοῦτο αὐτὸν τοῦ πάντα ἰσχύοντος
θεοῦ· εἴρηται γὰρ οὕτω λέγει κύριος τῶι χριστῶι μου Κύρωι, οὗ ἐκράτησα τῆς Ies. 45, 1
δεξιᾶς· καίτοι γε εἰδωλολάτρης ὑπάρχων ἀνὴρ ὠνόμασται χριστὸς διὰ τὸ οἱονεὶ κεχρίσθαι πρὸς βασιλέα τῆι ἄνωθεν ψήφωι προκεχειρίσθαι τε παρὰ θεοῦ κατὰ κράτος αἱρῆσαι τὴν Βαβυλωνίων), ἐκεῖνο δὲ μᾶλλον. ἐπειδὴ γὰρ διὰ τὴν ἐν Ἀδὰμ παράβασιν βεβασίλευκε κατὰ πάντων ἡ ἁμαρτία, εἶτα τῆς ἀνθρωπότητος ἀπέπτη τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ γέγονε ταύτης ἕνεκα τῆς αἰτίας ἐν παντὶ κακῶι, ἔδει δὲ πάλιν ἐλέωι θεοῦ πρὸς τὸ ἐν ἀρχαῖς ἀναβαίνουσαν ἀξιωθῆναι τοῦ πνεύματος, ἐνηνθρώπησεν ὁ μονογενὴς τοῦ θεοῦ λόγος ὤφθη τε τοῖς ἐπὶ γῆς μετὰ γηΐνου σώματος, εἶτα γέγονεν ἁμαρτίας ἐλεύθερος, ἵνα ἐν αὐτῶι τε καὶ μόνωι τοῖς τῆς ἀναμαρτησίας αὐχήμασιν ἡ ἀνθρώπου φύσις στεφανουμένη καταπλουτήσηι τὸ

P [= gz]; 9—11 δήλωσιν I 92 Doctr. patr. 3, 15; 25 ἐπειδή — p. 220, 2 πρωτότοκον I 93
8 ἁγίου κυρίλλου g αὐτοῦ z 9 κεφάλαιον ᾱ gmg om. z 10 ἵπποσ βοῦσ g 11 γὰρ ΛΩ (Σ) om. P 12 τὸ¹ scripsi τῶ P 14 οὖν g 16 ἀββακούμ z 18 ἐλαίω z ΛΩ ἐν ἐλαίω g 19 διά P om. ΛΩ 24 προκεχειρίσθαι Λ προκεχείρισταί PΩ 25 ἐν om. ΛΩ 26 εἶτα — ἀπέπτη ΙΛΩ ἀπέπτη δὲ P 27 ἐλαίω gΩ 28 πνεύματος] πράγματοσ καὶ τοῦ πνεύματοσ s

πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀναμορφωθείη τε οὕτω πρὸς θεὸν δι' ἁγιασμοῦ. διαβαίνει γὰρ οὕτω καὶ εἰς ἡμᾶς ἡ χάρις ἀρχὴν λαβοῦσα Χριστὸν τὸν ἐν ἡμῖν πρωτότοκον καὶ [διὰ] τοῦτο δι-
Ps. 44, 8 δάσκων ἡμᾶς ὁ μακάριος ψάλλει Δαυὶδ πρὸς τὸν υἱόν· ἠγάπησας δικαιοσύνην καὶ ἐμίσησας ἀδικίαν· διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε, ὁ θεός, ὁ θεός σου ἔλαιον ἀγαλλιάσεως. κέχρισται τοίνυν ἀνθρωπίνως καθ' ἡμᾶς ὁ υἱὸς τοῖς τῆς ἀναμαρτησίας ἐπαίνοις, ὡς ἔφην, ἐκλελαμπρυσμένης ἐν αὐτῶι τῆς τοῦ ἀνθρώπου φύσεως ἀξίας τε ἤδη γεγενημένης τοῦ χρῆναι μεταλαχεῖν τοῦ ἁγίου πνεύματος οὐκ ἀποφοιτῶντος ἔτι καθὰ καὶ
Ioh. 1, 32 ἐν ἀρχαῖς, ἐμφιλοχωροῦντος δὲ μᾶλλον αὐτῆι. ταύτηι τοι καὶ γέγραπται ὅτι κατέπτη μὲν ἐπὶ Χριστῶι τὸ πνεῦμα, μεμένηκε δὲ ἐπ' αὐτόν. λέγεται τοίνυν Χριστὸς ὁ τοῦ θεοῦ λόγος ὁ δι' ἡμᾶς καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπος καὶ ἐν τῆι τοῦ δούλου μορφῆι καὶ χριόμενος μὲν ἀνθρωπίνως κατὰ τὴν σάρκα, χρίων δὲ θεικῶς τῶι ἰδίωι πνεύματι τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύοντας.

Τίνα λέγομεν εἶναι τὴν ἕνωσιν

p. 188, 17-189, 20 β. Τὸ τῆς ἑνώσεως χρῆμα κατὰ πολλοὺς ἀποτελεῖται τρόπους. διῃρημένοι γάρ τινες κατὰ διάθεσίν τε καὶ γνώμην καὶ διχονοοῦντες πρὸς ἀλλήλους ἑνοῦσθαι λέγονται κατὰ σύμβασιν φιλικὴν ἐκ μέσου τιθέντες τὰς διαφοράς· ἑνοῦσθαι δέ φαμεν καὶ τὰ ἀλλήλοις κολλώμενα ἢ γοῦν συνενηνεγμένα καθ' ἑτέρους τρόπους ἢ κατὰ παράθεσιν ἢ μῖξιν ἢ κρᾶσιν. ὅταν οὖν ἑνοῦσθαι λέγωμεν τῆι καθ' ἡμᾶς φύσει τὸν τοῦ θεοῦ λόγον, κρείττων ὁρᾶται τῆς ἀνθρώπου διανοίας ὁ τῆς ἑνώσεως τρόπος. οὐ γάρ τοι καθ' ἕνα τῶν εἰρημένων ἐστίν, ἀπόρρητος δὲ παντελῶς καὶ οὐδενί που τάχα τῶν ὄντων διεγνωσμένος πλὴν ὅτι δὴ μόνωι τῶι πάντα εἰδότι. καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν εἰ τῶν τοιούτων ἐννοιῶν ἡττώμεθα, ὅτε τὰ καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς ὅπως ἂν ἔχοι, διερευνώμενοι τῆς ἑνούσης ἡμῖν διανοίας ἐπέκεινα τὴν κατάληψιν ὁμολογοῦμεν ὑπάρχειν. τίνα γὰρ τρόπον ἡνῶσθαι νομιοῦμεν τὴν τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴν τῶι ἰδίωι σώματι; τίς ὁ φράσαι δυνάμενος; εἰ δὲ χρὴ μικρὰ καὶ μόλις ἐννοεῖν εἰωθότας καὶ μὴν καὶ λαλεῖν ἰσχύοντας τῶν οὕτως ἰσχνῶν καὶ ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον πραγμάτων κατατεκμήρασθαι, φαμὲν ὅτι πρέποι ἂν ἐννοεῖν (μείων δέ που πάντως τῆς ἀληθείας ὁ λόγος) τοιαύτην εἶναι τὴν ἕνωσιν τοῦ Ἐμμανουὴλ ὁποίανπερ ἂν λογίσαιτό τις καὶ τὴν τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴν πρὸς τὸ ἴδιον ἔχειν σῶμα. οἰκειοῦται γὰρ ἡ ψυχὴ πάντα τὰ τοῦ σώματος, καίτοι κατὰ φύσιν ἰδίαν ἀμέτοχος οὖσα τῶν αὐτοῦ παθῶν φυσικῶν τε ἅμα καὶ τῶν ἔξωθεν ἐπαγομένων. κινεῖται μὲν γὰρ εἰς ὀρέξεις τὸ σῶμα φυσικὰς καὶ συναισθάνεται διὰ τὴν ἕνωσιν ἡ ἐνοῦσα ψυχή, συμμετέχει δὲ κατ' οὐδένα τρόπον, οἴεταί γε μὴν ἰδίαν ἀπόλαυσιν εἶναι τὸ τῆς ὀρέξεως ἀποτέλεσμα. κἂν εἰ καταπαίοιτο τυχὸν ὑπό του τὸ σῶμα ἢ σιδήρωι καταξαίνοιτο, συναλγεῖ μὲν ὡς ἰδίου πάσχοντος σώματος, αὐτή γε μὴν εἰς ἰδίαν φύσιν οὐκ ἄν τι πάθοι τῶν ἐπενηνεγμένων. πλὴν καὶ ὑπὲρ τοῦτο φαμὲν ἐπὶ τοῦ Ἐμμανουὴλ τὴν ἕνωσιν. ἦν μὲν γὰρ ἀναγκαῖον τῶι ἰδίωι σώματι συναλγεῖν τὴν

P [= gz]; 5 κέχρισται — 11 πιστεύοντας I 94 13 — p. 221, 14 ἀρρωστίαις I 99. 100; 12 — p. 221, 35 R[1] τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῶν Σχολίων περὶ τῆς ἑνώσεως

1 τὸ ἅγιον πνεῦμα g γὰρ ΙΛΩ δὲ P 2 διὰ P om. ΛΩ(Σ) 4 ἀνομίαν gΛ 5 κέχρηται I ἀνθρωπίνωσ καθ' ἡμᾶσ ΙΩ καθ' ἡμᾶσ ἀνθρωπίνωσ P καθ' ἡμᾶς Λ 6 ἔφην ΙΛ(Σ) ἔφημεν P ἐκλελαμπρυσμένησ g ἐκλελαμπρισμένησ I ἐκλελαμπρυμμένης z τοῦ om. I 7 γεγενημένησ v γεγενημένοισ s γενομένησ P 8 ἐν αὐτῆ I 9 τῶ χ̅ῶ̅ g τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον I 10 καθ' ΙΛΩ καὶ καθ' P μὲν ὡσ μὲν I 11 ἰδίω ΡΛΩ(Σ) ἁγίω I 12 τίνα φησὶ R[1] 13 numerus, sicut semper, ex g ἐπιτελεῖται R[1] 14 τε om. R[1] 15 ποιοῦντες R[1] τὰ om. g καταλλήλωσ P 16 συνενηγμένα gv ἑκατέρουσ P 17 ἑνῶσθαι I 18 τι gs 19 που om. R[1] δὴ om. R[1] 20 εἰδότι θεῶ R[1] ὅτε τὰ R[1] ὅτε P ὁπότε τὰ I 21 διερευνόμενοι gs 22 νοοῦμεν R[1] 23 μόγισ P νοεῖν P 24 μὴν καὶ om. R[1] 25 κατατεκμαίρεσθαι I μείων PΛR[1] μέσον I που om. R[1] τῆς ἀληθείας om. I 26 διαλογίσαιτό I 27 ἔχειν om. R[1] πάντα om. R[1] 28 φυσικῶς g 29 τῶν om. P γάρ] καὶ g 31 ἀπόλαυσιν ΙΛΩR[1] ἀνάπαυσιν P ὑπό του om. R[1] 32 ἢ] καὶ IR[1] καταξέοιτο P

ἑνωθεῖσαν αὐτῶι ψυχήν, ἵνα φεύγουσα τὰς αἰκίας εὐήνιον ὑποφέροι τῶι θεῶι τὸν αὐχένα· ἐπὶ δέ γε τοῦ θεοῦ λόγου τὸ συναισθάνεσθαι τῶν αἰκιῶν ἄτοπον εἰπεῖν· ἀπαθὲς γὰρ τὸ θεῖον καὶ οὐκ ἔν γε τοῖς καθ' ἡμᾶς. ἀλλ' ἥνωτο μὲν τῆι σαρκὶ ψυχὴν ἐχούσηι τὴν λογικήν, πασχούσης δὲ αὐτῆς ἀπαθῶς ἦν ἐν εἰδήσει τῶν εἰς αὐτὴν γινομένων καὶ ἠφάνιζε μὲν ὡς θεὸς τὰς τῆς σαρκὸς ἀσθενείας, ὠικειοῦτό γε μὴν αὐτὰς ὡς ἰδίου σώματος. οὕτω καὶ πεινῆσαι λέγεται καὶ καμεῖν καὶ παθεῖν ὑπὲρ ἡμῶν. οὐκοῦν παρεικάζοιτο ἂν ἡ ἕνωσις τοῦ λόγου πρὸς τὸ ἀνθρώπινον οὐκ ἀπὸ σκοποῦ τοῖς καθ' ἡμᾶς. ὥσπερ γὰρ ἑτεροφυὲς μὲν τὸ σῶμα πρὸς τὴν ψυχήν, εἷς γε μὴν ὁ ἐξ ἀμφοῖν ἄνθρωπος ἀποτελεῖται καὶ λέγεται, οὕτω καὶ ἐκ τελείας ὑποστάσεως τοῦ θεοῦ λόγου καὶ μὴν καὶ ἐξ ἀνθρωπότητος τελείως ἐχούσης κατὰ τὸν ἴδιον λόγον εἷς ὁ Χριστός, ὁ αὐτὸς ὑπάρχων ἐν ταυτῶι θεός τε ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπος. καὶ οἰκειοῦται μέν, ὡς ἔφην, ὁ λόγος τὰ τῆς ἰδίας σαρκός, ὅτι καὶ αὐτοῦ τὸ σῶμα καὶ οὐχ ἑτέρου, κοινοποιεῖται δὲ ὥσπερ τῆι ἰδίαι σαρκὶ τῆς ἐνούσης αὐτῶι θεοπρεποῦς δυνάμεως τὴν ἐνέργειαν, ὥστε δύνασθαι καὶ ζωοποιεῖν τοὺς νεκροὺς καὶ ἰᾶσθαι τοὺς ἐν ἀρρωστίαις. εἰ δὲ χρὴ καὶ τοῖς ἐκ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς παραδείγμασι κεχρημένους καθάπερ ἐν τύποις τὸν τῆς ἑνώσεως καταδεῖξαι τρόπον, φέρε λέγωμεν, ὡς ἔνι, περὶ τοῦ ἄνθρακος.

γ̄. Ὁ μακάριος Ἡσαίας ἀπεστάλη, φησί, πρός με ἓν τῶν σεραφὶμ καὶ ἐν Ies. 6, 6. 7
τῆι χειρὶ εἶχεν ἄνθρακα, ὃν τῆι λαβίδι ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ p. 189, 21-190, 14
εἶπε πρός με· ἰδοὺ ἥψατο τοῦτο τῶν χειλέων σου, καὶ ἀφελεῖ τὰς ἀνομίας σου καὶ τὰς ἁμαρτίας σου περικαθαριεῖ. φαμὲν δὲ τὸν ἄνθρακα τύπον ἡμῖν καὶ εἰκόνα πληροῦν τοῦ ἐνανθρωπήσαντος λόγου, ὃς εἴπερ ἅψαιτο τῶν χειλέων ἡμῶν, τουτέστιν ὅταν τὴν εἰς αὐτὸν ὁμολογήσωμεν πίστιν, τότε καὶ ἁπάσης ἡμᾶς ἁμαρτίας ἀποφαίνει καθαροὺς καὶ τῶν ἀρχαίων αἰτιαμάτων ἐλευθεροῖ. πλὴν ἔστιν ἰδεῖν ὡς ἐν εἰκόνι τῶι ἄνθρακι ἑνωθέντα μὲν ἀνθρωπότητι τὸν τοῦ θεοῦ λόγον, οὐ μὴν ἀποβεβληκότα τὸ εἶναι ὅ ἐστι, μεταστοιχειώσαντα δὲ μᾶλλον τὸ προσληφθὲν ἢ γοῦν ἑνωθὲν εἰς τὴν ἑαυτοῦ δόξαν τε καὶ ἐνέργειαν. ὅνπερ γὰρ τρόπον τὸ πῦρ ὁμιλῆσαν τῶι ξύλωι καὶ εἰσδεδυκὸς αὐτὸ καταδράττεται μὲν αὐτοῦ καὶ οὐκ ἐξίστησι τοῦ εἶναι ξύλον, μεθίστησι δὲ μᾶλλον αὐτὸ εἰς τὴν τοῦ πυρὸς ὄψιν τε καὶ δύναμιν καὶ ἅπαν αὐτὸ ἴδιον ἐργάζεται καὶ ὡς ἓν ἤδη λελόγισται μετ' αὐτοῦ, οὕτω νοήσεις καὶ ἐπὶ Χριστοῦ. ἑνωθεὶς γὰρ ἀπορρήτως ἀνθρωπότητι θεὸς τετήρηκε μὲν αὐτὴν τοῦθ' ὅπερ εἶναι φαμέν, μεμένηκέ τε καὶ αὐτὸς ὅπερ ἦν, ἑνωθεὶς δὲ ἅπαξ ὡς εἷς λελόγισται μετ' αὐτῆς, οἰκειούμενος μὲν τὰ αὐτῆς, ἐμποιήσας δὲ καὶ αὐτὸς αὐτῆι τῆς ἰδίας φύσεως τὴν ἐνέργειαν.

Ὅτι τῆς ἀσωμάτου θεότητος σῶμα γέγονεν ἡ σὰρξ ψυχὴν ἔχουσα λογικὴν καὶ ὅτι διιστάντες ἀπ' ἀλλήλων αὐτὰ πάντηι τε καὶ πάντως παραλύσομεν τῆς ἐν Χριστῶι νοουμένης οἰκονομίας τὸν λόγον

P [= gz], R^1; I [— 14 ἀρρωστίαις]; 17—32 I 101; 20 φαμέν — 32 Doctr. patr. 20, 13

1 αὐτῶι om. R^1 2 τῶν om. I 3 ἔν γε τοῖσ R^1 ἐν γενετοῖσ P ἐν τοῖσ I τῆι om. R^1 4 ἀπαθὴσ g ἠφάνιζε $PΛR^1$ ἀφανίζων I 6 καὶ^1 $PR^1Ω$ om. IΛ 7 τοῖσ zvR^1 τῆσ g τοῦ sΩ 8 τὴν ψυχὴν $PΛΩR^1$ τὴν τῆσ ψυχῆσ I ὁ P om. IR^1 8/9 καὶ λέγεται $PR^1ΛΩ$ om. I 9 καὶ^3 om. v 11 ὡς ἔφην [ἔφημεν Ω] ὁ λόγοσ IΩ ὁ λόγοσ ὡσ ἔφην PR^1 16 ὡς — ἄνθρακος om. R^1 17 ὁ — φησι $vR^1ΛΩ$ ὁ — ἠσαίασ φησὶν ἀπεστάλη P φησὶν ἠσαίασ ἀπεστάλη s 18/19 καὶ — με] καὶ ἦλθεν πρός με καὶ ἥψατο τῶν χειλέων μου καὶ εἶπε R^1 19 ἀφελεῖται P 20 σου om. z ἀποκαθαριεῖ P 21 ἡμῶν $IR^1ΛΩ$ μου P 22 πάσησ P ἡμᾶς om. vR^1 Doctr. 23 αἰτιαμάτων IR^1 Doctr. ἁμαρτημάτων P 24 τῇ ἀνθρωπότητι R^1 25 ἢ γοῦν ἑνωθὲν om. Λ 26 τῶι om. IR^1 Doctr. εἰσδεδυκότοσ I αὐτὸ R^1 αὐτῷ PI ἐν αὐτῶι Doctr. 27 ἐξίστησι μὲν R^1 28 πᾶν R^1 αὐτὸ PΩ ἐν αὐτῷ τὸ I αὐτῷ τὸ R^1 Doctr. ἐνεργάζεται R^1 Doctr. ἓν ἤδη PR^1 Doctr. ΛΩ ἐν εἴδει I 29 τῇ ἀνθρωπότητι I 30 τετηρήκει P ὅπερ δὲ I τε Λ δὲ PIR^1 Doctr. 32 αὐτῇ $PΩR^1$ αὐτῆσ I τὴν τῆσ — φύσεωσ g 33 ὅτι] ἔτι ἐκ τῶν Σχολίων ὅτι R^1 34 πάντηι — πάντως $ΩR^1$ πάντη πωσ P

δ̄. Ἐν τῶι ἄισματι τῶν ἀισμάτων αὐτὸς ἡμῖν εἰσκεκόμισται λέγων ὁ κύριος ἡμῶν Cant. 2, 1 Ἰησοῦς Χριστός· ἐγὼ ἄνθος τοῦ πεδίου, κρίνον τῶν κοιλάδων. ὥσπερ οὖν ἡ ὀσμὴ ἀσώματον μέν τι χρῆμά ἐστι, κέχρηται δὲ ὥσπερ ἰδίωι σώματι τῶι ἐν ὧι ἐστι, πλὴν ἐξ ἀμφοῖν ἓν νοεῖται τὸ κρίνον, καταφθείρει δὲ πάντως τὸν ἐπ' αὐτῶι λόγον ἡ τοῦ ἑνὸς ἀπόστασις (ἐν ὑποκειμένωι γὰρ ἡ ὀσμὴ καί ἐστι σῶμα τὸ ὑποκείμενον), οὕτω νοήσομεν καὶ ἐπὶ Χριστοῦ, θεότητος φύσιν τὴν ἰδίαν τε καὶ ὑπερκόσμιον ὑπεροχὴν εὐωδιάζειν τῶι κόσμωι καθάπερ ἐν ὑποκειμένωι τῆι ἀνθρωπότητι καὶ τὸ ἀσώματον κατὰ φύσιν καθ' ἕνωσιν οἰκονομικὴν μόνον οὐχὶ γενέσθαι καὶ ἐνσώματον διά τοι τὸ θέλειν ἐπιγινώσκεσθαι διὰ σώματος· ἐνήργηκε γὰρ ἐν αὐτῶι τὰ θεοπρεπῆ. οὐκοῦν νοοῖτ' ἂν εἰκότως ὡς ἐν ἰδίωι σώματι τὸ ἀσώματον, καθάπερ ἀμέλει καὶ ἐν ὑποκειμένωι τῶι ἄνθει τῆς εὐοσμίας τὸ χρῆμα, λέγεται δέ κρίνον ἤδη τὸ συναμφότερον.

Τοῦ αὐτοῦ ὅτι Χριστὸς Ἰησοῦς καλεῖται γεγονὼς ἄνθρωπος ὁ τοῦ θεοῦ λόγος

p. 193, 21–195, 10 ε̄. Τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας τοῦ μονογενοῦς πολυπραγμονεῖν ἐθέλοντες τὸ μυστήριον, ἐκεῖνο φαμὲν δόξαν ἔχοντες ἀληθῆ καὶ πίστιν ὀρθήν, ὅτιπερ αὐτὸς ὁ ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγος ὁ ἀληθινὸς θεὸς ὁ ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ τὸ φῶς τὸ ἐκ τοῦ φωτὸς ἐσαρκώθη τε καὶ ἐνηνθρώπησε, κατῆλθεν, ἔπαθεν, ἐγήγερται δὲ ἐκ νεκρῶν· ὡρίσατο γὰρ οὕτω τὸ τῆς πίστεως σύμβολον ἡ ἁγία τε καὶ μεγάλη σύνοδος. διερευνώμενοι δὲ καὶ μαθεῖν ἐθέλοντες ὅτι ποτέ ἐστι κατὰ ἀλήθειαν τὸ σαρκωθῆναί τε καὶ ἐνανθρωπῆσαι τὸν λόγον, καταθρήσομεν ὅτι οὐκ ἄνθρωπόν ἐστι προσλαβεῖν ὡς ἐν συναφείαι τῆι κατά γε τὴν ἰσότητα τῆς ἀξίας ἢ γοῦν αὐθεντίας ἢ καὶ κατὰ μόνην τῆς υἱότητος ὁμωνυμίαν, μᾶλλον δὲ τὸ γενέσθαι καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπον μετὰ τοῦ ⟨τὸ⟩ ἀτρέπτως καὶ ἀναλλοιώτως ἔχειν ἀνασώσασθαι τῆι ἰδίαι φύσει τὸν ἐν προσλήψει σαρκὸς καὶ αἵματος οἰκονομικῶς γεγονότα. εἷς μὲν οὖν ἐστιν ἄρα, πρὸ μὲν τῆς ἐνανθρωπήσεως ὀνομαζόμενος διὰ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς μονογενὴς καὶ Hebr. 1, 3 λόγος καὶ θεὸς καὶ εἰκὼν καὶ ἀπαύγασμα καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως τοῦ πατρός, ζωὴ δόξα φῶς σοφία δύναμις βραχίων δεξιὰ ὕψιστος μεγαλοπρέπεια κύριος σαβαὼθ καὶ ἑτέροις τισὶ τοιούτοις ὀνόμασι τοῖς ἀληθῶς θεοπρεπεστάτοις, μετὰ δέ γε τὴν ἐνανθρώπησιν ἄν-Rom. 3, 25 θρωπος Χριστὸς Ἰησοῦς ἱλαστήριον μεσίτης, ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων, πρωτότοκος ἐκ 1 Cor. 15, 20. 45 Col. 1, 18 νεκρῶν, δεύτερος Ἀδάμ, κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας, ἑπομένων αὐτῶι καὶ τῶν ἐν ἀρχαῖς ὀνομάτων. πάντα γὰρ αὐτοῦ τά τε πρῶτα καὶ τὰ ἐν ἐσχάτοις τοῦ αἰῶνος καιροῖς. εἷς οὖν ἄρα ἐστὶν ὁ καὶ πρὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως θεὸς ἀληθινὸς καὶ ἐν ἀνθρωπότητι μεμενηκὼς ὅπερ ἦν καὶ ἔστι καὶ ἔσται. οὐ διοριστέον οὖν ἄρα τὸν ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν εἰς ἄνθρωπον ἰδικῶς καὶ εἰς θεὸν ἰδικῶς, ἀλλ' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν Ἰησοῦν Χριστὸν εἶναι φαμέν, τὴν τῶν φύσεων εἰδότες διαφορὰν καὶ ἀσυγχύτους ἀλλήλαις τηροῦντες αὐτάς. Col. 2, 9 ὅταν οὖν λέγηι τὸ γράμμα τὸ ἱερὸν ὅτι ἐν Χριστῶι κατῴκηκε πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς, οὐ διὰ τοῦτο φαμὲν ὡς ἐν ἑτέρωι Χριστῶι τῶι ἀνθρώπωι κατὰ μόνας κατοικῆσαι τὸν λόγον οὔτε μὴν διασπῶντες ἀλλήλων τὰ ἡνωμένα δύο νοοῦμεν υἱούς, ἐκεῖνο δὲ μᾶλλον ὅτι Χριστὸν ὀνομάζει τὸ γράμμα τὸ ἱερὸν καὶ ὡς ἐκ μέρους ἔσθ' ὅτε τὴν ἀνθρωπότητα τοῦ θεοῦ λόγου, ⟨ἣν⟩ ἰδίαν ἔχων ἐν τάξει πεποίηται ναοῦ. γέγραπται

P [= gz]; 1—11 R¹; 30 εἷς — 33 αὐτάς I 104 Gesta Chalced. L IIII 366 = M VI 969 [= r] 31—33 οὐ διοριστέον — αὐτάς Doctr. patr. 7, 17 [cf. Leont. Hieros. ap. Mai, scriptt. uett. 7, 132] Ephr. Ant. ap. Phot. 229 p. 263ª 37 Iustinianus [PG 86, 1003] Leont. Byz. adu. Nestor. 1 flor. 64 [Junglas p. 31]

1/2 ἡμῶν — Χριστός om. R¹   2 πεδίου ΩR¹ πεδίου καὶ PΛ   3 τοι g   4 ἓν ἐξ ἀμφοῖν R¹   αὐτῶν g   τοῦ om. R¹   5 ὑποκείμενον ΛΩR¹ ὑποκείμενον αὐτῶ P   5/6 νοήσωμεν zR¹   7 κατὰ φύσιν ΛΩ(Σ)R¹ om. P   8 τι g   11 ἤδη om. R¹   14 ἐκ zΩ τοῦ gΛ   17 διερευνόμενοι g   18 καταθρήσωμεν P   21 τὸ addidi   30 οὖν ἄρα I ἄρα P Doctr.   ἐν om. P   31 ἦν τε καὶ I   διοριστέον PΩ Doctr. Ephr. Iust. Leont. διαιρετέον I Gest. Chalc. [= r]   ἄρ' οὖν I   32 ἰδικῶσ ἄνθρωπον z   καὶ — ἰδικῶς om. Leont. [= Gesta Chalced. r]   33 φαμὲν εἶναι P   ἀεὶ τηροῦντες Leont.   37 ἐκεῖ z   38 ἦν ΛΩ om. P

δέ που καὶ περὶ τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν· τοὺς δὲ κατοικοῦντας οἰκίας πηλίνας Iob 4, 19
ἐξ ὧν καὶ αὐτοὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πηλοῦ ἐσμεν. ἆρ' οὖν ἐπειδήπερ οἰκίας πηλίνας τὰ τῶν ἀνθρώπων ὀνομάζει σώματα, διαβεβαιοῦται δὲ κατοικεῖν ἐν αὐταῖς τὰς ψυχάς, εἰς δύο κατατεμοῦμεν ἀνθρώπους τὸν ἕνα; καίτοι πῶς οὐκ ἀμώμητον παντελῶς τὸ καὶ ἐν ἀνθρώπωι λέγεσθαι κατοικεῖν τὸ πνεῦμα αὐτοῦ; ὥστε κἂν εἰ τὸ τοῦ λόγου σχῆμα διὰ τοιούτων ἔρχηται τρόπων, οὐχ ἑτέρως ἔχειν δυνάμενον, οὐ τὰς τῶν πραγμάτων ἀδικεῖσθαι φύσεις διὰ τοῦτο πρέπει, ἐννοεῖν δὲ μᾶλλον αὐτὰς καὶ κατ' εὐθὺ τῆς ἀληθείας διασπεύδειν ἐπείγεσθαι. ὅταν τοίνυν τινὰ τῶν ἀλλήλοις οὐχ ὁμοίαν λαχόντων τὴν φύσιν ὁρῶιτο συνειλεγμένα πρὸς ἑνότητα κατὰ σύνθεσιν, εἶτα τόδε τι τυχὸν ἐν ἐκείνωι λέγοιτο κατοικεῖν, οὐ διοριστέον εἰς δύο, τῆς εἰς ἑνότητα συνδρομῆς κατ' οὐδένα τρόπον ἀδικουμένης κἂν εἰ τῶν ἡνωμένων ἑκάτερον ἰδικῶς ὀνομάζοιτο πρὸς ἡμῶν τοῦθ' ὅπερ ἂν εἶεν ἀμφότερα. λέγεται γάρ, ὡς ἔφην, καὶ ἐν ἀνθρώπωι κατοικεῖν τὸ πνεῦμα αὐτοῦ, πλὴν ἄνθρωπος λέγεται καὶ ἰδικῶς τὸ πνεῦμα καὶ μὴν καὶ τὸ σῶμα. καί τι τοιοῦτον ἡμῖν ὑπαινίττεται ὁ σοφώτατος Παῦλος λέγων· εἰ γὰρ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ 2 Cor. 4, 16
ἔσω ἀνακαινοῦται ἡμέραι καὶ ἡμέραι. ὅταν οὖν τις λέγηι τὸν ἔσω ἡμῶν ἄνθρωπον ἐν τῶι ἔξω ἀνθρώπωι κατοικεῖν, ἀληθεύει μέν, εἰς δύο γε μὴν τὸν ἕνα τεμὼν οὐχ ὁρᾶται. φησὶ δέ που καὶ ὁ προφήτης Ἡσαίας· ἐκ νυκτὸς ὀρθρίζει τὸ πνεῦμά μου πρός Ies. 26, 9
σε, ὁ θεός. ἆρ' οὖν ὡς ἕτερον παρ' αὐτὸν τὸ πνεῦμα αὐτοῦ πρὸς θεὸν ὀρθρίζειν λέγεται; καίτοι πῶς οὐκ ἄτοπον τὸ φάναι τοιοῦτόν τι; οὐκοῦν εἰδέναι μὲν ἀναγκαῖον τὰ τῶν λόγων σχήματα, οὐ μὴν καὶ ἐξίστασθαι τοῦ εἰκότος, περιάγειν δὲ μᾶλλον τῶν σημαινομένων τὴν δύναμιν ἐπὶ τὸν ἑκάστωι πράγματι πρέποντα σκοπόν. εἰ δὲ δὴ καὶ λέγοιτο προκόπτειν ὁ Ἰησοῦς ἡλικίαι καὶ σοφίαι καὶ χάριτι, τῆς οἰκονομίας ἔσται τὸ χρῆμα. Lc. 2, 52
συνεχώρει γὰρ ὁ τοῦ θεοῦ λόγος διὰ τῶν τῆς ἰδίας φύσεως ἐθῶν ἰέναι τὸ ἀνθρώπινον καὶ οἷον κατὰ βραχὺ τῆς ἑαυτοῦ θεότητος ἤθελε κατευρύνειν τὸ περιφανὲς καὶ τῆι τοῦ σώματος ἡλικίαι συμπαρεκτείνειν τὰ ἑαυτοῦ, ὡς ἂν μήτι τὸ ξένον ὁρῶιτο καὶ τῶι λίαν ἀσυνήθει ταράττοι τινάς, ὅτε καὶ οὕτως ἔφασκον· πῶς οὗτος γράμματα οἶδε μὴ μεμαθηκώς; Ioh. 7, 15
οὐκοῦν σωματικὴ μὲν ἡ αὔξη καὶ τὸ προκόπτειν ἐν χάριτι καὶ σοφίαι πρέποι ἂν τοῖς τῆς ἀνθρωπότητος μέτροις, αὐτόν γε μὴν κατ' ἰδίαν φύσιν παντέλειον εἶναι φαμὲν τὸν ἐκ θεοῦ λόγον, οὐ προκοπῆς δεδεημένον, οὐ σοφίας, οὐ χάριτος, διανέμειν δὲ μᾶλλον τῆι κτίσει καὶ σοφίαν καὶ χάριν καὶ τὰ δι' ὧν ἂν ἔχοι καλῶς. εἰ δὲ δὴ λέγοιτο παθεῖν ὁ Ἰησοῦς, τὸ μὲν πάθος ἔσται τῆς οἰκονομίας, αὐτοῦ δὲ λέγεται καὶ σφόδρα εἰκότως, ὅτι καὶ ἴδιον αὐτοῦ τὸ πεπονθὸς καὶ ἦν ἐν τῶι πάσχοντι σώματι πάσχειν μὲν οὐκ εἰδώς (ἀπαθὴς γάρ ἐστιν ὡς θεός), ὅσον δὲ ἧκεν εἴς γε τὸ τῶν ἐμπαροινησάντων θράσος, παθὼν ἄν, εἰ παθεῖν ἐδύνατο. οὐκοῦν, ἐπειδήπερ καθ' ἡμᾶς γέγονεν ὁ μονογενής, ὁσάκις ἂν ἄνθρωπος ὀνομάζηται παρὰ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς, ἐννοοῦντες τὴν οἰκονομίαν, θεὸν ὄντα κατὰ φύσιν αὐτὸν καὶ οὕτως ὁμολογήσομεν.

Πῶς ἂν νοοῖτο θεοτόκος ἡ ἁγία παρθένος p. 204, 16-205, 27

ϛ. Γεγέννηται μὲν ἀπορρήτως ὁ ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγος (νοῦ γὰρ ἐπέκεινα παντὸς ἡ ἀπότεξις καὶ τῆι ἀσωμάτωι πρέπουσα φύσει), πλὴν ἴδιον γέννημα τοῦ γεννήσαντος νοεῖται τὸ τεχθὲν καὶ ὁμοούσιον αὐτῶι. κατωνόμασται γὰρ διὰ τοῦτο καὶ υἱός, καταδηλοῦντος

P [= gz], 21 εἰ δὲ δή — 33 ἐδύνατο I 105

6 ἔρχεται z 9 συνειλεγμένη g 13 καί τι Ω καὶ τί Λ καίτοι P 15 λέγοι P 18 παρ' z τὸ παρ' g 19 καί τι g 22 λέγοιτο] τὸ g 23 γὰρ ΡΛΩ δὲ I φύσεως om. v 24 κατευρύνειν ἤθελε I 26 ταράττοι z ταράττει gs ταράττη v οἶδε γράμματα P 27 δ'ἂν I 28/29 ἐκ θῦ θν̄ λόγον s 29 δεόμενον P 29/30 καὶ σοφίαν ΙΛΩ σοφίαν P 30 ἂν ἔχοι v ἂν ἔχει s ἔχοι z ἔχει g λέγοιτο ΡΛ καὶ λέγοιτο I 32 πάσχων s ἀπαθῶσ s 33 παροινησάντων I ἂν εἰ ΛΩ κἂν εἰ μὴ P ἦν εἰ I ἠδύνατο I 36 ὁμολογήσωμεν P

ἡμῖν τοῦ ὀνόματος τὸ οἱονεὶ τῆς ὠδῖνος καὶ τοῦ τόκου τὸ γνήσιον, ζῶντος δὲ ἀεὶ καὶ
ὑπάρχοντος τοῦ πατρός, πᾶσά πως ἀνάγκη συνυφεστάναι τε καὶ συνυπάρχειν ἀιδίως αὐτῶι
τὸν δι' ὅν ἐστι πατήρ. ἦν οὖν ὁ λόγος ἐν ἀρχῆι καὶ θεὸς ἦν καὶ πρὸς τὸν θεόν, καθά
Ioh. 1, 1 φησιν ὁ σοφώτατος εὐαγγελιστής· ἐν ἐσχάτοις δὲ τοῦ αἰῶνος καιροῖς δι' ἡμᾶς τοὺς ἀν-
θρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ἐσαρκώθη τε καὶ ἐνηνθρώπησε καὶ οὔτι που μεθεὶς
ὅπερ ἦν, ἀλλ' ἔχων μὲν ἄτρεπτον τὴν ἰδίαν φύσιν καὶ ἐν ταῖς τῆς θεότητος ὑπεροχαῖς
ὑπάρχων ἀεί, ὑπελθὼν δὲ δι' ἡμᾶς οἰκονομικῶς τὴν κένωσιν καὶ πτωχείαν οὐκ ἀτι-
2 Cor. 8, 9 μάσας τὴν τοῖς ἀνθρωπίνοις πρέπουσαν μέτροις· πλούσιος γὰρ ὢν ἐπτώχευσε
κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἵνα ἡμεῖς τῆι αὐτοῦ πτωχείαι πλουτήσωμεν. γέγονε
τοίνυν ἄνθρωπος καὶ γέννησιν σαρκικὴν τὴν ἐκ γυναικὸς ὑπομεῖναι λέγεται διά τοι
τὸ ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου λαβεῖν τὸ ἑνωθὲν αὐτῶι σῶμα κατὰ ἀλήθειαν, ὅθεν καὶ
θεοτόκον εἶναι φαμὲν τὴν ἁγίαν παρθένον ὡς ἀνθρωπίνως ἢ γοῦν σαρκικῶς τεκοῦσαν
αὐτόν, καίτοι γέννησιν ἔχοντα τὴν προαιώνιον ἐκ πατρός. καὶ τὸ μὲν οἴεσθαί τινας
εἰς ἀρχὰς δὴ τότε τοῦ εἶναι κεκλῆσθαι τὸν λόγον, ὅτε γέγονεν ἄνθρωπος, ἀνόσιον
παντελῶς καὶ τῶν ἄγαν ἀπηχεστάτων· ἀποφαίνει γὰρ αὐτοὺς ἀσυνετωτάτους αὐτὸς ὁ
Ioh. 8, 58 σωτὴρ περὶ ἑαυτοῦ λέγων ἀμὴν λέγω ὑμῖν· πρὶν Ἀβραὰμ γενέσθαι, ἐγώ εἰμι.
πῶς γὰρ ἦν πρὸ Ἀβραὰμ ὁ πολλοῖς χρόνοις ὕστερον ἀποτεχθεὶς κατὰ σάρκα; ἀρκέσει
Ioh. 1, 30 δὲ οἶμαι πρὸς ἔλεγχον αὐτοῖς καὶ ὁ θεσπέσιος Ἰωάννης λέγων· οὗτος ἦν περὶ οὗ ἐγὼ
εἶπον· ὀπίσω μοῦ ἔρχεται ἀνὴρ ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν.
παρέντες οὖν ⟨ὡς⟩ εὔηθες λίαν τὸ ἔν γε τούτωι διατείνεσθαι περιττά, φέρε μᾶλλον ἐπ' ἐκεῖνο
ἴωμεν, ὅπερ εἶναί φημι καὶ ὀνησιφόρον. μὴ δυσχεραινέτωσάν τινες θεοτόκον ἀκούοντες
τὴν ἁγίαν παρθένον μήτε μὴν ἀπιστίας Ἰουδαικῆς τὰς ἑαυτῶν ἀναπιμπλάντων ψυχάς, μᾶλλον
Ioh. 10, 33 δὲ καὶ Ἑλληνικῆς δυσσεβείας. Ἰουδαῖοι μὲν γὰρ ἐπεφύοντο τῶι Χριστῶι λέγοντες· περὶ
καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομέν σε, ἀλλὰ περὶ βλασφημίας, ὅτι σὺ ἄνθρωπος
ὢν ποιεῖς ἑαυτὸν θεόν, Ἑλλήνων δὲ παῖδες ἐκκλησίας δογμάτων ⟨καταγελῶσιν⟩
ἀκούοντες ὅτι γεγέννηται θεὸς ἐκ γυναικός. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν τῆς ἑαυτῶν δυσβουλίας
Ies. 32, 6 ἔδονται τοὺς καρπούς, ἀκούσονται δὲ πρὸς ἡμῶν· ὁ μωρὸς μωρὰ λαλήσει καὶ ἡ καρ-
1 Cor. 1, 23 δία αὐτοῦ μάταια νοήσει. ὁ δέ γε τοῦ καθ' ἡμᾶς μυστηρίου λόγος κἂν Ἰουδαίοις
μὲν ἦι σκάνδαλον, ἔθνεσι δὲ μωρία, ἀλλ' ἡμῖν τοῖς εἰδόσιν αὐτὸν ἀξιάγαστος ἀληθῶς καὶ
σωτήριος καὶ τοῦ χρῆναι πρός τινος ἀπιστεῖσθαι μακράν. εἰ μὲν γὰρ ἦν ὅλως ὁ φάναι
τολμῶν ταυτηνὶ τὴν σάρκα τὴν ἀπὸ τῆς γῆς γυμνῆς θεότητος γενέσθαι μητέρα καὶ ἀπο-
τεκεῖν ἐξ ἑαυτῆς τὴν ἁπάσης τῆς κτίσεως ἐπέκεινα φύσιν, ἀποπληξία τὸ χρῆμα καὶ ἕτερον
ἦν οὐδέν· οὐ γὰρ ἀπό γε τῆς γῆς ἡ θεία γέγονε φύσις οὐδ' ἂν γένοιτο ῥίζα τῆς
ἀφθαρσίας τὸ ὑπὸ φθορὰν οὐδ' ἂν ἀποτέκοι τὸ ὑπὸ θάνατον τὴν τῶν ὅλων ζωὴν οὐδ' ἂν
εἴη καρπὸς τοῦ αἰσθητοῦ σώματος τὸ ἀσώματον, τοῦ γενέσεως ἀνωτέρου τὸ ὑπὸ γένεσιν,
τοῦ ἀνάρχου κατὰ χρόνον τὸ ἔχον ἀρχήν· ἐπειδὴ δὲ τὸν ⟨τοῦ θεοῦ⟩ λόγον διαβε-
βαιούμεθα γενέσθαι καθ' ἡμᾶς καὶ τὸ τοῖς ἡμετέροις σώμασιν ἐοικὸς σῶμα λαβεῖν ἑνῶσαί
τε τοῦτο κατὰ ἀλήθειαν ἑαυτῶι κατὰ τρόπον [δὲ] δηλονότι τὸν ὑπὲρ νοῦν τε καὶ λόγον
ἀποτεχθῆναί τε [καὶ] οὕτω κατὰ τὴν σάρκα γενόμενον ἄνθρωπον, τί τὸ ἄτοπον καὶ ἀπι-
στεῖσθαι πρέπον; καίτοι τῆς ἀνθρώπου ψυχῆς, ὡς ἤδη πλειστάκις εἴπομεν, ὑπαρχούσης

P [= gz]; 28 ὁ δέ γε — 36 ἀρχήν I 109

1 ὠδῖνοσ z^corr ὁ δεῖνοσ P 3 ὢν g 9 ἵν' g 11 αὐτὸ g 12 ἀνθρωπίνως — σαρκικῶς Λ(Σ)Ω σαρκικῶσ ἤγουν ἀνθρωπίνωσ P 16 ἑαυτοῦ g τῶν ἑαυτοῦ z 20 ὡς Ω ex coni. add. Pusey om. P τούτωι — περιττά ΛΩ coni. Pusey τούτω ἰδία γίνεσθαι [γίγνεσθαι z] περὶ τὰ P ἐπ' ἐκεῖνο ΛΩ ἐπέκεινα P 22 ἀναπιμπλάτωσαν g 25 καταγελῶσιν add. Pusey secundum Λ om. P 28 δέ γε om. I 29 μὲν om. P 30 ὅλως om. P 31 σάρκα τὴν P σάρκα τῆσ I γενέσθαι θεότητοσ P 32 αὐτῆσ I 33 ἦν om. P γε zI τε g τε γέγονε I ῥίζα γένοιτο P 34 ἀποτέκοι τὸ P ἀποτέκοιτο v ἀπέκειτο s 35 ἀνωτέρω I 36 ἔχων g τοῦ θεοῦ ΛΩ(Σ) om. P 38 δὲ P om. ΛΩ 39 καὶ P om. Λ τὸ z om. g

μὲν ἑτεροφυοῦς τῶι σώματι, γεννωμένης δὲ σὺν αὐτῶι καθὸ καὶ αὐτὴν ἡνῶσθαι φαμέν. καὶ οὐκ ἂν ὑποτοπήσειέ τις, οἶμαι, ὅτι τὴν τοῦ σώματος φύσιν ἀρχὴν ἔχει τῆς ἰδίας ὑπάρξεως ἡ ψυχή, ἀλλ' ἐνίησι μὲν αὐτὴν ἀπορρήτως τῶι σώματι θεὸς καὶ τίκτεται σὺν αὐτῶι, ἓν δὲ τὸ ἐξ ἀμφοῖν ὁριζόμεθα ζῶιον, τὸν ἄνθρωπον δηλονότι. οὐκοῦν θεὸς μὲν ὁ λόγος ἦν, γέγονε δὲ καὶ ἄνθρωπος καὶ ἐπειδὴ γεγέννηται κατὰ σάρκα διὰ τὸ ἀνθρώπινον, θεοτόκος ἐστὶν ἀναγκαίως ἡ τεκοῦσα αὐτόν. εἰ γὰρ μὴ γεγέννηκε θεόν, μηδὲ λεγέσθω θεὸς ὁ ἐξ αὐτῆς γεννηθείς· εἰ ⟨δὲ⟩ θεὸν αὐτὸν ὀνομάζουσιν αἱ θεόπνευστοι γραφαὶ ὡς θεὸν ἐνανθρωπήσαντα καὶ σεσαρκωμένον, ἐνανθρωπῆσαι δὲ ἦν οὐχ ἑτέρως πλὴν ὅτι διὰ γεννήσεως τῆς ἐκ γυναικός, πῶς οὐ θεοτόκος ἡ τεκοῦσα αὐτόν; ὅτι δὲ θεὸς ἀληθῶς ὁ τεχθείς, καὶ ἐκ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς εἰσόμεθα.

7. Ἕνα προσεκύνησεν ⟨υἱὸν⟩ ὁ ἐκ γενετῆς τυφλὸς παραδόξως τεθεραπευμένος. p. 211, 29-212, 6
εὑρὼν γάρ φησιν, αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῶι ἱερῶι εἶπεν· Σὺ πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ; ὃ δὲ ἔφη· Τίς ἐστι, κύριε, ἵνα πιστεύσω εἰς αὐτόν; Ioh. 9, 35-37
[Χριστὸς] ἑαυτὸν αὐτῶι καταδεικνὺς ἐνσώματον, καὶ ἑώρακας αὐτόν, φησί, καὶ ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ ἐκεῖνός ἐστιν. ὁρᾷς ὅτι μοναδικῶς κέχρηται τῶι ἀριθμῶι, οὐκ ἐφιεὶς ἀνὰ μέρος νοεῖσθαι θεὸν καὶ ἄνθρωπον; μᾶλλον δὲ εἴ τις ὅλως ὀνομάσειε τὸν Ἐμμανουήλ, οὐ ψιλὸν ἄνθρωπον κατασημαίνει, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, ἑνωθέντα γε ⟨μὴν⟩ τῆι καθ' ἡμᾶς φύσει τὸν τοῦ θεοῦ λόγον ὡς ἕνα προσκεκυνήκασιν οἱ θεσπέσιοι μαθηταί, ὅτε τοῖς ὕδασιν ἐποχούμενον παραδόξως βλέποντες προσεκύνουν λέγοντες· ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς εἶ. Mt. 14, 33
ὅταν οὖν ἄνθρωπον θεῶι συμπροσκυνεῖσθαι λέγωμεν, παχεῖαν ἐπηγάγομεν τὴν τομήν. τὸ γὰρ σὺν ἀεί πως, εἰ μὴ ἐφ' ἑνὸς τάττοιτο τοῦ κατὰ σύνθεσιν, δύο που πάντως ἀναγκάσει νοεῖν. ὥσπερ γὰρ οὐδεὶς ἑαυτῶι συνδιαιτᾶσθαι λέγοιτ' ἂν οὔτε μὴν συνεσθίειν ἢ συμπροσεύχεσθαι καὶ συμβαδίζειν (δύο γὰρ προσώπων δήλωσιν εἰσφέρει τὸ σὺν λέξεως προταττόμενον), οὕτως εἴ τις λέγοι συμπροσκυνεῖσθαι θεῶι τὸν ἄνθρωπον, δύο φήσει ἀναμφιλόγως υἱοὺς καὶ διῃρημένους ἀλλήλων. ὁ γάρ τοι τῆς ἑνώσεως λόγος εἰ κατὰ μόνην νοοῖτο τὴν ἰσότητα τῆς ἀξίας ἢ γοῦν αὐθεντίας, οὐκ ἀληθὴς ὢν ἐλέγχεται, καὶ τοῦτο διὰ μακρῶν ἡμῖν ἀπεδείχθη λόγων.

Ἄλλο

8. Ἀλλ' ἡμεῖς, ὦ βέλτιστε, φαίην ἄν, πρότερον ἑνώσαντες τῶι λόγωι τὰ ἀνθρώπινα, p. 214, 25-215, 8
τῆι μὲν σαρκὶ τὰ πάθη προσνενεμήκαμεν, ἀπαθῆ δὲ αὐτὸν τετηρήκαμεν ὡς θεόν. εἰ γὰρ καὶ γέγονε καθ' ἡμᾶς, ἀλλ' ἐσμὲν πάλιν ἐν εἰδήσει τῆς θεοπρεποῦς ὑπεροχῆς αὐτοῦ καὶ τῶν ὑπερτάτων ἀξιωμάτων. οὐκοῦν προκαταθέντες τῆι πίστει τὴν ἕνωσιν οἱά τινα κρηπῖδα καὶ θεμέλιον, σαρκὶ μὲν παθεῖν ὁμολογοῦμεν αὐτόν, ἐπέκεινα δὲ τοῦ παθεῖν ἀπομεῖναι πάλιν, ἅτε δὴ καὶ ἔχοντα τὸ ἀπαθὲς ἐν ἰδίαι φύσει. εἰ δὲ ἀνὰ μέρος τιθέναι σπουδάζομεν θεὸν καὶ ἄνθρωπον διαιροῦντες τὰς φύσεις ἀπ' ἀλλήλων, εἶτα κατὰ μόνην τὴν ἀναφορὰν τὸν τοῦ θεοῦ λόγον οἰκειοῦσθαι φαμὲν τὰ συμβεβηκότα τῶι σώματι, τὸ Μωσέως τάχα που καὶ Ἀαρὼν φορέσει μέτρον ὁ ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου γεγεννημένος Ἐμμανουήλ, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον μεθ' ἡμῶν ὁ θεός. Mt. 1, 23
ὥστε κἂν εἰ λέγοι διὰ προφητῶν ἁγίων τὸν νῶτόν μου δέδωκα εἰς μάστιγας, τὰς δὲ σιαγόνας μου εἰς ῥαπίσματα, τὸ Ies. 50, 6

P [= gz]

1 γεννωμένης Λ(Σ) γενομένησ P   5 γέγονε g καὶ γέγονε z   7 δὲ ΛΩ(Σ) om. P   8 δὲ om. z Ω   9 δὲ g δὲ καὶ z

11 sine numero uel interuallo eis quae praecedunt, adiungitur   υἱὸν ΛΩ(Σ) om. P   ἐκγεννητὴσ P   13 $\overline{χσ}$ PΛ Ἰησοῦς Ω deleui   15 ἀφιεὶς g   17 μὴν add. Pusey   19 προσεκύνησαν z   20 παχεῖαν in ταχεῖαν corr. z   ἐπηγάγωμεν g   21 *coget* Λ ἂν πείσειε Ω ἀναπείσειε z ἀναπαίσειε g   24 φήσει in φήσειεν corr. z   ἀναμφιβόλως z

29 βέλτιστοι Ω   φαίην ἂν om. Λ   32 προκαταθέντες Λ προσκαταθέντες P   34 τιθέναι Ω τιθέντεσ P

δὲ πρόσωπόν μου οὐκ ἀπέστρεψα ἀπὸ αἰσχύνης ἐμπτυσμάτων καὶ πάλιν
Ps. 21, 17. 18 ὤρυξαν χεῖράς μου καὶ πόδας μου, ἐξηρίθμησαν πάντα τὰ ὀστᾶ μου καὶ πάλιν
Ps. 68, 22 ἔδωκαν εἰς τὸ βρῶμά μου χολὴν καὶ εἰς τὴν δίψαν μου ἐπότισάν με ὄξος, αὐτῶι δὴ ταυτὶ προσνεμοῦμεν ἅπαντα τῶι μονογενεῖ, παθόντι μὲν ⟨ὑπὲρ ἡμῶν⟩ οἰκονομικῶς
Ies. 53, 5 σαρκὶ κατὰ τὰς γραφάς (τῶι γὰρ μώλωπι αὐτοῦ ἡμεῖς ἰάθημεν καὶ μεμαλάκισται διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν αὐτός), ἀπαθῆ δὲ αὐτὸν ἴσμεν ὑπάρχοντα κατὰ φύσιν. εἰ γὰρ καθάπερ ἔφην ἀρτίως, αὐτός τέ ἐστιν ἄνθρωπος ὁμοῦ καὶ θεός, ἔστι μὲν εἰκότως τῆς ἀνθρωπότητος αὐτοῦ τὰ πάθη, ἴδιον δὲ πάλιν ὡς θεοῦ τὸ ἐπέκεινα νοεῖσθαι πάθους.
Phil. 3, 14 ταῦτα φρονοῦντες εὐσεβήσομεν καὶ διὰ τῶν οὕτως ὀρθῶν ἰόντες ἐννοιῶν εἰς τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως καταντήσομεν ἐν Χριστῶι Ἰησοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῶι θεῶι καὶ πατρὶ δόξα σὺν ἁγίωι πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

EX IOHANNE CAESARIENSI

ϛβ Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῶν Σχολίων, ὧν ἐστι τὸ προοίμιον τόδε· Τὸ Χριστὸς ὄνομα — ποιεῖται δήλωσιν p. 219, 9—11.

ϛγ Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῶν αὐτῶν Σχολίων· Ἐπειδὴ γάρ — τὸν ἐν ἡμῖν πρωτότοκον p. 219, 25—220, 2.

ϛδ Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῶν αὐτῶν Σχολίων· Κέχρισται τοίνυν — εἰς αὐτὸν πιστεύοντας p. 220, 5—11.

ϛε Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῶν αὐτῶν Σχολίων [p. 185, 13. 14]· Ὅσον μὲν γὰρ ἧκεν εἰς τὸ εἶναι θεὸς κατὰ φύσιν, οὐκ ἦν μεθ' ἡμῶν· ἀσύγκριτον γὰρ τὸ μεταξὺ θεότητός τε καὶ ἀνθρωπότητος καὶ πολλή τις ἄγαν τῶν φύσεων ἡ διαφορά.

ϛϛ Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῶν αὐτῶν Σχολίων [p. 185, 19—22]· Χριστός γε μὴν καὶ Ἐμμανουὴλ τὸν αὐτὸν ἡμῖν κατασημαίνουσιν υἱόν, τοῦτο μὲν ὅτι κέχρισται καθ' ἡμᾶς ἀνθρωπίνως, τῆι ἀνθρώπου φύσει τὸ πνεῦμα λαβὼν ὡς ἐν ἑαυτῶι καὶ πρώτωι· τέθειται γὰρ ἀρχὴ τοῦ γένους δευτέρα.

ϛζ Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῶν αὐτῶν Σχολίων [p. 186, 16—18]· Ἄνθρωπος ὠνόμασται
Hebr. 2, 14 καίτοι κατὰ φύσιν ὑπάρχων θεὸς ὁ ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγος, ὡς μετεσχηκὼς αἵματος καὶ σαρκὸς παραπλησίως ἡμῖν. ὤφθη γὰρ οὕτως τοῖς ἐπὶ γῆς καὶ οὐ μεθεὶς ὅπερ ἦν, ἀλλ' ἐν προσλήψει γεγονὼς τῆς καθ' ἡμᾶς ἀνθρωπότητος τελείως ἐχούσης κατὰ τὸν ἴδιον λόγον.

ϛη Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῶν αὐτῶν Σχολίων [p. 186, 21—23]· Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, φησίν,
1 Cor. 15, 47 ἐκ γῆς χοϊκός, ὁ δεύτερος [ἄνθρωπος, ὁ κύριος,] ἐξ οὐρανοῦ. καίτοι γεγέννηκεν ἡ ἁγία παρθένος τὸν ἑνωθέντα τῶι λόγωι ναόν, ἀλλ' ἐξ οὐρανοῦ λέγεται καὶ μάλα εἰκότως ὁ Ἐμμανουήλ. ἄνωθεν γὰρ καὶ ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ὁ ἐξ αὐτοῦ γεγέννηται λόγος.

ϛθ Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῶν αὐτῶν Σχολίων· Τὸ τῆς ἑνώσεως — ὑπὲρ ἡμῶν p. 220, 13 — 221, 6.

ρ Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῶν αὐτῶν Σχολίων· Οὐκοῦν παρεικάζοιτο ἄν — τοὺς ἐν ἀρρωστίαις p. 221, 6—14.

ρα Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῶν αὐτῶν Σχολίων· Ὁ μακάριος Ἡσαίας — φύσεως τὴν ἐνέργειαν p. 221, 17—32.

ρβ Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῶν αὐτῶν Σχολίων [p. 190, 17—30]· Ἐγήγερται κατὰ βούλησιν θεοῦ

P [= g qui deficit post 11 τῶι θεῶι in fine folii, z]

I [= vs]; 19—21 R² f. 310ᵘ τοῦ αὐτοῦ εἰς τὰ σχόλια 26—29 et plura Nicephor. Antirrh. ap. Pitra, Spic. Solesm. I 364 26—29 adferuntur in Gestis Chalcedon. L IIII 366 = M VI 969 [= r] 40 — p. 227, 14 R² (plura habens)

4 ὑπὲρ ἡμῶν ΛΩ(Σ) om. P 9 εὐσεβήσωμεν P 10 καταντήσωμεν P

19 ἧκεν R² ἥκειν I 20 τε om. R² 21 ἐστιν ἡ R² 22 χ̅σ̅ v ΛΩ θ̅σ̅ s 23 κέχρηται I 31 ἄνθρωπος ὁ κύριος om. ΛΩ 40 αὐτῶν s αὐτοῦ v

κατὰ τὴν ἔρημον ἡ ἁγία σκηνὴ καὶ ἦν ἐν αὐτῆι πολυτρόπως μορφούμενος ὁ Ἐμμανουήλ. ἔφη τοίνυν ὁ τῶν ὅλων θεὸς τῶι θεσπεσίωι Μωυσῆ· καὶ ποιήσεις κιβωτὸν μαρτυρίου ἐκ ξύλων ἀσήπτων, δύο πήχεων καὶ ἡμίσους το μῆκος καὶ πήχεως καὶ ἡμίσους τὸ πλάτος καὶ πήχεως καὶ ἡμίσους τὸ ὕψος καὶ καταχρυσώσεις αὐτὴν χρυσίωι καθαρῶι· ἔξωθεν καὶ ἔσωθεν χρυσώσεις αὐτήν. ἀλλὰ τὸ μὲν ἄσηπτον ξύλον εἴη ἂν εἰς τύπον τοῦ ἀφθάρτου σώματος (ἄσηπτος γὰρ ἡ κέδρος), τὸ δέ γε χρυσίον ὡς ὕλη τῶν ἄλλων ὑπερηρμένη τῆς θείας ἡμῖν οὐσίας κατασημήνειεν ἂν τὴν ὑπεροχήν. ἄθρει δὲ ὅπως ἡ κιβωτὸς ὅλη κεχρύσωτο χρυσίωι καθαρῶι ἔξωθέν τε καὶ ἔσωθεν. ἥνωτο μὲν γὰρ τῆι ἁγίαι σαρκὶ θεὸς ὢν ὁ λόγος καὶ τοῦτο, οἶμαι, ἐστὶ τὸ ἔξωθεν κεχρυσῶσθαι τὴν κιβωτόν. ὅτι δὲ καὶ τὴν ἐνοῦσαν τῶι σώματι ψυχὴν λογικὴν ἰδίαν ἐποιήσατο, καταδείξειεν ἂν τὸ καὶ ἔσωθεν αὐτὴν καταχρυσοῦσθαι δεῖν ἐπιτάξαι. ὅτι δὲ ἀσύγχυτοι μεμενήκασιν αἱ φύσεις ἢ γοῦν ὑποστάσεις, ἐντεῦθεν εἰσόμεθα. τὸ γάρ τοι χρυσίον ἐπαληλιμμένον τῶι ξύλωι μεμένηκεν ὅπερ ἦν, καὶ κατεπλούτει μὲν τὸ ξύλον τοῦ χρυσίου τὴν δόξαν, πλὴν οὐκ ἀπέστη τοῦ εἶναι ξύλον.

ργ Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῶν αὐτῶν Σχολίων [p. 191, 26 — 192, 10]· Φέρε γὰρ καὶ πρό γε τῶν ἄλλων τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας ἐννοῶμεν τὸν τρόπον καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς πραγμάτων τὴν φύσιν διερευνήσωμεν. κεκινδύνευκεν ἡ ἀνθρώπου φύσις καὶ ἐν τοῖς ἐσχάτοις κατεκομίσθη κακοῖς, ἀρᾶι καὶ θανάτωι καταδεδικασμένη, καὶ τοῖς τῆς ἁμαρτίας βρόχοις ἐνειλημμένη, ἐπλανᾶτο καὶ ἦν ἐν σκότωι, θεὸν οὐκ ᾔδει τὸν φύσει καὶ ἀληθῶς, λελάτρευκε τῆι κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα. πῶς οὖν ἦν ἄρα τῶν τοιούτων αὐτὴν ἀπαλλάττεσθαι κακῶν; Rom. 1, 25 ἢ ἐκεῖνο φαμὲν ὡς ἦν δήπου θέμις θείας αὐτὴν ἐπιλαβέσθαι φύσεως, καίτοι μὴ εἰδυῖαν ὅλως ὅ τί ποτέ ἐστι τῆς ἀνωτάτω φύσεως τὸ ἀξίωμα; τὴν ἀμαθίαι καὶ σκότωι κεκρατημένην καὶ τῶι τῆς ἁμαρτίας βορβόρωι μεμολυσμένην πῶς ἦν εἰκὸς ἐπιπηδᾶν δύνασθαι τῆι πανάγνωι φύσει καὶ δόξαν ἑλεῖν, ἣν οὐκ ἄν τις ἕλοι μὴ λαβών; ὑποκείσθω γὰρ ὅτι κατ' ἐπίγνωσιν τυχὸν καὶ τῶι εἰδέναι μόνον ἐπιλαβέσθαι φαμὲν αὐτήν· τίς ὁ διδάξας ὅλως; πῶς γὰρ πιστεύσουσιν, ἐὰν μὴ ἀκούσωσιν; πλὴν οὐ τοῦτό ἐστι τὸ ἐπιλαβέσθαι Rom. 10, 14 θεότητος καὶ τὴν αὐτῆι πρέπουσαν δόξαν ἑλεῖν. οὐκοῦν πρεπωδέστερον ἂν εἴη καὶ σφόδρα εἰκότως ἐννοεῖν ὅτι διασῶσαι θελήσας τὸ ἀπολωλὸς συγκαταβάσει τῆι πρὸς ἡμᾶς ὁ δι' οὗ τὰ πάντα, θεὸς λόγος καθῆκεν ἑαυτὸν εἰς ὅπερ οὐκ ἦν, ἵνα καὶ ὅπερ οὐκ ἦν, ἡ τοῦ ἀνθρώπου γένηται φύσις, τοῖς τῆς θείας ὑπεροχῆς ἀξιώμασι τῆι πρὸς αὐτὸν ἑνότητι διαπρέπουσα. καὶ ἀνεκομίσθη μᾶλλον εἰς τὰ ὑπὲρ φύσιν ἢ γοῦν κατεκόμισεν εἰς τὰ παρὰ φύσιν τὸν ἄτρεπτον ὡς θεόν· ἔδει τὸν ἄφθαρτον ἐπιλαβέσθαι φύσεως τῆς ὑπὸ φθοράν, ἵνα ταύτην ἀπαλλάξηι φθορᾶς· ἔδει τὸν ἁμαρτεῖν οὐκ εἰδότα σύμμορφον γενέσθαι τοῖς ὑφ' ἁμαρτίαν, ἵνα παύσηι τὴν ἁμαρτίαν. ὥσπερ γὰρ ἔνθα περ ἂν εἴη τὸ φῶς, ἀπρακτήσειεν ἂν ἐκεῖ που πάντως τὸ σκότος, οὕτω παρούσης ἀφθαρσίας πᾶσά πως ἀνάγκη δραπετεύειν τὴν φθορὰν καὶ τοῦ μὴ εἰδότος τὴν ἁμαρτίαν ἴδιον ἀποφήναντος τὸ ὑφ' ἁμαρτίαν ἀργῆσαι τὴν ἁμαρτίαν.

ρδ Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῶν αὐτῶν Σχολίων· Εἷς οὖν ἄρα — τηροῦντες αὐτάς p. 222, 30—33.

I [= vs]; 11 ὅτι — 14 Doctr. patr. 20, 11. Leont. Byz. adu. Nestor. 1 flor. 80 [Junglas, Leont. v. Byz. p. 32], cf. Leont. Hieros. ap. Mai, script. uett. 7, 130   11 ὅτι — 12 εἰσόμεθα Ephr. Ant. ap. Phot. bibl. 229 p. 259^b 32

1 ἐν τῇ ἐρήμῳ s   μορφούμενοσ v ΛΩR² νοούμενοσ s   2 θεσπεσίωι om. s   μωσεῖ v   2/3 τοῦ μαρτυρίου s   3 ἐκ ξύλων om. v   3. 4 ἡμίσου (ter) s   6 μὲν ΛR² om. I   γὰρ ΛΩR² δὲ I   7 γε R² om. I   καὶ ἡμῖν v   κατασημαίνοιεν s   8/9 ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν R²   11 καὶ ΛR² om. I   καταχρυσοῦσθαι R² κατάχρυσῶσθαι v κεχρυσῶσθαι s   13 ἐπαληλειμμένον R² ἐπαλληλειμμένον v ἐπαλληλιμμένον s   καταπλουτεῖ Doctr. Leont.

15 πρό ΛΩ πρόσ I   19 ἦν ΛΩ εἰ μὲν I   20 αὐτὴν om. s   25 μόνον Ω τυχὸν I   26 πιστεύσωσιν s   30 γίνηται s   31 κατεκόμισαν s   32 ἄφθαρτον vΛ ἄτρεπτον καὶ ἄφθαρτον s

ρε Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῶν αὐτῶν Σχολίων· Εἰ δὲ δὴ καὶ λέγοιτο — εἰ παθεῖν ἠδύνατο p. 223, 21—33.

ρς Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῶν αὐτῶν Σχολίων [p. 202, 22—29]· Ὅταν τοίνυν ἀκούωμεν σάρκα γενέσθαι τὸν λόγον, ἄνθρωπον νοῶμεν τὸν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος. γέγονε δὲ θεὸς ὢν ὁ λόγος τέλειος ἄνθρωπος, σῶμα λαβὼν ἔμψυχόν τε καὶ ἔννουν ἑνώσας τε τοῦτο κατὰ ἀλήθειαν ἑαυτῶι καθ' ὃν οἶδε τρόπον (νῶι γὰρ τῶι καθ' ἡμᾶς ἀνέφικτα παντελῶς τὰ τοιάδε τῶν θεωρημάτων), κεχρημάτικεν υἱὸς ἀνθρώπου. εἰ δὲ χρή τι καὶ ὡς ἐν ἐσόπτρωι βλέποντας εἰπεῖν, διατεκμαίρεταί πως ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ἡνῶσθαι τὸν λόγον τῶι σώματι ψυχὴν ἔχοντι λογικὴν καθάπερ ἀμέλει καὶ τὴν ἀνθρώπου ψυχὴν τῶι ἰδίωι σώματι, ἑτεροφυᾶ μὲν ὑπάρχουσαν, λαχοῦσαν δὲ οὕτω τὴν πρὸς αὐτὸ κοινωνίαν τε καὶ ἕνωσιν.

ρζ Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῶν αὐτῶν Σχολίων [p. 202, 32 — 203, 7]· Οὐ κατὰ μετάστασιν ἢ τροπὴν ἄνθρωπον γενέσθαι φαμὲν τὸν τοῦ θεοῦ λόγον οὔτε μὴν ὡς τοῦ εἶναι θεὸν ὀλιγωρήσαντα, πόθεν; ἀλλ' ὅτι σάρκα λαβὼν ἐκ γυναικὸς καὶ ἑνωθεὶς ἐκ μήτρας αὐτῆι προῆλθεν ἄνθρωπος ὁ αὐτὸς ὑπάρχων καὶ θεός. οὐ γάρ τοι τὴν ἐκ θεοῦ πατρὸς ἀπόρρητον γέννησιν ἀποβεβληκὼς ὡς εἰς ἀρχὴν τοῦ εἶναι καλοῦσαν ὑπομεμένηκε τὴν ἐκ γυναικός, συνεχώρει δὲ μᾶλλον τῆι ἑαυτοῦ σαρκὶ διὰ τῶν τῆς ἰδίας φύσεως νόμων καλεῖσθαι πρὸς ὕπαρξιν, κατά γε φημὶ τὸν τῆς γεννήσεως τρόπον. πλὴν ἔχει τι τὸ παρηλλαγμένον ἀνθρώπου φύσεως ἐν αὐτῶι· γεγέννηται γὰρ ἐκ παρθένου καὶ μόνος ἔχει μητέρα τὴν ἀπειρόγαμον. γεγονότα δὲ σάρκα καὶ ἐν ἡμῖν σκηνῶσαί φησιν, ἵνα δι' ἀμφοῖν ἀποδείξηι καὶ γενόμενον ἄνθρωπον καὶ οὐ μεθέντα τὸ ἴδιον (μεμένηκε γὰρ ὅπερ ἦν)· νοεῖται γὰρ πάντως ὡς ἕτερον ἐν ἑτέρωι τὸ κατοικοῦν, τουτέστιν ἡ θεία φύσις ἐν ἀνθρωπότητι καὶ οὐ παθοῦσα φυρμὸν ἢ ἀνάχυσίν τινα καὶ μετάστασιν τὴν εἰς ὅπερ οὐκ ἦν. τὸ γὰρ ἐνοικεῖν ἑτέρωι λεγόμενον οὐκ αὐτὸ γέγονε τοῦθ' ὅπερ ἐστὶν τὸ ἐν ὧι κατοικεῖ, νοεῖται δὲ μᾶλλον ἕτερον ἐν ἑτέρωι. τῆς δὲ τοῦ λόγου φύσεως καὶ μέντοι τῆς ἀνθρωπότητος μόνην ἡμῖν σημαίνει τὴν διαφορὰν ἡ ἑτερότης ἐν τούτοις.

ρη Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῶν αὐτῶν Σχολίων [p. 203, 29—32]· Ἴδιον τοῦ λόγου τὸ σῶμα λέγεται πρὸς ἡμῶν οὐ καθάπερ ἴδιον ἀνθρώπου τὸ γελαστικὸν ἢ γοῦν ἵππου τὸ χρεμετιστικόν, ἀλλ' ὅτι γέγονεν αὐτοῦ καθ' ἕνωσιν ἀληθῆ, τὴν ὀργανικὴν αὐτῶι χρείαν ἀποπληροῦν πρὸς ἃ πέφυκεν ἐνεργεῖν, δίχα μόνων τῶν εἰς ἁμαρτίαν.

ρθ Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῶν αὐτῶν Σχολίων· Ὁ τοῦ καθ' ἡμᾶς μυστηρίου — τὸ ἔχον ἀρχὴν p. 224, 28—36.

ρι Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῶν αὐτῶν Σχολίων [p. 205, 30—33]· Ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ
Ies. 7, 14 ἕξει καὶ τέξεται υἱὸν καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ. πῶς οὖν, εἰπέ μοι, τὸ ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου τεχθὲν Ἐμμανουὴλ ὀνομάζεται, τοῦ Ἐμμανουήλ, ὡς ἔφην ἤδη, σημαίνοντος τὸ ἐν τῆι καθ' ἡμᾶς φύσει γενέσθαι διὰ τὴν σάρκα θεὸν ὄντα κατ' ἀλήθειαν τὸν ἐκ θεοῦ λόγον;

ρια Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῶν αὐτῶν Σχολίων [p. 210, 4—21]· Ὀρνιθίοις δυσὶ παρεικάζει

I [= vs]; 3—10. 11—24 ἑτέρωι Nicetae cat. in Iohann., ubi plura extant 3—7 ἀνθρώπου Niceph. Antirrh. ap. Pitra Spic. Solesm. I 364 19 γεγονότα — 24 ἑτέρωι Ephr. Ant. ap. Phot. 229 p. 262b 22; 20 νοεῖται — 25 et plura Gesta Chalced. L IIII 367 = M VI 969 [= r]; 20 νοεῖται — 21 ἀνθρωπότητι Doctr. patr. 8, 6 [cf. Leont. Hieros. ap. Mai, scriptt. uett. 7, 132] 26—29 Doctr. patr. 15, 34

5 τε² Λ(Σ) Niceph. Nicet. δὲ s δὴ v 6 ἀνέφικτοσ s 10 δὲ Λ(Σ) τε I τε om. s 13 αὐτῆι ΛΩ Nic. αὐτῆσ I 17 τὸ om. Nic. 17/18 ἢ ἀνθρώπου Nic. 18 φύσεως Λ(Σ) φύσισ IΩ Nic. αὐτῶι ΛΩ Nic. ἑαυτῆ I 19 σάρκα ΛΩ Ephr. ἐν σαρκὶ I Nic. 20 μεθέντα ΛΩ Ephr. Nic. μεταθέντα I 21 καὶ I Gest. Chalc. Ephr. om. ΛΩ 23 τὸ Ephr. ὃ I Nic. τοῦτο Chalc. 24/25 τῆς δὲ — τούτοις discrepant Gest. Chalc. 24 ἀνθρωπότητος Λ ἀνῖνησ I δὲ σημαίνει s 25 ἐν τούτοισ IΩ *naturarum* Λ

26 τὸ om. s 27 ἢ γοῦν I ἤ του Doctr.

35 τὸ Pusey τὰ I

Χριστόν, οὐχ ὡς δύο μᾶλλον ὄντων υἱῶν, ἀλλ' ὡς ἑνὸς ἐκ δυοῖν, θεότητός τε καὶ ἀνθρωπότητος, συνενηνεγμένων εἰς ἕνωσιν. καθαρὰ δὲ τὰ ὀρνίθια· οὐ γὰρ ἐποίησεν ἁμαρτίαν ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ἀλλ' ἦν ὁ λόγος ἅγιος θεότητί τε καὶ ἀνθρωπότητι. πτηνοῖς γε μὴν παρεικάζεται διὰ τὸ οἷον ὑψοῦ τε εἶναι τῆς γῆς καὶ ἄνωθεν· ἐξ οὐρανοῦ 1 Cor. 15, 47 γὰρ ἄνθρωπος ὁ Χριστός, καίτοι τεκούσης τὴν σάρκα τῆς ἁγίας παρθένου. πῶς οὖν ἄνωθεν καὶ ἐξ οὐρανοῦ; ὁ γὰρ ἄνωθεν καὶ ἐκ πατρὸς θεὸς λόγος τὴν ἀπὸ τῆς ἁγίας παρθένου σάρκα λαβὼν ἰδίαν τ'αὐτὴν ἀποφήνας, ὡς ἄνωθεν αὐτὴν καὶ ἐξ οὐρανοῦ κατακομίσας ἔφασκεν· οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατα- Ioh. 3, 13 βὰς ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. προσνέμει γὰρ ἀεί πως τὰ ἴδια τῆι ἑαυτοῦ σαρκί, ἑνωθεὶς δὲ ἅπαξ ὡς εἷς λελόγισται πρὸς αὐτήν. πλὴν ὅρα σφαζομένου τοῦ ἑνὸς ὀρνιθίου βαπτιζόμενον μὲν τὸ ἕτερον ἐν τῶι αἵματι αὐτοῦ, πλὴν οὐ τεθνηκός. καὶ τί δὴ τοῦτ' ἐστίν; ἔζη γὰρ ὁ λόγος, καὶ ἀποθανούσης αὐτοῦ τῆς σαρκός, καὶ κοινωνὸς ἦν τοῦ πάθους δι' οἰκειότητά τε καὶ ἕνωσιν τὴν πρὸς αὐτήν. οὐκοῦν ὁ αὐτὸς ζῆι μὲν ὡς θεός, ὥσπερ δὲ ἴδιον ἐποίει τὸ σῶμα, οὕτως εἰς ἑαυτὸν ἐδέχετο κατ' οἰκείωσιν καὶ τὰ τοῦ σώματος πάθη, πάσχων αὐτὸς οὐδὲν εἰς ἰδίαν φύσιν. χρήσιμον οὖν ἄρα καὶ ἀναγκαῖον εἰς ὄνησιν, εἰ ἐπὶ Χριστῶι λαμβάνοιτο πρὸς ἡμῶν τὸ κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο ταττόμενον μὲν ἐφ' ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ, διατέμνεσθαί γε μὴν εἰς δύο μὴ συγχωροῦν [υἱούς].

ριβ Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῶν αὐτῶν Σχολίων [p. 210, 24]· Πῶς οὖν ὁ αὐτὸς καὶ γέννησιν ὑπομένει καὶ καλεῖ πρὸς ὕπαρξιν; κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο.

ριγ Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῶν αὐτῶν Σχολίων [p. 210, 24—30]· Ἐγεννήθη μὲν γὰρ καθὸ νοεῖται καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπος, καλεῖ δὲ πρὸς ὕπαρξιν τὰ οὐκ ὄντα ποτὲ καθὸ φύσει θεός ἐστι. γέγραπται [γὰρ] περὶ αὐτοῦ· τὸ δὲ παιδίον ηὔξανε καὶ ἐκραταιοῦτο [πνεύματι] Lc. 2, 40 πληρούμενον σοφίαι καὶ χάριτι. καίτοι κατὰ φύσιν παντέλειός ἐστιν ὡς θεὸς καὶ ἐξ ἰδίου πληρώματος διανέμει τοῖς ἁγίοις τὰ πνευματικὰ καὶ αὐτός ἐστιν ἡ σοφία καὶ τῆς χάριτος ὁ δοτήρ. πῶς οὖν αὔξει τὸ παιδίον καὶ πληροῦται σοφίας καὶ χάριτος; κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο.

ριδ Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῶν αὐτῶν Σχολίων [p. 210, 30—36]· Ὁ αὐτὸς γὰρ ὡς ἄνθρωπος ὁμοῦ καὶ θεὸς οἰκειοῦται μὲν τὰ ἀνθρώπινα διὰ τὴν ἕνωσιν, ἔστι δὲ παντέλειος καὶ σοφίας καὶ χάριτος δοτὴρ ὡς θεός. κεχρημάτικε πρωτότοκος καὶ μονογενής. ἀλλ' εἴπερ τις ἕλοιτο τὴν τῶν λέξεων περιεργάζεσθαι δύναμιν, ὁ πρωτότοκος εἴη ἂν ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς πρωτότοκος, ὁ δὲ μονογενὴς ὡς μόνος οὐκέτι πρωτότοκος ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς. ἀλλ' ἔστιν ὁ αὐτὸς τοῦτό τε κἀκεῖνο. πῶς οὖν ἄρα; κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο.

ριε Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῶν αὐτῶν Σχολίων [p. 210, 36 — 211, 4]· Πρωτότοκος μὲν ὡς ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς διὰ τὸ ἀνθρώπινον, μονογενὴς δὲ πάλιν ὁ αὐτὸς ὡς μόνος ἐκ μόνου γεγεννημένος τοῦ θεοῦ καὶ πατρός. ἡγιάσθαι λέγεται διὰ τοῦ πνεύματος καὶ μὴν καὶ Ioh. 10, 36 ἁγιάζειν τοὺς προσιόντας αὐτῶι· ἐβαπτίσθη κατὰ τὴν σάρκα καὶ ἐβάπτιζεν ἐν ἁγίωι πνεύματι. πῶς οὖν ὁ αὐτὸς ἁγιάζει τε καὶ ἁγιάζεται, βαπτίζει καὶ βαπτίζεται; ⟨πάλιν⟩ κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο.

ριϛ Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῶν αὐτῶν Σχολίων [p. 211, 4—7]· Ἁγιάζεται γὰρ ἀνθρωπίνως καὶ οὕτω βαπτίζεται, ἁγιάζει δὲ θεικῶς, βαπτίζει δὲ καὶ ἐν ἁγίωι πνεύματι. αὐτὸς ἐγείρων τοὺς νεκροὺς ἐκ νεκρῶν ἐγήγερται καὶ ζωὴ κατὰ φύσιν ὑπάρχων ζωοποιεῖσθαι λέγεται. καὶ πῶς τοῦτο; πάλιν κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο.

I [= vs]; 39 αὐτὸς — p. 230, 5 θεός r

2 συνενηγμένων v 3 ὁ λόγος Λ(Σ)Ω ὅλωσ I 6 θεοῦ s 11 μὲν Λ δὲ I 15 πάσχειν s 17 υἱούς P om. Λ(Σ)Ω

22 γὰρ I δὲ Λ om. Ω πνεύματι I om. Λ(Σ)Ω 25 χάριτοσ καὶ σοφίασ s 30 δύναμιν περιεργάζεσθαι s 32 τε ΛΩ τὸ s om. v

33 μὲν γὰρ Λ(Σ)Ω 35 γεγενημένοσ s δὲ λέγεται s τοῦ s τὸ τοῦ v 37 πάλιν Ω om. I 40 ζῶν r ὑπάρχων s ὑπάρχει v τυγχάνων r 41 πάλιν om. r

ριζ Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῶν αὐτῶν Σχολίων [p. 211, 8—10]· Ὁ γὰρ αὐτὸς ἐγήγερται μὲν ἐκ νεκρῶν ζωοποιεῖσθαί τε λέγεται κατὰ σάρκα, ζωοποιεῖ δὲ καὶ ἀνίστησι τοὺς νεκροὺς ὡς θεός. πάσχει καὶ οὐ πάσχει κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο.

ριη Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῶν αὐτῶν Σχολίων [p. 211, 10—14]· Πάσχει μὲν γὰρ ἀνθρωπίνως
σαρκὶ καθὸ ἄνθρωπος, ἀπαθὴς δέ ἐστι θεικῶς ὡς θεός. προσκεκύνηκε μεθ' ἡμῶν·
Ioh. 4, 22 ὑμεῖς γάρ φησι, προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἴδατε· ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν.
Phil. 2, 10 ἀλλ' ἐστὶ καὶ προσκυνητός· κάμπτει γὰρ αὐτῶι πᾶν γόνυ. καὶ τοῦτο δὴ πάλιν κατ' ἄλλο
καὶ ἄλλο.

ριθ Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῶν αὐτῶν Σχολίων [p. 211, 14—20]· Προσκυνεῖ μὲν γὰρ ὡς τὴν προσκυνοῦσαν φύσιν λαβών, προσκυνεῖται δὲ πάλιν ὁ αὐτὸς ὡς τῆς προσκυνούσης φύσεως ὑπάρχων ἐπέκεινα καθὸ νοεῖται θεός. τὴν δέ γε προσκύνησιν οὐ διαιρετέον εἰς ἄνθρωπον ἰδικῶς καὶ εἰς θεὸν ἰδικῶς οὔτε μὴν ὡς θεῶι συνημμένον ὡς ἐν ἰσότητι τῆς ἀξίας, διῃρημένων τῶν ὑποστάσεων, συμπροσκυνεῖσθαι φαμὲν ἄνθρωπον αὐτῶι· δυσσεβείας γὰρ τῆς ἀνωτάτω τὸ χρῆμα μεμέστωται. ἀλλ' ἕνα προσκυνητέον ἐνανθρωπήσαντά τε καὶ σεσαρκωμένον τὸν τοῦ θεοῦ λόγον μετὰ τοῦ πιστεύειν ὅτι το ἑνωθὲν αὐτῶι σῶμα ψυχῆι τῆι καθ' ἡμᾶς ἐψύχωτο λογικῆι.

III

EX FLORILEGIO COD. VATICANI 1431

Τοῦ μακαρίου Κυρίλλου ἐκ τῶν Σχολίων·

Ὅτι καὶ πρὸς ἕνωσιν ἀληθινὴν συνενεχθέντος τοῦ λόγου πρὸς τὸ ἀνθρώπινον, ἀσύγχυτα μεμενήκασι τὰ ἡνωμένα [p. 190, 15. 16].

Ἐγήγερται — τοῦ εἶναι ξύλον [p. 226, 40 — 227, 14]. ὅτι δὲ ἡ κιβωτὸς εἰς τύπον
παραλαμβάνεται τοῦ Χριστοῦ, διὰ πολλῶν ἄν τις πιστώσαιτο λόγων. προεβάδιζεν γὰρ
Ioh. 14, 1 τῶν ἐξ Ἰσραήλ, ζητοῦσα αὐτοῖς ἀνάπαυσιν. ἔφη δέ που καὶ ὁ Χριστός· πορεύσομαι καὶ
ἑτοιμάσω τόπον ὑμῖν [p. 190, 30—32].

IIII

LEONTIVS BYZANTIVS CONTRA NESTORIANOS ET EVTYCHIANOS I FLOR. 78

Ἐκ τῶν κατὰ κεφάλαιον Σχολίων [p. 208, 30—32]· Θεὸς γὰρ ὢν κατὰ φύσιν
Phil. 2, 7 ὁ λόγος ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γέγονεν, εὑρέθη δὲ καὶ σχήματι ὡς ἄνθρωπος, ἵνα
ὑπάρχων εἷς ἐν ταυτῶι νοῆται τὸ συναμφότερον, οὔτε ψιλὸς ἄνθρωπος οὔτε μὴν ἀνθρωπότητος δίχα καὶ σαρκὸς λόγος.

V

DOCTRINA PATRVM 20, 10

Ὁ μέντοι θειότατος Κύριλλος ἐν τῶι τετάρτωι τῶν ἑαυτοῦ Σχολίων [p. 186, 30. 31] οὕτως ἐδίδαξεν· Καταβῆναι δέ φαμεν ἐξ οὐρανοῦ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθ' ἕνωσιν

I [= vs]; 9—11 θεός Ephr. Ant. ap. Phot. 229 p. 263a 31   17—23 R²   24—27 Mai, scriptt. uett. t. 8 p. 148 ex Vat. 2195 cf. Junglas, Leontius v. Byz. p. 32, item Nicephorus in antirrhet. Pitra, spic. Solesm. 1, 484   29 — p. 231, 2 adfert Nicetas in catena in Iohannem 3, 13 [Monac. 37 f. 87u]

3 πάσχει δὲ I

5 σαρκὶ om. IΩ   ὡς r καθὸ I   6 ἡμεῖσ δὲ s

11 καθὸ νοεῖται v κατανοεῖται s   διαιρετέον ΛΩ διαιρεῖται I   12 συνημμένω s   13 συμπροσκυνεῖσθαι ΛΩ προσκυνεῖσθαι I   19 τὰ ἡνωμένα R² αἱ ὑποστάσεις ΛΩ   21 πιστώσεται R²

24 κατὰ κεφάλαιον om. Niceph.   25 εὑρέθη δὲ καὶ Leont. καὶ εὑρέθη Niceph. ΛΩ   26 ὑπάρχων εἷς ἐν ταυτῶι Leont. Niceph. ὑπάρχων ἐν ταυτότητι Ω ἐν ταυτῶι Λ(Σ)

οἰκονομικήν, τοῦ λόγου προσνέμοντος τῆι ἰδίαι σαρκὶ τῆς ἑαυτοῦ δόξης καὶ θεοπρεποῦς ὑπεροχῆς τὰ αὐχήματα.

VI

EX NICEPHORI ANTIRRHETICIS

Pitra, Spicil. Solesm. I 364 Τοῦ αὐτοῦ·

Κατὰ τί εἴρηται ἄνθρωπος ὁ τοῦ θεοῦ λόγος [p. 186, 15]

Ἄνθρωπος — λόγον [p. 226, 26—29]. πλὴν μεμένηκε καὶ ἐν ἀνθρωπότητι θεὸς καὶ τῶν ὅλων κύριος ὡς φύσει τε καὶ ἀληθῶς γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ καὶ πατρός [p. 186, 18. 19].

ibid. Τοῦ αὐτοῦ·

Πῶς δεῖ νοεῖν ὅτι ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν καὶ (Ioh. 1, 14) τίνα τρόπον ἀποστέλλεται θεὸς ὢν ὁ λόγος καὶ πῶς ἴδιον αὐτοῦ τὸ σῶμα λέγεται

Ὅταν — υἱὸς ἀνθρώπου [p. 202, 1—3. 228, 3—7].

VII

EX NICETAE CATENA IN IOHANNEM

Monac. 37 f. 90ᵘ ad Ioh. 3, 14. 15 [p. 196, 19—23] Ὅνπερ γὰρ τρόπον ὁ ἐκ χαλκοῦ γεγονὼς ὄφις σωτηρίας πρόφασις τοῖς κινδυνεύουσιν ἦν (ἐσώιζοντο γὰρ ἐνορῶντες αὐτῶι), οὕτω καὶ ὁ κύριος τοῖς ὁρῶσιν αὐτὸν ἐν ὁμοιώματι μὲν τῶν πονηρῶν καθὸ γέγονεν ἄνθρωπος, οὐκ ἠγνοηκόσι γε μὴν ὅτι θεός ἐστι ζωοποιός, πρόξενος ἔσται ζωῆς καὶ τοῦ διαφεύγειν δύνασθαι τὰ πικρά τε καὶ ἰοβόλα θηρία, φημὶ δὴ τὰς ἀντικειμένας δυνάμεις.

ibid. f. 20ᵘ ad Ioh. 1, 14 [p. 202, 14—22] Πῶς οὖν γέγονε σὰρξ ὁ λόγος, ἰδεῖν ἀναγκαῖον. ἡ θεία γραφὴ πλειστάκις σάρκα τὸν ἄνθρωπον ὀνομάζει καὶ ὡς ἐκ μέρους λαβοῦσα τὴν τοῦ παντὸς ζώιου ποιεῖται δήλωσιν, οὐδὲν δὲ ἧττον καὶ ἀπὸ μόνης ψυχῆς ἔσθ' ὅτε τοῦτο δρᾶι. γέγραπται γοῦν ὅτι καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σω- (Lc. 3, 6) τήριον τοῦ θεοῦ καὶ μὴν καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος οὐ προσανεθέμην, φησί, σαρκὶ (Gal. 1, 16) καὶ αἵματι. προσπεφωνήκει δὲ τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ καί ὁ ἱεροφάντης Μωσῆς ἐν ἑβδο- (Deut. 10, 22) μήκοντα καὶ πέντε ψυχαῖς κατέβησαν οἱ πατέρες σου εἰς Αἴγυπτον, καὶ οὐ δήπου φαίη τις ἂν ὅτι γυμναὶ καὶ ἄσαρκοι ψυχαὶ τὴν εἰς Αἴγυπτον ἐποιοῦντο κάθοδον· ἀλλ' οὐδ' ἂν ἀψύχοις σώμασι καὶ μόναις σαρξὶν ἐπεδαψιλεύσατο θεὸς τὸ ἑαυτοῦ σωτήριον. ὅταν τοίνυν — κοινωνίαν τε καὶ ἕνωσιν [p. 228, 3—10], ὡς ἤδη πως δοκεῖν οὐχ ἑτέραν εἶναι παρ' αὐτὸ διά τοι τὸ κατὰ συνθεσιν ⟨ἓν⟩ ἐξ ἀμφοῖν ἀποτελεῖσθαι ζῶιον, πλὴν μενούσης αὐτῆς ἐν ἰδίαι φύσει. οὐκοῦν οὐ κατὰ μετάστασιν — μᾶλλον ἕτερον ἐν ἑτέρωι p. 228, 11—24.

1/2 δόξης καὶ θεοπρεποῦς ὑπεροχῆς Nic. ΛΩ θεοπρεποῦς δόξης Doctr. 6 ὡς ΛΩ καὶ Niceph. 8/9 καὶ τίνα — λέγεται om. Ω

26 ἓν Λ(Σ)Ω om. Nic.

ACTA CONCILIORVM OECVMENICORVM

IVSSV ATQVE MANDATO

SOCIETATIS SCIENTIARVM ARGENTORATENSIS

EDIDIT

EDVARDVS SCHWARTZ

TOMVS PRIMVS

VOLVMEN QVINTVM

MDCCCCXXIV—XXVI

WALTER DE GRUYTER & CO.

VORMALS G. J. GÖSCHEN'SCHE VERLAGSHANDLUNG / J. GUTTENTAG, VERLAGS-BUCHHANDLUNG / GEORG REIMER / KARL J. TRÜBNER / VEIT & COMP.

BEROLINI ET LIPSIAE

CONCILIVM VNIVERSALE EPHESENVM

EDIDIT

EDVARDVS SCHWARTZ

VOLVMEN QVINTVM

PARS ALTERA

CYRILLI EPISTVLA SYNODICA
TRANSLATA A DIONYSIO EXIGVO
COLLECTIO SICHARDIANA
EX COLLECTIONE QVESNELIANA
COLLECTIO WINTERIANA
INDICES

MDCCCCXXIV—XXVI

WALTER DE GRUYTER & CO.

VORMALS G. J. GÖSCHEN'SCHE VERLAGSHANDLUNG / J. GUTTENTAG, VERLAGS-
BUCHHANDLUNG / GEORG REIMER / KARL J. TRÜBNER / VEIT & COMP.

BEROLINI ET LIPSIAE

Printed in Germany
Archiv-Nr. 47 13 63/2
Fotomechanischer Nachdruck 1963 von Walter de Gruyter & Co., Berlin 30

PRAEFATIO

I. DE COLLECTIONE SICHARDIANA

Ioannes Sichardus, dum Basileæ publico stipendio munus rhetoricam Latinosque auctores explicandi implet, a. 1528 edidit *Codicis Theodosiani libros XVI* [uel potius breuiarium Alaricianum, cf. Theodosian. ed. Mommsen I 1 p. CVII], quos ut inueniret, ope diplomatis Ferdinandi ducis Austriaci Germaniæ bibliothecas perlustrauerat [cf. Panciroli, de claris legum interpretibus II 182 p. 285 ed. Lips. 1721]. neque Theodosiano tantum in illis itineribus operam dederat, sed etiam libros ecclesiasticos raros et ineditos sat multos conquisierat, quos eodem anno quo breuiarium, edidit in uolumine quod Sigismundo Poloniæ regi dedicauit et ita inscripsit:

ANTIDOTVM CONTRA DIVERSAS OMNIVM FERE SECVLORVM HERESES .... BASILEAE EXCVDEBAT HENRICVS PETRVS, MENSE AVGVSTO, ANNO MDXXVIII. Cum gratia et priuilegio Cæsareo.

Inter uarias quas congessit scriptiones certus quidam eminet numerus, quem ex uno eodemque codice desumptum esse non sine ratione conieceris; quorum conspectum hic propono, titulis ex ipso Sichardi libro non exscriptis, quippe qui ab editore uideantur concepti et in apparatu critico accurate enotati sint:

1. f. 148. Cyrilli epistula synodica ad Nestorium [17] cum XII capitulis ex uersione Dionysii exigui.
2. f. 150. Nestorii quæ feruntur XII capitula.
3. f. 151. Symbolum quod Theodoro Mopsuesteno inde a Cyrillo adscribebatur, ex antiqua Gestorum Chalcedonensium uersione desumptum.
4. f. 152. Cyrilli apologeticus XII capitulorum contra Theodoretum eius recensionis in qua non Theodoreti tantum reprehensiones, sed etiam Cyrilli interpretationes siue solutiones [Gestorum Ephesenorum Coll. Vaticana 148] adiunguntur, præterea finis apologiæ capituli X totæque capitulorum XI et XII ex apologetico contra Orientales, i. e. Andream Samosatenum desumptæ sunt. quæ recensio in Græcis codicibus multo sæpius inuenitur quam genuina.
5. f. 167. Synodi Orientalium decretum atque confessio fidei, quæ Theodosio imperatori a septem illius synodi legatis offerebatur [cf. *Abhdlg. d. Bayr. Akad. d. Wiss. XXX* 8 *p.* 21, 15. 22, 1]. Græce extat in Coll. Vaticana 96; uersio a ceteris discrepat.
6. Huic confessioni fidei sine interuallo adnectitur refutatio Cyrilli XII capitulorum, cuius auctor nescitur; Græcum exemplar interiit. post Sichardum a nemine uel publicatum uel certe aliqua notitia dignum habitum est.

7—10. f. 170. Dionysii exigui epistula ad Iohannem et Leontium atque translatio epistularum Cyrilli ad Successum, quibus per casum quendam adnexa est posterior pars epistulæ Cyrilli ad Acacium Melitenensem [40].

Has scriptiones parum accurate enumeratas Sichardus in indice auctorum uno tmemate sub Cyrilli nomine ita comprehendit:

CYRILLI Episcopi Alexandrini aduersus Nestorium liber [= 1]. Eiusdem ad Euoptium XII Capitulorum interpretatio, aduersus Theodoretum. Cui accessit et Theodoreti Episcopi Cyri reprehensio [= 4]. Præterea duæ Epistulæ ad Successum Isauriæ Episcopum, Dionysio Exiguo Romano interprete [= 7—10].

11. 12. Sequitur et in indice et in textu [f. 175] Dionysii exigui epistula ad Felicianum et uersio tomi quem Proclus misit ad Armenios. de textu Græco quem inter epistulam et uersionem Dionysii Sichardus inseruit, cf. quæ exposui in t. IIII^{2} p. XXVII.

Vnde hæc omnia desumpserit, Sichardus ipse non prodit, sed ea, sicut dixi, in uno codice coniuncta extitisse credes, si comparaueris quæ continentur in codicibus Parisino bibliothecæ armamentarii 341 s. XIII [P] et Veronensi LIX s. VI [V]. illi, quem accuratius descripsi in libello *Concilstudien II* p. 57 sq., insunt ex iis quæ supra enumeraui, 4. 7—10, tum secuntur a) allocutio Pauli Emeseni ad Alexandrinos, quæ Græce extat in Collectione Vaticana 124, b) allocutio qua Cyrillus Paulo respondit, mutata atque interpolata, cuius forma genuina Græce extat in Collectione Vaticana 126, c) Cyrilli epistula ad concilium Carthaginiense aliunde intrusa, d) Iohannis Antiocheni epistula ad Cyrillum, quæ ex hoc codice primum innotuit, e) Cyrilli epistula ad Iohannem Antiochenum de Theodoro, cuius altera uersio extat in Gestis concilii quinti [L V 482 = M VIIII 263], denique [11. 12] Dionysii epistula ad Felicianum et uersio tomi Procliani.

Codicis Veronensis LIX [57], qui scriptus esse uidetur a. fere 600, periere et prior pars haud parua et extrema; præterea situ atque madore multis locis labem subiit incommodam. primus eum descripsit bibliothecæ illius capitularis strenuus atque doctus restitutor, uir uere nobilis Scipio Maffei in opusculis quæ libro *Istoria teologica* adnexa sunt, p. 72. 83 editionis Tridentinæ a. 1742, tum Maffeio non accuratius Reifferscheid in bibliotheca patrum Latinorum Italica p. 28 sq. et Maassen p. 761 sq. quæ nunc est prima pagina, ita male habita est, ut legi nequeat. f. 1^{u} incipit: *secundum hominem dm passum dm mortuum sed gloriamur dicere dm natum*; desinit f. 3^{r} *dni ihu xpi et dilectio di et communicatio sps sci cum omnibus uobis* AMEN EXP. hæc pertinent ad libros qui feruntur Athanasii ad Theophilum uulgo de trinitate dictos, quos et eos primus edidit Sichardus in Antidoto f. 1 sq., tum editores Parisini Athanasii a. 1627 tomo altero, denique Vigilii Thapsensis nomine F. Chifflet in illius editione a. 1664. quæ in Veronensis f. 1^{u}—3^{r} extant, inueniuntur in fine libri noni [f. 25^{r} Sich.] uel secundum alios decimi [PL 62, 296^{d}]. in Veronensi sequitur f. 3^{r} XXIII INCIPIT SCI ATHANASI DE SYMBOLO inc. *Vna fides sed non in omnibus fidei una mensura est*, f. 7^{r} des. *ut illa una ecclesiæ sca aput nos habeatur ac mater quam in apostolis dni doctrina constituit.* AMEN EXP. est commentarius symboli apostolici, ab Athanasii istis libris pseudonymis longe alienus, quem edidit I. Blanchini in opusculo quod 1732 Veronæ publicatum est: Enarratio Pseudo-Athanasiana in symbolum p. 30 sq.

f. 7^{r} XXIIII INCIPIT FIDES SCI ATHANASI. inc. *Pater ds filius ds sps scs ds et tres unum sunt tres itaque formas et una potestas si quis hanc professionem habet beatitudinem eius adipiscitur beatitudo ei qui confitetur unum dm patrem et filium et scm spm beatitudo* etc. est illorum pseudonymorum Athanasii librorum sextus [f. 15^{r} Sich. = PL 62, 277^{a}], cuius tamen initium in editis diuersum et amplius est. des. f. 10^{r} *dum scriptum inuenimus*

quia non sit illi [sic] *quisquam ds in cælo sursum et in terra deorsum* [f. 16r Sich. = PL 62, 280a]. totum hunc librum qui fertur sextus, ex Veronensi edidit I. Blanchini in libro quem supra attuli, p. 70 sq.

f. 10r XXV ITEM DE VARIIS GENERIBVS LEBRARVM. inc. *Væ uobis qui primam fidem baptismi cælitus statutam irritam*, des. f. 11u *si quis de inuisa plenitudine diuinitatis dicit mutabilis est natura fili ut homo desierit esse quod iam pridem fuerit anathema illi.* EXP LIBELLVS SCI ATHANASI CONTRA OMNES HERESES. extat f. 16r—16u Sich. = PL 62, 280a—281c, ubi ea quæ in Veronensi sub nr. XXIIII leguntur, statim sequitur.

Iam in Veronensi incipit materies Ephesena. f. 12r XXVI INCIPIT EPISTVLA SCI CYRILLI EPI ALEXANDRIAE AD EVOPTIVM etc. cf. p. 249, 12. 13 [4].

f. 13u XXVII INC PRAEFATIO SCI CYRILLI etc. cf. p. 250, 21—23 [4].
f. 15r XXVIII INC SCI THEODORITI EPI etc. cf. 251, 22. 23 [4].
f. 16u XXVIIII INC ANATHEMATISMVS PRIMVS SCI quirilli cf. p. 252, 22 [4].
f. 73r XXX INC ADLOCVTIO BEATISSIMI PAVLI etc. cf. p. 307, 4—8 [a].
f. 76u XXXI INC BEATI quirilli etc. cf. p. 310, 1. 2 [b].
f. 77u XXXII INC EPISTVLA SCISSIMI THEODORITI etc. cf. p. 315, 21. 22.

sequitur [XXXIII—LI] materies Chalcedonensis, de qua in tomo II referam; denique canones, cf. Maffeium et Maassen.

Ex Veronensis et Parisini consensu uel sæculo sexto extitisse constat codices Latinos qui 4. a. b. una exhiberent, neque probabile hoc tempore posteriores fuisse codices quos 4. 7—10. 11. 12 coniunxisse ex libri Sichardiani et codicis Parisini concordantia concluditur. accedit aliud. sagaciter et recte C. H. Turner [Monum. iur. eccles. antiquiss. t. II I p. VIIII] codicem Veronensem adiunxit tribus aliis Veronensibus, Vatic. 1322 olim Veronensis parti antiquiori, quæ Rustici editionem Gestorum Chalcedonensium continet, Veron. LIII Facundi, Veron. XXII qui collectionem exhibet de schismate Acaciano; hos quattuor scriptos esse altera parte s. VI, quo tempore in Aquileiæ prouincia acris pugna contra concilium quintum triumque damnationem capitulorum flagraret. quæ opinio eo confirmatur, quod in reprehensionum Cyrilli apologiis præmissarum titulis Theodoretus, qui in Collectione Palatina simpliciter hæreticus dici solet ne nomine quidem addito, in Veronensi beati nomine honoratur et uersio eius epistulæ ad Dioscorum inseritur, denique Cyrilli allocutio [b] ita interpolata et mutata est, ut nihil contineret nisi Pauli Emeseni uerborum repetitionem; hanc recensionem Liberato placuisse non neglegendum. neque aliter res se habet in Parisino. ibi enim collectioni 4. 7—10. a. b adiciuntur epistula Iohannis Antiocheni quæ Theodori memoriam defendit, et Cyrilli quæ huic defensioni tam ignominiose cessit, ut Iustinianus et concilium quintum eam spuriam esse decernerent. libro uero Sichardiano insunt et fidei confessio ab Orientalibus in concilio Epheseno contra Cyrillum concepta [5] et refutatio quædam Cyrilli capitulorum [6] adeo rara et ignota, ut ne nomen quidem auctoris sciatur: eiusmodi thesaurus non conseruabatur nisi in seuerorum concilii Chalcedonensis asseclarum castris.

Sicut nr. 4—12 in collectionis quandam speciem tempore antiquo coaluisse uidentur, ita scriptiones quas nr. 1—3 signaui, non a Sichardo demum coniunctas esse testis est codex Berolinensis 78 [= Philippsianus 1671], olim Floriacensis, deinde collegii Claromontani Parisiensis. quo quæ librorum et expositionum fidei collectio continetur, eam ita accurate V. Rose descripsit [Verzeichnis d. latein. Hss. d. kgl. Bibl. z. Berlin I, 142 sq.], ut satis habeam tres ultimas scriptiones afferre, quoniam huc specialiter pertinent:

1 [= 1]. f. 114ᵘ. INCP EPSL CIRILLI EPI ALEXANDRINI DIRECTA AD NESTORIVM. est Cyrilli epistula synodica cum XII capitulis [17] secundum uersionem Dionysii.

2 [= 2]. f. 119ʳ. EXPL EPISTVLA CYRILLI EPI DIRECTA AD NESTORIVM CVM CAPITVLIS XII SVBDITIS INCIPIVNT CAPITVLA NESTORII HERETICI BLASPHEMIARVM QVIBVS EPISTVLIS AD SE MISSIS A SCO CAELESTINO epo [romane urbis et cyrillo epo *in mg. addita*] ALEXANDRINO CONTRA [dicit *in mg. additum*] ET DISPVTATIONE GRAVISSIMA RESOLVENDO XII CAPITVLA FIDEI QVE AD SE MISSA FVERANT REFELLIT.

3 [= 3]. f. 120ʳ. INCIPIT EXEMPLAR EXPOSICIONIS FALSITATIS FIDEI NESTORII. est ultimus collectionis libellus; sequitur f. 121ᵘ subscriptio EXPLICIVNT SCRIPTA SEV EPISTOLAE SCORVM PATRVM ORTODOXORVM GREGORII FAVSTINI ATHANASII HIERONIMI AGVSTINI QVOS IPSI SCRIPSERVNT CONTRA DIVERSOS HERETICOS ARRIANOS MASCELLIANOS POTENTIANOS FELICIANOS PAGANOS IVDAEOS MANICHEOS SABELLIANOS.

Qui scriptionum serie indicatur conexus inter librum Sichardi et codicem Berolinensem, uaria confirmatur lectione: codice illius simillimo editor Basileensis usus esse uidetur.

At cum eis quoque quæ post nr. 3 in libro Sichardiano et in codicibus Veronensi atque Parisino inueniuntur, tria prima scripta per codices codicumque collectiones cohærere uidentur. neque enim neglegendum est fidei illam expositionem quæ in nr. 3 extat libroque Sichardiano communis est cum Berolinensi, partem esse gestorum quæ Ephesi acta sunt d. 22. m. Iul. 431 et quamuis non accurate, tamen breuitatis causa dici possunt gesta de Charisio. quorum gestorum recensio quædam specialis extat et in codice Iustelli [Oxon. mus. Bodl. 102] et in collectione quam Maassen [p. 512—526] appellauit codicis Vaticani [1342]: illic adiuncta est uersioni Dionysianæ litterarum Cyrilli synodicarum, hic miro quodam modo Nestorii quæ feruntur capitula gestis illis inculcata sunt. iam conferas collectionem Palatinam, quam priore huius uoluminis parte edidi. ibi inter se secuntur Cyrilli et Nestorii capitula, gesta Ephesena de Charisio, Cyrilli apologeticorum contra Orientales et contra Theodoretum forma genuina. qua serie ut in mentem reuocetur series 1—4 collectionis Sichardianæ, casu fieri nego negaboque, præsertim cum in codice Montepessulano, quem descripsi t. IIII 2 p. XXVIIII sq., hæc inter se coniuncta inueniantur: symbolum quod Theodoro Mopsuesteno adscribi solet, ex Gestis de Charisio qualia extant in Gestorum Chalcedonensium editione Rustici, desumptum [cf. 3] [1]); Cyrilli epistula synodica ad Nestorium cum XII capitulis secundum uersionis Dionysianæ recensionem quandam, de qua infra agam [cf. 1]; excerpta ex epistulæ prioris Cyrilli ad Successum [45] uersione Dionysiana [cf. 8].

Hæc sufficiant ut me ea quæ sub nomine Collectionis Sichardianæ edidi, non temere coniunxisse appareat; paulo accuratius loqui licebit, postquam singulorum scriptorum traditio enucleata erit.

II. DE DIONYSII EXIGVI VERSIONE EPISTVLAE CYRILLI SYNODICAE

Dionysium exiguum, i. e. monachum, non, sicut F. Maassen [Gesch. d. Quellen etc. des kanon. Rechts p. 132—136] contendit, mentitum esse, cum se primum Cyrilli epistulam synodicam et XII capitula Latine uertisse diceret [p. 235, 17], olim [t. IIII 2 p. XVII sq.] certis, ut puto, argumentis probaui. quæ tunc exposui, firmum accepere fundamentum, postquam uersionem epistulæ quæ extat in Collectione Palatina 56,

[1]) Hoc, cum descriptionem codicis conficerem, non cognoui.

non a Mario Mercatore tantum, sed etiam a Collectionis Palatinæ forma primaria alienam esse apparuit. dedicauit opusculum Dionysius Petro episcopo, ni fallor, Tomorum seu metropolitano prouinciæ Scythiæ; commemorat enim in epistula dedicationis *sancta nutrimentorum studia paruulo* sibi *depensa*, quod sibi, cum expositus esset siue a parentibus siue a matre, in Scythia contigisse ipse in epistula ad monachos Gothicos Iohannem (Maxentium) et Leontium narrat [p. 297, 3 sq.]. quo tempore uersionem confecerit, ipse claris uerbis non prodit, sed eiusmodi tum rerum statum fuisse significat, ut *Nestoriana labes sub prætextu fidei perfidiam insinuare non* desinat *et furore Iudaico pariter et errore tranquillitatem catholicæ ecclesiæ turbare* contendat [p. 235, 17 sq.]. quod iis temporibus congruere uidetur, quando statim post unitatem inter ecclesias Constantinopolitanam et Romanam restitutam a. 519 et 520 Iohannes Maxentius et sodales, arto cum Dionysio amicitiæ uinculo constricti, formulam unius de trinitate passi ita defendebant, ut aduersariis errorem Nestorianum obicerent; sed tunc non Petrus, sed Paternus erat Tomorum episcopus [Coll. Auell. ep. 217, 6]. ante Iustini uero regnum, sub Anastasio imperatore, cum schismate disiungerentur ecclesiæ Romana et Constantinopolitana, periculum Occidenti imminebat non a Nestoriana qualibet seu uera seu credita hæresi, sed ab Acephalis uel Henotici defensoribus, qui nihil magis præ se ferebant quam Cyrilli capitula. erat tamen cum pax inter ecclesias instare uideretur: a. 497 legatis Theoderici et Anastasii papæ Constantinopoli degentibus apocrisiarii patriarchæ Alexandrini libellum dederunt Romam deferendum [Coll. Auell. ep. 102; cf. quæ exposui in commentariis academiæ Bauaricæ a. 1922, 1 p. 21], quo libello acerrime contra Nestorii blasphemias quas Theodoretus et Leonis epistulæ dogmaticæ interpretes uindicassent, inuecti inter fidei fundamenta præter concilia Nicænum Constantinopolitanum Ephesenum Cyrilli capitula XII enumerant. subscriptum est libello DIONYSIYS EXIGVVS ROMAE DE GRAECO CONVERTI. huic tempori consilium non capitula tantum, sed totam Cyrilli epistulam Latine uertendi aptum fuisse quiuis concedet neque obstat quod propter Anastasii mortem Symmachique de Laurentio Græcis fauente post longum certamen uictoriam pacis consilia in fumum abiere.

De uersionis codicibus ut dilucide referatur, necesse est inter se distinguantur ipsius Dionysii epistula ad Petrum, Cyrilli epistula et XII capitula. epistulam ad Petrum unus codex Bodl. mus. 102 uersioni præmisit, unde illo præter corruptelas quibus codex quamuis antiquus minime uacat, genuinam et primariam uersionis formam præberi concludo. epistulæ uersio extat præter codices Bodleianum, Berolinensem 78, quem supra descripsi, librum Sichardi, Collectionem Palatinam 56 in Collectione canonum Hispana, unde in aliquot collectionis canonum Hadrianæ codices peruenit, ex quorum farragine [1]) selegi quinque quos in codicum recensu p. 234 enumeraui. singulorum codicum uitia uel interpolationes innumeras pæne omnes omisi. facile apparet omnes huius collectionis codices iterum iterumque deprauatos correctos cum aliis conlatos fuisse, quarum uicissitudinum ut aliqua certe imago repræsentetur, necesse est accuratam collectionis Hispanæ recensionem conficere. quod præstare mihi non licuit, cum codices in uariis Hispaniæ locis dispersos explorare propter nimias impensas non potuerim; satis habui exempli gratia unius codicis ad quem facilis patebat aditus, Vindobonensis 411 [cf. Maassen p. 668. 713 sq.] lectiones et corruptelas enotare. librum a Gonzalez a. 1808 Matriti editum consulere nolui. ex collectione Hadriana epistula peruenit in codices Montepessulanum 308, quem t. IIII 2 p. XXVIIII sq. descripsi, et Vossianum 122 biblio-

---

[1]) Haud paucos enumerat Maassen p. 452, sed minime omnes; præter Wirceburgensem 70 et Bruxellensem 1360, quibus in editione usus sum, addo Parisin. 1453 et Vat. 7222, sed non dubito quin etiam plures facili opera possint inueniri.

thecæ academicæ Lugdunensis Batauorum [1]. in Hispana indeque etiam in Hadriana epistulæ hæc præfatio præmittitur, quæ Hispanæ redactoris ignorantiam prodit; signis utor eisdem atque in epistulæ editione:

> Incipit synodus Efesena prima ducentorum episcoporum habita aduersus Nestorium Constantinopolitanum episcopum, qui purum hominem ex sancta uirgine Maria natum asseruit, ut aliam personam carnis, aliam faceret deitatis nec unum Christum in uerbo dei et carne sentiret, sed separatim atque seiunctim alterum filium dei, alterum hominis prædicaret. conuenit autem hæc synodus Theodosio iuniore tertio decimo et Valentiniano tertio consulibus æra CCCCLXVIII, cui synodo præsedit beatissimus quondam Cyrillus Alexandriæ episcopus, qui cum omni concilio ad eundem Nestorium hæc synodalia decreta transmisit.

1 incipit *om.* η Efesena prima *om.* η effesana *Wβϐ* ephesina αγε 3 faceret carnis aliam ζη 6 ter decies ζη tercio decies γ ter ζη CCCCXVIII γζη

Apparatum criticum epistulæ perlustranti facile apparebit duas extare recensiones, alteram in codicibus Bodleiano et Berolinensi, cuius liber Sichardianus assecla est [*IBs*], alteram in Collectionis Palatinæ appendice, unde Hispana et propter eam etiam Hadriana deriuata esse uidetur [*PWH*]. his quamuis illorum nonnulla uitia aperte corrigantur [cf. 237, 7. 18. 238, 33. 239, 15. 23. 240, 10. 17. 33. 241, 8. 12], tamen cautela opus est ne temere eos illis præferas. nam est ubi non lectionem corruptam, sed ipsam uersionem corrigant [cf. 236, 13. 24], etiam Græcis adhibitis exemplaribus: 236, 6 τῶι εὐλαβεστάτωι καὶ θεοφιλεστάτωι συλλειτουργῶι: religioso et deoamabili consacerdoti *PWH* domino sancto fratri *IB*(*s*); 236, 17 καὶ οὐχί: nec *PWH* non *IBs*; 238, 3 ἁγίων πατέρων et ἁγίων codices Græci: sanctorum patrum *PWH* sanctorum martyrum *IBs*, quo Dionysius ipse lectionem ἁγίων supplesse uidetur; 239, 23 ἀρνεῖται: denegat *PWH* diuidit *Bs* diuidet *I*, διαιρεῖται legisse uidetur Dionysius; 240, 19 ἐν τοῖς εὐαγγελίοις: euangeliis *PWH* euangelio *IBs*; 241, 23 αὐτοῦ καὶ ὑπὲρ αὐτόν: ipso *PWH* illo *IBs*η; 242, 22 δόλου: dolum *PWH* dolum uel finctionem *IBs*η; 242, 24 quod si minime, eisdem subiectis [*legas* subiectam] sententiam consequeris *IB*η *om. sPWH*. inde recensionem *PWH* quasi nouam atque correctam esse uersionis Dionysianæ editionem conicere licet.

Multo intricatius res se habent in capitulis. ibi enim recensionis *IBs*, ad quam hic accedunt codices Vossianus et Montepessulanus, alteram exhibent formam ii codices ubi capitula Cyrilli et Nestorii coniuncta sunt, Collectio Palatina 37 [Π], codicis Vaticani [*L*] et quæ ex collectione codicis Vaticani deriuata est, Hadrianæ auctæ [H^{deg}]. de quibus infra accuratius referam. nam ut minora transeam, uelut *magis* in *potius*, *dignitatem* in *gloriam* mutatum et similia, non tantum recensiones ΠLH^{deg} et *PWH* præter formam primariam secundum exemplaria Græca correctæ sunt, sed etiam singulos

---

1) Codex quodam affinitatis uinculo cum Montepessulano 308 cohærere uidetur . insunt f. 1ʳ DEFINITIO FIDEI KATHOLICAE SYNODI CALCEDONENSIS; f. 3ᵘ RESPONSIO SEV ALLOCVTIO SCI VNIVERSALIS CONCILII CALDONENSIS [sic] *habita apud marcianum piissimum et amatorem xpi imperatorem* [L IIII 819 = M VII 455; codex optimam editionis Rustici præbet formam]; f. 7ʳ Cyrilli XII capitula; f. 10ʳ eiusdem epistula synodica, præmissa introductione qualis extat in Hadriana, desinit librarius in p. 240, 35 *spontaneam*; f. 14ᵘ DEFINITIO ORTODOXAE FIDEI QVAE CONSTITVTA EST IN SCA ET VNIVERSALI SEXTA SYNODO CONSTANTINOPOLI IN PALATIO QVI APPELLATVR TRILIS [sunt eadem excerpta atque extant in Montepessulano 308 f. 165ʳ—168ᵘ. 153ʳ—154ᵘ, cf. t. IIII 2 p. XXXI]; f. 22ʳ EPISTVLA PAPE LEONIS AD IVLIANVM EPM COENSEM [Leon. ep. 35]; f. 24ʳ LEO EPISCOPVS FLAVIANO EPISCOPO CONSTANTINOPOLITANO [Leon. ep. 28]; f. 29¹ secuntur, nullo interrupta interuallo seu præmisso titulo excerpta ex Leonis sermonibus, quæ enumerat Pitra in Spicilegio Solesmensi 4, 576; f. 36ʳ sequitur sine titulo expositio fidei quæ incipit: *Credo igitur in unum deum patrem et filium et spiritum sanctum, patrem scilicet omnipotentem sempiternum ingenitum etc.* quam confessionem ex Pelagii I epistulis XVI et VII compositam esse ope codicis Montepessulani 308 demonstraui t. IIII 2 p. XXXII. quæ in Vossiano secuntur, uideas apud Pitram p. 577.

harum recensionum codices hoc accuratius uertendi studium inuasisse uidetur, nisi id inde explicare malis quod correcturæ marginales alibi aliter in textum receptæ sint. exempla rem illustrabunt:

242, 25 κατὰ ἀλήθειαν: ueraciter *IBsζη et PWH* secundum ueritatem Π*LH*^{deg}

242, 25 τὸν Ἐμμανουήλ: Emmanuhel *IBsζη et PWH* qui est Emmanuhel Π eum qui est Emmanuhel *LH*^{deg}

242, 26/7 σάρκα γεγονότα τὸν ἐκ θεοῦ λόγον: uerbum quod ex deo est secundum quod scriptum est et u e r b u m c a r o f a c t u m e s t *IBsζη* uerbum quod ex deo est carnem factum secundum quod scriptum est u e r b u m c a r o f a c t u m e s t Π*LH*^{deg}*WH* carnem factum dei uerbum *P*

243, 1 καθ' ὑπόστασιν: substantialiter *IBsζη et* Π*LH*^{deg} secundum subsistentiam *PWH*

243, 1 θεοῦ πατρός: patris *IBsζη et* Π*LH*^{deg} dei patris *PWH*

243, 2 τὸν αὐτὸν δηλονότι: et eundem ipsum sine dubio *IBsζη* Π eundem ipsum sine dubio *LH*^{deg} eundem scilicet *PWH*

243, 4/5 συνάπτων . . συναφείαι: societate coniungens *IBsζη* societate conectens Π*LH*^{deg} conexione coniungens *PWH*

243, 5 τῆι κατά: ea quæ secundum . . . est *IBsζη et PWH* secundum Π*LH*^{deg}

243, 5 ἢ δυναστείαν, desunt in nonnullis testimoniis: aut potestatem *Is et PWH* aut potentiam Π*LH*^{deg} *om. Bζη*

243, 7 διανέμει: decernat *IBsζη* Π*LH*^{deg} diuidit *PWH*; in collocatione quoque *PWH* magis ad Græca accedit

243, 7/8 τέ — καί : tam — quam *IBsζη et* Π*LH*^{deg} et *PWH*

243, 8 συγγράμμασι et γράμμασι codd. Græci: litteris *IBsζη* Π scriptis *LH*^{deg}*PWH*

243, 9 παρ' αὐτοῦ: ab ipso Christo *IBsζη et* Π*LH*^{deg} ab ipso *P*(*WH*)

243, 9 ex his *IBsζη et* Π*LH*^{deg} *om. PWH et Græca*

243, 13 κατὰ ἀλήθειαν: ueraciter *IBsζη et PWH* secundum ueritatem Π*LH*^{deg}

243, 13 dixerit *IBsζη et PWH om.* Π*LH*^{deg} *et Græca*

243, 14 φύσει: per naturam *IBsζη et PWH* qui naturaliter Π*LH*^{deg}

243, 17/18 ὡς γεγονότος σαρκὸς τοῦ λόγου: propter [propterea *PWH*] quod uerbum caro factum est *IBsζη et PWH* tamquam uerbo carne facto Π*LH*^{deg}

243, 20 περιῆφθαι: tribuit *IBsζη et PWH* tribuendam esse Π tributam esse *LH*^{deg}

243, 21/22 συνδοξάζεσθαι καὶ συγχρηματίζειν: et connuncupari *Isζη et* Π*LH*^{deg} et conglorificari et connuncupari *B* et conglorificandum et connuncupandum *PWH*

243, 22 ἑτέρωι et ἐν ἑτέρωι Græca: eum altero *Isζη* Π *et PWH* alteri *LH*^{deg} in altero *B*

243, 22 τὸ . . σύν: unius syllabæ *IBsζη* unius syllabæ id est con *LH*^{deg} con syllaba *PWH*

243, 25 τὸν ἕνα: unum *IBsζη et PWH* eum qui unus est Π*LH*^{deg}

243, 25/26 ὡς ἀλλοτρίαι δυνάμει τῆι δι' αὐτοῦ χρώμενον: tamquam ab aliena uirtute qua per eum uteretur *IBsζη* aliena potentia qua per eum uteretur Π*LH*^{deg} tamquam qui aliena uirtute per eum usus fuerit *PWH*

243, 26 καὶ παρ' αὐτοῦ λαβόντα τὸ ἐνεργεῖν δύνασθαι: et ab eo acceperit efficaciam *IBsζη et PWH* ab eoque meruisse inoperari posse Π*LH*^{deg}

243, 27 εἰς ἀνθρώπους, deest in quibusdam testimoniis: *om. IBsζη et* Π*LH*^{deg} in hominibus *PWH*

243, 28 sicut et patris *IBsζη* Π *om. LH*^{deg} *PWH et Græca*

244, 2 δέ et γάρ et τέ codd. Græci: enim *IBsζη* Π autem LH^{deg} et *PWH*

244, 3 οὐκ αὐτόν: alium . . . præterquam ipsum *IBsζη* Π non ipsum [ipso LH^{deg}] LH^{deg} *et PWH*

244, 5 ἤ: et *Isζη et* ΠLH^{deg} aut *B et PWH*

244, 8 καί: tamquam *IBsζη et* ΠLH^{deg} et *PWH*

244, 9 μὲν αὐτῶι: quidem *IBsζη* quidem eidem ΠLH^{deg} eidem *PWH*

244, 10 ὡς μόνην θείαν ἐνοίκησιν ἐσχηκότος: secundum quod solam diuinam inhabitationem habuerit *IBsζη* Π tamquam secundum — habuerit LH^{deg} quasi diuinam habentis habitationem *PWH*

244, 11 ἔφημεν et ἔφην codd. Græci: diximus *IBsζη* Π *et PWH* dixi LH^{deg}

244, 11/12 τοῦ τὰ πάντα ζωογονεῖν ἰσχύοντος: cui omnia uiuificare possibile est *IBsζη et* ΠLH^{deg} cuncta uiuificare præualentis *PWH*

Iam uero graue accedit testimonium Iohannis Maxentii, qui in libello fidei, quem a. 519 primo Constantinopoli legatis sedis apostolicæ, tum in ipsa urbe Roma Hormisdæ papæ obtulit, primum, tertium et ultimum capitulum [t. IIII 2 p. 8, 3. 5, 31] adfert ex ea recensione quæ extat in ΠLH^{deg} uel, ut accuratius loquar, in LH^{deg}; cf. quæ exposui in commentationibus Academiæ Bauaricæ 1922 I p. 18. apparet ergo Dionysii uersionem illo tempore antiquiorem esse, sicut antea [p. V] ex alia ratione demonstraui, deinde paulo postquam confecta est, denuo recensitam et correctam esse. Dionysius ipse cum secundis curis uersionem suam renouasset, eam ab Iohanne Maxentio illius amico adhibitam esse olim conieci; iam si quis istam nouam recensionem ipsi Maxentio adscribere maluerit, non obloquar. postea ex primaria uersione, recensionis ΠLH^{deg} ratione non habita sed ipso exemplari Græco denuo consulto, ea uersionis forma deriuata est, quæ in Collectionis Palatinæ appendice [56] extat indeque in Hispanam Hadrianamque peruenit.

III. DE NESTORII QVAE FERVNTVR CAPITVLIS ET GESTIS EPHESENIS

Nestorii quæ feruntur XII capitula a Nestoriano quodam contra Cyrilli capitula directa sunt; in capitulo XI [p. 77, 12 sq.] ipsum magistrum adferre uidetur. ceterum quæ olim in commentationibus Academiæ Bauaricæ 1922 I p. 26 sq. disserui, hic repetere nolo, sed satis habeo ea quæ de codicibus necessario dicenda sunt, quam breuissime exponere.

Græcum Nestorii capitulorum exemplar, quod collectori Palatino ad manum erat [cf. p. 72, 31], præter primi frustulum interiit. Latina uersio, quæ una est quamuis uarias correcturas passa, semper tradita est una cum Cyrilli capitulis. in codice Berolinensi et in libro Sichardi omnia Nestorii capitula secuntur Cyrillum; in Collectione Palatina 37 et in Collectionibus codicis Vaticani et Hadrianæ auctæ singulum Cyrilli capitulum singulo Nestoriano præcedit. collector Palatinus refutationem de suo addidit; in collectionibus codicis Vaticani et Hadrianæ auctæ, sicut supra [p. IIII] dixi, et Cyrilli et Nestorii capitula eis Gestis inculcata sunt, quæ Ephesi d. 22. m. Iul. a. 431 acta sunt.

Collectionem codicis Vaticani [1342] Maassen p. 512—526, Hadrianæ auctæ, quæ in hac parte sicut in multis aliis ab illa pendet, sed hic illic aliunde, ni fallor, ex Collectione Casinensi correcta est, p. 454—465 descripsit. illius codicibus usus sum Vaticano 1342, Barberino 679, Florentino bibliothecæ aedilium 82 (quem præterea enumerat Maassen p. 513 Sessorianum 205, non s. XV, sed XVII est), huius Vaticano 5845 [cf. Turner, Eccles. Occid. mon. antiquiss. t I 2, I p. IX], charactere Langobardico scripto,

Monacensi 14008, Vallicelliano A 5 Rauenna oriundo [cf. Turner l. c.]; nam codices Vercellensis 76 et Vaticanus 1353 recentissimæ originis uitiis et interpolationibus adeo scatent, ut eorum lectionibus apparatum implere inutile, ne dicam perniciosum sit. omnino in omnium horum codicum lectionibus afferendis eam legem secutus sum, ut eas tantum enotem, quæ toti stirpi communes sunt, errores et interpolationes singulares, quorum innumera est multitudo, omittam pæne omnes.

Gestorum illorum quorum præcipua pars est actio de Charisio et quod ei adnectitur, decretum contra Nestorii doctrinas, forma primaria Græce extat in Collectione A(theniensi) 73—79, quam edam in ultima uoluminis I parte, Latine in collectione Palatina 38, ex aliis translationibus in Collectione Turonensi et Casinensi 46 et in Gestis Chalcedonensibus primæ actionis; Collectio Veronensis ex Turonensi deriuata partem tantum continet. quam uero præbent formam *LH*, ea uarie mutata et interpolata est. inscriptum est minime apte INCIPIVNT EXCERPTA ANTISTITVM QVAE RECITATA SVNT CONTRA NESTORIVM IN SYNODO EPHESIORVM, tum sequitur capitulatio barbaro sermone concepta. catalogi episcoporum qui aderant, nomina omissa sunt fere omnia. in excerptis patrum omissa sunt VI [Athanasii ultimum], X [Theophili alterum], XIII [Ambrosii alterum], XVIIII [Iconii [1]) alterum]. eam fere sibi legem statuisse uidetur redactor, ut cuique patri excerptum non relinqueret nisi singulum; nam Petri Alexandrini excerpta tria [I. II. III] atque Athanasii primum [IIII] et alterum [V] pro singulis habuit, Attici uero excerpta duo [XVII. XX] inter se disiuncta sunt. audacter uero saeuitum est in symbolo quod non in ipsis Gestis, sed iam a Mario Mercatore [p. 23, 17 sq.] adscribitur Theodoro, in capitulatione autem [p. 84, 36] dicitur Nestorianum. neque enim inscriptionem tantum, quæ in Collectione Palatina est EXEMPLAR EXPOSITIONIS SYMBOLI TRANSFORMATI [p. 97, 31], omittit redactor recensionis *LH*, sed etiam priorem et longiorem symboli partem usque ad p. 99, 2, unde fit ut altera symboli pars [p. 99, 3—26] speciem accipiat appendicis Charisii confessioni orthodoxæ adnexæ. atque hanc speciem non casui, sed ipsi redactoris consilio deberi inde proditur, quod initio partis illius cui pepercit [p. 99, 3], pro uerbis genuinis quæ sunt *unum igitur*, posuit *nos uero catholici unum*. inde quod periculi orthodoxiæ oriebatur, non latuit lectorem quendam attentum, cuius notæ marginales in Hadrianæ auctæ codice Vaticano 5845 seruatæ sunt [cf. quæ ad p. 99, 3. 5. 11 adnotaui], et fuit cum fraudem defensoris alicuius trium capitulorum latere putarem; iam uero aliud subesse negauerim nisi confusionem hominis insciti et inhabilis, qui suæ ipsius capitulationis, cuius numerum [XVI] apposuit [cf. notam ad p. 99,3 et capitulum p. 84, 36], oblitus infeliciter longitudinem symboli in breuius redigebat. quod Philadelphiensium subscriptiones sæpe breuiandi studio male habitæ sunt, non mirum, quoniam simile quid etiam in omnibus fere Græcis codicibus obseruatur plenæque illæ subscriptiones non extant nisi in Collectione Palatina Gestisque Chalcedonensibus; sed post has subscriptiones denuo magna formæ gestorum primariæ inducta est mutatio. in illa enim actionem de Charisio, cuius ultima pars sunt Philadelphensium quæ symbolo 'transformato' subditæ sunt subscriptiones, sequitur decretum concilii *contra Nestorii dogmata, quæ etiam infra scripta sunt* [p. 104, 26] et adnectuntur XXV excerpta ex Nestorii sermonibus. quem ordinem ita mutauit redactor recensionis *LH*, ut post Philadelphensium subscriptiones primo collocaret Nestorii capitula, singulo singulum Cyrilli præmittendo, tum poneret decretum, uocabulo *infra* mutato in *supra*. uidetur homo iste capitula illa nimis periculosa fore indicasse, nisi et Cyrilli capitula præmitterentur et ipsa expressæ concilii uniuersalis damnationi subicerentur.

[1]) i. e. Amphilochii, cf. quæ p. 95, 13 adnotaui.

Quamuis autem indocte et inscite res in ista Gestorum recensione acta sint, cauendum tamen ne recentis esse originis credatur. obstat enim ipsius Collectionis codicis Vaticani aetas quam initio s. VI non minorem esse argumentis probabilibus Maassen euicit [p. 523 sq.]. quod inde confirmatur quod ista recensione usus est ille qui canonum collectioni quæ inest codici Bodleiano mus. 102 [cf. Maassen p. 533 sq.], uersionem Dionysianam epistulæ Cyrilli synodicæ et Gesta illa Ephesena adiecit. inseruit sane patrum excerpta quæ in Collectionibus *LH* omissa sunt, sed hæc correcturæ deberi inde sequitur quod etiam hic eadem præmittitur capitulatio atque in *LH*, quamquam pleno excerptorum ordini non conuenit. simile quid factum est et in symbolo transformato et in mutationibus quas in Gestorum fine *LH* introducunt. illud in codice Bodleiano plenum extat, sed retinetur interpolatio quæ est *nos uero catholici* p. 99, 3. pro capitulis Cyrilli et Nestorii reintroducta sunt genuina ex Nestorio excerpta, sed eodem loco collocata quo capitula illa in *LH*. apparet ergo codice Bodleiano non primariam Gestorum formam exhiberi, sed recensionem *LH* ex forma genuina, tamen non plene correctam. iam uero codicem qui olim erat cœnobii Floriacensis ad Ligerim, quod a. 667 conditum est, tum ad Iustellum et per eum in bibliothecam Bodleianam peruenit, in Italia circa a. 600 scriptum esse testatur uir codicum post L. Traube peritissimus, C. H. Turner [Eccles. occid. monum. iuris antiqu. t. II I p. VIII].

Ceterum codicem Bodleianum in hac parte comitantur duo alii, Berolinensis 87 [*N*] et musei Haagensis Meermano-Westreeniani 9 [*M* [1])]. ille [2]) olim Remensis s. Remigii, tunc a Iacobo Sirmond in collegium Claromontanum Parisios abductus, nunc Berolinensis continet eandem Gestorum recensionem atque Bodleianus adeoque prope ad illum in lectionibus accedit, ut aut ex eo ipso aut ex eius gemello transcriptus esse putandus sit; quas præbet lectiones proprias, ita nihil ualent, ut eas omnes fere omiserim. codex Haagensis, cuius phototypa summa comitate atque liberalitate mihi eo tempore quo bonæ pecuniæ infelicissima penuria premebamur, procurauit uir doctissimus A. W. Byuanck, olim collegii Claromontani 562, optimum atque probabiliter primarium exemplum illius familiæ, cuius antea non noti erant nisi codices Parisinus 1451 olim S. Mauri Fossatensis et Reginensis bibliothecæ Vaticanæ 1127 olim Engolismensis [cf. C. H. Turner operis modo laudati t. II 2 I p. VIII sq.], continet f. 42^u—44^r sine titulo patrum excerpta IIII. V. VI. VII. VIII. VIIII. X. XI. XII. XIII. ex recensione codicis Bodleiani.

Collectorem Palatinum non simpliciter quam inuenit capitulorum Nestorianorum uersionem transcripsisse, sed proprio consilio rem egisse uel inde apparet, quod refutationem de suo addidit. non mirum igitur si uersionem quam *Bs* et *LH* præbent fere eandem, sæpe correxit, siue sermonis causa siue ut propius ad exemplar Græcum accedat [cf. imprimis ea quæ ad capitulum XI adnexa sunt p. 249, 1 sq. et quæ de his in commentationibus Academiæ Bauaricæ 1922 I p. 27 disserui]; sunt etiam ubi discrepantia lectionis ad ipsum Græcum exemplum uideatur redire sicut p. 248, 6. illud enim ab eo denuo consultum esse constat; adfert enim ipse p. 72, 36. neque casu accidit ut inscriptionem quam in recensione antiquiore inuenit, mutaret. cuius formam primariam exhibet codex Berolinensis:

CAPITVLA NESTORII HERETICI BLASPHEMIARVM QVIBVS EPISTVLIS AD SE MISSIS A SANCTO CAELESTINO EPISCOPO ROMANAE VRBIS ET CYRILLO EPISCOPO ALEXANDRINO CONTRADICIT ET DISPVTATIONE GRAVISSIMA RESOLVENDO XII CAPITVLA FIDEI QVAE AD SE MISSA FVERANT REFELLIT.

---

[1]) Doleo mihi accidisse ut in codicum recensu p. 2 pro siglo *M* reposuerim *W*.

[2]) Descriptus est a Valentino Rose [Verz. d. latein. Hss. d. Königl. Bibl. z. Berlin I, 171 sq.].

mirus sane fetus et centauricam quandam speciem præbens. incipit a conuiciis in Nestorium hæreticum directis, desinit in laudem eius disputationis grauissimæ qua Cyrilli capitula refelluntur. retinuit scilicet translator in altera parte ipsum titulum quem Nestorianus ille fictæ Nestorii ad Cyrillum responsioni præmiserat, initio autem egit orthodoxum.

hoc monstrum fere conseruauit is qui capitula Nestoriana in Gesta Ephesena introduxit [*LH*]:

NESTORII BLASPHEMIARVM CAPITVLA QVIBVS EPISTVLIS AD SE MISSIS A SCIS CAELESTINO ROMANAE VRBIS ET CYRILLO ALEXANDRINO EPISC OPIS CONTRADICIT ET DISPVTATIONE BREVISSIMA RESOLVENDO XII CAPITVLA FIDEI QVAE AD SE MISSA FVERANT REFELLIT.

satis habuit *grauissima* in *breuissima* mutare; sed ut omnem suspicionem a se remoueret, post hunc titulum adnuntiauit se Cyrilli capitula quæ parum accurate a Romana ecclesia approbata esse contendit — hoc enim expresse non factum est, antequam Vigilius se quinti concilii decretis subiecit, quamquam Dionysius exiguus non contra ecclesiam sibi agere uidebatur cum hæc capitula uertebat — Nestorianis esse præmissurum:

NVNC EPISCOPI CYRILLI PRIORA POSVIMVS QVAE ROMANA ECCLESIA APPROBAVIT ET POSTERIORA NESTORII EX GRAECO IN LATINVM VERSA.

denique Collector Palatinus eam formam tituli introduxit qua omnis fere offensio eliminaretur

NESTORII BLASPHEMIARVM CAPITVLA QVIBVS LITTERIS AD SE MISSIS A SANCTIS CAELESTINO ROMANAE VRBIS EPISCOPO ET CYRILLO ALEXANDRINO CONTRADICIT ET DISPVTATIONIBVS BREVISSIMIS RESPONDENDO XII CAPITVLA FIDEI QVAE AD SE MISSA FVERANT REFELLIT

Nunc episcopi Cyrilli priora posuimus, quæ Romana ecclesia adprobauit uero iudicio et posteriora Nestorii ex Græco in Latinum utraque uersa

neque in eo adquieuit quod *resoluendo* correxit in *respondendo* uerumque ecclesiæ Romanæ iudicium laudauit, sed longam addidit Nestorii capitulorum refutationem. usum eum esse recensione *LH* qua capitula Gestis inculcabantur, apparet, apparet quoque hanc recensionem ei correctura egere uisam esse: non minus clare, puto, apparet eum, ut illam recensionem corrigeret, primariæ Gestorum formæ uersionem Cyrilli et Nestorii capitulis addidisse. idem studium docte pugnandi in eo elucet quod pro uersione mixtæ et impuræ Cyrilli contra Theodoretum apologetici recensionis genuinas apologeticorum contra Orientales et contra Theodoretum formas reposuit, Theodoretum non beatum dicendo, sed hæreticum ne nomine quidem addito. unde non temere conicere mihi uideor ei aliquam ex illis collectionibus ad manum fuisse, in quibus trium capitulorum defensores uario modo eodemque fine scriptis Cyrillianis ea adiunxerant quæ eis ad pugnam contra illa capitula utilia uiderentur. ne tamen nimis incautus uidear, ipse concedo magis totum istarum collectionum genus posse diuinari quam certas earum formas restitui.

IIII. DE CODICIBVS BODLEIANO MVS. 102 ET VERONENSI LIX

Codices collectionum codicis Vaticani, imprimis Vaticanus 1342 ipse, et Hadrianæ auctæ, magis etiam collectionum Hispanæ et Hadrianæ propriæ, quamuis ætate non recentes, tamen adeo scatent uitiis omnis generis, ut de eorum orthographia referre molestum atque inutile sit. aliter res se habet in codicibus Bodleiano Mus. 102 et Veronensi LIX, utroque sæculi VI exeuntis, pulcherrime charactere unciali siue potius semiunciali scriptis, originis Italicæ: horum orthographia sane digna est quæ describatur.

Incipio a Bodleiano. compendia præter sollemnia nominum sacrorum rara sunt; adnoto *episc* 94, 15. 21. 99, 28 etc.; *præsb*, et *præsbb* 84, 34. 85[5] etc. dd [= *dixerunt*] 89, 24; *ff* [= *fratres*] 109, 2. — *que* per *q* et uirgulam adnexam scribi solet, cf. 89, 30 *neq*, 90, 6 *ideoq*, 90, 16 *quoq*, etc. 264, 6 *noster* notatur per *nos* tribus uirgulis suprapositis. genetiui per *i* simplicem scripti extant hi: 92, 24 *ambrosi*, 96, 16 *anastasi*, 90, 11 *athanasi*, 94, 15 *basili*, 102, 8 *emmoni*, 94, 21 *gregori*, 99, 33 *theodosi*, 96, 4 *thedosi*; in appellatiuis 98, 31. 35. 106, 11. 109, 33 *fili*.

e et *æ* bene distinguuntur, sed haud raro *e* per *æ* scribitur in fine[1]), sicut in aduerbiis 242, 18 *dispensatoriæ*, 240, 6 *necessariæ*, 96, 31. 237, 6 *peruersæ*, 89, 13 *propriæ*, 237, 22 *rectæ*, 240, 12 *ueræ*, 94, 26 *uoluntariæ*, in terminationibus ablatiui 110, 3 *dogmatæ* uel uocatiui 105, 14. 108, 24. 31 *hereticæ*, denique in *quæ* 93, 16. 94, 17. 96, 12. 98, 38. 235, 7. 237, 19. 241, 32 pro *que*. deinde secundum uolgarem scripturam in certis quibusdam uocabulis: 97, 21. 238, 31 *pænitus*, 89, 20. 16 *interprætari*, 92, 5. 240, 9 *prætiosa*, 104, 25 *depræhensi*, 108, 26 *præces*, 97, 5. 84, 34. 85 [5]. 88, 41. 89, 21 etc. *præsbyteri*, 98, 38. 99, 6. 107, 16 *filiætatis*; et 94, 28 *cænaculi* et 95, 11 *cenaculo* inueniuntur; præterea in nomine Græco 101, 4. 111, 40 *eupræpium*. *æ* per *e* rarissime scribitur in terminationibus, cuius uitii duo exempla enotaui [90, 25. 108, 33 *æterne*], præterea in certis uocabulis: 236, 15. 22 *lederes*, 90, 25. 239, 5. 96, 16 *adherentes*, 95, 12 *presepio*, 235, 14. 16 *greco*. quod αι Græcum sæpe per *e* scribitur, ne falsum quidem est: 242, 18 *galileæ*; 96, 11. 16 etc. *hereticos*, sed 236, 17 *hæresis*, 91, 12 *manicheum*, 97, 12 *niceæ*, 99, 27 etc. *tessarescedecatites*.

e et *i* non confunduntur nisi in 240, 4 *distructum*. pro *i* inter uocales ponitur *di* 94, 4. 107, 16 *adio*, 89, 10. 93, 15 *adiunt*.

y falso scribitur 85[2], cf. adnot. ad 85[5].

h non omittitur nisi in uocabulis uel nominibus peregrinis: post *t* in 235, 19 *catolicæ*, 101, 22 *eustatius*, 103, 25 *euticius*, 237, 24 *ortodoxi*; post *c* 240, 27 *caracter*, 104, 11 *corepisc*, 101, 14. 21 *polycronius*; post *p* 101, 23. 102, 1. 9. 16. 29. 103, 6. 10. 15 *theopanium*. falso additur post *t* 102, 23 *neotherium*, 95, 16 *thus*; post *c* 102, 18 *chatharæ*, 103, 1 *tessareschedr*; post *p* 102, 28 *phadicius*. præterea enoto 90, 2 *haue* [*u* ex *b* corr.], 90, 23 *habeamus*.

sæpe inuenitur *scribtura* [105, 18. 20. 22. 106, 2. 244, 1. 91, 14. 239, 27] et 241, 3. 242, 27. 99, 30 *scribtum*, 237, 22 *conscribtis*, atque 97, 30. 100, 1. 26. 101, 3. 10. 21. 28. 102, 6. 13. 27. 103, 4. 9. 13. 33. 108, 22. 243, 18 *subscribsi*.

p inter *m* et *s* omittitur: 108, 10 *adsumsit*.

b pro *u* scribitur: 94, 1 *brebiter*, 90, 23 *habeamus*; 90, 2 *haue* ex *habe* correctum est. *u* pro *b* habetur: 90, 6 *obumbrauit*, 107, 35. 108, 20 *clarificauit*.

ph per *f* scribitur 91, 11. 12 *fantasia*, 97, 5 *fotinus*, 96, 10. 97, 10 *philadelfiæ*, 91, 28 *teofili*.

s post *ex* omittitur: 91, 1 *exemine*. pro *x* habetur: 97, 7 *orthodosum*, 101, 22 *aurifes*, 109, 5 *pontifes*.

t pro *d* ponitur: 95, 2 *at*, 90, 13. 92, 13. 238, 15 *athuc*, 236, 8. 26. 237, 26. 242, 8 *aput*, 238, 21 *aliut* 238, 26 *illut*, sed 235, 11. 238, 5 *adque*, 241, 27 *adtamen*.

m pro *n* habetur: 243, 16 *eumdem*, 105, 14 *archamgeli*.

semper [85, [1. 5]. 89, 12 etc.] scribitur *eclesia*. præterea enoto 85[4] *thessallonicensis*.

in compositis scripturam præfert codicis librarius etymologicam præter 96, 23. 20 etc. *impiæ*, 96, 22 etc. *impietatis*, 96, 9 *competentibus*, 96, 21. 98, 20 *compositum*, 97, 12.

---

[1]) Cf. W. Meyer in commentationibus societatis scient. Gotting. 1908, 109.

96, 21 *compulit*, 97, 20 *comperiet*, 96, 12 *imbui*, 98, 17 *impleuit*, 95, 31 *immortalis*, 92, 22 *immortalitatem*, 243, 26 *immundos*, 241, 31 *ascendit*. et *quemammodum* [89, 18] et *quemadmodum* [91, 4. 31. 92, 5] inuenitur.

Transeo ad codicem Veronensem. præter compendia sollemnia enoto-*que* sicut in Bodleiano scribi solere per *q*,, etiam -*bus* per *b*,. deinde *qu* notatur per *q* superposito *v*; eadem littera superponitur in 257, 35 *uocamus*, 281, 17 *cedemus*, 315, 24 *ferunt*. *fili* inuenitur 285, 26. 286, 1.

e per *æ* scribitur sæpissime in aduerbiis: 283, 1 *absurdæ*, 264, 37. 283, 31 *diuinæ*, 264, 36 *diuisæ*, 279, 14 *duræ*, 316, 17 *falsæ*, 264, 3. 8. 10. 13. 270, 3. 278, 6. 279, 2 *humanæ*, 255, 4. 281, 8. 282, 17. 284, 1 *inconfusæ*, 285, 9 *ineruditæ*, 250, 7 *inordinatæ*, 269, 16 *impiæ*, 274, 24 *insensatæ*, 267, 8 *necessariæ*, 318, 10 *nouissimæque*, 257, 17 *peregrinæ*, 272, 20 *piæ*, 318, 10 *primæ*, 257, 1. 2. 259, 15. 266, 28. 274, 27. 29 *propriæ*, 265, 38 *proximæ*, 284, 2. 285, 17 *rectæ*, 278, 22 *sempiternæ*, 250, 7. 254, 29. 255, 32. 256, 20. 285, 13 *superfluæ*, 252, 18 *ualidæ*, 265, 18. 285, 11. 286, 2 *uanæ*, raro in terminatione: 316, 36 *diæ*; *quæ* pro-*que* extat 249, 20. 269, 5. in certis uocabulis obtinet scriptura uolgaris: 250, 8 *pænitus*, 275, 12 *præces*, 253, 33. 260, 24 *adpræhendit*, 250, 4 *conpræhenderit*, 281, 20 *inconpræhensibilem*, 250, 11 *repræhensus*, 256, 7 etc. *repræhensio*, 281, 26. 284, 33. 249, 22 *prætiosum*, 251, 18. 11. 255, 38. 282, 37 *interprætari*, 251, 26. 250, 22 etc. *interprætatio*, 251, 13 *uæsania*. *æ* per *e* est ubi scribatur in terminationibus: 269, 1 *æque*, 251, 28 *ille*, 249, 23. 317, 30 *ipse*, 250, 28 *profane*, 257, 6. 264, 18 *recte*, 257, 36 *unite*. *e* cum uirgula supposita inuenitur 285, 13 *excellentissim*(*æ*). in uocabulis scribitur: 263, 8 *egrotemus*, 257, 29 *equalitate*, 250, 30 *cecus*, 250, 29 *excecauit*, 277, 11 *adherentes*, 261, 6. 284, 15 *coheret*, 285, 1 *inherentis*, 251, 30 *lesionem*, 310, 13 *merente*, 249, 20. 250, 6 *prestat*; pro αι Græcorum 317, 39 *apopompeo*, 273, 18. 274, 2 *demones*, 270, 27. 273, 17 *demonia*, 250, 37 *fariseos*, 250, 37. 252, 31 *hebreos*, 278, 23. 252, 16. 18 *heretice*, 281, 35. 269, 29 *iudei*.

e pro *i* haud raro scribitur: 279, 27 *suscepis*, 316, 17 *crededit*, 310, 23 *addedit*, 271, 18 *perdedit*, 252, 17 *subdedi*, 254, 6 *peremunt*, 262, 18 *collegitur*, 282, 10 *collegimus*, 150, 4 *adtenet*, 286, 18 *contenet*, 276, 28 *incontenens*, 316, 39 *obtenere*, 254, 27 *obtenente*, 254, 30 *sustenere*, 284, 33 *sustenuit*, 315, 24 *sustenuisse*; 251, 19 *ineffecaci*; 261, 9 *penetus*, 273, 36 *superfluetatibus*, 251, 33 *apolenaris*; 251, 28 *besteis*; solita confusione 309, 13. 316, 4 *demittere*. *i* pro *e*: 279, 15 *proficisse*, 259, 12. 23. 257, 26. 281, 30 *intelligimus*; 279, 5 *uidis*, 276, 6 *uidilicet*; 250, 30 *infidilium*; 316, 21 *tridecim*; 256, 2. 264, 32. 277, 35. 278, 30 *erubiscit*; denique 265, 1. 28 *discendit*, 260, 38. 277, 39. 281, 33. 309, 33. 275, 28. 285, 7 *distruere*. pro η Græcorum: 316, 20. 317, 40 *antiochinorum*, 266, 18. 273, 10. 307, 5. 308, 16. 309, 4. 317, 17. 41 *iohannis*. *y* falso ponitur: 252, 35. 286, 11 *filyppenses*, 316, 38 *bythiniæ*. in initio nominis hebraici pro *i* habetur *g*: 307, 23 *gesse*.

u pro *o* habetur: 316, 4 *adiuturii*, 260, 4 *audituri*i, 251, 11 *exhortaturia*, 286, 18 *meriturio*; 251, 30 *custus*, 280, 4 *sacerdus*; 275, 1 *seursum*; 278, 6 *prumptissime*; 308, 27 *cupiosas*. *u* pro *uu*: 259, 15 *distingunt*.

œ per *e* scribitur: 260, 7 *feditatem*.

h omittitur: 260, 1. 283, 4 *abeo*, 310, 3. 4. 308, 18 *aurite*; in uocabulis peregrinis post *c*: 272, 22 *arcangelum*; 274, 32 *deuacari*. additur: 262, 16 *hac*, 264, 33. 34 *his*, 278, 4 *honerosum*, 278, 8 *hostenderet*, 255, 10 *abhominabilis*, 250, 3 *exhercitum*, 250, 12 *exhercitatum*; in uocabulo peregrino post *t*: 249, 28. 280, 35. 281, 2. 12. 318, 1 *thomum*. *hii* extat 276, 33. 284, 34. quod 253, 33. 307, 24 *habraham*, 260, 25 *habraam* scribitur, consuetudo est Græcorum.

b pro *u* ponitur: 265, 26. 269, 23. 285, 18 *dispensatibum*, 258, 17 *uibunt*. multo sæpius inuenitur *u* pro *b*: futurum in perfectum mutatur 254, 34. 263, 17. 19. 272, 26. 273, 4. 274, 7. 18. 283, 10, præterea inueniuntur 262, 28 *contemplauimur*, 276, 26 *dauit*, 287, 13 *lucrauimur*, 316, 8 *possideuit*, 268, 22 *uideuit*, 270, 1 *uocauis*. denique 263, 14 *deciuilia*, 251, 31 *reuellat*, 282, 5 *alicuui*, 274, 32 *deuacari*.

ph et *f* promiscue scribuntur.

semper scribitur *quur* [254, 17. 18. 260, 35. 264, 15. 267, 24 etc.]. scriptura uolgaris, de qua eleganter paulo ante excessum de uita egit F. Buecheler uenerandæ memoriæ in mus. Rhen. 62, 154 sq. 328, est *quirillus* = Κύριλλος.

cx raro inuenitur: 270, 4. 282, 11 *uncxit*, 309, 23 *extincxit*.

sollemne est *inquid* [253, 11. 16. 258, 13. 262, 14 etc.], *adque* [250, 18. 251, 2. 7. 34 etc.], *adtamen* [255, 24. 259, 13 etc.]; præterea enoto 282, 2 *ad*, 285, 31. 37 *capud*, 271, 24 *quodquod*.

falsa geminatio extat 251, 32 *facille*; geminatio omittitur 251, 35 *apolenaris*, 274, 32 *deuacari*.

scripturæ etymologicæ adeo studet librarius Veronensis, ut scribat etiam *adparet* [255, 14. 253, 34 etc.], *adpellatur* [253, 19. 7. 18 etc.], *adpellationem* [253, 19. 317, 6], 268, 39 *subcumbunt*; inueniuntur et *conrumpit* [255, 11. 252, 11. 318, 5] et *corrumpitur* [259, 3. 255, 22]; rarum est *inpietate* [259, 6. 276, 23]. enoto exempla assimilationis præter sollemnia *impius impietas*: 250, 15 *comparare*, 275, 30. 249, 20. 273, 16. 30 *complere*, 273, 4 *impleuit*, 270, 20 *adimplebat*, 252, 5. 259, 14 *composuit*, 267, 23 *compositionum*, 264, 16 *imminutionem*, 253, 37 *immutationem*, 270, 26 *accedebant*, 283, 36. 309, 13. 262, 32 *ascendit*. scribi solet *suptilis* [273, 13. 260, 1. 4. 6. 262, 30. 272, 2. 281, 17].

denique adnoto f. 59^r [p. 278, 30] et f. 80^r [p. 317, 10] in margine notas Tironianas inueniri.

V. DE COLLECTIONE QVESNELIANA

Collectionis antiquissimæ et ad canonum decretaliumque recensionem et historiam præcipue utilis quam primus instituit editionem Paschasius Quesnel, repetiuerunt Ballerini in Leonis operum t. III [= PL 56, 359 sq.], minime sufficere, immo sæpe in errorem perducere inter omnes constat. denuo eam descripsit F. Maassen in libro cui titulum inscripsit incommode longum *Geschichte d. Quell.* etc., p. 486 sq., ne is quidem plena codicum notitia instructus. tamen huius loci non est collectionis originem atque indolem explicare; satis habeo G. H. Turneri adferre opinionem quam ante hos duodecim annos [Eccles. Occid. mon. I 2 1 p. XII] pronuntiauit et propria obseruatione iterum iterumque rectam inueni, sæculo uergente quinto uel ineunte sexto hominem Gallicum in monumentis iuris canonici coaceruandis uersatum syllogen in usum ecclesiarum Gallicarum ita instituisse, ut materiam uernaculæ externam, uniuersalem propriæ, Gallicæ Romanam præferret. codices olim extitere multi neque pauci restant, ex quibus elegi codicem Atrebatensem 644, cuius archetypum anno fere 600 in Gallia scriptum esse Turner l. c. ex nota marginali f. 134^r adscripta feliciter euicit, Einsidlensem 191 Atrebatensi simillimum neque tamen, sicut Turner opinatur, eius exemplar, Parisinum 3848^a olim Oratorii collegii Trecensis, tum Francisci Pithou, Vindobonensem 2141 olim Fuldensem, Vindobonensem 2147. ceterum codices omnes accurate scripti sunt et præter quisquilias inter se concordant.

Ex Quesnelianæ codice quodam satis neglegenter transscripta est epistula Athanasii ad Epictetum in codice Berolinensi 78 [cf. supra p. III], quem tamquam inutilem prætermisi. neque editionem principem Sichardi [Antidotum f. 35—37], cui aliqua,

minime tamen omnia cum Berolinensi communia sunt, dignam censui cuius lectiones in apparatum criticum recipiantur. at non omittendum esse duxi codicem Vaticanum 1340 s. XIIII quem primi adhibuerunt Ballerini. ibi in magna Leonis epistularum collectione post ep. 68 f. 241ᵘ extat Cyrilli epistula altera ad Nestorium [4]; Leonis epistulas sequitur f. 248ʳ—264ʳ collectio a Liberati breuiario incipiens desinensque in florilegium satis memorabile, quæ inest codicibus multo antiquioribus Parisino 12098 [= Sangerm. 466] eiusque gemello Vindobonensi 397, tum f. 264ʳ Athanasii epistula ad Epictetum sine titulo, f. 266ʳ *epla cyrilli ad iohannem antiochenum*, f. 267ʳ *libellus augustini de fide catholica contra omnes hereses* [= Quesneliana XL, cf. Maassen p. 395]. omnes tres epistulas, unam Athanasii et duas Cyrilli [4 et 39], e Quesneliana in Vaticanum peruenisse fere certum est; nam ibi quoque Athanasii et Cyrilli ad Iohannem epistulæ atque Leonis ep. 68 et Cyrilli epistula ad Nestorium [4] coniunctæ sunt neque obstant huic opinioni ipsæ lectiones, quamquam ab ipsis Quesnelianæ codicibus sæpe discordant, quam ob rem, sicut dixi, Vaticanum omittere nolui.

Athanasii epistulam ad Epictetum episcopi Orientales primum in concilio Antiocheno a. 432 aduersariis Cyrillianis pro regula fidei proponendam esse censuere, in qua Apollinarii hæresi resistens fidem Nicænam subtiliter interpretatus esset [cf. uol. IIII p. 93, 21. 101, 35. Cyrill. ep. 40]. neque hanc propositionis partem Cyrillus refutauit [cf. Iohannis ep. A 108, *Abhdlg. d. Bayer. Akad. d. Wiss.* XXX 8 p. 65, 34], sed condicionem adiecit, ut exemplum a Paulo Emeseno Orientalium legato sibi oblatum interpolationibus liberum esset. quod cum ueterum exemplarium Alexandrinorum ope, sicut Cyrillus [ep. 40] contendit, spuria continere probatum esset, a Paulo rogatus episcopus Alexandrinus exemplaria illa transcribenda curauit et Antiochiam misit [cf. etiam epistulam ad Iohannem Antiochenum et priorem ad Successum, utrobique in fine]. ceterum quoniam in uariæ lectionis farragine quam G. Ludwich [Athanasii epistula ad Epictetum, Jenæ 1911] operosa neque tamen felici diligentia congessit non plenam, satis uero copiosam, istarum interpolationum ne ullum quidem uestigium apparet, aut omnes epistulæ codices et uersiones ab Alexandrinis illis exemplaribus pendere censendum est aut, quod credere malim, Cyrillum illam de epistulæ falsificationibus Nestorianis historiolam uel finxisse uel exaggerasse, ne Orientalibus in pace facienda nimia concessisse uideretur. utut hæc se habent, dubium non est quin iunctura epistularum Athanasii ad Epictetum et Cyrilli ad Iohannem, qualis in Quesneliana extat, ad ipsum illud exemplum redeat epistulæ, quod Cyrillus una cum Athanasii litteris Antiochiam ad Iohannem misit, optimeque coniecerint Ballerini in Leon. opp. t. I 1178 [= PL 54, 1015] hanc uersionum Latinarum utriusque epistulæ conexionem deriuandam esse ex ipso scrinio sedis apostolicæ, cui Cyrillus exemplum epistulæ suæ una cum Athanasiana illi adiuncta destinasset.

At etiam plura sciri possunt. Cyrilli epistulam statim sequitur illa fidei formula quam t. IIII 2 p. 98, 3—26 edidi ex codice Nouariensi 30, ubi ei inscriptum est QVALES LIBELLOS DEDERVNT EPISCOPI GRAECI PRO EXCESSV ACACII. frustra tunc hæsi in ultimis tituli uerbis quippe quæ non conuenirent formulæ sine dubio ante Acacium et schisma Acacianum conscriptæ. neque enim noueram illis temporibus præpositionem *pro* sensu, ut ita dicam, Græco usurpari: e. g. in Gestorum Chalcedonensium Collectione Vaticana [cf. Maassen p. 737. 738], ad quam præter codicem Vaticanum 1322 etiam Nouariensis pertinet, Leonis epistulis 87 et 89, quæ dd. 14. et 24. m. Iun. a. 451 scriptæ sunt, titulus præfigitur PRO SYNODO CALCHEDONENSI. formula in Quesneliana proprio numero caret: arto igitur uinculo cum epistulis Athanasiana et Cyrilliana, quæ præcedunt, conexa est. quæritur quali conexu. ab Iuliano Coensi certior factus de seditione quæ in Palæstina

post concilium Chalcedonense contra Iuuenalem coorta erat, d. 25. m. Non. 452 [ep. 109] Leo illi misit epistulam Athanasii ad Epictetum, *ne ad confirmandos piorum animos uel ad hæreticos confutandos necessaria aut deesset aut lateret instructio*; illum enim *tantæ auctoritatis uirum* ab *Eutychis et Dioscori* sectatoribus *aut imperitiæ aut prauitatis* argui non posse. paulo post, d. 11. m. Mart. 453 [ep. 113], iterum ad eundem Iulianum de seditione Palæstina scribens adicit *breuiarium fidei*, quod ille se misisse significarit, nondum ad se peruenisse. plura et diuersa, sed falsa omnia de isto breuiario coniecere uiri docti. Iacobum Sirmond ad formulam illam contra Arianos conscriptam, quæ extat in Collectione Quesneliana XXXVII, id referentem facili opera eius sodalis Chifflet refellit; Quesnelio, qui Leonem de definitione fidei Chalcedonensi uerba facere proponebat, obiecere Ballerini [Leon. opp. I 1515 = PL 54, 1433 sq.] definitionem fidei dici non posse breuiarium, sed etiam infelicius ipsi cogitabant de relatione illa, quæ in Gestorum Chalcedonensium Collectione Vaticana inest eorum quæ in concilii actionibus quæ uulgo fertur tertia, et sexta acta sunt. hæc relatio qua a teste oculato res gestæ breuiter sane, sed optime narrantur, breuiarium est non fidei — Dioscori enim condemnatio ad fidem non pertinet —, sed ipsarum rerum. at optimo iure breuiarium fidei appellatur formula illa fidei, quam Iulianus Leoni, cuius Constantinopoli quasi agens in rebus erat, misit ut approbaret ille, ipse autem approbatum iis episcopis subscribendum proponeret, qui cum Dioscoro concilioque alteri Epheseno fauissent, iam ut in ecclesiæ Romanæ communionem redirent, petebant. cuius exemplum quoniam Leo ab Iuliano accepit paulo postquam Athanasii epistulam ad eum misit, illi epistulæ et Cyrillianæ cum eo coniunctæ in scrinio adhæsit et una cum illis inuentum et transcriptum in Collectionem Quesnelianam peruenit [1]).

Simile quid obseruare licet in Cyrilli epistulæ ad Nestorium uersione. quam in scrinio pontificio fuisse uel inde sequitur quod Leo ea utitur in florilegio quod epistulæ 165 ad Leonem imperatorem adiunxit. at hic quoque accuratiora possunt erui. in Quesneliana epistulæ Cyrilli uersio sequitur epistulam [Leon. ep. 68] quam tres episcopi ex Gallia [2]) ad Leonem papam direxerunt, ut gratias agerent pro epistula ad Flauianum dogmatica [28] sibi transmissa et illius exemplum destinarent, quod Romæ accurate correctum sibi remitteretur. primo obtutu inter hanc epistulam et Cyrilli epistulæ uersionem nullus uidetur extare conexus. sed in epistula [67] quam d. 5. m. Mai. 450 ad Rauennium episcopum Arelatensem scripsit, Leo illum rogat ut *epistula quam ad Orientem pro fidei defensione* direxerit [i. e. ep. 28], *uel* [3]) *sanctæ memoriæ Cyrilli*, *quæ* ipsius *sensibus tota concordet*, uniuersis fratribus innotescat. neque igitur suam tantum epistulam, sed etiam uersionem epistulæ Cyrilli [4] per Gallias propagari uoluit; quanto studio ad hanc epistulam, ut suam doctrinam firmaret, illo ipso tempore prouocarit, ipse demonstrat epistulis [69. 70] quas eodem fere tempore, d. 16. m. Iul. a. 450 ad Theodosium imperatorem et Pulcheriam direxit. iam apparet quomodo accidere potuerit ut uersio epistulæ Cyrillianæ et in scrinio sedis apostolicæ et in Quesneliana litteris illis episcoporum quorundam Gallicorum adhæreret.

---

[1]) Procul ab ea altera illa breuior habenda est, quæ in Collectione Quesneliana et codicis Vaticani tomum Damasi sequitur; cf. Turner Eccles. Occ. mon. etc. t. I 2 I p. 295, qui tamen nimis recentem eam iudicauit, dum uergenti eam sæculo quinto attribuit.

[2]) Vnum ex illis, Veranum, episcopum Venciensem prouinciæ Alpium maritimarum fuisse sat ualidis argumentis euicit Quesnel [Leon. opp. ed. Ballerini I 1459 sq. = PL 54, 1394 sq.]; quæ Ceretii et Salonii sedes fuerint, nescitur.

[3]) *uel*, sicut sæpe illis temporibus, poni pro *et* recte adnotant Ballerini.

Ceterum epistulæ Cyrillianæ [4] pars altera ex Quesneliana in Hispanam recepta est indeque in Hadrianæ propriæ haud paucas codices peruenit; utrobique sequitur Cyrilli epistulam synodicam [17]. de codicibus egi supra p. v sq.

Quesnelianæ uersioni epistulæ Athanasii subieci alteram hucusque ignotam, quæ quamuis multis locis lacera editori Athanasii non inutilis erit. desumpsi eam ex collectione multas ob rationes memorabili codicis Berolinensis 79, olim Virdunensis s. VIIII, de quo præter Valentini Rose catalogum [p. 149 sq.] doctissimam conferas Ottonis Guenther dissertationem *Avellana-Studien* [Sitzungsber. d. Wien. Akad. philos.-hist. Cl. 134 v, 1896].

VI. DE COLLECTIONE WINTERIANA

Anno 1542 Robertus Winter Basileæ uolumen formæ minutæ edidit ita inscriptum SYNODICAE CONSTITVTIONES cum generales tum prouinciales, uarijs de rebus, quæ Concilium Christianum attinent, Cyrillo Alexandrino, Theodorito &c. autoribus.

De exemplaribus quibus usus est, editor in epistula ad lectorem hæc profert: *Incidimus forte fortuna in hos D. Cyrilli, doctissimi Episcopi, nec non aliorum sanctissimorum uirorum libellos, inter tineas et blattas fere absumptos, hactenusque a nemine editos ... fateri autem ingenue cogimur, quædam hic non apte cohærere ob uetusta et arrosa exemplaria, quibus usi sumus, quæ partim deprauata adeo et semilacera, ut non semel diuinandum fuerit, quæ nam esset genuina uerbor⟨um⟩ sententia: partim etiam adeo deprauate scripta, ut quinque aut sex uerba continuo ordine conglutinata essent. uerum nihil temere mutare, ducti religione quadam, uetustati multum tribuentes, uoluimus: immo nullo labori pepercimus ut id qualecunque sit... diuulgaremus, non curantes quorundam maledicentiam: dent illi castigatiora, si in Græca exemplaria inciderint: aut si meliora et tersiora domi habent inclusa, aliis communicent, nos non repugnabimus.* in fine denique adicit: *liber autem Anathematismorum, quem nos damus in lucem* [i. e. Cyrilli apologeticus pro XII capitulis contra Orientales, p. 167—246], *e Græco exemplari per studiosum Theologiae ercens translatus est, bis per omnia, cum eo qui anno* XXVI *excusus est, discordans. Si contuleris exemplaria, dices nos uera dixisse.*

Facile est iudicium de nr. 9—25, quorum conspectum [p. 360 huius editionis = 246. 247 libri Winteriani] primus editor sine dubio ex ipso codice desumpsit. tam proxime enim accedit uersio ad codicem Atheniensem 9, ut etiam malum illius ordinem, quo 15—17 ante 18—23 collocantur, conseruet et in Theodoreti homiliæ excerptis [24 p. 380, 25. 26] eandem exhibeat dittographiam quam ille; utrobique meliora præstat Collectio Casinensis. uersio ipsa confecta est ab homine et Græci sermonis parum perito et imperii institutionum ignaro; transfert enim βασιλεύς per *regem*, στρατηγός i. e. magister militum per *capitaneum*, ἔκδικος per *lictorem*[1]), στρατόπεδον i. e. comitatus per *exercitum* etc. denique adnoto superlatiuum *pientissimus* a translatore semper usurpatum, quam formam mulier doctissima Ida Kapp, quæ hic linguæ latinæ Thesauro operam dat, me edocuit in titulis hominum uolgarium inde a primo p. C. sæculo sæpissime inueniri, in libris semel tantum, in August. ep. 82, 16 p. 367, 10 Goldb. secundum lectionem codicis Scorialensis s. VIII/VIIII.

His commode uersiones adiunguntur eorum Ephesi gestorum [2—6], quorum textum Græcum fere unus suppeditat codex Atheniensis. eadem enim est et sermonis et uersionis barbaries.

---

[1]) Locos inuenies in indice uerborum.

De Cyrilli scholiis disserui in partis prioris præfatione p. XIIII; num Winter ea in eodem codice atque 9—25. 2—6 inuenerit, dubito.

Singularis est uersio Cyrilli expositionis symboli Nicæni neque quis fuerit ille Iohannes Theophilus interpres, ut eruam, mihi contigit. negare tamen audeo illum hominem eius sæculi fuisse quo litterarum antiquarum notitia et studia renascebantur. quamquam enim uersionis et indoles et sermo ceteras, si scholia, sicut par est, excipis, superat, tamen ætatem illam non sapit neque prætermittendum etiam hic inueniri formam *pientissimus* [p. 352, 22] uel talia qualia sunt *anthropolatriæ, hoc est hominis cultus,* cuius usus in uersionibus s. VI haud infrequentis exempla in indice collegi. denique ex iis qui extant codicibus Græcis translationem non unum eundemque sequi mihi antiquitatis indicium esse uidetur.

Monachii m. Septembri anni h. s. XXV

E. Schwartz

CYRILLI EPISTVLA SYNODICA
TRANSLATA A DIONYSIO EXIGVO

I = Codex Mus. Bodl. 102 s. VII
B = Codex Berolinensis 78 [Philipps. 1671] s. VIIII
s = Antidotum contra diuersas omnium fere saeculorum haereses. Basileae, mense Augusto MDXXVIII. Edidit Ioannes Sichardus
P = Collectio Palatina 56 = Codex Palatinus 234 s. VIIII,

cui in epistula ipsa accedunt

W = Codex Vindobonensis 411 s. VIIII Collectionis canonum Hispanae
H = Collectionis canonum Hadrianae
α = Codex Wirceburgensis 70 s. VIIII
β = Codex Einsidlensis 199 s. VIIII
γ = Codex Bruxellensis 1360 s. XI
δ = Codex Sangallensis 671 s. VIIII
ε = Codex Monacensis 3860 s. VIIII

quibus adnumerandi sunt

ζ = Codex Vossianus 122 s. VIIII
η = Codex Montepessulanus 308 s. VIIII;

in anathematismis praeter $\zeta\eta$

Π = Collectio Palatina 37 = Codex Palatinus 234 s. VIIII
L = Collectio codicis Vaticani [Maassen Gesch. d. Quellen d. can. Rechts p. 512]
L^{α} = Codex Vaticanus 1342 s. VIIII
L^{β} = Codex Barberinus 679 s. VIIII
L^{γ} = Codex bibl. aed. Flor. eccles. 82 s. X
H = Collectio Hadriana aucta [Maassen p. 454]
H^{d} = Codex Vaticanus 5845 s. XI
H^{e} = Codex Monacensis 14008 s. X
H^{g} = Codex Vallicellianus A 5 s. X

Dionysii præfationem I seruauit; ipsius epistulæ uersio in Collectiones Palatinam [56] *et Sichardianam* [1] *recepta est, denique etiam in Hispanam Hadrianaeque aliquot codices peruenit.*

INC̄ PRAEFATIO EPISTVLAE SANCTI CYRILLI ALEXANDRINI EPISCOPI

Domino beatissimo patri Petro episcopo Dionysius exiguus in domino salutem.

1 Beneficiorum uestrorum memor, uenerabilis pater et antistitum Christi decus egregium, semperque ante oculos mentis adponens sancta nutrimentorum uestrorum studia paruulo mihi depensa, quæ nulla spatia locorum poterunt obliterare uel temporum, quæro uicem referre gratiæ, quam me scio reperire non posse. sed quia plerumque perficitur uoto quod deesse uidetur officio, desiderium quod erga uestram paternitatem iugiter gero, quo possum studio pandere non desisto atque ideo uobis epistulam synodicam sancti Cyrilli Alexandrini pontificis Nestorio quondam Constantinopolitanæ urbis episcopo destinatam, cui duodecim sunt adnexa capitula blasphemia eiusdem Nestorii sub anathematis obsecratione damnantia, quam nuper de Græco in Latinum eloquium transtuli, per ueneratorem uestrum fratrem Sanctulum destinaui, oportunum prorsus hoc tempore existimans quo tanti doctoris apostolica fides, Græcis iam dudum bene conperta, sed ignorata Latinis hactenus, innotescat, ut Nestoriana labes euidenter agnoscatur ab hominibus et pro sua malignitate merito respuatur, quæ sub prætextu fidei perfidiam insinuare non desinit et furore Iudaico pariter et errore tranquillitatem catholicæ ecclesiæ toto terrarum orbe diffusæ turbare contendit. et licet optime nouerim quod præcepta salubria nequissimi homines * hostiliter audeant suaque defendere consilia praua persistant, tamen omittenda non est quantalibet instructio propter eos qui non contentionis amore, sed quadam simplicitate falluntur, quia sæpe contigit ut adspirante deo ueritati commodent studium, quam⟨quam⟩ mendacio præbuere consensum.

2 memorati ergo beati Cyrilli scripta præsentia eundem Nestorium commonent ut unigenitum dei filium de patre natum ante omnia sæcula eiusdemque cuius est pater essentiæ, qui propter nostram salutem descendit et incarnatus est de spiritu sancto ex Maria uirgine, non audeat in duos diuidere nec solita calliditate coniunctionem quandam et societatem dei et hominis adseuerare nitatur, quæ uocabula nullam utriusque naturæ inseparabilem unitatem nec singularitatem personæ uel certe subsistentiæ filii dei ab eo prolatam significant, sed duo quædam uel plura potius sub hac istorum nominum occasione demonstrat sceleratamque diuisionem tam nefarii dogmatis conditor, quam eius impiissimi sectatores dignitate quadam et auctoritate nec non et relatione, sicut

I

11 synodociam *I* 12 quoddam *I* 13 adnixa *I* blasphemiæ *I* 14 eloquia *I* 16 doctores *I* fide *I* 12 *excidit* repellere *uel* amouere *uel* inpugnare 22 praua *scripsi* parua *I* 24 quamquam *scripsi* quam *I* qui *Labbé* 29 nulla *I* 31 prolata *I* 32 demonstrant *I*

ipsi desipiunt, conectere moliuntur. sed iam melius ista sæpe dicti patris adsertione pandantur beatitudini uestræ ** catholicæ pacem redintegrare propitius nosque in membris eius uestris precibus custodire dignetur.

EXPLC

INCIPIT EPISTVLA SANCTI CYRILLI ALEXANDRINI EPISCOPI DIRECTA NESTORIO QVONDAM CONSTANTINOPOLITANAE VRBIS EPISCOPO DVODECIM CONTINENS ANATHEMATISMI CAPITVLA

1 Domino sancto fratri Nestorio episcopo Cyrillus episcopus et quæ conuenit apud
Alexandriam synodus ex Ægyptia diocesi in domino salutem. Cum saluator noster
Mt. 10, 37 aperte pronuntiet dicens qui diligit patrem aut matrem super me, non est
me dignus, et qui diligit filium aut filiam super me, non est me dignus,
quid nos patiemur qui deposcimur a tua religione ut te super Christum saluatorem
omnium diligamus? quis enim nobis in die iudicii subuenire poterit aut quam satisfactionem
reperire poterimus, ita diuturnum silentium de prolatis a te contra eum
blasphemiis continentes? et si quidem te tantummodo læderes docens ista uel sentiens,
sollicitudo nobis minor existeret; cum uero totam scandalizaueris ecclesiam et fermentum
insolitæ prauitatis et nouæ hæresis miscueris in populis non tantum ibidem positis, sed
ubique consistentibus (nam tuarum expositionum libri per cuncta uulgati sunt), quæ
super nostro silentio ratio ultra uel excusationis sermo sufficiat aut quomodo non necesse
Mt. 10, 34. 35 sit meminisse Christi domini sic dicentis: non putetis quod uenerim pacem
mittere in terram, sed gladium; ueni enim separare hominem aduersus
patrem suum et filiam aduersus matrem suam? nam cum læditur fides,
parentum reuerentia uelut inutilis et periculosa despicitur et amor erga filios fratresque
Hebr. 11, 35 uitatur, ad postremum super ipsam uitam mors potius a piis uiris eligitur, ut meliorem
resurrectionem, sicut scriptum est, consequantur.

2 Ecce itaque te simul cum sancta synodo, quæ apud amplam urbem Romam congregata est præsidente sanctissimo et uenerantissimo fratre et consacerdote nostro Cælestino episcopo, his scriptis iam tertio conuenimus, consilium dantes ut te a tam prauis abstineas distortisque dogmatibus, quæ et sentire cognosceris et docere, recipias

I

2 pandatur *I* beatitudini *in* beatitudinis *corr. I* *lacunam statui, e. g. supplendo* deus uero ecclesiæ

Epistula Græce extat in V 6 S 13 A 23 [*L III 395—410 = M IIII 1068—1084*]. *alia uersio habetur in Collectione CT 8, quacum cohærent eae quæ in Collectione Veronensi et in Gestis Concilii quinti leguntur.*

IBsPW, H [= αβγδεζ]

5—7 INCIPIT [*om. P*] EPISTVLA [EPISTVLA SYNODICA *P*] SCI CYRILLI — CAPITVLA *IP* INCP EPSL CIRILLI EPI ALEXANDRINI DIRECTA AD NESTORIVM *B* *deest inscr. in s, de WH cf. præfationem* 8/9 Domino — salutem] Cyrillus Alexandrinus episcopus et synodus quæ conuenit apud Alexandriam Nestorio domino sancto et fratri *s* 8 domino — fratri *IB* religioso et [ac *ex* a *corr. W om.* ζ] deoamabili consacerdoti *PWH* episcopo *I om. BPWH* episcopus *om. PWH* et] uel *WH* 9 alexandriam *P* alexandrinam *IB* efesum *WH* synodum *IB*α ex — domino *om. B* ex — salutem *om. WH* 10 dicens *I om. PBsWH* et qui *s* 11 et qui — dignus *om. Bs*γ 13 quid *WH* diem *W*β subuenire poterit *IBs* proderit *PWH* 13/14 satisfactione *PB* 14 ita] propter tam *WH* diuturno silentio *B* de *om. Bs* 15 continentes *om. WH* te] de *B* 16 et fermentum] efferutum *I* 17 prouitatis *I* non *IBs* nec *PWH* 18 existentibus *s* expositionem *B* per] pro *W om. I* cunctum — sunt orbem *Bs* quæ *om. W*αδε 19 super] pro *W* per *H* ratio ultra *Ps* αγδ[corr]εζ oratio ultra *W*δ ultra *I*β ratio *B* 20 sic *om. W* 21 terra *BP* terram non ueni pacem mittere αγεζ 23 despicitur] adipiscitur *B* 24 postremum *IBs* postremum etiam *PWH* 26 te *om. W*ζ sco *W*βζ synodus *I* 26/27 congregatam *P* 27 et uenerantissimo *om. I*α uenerandissimo *Ps* 28 scriptis] scriptis synodicis te *WH* te *om. PWH* 29 abstineat *P* distortis *P* dignosceris *s* respicias *B*

uero fidem rectam ecclesiis per beatissimos apostolos et euangelistas ab initio traditam, qui et oculis inspexerunt et ministri uerbi fuisse monstrantur. quod si hoc religio Lc. 1, 2 tua facere distulerit iuxta dilationem litteris præfinitam sanctissimi et uenerantissimi Coll. Veron. 2 consacerdotis nostri Romanæ præsulis ecclesiæ Cælestini, scias te nullam sortem habere nobiscum nec locum aut conloquium cum dei sacerdotibus et episcopis obtinere. non enim fas est contemnere nos ecclesias ita turbatas et scandalizatos populos fidemque rectissimam uiolatam, dissipatum quin etiam gregem quem custodire debueras, si quidem iuxta nos amator recti dogmatis extitisses sanctorum patrum uestigia pia consectans. omnes itaque quos propter fidem tua religio a communione remouit aut ab ordine suo deposuit laicos et clericos, in nostra communione recipimus. non enim iustum est eos tuis decretis obprimi qui nouerunt recta sentire, qui etiam bene facientes tibi prudentissime restiterunt; hoc idem namque in epistula quam misisti ad præsulem amplæ Coll. Veron. 3, 2 Romæ sanctum et coepiscopum nostrum Cælestinum significare curasti. non autem sufficit tuæ religioni solummodo fidei symbolum confiteri quod expositum est per idem tempus sancti spiritus largitate a uenerando et magno concilio apud Nicæam congregato (hoc enim nec intellexisti nec recte interpretatus es, quin immo peruerse, licet sono uocis eadem uerba protuleris), sed consequens est et iureiurando fateri te quod anathematizes quidem tua polluta et profana dogmata, sentias autem et doceas quæ nos uniuersi siue per Orientem seu per Occidentem episcopi et magistri præsulesque populorum credimus et docemus. epistulis autem ab Alexandrina tuæ religioni directis ecclesia consensum præbuit tam ea quæ apud urbem Romam conuenit sancta synodus, quam etiam nos omnes uelut recte inreprehensibiliterque conscribtis. subdidimus autem his nostris litteris quæ te sentire oporteat et docere et a quibus abstinere conueniat. hæc est enim fides catholicæ et apostolicæ ecclesiæ, cui cuncti consentiunt orthodoxi per Orientem Occidentemque pontifices.

3 Credimus in unum deum patrem omnipotentem [omnium uisibilium et inuisibilium conditorem; et in unum dominum Iesum Christum, filium dei, natum de patre unigenitum, hoc est de substantia patris, deum ex deo, lumen ex lumine, deum uerum ex deo uero, natum, non factum, omousion patri, hoc est unius cum patre substantiae, per quem omnia facta sunt in cælo et in terra, qui propter nos homines et propter nostram salutem descendit et incarnatus est et homo factus, passus est et resurgens tertia die ascendit in cælos, unde uenturus est iudicare uiuos et mortuos; et in spiritum sanctum.

Eos autem qui dicunt »erat tempus quando non erat« et »antequam nasceretur, non erat« et quia ex nullis extantibus factus est, aut ex alia substantia uel essentia

---

IBsPW, *H* ⌊= αβγδεζ, *inde a* 26 *accedit* η]

3 dilectionem *Bs*β præfinitum *I* uenerandissimi *IPs* 4 romani *B* 6 est fas est *P* conterere *W* contere δ conteri αδ*corr*ε et ecclesias *B* 6/7 rectissimamque fidem *B* 7 dissipatam *W*β uel dissipatam *Bs* si quidem *PWH* et *IBs* 8 amatores *I* recte *B* extitisses et *I* extetisse *W*β 9 tuam *P*βδ, *corr.* δ a suo ordine *I* 10 recipimus *Bs*β recepimus *IPW*αγδεζ enim *om. I* 12 epistulam *B* misi *W* praesulemplæ *I* 14 religione *B* religionis *W*βδ 15 et magno *om. Bs* niciam *I* 16 sonu *B* 17 eadem *IPWH* ea *Bs* sed nec *P* et iureiurando] ἐγγράφως καὶ ἐνωμότως *Γ* anathematizis *P* 18 quidem tua [tua *om. W*] polluta *PWH* fidem tuam pollutam *IBs* profanam *B* sentias autem *PWH* sentias *Bs* qua sentis *I* 19 siue per] seu per ζ super β per *W*αγδε 20 epistula *B* alexandrina *IsW*γδ alexandrina æclesia *B* alexandria *P*αβεζ directa *B* ecclesia *sPWH* ecclesiæ *IB* 21 eam *W*δ, *corr.* δ *in mg.* 22 interprætabiliterque *I* 23 litteris nostris *s* litteris *om. W*αγδε quæquæ *B* te *om. s*β et a] ea *W*δ ea a αε et ea a γ 24 est *om. W*δ, *corr.* δ et apostolicæ *om. WH* eclesia *I* 25 orthodoxis *W* super *W* superiori δ, *in* per *corr.* δ *in mg.* et occidentemque *W* 26 — p. 238, 2 omnium — ecclesia *PWH* et cetera *IBs* *ipsum Dionysii exemplar, ni fallor, secuti* 29 patris *W*αγδε 32 inde *WH* est *om. W*δζη

dicentes esse aut conuertibilem et commutabilem filium dei, anathematizat catholica et apostolica ecclesia.]

Sequentes itaque per omnia sanctorum martyrum confessiones, quas loquente in eis sancto spiritu protulerunt, et intentioni quæ est in eorum intellectibus, æquis uestigiis inhærentes atque iter ambulantes regium, profitemur quod ipsum unigenitum dei uerbum, [deum] natum ex ipsa patris essentia, de deo uero deus uerus, lumen de lumine, per quem omnia facta sunt siue in cælis siue in terra, salutis nostræ causa descendens ad exinanitionem sese dignatus est inclinare, incarnatus autem et homo factus, id est carnem de uirgine sancta suscipiens eamque propriam faciens, natiuitatem nostram ex uulua sustinuit, homo de muliere procedens nec quod erat, abiciens, nam licet factus sit in adsumptione carnis et sanguinis, tamen etiam sic quod erat, deus natura scilicet et ueritate persistens. nec carnem itaque dicimus in naturam deitatis esse conuersam nec in substantiam carnis ineffabilem dei uerbi essentiam conmutatam.
Mal. 3, 6 inconuertibilis etenim est et inconmutabilis idemque ipse iuxta scripturas iugiter permanens. uisus est autem et paruulus, sed positus adhuc in cunabulis et in sinibus genetricis uirginis constitutus uniuersam creaturam replebat, ut deus genitori suo indiuisus existens; quod diuinum est enim, sine quantitate et sine mole cognoscitur nec
4 ullis terminis continetur. unitum ergo carni uerbum dei secundum subsistentiam confitentes, unum adoramus filium et dominum Iesum Christum, non seorsum ponentes et determinantes hominem et deum uelut inuicem sibi dignitatis et auctoritatis unitate coniunctos (hoc enim nouitas uocis est et aliud nihil) nec item Christum specialiter nominantes deum uerbum quod ex deo est, nec alterum similiter Christum specialiter qui de muliere natus est, sed unum solummodo Christum dei patris uerbum cum propria carne cognoscimus. tunc enim etiam iuxta nos unctus est, quamuis spiritum dignis
Ioh. 3, 34 ipse contulerit et non ad mensuram, sicut beatus euangelista Iohannes adseruit. sed nec illud dicimus quod dei uerbum uelut in homine communi, qui de sancta uirgine natus est, habitarit, ne deum homo Christus habitatorem possidere credatur. quam-
Ioh. 1, 14 uis enim uerbum habitauerit in nobis et dictum sit in Christo habitare omnem plenitu-
Col. 2, 9 dinem deitatis corporaliter, attamen intellegimus eum quod caro factus, non sicut in sanctis habitare dicatur, nec talem in ipso habitationem factam definire temptauimus; sed unitus iuxta naturam nec in carnem penitus commutatus, talem sibi fecit habitationem
5 qualem et anima hominis habere creditur ad proprium corpus. unus igitur est Christus filius et dominus, non uelut coniunctionem quamlibet, ut in unitate dignitatis et auctoritatis, hominis habentis ad deum; non enim potest unire naturas sola dignitatis

---

IBsPW, *H* [αβγδεζη]

1 dicunt *WH* et commutabilem *Pζη* commutabilemque *W* uel commutabilem *αγδε* *om.* *β* dI filium *Wβγζη* 3 omnium *Wδ* martyrum *IBs* patrum *PWH* = *Γ*, *sed om. in quibusdam codd.* 4 s̄pu s̄co *BWδ* 5 quod *om.* *sγ* 6 dm̄ natum *IBs* ds̄ natus *P* natum *WH* essenentia *P* substantia *W* 7 saluti *W* 8 exinationem *Ps* se *Wβδ* incarnatus] natus *Wαγδε* inclinatus *β* 9 factus est *B* suspiciens *P* 12 ita *B* 13 in *om.* *WH* carnis — essentiam *om.* *I* 14 inconuertibiles *I* enim *WH* inmutabilis *B* 15 sed positus *IP* sed et positus *Bs* positus atque [*in* que *corr.* *W*] *Wαδε* positus *βγζη* adhunc *P* *om.* *Wαδ* in[2] *om.* *Wαδε* 16 constitutos *B* 18 unitum *om.* *W* unitum — carni *om.* *αδε* carne *I* subsistentiam *sPWεζη* substentiam *B* substantiam *Iαβγδ* 19 et *om.* *P* seorsim *s* potentes *B* 20 et determinantes *om.* *Bsζη* 21 coniunctum *αβγε* adiunctum *ζη* 24 cunctus *Wβδ*, *corr.* *δ*, iunctus *α* 25 iohannis *IBP* 26 in *om.* *Wαβδε* 27 nec *W* 28 habitauerat *W* habitare in x̄p̄o *W* x̄p̄m *I* omnem] hominem, *in* homine *corr.* *W* 29 et tamen *Wαβδε* tamen *γζη* 30 dicitur *P* temptabimus *Iαγ* 31 unitas *Iζ* unitum *P* 32 animam *Bγ* est igitur *B* 33 et dn̄s *PWH* [= *Γ*] dn̄s noster *IBs* coniunctione qualibet *I* ut *IB* aut *s* et *P* *om.* *WH* in *om.* *Bs* unitatem *s* 34 hominis *om.* *W* natura *Wζη* naturam *αγδε*

æqualitas. denique Petrus et Iohannes æqualis sunt alterutrum dignitatis, propter
quod et apostoli et sancti discipuli esse monstrantur; uerumtamen uterque non unus
est. nec iuxta conlationem uel conexionem modum coniunctionis aduertimus (hoc
enim ad unitatem non sufficit naturalem) nec secundum participationis affectum, sicut
nos etiam adhærentes domino unus cum eo spiritus sumus, immo potius coniunctionis 1 Cor. 6, 17
nomen euitamus, tamquam non existens idoneum quod significet unitatis arcanum.
sed neque deum aut dominum Christi uerbum dei patris adserimus, ne iterum mani-
festius in duo diuidamus unum Christum filium et dominum et in crimen sacrilegii
reccidamus, deum illi se ipsum facientes et dominum. unitus quippe, sicut superius
diximus, deus uerbum carni secundum subsistentiam, deus quidem est omnium et domi-
natur uniuersitati, uerumtamen nec seruus est sibi ipse nec dominus, quia ineptum est
uel potius impium hoc sentire uel dicere. quamuis enim deum suum patrem dixerit, Ioh. 20, 17
cum deus sit etiam ipse natura et de illius essentia, tamen nullatenus ignoramus quod
manens deus, homo quoque factus sit, qui sub deo iuxta debitam legem naturæ humani-
tatis existeret. ipse uero sibi quomodo uel deus poterit esse uel dominus? ergo
sicut homo quantum decenter exinanitionis mensuræ congruit, sub deo se nobiscum
esse disseruit. hoc etiam modo sub lege factus est, quamuis ipse promulgauerit Gal. 4, 4
6 legem et legislator ut deus extiterit. cauemus autem de Christo dicere »propter Loofs, Nestor.
adsumentem ueneror adsumptum et propter inuisibilem adoro uisibilem«. horrendum p. 262, 3. 4
uero super hoc etiam illud adicere »is qui susceptus est cum eo qui suscepit, connun- ibid. 11. 12
cupatur deus«. qui enim hæc dicit, diuidit iterum in duos Christos eum qui unus
est, hominem seorsum in parte et deum similiter in parte constituens. euidenter
enim diuidit unitatem, secundum quam non alter cum altero coadoratur aut connun-
cupatur deus, sed unus intellegitur Christus Iesus filius dei unigenitus, una seruitute
cum propria carne uenerandus. confitemur etiam quod idem ipse qui ex deo patre
natus est filius unigenitus deus, licet iuxta naturam suam expers passionis extiterit,
pro nobis tamen secundum scributuras carne perpessus sit et erat in crucifixo corpore, 1 Petr. 4, 1
propriæ carnis inpassibiliter ad se referens passiones. gratia uero dei pro om- Hebr. 2, 9
nibus gustauit mortem, tradens ei proprium corpus, quamuis naturaliter ipse uita Ioh. 11, 25
sit et resurrectio mortuorum. nam ut mortem ineffabili potentia proculcaret ac
primus in sua carne primogenitus ex mortuis fieret et primitiæ dormientium uiamque Col. 1, 18
faceret humanæ naturæ ad incorruptionis recursum, gratia dei, sicut supra dictum est,

---

18/19 *Cyrill. adu. Nestor. 2,12 = Exc. Eph. VIII. XV*
20/21 *cf. Cyrill. l. c. Exc. Eph. XV*
IBsPW, H [αβγδεζη]

1 iohannis *P* æquales *IPW*αβδεζ, *corr.* δ 2 monstrentur *s* 3 nec iuxta *om. s* nec *om. B* connexionis *B* modum *om. s* hæc *s* 4 effectum *W*αγδεζ 6 nomine uitamus *BW* tam *BW*δ tamen αε non *om. B* exsistentes *B* 7 Christum *s* ne] sed *W*αδε, *corr.* δ 8 et[2]] credimus ne *Bs* crimine *B* 9 incidamus *s* ille se *in* illum esse *corr. W* facientis *s* fatentes *W* 10 carnis *B* 10/11 dominatum *I* dominator *sWH* 11 uniuersitatis *BsWH* est[1]] et *I* 12 uel[1]] nec *W* quasuis *P* 12/13 patrem — etiam *om. W*αδε 13 sit *om. B* ipsa *BW* de *om. W*δε 14 sit] est *Bs* lege *P* natura *IB* 15 quomodo *PWH om. IBs* 16 exininationis *I* mensura *B* congruet *B* se *om. W* 17 deseruit *BW*αδε asseruit γζη modo] quomodo *W*δ decreuit quomodo αε 18 exsisteret *W* 19 uenero *IB* 20 adicere is *IP* adieceritis *B* adiicitis *s* dicere is [*siue* his] *WH* 20/21 connuncupatur *P*η quod nuncupatur *IBs* non nuncupatur *W*αδεζ nuncupatur βγ 21 unus] nunc *I* 22 est et *W* partem *IB* partem *B* 23 diuidit *Bs* diuidet *I* denegat *PWH* [= *Γ*] secundum *PWH om. IBs* qua *s* non *om. W*α cum] ab *B* adoratur *W*β 23/24 connuncupatur *PWH* quod nuncupatur *IBs* 24 dī filius *I* 25 patrem *I* 26 filius natus est *P* exper *IB*, *corr. I*, ex persona [personam ε] *W*αδε 27 carne *om. I* carnem *W*αγδ crucefixo *I*β corpore *om. B* 28/29 hominibus *W*αδε 29 ei *om. W*γ et αβδζ 31 prius *W*αγδεζη et *om. Bs*

pro omnibus gustauit mortem et tertio die resurgens spoliauit infernum. idcirco
1 Cor. 15, 21 quamuis dicatur quod per hominem facta sit resurrectio mortuorum, tamen intellegimus hominem factum uerbum quod ex deo est, et per ipsum mortis imperium fuisse destructum; ueniet autem temporibus præfinitis, sicut est unus filius et dominus,
Act. 17, 31 in gloria patris, ut iudicet orbem terrarum in æquitate, sicut scriptura testatur.

7 Necessarie igitur et hoc adicimus. adnuntiantes enim secundum carnem mortem unigeniti filii dei, id est Iesu Christi et resurrectionem eius et in cælis ascensionem pariter confitentes, incruentam celebramus in ecclesiis sacrificii seruitutem, sic etiam ad mysticas benedictiones accedimus et sanctificamur, participes sancti corporis et pretiosi sanguinis Christi omnium nostrum redemptoris effecti, non ut communem carnem percipientes, quod absit, nec ut uiri sanctificati et uerbo coniuncti secundum dignitatis unitatem aut sicut diuinam possidentis habitationem, sed ut uere uiuificatricem et ipsius uerbi propriam factam. uita enim naturaliter ut deus existens, quia propriæ carni unitus
Ioh. 6, 53 est, uiuificatricem eam esse professus est, et ideo, quamuis dicat ad nos amen amen dico uobis, nisi manducaueritis carnem filii hominis et biberitis eius sanguinem, non tamen eam ut hominis unius ex nobis existimare debemus (quomodo enim iuxta naturam suam uiuificatrix esse caro hominis poterit?), sed ut uere propriam eius factam, qui propter nos filius hominis et factus est et uocatus.

8 Eas autem uoces quas saluator noster in euangelio protulit, non in duabus subsistentiis aut personis omnino partimur. non enim duplex est unus Christus et solus, quamuis ex duabus diuersisque rebus ad unitatem cognoscatur indiuiduam conuenisse, sicut homo quoque, ex anima constans et corpore, non duplex potius, sed unus est ex utroque. humanas ergo et diuinas insuper uoces ab uno Christo dictas animaduertentes
Ioh. 14, 9 recte sentimus. cum enim deo dignissime loquitur de se ipso qui me uidit, uidit
Ioh. 10, 30 et patrem et ego et pater unum sumus, diuinam eius intellegimus ineffabilemque naturam, secundum quam unum est cum patre suo propter unam eandemque sub-
Hebr. 1, 3 stantiam, imago et character splendorque gloriæ eius existens. cum uero humanæ
Ioh. 8, 40 naturæ mensuram nullatenus inhonorans Iudæos adloquitur nunc me quæritis occidere, hominem qui ueritatem uobis locutus sum, item non minus eum qui in similitudine et æqualitate patris est, deum uerbum etiam in mensuris humanitatis eius agnoscimus. si autem necessario creditur quod natura deus existens factus sit caro, immo potius homo animatus anima rationali, quæ causa est ut in eius quilibet uocibus erubescat, si eas homine dignas effatus est? quod si sermones homini congruentes abicit, iuxta nos hominem fieri quis coegit? cum uero se propter nos ad exinanitionem spontaneam misericorditer inclinarit, quam ob causam dignos exinanitione

---

IBsPWH [= αβγεδ, ζ (*desinit in* 35 spontaneam), η]

1 tertia *H* *præter* β expoliauit *W*αγδε 4 unus est *I*δ 5 sic *B* 6 necessaria *B* 8 seruitutem *IPWH* ueritatem *Bs* 9 benedictionis *B* 10 n̄rorum *sW*αγδε non ut *PWH* sicut *IBs* 12 possidentes *B*βδζ, *corr.* δ ut *om.* *B*γζη 13 propria carne *B* 14 est *om.* *s* uiuificatricem — est *om.* *Bs* amen *om.* *B* 16 eam *om.* *Bs* æstimare *F*δ stimare β 17 enim *PWH* nihil *IBs* ut *om.* *Bs* 17/18 proprium — factum *s* 18 est *om.* *W*δ uocatur *Bs* 19 euangelio *IBs* euangeliis *PWH* [= *Γ*] duobus *B*β 20 patimur *Bs*γε 21 diuersis qua *I* cognoscetur *W*δ cognoscitur αγε indiuiduo *W* cognouisse *W*βδ, *corr.* δ *in mg.* 23 ergo insuper *W* et *om.* *W*αδε, ac *superscr.* δ ad *B* 24 recte *om.* *Bs* deo] de duo *in* de deo *corr.* *W* de deo β duo δ de duobus αγε uidit uidit *IPW*δζη uidet uidet *Bs* αγδ[corr]ε 25 ego pater *P* ineffabilemque intelligimus *s* 26 natura *B* quam] quod *B* eademque *BPW*βεζη 28 ignorans *WH* adloquitur dicens *W* 29 ueritate *I* loquitur *W* iterum *B* 30 similitudinem *B*βγ æqualitatem *B*βγ æquitate *P* uerum *W*αγδεζη 31 quo *W*δ, *corr.* δ 32 rationabili *W* ut *om.* *W*δ quelibet *B* qualibet *W* 33 erubescat *in* erubescas *corr.* *W* dignus *B* effectus *IB* es *W* quod *PWH* quæstio *IB* *om.* *s* homine *B* 35 inclinarit *IPs* inclinauerit *W*αγδε inclinaret *I*[corr]*B*βη dignus *B* examinatione *W*α examinationem ε

sermones effugerit? uni igitur personæ cunctas eius in euangelio uoces adscribimus,
uni subsistentiæ uerbi scilicet incarnati, quia unus est dominus Iesus Christus, ut
9 scribtum est. appellatum uero apostolum et pontificem confessionis nostræ tam- 1 Cor. 8, 6
quam sacrificantem deo et patri fidei nostræ confessionem, quæ a nobis ipsi et per ipsum Hebr. 3, 1
deo et patri incessanter offertur, iterum eum dicimus qui ex deo est secundum naturam
filius unigenitus, nec homini præter eum alteri sacerdotii nomen et officium deputamus.
factus est enim mediator dei et hominum et reconciliator ad pacem, semet ipsum deo 1 Tim. 2, 5
et patri pro nobis offerens in odorem suauitatis. ideoque dicebat: sacrificium Eph. 5, 2
et oblationem noluisti, holocausta et pro peccato non tibi placuerunt; Hebr. 10, 5-7
corpus autem perfecisti mihi. tunc dixi: ecce uenio. in capite libri
scriptum est de me, ut faciam, deus, uoluntatem tuam. obtulit enim
proprium corpus non pro se, sed pro nobis in odorem suauitatis. nam qua pro se
oblatione uel sacrificiis indigeret ab omni peccato liber ut deus existens? quod si
omnes peccauerunt et egent gloriam dei secundum hoc quod sumus ad muta- Rom. 3, 23
bilitatis excessum proniores effecti et peccatis ægrotauit humana natura, ipse uero non
ita ideoque nos gloria eius euincimur, cur erit ultra iam dubium quod agnus uerus propter
nos et pro nobis sit immolatus? qui dicit autem quia semet ipsum tam pro se quam
pro nobis obtulerit, nullatenus impietatis crimen effugiet, cum nihil prorsus iste deliquerit
nec ullum fecerit omnino peccatum. qua igitur egeret oblatione, nullo suo extante
10 facinore pro quo, si esset satis admodum conuenienter, offerret? de spiritu quoque
cum dicit ille me glorificabit, hoc rectissime sentientes unum Christum et filium, Ioh. 16, 14
non uelut alterius egentem gloria, confitemur ab spiritu sancto gloriam consecutum,
quia spiritus eius nec melior nec superior illo est. sed quia mira opera faciens ad
demonstrationem suæ deitatis uirtute proprii spiritus utebatur, ab ipso glorificari dicitur,
quemadmodum si quis de hominibus adseueret quod uirtus sua uel disciplina quaelibet
unumquemque clarificet. quamuis enim in sua sit subsistentia spiritus et eius in-
tellegatur in persona proprietas iuxta id quod spiritus est et non filius, attamen alienus
non est ab illo. nam spiritus appellatus est ueritatis et ueritas Christus est, Ioh. 16, 13
unde et ab isto similiter sicut ex deo patre procedit. denique hic ipse spiritus etiam
per sanctorum manus apostolorum miracula gloriosa perficiens, dominum glorificauit
Iesum Christum, postquam ascendit in cælum. nam creditus est Christus, natura
deus existens, per suum spiritum uirtutes efficiens ideoque dicebat: de meo accipiet Ioh. 16, 14

IBsP, *WH* [= αβγδεη]
1 sermonis *B* effugiret *B*β cuncta *W*αγδε uoces *om.* *W*αγδε adscribemus *W*δ 2 substantiæ *W*αβγδε scilicet et *I* 3 et *om.* *W*αγδε 4 sacrificante *IW* quam *I* ipsis *WH* per *om.* *W*βδη, *corr.* δ 5 incensanter *BP*γ eum] enim *W* est *om.* *WH* 6 alteris sacerdotiis *W* 7 reconciliatur *B*β 8 afferens *I* dicebat *PWH* *om.* *IBs* 9 et *om.* *WH* *præter* α *ubi omittuntur* holocausta — placuerunt, *et* ε pro *om.* *I* 10 perfecti *W* 11 ds̄ *PW*αβγε *om.* *IBs*δη 12 proprium *PWH* primum *IBs* 12/13 quam — oblationem *IB* 13 sacrificiis *IP* sacrifitium *B* sacrificio *sWH* indiget *P*β 14 egerunt *W* gloriam *IPB*αβε gloria *sW*γδη 15 proniores *BsWH* pruniores *P* prouocares *I* 16 ideoque nos] idoneosque *W* gloriæ *W*δ euincimusr *I* euincimus *P* euicimus αε efficimur δ egemus γ currerit *I* propter] pater *I* 16/17 propter — et *om.* *WH* 17 immolatos *B* semet *om.* *W*αδε se γ 18 crimine *W*[n *superscr.*], β crimina αε effugiet et *W*β iste *om.* *W*δ 19 faceret *B* quia *W*αγδε egerit *B* egerat *W*αδε oblationes *W*αε oblationis β oblationes suas δ oblatio γ excitante *I* 20 quos *in* quibus *corr.* *W* si esset] gessit *W* conueniente *W* 21 glorificabit *Bs*η glorificauit *IPW* clarificabit αγε clarificauit βδ 22 gloria *sW*αγδη gloriam *IB*βε gloriae *P* a *s* 23 illo *IBs*η ipso *PWH* mira] humana *W*αγδε 24 propria *B* ipsa *I* 25 quemadmodum — hominibus *om.* *W*αγδ adseueret] a se ueniret *W*δ a se uenire αε *om.* γ uel *om.* *W* quælibet *PW*βγδ quemlibet *IBs*αεη 26 unum *s* subsistentia *IP*δ substantia *BsW*αβγεη et *om.* *W*βδ 28 nam] enim *I* es *P* ueritas *W* 30 dm̄ *Bs*αη

et adnuntiabit uobis. nequaquam uero participatione alterius idem spiritus
sapiens aut potens dicitur, quia per omnia perfectus est et nullo prorsus indigens bono.
I Cor. 1, 24 nam paternæ uirtutis et sapientiæ, id est filii spiritus creditur et ideo ipsa re et sub-
sistentia uirtus et sapientia conprobatur.

11 Igitur quia deum carni unitum iuxta subsistentiam sancta uirgo corporaliter
peperit, idcirco eam dei genetricem esse profitemur, non quod uerbi natura existendi
Ioh. 1, 1 principium de carne sortita sit (erat enim in principio uerbum et deus erat
uerbum et uerbum erat apud deum et ipse est conditor sæculorum, patri coæternus
et uniuersitatis creator), sed quod, ut superius diximus, iuxta subsistentiam sibimet
uniens humanam naturam, natiuitatem sustinuerit ex ipsa uulua corpoream, non quod
eguerit necessario aut propter suam naturam natiuitate ista, quæ est in extremis sæculi
facta temporibus, sed ut ipsas benediceret substantiæ nostræ primitias et dum eum
carni unitum mulier edidisset, illa quæ aduersus omne genus humanum maledictio
fuerat prolata, desineret nec iam morti nostra corpora destinaret, illud quoque quod
Gen. 3, 16 dictum est in tristitia paries filios, ipse dissoluens, uerum esse monstraret quod
prophetæ uoce prædixerat absorta est mors in uictoria et iterum abstulit deus
omnem lacrimam ab omni facie. propter hanc etenim causam dicimus eum
Ioh. 2, 1. 2 dispensatorie et ipsis benedixisse tunc nuptiis, cum in Canan Galilææ cum sanctis uocatus
apostolis adesse dignatus est.

12 Hæc sapere sumus edocti a sanctis apostolis et euangelistis et ab omni scriptura diuinitus inspirata nec non et a beatis patrum confessionibus ueritate subnixis; his omnibus etiam tuam religionem concordare et præter aliquem dolum uel finctionem consentire iam conuenit. quæ uero religioni tuæ anathematizare necesse est, huic epistulæ nostræ subiecta sunt; quod si minime, eisdem subiectam sententiam consequeris.

I Si quis non confitetur deum esse ueraciter Emmanuhel et propter hoc ipsum dei
genetricem sanctam uirginem (peperit enim carnaliter uerbum quod ex deo est secundum
Ioh. 1, 14 quod scribtum est et uerbum caro factum est), anathema sit.

---

25 — p. 244, 15 *Capitulorum uersionis Dionysianae præter formam genuinam in IBsζη seruatam extant duæ recensiones plus minus mutatæ uel correctæ, altera* (1) *in Collectione Palatina 37* [Π], *quacum arte cohæret ea quæ extat in Collectione codicis Vaticani* [L^{α} L^{β} L^{γ}] *et in Hadriana aucta* [H^{d} H^{e} H^{g}], *altera* (2) *in Collectione Palatina 56* [*P*], *quam secuntur Collectio Hispana* [*W*] *et Hadrianæ codices aliquot* [αβγδε].

16 *pro Ies. 25, 8 reposuit Dionysius I Cor. 15, 54*

25—27. p. 243, 4—6 *adfert Iohannes Maxentius in libello fidei* [*t. IIII 2 p. 8. 5*]

IBsP, WH [= αβγδεη]

1 adnuntiauit *P* idem] id est *BW*β, *corr. B* spiritus] xps *W*β *corr. W* 3 ipsa *in* ipse *corr. B* re et] et *B* eius η 3/4 substantia *B*η subsistentiæ *W*δ*corr* substantiæ δ 5 qua *W*δ, *corr.* δ carne *W*δ, *corr.* δ 6 confitemur *Bs*η 7 enim *om. W* uerbum] ds *W om.* βδ, uerbum δ*corr* 8 est *om. W* coæternum *B* 9 ut αεη *om. IBsPW*βγδ 9/10 sibi metuens *W*δ *et* uniens *et* sibimet induens δ *in mg.* sibimet iungens αε sibimet uiuens γ 10 corpoream *P*η corporea *IBsW*αβγδε 11 aut] ut *W*δ *om. P*αγε natiuitas *W*δ iusta *I om. W*αγδε 13 carne *W* 14 desiniret *W* 15 dictu *I* 16 prædixerant *I* absorpta *s* es *W* uictoria tua *W* 17 facie eorum *s* enim *W*αγδε 18 dispensatori *s* ipsi *P* in *om. B* canan [chanan *B*β] *IBPW*β cana [chana *s*γ] *s*αγεη chanaan δ 21 subnexis [*in* subnixis *corr.*] ueritate *W* subnexis *B*γδ 22 tuam *om. W*αδε religionem tuam γδ*corr* uel finctionem *om. PW*αβγδε [= Γ] 23 iam conuenit *BP*βδ*corr*η conuenit *Is*αγ iam uenit *W*δ religioni tuæ *Bs*αγεη religionem tuam *PW*βδ religio tua *I* 24 quod si — consequeris *om. sPW*αβγδε subiectam *scripsi* subiectis *IB*η

*IBs*ζηΠ L^{α} L^{β} L^{γ} H^{d} H^{e} H^{g}

25 *inscr.* CYRILLVS EPISCOPVS DIXIT *IB*η ueraciter *IBs*ζη secundum ueritatem qui [eum qui *LH Max.*] est Π*LH Max.* propter] ob *LH Max.* ipso L^{γ} ipsam *sH* 26 est *IBs*ζη est carnem factum Π est carne factum *LH Max.* 27 et *om. BLH*

II Si quis non confitetur carni substantialiter unitum esse uerbum patris, unum quoque esse Christum cum propria carne et eundem ipsum sine dubio deum simul et hominem, anathema sit.

III Si quis in uno Christo diuidit substantias post unitionem, sola eas societate coniungens ea quæ secundum dignitatem est uel etiam auctoritatem aut potestatem, et non magis conuentu ad unitatem naturalem, anathema sit.

IIII Si quis duabus personis uel subsistentiis decernat eas uoces quæ tam in euangelicis quam apostolicis litteris continentur, uel etiam eas quæ de Christo a sanctis dicuntur uel ab ipso Christo de se ipso, et aliquas quidem ex his tamquam homini præter dei uerbum ⟨qui quasi⟩ specialiter intellegatur, adplicandas crediderit, aliquas uero tamquam deo dignas soli uerbo dei patris deputauerit, anathema sit.

V Si quis audet dicere Christum [hominem] ΑΝΘΡΩΠΟΝ ΘΕΟΦΟΡΟΝ, id est hominem deo utentem seu portantem, et non deum esse ueraciter dixerit, tamquam unicum filium per naturam, secundum quod uerbum caro factum est ⟨et⟩ participauerit
nobis similiter carne et sanguine, anathema sit. Hebr. 2, 14

VI Si quis dicit deum uel dominum esse Christi dei patris uerbum et non magis eundem ipsum confitetur deum et hominem simul propter quod u e r b u m c a r o f a c t u m Ioh. 1, 14
e s t secundum scribturas, anathema sit.

VII Si quis dicit tamquam in hominem Iesum deum uerbum fuisse operatum et unigeniti dignitatem tamquam alteri præter ipsum existenti tribuit, anathema sit.

VIII Si quis audet dicere adsumptum hominem coadorari cum deo uerbo oportere et connuncupari deum, tamquam alterum cum altero (adiectio enim unius syllabæ hoc cogit intellegi), et non magis una reuerentia ueneratur Emmanuhelem unamque ei glorificationem dependit iuxta quod uerbum caro factum est, anathema sit.

VIIII Si quis unum dominum Iesum Christum glorificatum dicit ab spiritu sancto, tamquam ab aliena uirtute, qua per eum uteretur, et ab eo acceperit efficaciam contra immundos spiritus, et per eum implesse diuina signa et non magis proprium eius esse spiritum dicat, sicut et patris, per quem signa operatus est, anathema sit.

IBsζηΠ L^{α} L^{β} L^{γ} H^{d} H^{e} H^{g}

1 carni ζηH^{d} carnis H^{eg} carne IBsΠ$L^{\alpha\gamma}$ carnem L^{β} subsistentialiter ζ unitum BζηLH unum IsΠ unitum H 2 et[1] *om.* LH 3 homine I 4 diuidet B unitatem LH *Max.* sola ea BsL^{α} solea $L^{\beta\gamma}$ sola H 4/5 coniungens — etiam IBs ζη conectens secundum dignitatem aut [aut *om.* Π] ΠLH *Max.* 5 auctoritate I aut potestatem [potestate Γ] Is aut potentiam ΠLH *Max. om.* Bζη *sicut quidam codd. Græci* 6 conuentum H unitate IL^{γ} 7 uel Is uel duabus Bζη aut ΠLH substantiis ΠLH in *om.* Π 8 quam in LH^{de} scriptis LH aut ΠLH de Christo *om.* LH 9 se *om.* Π hominis $L^{\alpha\beta}$ homines L^{γ} propter ζL^{γ} 10 qui quasi ΠLH *om.* IBsζη intellegatur *scripsi* intellegitur LH intellegi debent Π intellegat IBsζ *om.* η 11 dignas] decentes $L^{\beta\gamma}$ dicentes L^{α}H ducentes L^{β} dō H 12 xpm *ante* 13 et *coll.* ΠLH hominem — id est *om.* BLH hominem Isζη *om.* Π *deleui* ΑΝΘΡΩΠΟΝ ΘΟΦΟΝ Π ΑΝΘΡΩΠΟΝ ΕΟΦΟΝ I ΑΝΘΡΩΠΟΘΕΟΝΕΦΟΝ η ἀνθρωποθνέοφον s *om.* ζ 13 seu portantem *om.* LH seu] sea I non potius ΠLH ueraciter] secundum ueritatem ΠLH dixerit *om.* ΠLH 14 unum LH per naturam] qui naturaliter ΠLH est et LH est IBsζη *om.* Π participantem η 15 similiter nobiscum LH carnem et sanguinem LH 16 dei — uerbum] uerbum patris ΠLH et *om.* ζ 17 propter — est] tamquam uerbo carne facto Π$L^{\beta\gamma}$ tamquam uerbum carne factum L^{α}H *cf.* Γ 18 scripturam H 19 oparatum I inoperatum ΠLH 20 dignitate Π tribuendam esse Π tributam esse LH 21 coadorare B et] et conglorificari et B [= Γ] 22 coappellari B cum altero IsζηΠ in altero B [*uaria lectio in* Γ] alteri LH adiectio enim] adiectionem B adiectione ζ adiectio namque η sillabe id est con LH 23 agit B intellegit L^{β} H^{e} et] ut L ueneretur L ei *om.* BζηΠ 24 iuxta] secundum ΠLH uerbum quod I factum est caro L cara I 25 unum] eum qui unus est ΠLH dn̄s ihs xps Π dominum] dm̄ ζη dicit] esse ΠLH 26 ab aliena uirtute] aliena potentia ΠH alienam potentiam L et ab — contra] ab eo quem [que L^{α}] meruisse inoperari posse [posset H] aduersus ΠLH efficiam I 27 implere LH signa] digna I eius proprium I 28 sicut et patris *om.* LH patrem s

X Pontificem et apostolum confessionis nostræ factum esse Christum diuina scribtura
Hebr. 3, 1 Eph. 5, 2 commemorat; obtulit enim semet ipsum pro nobis deo patri in odorem suauitatis. si quis ergo pontificem et apostolum nostrum alium dixerit esse factum præterquam ipsum deum dei uerbum, quando factum est caro et secundum nos homo, sed quasi alterum præter ipsum specialiter hominem ex muliere, et si quis dicit quia pro se obtulit se ipsum oblationem et non magis pro nobis solis (non enim indiguit oblatione qui peccatum nesciuit), anathema sit.

XI Si quis non confitetur carnem domini uiuificatricem esse tamquam propriam ipsius dei uerbi, sed quasi alterius cuiuspiam præter ipsum, coniuncti quidem secundum dignitatem aut secundum quod solam diuinam inhabitationem habuerit, et non potius, ut diximus, uiuificatricem esse, quia facta est propria uerbi dei, cui omnia uiuificare possibile est, anathema sit.

XII Si quis non confitetur deum uerbum carne passum esse et carne crucifixum et mortem carne gustasse factumque primogenitum ex mortuis, secundum quod est et uita et uiuificator ut deus, anathema sit.

EXP. EPISTVLA $\overline{\text{SCI}}$ CYRILLI

13—15 *adfert Iohannes Maxentius l. c. p. 8, 31*

IBsζηΠ L^{α} L^{β} L^{γ} H^{d} H^{e} H^{g}

1 si quis pontificem *Bsζη* 1/2 $\overline{\text{xpm}}$ factum esse $\overline{\text{sca}}$ scriptura designat Π*LH* 1 sicut diuina *ζη* 2 enim] autem *LH*, *cf. Γ* se Π*LH* 3 ergo *om. LH* $\overline{\text{nrm}}$ et apostolum Π*LH* alium *om. LH* præterquam *Isζη*Π propter quod *B* 3/4 præterquam —uerbum] non ipso ex deo uerbo *LH cf. Γ* 4 sed *om. ζ* 5 et] aut *B* [= *Γ*] semet ipsum Π 6 in oblationem *s* oblatione *sζη*$L^{\alpha}H^{dg}$ oblationem *IB*Π$L^{\beta\gamma}H^{e}$ 7 nescit Π*LH* 9 quidem eidem *LH* quem eidem Π 10 aut] aut tamquam *LH* habitationem *s* 11 sicut dixi [dixit $L^{\alpha\beta}$] *LH*, *est uaria lectio in Γ* dixerimus *I* uerbo *Bsη* 13 passum esse carne *LH* passum carne *Max.* et crucifixum carne *H* crucifixum carne *Max. om. L* 14 carne *om. H* ex mortuis *om. LH* et *om. H* uitam *H* 15 et uiuificator *om. LH* ut] tamquam Π *Max.* quam *LH* 16 EXP. — CYRILLI *I de cetens* γ *p. 247,3.*

COLLECTIO SICHARDIANA

V = Codex Veronensis 59 s. VI
P = Codex Parisinus bibliothecæ armamentarii 341 s. XIII
s = Antidotum contra diversas omnium fere seculorum hereses. Basileæ mense Augusto MDXXVIII. Edidit Ioannes Sichardus
B = Codex Berolinensis 78 [= Philipps. 1671] s. VIIII
Π = Codex Palatinus 234 s. VIIII [Coll. Pal. 37]
M = Codex Montepessulanus 308
L = Collectio codicis Vaticani
- *α* = Codex Vaticanus 1342 s. VIIII
- *β* = Codex Barberinus 679 s. VIIII
- *γ* = Codex bibl. aedil. Flor. eccl. 82 s. X

H = Collectio Hadriana aucta
- *d* = Codex Vaticanus 5845 s. XI
- *e* = Codex Monacensis 14008 s. X
- *g* = Codex Vallicell. A 5 s. X

1 *Bs. Cyrilli epistula synodica ad Nestorium*
Cum saluator noster etc. *Est uersio Dionysii exigui*

EXPL̄ EPISTVLA CYRILLI EPISCOPI DIRECTA AD NESTORIVM CVM CAPITVLIS XII SVBDITIS INCIPIVNT CAPITVLA NESTORII HAERETICI BLASPHEMIARVM QVIBVS EPISTVLIS AD SE MISSIS A SANCTO CAELESTINO EPISCOPO ROMANAE VRBIS ET CYRILLO EPISCOPO ALEXANDRINO CONTRADICIT ET DISPVTATIONE GRAVISSIMA RESOLVENDO XII CAPITVLA FIDEI QVAE AD SE MISSA FVERANT REFELLIT

NESTORIVS DICIT

2 I Si quis eum qui est Emmanuhel, deum uerbum esse dixerit et non potius nobiscum deus, hoc est inhabitasse eam quæ secundum nos est naturam per id quod unitus est massæ nostræ, quam de Maria uirgine suscepit, matrem etiam dei uerbi et non potius eius qui Emmanuhel est, nuncupauerit ipsumque dei uerbum in carnem uersum esse, quam accepit ad ostentationem deitatis suæ, ut habitu inueniretur ut homo, anathema sit. Loofs, Nestoriana p. 211, 31-217, 6 Mt. 1, 23 Phil. 2, 7

II Si quis in uerbi dei coniunctione quæ ad carnem facta est, de loco in locum mutationem diuinæ essentiæ esse dixerit factam eiusque diuinæ naturæ carnem capacem dixerit ac partialiter unitam carni aut iterum in infinitum incircumscriptæ diuinæ naturæ coextenderit carnem ad capiendum deum eundemque ipsum natura et deum dicat et hominem, anathema sit.

III Si quis non secundum coniunctionem unum dixerit Christum, qui est etiam Em-

2 *Nestorii anathematismos post Cyrilli epistulam collocant Bs*; *cum Cyrillianis ita coniungunt ut illi anteponantur, sequantur Nestorii, et gestis sessionis quæ d. 22. m. Iul. 431 habita est, loco excerptorum ex Nestorii tractatibus inculcant LH*; *item cum Cyrillianis coniungit, sed addita refutatione catholici* Π, *cuius lectiones hic non omnes attuli*
Bs, *L* [= αβγ], *H* [= *deg*]
3 *B* [= η] *om. sLH*Π 4—7 NESTORII BLASPHEMIAE QVIBVS CYRILLVM ALEXANDRINVM REFELLIT *s* 4 INCIP̄[αβ INCIPIT *de*γ INCIPIVNT *g*] NESTORII BLASPHEMIARVM CAPITVLA *LH et similiter* Π 5/6 S̄C̄ĪS̄ CAELESTINO ROMANAE VRBIS ET CYRILLO ALEXANDRINO EPISCOPIS *LH et similiter* Π 6 GRAVISSIMA *B* BREVISSIMA *LH* 7 REPELLIT *H* 8 NESTORIVS DICIT *B om. s* NVNC EPISCOPI CYRILLI PRIORA POSVIMVS QVAE ROMANA ECCLESIA [ECCLESIA *om. H*] APPROBAVIT ET POSTERIORA NESTORII EX GRECO IN LATINVM VERSA [VERSO *H*] *LH et similiter* Π 9 *omni capitulo præponunt* NESTORIVS RESPONDIT *LH* uerum *Bs* 10 deum *s* inhabitare *H* ea *B* qui *H* nos] non *B*γ 11 massæ *om. Bs* qui *H* 12 sanctam uirginem nuncupauerit Π carne *BH* 13 ostensionem *H* [= Π] 15 uerbo *H* coniunctionem *BsLH* quæ ad] quem *dg* que *e* carne *B*β esse *H* loco *H* 16 mutatione *B* diuina *s* essentie *LH* [= Π] sententiam *B* sententia *s* dixerit esse *B* 17 partialiter *s*αβ patialiter γ*H* parualiter *B* partiliter Π carni *deleuerim* in *om. BH* infinite *H* circumscripte *H* incircumscriptam Π diuinæ *om. Bs* 18 coextenderit β quoextenderit αγ [= Π] cum extenderit *Bs* quod extenderit *H* ad capiendum Π accipiendum *BsLH* eundemque — deum *om. LH* dicit *B*

manuhel, sed secundum naturam, ex utraque etiam substantia tam dei uerbi quam etiam ab eo hominis suscepti in unam filii conexionem, quam etiam nunc inconfuse seruamus, minime confiteatur, anathema sit.

IIII Si quis eas uoces quæ tam in euangelicis quam in epistulis apostolicis de Christo, qui est ex utraque, conscriptæ sunt, accipiat tamquam de una natura ipsique dei uerbo temptat passiones tribuere tam carne quam etiam deitate, anathema sit.

V Si quis unum esse post adsumptionem hominis naturaliter dei filium audet dicere, cum sit Emmanuhel, anathema sit.

VI Si quis post incarnationem deum uerbum alterum quempiam præter Christum nominauerit, serui sane formam initium non habere cum deo uerbo et increatam, ut ipse est, esse dicere temptauerit et non magis ab ipso creatam confiteatur tamquam
Ioh. 2, 19 natura domino et creatore et deo, quam et suscitare propria uirtute promisit, soluite dicens ad Iudæos templum hoc et in triduo suscitabo illud, anathema sit.

VII Si quis hominem qui in uirgine creatus est, hunc esse dixerit unigenitum, qui ex
Ps. 109, 3 utero patris ante luciferum natus est, et non magis propter unitionem ⟨ad⟩ eum qui est naturaliter unigenitus patris, unigeniti appellatione confiteatur eum participem factum, Iesum quoque alterum quempiam præter Emmanuhel dicat, anathema sit.

VIII Si quis serui formam per se ipsam, hoc est secundum propriæ naturæ rationem colendam esse dixerit et omnium dominam et non potius per societatem qua beatæ et ex se naturaliter dominæ unigeniti naturæ coniuncta est, ueneratur, anathema sit.

VIIII Si quis formam serui consubstantialem esse dixerit spiritui sancto et non potius per illius mediationem, quæ est ad deum uerbum, ex ipsa conceptione habuisse dixerit coniunctionem, per quam communes non numquam in homines mirandas curationes exercuit et ex hoc fugandorum spirituum eueniebat esse potestatem, anathema sit.

X Si quis illum in principio uerbum pontificem et apostolum confessionis nostræ
Hebr. 3, 1 factum esse seque ipsum optulisse pro nobis dicat et non Emmanuhelis esse apostolatum dixerit oblationemque secundum eandem diuidat rationem ei qui uniuit, et ei, qui unitus ad unam communitatem filii, hoc est deo quæ dei, et homini quæ sunt hominis, deputans, anathema sit.

XI Si quis unitam carnem ex naturæ propriæ possibilitate uiuificatricem esse dixerit,
Ioh. 6, 64 ipso domino et deo pronuntiante spiritus est qui uiuificat; caro nihil prodest, anathema sit.

Bs, *L* [= αβγ], *H* [= *deg*]

1 sed *L* [= Π] *om.* *BsH* substantiam *LH* [= Π] 2 homini *B*β suscepit β*H* unam *LH* [= Π] una *Bs* conexione *Bs* 3 confitetur *Bs* 4 eas uocem γ eam uocem *H* tam *om.* *B* in *om.* *LH* [= Π] angelicis *H* in *om.* *LH* [= Π] 5 utraque *Bs* [= Π] utroque *LH* conscriptæ *LH* [= Π] scripta *Bs* sunt] sic *B* 5 deo *B* 6 carnem *B*α secundum carnem *s* deitatem *Bs* dignitate *LH* ueritate Π 9 deum] dn̄i *eg* 10 forma *B*αβ*H* increata *B* creatam α 11 esse] ipse *Bs* tamquam] quam *Bs* 12 naturam *BsLH* naturali Π dominum *Bs* creatorem *Bs*γ*H*, *corr.* *d* dm̄ *Bs*γ 13 ad Iudæos *om.* *Bs* 14 in uirgine creatus est *Bs* de uirgine et in uirginem creatus est *L* de uirgine creatus est in uirginem *H* de uirgine Π unigenitum dixerit *Bs* unigenitum qui] unigenitumque *H* 15 ad Π *om.* *BsLH* 16 patris *om.* *B* ingeniti *s* confitetur *Bs* 17 propter *B* emmanuhelem *LH* 18 per se ipsam *H* [= Π] pro se ipsa *B* pro se ipso *sL* 19 duxerit αβ*H* et non *Bs* dominum *B* domina γ qua· Π quam *BsLH* beata *Bs* et *om.* *H* 20 domini *Bs* naturæ *Bs* [= Π] natura αβ*H* naturam γ uenerantur *H* 21 forme *H* [= Π] esse dixerit *s* [= Π] dixerit esse *B* dixerit *LH* spm̄ scm̄ *LH* [= Π] 22 mediationem β mediatione α mediationis Π meditationem *Bs*γ*H* quæ *referas ad* coniunctionem et ex *Bs* ipso *H* *corr.* *d* habuisse] ubi esse *B* 23 quam Π quas *BsLH* et in *LH* miranda curatione *Bs* 24 fugandorum *LH* [= Π] curandorum *Bs* 26/27 apostolatum Π apostolum *BsLH* 27 eadem *B*α ei[2] *om.* *Bs* illi Π 30 unitatem γ*H*

Spiritus est deus, a domino pronuntiatum est; si quis ergo deum uerbum Ioh.4, 24
carnaliter secundum substantiam carnem factum esse dicat (hoc autem modo, inquit,
et specialiter custodite, maxime domino Christo post resurrectionem suam discipulis
suis dicente: palpate et uidete quia spiritus ossa et carnem non habet Lc. 24, 39
sicut me uidetis), anathema sit.

XII Si quis confitens passiones carnis, eas quoque tam uerbo dei tribuerit quam etiam carni in qua factus est, aut adhibuerit non discernens dignitatem naturarum, anathema sit.

3 *Bsη* INCIPIT EXEMPLAR EXPOSICIONIS FALSITATIS FIDEI NESTORII [*B*]

Eos qui nunc inprimis inbuuntur etc. *Est translatio symboli quod actioni de Charisio insertum legitur* [*A 76; III L 677—680 = M IIII 1348—1352*], *desumpta ex antiqua Gestorum Chalcedonensium uersione.*

4 INC̄ EPISTVLA S̄C̄I CYRILLI EPISCOPI ALEXANDRIAE AD EVOPTIVM EPISCOPVM AD EA QVAE A THEODORITO EPISCOPO CYRRI DICTA SVNT CONTRA ANATHEMATA

1 Cyrillus reuerentissimo et desiderantissimo fratri et consacerdoti Euoptio in domino
salutem. Legi quæ a tua sanctitate nuper scripta sunt, admiratusque sum nimis
adfectus et caritatis quæ est in Christo, germanitatem. oportere autem existimo et
nunc dicere quod est uere in libro Prouerbiorum scriptum: frater a fratre adiutus Prou. 18, 19
sicut ciuitas munita. et mihi uidetur caritatis causam omni fieri ratione dignam
apud scripturam diuinitus inspiratam et recte satis; nam plenitudinem legis habet Rom. 13, 10
et aliis uirtutibus præstat estque multo miraculo apud animas sanctorum. com-
pleri siquidem dicimus eam non in solis et puris uerborum prolationibus, sed rebus
ipsis testimonium proferentibus. sicut enim pretiosissimi lapides quos etiam Indicos
esse aiunt, non ex eo quod quispiam de eis aliquid narrat, sed in eo quod uidentur, in
admiratione sunt, eodem arbitror modo clara pulchritudo caritatis ostenditur, cum
2 ipsæ rerum perfectiones in omnibus eximiis causis testimonio conprobantur. hanc itaque
tua sanctitas uehementer exaltat sanctorum prudentiæ sequendo uestigia et illorum
bonæ gloriam uitæ in semet ipsa conplectens. suscepi etiam nunc ad satisfactionem
adfectus qui inest tuæ beatitudini, directum tomum, quem conposuisse dicitur contra
anathemata Theodoritus Cyrri (sic enim aiunt ciuitatulam nuncupari); legens autem
quæ ibi sunt posita, rettuli deo gratificos hymnos nec destiti etiam illud dicens: domine, Ps. 119, 2

---

4 *Græce extat in ea recensione et Solutionum* [*V 148*] *et apologiæ aduersus Theodoretum* [*V 167—169*] *quæ habetur in codicibus* Ψ. *eius partis quæ ad apologiam aduersus Theodoretum pertinet, altera uersio Latina extat in Collectione Palatina 40.*

Bs, *L* [= αβγ], *H* [= *deg*]

1 *praemittit* Et subiungit Π a domino] at non *s* 2/3 modo inquit et Π modo et *BsL* modo *H* modo = ν0ν 3 custodite *L* [= Π] custodire *H* custodit et *Bs* maxime *LH* [= Π] maxime in *Bs* suam *Bs om.* *LH* [= Π] 4 dicentem *Bs*β ossa et carnem *s*αγ*H* et ossa et carnem Π carnem et ossa *B*β 5 uidetis habere *H* [= Π] anathema sit *om.* Π 6 confidens *eg* eas *Bs* et has *LH* has Π tam *scripsi* tamquam *BsLH* dei *BsH* [= Π] deo α dm̄ β *om.* γ quam *B* quas *sLH* 7 aut *BsL* et *H* expliciunt capitula nestorii *subscr.* *B*

VPs

12. 13 *om.* *s* 12 alexandrini *P* 13 anathemata *V* XII anathemata ep̄le synodalis s. cirilli contra nestorium *P* 14/15 Cyrillus — salutem *VP* Cyrillus Alexandrinus Euoptio fratri et consacerdoti *s* 14 et desiderantissimo *om.* *P* 16 adfectu *V* 20 est quæ *V* hiis quæ *s* q̄ *P* multa miracula *P* 20/21 complentur *s* 21 discimus *P* puris] furiosis *P* 24 arbitror modo *s* arbitror modum *V* modo arbitror *P* 26 prudenter *s* et illorum *om.* *Ps* 27 bona gloriæ *P* complectentia *s* suscipe *P*

libera animam meam a labiis iniquis et a lingua dolosa. inuenio enim
me ipsum ubique calumniis impeti et hoc in unoquoque capitulo patientem. consi-
derans autem quia, sicut aiunt quidam noti, dum non sit extra exercitium quod ad litteras
adtinet, uir ille, puto autem quoniam conprehenderit et litterarum sacrarum scientiam
non mediocrem, in tantum recessit a capitulorum intellegenda uirtute, ut mihi iam
de eo sit tale iudicium quia ut quorundam desideriis præstet, ignorantiam fingit, ne
inordinate et superflue, sed potius congruenter aduersus nos derogationibus uti putetur
(quamuis difficile aut elatum nihil, sicut æstimo, sit penitus in his quæ a nobis dicta
3 noscuntur, neque obtectam habeant intellegentiam), quia uero necessarium fuit, licet
scriptum iam de istis a nobis sit, pauca dicere et ad ipsum, ne quis existimet taciturni-
tatem nos habuisse reprehensos, faciam satisfactionem, utens quantum est possibile,
breuitate. oportebat equidem eum scripturis diuinitus inspiratis exercitatum, si
fuit omnino eius intentio de diuinis sacramentis nobis proferre sermonem, sacrarum
litterarum solummodo facere mentionem et ita contexere sancto decore narrationem
et non nobis ueteres fabulas et iracundas ad medium deportare. comparare namque
dignatur meos sermones melo Discordiæ, ex hoc puto sapientiæ suæ uolens facere docu-
mentum. unde et nos in multo ‹et› magno miraculo dicta eius habuimus; uidetur
enim ex multa nimis eloquentia atque doctrina melum non ignorare Discordiæ, sed
neque Paridem Priami filium. uerumtamen hæc nunc relinquentes, instantem potius
exequamur intentionem.

EXP EPISTVLA SCI CYRILLI AD EYOPTIVM EPISCOPVM INC PRAEFATIO SCI CYRILLI EPISCOPI ALEXANDRINI IN INTERPRETATIONE XII CAPITVLORVM IN EPISTVLA AD NESTORIVM SCRIPTA

4 Aperta sunt omnia intellectum habentibus et recta[m] scientiam inuenientibus,
Prou. 8, 9 sicut scriptum est. qui etenim ueloci puroque mentis oculo sacra diuinæ scripturæ
uerba legunt, ex eis utilitatem ueluti diuinum quendam et cælestem thesaurum animabus
propriis introducunt; qui uero animum habent mendaciis inclinatum et quorundam
ineffrenato ore uincuntur et scientiæ profanæ sunt amatores, illorum communicatores
2 Cor. 4, 4 erunt, de quibus beatus scribit Paulus: in quibus deus sæculi huius excæcauit
Mt. 15, 14 mentes infidelium, et sicut ipse dominus alicubi dicit: cæcus cæco si ducatum
præbeat, ambo in foueam cadunt. oblocuntur igitur quidam ueritatis dogma-
tibus et, diabolica peruersitate suam replentes mentem, adulterari conantur mysterium
1 Tim. 1, 7 pietatis et cum carne dispensationis unigeniti non mediocrem faciunt plausum, non
intellegentes neque quæ dicunt neque de quibus adfirmant, sicut scriptum
5 est. inuentores autem huius impietatis fuerunt multi quidem et alii priscis præ-
teritisque temporibus, nunc autem nihil illorum scelere discrepantes Nestorius et qui
cum eo secundum antiquos illos Farisæos insurgunt aduersus Christum et inpudenter

---

VPs

1 a[2] *om.* *Ps* 2 impeti *P* imperi *V* impetiri *s* 3 quod *P* qui *V* quia *s* 4 comprehenderet *P* et *om.* *Ps* litteram *V* 7 aduersum *Ps* 8 que ei *Ps* 9 fuit *om.* *P* 11 repræhensus *V* 15 iracundas *V* iracundiam *Ps*; *coniecerim* inuerecundas, ὀδωδότας *Γ* reportare *Ps* 16 malo *P* 17 et *addidi* 18 malum *P* 19 et nunc *P* 20 exequimur *V*

21—23 EXP — SCRIPTA *VP* Cyrilli Alexandrini episcopi in interpretationem XII capitulorum quæ continebantur in epistola ad Nestorium præfatio *s* 21 cyrilli allexandrini episcopi *P* 21/22 sci — alexandrini *V* eiusdem *P* 22 capitulorum q̄ continentur *P* 23 scriptam *V* conscripta *P* 24 recta *Γ* rectam *VPs* 28 effrenato *s* 30 alicubi *s* alibi *V* *om.* *P* 31 quidam igitur *V* 33 et *om.* *Ps* dispensatione *s* 35 aliis *P*

clamant: quare tu cum homo sis, facis te ipsum deum? fuit ergo necessarium Ioh. 10, 33
et nos illorum exui uerbis et anathematizare scelesta atque profana eorum dogmata,
memoriam habentes dei dicentis per prophetæ uocem: sacerdotes, audite et con- Amos 3, 12. 13
testamini domui Iacob, dicit dominus omnipotens et rursus: ite per Ies. 62, 10
portas meas et lapides qui in uia sunt, seponite. oportet ergo nos pro
ueritatis dogmatibus decertantes e medio tollere scandala, ut nullo modo in eis offendentes
populi per planam quodam modo ueniant semitam ad atria sacra atque diuina, ad singula
6 quæque dicentes: hæc porta domini, iusti introibunt in ea. Nestorio Ps. 117, 20
itaque peregrinarum sacrilegarumque blasphemiarum tumultum in suis ponente libris, necessario pro salute eos legentium cogitantes conposuimus anathemata, non quod fortuite uenisset in sensum, inserentes in epistula exhortatoria ad eum conscripta, sed sicut nuper diximus, peregrina et aliena dogmatibus pietatis esse monstrantes eius inuentà uesaniæ. offenduntur itaque meis sermonibus aliqui, aut non intellegentes uere horum quæ sunt scripta uirtutem aut effecti scelestæ Nestorii hæreseos protectores partitique impietatem et eadem quæ ille sapientes. latent quidem nullum recte sapere solitorum obumbrantes utique ueritatem; quia autem uerisimile est illorum inuentionibus seductos aliquos non intellegere quomodo et quemadmodum facta sint, æstimauimus oportere unumquodque breuiter interpretari capitulum uirtutemque eorum, ut bene se habere uidetur, exponere. erit enim, ut æstimo, res non inefficaci utilitate legentibus.

EXP PRAEFATIO SCI CYRILLI

INC SCI THEODORITI EPISCOPI CYRRI CIVITATIS AD SCM IOHANNEM EPISCOPVM ANTIOCHENVM EPISTVLA IN QVA OSTENDIT SE SCRIPSISSE CONTRA CAPITVLA BEATI CYRILLI

7 Valde dolui, dum anathemata legissem quæ direxisti, destruere ea nobis ex scripto præcipiens et hæreticum eorum sensum nudum omnibus intimare. dolui autem quia uir pascendi sortitus officium, cui grex tantus est creditus, et oues infirmas curare præceptus languet quidem ipse et uehementer, inplere autem et oues nititur ægritudine et agrestibus bestiis sæuius ea quæ sunt pascenda, discerpit. illæ namque ea quæ sunt dispersa et a grege diuisa, rapientes dilacerant; hic autem in medio eius existens et saluator esse deputatus et custos latentem læsionem introducit obœdientibus. quod enim aperte rebellat, obseruari facile est; quod uero sub amicitiarum figura insidias parat, inuenit id contra quod pugnat, incautum eique infert facile læsionem. unde et ab obsidentibus hostibus interiores sæuiores sunt proditores. hoc ergo magis contristat, quia sub pietatis nomine atque figura et sub pastoris dignitate consistens hæreticas et blasphemas uoces erumpit et dudum extinctam Apollinaris inanem simul

V Ps

1 exclamant *Ps* 2 eorum *Ps* illorum *V* 4 rursum *P* 7 sca *P* 8 intrabunt *P* in ea *s* in eam *P* per eam *V* 9 ponentem *V* 11 fortuito *s* fortuitu *P* uenissent *s* 13 uæsania *V* 14 uere *om. Ps* scelesta *V* 15 participique impietate *s* 16 quia autem *om. Ps* 17 sunt *P* 19 ut *om. P* enim *om. P*

21—23 EXP — CYRILLI *V in Ps sequitur anathematismus primus, cui præmittuntur in P* explicit pfacio incipiunt capitula sci cirilli et reprehensiones theoderici epi cirri anathematismus primus sci cyrilli, *in s* Cyrilli Alexandrini anathematismus primus, *post anathematismum Theodoreti epistulæ pars prior usque ad 252, 4* exaltans, *cum Theodoreti reprehensione sine interuallo coniuncta. inscribitur in P* rephensio theodorici epi cyrri incipit epla ad io. anthiochenum quoniam ei iniunxit respondere capitulis sci cyrilli, *in s* Theodoreti episcopi Cyri reprehensio duodecim capitulorum ad Iohannem Antiochenum 24 a nobis *s* 27 languit *P* implere implere *Ps* et *om. Ps* 28 sæuisso .... [*tres uel quattuor litteræ euanidæ*] *V* discerpens *P* illi *s* 30 esse] est *s* depotatos *V* latenter *P* 33 et ab *om. P* et *om. s* maius *V* 34 quod *Ps* 35 in hæreticas *s* apolenaris *V* apollinarius *P*

impiamque doctrinam renouat, super hæc autem non solum talia adlegare, sed et non
consentientes suis blasphemiis anathematizare præsumpsit, si tamen ipsius ista sunt
germina et non inimicorum quispiam ueritatis tamquam ex illo hæc conponens proiecit
in medium secundum illam fabulam melon Discordiæ in altum flammas exaltans. ego
8 itaque ⟨siue⟩ ille siue alius ⟨quis⟩quam quasi ex illo nomine ista composuit, cooperatione
sancti spiritus ad perscrutationem hæreticæ prauitatis utens, secundum mensuram
datæ mihi a deo uirtutis, ut potui, hæc redargui et euangelicas eis apostolicasque obieci
doctrinas et dogmatis dissonantiam et quantam habeat discordiam ad sacra dogmata,
demonstraui, examinans ea rationibus spiritus sancti et ostendens dissona et eloquiis
diuinis extranea. contra præsumptionem itaque anathematis tantum dico quia
Gal. 1, 8 Paulus magniloquentissimus ueritatis præco conrumpentes euangelicas apostolicasque
doctrinas anathemauit, etiam in angelos loqui præsumens, non eos qui perseuerant in
Gal. 6, 16 datis terminis a deiloquis uiris; illos enim etiam benedictionibus muniit dicens: quicumque in hac regula perdurauerint, pax super eos et super Israhel dei.
capiat igitur horum sermonum pater et ex apostolica maledictione laborum suorum
fructus et hæreticorum seminum manipulos; nos autem in sanctorum patrum doctrina
perseueramus. subdidi autem et contradictiones quas feci, huic epistulæ meæ, ut
legens probes si hæreticarum propositionum destructionem ualide fecimus. unumquodque namque capitulum secundum se ponens intuli contradictionem, ut facilis
legentibus intellectus fiat dogma⟨tumque⟩ clara probatio.

EXP EPISTVLA SCI THEODORITI EPISCOPI

INC ANATHEMATISMVS PRIMVS SCI QVIRILLI

9 Si quis non confitetur deum esse secundum ueritatem Emmanuhel et propterea
dei genetricem sanctam uirginem (genuit enim carnaliter carnem factum ex deo uerbum),
anathema sit.

CONTRADICTIO SCI THEODORITI

10 Nos autem quicumque doctrinas euangelicas sequimur, non carnem naturaliter
factum neque in carnem conuersum deum uerbum dicimus. inconuertibilis enim est
Ps. 101, 28 inmutabilisque diuinitas; unde et Dauid propheta dicit: tu autem idem ipse
Hebr. 1, 12 es et anni tui non deficient, quod Paulus maximus ueritatis præco de filio dictum
Mal. 3, 6 in epistula ad Hebræos edocuit. et alibi per prophetam ait deus: ego sum et non
mutabor. si igitur inconuertibilis est inmutabilisque diuinitas, mutabilitatis est
et conuersionis insusceptibilis; si autem inpossibile est mutari inmutabilem, non factus
Ioh. 1, 14 est caro deus uerbum conuersus, sed adsumpsit carnem et inhabitauit in nobis secundum
11 euangelicam uocem. et hoc explanans sacratissimus Paulus in epistula ad Filippenses
Phil. 2, 5-7 ait: hoc sentiatur in uobis quod et in Christo Iesu; qui cum in forma
dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem deo, sed semet
ipsum exinaniuit, formam serui suscipiens. palam igitur ex his quæ dicta

---

V, *Ps* [*usque ad 4* exaltans; *inde a 23*]

38 — p. 253, 8 *ex alia uersione adferuntur in Concilii quinti collatione V* [*L V 504 = M VIIII 290*]

2 consentientem *Ps* ipsis *s* 4 melum *s* malum *P* 5 siue *addidi* quisquam *scripsi* quam *V* 6 præscrutationem *V* utens *scripsi* ut eis *V* 8 habeant *V* 12 perseuerauerant *V* 14 et] καὶ ἔλεος καὶ *Γ* 16 doctrinam *V* 18 hereticorum *V* 20 dogmatumque *scripsi* dogma *V*

24 carnaliter *om. P* carne *s*

26 *om. Ps* 28 factam *s* 29 mutabilisque *P* 31 deus *om. P* 33 est *om. P* 36 sentite *Ps* 37 ut esset equalis *Ps* 38 palam est *P*

sunt, quia dei forma mutata non est in serui formam, sed manens quod fuit, adsumpsit
formam serui. si igitur non est caro factum deus uerbum, sed carnem uiuam
et rationalem animam adsumpsit, non ipse naturaliter ex uirgine natus est, conceptus
et fictus atque formatus et principium exinde ut esset, adsumens, qui ante sæcula
est et deus est et apud deum est et cum patre est et cum patre cognoscitur et adoratur,
sed templum sibi in utero uirginali fingens erat cum concepto et ficto et formato et
12 nato. qua gratia et sanctam illam uirginem dei genetricem adpellamus, non tam-
quam deum naturaliter generarit, sed tamquam hominem unitum deo qui finxit eum.
si autem non est homo qui in utero uirginis fictus, sed deus uerbum, quod ante
sæcula est, factura igitur spiritus deus uerbum. quod enim in ea nascetur,
inquit Gabrihel, ex spiritu sancto est. si autem increatum est unigenitum Mt. 1, 20
dei uerbum patrique consubstantiale et coæternum, non est figmentum aut creatura
spiritus. si uero non deum uerbum spiritus sanctus in utero uirginis finxit, restat
intellegi serui formam et fictam et formatam et conceptam et natam naturaliter.
13 quia uero non nuda erat a dei forma, sed templum erat inhabitantem habens secundum
Pauli uocem (in ipso enim inquit conplacuit omnem plenitudinem diui- Col. 1, 19
nitatis inhabitare corporaliter), non hominis genetricem, sed et dei genetricem cf. 2, 9
uirginem adpellamus, hanc quidem figmento et formationi et conceptui, hanc autem
unitati ponentes adpellationem. propterea et natus infans Emmanuhel adpellatur,
neque deus humana natura separatus neque homo diuinitate nudus. Emmanuhel
enim nobiscum interpretatur esse deum secundum euangelicam uocem; nobiscum Mt. 1, 23
autem deus ex nobis pro nobis adsumptum significat et adsumentem deum prædicat
uerbum. ergo infans Emmanuhel propter adsumentem deum et dei genetrix uirgo
propter unitatem dei formæ ad conceptam serui formam; non enim in carnem deus
conuersus est, sed dei forma adsumpsit serui formam.

INTERPRETATIO SCI QVIRILLI

14 Beati patres qui per tempora in Nicænam conuenerunt ciuitatem et rectæ atque
inderogabilis fidei terminum exposuerunt, credi dixerunt in unum deum patrem omni-
potentem, omnium uisibilium inuisibiliumque factorem, et in unum dominum Iesum
Christum filium eius et in spiritum sanctum, ipsum dicentes ex deo patre natum uerbum,
per quem omnia, lumen ex lumine, deum uerum ex deo uero, incarnatum et hominem
factum, passum et resurrexisse. deus enim existens secundum naturam unigenitum
patris uerbum semen Abraham adprehendit, sicut ait beatus Paulus, et proxime nobis Hebr. 2, 16. 14
participatus est sanguine et carne ** ex sancta uirgine et homo adparuit secundum
nos, non desinens esse deus, absit, sed existens quod erat, et permanens in diuinitatis
natura atque gloria. dicimus ergo ipsum hominem factum, non conuersionem
passum in id quod non fuit, non immutationem (semper enim est idem et conuersionis Iac. 1, 17
obumbrationem pati non tolerat), sed neque mixturam aut confusionem aut tempera-

---

VPs

19/20 *infra adfert Cyrillus* [20, *cf.* 26]

1 forma *P* 2 uiuam] ut suam *s* 4 fictus *scripsi* factus *VPs* 5 est et cum patre *om.* *V* 8 generaret *V* unitum *om.* *V* 9 fictus est *s* 10 nascitur *s* 11 gabriel angelus *P* 12 consubstantialem *V* 13 in utero uirginis spiritus sanctus *s* 14 natam aliter *P* 15 uero] nota *P* erat'] est *Ps* 21 enim *Ps* autem *V* 24 serui *VP*mg dei *Ps* 24/25 non enim — formam *om.* *V*

26 Cyrilli interpretatio *s*, *ita semper* 27 ciuitatem conuenerunt *Ps* 28 inderogabili *P* posuerunt *P* 31 omnia *Ps* omnia facta sunt *V* *utrumque in codd.* *Γ* ex] de *P* ex] de *P* 34 est *om.* *P* *post* carne *omissa sunt* γεγέννηται γὰρ κατὰ σάρκα 36 naturam atque gloriam *V* conuersione *V*

mentum substantiæ eius ad carnem factam definimus. dicimus autem carni animam
habenti rationalem unitum uerbum, sed ultra mentem et ineffabiliter et sicut solus
ipse nouit. ergo permansit deus et in adsumptione carnis et est unus filius dei et
patris, dominus noster Iesus Christus, idem ipse et ante omne sæculum et tempus
Hebr. 1, 3 secundum quod intellegitur uerbum et splendor substantiæ eius, et in nouissimis temporibus dispensatiue homo propter nos. quia uero perimunt quidam secundum
carnem natiuitatem eius ex sancta uirgine factam pro salute cunctorum, non ut esset
deus, ei dantem principium, sed ut nos morte priuaret atque corruptione, factus [est]
secundum nos, pro hac causa primus noster anathematismus clamat contra illorum
malam fidem, recte autem habere confitetur, deum esse dicens uere Emmanuhel et
ideo dei genetricem sanctam uirginem.

ITEM OBPOSITIO SCI QVIRILLI

15 Multum ualde clamauimus aduersus eos qui confiteri non patiuntur deum uere
esse Emmanuhel, et quia dei genetrix est sancta uirgo, quia genuit secundum carnem
dei uerbum, quando factum est caro, hoc est homo. accusator uero horum sic recte
dictorum, si non deum nouit uere existentem Emmanuhel, si non natus est secundum
Ioh. 1, 14 carnem ex sancta uirgine caro factum dei uerbum secundum quod scriptum est, quur
non potius clare dicit: »quid agis, o fortis? terribiles et contrarias euomis uoces. quur
extolleris aduersus dogmata ueritatis? non est secundum ueritatem deus Emmanuhel
neque dei genetrix sancta uirgo«, ut nos ita clamanti atque dicenti ex scriptura diuina
resistentes prudenter et apostolicæ atque euangelicæ fidei traditionem patrumque confessionem, qui per tempora in Nicæa collecti sunt, proferentes satisfaciamus quia neque
recte neque honeste nostris dictis conatur insurgere, magis autem omnibus diuinis
16 scripturis litigat inpudenter. sed sapiens et astutus expositor quæ quidem decebat
rite dici et necessario, prætermittens et omnino cogitans de talibus nihil, ad aliam
semitam pergit, quasi compelleretur oportere monstrare quia conuersione superior est
deus uerbum et non in naturam transformatus est carnis tamquam hoc obtinente et
uere declarare uolente nunc anathemate. audiat itaque qui obuiare his quibus contradicit, nullo modo nouit: superflue loqueris, homo, et sensu litigas odioso, et hoc apud
Iac. 1, 17 nos. nouimus enim quia conuersionem et obumbrationem sustinere diuina et excellentissima natura non patitur, sed neque dei uerbum esse desinens hoc quod est, in naturam
17 transiit carnis. quia uero ait a dei forma adsumptam serui formam, doceat transiens
si absque subsistentiis solæ secundum se formæ conuenerunt alterutris. sed, existimo,
cessabit ex hoc et ipse; non enim similitudines simpliciter non subsistentes et formæ
conuenerunt alterutris secundum unitatem dispensatiuam, sed rerum ipsarum siue
subsistentiarum conuentus est factus, ut et inhumanationis ratio uere facta credatur.
ergo si dicimus carnem factum uerbum, non confusionem, non mixturam, non conuersionem aut inmutationem contigisse dicimus circa eum, sed unitum potius ineffa-

---

VPs

1 facta *V* 3 dei *om. P* 8 dante *P* dantes *s* atque *P* absque *Vs* est *om.* 10 rectam *V* 12 opposicio sancti cyrilli *P* Cyrilli oppositio *s* 13 declamauimus *s* 13/14 uere — secundum *om. Ps* 15 hoc est homo *om. s* homo *om. P* accusatur *P* 16 natum *Ps* est *om. s* 17 carnem *s* 18 terribilis *VPs* euomes *V* euomens *s* 20 ut] at *s* 21 traditionum *P* 22 niceam *P* satisfaciemus *Vs* satisfacimus *P* 23 cum omnibus *s* 24 dicebat *s* 26 compelleretur] *pro* ἐπί γε τό *uidetur legisse* ἐπήγετο 29/30 sensu — nos] *male translata* 29 ocioso *P* 31 non desinens *s* 32 transit *s* 33 secundum se *V* secundum unitatem *s om. P* 34 cessauit *V* certauit *P* certabit *s* 35 in alterutris *P* siue] sibi *P* 36 subsistencium *P* et *om. P*

biliter et inenarrabiliter sancto corpori animam habenti intelligibilem. quod autem
uniri dicitur, non omnino confunditur, sed fit in adsumptione magis alterius. ad-
firmamus igitur ex deo patre uerbum in adsumptione factum sanctæ et animatæ carnis
unitumque secundum ueritatem inconfuse ex uulua ipsa processisse hominem, per-
18 mansisse autem etiam sic deum uerum, ideoque et dei genetrix est sancta uirgo. super-
fluum autem arbitror oportere existimandum et hominis genetricem eam dici. si
quidem essent aliqui ex multa nimis uesania qui dicerent dei uerbi naturam fontem
ueluti quendam et propriæ essentiæ principium habuisse carnem, forte fuisset aliquando
non absurda et contemnenda ratio uolentibus eam etiam hominis nominari oportere
genetricem; quia uero abominabilis et odiosa quidem apud omnes est huiusmodi sententia
intellegiturque non aliter dei genetrix sancta uirgo, nisi primo susceperit quisquam
fidem, hoc est quia factus est caro, hoc est homo, uerbum ex deo patre (non enim quodam
modo diuinitatem nudam, sicuti dixi, peperit uirgo), quæ huius instantiæ uidetur utilitas
19 dicentium oportere nominari eam et hominis genetricem? sed sicut adparet, inuenta
quædam ab eis est contra Christum hæc machinatio; non enim patiuntur sapere uel
dicere ipsum qui ex deo et patre est ante sæcula filius, in nouissimis sæculi temporibus
inconfuse inconuertibiliter ex uulua unitum carni animam habenti rationalem sicque
factum secundum nos hominem, sed tamquam unum sanctorum inhabitantem habentem
deum prædicare conantur et suadent hæc sapienda, non considerantes quia et in nobis
est per spiritum, sicut in sanctis templis, omnium deus. scriptum est enim: nescitis 1 Cor. 3, 16. 17
quia templum dei estis et spiritus dei habitat in uobis? siquis ergo
templum dei corruperit, corrumpet illum deus. templum enim dei
sanctum est, quod estis uos. sed licet nominemur templa, deum habentia
inhabitantem per spiritum, attamen alterum nouimus modum sacramenti secundum
Christum. unitam enim deo uerbo secundum ueritatem carnem adserimus, cum
anima utique rationali. libenter autem eum percontarer utrum unitatem uerbi ad
humanitatem siue ad sanctum corpus animatum intelligibiliter factam dicat secundum
ueritatem an potius cum aliis simul et ipse secundum copulationem quæ per habitudinem
est, seruo decibilis et inexistentis formæ ad inexistentem et diuinam formam aut etiam
secundum alium modum, secundum solam filiationis omonymian, id est uniuocationem,
et secundum solam æqualitatem meritorum, si tamen aliquis modus iste copulationis
20 intellegitur. sed enim, sicut adparet, insisto næniis inaniter et interrogationes superflue
facio, habens eius uoces apertamque confessionem. in primo namque capitulo ipsis
uerbis sic ait:

Propterea natus infans Emmanuhel adpellatur, neque deus humana natura separatus neque homo diuinitate nudus. p. 253, 19. 20

Oportebat igitur eum suptilem politamque explanationem de istis efficere; uerum-
tamen illud interim designare conueniet: ecce enim hic et satis clare interpretatus ipse
unitatem humanæ naturæ non separatum dicit deum, simul etiam confitetur quia et

---

VPs

2 confundetur *V* 3 et carnis *P* 5 dei *P* uerum *Γ* uerbum *VPs* est *om. P* 6 existimando *P* 7 nimis *Vs* mentis *P* uerbum *P* 8 quandam *P* 11 et intelligitur *P* 12/13 diuinitatem quodam modo *V* 13 sicuti dixi *om. P* 14 eam nominari *P* 15 quidem *P* 16 filium *s* 17 habentem *s* 20 sicut et *Ps* 22 corrumpet *P* conrumpit *V* corrumpat *s* 26 libet *P* eum *om. P* percunctari *P* 29 seruo *Γ* sermo *VPs* dicibilis *P* 30 omonymimiam *P* 31 qualitatem *P* 32 insisto *P* insistunt *Vs* niniis *V* interrogacionem superfluam *P* 33 facio *P* faciunt *Vs* habente *s* uoce *s* apertam quoque *s* primum — capitulum *V* 33/34 sic ipsis ait uerbis *P* 38 conuenit *Ps* 39 humanæ naturæ *falso ad* τὴν ἕνωσιν *neque ad* κεχωρίσθαι *rettulit*

unum secundum unitatem nouit existentem Christum, eundem utique et deum simul et hominem. quomodo ergo non erubescit a nobis factos obiurgare sermones?

ANATHEMATISMVS SCI QVIRILLI SECVNDVS

21 Si quis non confitetur carni secundum subsistentiam unitum ex deo patre uerbum unumque esse Christum cum propria carne, eundem utique deum simul et hominem, anathema sit.

REPREHENSIO A SCO FACTA THEODORITO

22 Vnum quidem Christum confitemur, sanctis apostolorum obœdientes doctrinis, eundemque propter unitatem et deum et hominem nominamus; secundum subsistentiam uero unitatem modis omnibus ignoramus tamquam peregrinam et alienigenam a diuinis scripturis et patribus qui eas interpretati sunt. si autem hoc uult dicere per unitatem secundum subsistentiam qui hæc genuit, quia temperamentum carnis et diuinitatis est factum, contradicimus omni uirtute et redarguimus blasphemiam. necesse enim est temperamentum sequi confusionem, ingressaque confusio aufert uniuscuiusque proprietatem. quæ enim temperantur, non permanent ut primo fuerunt; hoc autem in deo uerbo et qui ex semine Dauid est, dicere absurdissimum est. oportet autem
Ioh. 2, 19 obœdire domino ostendenti duas naturas atque dicenti Iudæis: soluite templum hoc, et in tribus diebus suscitabo illud. si autem temperatio facta esset, neque deus permanserat deus neque templum cognosceretur templum, sed et templum deus et deus templum (hoc enim exigit ratio temperamenti), et superflue ait dominus Iudæis soluite templum hoc, et in tribus diebus suscitabo illud. oportebat enim dicere: »soluite me et in tribus diebus suscitabor«, si uere aliquod temperamentum factum fuisset atque confusio. nunc autem ostendit soluendum templum et suscitantem deum. superflua itaque secundum subsistentiam unitas, quam pro temperamento nobis, sicuti puto, proponit, sufficit autem dicere unitatem, quæ et naturarum proprietates ostendit et unum edocet adorari Christum.

INTERPRETATIO SECVNDI ANATHEMATISMI SCI QVIRILLI

23 Sanctus scribit Paulus sacramentorum diuinorum sacerdos: indubitanter
1 Tim. 3, 16 magnum est pietatis mysterium, quod adparuit in carne, iustificatum est in spiritu, adparuit angelis, prædicatum est in gentibus, creditum est in mundo, adsumptum est in gloria. quid est ergo manifestatum est in carne? hoc est factum est caro ex deo patre uerbum, non per transitionem aut conuersionem suæ naturæ, sicuti dudum prædiximus, sed propriam faciens carnem ex sancta uirgine sumptam unusque et idem adpellatus filius, ante humanationem quidem sine carne adhuc uerbum, post inhumanationem uero idem incorporatus.

VPs

8—11 *adferuntur in Concilii quinti collatione V [L V 504 = M VIIII 290]*

2 erubescet *s* 3 anathematismus — secundus *V* anathematismus sancti cirilli *P* Cyrilli anathematismus secundus *s*

7 reprehensio — Theodorito *V* responsio theodorici *P* Theodoreti reprehensio *s* 10 non ignoramus *V* 12 quia *VP* quod *s* 13 sit *s* 13/14 est enim *P* 14 uniuscuiusque] ἑκάστης φύσεως *Γ* 16 in *V* de *P om. s* 17 obœdiri *V* 18 est *s* 19 cognoscetur *s* 20 dominus ait *s* 21 in *om. P* 22 uero *P* 25 quæ *Ps* quia *V* 26 adorare *P*

27 INTERPRAETATIO — QVIRILLI *V* interpretacio anathematis *P* Cyrilli interpretatio *s* 29 quod] δσ *et* θσ̄ *codd. Græci* 31 quid est *P* quod *V* qui *s* manifestum *V* manifestatus *P* manifestatus est *s* 32 factus *Ps* transitionem *Vs* transmutacionem *P* 34 adpellatur *V* humanacionem *P*

ideoque dicimus eundem esse deum quem simul et hominem, proprie et particulariter
positam in eo contemplationem et in deum uerbum proprie, ut non duos intellegamus
24 filios, sed unum eundemque confitentes esse Christum et filium et dominum. eos
autem qui non se habere sic æstimant aut credere nolunt, determinant uero in filios
duos unum et discernunt ab alterutris quæ uere unita sunt, dicentesque secundum solam
dignitatem siue auctoritatem hominis factam copulationem ad deum, rectæ et inmaculatæ
fidei esse dicimus alienos. quocirca uel si apostolus nominatur uel si unctus dicitur Hebr. 3, 1
et filius prædestinatus dei, nequaquam in dispensatione confundimur, ipsum autem Rom. 1, 4
dicimus ex deo patre uerbum, quando secundum nos factus est homo, nominatum tunc
et apostolum, unctum uero nobiscum secundum humanitatem. qui enim factus
ex nobis est, licet permansit quod fuit, nos tamen non respuit, sed suscepit potius simul
humana mensuris humanitatis propter dispensationem, nec ex hoc propriam nocens
naturam uel gloriam. est enim, est etiam sic deus et omnium dominus.

OPPOSITIO SCI QVIRILLI

25 Ecce rursus iste fortis occasionem contra nos oris ineffrenati fortuitam facere
studens, detrahit sermoni, id est secundum subsistentiam dicto, determinat autem
quod insuetum est ei, et peregrine eam prolatam adfirmat, non considerans quia pro
scelestorum hæreticorum adinuentionibus harum dictionum uirtus ueritatem e diuerso
examinans destruere nititur quod ab eis uidetur oppositum. Nestorio igitur ubique
perimente dei uerbi secundum carnem natiuitatem et solarum nobis dignitatum unitatem
introducente hominemque deo copulatum dicente filiationis omonymia, hoc est uni-
uocatione honoratum, necessario nos dictis illius repugnantes, secundum subsistentiam
unitatem dicimus factam, hoc secundum subsistentiam nihil aliud declarante[s] nisi
quia solum uerbi natura[m] siue subsistentia[m], quod est ipsum uerbum, humanæ
naturæ secundum ueritatem unitum sine ulla conuersione atque confusione, sicuti sæpe
26 diximus, unus intellegitur et est Christus, idem deus et homo. hoc autem, sicut
æstimo, et ipsi Theodorito uidetur, dicenti natura humana non separatum deum neque
sine diuinitate humanitatem intellegi. ergo neque sine subsistentiis serui et dei formam
unitam dicimus neque communem hominem æqualitate sola dignitatum honoratum
per habitudinem copulatum uerbo determinamus, sed eundem, sicuti dixi, filium dei
unigenitum, factum uere in adsumptione unitæ ei carnis animam habentis rationalem,
hominem factum, cum etiam maneret deus. sed astutus in uerbis et callidus in
contemplationibus temperamenti esse significatiuam dictionem determinat et dicere
præsumit et noxietates ex naturarum temperamento profert quasi nobis ignorantibus.
aut certe quodam modo explanat et uerbis ornat, æstimat forsitan alium nullum longa
posse uti oratione et quod ab alio dictum non est, quasi uerum se dicere, ut aliquis esse
uideatur apud eos qui ignorant recte discernere qui sit qui inaniter fabulatur atque
mentitur, et qui in directione ueritatis incedit sapientiaque et necessaria uerba contingit.

VPs

1 *post* hominem *omissa sunt* οὐ διιστάντες εἰς ἄνθρωπον *sicut in aliquot codd. Græcis* 2 positum *s*, κειμένην *habent aliquot codd. Græci* eo *om. s* 5 dicentes *P* 8 confundimus *P* 10 et ab apostolum *V* 10/11 factus est ex nobis *P* factus est ex nobis est *s* 12 ex *om. P* 13 est[2] *om. P*

14 Cyrilli oppositio *s* 15 *malim* fortuitum 16 dictum *P* 17 insolitum *s* 18 distinctionum *P* 21 deum *V* dicentem *V* 21/22 uniuocationem *V* 23 declarante *Γ* declarantes *VPs* 24 solum *P* solam *Vs* naturam siue subsistentiam *VPs* 27 naturam humanam *s* separatim *s* 32 factum *om. P* 35 estimans *P* 36 ratione *VP* 37 decernere *Vs* fabuletur *s* 38 mentiatur *s* incedat *s* contingat *s*

existimabam, fateor, eum in principio capitulorum uirtutem non equidem ignorare, sed fingere, sicuti dixi, quasi uideretur ignorare et hoc aliquibus inpendere; ignorantem uero eum iam uere comperio.

ANATHEMATISMVS TERTIVS SCI QVIRILLI

27 Si quis in uno Christo diuidit subsistentias post unitatem, sola eas copulatione conectens quæ secundum meritum uel auctoritatem uel potestatem est, et non potius conuentu secundum unitatem naturalem, anathema sit.

REPREHENSIO A SCO FACTA THEODORITO

28 Tenebrosus quidem sensus caliginosusque dictorum, sed certa est horum ineptia piis. cui namque incertum est quia copulatio et conuentus in nullo differunt? nam et conuentus separatorum conuentus est et copulatio diuisorum est copulatio; sapientissimus autem horum uerborum pater quasi contraria posuit ea quæ consonant. non enim, inquit, oportet subsistentias copulatione conectere, sed conuentu et conuentu naturali, aut nesciens forte quod dicit, aut cognitione blasphemans. natura enim quædam causa necessitatis est et res sine uoluntate, ueluti, quid dicam? naturaliter esurimus, non uoluntate hoc patimur, sed necessitate. alioquin hi qui cum paupertate uiuunt, mendicatione sunt liberi, non esuriendi potestatem possidentes in uoluntate. naturaliter sitimus, naturaliter soporamur, naturaliter respiramus in aere, omnia uero omnium sunt sine uoluntate, sicuti dixi. qui enim nihil horum recipit, necessario uitæ suscipit finem. si ergo naturalis factus est dei formæ et serui formæ conuentus, ab aliqua necessitate coactus et non clementia usus deus uerbum conexus est serui formæ,
29 et inuenitur omnium legislator necessitatis leges secutus. sed non hæc nos beatus
Phil. 2, 7 docuit Paulus, e diuerso autem quia semet ipsum exinaniuit, formam serui suscipiens; semet ipsum autem exinaniuit dicens, spontaneam indicat uoluntatem. si igitur consilio et uoluntate ex nobis adsumptæ unitus naturæ est, superflua uidetur naturalis sermonis adiectio. sufficit enim confiteri unitatem; unitas enim super diuisis accipitur, diuisione uero non extante unitas numquam intellegitur. qui igitur accipit unitatem, simul adsumit diuisionem. quomodo igitur ait non oportere diuidere subsistentias siue naturas? et hæc sciens quia perfecta quidem dei uerbi subsistentia erat ante sæcula, perfecta uero ab ea adsumpta est serui forma, unde et subsistentias dixit et non subsistentiam. si igitur utraque natura quod perfectum est, habet, in idem autem conuenerunt ambæ, dei forma utique adsumente formam serui, unam quidem personam et unum filium et Christum similiter confiteri pium est, duas autem unitas subsistentias siue naturas dicere non absurdum, sed secundum causam consequens.
30 nam si in uno homine naturas diuidimus et uocamus mortalem quidem corpus, inmortalem uero animam, utramque uero hominem, multo potius adsumentis dei et adsumpti hominis

---

VPs

1 ueritatem *P* 2 uidetur *P* 3 comperi *Ps*
4 Cyrilli anathematismus tertius *s* 7 conuentus *VP*
8 thedorito *V* responsio theodorici *P* Theodoreti reprehensio *s* 10 differant *s* 11 reparatorum *V* diuersorum *P* copulatio est *V* 14 quid *P* cognicionem *P* 15 quod *s* 17 in *om. s* 18 aerem *V* 20 suscepit *V* 21 et *VP* sed *s* 22 inuenietur *s* necessitates legis *V* nos beatus *om. P* 24 autem *om. Ps* 25 concilio *P* 27 diuisionem *V* 28 accepit *V* ergo *P* 30 ab ea *V* ad eam *s* adeo *P* 32 idem Γ id *VPs* assumpte serui forme *P* forma *V* 34 secundum causam] = κατ' αἰτίαν, *falsa lectio aliquot codd. Græcorum pro* καὶ ἰδίαν 35 mortale *Ps* 36 utrumque *s*

naturarum proprietates cognoscere rationis est. inuenimus autem et beatum Paulum unum hominem in duos homines diuidentem et aliquando quidem dicentem quantum exterior homo corrumpitur, tantum interior renouabitur, (2 Cor. 4, 16) quando autem condelector legi dei secundum interiorem hominem, (Rom. 7, 22) et rursus in interiorem hominem habitare Christum. (Eph. 3, 16. 17) si autem naturalem conexionem similiter creatarum naturarum apostolus diuidit, quomodo de impietate præscribit eis qui diuidunt propria naturarum ante sæcula dei et hominis in nouissimis diebus adsumpti, qui temperamentum nos per alia nomina docet?

INTERPRETATIO TERTII ANATHEMATISMI SCI QVIRILLI

31 Cum carne dispensationis unigeniti sacramentum perscrutantes, inopinabiliter et ineffabiliter unitum dicimus sancto corpori animam habenti rationalem ex deo patre uerbum et unum sic intellegimus filium, sicuti denique et in nobis ipsis uidere licet: alterius quidem naturæ quam corpus est, animam esse constat, attamen in unum animal sunt ambo composita. sed non ita hæc habere æstimant aliqui. cum hominem distinguunt nobis particulariter et proprie, copulatum eum aiunt nato ex deo patre uerbo secundum solam dignitatem siue auctoritatem, non secundum unitatem naturalem, hoc est ueram, sicuti nos credimus. sic enim et alicubi dicit scriptura diuina: et eramus natura filii iræ, sicut et ceteri, (Eph. 2, 3) naturam pro ueritate percipiens. qui igitur diuidunt subsistentias post unitatem et particulariter ponunt utramque, hoc est hominem et deum, subintellegentes copulationem in eis quæ secundum solam dignitatem est, duos modis omnibus statuunt filios, cum scriptura diuinitus inspirata unum dicat filium atque dominum. quocirca post ineffabilem unitatem, siue deum nomines Emmanuhel, incarnatum et hominem factum intellegimus nos ex deo patre uerbum; siue hominem dicas, nihilo minus illum ipsum in mensuris humanitatis participatum dispensatiue cognoscimus. factum uero dicimus palpabilem qui inpalpabilis est, uisibilem qui inuisibilis est; non enim fuit extraneum ei unitum ipsi corpus, quod etiam dicimus esse palpabile et uisibile. qui autem ita non credunt, distinguunt autem, sicuti dixi, subsistentias post unitatem et puram eis copulationem subintellegunt secundum solam dignitatem siue auctoritatem, alienat eos ab his qui recte sapere consueuerunt, præsens anathematismus.

CONTRADICTIO SCI QVIRILLI

32 Intende quemadmodum sapiens iste primum quidem aduersus ea quæ dicta sunt, occulte mentitur obscurumque sensum et tenebrosum ipse habens obscurum esse dicit ita claram et bene sapere studentibus notissimam rationem. æstimauit autem quia conuentum dici et non potius copulationem nominari oportere a nobis factus sermo confirmat; deinde bonæ artis quæ inest ei, faciens ostensionem, unam nobis explanat ex significationibus uirtutem, siue copulationem siue conuentum factum quis dixerit.

VPs

1 naturam proprietatis *P* proprietatem *s* autem] aiunt *P* 2 homines *om. s* 4/5 et rursus — hominem *om. P* interiore homine *s* 5 similem *s* 5/6 creaturarum *P* 7 propriam naturam *s*

9 Anathematismus tertius. Cyrilli interpretatio *s* anathematis *P* 10 dispensacione *P* sacramento *P* 11 habentem *P* 12 et unum *VP* unum et *s* sicut *P* uideri *V* 13 anima *V* 14 hæc *om. Ps* æstimat *V* 17 sicut *P* 18 ueritatem *V* qui *V* quid *Ps* 19 utrumque *P* 22 si *Ps* nominis *V* 23 factum] est *P* 27 distinguent *V* 28 sicut *P* 29 sine auctoritate *P* 30 anathema *V*

31 Cyrilli contradictio *s* 34 tam *P* clarum *VP* 36 confirmet *s* 37 uirtutem *om. P*

ego uero et in hoc admiratus habeo eum ita suptiliter cogitantem; agnouit enim, ut
adparet, solus quod a nullo quodam modo existentium ignoratur conculcatumque ita
est, ut etiam illis sit clarum qui inexpertes omnino sunt et mundana sapientia et exer-
33 citatione sermonum et auditorii mediocri et non suptilissima disciplina. admiratus
igitur doctrinam eius illud aio: paululum euigilans uelut ex somno et ebrietate, qui
os latum contra nos acuisti, intende suptiliter sacramentum. dictam in Christo
unitatem calumniantur quidam, conuertentes eam in fœditatem et in id quod uidetur
eis, citra sacrarum intentionem litterarum. aiunt enim diuidi quidem in toto ab
inuicem et omnimodo recedere naturas et esse seorsum atque particulariter utramque,
hominem uero ita copulatum deo per habitudinem adserunt secundum solam dignitatem
seu auctoritatem et secundum filiationis uniuocationem. hanc perimit sententiam
anathematismus et ita abominabilibus nouitatibus contradicit; adfirmat enim ea quæ
unita sunt secundum naturam, hoc est non per habitudinem, sed secundum ueritatem
sanctæ carni uerbum animam habenti rationalem nullo modo secari posse, ut non duos
34 intellegamus filios, partientes inpartibilem. iste autem non intellegens quid est
unitas naturalis, hoc est uera, non confundens naturas neque contemperans et ut oporteat
utramque aliter habere quam quod est, ineffabile quoddam et frigidum suscepit docu-
mentum quod bene se suspicatus est habuisse, et ait: »si naturalis unitas facta est, non
spontanea exinanitio uerbi, sed uelut ex necessitate et uiolentia; natura est enim faciens
necessitatem.« ad hæc dicet ei quilibet: esuries et sitis et cetera, sicut ipse dixisti,
carnis sunt ægritudines naturales et in nobis ipsis motum habent, quia subiectam naturam
passionibus possidemus; diuina uero et ineffabilis uerbi natura cum passionis et necessi-
tatis non sit omnino capax, a quoquam uim non patitur neque a semet ipsa, ut oporteret
Hebr. 2, 16 inuita fieri caro siue humanitatis mensuram facere propriam et adprehendere semen
35 Abraam. quia uero inconsideratus ualde factus est ei sermo, difficile nihil est intueri
uolentibus. ait enim quia modis omnibus quod secundum naturam est, legibus
subicietur necessitatis, et protulit hoc documentum quia sine uoluntate esuriem atque
sitim percipiamus, ad hoc uocante natura, licet aliquis nolit. sed uiri fuerat docti
et acutam ad talia mentem habentis et alias res inspicere, quæ etiam ratione maiori
rite tractantur. si enim non est uerum quia rationalis est secundum naturam homo,
igitur sine uoluntate et sub necessitate rationalis est. quid ergo? dic mihi, et omnium
deus non secundum naturam est deus? non secundum naturam sanctus iustus bonus
uita lux sapientia uirtus? igitur et ipse sine uoluntate et quasi ex necessitate est ea
quæ est. sed, æstimo, sic uelle sapere nouissimæ fulminationis est indicium mani-
festum. quur igitur nobis uelut inexpugnabilem quendam et ineuincibilem murum
36 obponit mendacium et ita fragiles propositiones adtingit? et naturalem factam
audiens unitatem, hoc est ueram et conuersione liberam et inconfusum substantiarum
omnino conuentum, destruere nititur uirtutem dictorum, ut non recte facta uideantur,
et secundum similitudinem quæ ad nos est, non expauit audax ineuitabilibus necessi-
tatibus naturam uerbi subicere. exinaniuit semet ipsum non sine uoluntate, sed

VPs

1 agnoui *V* autem *P* 2 quodam modo *Vs* quoquam *P* existentium — conculcatumque *Vs* occultatum *P* 3 expertes *s* mundane sapientie *Ps* 3/4 exercitacionis *Ps* 4 mediocris *Ps* subtilissime discipline *Ps* 5 itaque *P* paulum *P* 9 omni modo recedere *V* omnimodis recedere *s* ab omnibus modis residere *P* esse *om. Ps* seorsim *s* utrumque *P* 10 ita *Vs* ut *P* 12 adfirmat enim *V* adfirmans *Ps* 19 sed] si *P* 20 dicet *scripsi* dicit *VPs* 21 egritudinis naturalis *P* motus *Ps* 25 uero *om. P* 28 recipiamus *P* 30 est *om. V* 31 ergo *P* 32 est *om. Ps* 34 sit *s* iudicium *V* 35 uelud nobis *P* inuincibilem *Ps* 36 opposiciones *P* 37 et[2]] ut *s* 38 nitatur *s*

sponte unigenitus factus est homo et non, sicut ais tu, adsumpsit hominem, per habitudinem ei copulationem donans et filiationis gratia coronans sicuti nos. quocirca uel si intellegimus unitas subsistentias inhumanatum et incarnatum uerbum et uidetur quodam modo secundum hoc naturalis a nobis unitas dici, eam quæ non uera est et per habitudinem profertur, excludit, quam nos habuimus per fidem et sanctificationem, quia et diuinæ naturæ facti sumus participes et sicut ait beatus Paulus, qui cohæret domino, unus spiritus est, (1 Cor. 6, 17) sed non subdit necessitatibus et adpetitionibus naturali-
37 bus inpassibile et liberum dei uerbum. non autem uelle post unitatem diuidere in duo quæ unita sunt, et ab inuicem ea recedere erit, ut mihi uidetur, penitus inculpabile et procul a macula, maxime quia et utilis iste Theodoritus unum et secundum nos intellegendum hominem in exemplum sumens non sinit in duo secari, licet contemplatio in eo facta non inreceptibilem habeat secationem atque diuisionem, quantum ad sciendum dico quia aliud quidem est quiddam secundum naturam anima, aliud uero secundum naturam propriam caro. ergo secundum æquam rationem perscrutantes unitatem quæ in Christo intellegitur facta, contemplatione quidem diuinitatis et humanitatis conuentum uerum secundum unitatem dicimus factum, non ignorantes quia aliud quidem citra carnem secundum naturam est ex deo uerbum, alia uero secundum naturam propriam præter eum caro. unita uero semel diuidere non est cautum neque in filios partiri duos unum Christum et filium et dominum permittit aliquos ratio rectitudinis, erudiente nos ad hoc sancta et diuina scriptura. sed enim in ueritatis quidem dogmatibus parua ei omnino est ratio, nosse uero quid necessariorum, cum sit utile non mediocriter, destruitur, sicuti quiddam eorum quæ habent nocendi naturam, ualde festinat, gloriatur autem re uera mendacio et nosse calumniari bene satis edoctus est. sed audiat a nobis: quid gloriaris in malitia qui potens es in iniquitate? (Ps. 51, 3. 4) tota die iniustitiam cogitauit lingua tua.

ANATHEMATISMVS SCI QVIRILLI QVARTVS

38 Si quis personis duabus seu subsistentiis eas quæ in euangelicis et apostolicis conscriptionibus sunt, diuidit uoces aut in Christo a sanctis dictas aut ab ipso de semet ipso et alias quidem tamquam homini citra quod ex deo est uerbum seorsum intellegendo coaptat, alias uero tamquam deo decibiles soli ex deo patre uerbo, anathema sit.

REPREHENSIO SCI THEODORITI

39 Cognata sunt et hæc dudum dictis; uult enim tamquam temperatione facta nullam differentiam esse sermonum qui in sacris euangelicis aut apostolicis conscriptionibus dicti sunt, et hæc cum repugnare se forte Arrio et Eunomio et reliquis hæresiarchis glorietur. dicat igitur sacrorum dogmatum integer doctor quomodo redarguat

32—35 *adfert Cyrillus infra* 43

VPs

2 ei] et *V* 3 substantias *V* 4 ea *s* 6 sumus facti *Ps* 7 subdit *s* subdita *V* subditur *P* 9 inuice *V* ea *om. P* recedere *V* recidere *P* rescindere *s* 10 et utilis *om. P* 11 duos *P* 13 quiddam] quidam *P* anima *VP* animam dico *s* uere *P* 14 propriam *om. P* 15 copulatione *V* 16 uero *P* 18 uero unita *V* 19 aliquos *V* aliqua *Ps* ratio *om. P* 21 nosce *P* uero ergo *P* 22 destruitur *Ps* destruetur *V ut uidetur, coniecerim* destrui quiddam *Γ* quidam *Vs* quidem *P* qui *P* 23 nosce *P* 24 in[2] *om. s* 25 iniustitia *V*

26 anathematismus quartus beati cyrilli *P* Cyrilli anathematismus quartus *s* 27 substanciis *Ps* 28 diuidet *V*

31 reprehensio theodorici *P* Theodoreti reprehensio *s* 32 cognita *s om. P* temperationem factam *V* 33 euangeliis *s* 34 dicta *V* 35 sancitorum *P*

hæreticorum blasphemiam, humiliter et conuenienter a serui forma dicta deo adplicans
uerbo. illi enim hoc facientes minorem et creaturam et facturam et seruum et ex
non extantibus esse dei filium dogmatizant. cui igitur nos, qui illis contraria sapimus
et consubstantialem esse et coæternum deo et patri filium confitemur creatoremque
omnium et factorem et ornatorem et gubernatorem et prouisorem et omnium sapientem
et omnipotentem, magis autem ex se potentiam, ex se uitam, ex se sapientiam, cui
Mt. 27, 46 adponamus illud deus meus deus meus, quare me dereliquisti? et pater,
Mt. 26, 39 si possibile est, transeat a me calix iste et pater, saluum me fac ab hora
Ioh. 12, 27
Mt. 24, 36 hac et illud horam illam nullus nouit neque filius hominis et alia quæ humiliter ab eo et a sanctis apostolis de eo dicta sunt atque conscripta? cui esuriem et sitim adplicabimus? cui laborem et somnum? cui ignorantiam et formidinem? quis angelico eguit adiutorio? si hæc dei uerbi sunt, quomodo sapientia ignorauit? quo-
Ioh. 16, 15 modo uocetur sapientia quæ passionis habet ignorantiam? quomodo uerax erit dicens
Mt. 24, 36 habere se omnia patris, scientiam non habens patris? solus enim, inquit, pater nouit diem illum. quomodo imago incommutabilis erit genitoris, non habens omnia genitoris? si quidem uerax est dicens ignorare se hæc, quid de ipso quispiam suspicetur? si uero nouit diem, celare uero uolens ignorare se dicit, uide in quam blasphemiam quod ex hoc colligitur, transit. si enim ueritas mentitur, non recte ueritas uocabitur, habens aliquid contrariorum. si uero neque mentitur ueritas neque deus uerbum
Act. 17, 31 ignorat diem, quem ipse fecit, quem ipse prædestinauit, in quo orbem terrarum iudicare futurus est, sed habet scientiam patris tamquam imago inpermutabilis, non igitur dei uerbi ignorantia est, sed serui formæ, quæ illo tempore tanta cognouit quanta inhabitans
40 diuinitas reuelauit. hæc et de aliis similibus sunt dicenda. quomodo enim habeat
Mt. 26, 39 rationem deum uerbum dicere ad patrem: pater, si possibile est, transeat a me calix iste; uerumtamen non sicut ego uolo, sed sicut tu? multa enim incongrua rursus hinc accidunt, et primum quidem eo quod discordet pater ac filius et alia quidem uelit pater, alia filius (ait enim uerumtamen non sicut ego uolo, sed sicut tu); deinde magnam rursus ignorantiam in filio contemplabimur. invenietur enim ignorans si possibile sit aut non transire calicem; hoc autem de deo uerbo dicere impium est et blasphemia plenum. sciebat enim suptiliter qui propter hoc uenit, qui sponte nostram naturam adsumpsit, qui semet ipsum exinaniuit, dispensationis
Mt. 20, 18. 19 mysterii finem, unde et sanctis prædicebat apostolis: ecce ascendimus Hierusolyma et filius hominis tradetur in manus gentium et inludent ei et flagellabunt et crucifigent et tertia die resurget. qui igitur hæc prædicauit et
Mt. 26, 33. 34 increpauit Petro optanti ne fieret, quomodo optat ne fiat, qui palam nouit omne futurum?
Ioh. 8, 56 quomodo autem non absurdum est Abraham quidem ante plurimas generationes nosse diem eius et gauisum esse et Esaiam similiter præsanxisse salutares ipsius passiones et Hieremiam et Danihel et Zaccariam et omnem prophetarum chorum, ipsum uero et

6—12 *adferuntur in Concilii quinti collatione V* [*L V 504 = M VIIII 290*] 21—23 *adfert Cyrillus infra* 46; *adferuntur in Concilii quinti collatione V* [*L V 504 = M VIIII 290*]

VPs

1 applicamus *P* adpliecmus [*sic*] *s* 2 enim *Vs* autem *P* seruum ex *P* 3 contrario *V* sapiunt *P* 6 potencia *Ps* uita *Ps* sapientia *Ps* 7 apponemus *P* 8 ab] ad *V* 10 ab eo] adeo *P* 11 adplicamus *V* sompnium *P* qui *VPs* 12 sapientiam *Vs* 14 nouit pater *P* 16 est *Ps* est cui *V* se *Ps* sed *V* 17 diem *om. P* 18 colligitur] tollitur *P* 21 scientiam patris habet *P* 23 diuina *P* 26 accidunt *P* adcedunt *V* accedunt *s* et] ut *P* eo quod *om. Ps* et] ut *s* 28 contemplabuntur *P* 29 ignorare *Ps* 32 prædicabat *s* ascendemus *V* 35 cui *P* nouit *om. P* 37 diem] dicunt *P* presaguisse *P* præsagisse *s* salutaris *P* passionis *P* 38 et 4 *om. P*

ignorasse et liberationem petere et non fieri optare quod ad salutem orbis terrarum profuturum erat? ergo non dei uerbi sermones isti, sed formæ serui, quæ timuit mortem eo quod nondum fuerat mors destructa, cui deus uerbum hæc loqui permisit, dans locum timori, ut natura adpareret adsumpti et non putatio uel phantasia crederetur quod ex Abraham susceptum est et Dauid, quæ impiorum hæreticorum cohors diligens hanc genuit blasphemiam. ergo quæ quidem deo decibiliter dicta sunt atque gesta, deo uerbo adplicemus; quæ uero humiliter dicta sunt siue gesta, serui formæ iungamus, ut non Arrii ægrotemus et Eunomii blasphemiis.

RESOLVTIO QVARTI ANATHEMATISMI SCI QVIRILLI

41 In forma et æqualitate dei et patris existens ex eo uerbum non rapinam arbitratum Phil. 2, 6
est esse æquale deo, sicut scriptum est, exinaniuit autem semet ipsum in spontaneam exinanitionem et aduenit uolens ad ea quæ nostra sunt, non desinens esse quod est, manensque et ita deus et a mensura humanitatis non exhonorans. omnia igitur eius sunt et deo decibilia et humana. quo enim adhuc exinaniuit semet ipsum, si humanitatis mensuras erubescebat? et si respuebat humana, quis eum inpulit tamquam
42 ex necessitate et uiolentia, ut fieret secundum nos? omnes igitur uoces quæ in euangeliis sunt, et humanas et deo decibiles, adplicabimus uni personæ, quoniam et unum credimus esse filium Christum Iesum, hoc est inhumanatum et incarnatum dei uerbum. quocirca uel si aliquid dicit humanorum, humanitatis eius reputabimus hoc mensuris (ipsius enim denuo et humana); licet sicut deus loquatur, deum esse credentes inhumanatum, rursus tamquam uni Christo et filio uoces quæ ultra naturam sunt hominis, adtribuimus. qui uero disiungunt in duas personas, omnino filios duos intellegunt. sicut enim secundum nos hominem non in duas personas diuidere fas est, licet ex anima constet et corpore, sed unus est et idem homo, sic etiam in Emmanuhel: quoniam unus est filius et dominus incarnatum et inhumanatum dei uerbum, una eius est etiam omnino persona ipsique tribuimus et humana propter dispensationem cum carne et diuina propter natiuitatem ineffabilem ex deo et patre. qui autem separant in hominem seorsum tamquam alium existentem filium citra uerbum ex deo et in deum seorsum tamquam alium filium existentem, duos dicentes filios praesentis anathematis subiciuntur uirtuti.

OPPOSITIO SCI QVIRILLI

43 Et quomodo non est melius, o prudens, dictorum examinare uirtutem et odio et defensione habentem liberum sensum? sed minus quidem hoc dignatur efficere, redigit autem rursus ad id quod ei uidetur, et ait:

Cognata et haec dudum dictis; uult enim, tamquam temperamento facto, nullam p. 261, 33-35
differentiam esse uerborum quæ in sacris euangeliis uel apostolicis conscriptionibus dicta sunt, et haec dum se repugnare forsan Arrio et Eunomio et haeresiarchis reliquis glorietur.
44 Sed ille quidem sic; ego uero tantum absisto dicere naturas alterutris temperatas

VPs

1 quid *s* urbis *V* 2 nec *P* 3 non *Ps* 4 potatio *V* crederetur *Ps* crediderunt *V* 6 de deo *V* 9 Cyrilli responsio *s* 10 arbitratus *Ps* 11 est *om. P* equalis *Ps* 12 nostra] non *P* 13 exhonorans *V* exonerans *s* exorbitans *P* 14 quomodo *P* se *P* 17 homini *s* adplicauimus *V* uni personæ] uniuersorie *s* 18 filium] filium dei *s* 19 uel *om. s* aliquod *P* reputauimus *V* 20 denuo *om. Ps* 24 in *om. V* 25 etiam *om. Ps* 27 deo patre *P* 27/28 seorsum in hominem *P* 28 seorsim *s* alio existente filio *s* seorsim *s* 29 dicentem *V* 31 Cyrilli oppositio *s* 32 et [1] *om. Ps* 33 defensionem *V* 34 redit *P* 35 nonnullam *s* 36 euangelicis *V* 37 hoc *s* gloriatur *s* 38 adsisto *P*

mixturamque et confusionem passas atque conuersionem quantum et ipse recta sectari.
sed neque uerborum perimimus differentiam; nouimus enim quia alia quidem eorum
deo decibiliter facta sunt, alia uero humane et alia quidem sublimissimam gloriam con-
decentia, alia uero sunt quæ exinanitionis conpetentia sint mensuris. oportere autem
dicimus ea non personis duabus ab inuicem in totum diuisis distribui. si enim unus
Eph. 4, 5 est dominus noster Iesus Christus unaque fides in eo et baptisma unum, una erit omnino
eius quoque persona tamquam unius, et si est idem deus simul et homo, conueniet ei et
sine omni macula deo decibiliter simul et humane proferre sermones, neque diuina eius
ineffabilique natura inminuta secundum aliquid omnino a paterna sublimitate, eo quod
sit humane locutus, neque incredibili existente dispensatione cum carne, quando, dum
sit deus, etiam homo secundum nos factus esse prædicatur. omnia itaque sunt unius
45 Christi, et deo decibilia et humana. si etenim non esset factus homo quod ex deo
patre est uerbum, non loqueretur secundum nos humane; si autem uerum est quia
Hebr. 2, 14. 17 proxime nobis participatus est sanguine et carne et similis factus est per omnia fratribus,
nobis utique, quur dispensationis disciplinæ stultissimi detrahunt, humanam uocem
non ferentes et in uerbis imminutionem propter dispensationem, uelut alteri seorsum
filio, serui formæ, sicut aiunt ipsi, adplicare studentes? insensatum uero omnino
est incumbere quidem metuere hæreticorum nequitiis, rectæ uero fidei traditioni eos
extra conpetentem detrahere rationem. melius autem esse dico et multum ualde
doctius humanas uoces aptare non alteri personæ, hoc est intellegendo seorsum atque
particulariter filio, serui formæ, sicut eis dicere moris est, sed adtribuere potius humani-
tatis eius mensuris; oportebat enim existentem deum simul et hominem per ambos
46 constare sermones. miror autem quomodo simulat quidem et ipse confiteri quoniam
unus est Christus, idem utique deus simul et homo, in obliuionem uero quodam modo
redactus quæ bene se æstimauit habere, disiungit rursus in duos unum. proponit
Mt. 24, 36 itaque saluatoris uocem dicentis: de die autem et hora illa nullus nouit neque
angeli cælorum neque filius nisi pater. deinde sapientiam esse confirmans
natum ex deo patre uerbum omniaque nosse futura, infert et ait:

p. 262, 21-23 Non igitur ignorantia dei uerbi est, sed serui formæ tanta illo tempore cognoscentis
quanta inhabitans diuinitas reuelauit. hæc et de aliis similibus sunt dicenda.

Ergo, si non mentiris dicendo unum Christum et dominum Iesum, eundem utique
deum simul et hominem, diuidis quare et duos dicens filios non erubescis? an non
duo omnino erunt, si est non idem ad eum qui mensuratam habet scientiam, is qui nouit
uniuersa, ad particularem suscipientem reuelationem is qui perfectus est sapientia
et tanta nouit quanta etiam pater? et si est unus et idem propter ueram unitatis
causam et non alter et alter diuise et particulariter, ipsius omnino [non] erit et nosse
et tamen nescire putari. ergo nouit quidem diuine sicut sapientia patris; quia uero
ignorantis humanitatis subiit mensuram dispensatiue, proprium facit et hoc cum aliis,
47 licet, sicuti nuper dixi, ignorans nihil, sed sciens uniuersa cum patre. nam ob quam
Ioh. 4, 6 Ioh. 6, 51. 33 causam esurire dicitur et ex itinere fatigari, cum uita et uiuificans existat ut deus et ipse

---

VPs
1 recte *V* 3 homini *s* 3/4 condecentiam *Vs* 4 a mensuris *s* 6 et] in *P* 7 quoque eius *Ps* si] sic *s* conuenit *Ps* 9 ineffabilisque *Ps* a *s om. VP* 12 factum *s* 14 similis] simul *P* 16 seorsim *s* 19 multo *s* 20 aptare] a patre *s* seorsim *s* 21 ei *V* sed *V om. Ps* 22 mensuras *P* per *om. s* 23 constare *V* gustare *Ps* simulet *s* ipsi *P* 24 obliuione *P* 25 disiunxit *s* 29 tanto *P* cognoscentes *V* 30 aliis *V* ea et *Ps* 31 non *om. P* et *om. P* 32 quare *Γ* quando *VPs* dicens *Γ* dicis *VP* dici *s* 33 non est *s* eam que *P* 34 sapientiam *V* 35 tantum *s* 36 non *deleui* 37 nescire *Ps* uescere *V* nouit *om. P spatio rel.* uero *om. P* 39 sicut *Ps* 40 existit *P*

sit panis uiuus qui de cælo descendit et uitam præbuit mundo et ipse sit similiter uirtutum
dominus? sed ut credatur secundum ueritatem factus homo, propria facit humana,
bonis naturæ suæ non desinens et stabiliter habens ea in quibus semper fuit et est et erit
in perpetuum. qui uero reuelationem datam dicit serui formæ ab inhabitante deo
et hoc mensuratam, prophetam nobis ostendit Emmanuhel et deiferum hominem et
48 aliud nihil. sed æstimat aliquid sapiens et indecertabile dicere: si enim dei uerbum cf. p. 262,
est quod clamauit pater, si possibile est, transeat a me calix iste, primum 23-34
quidem discordat a patre repudiatque non recte bibere calicem, licet, inquit, non ignorans
quia mundo erat salutare futurum quod ipse pateretur. ergo non erunt, inquit,
huiusmodi uoces uerbi. e diuerso igitur audiat et a nobis qui sic adulterinis cogita-
tionibus inhiat: ergo quoniam tibi uidetur a deo quidem uerbo huiusmodi uoces amo-
uendas esse, soli autem serui formæ eas adplicare putas, non in duos iterum filios diuidis
unum? et cui hoc bene sapientium est occultum? dicet enim quispiam tuos sermones
sequens quia et incredibile et ultra decentem est rationem refutare passionem formam
serui et discordantem uideri ad patrem nec non et ad ipsum inhabitans uerbum; sciebat
enim, existimo, passionem fore salutiferam omnibus sub cælo et uitæ causam morte
deuictis. decebat ergo, inquit, considerari et formidine superiorem et diuinos nutus
sequi paratam. putas ergo non sentis obloqui te uane? quæ est huiusmodi sensuum
49 inperitia? ego autem quia quidem parua sunt uerbo ex deo nato hæc quæ humana
sunt, dicam sine omni mora; quæro uero exinanitionem cuius eam factam intellegat
et quis est hoc passus sponte. si itaque, sicut aiunt ipsi, serui forma siue quod ex
semine Dauid est, quomodo aut quemadmodum exinanitum est, si adsumptum a deo
est? si autem ipsum quod in forma et æqualitate dei et patris existit uerbum, semet
ipsum exinanisse dicitur, quomodo rursus et quemadmodum exinanitum est, si refutat
exinanitionem? exinanitio autem deo uerbo pati nescienti conuersionem hæc est, agere
aliquid et dicere horum quæ humana sunt, propter dispensatiuum ad carnem conuentum.
sed etsi factus est homo, nullo modo eum sacramenti ratio in sua natura læsit; permansit
enim quod fuit, etiam in humanitatem descendens propter mundi salutem et uitam.
ergo non personis duabus, sed tamquam uni Christo et filio et deo euangelicas et sanctorum
apostolorum uoces adponimus, neque diuinam eius inminuentes naturam et gloriam
propter ea quæ sunt humana, neque dispensationem negantes, sed ipsius uerbi propter
nos inhumanationem factam esse credentes.

ANATHEMATISMVS SCI QVIRILLI QVINTVS

50 Si quis præsumit dicere deiferum hominem Christum et non potius deum esse uere
sicut filium unum et natura secundum quod factum est caro uerbum et communicauit Hebr. 2, 14
proxime nobis sanguine et carne, anathema sit.

REPREHENSIO SCI THEODORITI

51 Communicasse quidem nobis proxime sanguine et carne et anima inmortali deum

VPs

1/2 dominus uirtutum *P* 5 mensuratum *s* prophetam *V* propheta *s* profecto *P* ostendat in *s* 6 aliquis *Ps* 8 bibere] libere *P* 10 et *om. P* adulteris *P* 11/12 ammouendas *P* 13 dicet *scripsi* dicit *VPs* 14 incredibilem *Vs* formam *V* forme *Ps* 16 salutiferum *P* causa *P* 17 deuicta *Ps* formidinem *Vs* fortitudinem *P* diuinos nutus *s* diuinos notos *V* diuinum nutum *P* 18 nec *P* 25 exinanito *P* pati *Ps* patri *V* 26 ad] est ad *P* 31 ea *om. P* ipsi *P*

33 Cyrilli anathematismus quintus *s* 35 naturam *VPs*

37 responsio theodorici *P* Theodoreti reprehensio *s* 38 sanguine carne *s* carne et sanguine *P* immortale *P*

uerbum propter unitatem ad hæc factam dicimus; carnem uero deum uerbum conuersione
quadam factum non solum non dicimus, uerum etiam dicentes impietatis inscribimus
contrarium autem hoc et ipsis dictis uideri potest. nam si uerbum in carnem con-
uersum est, non communicauit nobis carne et sanguine; si autem carne et sanguine
communicauit, tamquam alter præter hæc communicauit. si autem aliud quid est
præter eum caro, non ipse uersus in carnem est. ergo nomine communionis utentes,
tamquam unum quidem filium adoramus adsumentem et quod adsumptum est;
52 naturarum uero cognoscimus differentiam. sed et deiferum hominem tamquam
a multis sanctis patribus dictum non refutamus, quorum unus magnus Basilius in sermone
Bas. de sp. s. 12 ad Amphilochium de spiritu sancto hoc usus est nomine et in interpretatione quinqua-
gensimi noni psalmi. uocamus autem deiferum hominem non uelut particularem
quandam diuinam suscipientem gratiam, sed tamquam omnem unitam habentem filii
Col. 2, 8. 9 diuinitatem. hoc enim explanans beatus dicebat Paulus: uidete ne quis sit
qui decipiat uos per filosophiam et inanem seductionem secundum
traditionem hominum secundum elementa mundi et non secundum
Christum, quia in ipso inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter.

RESOLVTIO SCI QVIRILLI

53 Carnem factum ait sacratissimus euangelista Iohannes dei uerbum, non per tran-
Ioh. 1, 14 situm uel conuersionem propriæ naturæ in carnem transformatum, sicuti dudum præ-
Hebr. 2, 14 diximus (non est mutabilis tamquam deus), sed quia communicauit proxime nobis
sanguine et carne et factus est homo. consuetudo enim scripturæ diuinæ est carnem
Lc. 3, 6 hominem nominare; scriptum namque est quia uidebit omnis caro salutare dei.
sed sceleratorum dogmatum inuentores Nestorius et qui cum eo, qui ea sapientes quæ
ille, simulant quidem se confiteri incarnationis uocem, sed non etiam incarnatum aiunt
secundum ueritatem dei uerbum, hoc est hominem factum secundum nos, cum sit quod
fuit, sed enim, uelut hominem unum sanctorum, in eo qui ex sancta uirgine natus est,
inhabitare confirmant unigenitum dei uerbum, ut nequaquam unus in confessione sit
Christus et filius et dominus et adorandus, sed sicut homo proprie et singulariter intelle-
gendus sola copulatione quæ secundum unitatem est dignitatis, honoratus coadoretur
et conglorificetur. inhabitat in nobis omnium deus per sanctum spiritum; denique
2 Cor. 6, 16 et antiquitus quidem dicebat per unum sanctorum prophetarum quia inhabitabo
cf. Leu. 26, 12 in eis et ambulabo et ero eorum deus et ipsi erunt mihi populus. scri-
1 Cor. 3, 16 bit autem et beatus Paulus: nescitis quia templum dei estis et spiritus dei
Ioh. 10, 35. 36 habitat in uobis? ait enim et ipse Christus de sanctis prophetis siue de sanctis qui
prius fuerunt: si illos dixit deos, ad quos sermo dei factus est, quem
pater sanctificauit et misit in mundum, uos dicitis quia blasphemas,
quia dixi: filius dei sum? sed non sicut in nobis inhabitat deus, sic et in
Christo; deus enim erat naturaliter, adparens secundum nos unusque et solus filius, et
quando factus est caro. qui igitur præsumunt dicere deiferum hominem esse eum et non
potius inhumanatum deum, necessario subcumbunt anathematismo proposito.

VPs
1 factum *s* 2 dicentes *om. P* impietati *s* 3 et *om. Ps* carne *VP* 6 carne *V* 10 sancto spiritu *s* in *om. VP* 12 suscipientes *V* 13 Paulus *om. P* 14 fysosophiam *V* 17 Cyrilli responsio *s* 18 non] uero *P* 19 conuersione *P* 23 qui ea *V* quoque *s om. P* sapient *s* 25 uerbum] ueritatem *P* 26 uelut] = ὡς *quæ est lectio quorundam codd. Græcorum pro* ὡς εἷς sanctorum unum *P* 27 habitare *P* in confessione unus *P* 28 dominus adorandus *Ps* 29 est *om. P* 30 omnibus *s* spm scm *P* 32 in populos *P* 33 estis uos *P* 34 enim *om. P* seu *Ps* 35 fuerant *s* dei sermo *P* 36 significauit *P* 38 et [2] *om. s*

OPPOSITIO SCI QVIRILLI

54 Et hic rursus inaniter fabulantem monstrare non est difficile. dicimus enim
nos non oportere ab aliquo deiferum hominem nominari Christum, ne secundum unum
sanctorum intellegatur, sed deum potius uerum, inhumanatum et incarnatum dei uerbum.
calumniatur autem rursus iste his quæ recte sunt dicta, et uarie monstruoseque falseque
contionatur. ait enim nos in carnis naturam conuersum dicere dei uerbum et cogita-
tiones effodit per quas studuit demonstrare quia non sit conuertibile dei uerbum. quod
autem sæpe dixi, hoc etiam nunc necessarie dico: cum nullus in carnem terrenam trans-
formatam dicat diuinam excelsamque uerbi naturam inconuertibilemque omnibus
confitentibus eam, quiescite inanes fatigationes expendere, ut autem oporteat satisfieri
eis qui nequaquam decepti sunt, quia et inconuertibile naturaliter et inpermutabile est
ex deo uerbum. quis enim sic stupidus et inprudens est, ut ita turpiter et ipsis, puto,
55 stultis respuenda sapere ac dicere moliatur? miror autem quia cum adfirmet ubique
deum esse Emmanuhel, propheticam ei mensuram in his adtribuere conperitur.
hominem namque eum dicit esse deiferum, ut uideatur secundum nos, qui inhabitantem
habemus per spiritum sanctum omnium deum; inhabitat enim in cordibus nostris et Eph. 3, 17
sumus templa dei uiui. est autem non idem hominem dicere factum uerbum et deum 2 Cor. 6, 16
in homine habitare putare. si etiam uera est uox beati Pauli quia in ipso con- Col. 1, 19. 2, 9
placuit inhabitare omnem plenitudinem diuinitatis corporaliter, sed
utique unum esse inquit deum patrem et unum dominum Iesum Christum, per quem 1 Cor. 8, 6
omnia. dicet autem quilibet et in homine inhabitare spiritum eius. denique
scriptum est de quibusdam eos autem qui inhabitant domos luteas, ex quibus Iob 4, 19
et ipsi de ipso luto sumus; attamen unus intellegitur et est secundum compositionem
56 homo ex carne et anima inhabitante in ea rationali. quur igitur non quiescit conturbare
rectam et insubuertibilem fidei rationem? aliquando quidem unum dicit Christum et
filium et dominum, eundem deum simul et hominem, aliquando uero prophetarum
mensuris inducit, deiferum hominem nominans eum. ignorauit autem, ut puto,
quia et nobis ipsis æqualem posuit eum, si est non uere deus, sed templum potius tam-
quam inhabitante ei uerbo, sicut etiam in nobis. sed non ita hæc ait habere scriptura
diuinitus inspirata (uerbum enim caro factum est et habitauit in nobis), Ioh. 1, 14
ne quis putaret per conuersionem et transitum in carnem eius transformatam esse
naturam. qui autem factus est caro seu homo, non homo deifer est, sed potius deus
in exinanitionem spontaneam semet ipsum deponens et propriam faciens carnem ex
muliere, carnem uero non sine anima nec sine mente, sed animatam et intellegibilem.
meminimus autem et templum nominantem proprium corpus, uerumtamen non per Ioh. 2, 21
habitudinem fecit inhabitationem, sicut et in nobis per spiritum, sed unus secundum
unitatem intellegitur Christus et filius.

VPs

1 sequitur oppositio sci Cyrilli v *P* Cyrilli oppositio *s* 3 nominare *P* 5 calumniator *s* iste rursus *Ps* recta *P* 6 contentionatur *V* 7 effundit *s* uerbum dei *P* 9 dicat *om. P* 10 expedire *P* autem] γε *Γ*, *uaria lectio est* τε 11 inconuertibiliter *Vs* impermutabiliter *s* 16 sanctum spiritum *s* deum omnium *P* 17 non idem] nomen quidem *P* 18 reputare *s* est *om. P* 20 itaque *Vs* 21 dicet *scripsi* dicit *VPs* hominem *V* 22 quibusdam] τινῶν; *antiquissima corruptela pro* (ψυχῶν ἀνθρω)πίνων, *cf. Cyrilli schol. 13 de eodem uersu* domus *P* 23 ipso *om. P* et tamen *V* compositionum *V* 24 in ea *V* in eo *s* eam *P* 26 eundemque simul deum *P* 29 inhabitantem *V* ei *om. V* hic *Ps* 29/30 scrip-turam — inspiratam *s* 30 inhabitauit *Vs* 33 inexinanitione spontanea *s* in *om. V* 34 animam *V* *om. P* mentem *V* animatum *Ps* 34/35 et intellegibilem — nominantem *om. Ps*

ANATHEMATISMVS SEXTVS SCI QVIRILLI

57 Si quis dicit deum aut dominum esse Christi ex deo patre uerbum ac non potius
Ioh. 1, 14 eundem confitetur deum simul et hominem tamquam facto carne uerbo secundum scripturas, anathema sit.

REPREHENSIO SCI THEODORITI

58 Beatus quidem Paulus quod adsumptum est a deo uerbo, formam adpellat serui;
Phil. 2, 7 quia uero ante unitatem adsumptio, de adsumptione autem beatus disputans Paulus formam serui eam naturam quæ adsumpta est, adpellauit, nequaquam locum habet unitate facta seruitii nomen. si enim his qui in eo credunt, scribens dicebat apostolus
Gal. 4, 7 quapropter iam non es seruus, sed filius, et dominus discipulis iam non uos
Ioh. 15, 15 uoco seruos sed amicos, multo potius primitiæ nostræ naturæ, per quas et nos adoptionis filiorum gratiam promeruimus, serui adpellatione liberatæ sunt. deum igitur confitemur et serui formam propter unitam ei dei formam et credimus prophetæ et
Ies. 7, 14 Emmanuhel partum adpellanti et natum puerum magni consilii angelum et admirabilem
Ies. 9, 6 et consiliarium et deum fortem et potestatem habentem et principem pacis et patrem futuri sæculi. attamen idem propheta et post unitatem prædicans adsumpti naturam
Ies. 49, 3. 5. 6 seruum adpellat, qui ex semine Abraham, ita dicens: seruus meus es tu, Israhel, et in te glorificabor et iterum sic dicit dominus ⟨qui⟩ finxit me ex uulua seruum sibi ET POST PAVCA ecce dedi te in testamentum generis in lumen gentium, ut sis salus usque ad ultimum terrae. quod autem fictum in uentre est, non deus uerbum, sed serui forma; non enim deus uerbum uersum factum est caro, sed adsumpsit carnem animam habentem intellegibilem.

INTERPRETATIO CAPITVLI SEXTI SCI QVIRILLI

59 Dominus noster Iesus Christus unus et solus, uere filius existens dei et patris, caro
Phil. 2, 10. 11 factus est et principat omnium simul cum proprio genitore flectiturque ei omne genu cælestium terrestrium et infernorum et confitetur omnis lingua quia dominus Iesus Christus in gloria est dei patris. est igitur ipse dominus quidem omnium secundum quod intellegitur et est deus, licet non sine carne post inhumanationem, ipse uero rursus nec deus nec dominus. est enim absurdissimum, magis autem omni impietate uere conpletum ita sapere uel dicere. recte ergo in hoc ipso factus est præpositus anathematismus.

OPPOSITIO SCI QVIRILLI

60 Dispensationis unigeniti cum carne sacramentum a nobis iam factis nunc nihilo minus copulare sermonibus dignum est et eos non sine decenti ratione monstrare. qui

---

VPs

1 Cyrilli anathematismus sextus *s* 2 dicit *om.* *P* 3 carnem *VP* 3/4 secundum scripturas uerbo *P* 5 responsio theodorici *P* Theodoreti reprehensio *s* 7 disputat *Ps* 8 natura *V* 9 unitatem factam *V* unita facta *P* 10 est *VPs* dni *V* 11 primitias *V* 13 formam et] forma æque *s* 14 appellant *s* 15 consiliarium deum *V* dnm *P* 16 et tamen *Ps* et *om.* *P* 18 qui *addidi* e *P* 20 sit *V* salus mea *P*

23 interpretacio sci cyrilli capituli sexti *P* Cyrilli interpretatio *s* 24 dei patris *P* 25 est *om.* *P* principat *V* principatur *s* principaliter *P* ei *om.* *P* 29 rursus] *conicio* suus est. est *P* 30 maius *s* impietatem *V*

32 Cyrilli oppositio *s* 33 nunc] nris *P* 34 copulare] = συνάπτειν, *quæ est falsa lectio aliquot codd. Græcorum pro* συνασπιεῖ

enim est in forma dei patris unigenitus filius, per omnia æquæ cum genitore mensuræ,
paris gloriæ atque liber, formam serui suscipiens, adpellatus est eorum frater, id est Gal. 5, 1
noster, qui sub iugum seruitutis obstringebamur. et tamquam unus ex nobis censum Mt. 17, 24 sq.
exigentibus tributa persoluit et sicut homo sub lege factus est legislator ut deus, docebat- Gal. 4, 4
que suos discipulos quia et filius est uere et forma serui propter carnem, licet secundum
propriam naturam liber existens tamquam ex deo deus, uerumtamen sicut propriam
habens serui formam, propter euacuationis mensuram tributorum exactoribus subditus
erat. quocirca uel si quis dicat seruum eum nominari sanctorum uoce prophetarum,
nullo modo scandalizari conueniet; sciebant enim, sancto eis spiritu reuelante, quia
factus homo ex deo patre uerbum erat quidem etiam sic liber ut filius, non autem abiectam
etiam sic mensuram exinanitionis habebat, nobis, qui sub iuga seruitutis eramus, con-
formatus. sic et deum suum patrem ait, licet natura deus existens et ex ipso nulloque
61 modo genitoris sublimitate sit minor. cum Nestorius igitur ita scripserit de Christo Loofs, Nestoriana p. 234, 14-16
»ergo qui passus est, pontifex misericors, non uiuificator eius qui passus est, deus« et
deum Christi deum uerbum nominauerit adieceritque his »erat autem ipse et infans ibid. 292, 3.4
et infantis dominus«, nos adfirmamus quia non decenti ornatu, magis autem impie nimis eius uerba prolata sunt. si enim deus est Christi ex deo patre uerbum, duo modis omnibus erunt et indubitanter. quomodo autem intellegitur et infans ipse et dominus infantis? non ergo dicitur et deus suimet ipsius et dominus Emmanuhel, si est idem et deus simul et homo tamquam inhumanatum et incarnatum dei uerbum. quia quidem diuinitas aliud quiddam est per naturam suam, aliud uero rursus per naturam propriam humanitas, quomodo quispiam poterit dubitare? attamen ex ambobus Christus, diuinitate et humanitate secundum unitatem dispensatiuam.

ANATHEMATISMVS SEPTIMVS SCI QVIRILLI

62 Si quis dicit tamquam in hominem operatum deum uerbum in Iesum et unigeniti gloriam circumfulsisse tamquam alium existentem absque illo, anathema sit.

REPREHENSIO SANCTI THEODORITI

63 Si mortalis humana natura est, uita uero deus uerbum et uiuificans, suscitauit (Ioh. 2, 19) autem a Iudæis solutum templum et in cælos euexit, quomodo glorificata non est serui forma per dei formam? si enim mortalis existens naturaliter, inmortalis est facta propter unitatem ad deum uerbum, adsumpsit quod non habuit; quod autem non habuit, adsumens et glorificata, ab eo qui dedit, glorificata est, unde et apostolus clamat: secundum operationem potentiæ fortitudinis eius quam operatus est (Eph. 1, 19. 20) in Christo, suscitans eum a mortuis.

INTERPRETATIO SCI QVIRILLI

64 Dum secundum carnem natiuitatem unigeniti filii dei euangelizaret sanctæ uirgini

---

VPs

1 est *om. P* 3 iugo *Ps* 5 sit *s* forma] ἐν μορφῇ *Γ* 6 de *P* 8 uel *om. s* uocem *Vs* 11 iugo *Ps* 14 non] nam *P* eius qui] ei q̄ *P* 15 in his *V* 17 sint *s* 18 intelligetur *s* et 3] est *P* 19 igitur *P* semet *V* 19/20 idem deus *Ps* 20 quod *s* 21 quidem *P* sit *s*

24 septimus *om. P* Cyrilli anathematismus septimus *s* 25 homine *V* et] ex *P* 26 gloriam *s* gloria *VP* alio existente *P*

27 responsio theodorici *P* Theodoreti reprehensio *s* 28 humana — uero *Vs* humana est uita uocata *P* 29 solutum] solum *P* 30 formam dei *P* 31 quod autem non habuit *om. Ps*

35 Cyrilli interpretatio *s* 36 cum *P*

Lc. 1, 31 Mt. 1, 21 beatus Gabrihel, paries, inquit, filium et uocabis nomen eius Iesum; ipse
enim saluum faciet populum suum a peccatis eorum. nominatus autem
est et Christus eo quod unctus sit humane nobiscum secundum psallentis uocem:
Ps. 44, 8 dilexisti iustitiam et odisti iniquitatem; propterea unxit te deus, deus
tuus, oleo exultationis præ participibus tuis. cum existat ipse sancti
Ioh. 3. 34 spiritus dispensator et non ex mensura det eis qui eo sunt digni (plenitudo enim est et
Ioh. 1, 16 de plenitudine eius nos omnes accepimus, sicut scriptum est), dispensatiue
sicut homo unctus dicitur intellegibiliter, uolante super eum sancto spiritu, ut et in nobis
permaneat, licet propter transgressionem Adam abscesserit in principiis. ipsum
ergo unigenitum dei uerbum factum caro uocatum est Christus et deo decibilem
potestatem propriam habens operabatur inopinabilia. qui igitur dicunt Christi
potestati unigeniti gloriam circumfulsisse tamquam existente altero unigenito citra
Christum, duos sapiunt filios et alium quidem operantem, alium uero in quo operatum
est, ut hominem unum ex nobis. propterea etiam summittuntur uirtuti istius
anathematis.

OPPOSITIO S̄C̄I QVIRILLI

65 Qui Christum Iesum nominant, non unum aliquem secundum nos communem
hominem, sed inhumanatum et incarnatum natum ex deo uerbum significant audientibus.
quocirca uel si quid deo decibilium dicatur operatus per proprium corpus, quod in-
strumenti ei ministerium adimplebat, nihilo minus ipse est uirtutum dominus qui operatus
est, non qui operari alio posse dedit, sicuti denique et beatis apostolis potestatem dabat
Mt. 10, 1 contra spiritus inmundos, ut eicerent eos et curarent languorem et
Rom. 15, 18. 19 omnem infirmitatem in populo. unde et sanctus Paulus non enim audeo,
inquit, aliquid dicere quod non operatus est per me Christus uerbo et
opere in uirtute signorum et prodigiorum in uirtute spiritus sancti.
Lc. 10, 17 gaudentes autem et beati discipuli accedebant aliquando dicentes Christo: domine,
etiam dæmonia nobis subiciuntur in nomine tuo. operatum equidem
Christum in spiritu in sanctis dicimus tamquam alios existentes præter eum, non tamen
ita et pari modo et in ipso Iesu operatum uerbum intellegimus in spiritu, tamquam
alterum existentem filium citra unigenitum ex deo; unum namque unitas demonstrauit
Ioh. 1, 14 et in duos diuidere refutamus. nam licet factus est caro uerbum secundum scripturas,
attamen est etiam sic filius unigenitus secundum unitatem ueram, quæ ultra mentem
et rationem est. ipse igitur unus et uerus Christus Iesus tamquam per instrumentum
proprii corporis operatus est signa diuina et non operatum in eo dicimus secundum
66 similitudinem sanctorum; scelestum namque est hoc et absurdum. si autem excitauit
et suum a mortuis corpus secundum quod et uita et uiuificans est, ipse semet ipsum
glorificat, uiuificatricem ostendens suam naturam, et non alio cuipiam præter se in
Ioh. 17, 5 hoc condonat gloriam. dicebat etiam ad patrem in cælis et deum: pater, glorifica
me gloria quam habui, antequam esset mundus apud te. utique et

---

VPs
5 oleum *V* 8 eo *Ps* 10 uocatus *P* et] ex *V* 11 ergo *P* 14 etiam *om. P*
15 anathematismi *s*
16 Cyrilli oppositio *s* 17 qui] cum *P* non unum *om. s* 18 natum *om. Ps* ex] et *P*
19 deo *om. Ps* 20 eius misterium *P* 21 alii *Ps* 22 s̄pos *V* 27 operari *s* 28 aliis existentibus *P*
alium existentem *s* 29 operatum *Ps* operatum est *V* 30 altero existente filio *P* 33 unus uerus et
ih̄s xp̄s *P* 34 operatum uerbum *P* 36 corpus a mortuis *P* uita est et uiuificans *P* 37 alii *Ps*
propter *V* 39 gloriam *V* apud te] iste *s*

deus est et ex deo secundum naturam et gloriæ dominus: proinde quomodo tamquam gloria egens gloriam suam, quæ est ante sæcula, petit? quia enim factus est homo et per suam carnem gratia dei pro omnibus gustauit mortem, sicut ait beatus Paulus, ex (Hebr. 2, 9) hoc abiectionis obprobrium respuens, præclamat resurrectionem, per quam quia et uita est et uiuificans sicut deus, bene satis agnoscitur et sic a nobis creditur. glorificauit igitur non alium quempiam, sed potius semet ipsum, morte superius demonstrans unitum secundum ueritatem sibimet templum; quia uero unitum sibi corpus non sine anima nec sine mente esse credimus, sed et cum anima et cum mente, hoc sæpe diximus.

ANATHEMATISMVS OCTAVVS SCI QVIRILLI

67 Si quis dicere præsumit adsumptum hominem coadorari oportere deo uerbo et conglorificari et coadpellari deum tamquam alterum in altero (syllaba enim co semper adiecta hoc intellegi coget), et non potius una adoratione honorat Emmanuhel et unam ei glorificationem adplicat secundum quod caro factus est, anathema sit.

REPREHENSIO SCI THEODORITI

68 Vnam quidem, sicuti sæpe dixi, glorificationem offerimus domino Christo et eundem deum simul et hominem confitemur, hoc enim nos ratio docuit unitatis; naturarum uero proprietates dicere non refutamus. neque enim deus uerbum conuersionem suscepit in carnem neque rursus homo perdidit quidem quod fuit, in naturam uero transformatus est dei. ergo utriusque naturæ propria dicentes, dominum adoramus Christum.

INTERPRETATIO SCI QVIRILLI

69 In unum deum patrem omnipotentem et in unum filium nec non et in unum sanctum spiritum baptizati sumus; proinde beatus inquit Paulus: nescitis quoniam (Rom. 6, 3. 4) quotquot in Christum Iesum baptizati sumus, in mortem ipsius baptizati sumus? consepulti itaque sumus ei per baptismum in mortem, ut sicut suscitatus est Christus a mortuis per gloriam patris, sic et nos in nouitate uitæ ambulemus. credimus igitur et baptizati sumus in unum, sicuti dixi, filium dominum nostrum Iesum Christum, hoc est incarnatum et inhumanatum ex deo patre uerbum unumque existentem et deum uere adorare didicimus et nobiscum supernæ uirtutes; scriptum namque est: cum autem introducit primogenitum (Hebr. 1, 6) in orbem terrarum, dicit: et adorent eum omnes angeli dei. factus autem est primogenitus qui est unigenitus, quando et homo secundum nos adparuit; tunc enim et frater adpellatus est diligentium eum. (Rom. 8, 29) si quis igitur coadorari dicit ut hominem seorsum altero præter eum existenti ex deo uerbo et non secundum unitatem ueram coadunans in unum Christum et filium et dominum una adoratione glorificat, uirtuti anathematis iuste subdetur.

VPs

2 gloriam *V* qui *P* 3 ait *om. P* 4 adiectionis *Ps* 6 superius *P* superius templum *Vs* 8 esse *om. P* sæpius *Ps*

9 octauus *om. P* Cyrilli anathematismus octauus *s* 11 et coadpellari *om. Ps* deum *V* deo *s om. P* enim *om. P* co *VP* quæ *s* 12 adiectus *P* cogit *Ps* 13 eius *P* adplicat *Γ* adpellat *VPs* 14 responsio theodorici *P* Theodoreti reprehensio *s* 17 dicere *om. P* 18 natura *P* 18/19 transmutatus *s* 19 deus *P*

21 interpretacio sci cyrilli capituli octaui *P* Cyrilli interpretatio *s* 24 quodquod *V* xpo ihu *Ps* morte *P* 25 itaque *V* idque *s* enim *P* sumus *P om. Vs* 27 nouitatem *V* sicut *Ps* 29 deum] eum *P* dicimus *P* et *om. P* 30 supernas *P* uirtutis *Vs* 31 urbem *V* 32 est autem *P* 33 ergo *P* 34 seorsim *s* alterum *s* existente *VP* existentem *s* 36 subditur *Ps*

OBPOSITIO SCI QVIRILLI

70 Nos autem, o prudens, quæ meliora et ueriora sunt, sapere consueti et suptiliores contingentes intellectus ad explanationem sacramenti scientiamque perfectam et secundum sacrarum placitum litterarum et mansuetudines sanctorum patrum non hominem adsumptum dicimus a deo uerbo et copulatum ei secundum habitum extrinsecus adinuentum, sed potius hominem eum factum esse decernimus. hac itaque gratia a pietate dogmatum dicimus excessisse eos qui præsumunt dicere adsumptum hominem et adfirmant oportere eum sicut alterum alteri coadorari filio dei. si enim est idem deus simul et homo, adoratur potius tamquam unus adoratione una et non coadoratur et coadpellatur deus, ut non homo simpliciter communis et secundum nos Emmanuhel esse credatur, diuina gloria participatus per gratiam; confitemur autem magis deum in carne propter nos seu uere hominem factum, non transitu naturæ per mutationem et conuersionem, sed unitatis dispensatione.

ANATHEMATISMVS NONVS SCI QVIRILLI

71 Si quis unum inquit dominum Iesum Christum glorificatum ab spiritu, tamquam aliena uirtute per eum utentem et ab eo sumentem et operari potuisse contra spiritus inmundos et inplere in homines signa diuina, et non potius proprium eius spiritum dicit per quem et operatus est signa diuina, anathema sit.

REPREHENSIO BEATI THEODORITI

72 Hic aperte non modo pie agentes solum, sed etiam antiquos ueritatis prædicatores
et ipsos diuinorum euangeliorum conscriptores et sacrorum apostolorum chorum et
super hos Gabrihel archangelum anathematizare præsumpsit. secundum carnem
namque Christum ex sancto spiritu nasci primus ille et ante conceptum prædicauit et
Lc. 1, 34. 35 post conceptum Ioseph edocuit, ad Mariam quidem, cum interrogaret quomodo erit
mihi hoc, quoniam uirum non cognosco? dicens: spiritus sanctus super-
ueniet in te et uirtus altissimi obumbrabit tibi, ideoque quod nascetur
Mt. 1, 20 sanctum, uocabitur filius dei; ad Ioseph autem: noli timere accipere
Mariam coniugem tuam; quod enim in ea nascetur, ex spiritu sancto est.
Mt. 1, 18 et euangelista: cum esset, inquit, desponsata mater eius Maria Ioseph,
Lc. 4, 16-18 inuenta est in utero habens ex spiritu sancto. et ipse quoque dominus
ingressus in synagogam Iudæorum et sumens prophetam Esaiam et legens locum in quo
dicit: spiritus domini super me, quapropter unxit me et cetera, intulit:
Lc. 4, 21 hodie conpleta est scriptura hæc in auribus uestris. hoc autem et beatus
Act. 10, 38 Petrus ad Iudæos loquens ait: Iesum a Nazaret, quem unxit deus spiritu

---

22/23 *adfert Cyrillus infra 78*
VPs
1 Exposicio sci cirylli *P* Cyrilli oppositio *s* 2 o prudens *om. P* superiores *s* 5 et extrinsecus *V* 7 a] ac *P* 9 et homo simul *P* adoratus *P* 12 seu *om. P* 12/13 permutatione et conuersione *s* 13 dispensationem *P*
14 nonus *om. P* Cyrilli anathematismus nonus *s* 15 inquit *om. P* 16 utente *V* et[2] *P.* ut *Vs* potuisse *P* potuisset *V* potuerit *s* spos *V* 17 inpleret *V* homine *P* 18 et *om. s*
19 responsio theodorici *P* Theodoreti reprehensio *s* 20 solum *om. P* 21 choros *V* 23 xpm *V* Christum et *s* et *P* spu sco *P* 23/24 prædicauit — conceptum *om. P* 24 dum *Ps* 25 quando *P* 26 obumbrauit *V* nascetur *Ps* nascetur ex te *V* 28 in ea *om. Vs* 30 de *P* 31 ysaiam prophetam *P* 32 cetera] de cætero *s*

sancto. sed et Esaias ante multas generationes talia præsanciuit: egredietur Ies. 11, 1-3
uirga ex radice Iesse et germen ex radice orietur et requiescet super
eum spiritus dei, spiritus sapientiæ et intellectus, spiritus consilii et
uirtutis, spiritus scientiæ et pietatis; spiritus timoris dei implebit eum.
et iterum: ecce puer meus quem elegi, dilectus meus, in quo bene con- Ies. 42, 1
placuit animæ meæ, ponam spiritum meum super eum; iudicium gentibus
proferet: hoc autem testimonium et euangelista in suis conscriptionibus posuit; Mt. 3, 17
sed etiam ipse dominus in euangeliis ad Iudæos ait: si autem in spiritu dei ego Mt. 12, 28
eicio dæmonia, adpropinquauit super uos utique regnum dei. et
Iohannes: qui misit me, inquit, baptizare in aqua, ipse mihi dixit: super Ioh. 1, 33
quem uideris spiritum descendentem et manentem super eum, ipse est
73 qui baptizat in spiritu sancto. non itaque prophetas solos et apostolos neque
Gabrihel archangelum anathematizauit solum sacrorum dogmatum suptilis examinator,
sed et in ipsum saluatorem omnium blasphemias extendit. ostendimus enim et
ipsum dominum nunc quidem Iudæis post lectionem qua ait spiritus domini super Lc. 4, 18. 20
me, propter quod unxit me, dicentem: hodie scriptura hæc completa est
in auribus uestris, nunc autem ad eos qui dicebant in Behelzebul eum eicere dæmonia,
74 dicentem se in spiritu dei eicere dæmones. fictum autem ab spiritu sancto et unctum
non uerbum dei dicimus spiritui consubstantiale et coæternum, sed in nouissimo dierum
humanam ab eo adsumptam naturam. proprium autem spiritum filii si quidem
eiusdem cum eo naturæ et ex patre procedentem ait, simul confitebimur et tamquam
piam suscipiemus uocem; si uero tamquam ex filio aut per filium essentiam habentem,
blasphemum hoc est et tamquam impium aspernabimur. credimus enim domino
dicenti: spiritus qui ex patre procedit, sed et sacratissimo Paulo dicenti similiter: Ioh. 15, 26
nos autem non spiritum mundi suscepimus, sed spiritum qui ex deo est. 1 Cor. 2, 12

INTERPRETATIO SCI QVIRILLI

75 Homo factus unigenitum dei uerbum permansit et ita deus, omnia existens quæcumque etiam pater, citra hoc solum ut sit pater, sed et proprium habens ex eo et substantialiter spiritum sanctum natura eadem secum, operabatur signa diuina. quocirca et homo factus permansit et ita deus, tamquam propria uirtute per spiritum complebat miracula. qui uero dicunt sicut hominem unum secundum nos seu sanctorum glorificatum ipsumque operatione per spiritum habita non tamquam propria magis, sed tamquam extranea et deo decibili utentem et quasi pro gratiæ parte accepisse ab spiritu in cælos ascensionem, anathematis uirtuti iuste subicientur.

OBPOSITIO SCI QVIRILLI

76 Dudum dixi quia Nestorii superfluitatibus seu blasphemiis et multum neglegenter

VPs

1 p̄saguit *P* 2 eius orietur *P* requiescit *V* 3 dn̄i *P* 4 et pietatis et *P* impleuit *V* 7 profert *VPs* 10 aquam *V* 12 itaque in *P* neque in *P* 13 Gabrielem *s* anathematizauit solum *om. Ps* sacrarum *P* subtilem examinatorem *s* 14 et *om. Ps* omnes *P* 16 me et *P* ĩpleta *P* 17 belzebub *P* beelzebub *s* 18 autem *om. P* a *s* 19 consubstantialem *V* 20 filii *om. P* 21 cum filii eo *P* ait *V* aut *P* ac *s* 22 suscipiens *P* suscipientes *s* uero] ergo *P* 23 et *om. s* enim *om. P*

26 interp̄tacio sc̄i cirilli capituli noni *P* Cyrilli interpretatio *s* 28 ut non *P* 28/29 sed — eadem *om. Ps* 29 secum *Vs* secundum quod *P* 30 permansit — deus *om. P* 32 ipsum *P* 33 quasi] tamen *P* a *s* 34 celo *P* uirtute *V* subiciuntur *P*

35 Cyrilli oppositio *s*

Loofs, Nestoriana p. 294, 4. 5. 293, 17. 294, 2. 3 dictis uirtus repugnat capitulorum. illo namque dicente de sancto spiritu »hoc itaque
tantam Christo gloriam conferente et dæmonibus eum operante terribilem donanteque
ei ad cælos ascensionem«, tamquam de aliquo secundum nos homine communi hæc
obloquente, factus est necessarius anathematismus, non aduersus eos qui dicunt glorificatum a sancto spiritu Iesum, hoc est inhumanatum dei uerbum, sed potius contra
77 illos qui et inpudenter eum sicut aliena uirtute per spiritum unctum dicunt. memini-
Ioh. 16, 14 mus enim dicentem palam de sancto spiritu ille me glorificabit, nouimus ad hæc
sancti spiritus operatione conterentem nequissimas inmundasque uirtutes, sed non ita
dicimus eum sicuti denique unumquemque sanctorum tamquam aliena per sanctum
spiritum utentem uirtute. fuit enim et est eius spiritus sicuti denique et patris.
Rom. 8, 8. 9 et hoc nobis bene satis explanat scribens sacratissimus Paulus: qui autem in carne
sunt, deo placere non possunt; uos autem non estis in carne, sed in
spiritu, si tamen spiritus dei habitat in uobis. si quis autem spiritum
Christi non habet, hic non est eius. procedit enim ex deo et patre spiritus
Ioh. 15, 26 sanctus secundum saluatoris uocem, sed non est alienus filii; omnia enim habet cum
Ioh. 16, 15 patre. et hoc ipse docuit dicens de sancto spiritu: omnia quæcumque habet
pater, mea sunt. propterea dixi uobis quia ex meo accipiet et adnuntiabit uobis. ergo glorificauit quidem Iesum spiritus sanctus inopinabilia operantem,
uerumtamen sicut spiritus eius et non aliena uirtus et eo superior, secundum quod
intellegitur deus. nec blasphemauimus igitur in sanctos angelos nec in prophetas,
78 sicut dicere præsumpsit qui solummodo accusare nouit. quia uero eius intentio
est et qui secundum eum sunt, diuidere in duos Christos unum et alium quidem glorificatum et inoperatum ab spiritu sancto, alium uero glorificantem et operantem dicere,
detrahunt insensate omni rationi pietatis et in huiusmodi se mala secta constituunt.
p. 272, 22. 23 itaque de sancto Gabrihel sermonem faciens hic accusationis amator ait: »secundum
carnem enim Christum ex spiritu sancto nasci primus ille et antequam fingeretur, prædicauit«. alter ergo est Christus qui secundum carnem, et alter proprie Christus rursus
ex deo patre uerbum. ubi igitur est unitas et quæ hinc utilitas, si duo Christi et
proprie secundum partem uterque intellegitur atque dicitur? ergo licet pietatis
uultum sibimet fingant, unum dicunt Christum duos sapientes; sed uere audiant a nobis:
3 Reg. 18, 21 usque quo claudicatis in ambobus poplitibus uestris? recte enim ambulare
melius fidem habentes non profanam, sed firmam, non fatuis cogitationibus debacchari.

ANATHEMATISMVS DECIMVS SCI QVIRILLI

79 Hebr. 3, 1 Pontificem et apostolum confessionis nostræ factum Christum diuina scriptura
Eph. 5, 2 testatur, obtulit autem pro nobis se ipsum in odorem suauitatis deo et patri. si
quis igitur pontificem et apostolum nostrum dicit factum non ipsum ex deo uerbum,
quando caro factus est et secundum nos homo, sed tamquam alterum præter eum,

---

1—3 *cf. Cyrill. adu. Nestor. 4, 3*

VPs

1 illo] illorum *P* spiritu sancto *s* 2 eam *s* terribile *V* donantemque *Vs* 3 tamquam] καὶ ὡς *Γ* 4 colloquenti *s* 5 spiritu sancto *s* 6 unctum] κεχρίσθαι *pro* κεχρῆσθαι 7 dicente *V* palam] Paulum *s* glorificauit *V* adhuc *P* 8 operationem *s* 9/10 spm scm *Ps* 10 utente uirtutem *V* eius spiritus *om. P* 11 explanans *V* 13 si[1]] sed *P* 14 et *om. P* 16 edocuit *s* spu sco *Ps, corr. P* 17/18 adnuntiauit *V* 19 et[2]] ex *P* eos *V* 20 ne blasphememus *s* 22 eos *s* 23 a *s* 24 rone *P* molam sectam *P* constituunt] *uidetur* ἐφιστῶνται *pro* ἀφιστῶντα *legisse* 25 gabriele *Ps* 29 patrem *Ps* 30 dicunt *VP* [= λέγουσι *uaria lectio* in *Γ*] dicentes *s* 31/32 melius ambulare *Ps*

33 anathematismus sci cirilli decimus *P* anathematismus decimus *s* 36 ergo *P* 37 factus est caro *P* et *om. Ps*

seorsum hominem ex muliere, aut si quis dicit et pro se obtulisse eum oblationem et non potius pro nobis solis (non enim eguit oblatione qui nescit peccatum), anathema sit.

REPREHENSIO BEATI THEODORITI

80 Non in carnis naturam inconuertibilis natura mutata est, sed naturam adsumpsit
humanam et hanc ultra communes constituit pontifices, sicut beatus edocet Paulus
dicens: omnis enim pontifex ex hominibus sumptus pro hominibus con- Hebr. 5, 1-3
stituit ea quæ ad deum sunt, ut offerat dona et sacrificia pro peccatis,
qui potest conpati nescientibus et errantibus, quoniam et ipse necessi-
tate circumamictus est et propterea debet sicuti pro populo, ita et
pro se ipso offerre pro peccatis. et post pauca hoc interpretatus ait: sicut Hebr. 5, 4. 5
Aaron, ita et Christus. deinde ostendens infirmitatem adsumptæ naturæ ait:
qui in diebus carnis suæ supplicationes et preces ad eum qui poterat Hebr. 5, 7-10
saluum facere eum a morte, cum uoce ualida et lacrimis offerens et
exauditus ex reuerentia, licet esset filius, didicit ex quibus passus
est, obœdientiam et consummatus factus est omnibus obœdientibus
ei causa salutis æternæ, adpellatus a deo summus sacerdos secundum
81 ordinem Melchisedech. quis igitur laboribus est uirtutis consummatus et non
existens natura perfectus? quis experimento discens obœdientiam et hanc ante experi-
mentum ignorans? quis cum reuerentia uixit et cum uoce ualida et lacrimis suppli-
cationes obtulit et saluare se non ualuit, sed qui poterat eum saluum facere, rogauit
et mortis absolutionem poposcit? non deus uerbum, quod inmortale est, inpassibile,
incorporeum, cuius memoria secundum prophetam exultatio et lacrimarum securitas
(ipse enim abstulit omnem lacrimam ab omni uultu et rursus propheta Ies. 25, 8
memor factus sum, inquit, dei, et satiatus sum), qui coronat cum reuerentia Ps. 76, 4
uiuentes, qui cognoscit uniuersa ante natiuitatem suam, qui habet omnia quæ patris Dan. 13, 42
sunt, et imago existit inpermutabilis genitoris, qui in semet ipso demonstrat patrem;
sed quod ex semine Dauid adsumptum est ab eo, quod mortale, quod passibile, quod
timuit mortem, licet hoc ipsum postea mortis destruxerit potestatem propter unitatem
ad adsumentem deum, quod per omnem ambulauit iustitiam et ad Iohannem locutum
est: sine modo, inquit, sic enim decet complere omnem iustitiam, hoc Mt. 3, 15
pontificis adpellationem accepit secundum ordinem Melchisedech. hoc enim indutum
82 est naturæ necessitatem et non omnipotens deus uerbum. unde et ante pauca beatus
ait Paulus: non enim habemus pontificem qui non potest conpati infirmi- Hebr. 4, 15
tatibus nostris, expertum uero per omnia secundum similitudinem
absque peccato. in experimento autem nostrarum factus est passionum sine
peccato ex nobis pro nobis adsumpta natura, non qui hanc adsumpsit nostræ causa

4—10. 17—21 *adfert Cyrillus infra 92. 95*
19—22 *adferuntur ex alia uersione in Concilii quinti coll. V [L III 504=M VIIII 291]*
VPs

1 seorsim *s* 2 oblationem *V* 3 responsio theoderici *P* Theodoreti reprehensio *s* 4 natura *V* natura] nature *P* mutatus *P* 5 edocuit *Ps* 6 ex] et *V* 6/7 constituit *V* constituitur *Ps* 7 ea *V* eaque *s* ad ea *P* 8 et errantibus *om. P* 8/9 necessitate *VPs* ἀσθένειαν *Γ*, *cf.* 32 9 propter eam *p.* 278, 34 11 infirmitate *V* 12 sue carnis *P* 13 eum saluum facere *P* 13/14 et exauditus *V* et exauditus est *s* exauditus est *P* 14 et licet *P* esse *V* filius dei *s* 15 consumptus *V* obtemperantibus *P* 16 ei *s* eum *V* sibi *P* 16/17 adpellatus — Melchisedech *om. P* 17 qui *P* consumptus *VPs* 18 qui *P* 18/19 hanc — ualida et] pro errantibus cum *P* 19/20 supplicacionem *P* 20 saluum facere] saluare *P* 21 morte *P* 25 omnia] uniuersa *P* 29 ambulat *P* locutus *P* 30 compleri *s* 32 necessitate nature *P* naturæ necessitate *s* dei *Ps* 35 autem *om. P* 36 non *om. P*

Hebr. 3, 1. 2 salutis. sed et in principio capituli huius talia rursus docet: considerate apostolum et pontificem confessionis nostræ Iesum, fidelem existentem ei qui fecit eum, sicut et Moyses in tota domo eius. facturam uero nullus dixerit rectam habens fidem increatum et non factum et patri coæternum deum uerbum, sed qui ex semine Dauid, qui omni peccato liber existit, pontifex noster et sacrificium factus est, ipse semet ipsum pro nobis offerens, habens in semet ipso uidelicet ex deo uerbum unitum sibi et inseparabiliter conexum.

INTERPRETATIO SCI QVIRILLI

83 Parua quidem indubitanter nato ex deo uerbo ea quæ sunt humana, tamen non aspernanda propter dispensationem. cum sit enim dominus omnium per naturam, deposuit semet ipsum in his quæ nostra sunt, formam serui suscipiens, et adpellatus est pontifex noster et apostolus, mensuris humanitatis et in hoc uocantibus eum. Hebr. 10, 14 obtulit autem semet ipsum pro nobis in odorem suauitatis deo et patri; una enim. oblatione consummauit in perpetuum sanctificatos, sicut scriptum est. sed nescio quomodo extranea sapientes non eundem ex deo uerbum hominem factum adfirmant adpellatumque apostolum et pontificem confessionis nostræ, sed tamquam alterum quendam præter eum hominem seorsum ex sancta uirgine natum et aiunt adpellatum apostolum atque pontificem et secundum prouectum in hoc uenisse et non pro nobis solum, sed etiam pro se obtulisse semet ipsum in sacrificium deo et patri, quod est a recta et inmaculata fide penitus alienum. non enim fecit peccatum; qui autem delinquendi extraneus et peccati omnino participium non habet, sacrificio pro semet ipso non eguit. quia uero, quippe conpulsi, duo rursus filios intellegunt extranea sapientes, necessario factus est anathematismus, palam faciens inpietates eorum.

OBPOSITIO SCI QVIRILLI

84 Propheta Hieremias offendenti Israhel et exacuenti ad iracundiam omnium deum Ier. 9, 1 dicebat tristis: quis dabit capiti meo aquam et oculis meis fontem lacrimarum, et defleam populum istum die ac nocte? arbitror autem ego huiusmodi uoces non illis potius conuenire et eos decere, sed his qui sine deo et incontinens in Christo os habent quique oblocuntur aduersus gloriam ineffabilem, audaces et 2 Petr. 2, 10 præsumptores, sicut scriptum est. lamentatione quippe et gemitu digni pro ueritate qui ex multa nimis subsannatione et inderogabilem pietatis Christi relinquentes uiam cursus sibi faciunt tortuosos et corruptilibus sensuum adinuentionibus pulchritu- 85 dinem ueritatis adulterantur. ergo audiant ii qui ea sapere elegerunt quæ omnibus re- Mt. 22, 29 spuenda sunt: erratis, nescientes scripturas neque uenerandum et magnum inhumanationis sacramentum. scripturæ namque diuinitus inspiratæ deum nobis inhumanatum

---

5—7 *cf. Cyrill. infra 97*
VPs
2 Iesum *om. Vs* 4 deum uerbum *om. P* 5 extitit *P* 7 et *om. V*
8 interpretacio s. cyrilli capituli decimi *P* Cyrilli interpretatio *s* 10 aspernenda *P* omnium dominus *P* 11 disposuit *V* 12 est *om. V* 13 autem *V* ante *Ps* 13/14 unam — oblationem *VP* 14 sanctificatus *P* 16 adfirment *s* 17 seorsim *s* 18 profectum *s* non *om. P* 21 sacrificium *V* 22 duos *Ps* et extranea *Ps*
24 Cyrilli oppositio *s* 25 israeli *P* iracundia *V* 28 sine deo *Ps* sine deo sunt *V male transtulit* ἀπύλωτον 30 digni et gemitu *P* 31 nimis *om. P* 32 tortuosus *V* monstruosos *P* monstrosos *s* 33 adulterantes *P* ea *om. Ps* legerunt *P* 34 nescitis *P* neque] atque *s*

prædicant Emmanuhel participatumque carne et sanguine proxime nobis dei et patris Hebr. 2, 14
adfirmant uerbum carnem factum, hoc est hominem, non per conuersionem seu muta- Ioh. 1, 14
tionem, sed uirtute ineffabilis unitatis. ideoque et unum dicimus Iesum Christum Eph. 4, 5
dominum unamque fidem et unum sanctum baptisma. qui autem a dogmatibus
86 sic rectis recedunt et contra sacras litteras durum atque superbum obiciunt sensum,
[et] hoc solum quod bene se habere arbitrantur, inspiciunt, hominem uero adsumptum
a deo uerbo dicunt secundum illud, puto, quod per unum sanctorum dictum est pro-
phetarum: non eram propheta neque filius prophetæ, sed caupo eram Amos 7, 14. 15
fricans sycamina et adsumpsit me ex ouibus, et sicut ait beatus Dauid, sus- Ps. 146, 6
cipiens mansuetos dominus, per habitum quippe et familiaritatem spiritalem
tamquam in uoluntate et gratia et sanctificatione, sicut et nos ipsi adhærentes domino
unus spiritus sumus secundum quod scriptum est. sed non est hoc inhumanari deum, 1 Cor. 6, 17
sed neque proxime nobis sanguine et carne participari, sed magis proprium facere hominem Hebr. 2, 14
et non secundum alium modum aut secundum quem dici poterit prophetas et apostolos
87 et alios sanctos omnes. putasne sanctus Paulus seducebat sanctificatos per fidem,
apertissime dicens de unigenito quia cum esset diues, pauper est factus propter nos? 2 Cor. 8, 9
absit; uere namque dicit omnino ueritatis præco. quis est diues et quomodo pauper
factus est? etiam nunc sermo hic a nobis examinetur. si quidem, sicut et sapere
et dicere ipsi præsumunt, homo adsumptus a deo est, quomodo pauper est factus qui
adsumptus est et ultra naturam dignitatibus declaratus? glorificatus enim est; aut
si non est hoc uerum, derogabitur ab eis adsumptioni tamquam deportanti ad minorem
partem et inhonestiorem mensuram humanitatis. sed ita sapere dissonum est; ergo
non est pauper factus qui adsumptus est. restat igitur dicere quia factus est in
88 paupertate nostra qui diues est tamquam deus. proinde quomodo pauper est factus?
age nunc age, consideremus ut necessarium est. inconuertibilis etenim per naturam
est confitenter; non transiit in naturam carnis, propriam deserens; mansit enim quod
fuit, hoc est deus. ubi itaque uidebimus paupertatis abiectionem? putas in eo quod
aliquem secundum nos adsumpsit, sicuti dicere præsumpserunt impietatis Nestorii
parasiti? et qui fiet paupertatis eius et euacuationis modus? tamquam in solo quod
uoluit forte honorare aliquem secundum nos hominem? læditur etenim nullo modo
bene operatus omnium deus. quomodo ergo pauper est factus? quia cum deus
natura sit et filius dei et patris, factus est homo et ex semine Dauid natus est secundum
carnem et seruilem mensuram subiit, hoc est humanitatem qui in forma dei et patris,
per quem omnia et in quo omnia, et omnium creator. homo autem factus humanitatis
mensuram non erubescit; qui enim hoc ipsum fieri secundum nos non aspernatus est,
quomodo respueret ea per quæ liceret eum uidere factum uere propter nos secundum
nos? si ergo humanis eum remoueremus et rebus et uerbis, nullo modo discerneremur
ab eis qui dicunt quasi aliquid possibilium fuerit solum, nec non et ab eis qui carne
exuunt eum et scripturæ diuinæ non credunt destruuntque in omnibus inhumanationis
89 sacramentum, mundi salutem, fidem, resurrectionem. sed forsan dicet quispiam

---

VPs

2/3 seu mutationem *om. P* 3/4 dnm ihm xpm *P* 6 et *deleui* 8 cauponeram *P* 9 sycumina *s* 10 spiritalem *s* specialem *P om. V* 12 unius *s* humanari *Ps* 13 participare *P* 14 aut secundum *V* ἤ *male translato, om. Ps* poterat *P* per prophetas *P* 16 quia *Ps* qui *V* 17 qui *P* sit *s* 18 est *om. V* hic sermo *P* 20 est enim *P* 21 uerum] uerbum *P* 22 patrem *P* inhonestiore *V* 23 quia *s* 25 est *om. P* 27 adiectionem *V* 28 aliquam *P* sicut *P* 30 noluit *Ps* 31 qui *V* 32 et[2] *om. s* homo ex *P* 34 quem *om. P* 36 factum uere *s* factus uero *VP* 36/37 secundum nos propter nos *V* 37 eum humanis *P* 38 quasi *Vs* quia si *P*; *Græca non intellexit* et *om. Ps* carnem *P* 39 humanacionis *Ps* 40 dicit *Ps*

paruum esse deo uerbo et dissimile in totum flere, metuere mortem, calicem refutare, pontificem esse. utique dixero et ego ipse quia diuinæ excellentique naturæ et gloriæ hæc parua sunt; sed in ipsis contemplauimus paupertatem quam propter nos sponte perpessus est. quando tibi uisum fuerit onerosum quod ex euacuatione ingloriosum est, potius admirare circa nos filii caritatem; quod enim tu paruum esse dixisti, hoc
Ioh. 11, 35 promptissime fecit propter te. fleuit humane, ut tuam constringeret lacrimam;
Mt. 26, 37 formidatus est: dispensatiue permisit carni pati interdum quæ propria sunt, ut nos
Mt. 26, 39 præparatos ostenderet; refutauit calicem, ut impietatem Iudæorum crux accusaret;
Hebr. 5, 2 infirmari dicitur secundum humanitatem, ut tuam cessare pararet infirmitatem; preces
Hebr. 5, 7 offert et supplicationes, ut et deprecationibus tuis accessibilem monstret patris aurem et ut tu discas in temptationibus non dormitare, sed ad orationes magis adsurgere.
Mt. 26, 40.41 unde culpabat dormitantes sanctos apostolos et dicebat: sic non potuistis una hora uigilare mecum? uigilate et orate ut non intretis in temptationem. informationem etenim tamquam sanctæ conuersationis se ipsum pandens profuit uniuersis; humanitatis infirmitates proprias fecit, ob quam causam? ut et secundum ueri-
90 tatem homo factus crederetur, licet permanendo quod fuit, hoc est deus. sed nescio quomodo qui Christum unum se dicere fingunt et filium et dominum, eundem deum et
Hebr. 3, 1 hominem, non ex deo natum uerbum adpellari dicunt pontificem et apostolum confessionis nostræ, quando factus est homo, sed uelut alterum quendam singulariter hominem ex semine Dauid uocatum ad hoc adfirmant, metuentes, ut æstimo, ne mala secta Nestorii
91 deficientes recta sapere capiantur. ait enim sic ille:

Loofs, Nestor. p. 235, 6-9 Iste fidelis deo factus pontifex (factus est enim hic, non sempiterne præfuit), hic qui paulatim ad pontificis prouectus est, hæretice, dignitatem.

Deinde, sicut æstimauit, confirmans in ueritatem suas uoces intulit dicens:

ibid. p. 236, 1. 2 Lc. 2, 52 De quo et Lucas clamabat in euangeliis: Iesus autem proficiebat ætate et sapientia et gratia.

ibid. p. 240, 4-9 Et rursus: Cum sit nobis hic solus pontifex, conpassibili et cognata et firma in eo fide nolite deficere; ipse enim nobis pro benedictione promissa ex semine Abraham missus est tamquam pro se et genere corporis sacrificium conlaturus.

92 Illius autem odii optimus imitator magnus iste Theodoritus non erubescit dicens:

p. 275, 4—10 Humanam naturam adsumpsit et hanc ultra communes statuit pontifices, sicut
Hebr. 5, 1-3 et Paulus ait: omnis enim pontifex ex hominibus sumptus pro hominibus statuit quæ ad deum sunt, conpati ualens ignorantibus et errantibus. nam et ipse circumdatus est infirmitatem et propter eam debet, sicut pro populo, sic et pro se offerre pro peccatis.

93 Putas non hominem nobis communem, quantum ad suum placitum, explicauit Emmanuhel? non cognata sensa his quæ nuper a nobis nominata sunt, et parem

---

91 *cf. Cyrill. adu. Nest. 3, 4 = Exc. Ephes. XVII. XX adu. Orient. 85*
VPs

1 parum *VPs* 2 utique *V* utique sic *s* utique si *P* dixerim *s* 3 contemplauimus *scripsi* contemplauimur *V* contemplabimur *s* contemplati sumus *P* 5 admirari *s* parum *VPs* esse *om. P* 9 cessare pararet *Vs* reparet *P* 10 offerre *V* et supplicationes *V* supplicacionis *Ps* monstrare *V* 11 ut *s om. VP*; *omittitur* ἐνύσταξεν *cum aliquot codd. Græcis* ad orationes *VP* adoratione *s* 12 sanctos apostolos dormitantes *P* 14 in informationem *s* tamquam *V* tuam quam *P* tuam qua *s* ipsam *P* 15 et *om. P* 16 creditur *V* 20 ad hoc *Ps* adhuc *V* malo *P* a mala *s* 21 capientur *P* 22 pontifices *P* 24 ueritate *VPs* 25 euangelio *P* Iesus] deus *P* 27 conpassibili — firma] συμπαθοῦς καὶ συγγενοῦς καὶ βεβαίου *ad* ἀρχιερέως, *non ad* πίστεως *referre debuit* cognata ad firma *P* 32 ex] et *V* 33 statuit *Vs* statuitur ad ea *P* conparati *V* 34 circumdatus est *P* circumdatus *V* circundatur *s* infirmitate *Ps* propterea *Ps* 35 sic *V* se *P* ita *s* 37 sensit *P*

generantia blasphemiam? dic mihi, metuis pontificii modum omnium nostrum
saluatoris Christi? incongruum esse dicis deo uerbo humane sacrificium ministrare
propter dispensationem? ergo aufer personam, nega non dispensatiue factam in-
carnationem uerbi, propter quam nominatus est etiam pontifex. putas sacrificantem
uides, tamquam alteri, deo et potiori deo patri bouem immolantem secundum illos qui
ex hominibus sunt accepti et conpati possunt ignorantibus et errantibus, eo quod et ipsi
sint in nostris infirmitatibus? non considerasti quia ab omnibus fidem siue fidei con-
fessionem sibimet uouet et per omnia sancto patri? dic mihi, putasne modus est
94 humani sacrificii fidem petere eos qui in odorem suauitatis offerunt in spiritu? contem-
plare etiam aliter existentem deum, licet dicatur humane sacerdotium perhibere propter
dispensationem: adsidet enim deo et patri et in sublimis sedibus decoratus adparet.
conturbat te humanitas? quod est deo decibile, terroribus non absoluit? non pateris
ipsis uidere rebus deum simul et hominem existentem Emmanuhel, sed sic inpudenter
et dure ultra omnem impietatem currens consummatum dicis secundum uirtutem
in laboribus eum et profecisse paulatim ad pontificis dignitatem? si profecit,
ubi exinanitus est et pauper factus? si consummatus est per uirtutem, ex
inperfecto utique et in tempore factus est integer; omne uero quod inper-
fectum est ad uirtutem, sub uitio est, et quod sub uitio, sub peccato. quo-
95 modo ergo scriptum est de eo quia peccatum non fecit? præsumpsisti etiam 1 Petr. 2, 22
dicere quæ subiecta sunt:

Quis igitur sacerdotio functus est? qui laboribus uirtutis consummatus et p. 275, 17-21
non naturaliter perfectus existens. quis experimento discens obœdientiam et hanc
ante experimentum ignorans? quis cum reuerentia uiuens et cum clamore ualido et
lacrimis supplicationes offerens et saluum facere non ualens semet ipsum, sed eum qui
poterat saluum facere, rogans?

96 O audax uox atque scelesta. quæ sufficient lacrimæ ad diluendum peccatum
talia sapere proponentium? si suscipis unitatem, quomodo ignorasti quia tibi sermo
fuit de deo homine facto? humiliauit se propter te, et tu inprudenter exclamas:
propitius esto tibi, domine; non erit tibi hoc. ergo audies [tibi] dicentem: Mt. 16, 22. 23
97 uade post me, satanas; scandalum es mihi. sed enim in fine suorum uer-
borum ait: ergo qui ex semine Dauid, pontifex, habens utique in semet ipso ex deo cf. p. 276, 5-7
uerbum unitum inseparabiliterque conexum. quomodo ergo unitum dicis ei qui ex
semine Dauid est, ex deo uerbum, si soli qui ex semine Dauid, pontificatum adtribuisti?
si enim uera est unitas, non duo omnino sunt, sed unus et solus ex ambobus intellegitur
Christus. palam itaque est quia fingunt quidem se confiteri unitatem simplicium
uota subripientes, copulationem uero sapiunt quæ est extrinsecus et per habitum, quam
et nos habuimus, participes diuinæ eius effecti naturæ per spiritum. respicienda
itaque erunt non illorum multiloquia, sed recta et inmaculata fides et euangelicæ atque
apostolicæ sanctiones.

VPs

1 blasphemia *V* pontificis *P* 3 dispensacionem *Ps* 6 et 3 *om. P* 7 hominibus *P* siue] sue *P* 8 modus est *V* modum esse *s* mos est *P* 9 fide *P* *postulatur* offeruntur 12 terroribus *Vs* te erroribus *P* absoluet *P* 14 pietatem *V* dices *P* 15 eum *om. Ps* proficisci *P* proficit *VP* 16 ex] et *P* 21 ergo *P* consumptus *Ps* 22 natus aliter *V* 24 supplicationis *V* eum] deum *s* 29 tibi *V om. Ps Γ* 30 sathana *P* finem *V* 30/31 uerborum suorum *P* 32 inseparabiliter *P* ei *om. Ps* 33 uerbo *V* dauid est *P* attribuis *Ps* 34/35 si enim — xps *post* 37 spiritum *coll. P* 35 supplicium *V* 36 est *om. V* habitu *V* 38 ita qua erunt *V* itaque sunt *Ps* fides euangelice *P* 39 sanctionis *P*

98 Deus est in carne et sanguine humanitatisque mensuram per ea quæ sunt humana,
Dan. 7, 10 cognoscimus; milia milium enim angelorum sanctorum ministrant ei et sacram eius
Ies. 6, 2 sedem circumstant seraphin. quia uero factus est homo, adpellatus quoque ⟨est⟩
summus sacerdos, non tamquam maiori deo offerens sacrificium, sed sibimet et patri
99 fidei nostræ negotiatus confessionem. confunderis audiens quia sacerdos est adpellatus,
propter humanitatem; proinde quomodo non admiratus es quia non secundum sacerdotum sollemnitatem alteri celebrat immolationis modum, sed magis sibi, sicuti dixi, et patri? quando dicis non esse dignum deo ut sacrificet, simul et ego dico. sed si solum esset et citra carnem uerbum, diceres recte; quia uero factus est homo, intuere et immolantem propter humanitatem et in dignitatibus quæ ultra creaturam sunt, sicut deum. adsidet enim deo et patri. intuere siquidem eum immolantem quidem secundum humanitatem, adsidentem uero sicut deum. quid enim ait beatus Paulus?
Hebr. 8, 1 t a l e m h a b e m u s p o n t i f i c e m q u i s e d e t i n d e x t e r a m s e d i s m a i e s t a t i s i n e x c e l s i s. scientes igitur quia cum deus esset, factus est homo, est autem unus atque idem filius, ipsi omnia tribuemus tamquam uni et dispensationis non ignorabimus modos, sensuum uirtutem artificiose atque prudenter in eius semper conuertentes obœdientiam.

ANATHEMATISMVS SANCTI QVIRILLI VNDECIMVS

100 Si quis non confitetur domini carnem uiuificatricem esse et propriam ipsius ex deo patre uerbi, sed quasi alterius cuiuspiam præter eum, conexi quidem ei secundum dignitatem seu solam diuinam inhabitationem habentis, et non potius uiuificatricem, sicuti diximus, quia facta est propria uerbi omnia uiuificare ualentis, anathema sit.

REPREHENSIO BEATI THEODORITI

101 Propriam factam dominicam carnem uerbi per unitatem confiteri bonum est, intellegentes tamen eam ex nobis adsumptam. superfluum autem est inferre »et non alterius cuiuspiam præter eum«, nisi forte excepit eam ex nobis adsumptam. dum
Rom. 3, 27 enim sæpe dicit propriam, excipientis est dominicam carnem nostræ esse naturæ. et
Eph. 2, 6 ubi gloriatio nostra est? per quem dicit Paulus c o n s u s c i t a u i t e t c o n s e d e r e f e c i t
n o s? cuius enim hominum caro alterius est quam uniuscuiusque? nonne unusquisque nostrum communem quidem habet carnem cum unoquoque consubstantialis ratione et propriam, eo quod quæ est uniuscuiusque, non sit alterius nisi solius cuius est caro? quid ergo sibi uult, cum dicit propriam, tamquam aliud quid dicenti? si enim intellegit dominicam carnem ex nostra sumptam et intellegit quia uniuscuiusque caro illius est propria cuius est caro, et non alterius, ⟨quid⟩ uelut extranei dicit propriam
102 eam esse? aut certum est quia per uelamen non dicit eam ex nostra sumptam esse
Cyrill. hom. pasch. 17 p. 228 Aub. natura? sicuti clarius dicit in primo suo tomo: »et infans, inquit, erat non secundum

VPs

1 *inde a* Deus est *non uertitur Cyrilli apologeticus ad Theodoretum, sed ad Orientales* [*89 p. 348 Pusey = PG 76, 368*], *eodem modo atque in codicum Græcorum stirpe* Ψ in sanguine *Ps* mensuræ *V* 3 circuminstant *s* quoque *Vs* que *P* est *addidi* 5 est adpellatus est *V* 7 sicut *P* 9 carne *V* diceris *V* dices *P* 13 dextera *Ps* 15 tribuimus *VPs* uni *Vs* uerum *P* ignorabimus *V*corr ignorauimus *Vs* ignoramus *P* modum *s* 17 Cyrilli anathematismu XI *s* 18 dn̄i *VP* deum *s* 20 habentes *V* sicut *P* 22 *non est Theodoreti, sed Andreæ Samosateni* [*Cyrill. apol. adu. Orient. 92—94*] Theodoreti reprehensio *s* beati *om. P* 24 intelligendo *P* tamen *om. P* a *P* super filium *P* est *om. P* 25 a *P* 26 excipientes *P* 27 quam *P* sedere *Ps* 28 quam] ἢ *pro* ἡ 28/29 unusquis *V* 29 consubstantialem *s* 30 rationem *V* 31 dicens *s* 32 intelligitur *P* assumptam *s* 33 quid *addidi* 34 at *Ps* 35 naturam *V* sicut *P* suo primo *P*

nos, hoc est non in pura et sola apud nos similitudine, sed in humanitate quidem propter carnem, diuinus autem tamquam ultra nos et de cælo«. et iterum in secundo tomo, L III 40 = M IIII 609 sicut ait: »corpus enim erat non alterius alicuius qui secundum nos est, sed proprium magis ipsius existentis ex patre uerbi, quod natum ex ea est.« quis enim aliquando dixit quia alterius alicuius a sæculo hominum facta est caro dominica uelut Abel aut Noe aut Eliæ aut cuiuslibet a sæculo hominum? non solum autem de dominica carne definimus quia facta non est cuiuslibet alterius a sæculo hominum, sed ipsius domini propria et sola, quæ inconfuse inseparabiliter unita est deo uerbo; sed neque uniuscuiusque nostrum caro facta est aliquando, sicut diximus, alterius alicuius nisi illius cuius est caro. hoc itaque omnibus ecclesiis confitentibus quid sibi uult quod sæpe propriam eam dicit,
103 nisi forte excepit eam a nostra natura? quomodo autem etiam interdicit ne dici oporteat »conexi quidem ei secundum dignitatem et auctoritatem«, cum ipse dicat in primo tomo: »sic enim et nos illius paupertate ditati sumus, ut eleuata in eo humana natura in dignitatem deo decibilem.« Cyrill. hom. pasch. 17 p. 226 Aub. sed nos dicimus ei aduersanti etiam sibi: si igitur naturæ inconfusæ manent, manet autem et unitas, dicimus uero ea quæ adorationis et uirtutis et dignitatis et auctoritatis sunt, tamquam uni filio offerri digna, manentibus naturis in unitate inconfusis, quid restat aliud quod suptiliorem figuret unitatem? et cedemus et consentiemus, extra confusionem uidilicet naturarum. sed certum est quia nihil ei sufficiet ad summitatem unitatis, naturas non confundenti. sed nos naturas quidem existentes inconfusas seruamus unitatemque summam et diuinam et nobis inconprehensibilem confitemur, omnia ad glorificationem tamquam deo et uni filio offerentes et dicentes ei beati Petri uocem: tu es Christus filius dei uiui. Mt. 16, 16

INTERPRETATIO SANCTI QVIRILLI

104 Sanctam et uiuificatricem et sine sanguine immolationem in ecclesiis celebramus, non unius secundum nos hominisque communis corpus quod offertur, esse credentes, similiter autem et pretiosum sanguinem, suscipientes autem potius tamquam proprium corpus factum nec non et sanguinem omnia uiuificantis uerbi. communis enim caro uiuificare non potest et in hoc testis est ipse saluator dicens: caro non prodest quicquam; spiritus est qui uiuificat. Ioh. 6, 63 quia enim uerbi propria facta est, idcirco intellegitur et est uiuificatrix, sicut ait ipse saluator: et sicut misit me uiuens pater, et ego uiuo propter patrem, et qui comedit me, et ille uiuet propter me. Ioh. 6, 57 quia uero Nestorius et qui eius sapiunt sectas, indocte uirtutem destruunt sacramenti, idcirco et satis recte anathematismus est factus.

OBPOSITIO BEATI QVIRILLI

105 Exacuebantur aliquando ad iracundias scelestas infelices Iudæi, inuidiæ iaculis mente percussi. quia uero super hæc etiam profanas inferebant manus omnium nostrum saluatori Christo, talium præsumptionum causas ⟨eos⟩ uolebat edicere, multa Ioh. 10, 32-36

---

34 est Cyrilli responsio XI ad Orientales
VPs

1 silitudine *P* 3 sic *Ps* nos non *P* 4 eo *s* enim *VP* autem *s* 5 aut] et *P* 9 nostrorum *s* sicuti *s* 10 eam propriam *P* 11 excipit *P* 12 conexi *Γ* conexu *V* connexa *Ps* et auctoritatem *om. P* 15 uero *Vs* autem *P* 16 dignam *V* 17 aliud *s* aliquid *VP* fugeret *P* cedemus *V* cedimus *Ps* 18 consentimus *VPs* 19 sufficit *P* 20 unitatem qua *V* et [2]] ex *P* 20/21 inconprehensibile *P* 22 uoce *P*

23 interpretacio sci cirilli capituli undecimi *P* Cyrilli interpretatio *s* 28 in *om. P* 31 uiuit *VP* 34 oppō sancti cyrilli *P* Cyrilli oppositio *s* 35 iacuelis *V* 36 qui *P* 37 eos *addidi* uolebant *P*

inquiens bona opera ostendi uobis patris mei: propter quod horum opus
me lapidatis? at illi ad tantam inconsiderationem et fatuitatem cogitationum
uenerunt, ut etiam criminibus blasphemiæ eum molirentur obstringere; dicebant enim:
pro bono opere non te lapidamus, sed pro blasphemiis et quia tu, cum
sis homo, facis te ipsum deum. ait autem alicubi ad eos saluator: non est
scriptum in lege uestra: »ego dixi: dii estis«? si illos dixit deos, ad quos
sermo dei factus est, et non potest solui scriptura: quem pater sanctifi-
cauit et misit in mundum, uos dicitis quia blasphemas, quia dixi:
106 filius dei sum? perscrutantes autem nos apostolatus modum, qui in hoc dicitur,
ex scripturis diuinis hunc sensum colligimus. ait igitur ipse per Esaiæ uocem:
Ies. 61, 1 spiritus domini super me, propter quod unxit me; euangelizare pau-
peribus misit me, prædicare captiuis remissionem et cæcis inlumina-
tionem. missum utique dicimus Christum a deo et patre factum hominem; decet
enim et satis recte exinanitionis mensuris apostolatus, id est missionis et nomen et res.
missum autem est, sicuti dixi, non nudum et sine carne ex deo patre uerbum, sed magis
natiuitatem perferens secundum carnem seu corpus sumens ex sancta uirgine, et hoc
Ps. 117, 27 ineffabiliter et inconfuse sibimet uniens, sicuti frequenter diximus, inluxit nobis deus
dominus secundum scripturas. proprium ergo corpus dicimus factum uerbi et non
hominis alicuius seorsum et separatim alterius citra eum qui intellegatur Christus et
filius; sicut autem proprium nostrum uniuscuiusque dicitur corpus seorsum eius cuius
est, ita et in uno Christo intellegendum. utique existens nostris corporibus cognatum
siue consubstantiale (factum est enim ex muliere), proprium eius, sicuti dixi, intellegitur
107 et dicitur. quoniam uero uita secundum naturam est ex deo patre uerbum, uiuificatricem
ostendit suam carnem; idcirco facta est nobis benedictio uiuificans. denique dicebat
Ioh. 6, 51. 33 Christus: amen dico uobis, ego sum panis uiuus, qui de cælo descendi
Ioh. 6, 51 et uitam dedi mundo. et rursus: panis autem quem ego dedero, caro
Ioh. 6, 56 mea est pro mundi uita. et iterum: qui manducat meam carnem et
bibit meum sanguinem, in me manet et ego in eum. considera itaque
quemadmodum ubique suum corpus quod ex muliere est, nominat propter summam
unitatem. hanc habente mysterio rationem, in expositione rursus ait Nestorius:
108 Audite itaque, uerba respicientes. qui manducat meam carnem: memora-
Loofs, Nestoriana p. 227, 20 - 228, 16 mini quia de carne sermo est et quia non a me adiectum est carnis nomen, ne uidear
apud eos male interpretatus. qui comedit, inquit, meam carnem et qui bibit
meum sanguinem: numquid dixit: qui comedit meam diuinitatem et bibit meam
diuinitatem? qui comedit meam carnem et bibit meum sanguinem,
in me manet et ego in eum: memoramini quia de carne est quod dicitur. sed
Ioh. 6, 57 forsan male interpretor: audiamus ex reliquis. sicut misit me uiuens pater:
ille dicit diuinitatem, ego humanitatem; uideamus qui male interpretatur. sicut
misit me uiuens pater: dicit hæreticus: hic diuinitatem dicit; misit me, deum
uerbum, uiuens pater secundum illos et ego, deus uerbum, uiuo propter
patrem. deinde post hoc: et qui manducat me, et ille uiuit. quem
comedimus, diuinitatem an carnem?

VPs

2 fatuitatum *P* 3 emolirentur *P* 5 nonne *P* 6 si illos *Vs* scilicet *P* 8 hunc mundum *Ps* 10 collegimus *V* 15 sicut *Ps* et *om. P* 16 sumens *om. P* 18 dicimus factum dicimus *s* factum dicimus *P* 19 seorsim *s* seperatim *P* intelligitur *P* 20 seorsim *s* 22 consubstantialem *V* est *om. P* sicut *P* 28 eo *Ps* 30 habentem *VP* misterii *P* expositionem *V* 31 audiat *P* 36 eo *Ps* 37 interpretatur *P* et reliqua *P* pater uiuens *P* 38 diuinitatem dicit *P* quia *P* interpretetur *s* 41 post hoc *Vs* propha *P*

109 De his itaque, quæ sic absurde et neglegenter ab eo effusa sunt, longus iam a nobis sermo productus est; quid autem uult intellegere, non deum uerbum missum dicens incarnatum et hominem factum, ponens autem rursus seorsum et particulariter, sicut ipse dicit, quod uidetur, non habeo dicere, magis autem etiam manifesta iam probatio est. unitatis enim destruit modum, ut commune Christi corpus inueniatur, nequaquam proprium eius uere qui omnia uiuificare ualet. parua quidem indubitanter deo uerbo omnia sunt humana; quia uero dignatus est propter nos mundo salutarem euacuationem pati, licet missus dicatur prædicaturus captiuis remissionem et cæcis inluminationem, glorificatur magis tamquam passus cum carne dispensationis humilitatem, et nullus, ut æstimo, culpabit bene sapere solitorum quia deposuit se in nostra propter nos. putas ergo tamquam alterum quendam filium et Christum absque uerbo ex deo eum qui uidebatur, esse confirmans, cui etiam soli causam apostolatus adtribuit, non humanam comestionem mysterium nostrum esse pronuntiat, sceleste protrahens ad sensus caliginosos credentium mentem et cogitationibus humanis subicere contendens

110 quæ sola et inexquisita fide percipiuntur? non enim quia diuinitatis non comeditur natura, propterea sanctum corpus Christi commune esse quilibet adfirmat. scire autem necessarium est quia sicuti prædiximus, proprium est corpus omnia uiuificantis uerbi; quoniam uero est corpus uitæ, uiuificans est. per ipsum namque mortalibus nostris corporibus uitam largitur, ut etiam destruat mortis imperium. uiuificat quoque nos æquo modo [et] sanctus spiritus Christi; spiritus enim est qui uiuificat secundum ipsius saluatoris uocem. Ioh. 6, 63

Nihil uero contristat, uti ne uidear ego solus uerbi corpus proprium nominare, etiam sanctorum patrum ponere testimonia, ut sciant aduersarii quia inaniter nos in-

111 clamant sequentes ubique illorum uoces. ait itaque famosissimus noster pater et episcopus Athanasius in libro De sancta trinitate: Athan. c. Ar. 3, 32

Et adparebat quia non erat phantasia, sed uere habebat corpus. decebat enim Christum, induentem humanam carnem, hanc cum propriis eius passionibus indui totam, ut sicut proprium eius dicimus esse corpus, ita et corporis passiones propriæ solum eius dicantur, licet non contingerent secundum diuinitatem eius.

112 Et iterum: Hæc necessario præexaminauimus, ut si uiderimus eum tamquam ibid. 35 per instrumentum proprii corporis diuine agentem aut dicentem, cognoscamus quia cum deus sit, hæc operatur.

113 Et hæc quidem beatus pater noster Athanasius; uerum tamen licet proprium dicatur uerbi corpus, est tamen ex muliere nostrisque cognatum secundum quod intellegitur caro. et beatus quidem Paulus primus, inquit, homo terrenus, 1 Cor. 15, 47 secundus uero de cælo. ipse uero Christus et nullus, inquit, ascendit in Ioh. 3, 13 cælo nisi qui de cælo descendit, filius hominis. dicimus autem quia non de cælo corpus unitum sibi deponens uerbum hæc ait, quia uero de sursum existens ipse et de cælo, proprium fecit unitum sibi corpus ineffabiliter inintellegibiliter inconuer-

---

26—29 *plura adfert Cyrillus infra 124*

VPs

1 a nobis *om. P* 2 dicit *P* 3 seorsim *s* 4 non ab eo *Vs* ab eo non *P* 5 destruet *V* 6 uire *V* 7 est *om. P* 9 glorificatus *V* cum *Ps* in *V* 10 culpauit *V* solitarium *s* 11 uerbo] dō uerbum *V* 12 etiam soli *Vs* soli eius *P* 13 comestionem *scripsi* commixtionem *VPs* celeste *P* 14 sensos *V* 16 $\overline{\text{xpi}}$ corpus *P* cuilibet *s* 18 quando *P* 19 ut] = ὡς *quæ est falsa lectio pro* ὁ υἱός 20 et *V om. Ps* 22 proprium *om. P* 23 aduersarii nostri *s* 27 passionibus eius *Ps* tota *V* 28/29 eius dicantur *Vs* enim dicant *P* 30 preexaminabimus *P* uideremus *P* 31 diuina *P* 31/32 aut — deus *om. P* 32 deus *V* deo proprii corporis diuine agente *s* 32 sic *P* operatus *s* 36 et *Vs om. P* 37 celum *Ps* descendit de celo *P* dicamus *s* 39 intellegibiliter *V*

tibiliter inconfuse, ideoque et de cælo dicit semet ipsum, etiam quando filius hominis
factus est. cum igitur recte et intemerate se habeat sermo noster, quæ reprehensionis
amatoribus contra nos inuenitur occasio, si aliquorum blasphemiis anathematismus
114 repugnat, obponens mendacio ueritatem? arbitror enim ego quia nullo modo ab
p. 281, 2 id quod decet, abscesserim, si Christum dixi ultra nos. nam licet homo factum sit
dei uerbum, attamen est etiam sic non ultra nos solos, sed etiam ultra creaturam uni-
uersam. non enim solum homo intellegitur secundum nos, sed idem deus de sursum
et de cælo.

ANATHEMATISMVS SANCTI QVIRILLI DVODECIMVS

115 Si quis non confitetur dei uerbum passum carne et crucifixum carne et mortem gustasse carne factumque primogenitum ex mortuis secundum quod uita est et uiuificans sicut deus, anathema sit.

REPREHENSIO BEATI THEODORITI

116 Passiones eius qui est passibilis, propriæ sunt; inpassibilis enim ultra passiones
est. passa est itaque serui forma, cohærente sibi utique dei forma et permittente
quidem pati propter salutem quæ ex passionibus nascebatur, proprias uero faciente
propter unitatem passiones. ergo non deus passus est, sed ex nobis homo sumptus
Ies. 53, 3 a deo. unde et beatus Esaias præsanciens clamabat: homo cum in plaga esset
et sciret ferre languorem. sed et ipse dominus Christus ad Iudæos dicebat:
Ioh. 8, 40 quid me quaeritis occidere, hominem qui ueritatem uobis locutus sum?
occiditur autem non ipsa uita, sed habens mortalem naturam. et hoc docens alibi
Ioh. 2, 19 dominus ad Iudæos ait: soluite templum hoc, et in tribus diebus suscitabo
illud. ergo solutus est qui ex Dauid, suscitauit autem hunc solutum, qui ex patre
inpassibiliter natus est ante sæcula, unigenitum dei uerbum.

INTERPRETATIO S͞C͞I QVIRILLI

117 Inpassibile quidem et inmortale est ex deo patre uerbum; nam ultra passionem
diuina ineffabilisque natura est et ipsa uniuersa uiuificat et corruptione superior est et
omni quod contristare solet. sed licet ita substantialiter existat ex deo patre uerbum,
tamen propriam fecit carnem mortis capabilem, ut per id quod pati solet, pro nobis et
propter nos in semet ipso passiones adsumens omnes nos ex corruptione liberaret et
I Cor. 15, 20 morte, uiuificans sicut deus proprium corpus et primitiæ dormientium factus et primo-
genitus ex mortuis. non enim homo communis erat seorsum et particulariter intelle-
gendus citra ex deo patre uerbum, qui propter nos pretiosam sustinuit crucem et gustauit
I Petr. 4, 1 mortem, sed ipse gloriæ dominus carne passus est, sicut scriptum est. quia uero hi
qui uana et impia dogmata rectæ et immaculatæ fidei conparare uolunt, hominem aiunt

---

13 *est ipsius Theodoreti*

VPs

1/2 factus est hominis *P* 3 nos *om. P* 4 et ego *P* 5 id *V* eo *Ps* debet *P* factus *Ps* 8 et de *Ps* e *V*

9 anathematismus XII sancti cyrilli *P* Cyrilli anathematismus XII *s* 10 morte *V*

13 reprehensio theoderici *P* Theodoreti reprehensio *s* 14 inpassibilis *V* 17 passionis *V* 18 presagiens *Ps* 19 laborem *s*

25 interpretacio s͞c͞i cyrilli capituli duodecimi *P* Cyrilli interpretatio *s* 26 passione *V* 27 ipse *s* 28 contristari *VP* 29 fecit *V* adiecit *Ps* mortis *P* morti *s* morte *V* 30 ex *V* et *Ps* 32 seorsim *s* 35 uolent *Vs*

communem passum pro nobis crucem, necessario factus est anathematismus, inhærentis illis magnitudinem impietatis ostendens.

OBPOSITIO S̅C̅I̅ QVIRILLI

118 Miranda uere uirtus est ueritatis et testimonium præbet experimentum; nec enim mihi pro satisfactione longa oratio necessaria est qua suadere possim his qui iam sunt decepti, putantes quia passibilem dicimus diuinam uerbi naturam, semel aduersariis destructis hoc ipso et confitentibus satis aperte quia extranei et omnino huiusmodi criminibus sumus alienati. quia uero inanem adsumptionem secundum suum placitum adicientes inerudite, callidis sensuum adinuentionibus utentes, nituntur ostendere astutiam inhærentis sibi prudentiæ et adstruunt ualde celeriter declarantes inpassibile
secundum propriam naturam dei uerbum, audiant a nobis quia pugilant uane et uerberant 1 Cor. 9, 26
aerem, nullo eis in hoc resistente neque contraria sapiente. quur igitur sudant frustra et superflue se protendunt? quis ita fulminandus, ut excellentissimæ omnium substantiæ distribuat passionem et ad infirmitatem passionum commouere præsumat quod
119 ultra omnem creaturam et incorporeum est? quia uero ratio sacramenti hominem nouit factum dispensatiue ex deo per naturam filium unigenitum, proprium autem eius esse firmamus ex Maria uirgine sanctum corpus adsumptum, propterea nimis recte secundum familiaritatem dispensatiuam eius dici corporis adserimus passiones, custodientes ubique eius naturæ inpassibilitatem; deus enim est ex deo. quando igitur carne dicitur pati, non ipse in natura propria passus intellegitur secundum quod deus est, sed propriam magis faciens passionem; ipsius enim factum est unitum ei corpus,
120 sicut nuper dixi. idcirco et sanctus Paulus ipsum per quem omnia et in quo omnia
fecit pater, esse inquit primogenitum ex mortuis; sic enim scribit: Col. 1, 12-20

Gratias agentes patri, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine, qui eruit nos de potestate tenebrarum et transposuit in regno filii caritatis suæ, in quo habemus redemptionem peccatorum, qui est imago dei inuisibilis, primogenitus omnis creaturæ, quia in ipso creata sunt uniuersa quæ in cælis et quæ in terra, uisibilia et inuisibilia, siue sedes siue dominationes siue principia siue potestates, omnia per ipsum et in ipso facta sunt, et ipse est ante omnia et omnia in ipso consistunt, et ipse est caput corporis ecclesiae; qui est principium, primogenitus ex mortuis, ut fiat in omnibus ipse princeps, quia in ipso conplacuit omnem plenitudinem inhabitare et per ipsum reconciliare uniuersa in ipso, pacificans per sanguinem crucis eius siue quæ in terra siue quæ in cælis sunt.

121 Considera itaque quomodo per ipsum omnia facta dicens, uisibilia et inuisibilia, sedes et potestates, ipsum tamen datum dicit ecclesiæ caput et primogenitum ex mortuis factum adfirmat et reconciliata uniuersa per ipsum in eum pacificare per sanguinem crucis eius siue quæ in cælis siue quæ in terra. proinde quis dubitet post hæc adhuc

---

3 *est responsio Cyrilli XII ad Orientales VPs*

1 inhærentes *s* 2 illi *P* 3 Cyrilli oppositio *s* 4 testimonii *s* 6 dicimus *V* esse dicamus *s* esse diximus *P* 8 alieni *Ps* qua *V* 10 inpassibilem *V* 12 resistentem *V* sapientem *V* 13 fulminando *P* 14 firmitatem passionem *V* 15 et *om. V* 16 nouit *Vs* nouum *P* 19 ubique *om. P* 20 in *om. P* 22 sicuti *s* et [2] — omnia *om. P* 23 esse inquid pater *VPs* 25 transposuit *Vs* transtulit *P* 26 regnum *Ps* 29 principia *V* principatus *Ps* 32 ipse in omnibus *V* 36 et inuisibilia *om. V* 39 cælis *Vs* terra *P* terra *Vs* celis *P*

et uane formidet ne forte passibilem filii naturam declaret ratio sacramenti, quando dicitur carne passus? proprias namque facit, sicuti dixi, proprii corporis passiones. 1 Petr. 4, 1 hoc enim sapere uidebatur et sancto Petro dicenti: Christo itaque passo pro nobis carne. aliud autem est carne dicere passum et aliud similiter passum dicere natura diuinitatis. quia enim est idem deus simul et homo, inpassibilis quidem quantum ad naturam diuinitatis, passibilis uero secundum humanitatem, quid absurdum est, si in natura quæ pati potest, dicitur passus, passionem nesciente permanens inpassibilis? quia uero in huiusmodi fide et sanctorum patrum chorus emicuit, sciemus ex ipsis quæ conscripserunt, ipsius saluatoris mandata seruantes; memoriam Mt. 10, 8 enim habebant eius qui dixit: gratis accepistis, gratis date.

or. 1 de beat. [PG p.1201]

BEATI GREGORII EPISCOPI [IN EPISTVLA AD FILIPPENSES]

122 Phil. 2, 5-7 Hoc sapiatur, inquit, in uobis quod et in Christo Iesu; qui cum in forma dei esset, non rapinam arbitratus est esse æqualis deo et semet ipsum exinaniuit, formam serui suscipiens. quid pauperius in deo quam forma serui? quid humilius in rege cunctorum quam ad communionem pauperis Apoc. 19, 16 nostræ naturæ sponte uenire? rex regum et dominus dominantium induitur forma serui; iudex omnium fit subditus potestatibus; creaturæ dominus in spelunca deponitur; qui omnia continet, in meritorio non inuenit locum, sed in præsepe proicitur iumentorum; mundus et inmaculatus sordes suscepit humanæ naturæ et per omnem paupertatem nostram transiens usque ad mortis uenit experimentum. considerate paupertatis spontaneæ mensuram: uita mortem gustat, iudex deducitur ad iudicium, uitæ omnium existentium dominus subditus fit sententiæ iudicantis, rex omnium uirtutum quæ ultra mundum sunt, speculatorum non respuit manus.

BEATI BASILII EPISCOPI CAESAREAE CAPPADOCIAE

123 de spir. s. 18 Non enim tantum cælum et terra et magnitudines pelagorum et quæ in aquis habitant, et terrena animalia et plantationes et stellæ et aer et tempora et uarius mundi totius decor sublimitatem fortitudinis demonstrauit quantum ut potuisset deus quem uniuersa non capiunt, inpassibiliter per carnem morte conplecti, ut nobis propria passione inpassibilitatem donaret.

BEATI ATHANASII EPISCOPI ALEXANDRINI

124 Athan. c. Ar. 3, 32 cf. p. 283, 26 Et uidebatur quia non phantasia, sed uere habens erat corpus. decebat enim dominum induentem humanam carnem, hanc cum propriis eius passionibus totam induere, ⟨ut⟩ sicut proprium eius dicimus esse corpus, ita et corporis passiones propriæ eius solummodo dicerentur, licet non adplicarentur secundum diuinitatem eius. nam si alterius esset corpus, illius etiam dicerentur et passiones; si autem uerbi caro (uerbum

---

122 = *Gesta Ephes. XVI* 123 = *Gesta Ephes. XV*

V [32 — p. 287, 6 *nonnulla per humiditatem perierunt*], *Ps*

1 natura *V* 3 enim *Vs* autem *P* 5 qui *V* 7 nescienti *P* 8 fidem *V* 9 simus *P* ipsi *Ps* 10 date amen *Ps* 11 D. Gregorii *s* epistolam *Ps*, *glossam marginalem deleui* 12 in uobis inquit *P*[corr] in *om. P* 13 æqualem *s* et *VP* sed *s* 15 pauperis *Ps* paupertatis *V* 16 nostræ] nomine *P* 18 meriturio *V* diuersorio *Ps* 19 per omnem *om. P* 21 spontaneam *P* uita *P* 22 subditus fit *V* subditur *Ps* 24 beati *om. s* Basilii magni *s* Cæsariensis *s* CAPPADOCIAE *V om. Ps* 25 tantum *scripsi* totum *VPs* terram *P* 26 stillæ *V* uarii *V* mundi *om. P* 27 potuisse *P* quem *om. P* 28 mortem *P* 30 Beati] D. *s* 31 habens *V* uehemens *Ps* dicebat *P* 32 hanc *scripsi* hac *V ut uidetur* ac *P* ut *s* totum indueret *s* 33 ut *addidi* ita *om. P* 35 etiam] κἄν *pro* ἄν

enim caro factum est), necessarium est et carnis passiones dici eius cuius et caro est. Ioh. 1, 14 cuius enim dicuntur passiones, quale est maxime damnari, flagellari, sitis et crux et mors et aliæ corporis infirmitates, huius et correctio et gratia est. propterea igitur consequenter et decenter non alterius, sed ipsius domini dicuntur huiusmodi passiones, ut et gratia ab eo sit et idolatræ non efficiamur, sed uere colentes deum, quia nullum horum quæ facta sunt, neque communem quemlibet hominem, sed ex deo naturaliter et uerum filium, eundem etiam hominem factum, nihilo minus dominum eundem et deum et saluatorem inuocamus.

125 Sufficiunt itaque ad satisfactionem, ut puto, sapientibus dicta proposita, diuina lege palam dicente: in ore duorum uel trium testium stabit omne uerbum. Deut. 19, 15 si quis autem uoluerit et post hæc adhuc contendere, audiat a nobis ipse contra se ipsum existere; nos autem diuinas litteras et sanctorum patrum sequimur fidem. sic enim lucrabimur supernæ uocationis palmam in Christo, per quem et cum quo deo et patri Phil. 3, 14 gloria cum sancto spiritu in sæcula. AMEN.

EXPLICIVNT SANCTISSIMI CYRILLI EPISCOPI ALEXANDRIAE CAPITVLA SEV EXPLANATIONES ADQVE OBPOSITIONES CONTRA EA QVAE A BEATO THEODORITO CYRRI CIVITATIS EPISCOPO DICTA SVNT ADVERSVS ANATHEMATA EIVSDEM. DEO GRATIAS

SYNODI ORIENTALIVM DECRETA ATQVE EORVM CONFESSIO QVI CVM IOHANNE ANTIOCHENO SENSERVNT

5 1 Sancta synodus dioceseos Orientis et hi qui cum iisdem ex diuersis diocesibus et prouinciis conuenerunt, Bithyniæ Pisidiæ Cappadociæ secundæ Paphlagoniæ Europæ Moesiæ secundæ Rhodopæ Daciæ Thessaliæ, interlocuti sunt ea quæ in subiectis habentur:

Nuper obortis ecclesiasticis quæstionibus in Ephesinam ciuitatem conuocati ab his qui et regnare a deo probati sunt et orbis indepti sunt gubernacula, qui et sapienter et pie obtemperantes sibi dirigunt, sine ulla protelatione ad præfatam conuenimus ciuitatem. tempore uero commorantes in ea non modico propter obortam a Cyrillo et Memnone turbelam, bis et ter scriptis manantibus piissimorum principum, quibus suadebant ut in uinculo pacis et unitatis uniuersæ dei ecclesiæ conuenirent et contenti essemus [in] ea fide quam beati patres nostri apud Nicæam exposuerunt, abiectis nihilo minus nuper obortis scandalis, temptauimus quidem eos episcopos qui consenserant Ægyptio et capitulis hæreticis ab eo expositis subscripserant, suadere adimere quidem illa quæ orthodoxæ fidei euidenter adferunt corruptelam, contentos uero esse expositione quæ apud Nicæam fuerat dudum facta, secundum decretum piissimorum principum

---

5 *Græce extat in V 96 S III A 61 [L III 701. 704 = M IIII 1376. 1377]. præterea duæ habentur uersiones, in Collectione Casinensi 110 et in Collectione Winteriana 14*

VPs

4 et consequenter *P* 5 et *om. V* et *om. Ps* idololatrae *s* 8 et *om. s* 9 p̄posita *P* 9/10 diuinam legem *V* 10 dicentem *V* 11 ipse *VP* ipsum *s* 11/12 contra — existere] *male uertit* ἴθι τὴν κατὰ σαυτόν 12 litteras *om. P* 14 honor et gloria *Ps* spū sco̅ *P* 15—17 EXPLICIVNT — GRATIAS *V* Explicit liber cyrilli epı̅ alexandrini XII anathematum *P om. s*

s

22 Mesiæ *s* 24 qui[1] *scripsi* quibus *s* 29 in *deleui*

nostrorum; sed cum non ualuissemus iisdem suadere propter præsumptionem quæ ab his fuerat effecta, compulsi sumus nos, qui [in] fidei sanæ patrum permanemus et nihil ei extraneum inferre concedimus, scripturaliter eam exponere et propriis subscriptionibus nostram confessionem firmare. sufficit enim paucorum horum sermonum expositio et pietatis docere cautelam et ueritatis ostendere semitam et hæreticæ arguere prauitatis errorem.

2 Credimus in unum deum, patrem omnipotentem, omnium uisibilium et inuisibilium factorem; et in unum dominum Iesum Christum, filium dei, natum ex patre unigenitum, hoc est ex essentia patris, deum ex deo, lumen ex lumine, deum uerum ex deo uero, natum, non factum, ΟΜΟΟΥϹΙΟΝ patri, per quem omnia facta sunt quæ in cælo sunt et quæ super terram; qui propter nos homines et nostram salutem descendit et incarnatus est et in homine effectus est, quod Græci dicunt ЄΝΑΝΘΡΩΠΗϹΑΝΤΑ, passus et resurrexit tertia die, ascendit in cælos, sedet in dextera patris, inde uenturus iudicare uiuos et mortuos; ⟨et⟩ in spiritum sanctum. eos autem qui dicunt »erat aliquando quando non erat« ⟨et »priusquam nasceretur, non erat«⟩ et quod ex nullis extantibus factus est aut ex altera substantia aut essentia, dicentes esse conuertibilem aut mutabilem filium dei, anathematizat catholica et apostolica ecclesia.

3 Hæc est fides quam exposuerunt patres primum aduersus Arium blasphemantem et dicentem creaturam filium dei et aduersus omnes hæreses Sabellii et Photini et Pauli Samosateni et Manichaei et Valentini et Marcionis et aduersus omnes hæreses quæ insurrexerunt aduersus catholicam ecclesiam, quas condemnauerunt cccxviii episcopi qui apud Nicæam conuenerunt. huic expositioni fidei permanere confitemur nos qui in Ephesinam conuenimus ciuitatem et hi qui in nostris prouinciis habentur reuerentissimi episcopi, qui et nobis spoponderunt permanere in omnibus quæ a nobis fuerint
Prou. 22, 28 gesta. suadebimur enim sapienter dicenti n o l i t r a n s f e r r e t e r m i n o s q u o s p o s u e r u n t p a t r e s t u i. nam hæretica capitula quæ nuper a Cyrillo Alexandrino sunt exposita, quibus et anathematismos superfluos et uanos coniunxit et temptauit firmare decreto et subscriptione episcoporum, abiecit et reppulit ab orthodoxa fide sancta synodus quæ in Ephesinam conuenit ciuitatem.

6 1 Si quis non confitetur deum esse secundum ueritatem Emmanuelem et propter hoc ΘЄΟΤΟΚΟΝ sanctam uirginem (genuit enim carnaliter carnem factum eum qui ex deo est uerbum), anathema sit.

In hoc capitulo, Emmanuel dicens, et diuinam et humanam significat naturam,
Mt. 1, 23 quia Emmanuel interpretatum est in euangeliis nobiscum deus. sed prætermissa humana natura, per quam nobis omnis salus donatur, solummodo ΘЄΟΤΟΚΟΝ nominauit, incarnationis uero rationem et humanæ naturæ susceptionem a patribus uindicatam, qui dixerunt »incarnatus et in homine habitauit«, modis omnibus abolere temptauit, ut

---

8—22 *cf. Eccles. Occident. monumenta iuris antiqu. ed. Turner 1, 110 sq.*

6 *decreto synodali sine interuallo adiungit s. cf. Alexandrum Hierapolitanum in Coll. Casin.* 224 [*uol. IIII p. 163, 35*] *de Iohannis Antiocheni contra capitula pugna scribentem*: omnem contra ipsa mouit quicumque conscribere potest

s

2 fidei sanæ patrum permanemus *scripsi secundum Γ* in fide sane parumper manemus *s* 3 concedimus *Γ* contendimus *s* 12 ἐν ἀνθρώπῳ ἕωντος *s* 14 et *addidi* spiritu sancto *s* 15 et priusquam — erat *om. s* 23/24 reuerentissimi *in textu om., in mg. adnotat* in uetustissimo exemplari legebatur Ruuij *s* 25 suadebimus *s* 28 decretum et subscriptionem *s*

31 carne *s*

illud impleretur quod in catholicis scriptum est: omnis spiritus qui non con- [1 Ioh. 4, 3] fitetur Iesum Christum in carne uenisse, ex deo non est et hic est antichristus. deinde dicit »genuit enim carnaliter carnem factum«, non considerans quod apostolus de Ismahel et Isaac disputans, carnaliter quidem natum Ismahelem [Gal. 4, 23] dicat, Isaac uero per repromissionem. quod ergo apostolus in personam uindicauit Isaac, hoc impius Christo adimere attemptauit. nam carnaliter nascitur qui coniugii iure ex ordine nascitur humano, hic autem inexplicabiliter, superueniente spiritu sancto [Lc. 1, 35] et obumbrante uirtute altissimi, de uirginali utero uerum corpus perfectumque hominem ex anima rationali et ⟨corpore⟩ ex ipsis primordiis conceptionis unitum sibi accepit, ut mortalitatem humanæ naturæ, quæ ex præuaricatione primi hominis Adæ irrepserat, [Rom. 5, 14] ipse ad immortalitatis præmium reuocaret.

2 Si quis non confitetur carnem secundum substantiam unitam ei qui ex deo patre est uerbo, unum ⟨quoque⟩ esse Christum cum propria carne, eundem uidelicet deum [quoque] et hominem, anathema sit.

In hoc capitulo dum carnem secundum substantiam unitam ei qui ex deo est uerbo adserit, aut unam negat naturam aut confusionem facit naturarum, utrumque non considerans quoniam et diuina natura inconuertibilis et indemutabilis secundum patrum sententiam mansit, qui dixerunt inconuertibilem et indemutabilem, et humana natura quam acceptam sibi uniuit, a proprietate naturali non est alienata. nam post sacramenta dispensationum, post beatam resurrectionem uolens apostolis nostræ naturæ plenitudinem immortalitate et impassibilitate per eum reparatam ostendere, discipulis suis ait: palpate me et uidete quia spiritus carnem et ossa non habet [Lc. 24, 39] sicut me uidetis habere. si igitur post resurrectionem redintegrata nostra natura et immortalis effecta discipulis ostenditur, quemadmodum secundum substantiam ** dicat? ipsa substantia quæ est diuina, remansit an humana? nam nos unum Christum, unum filium Iesum, unum dominum esse confitemur, non naturarum confusione neque temperamento, sed manentibus utrisque naturis in sua proprietate inconfusis ita unitum accepimus, ut nec deus uerus a sua desierit natura nec accepta hominis natura suam proprietatem amiserit, sed sint utræque naturæ unitæ. nam unum sibi non unitur, sed altera alteri unitur naturæ. nam quia dicit eundem deum et hominem, fraudulenter tegere impietatem suam contendit. secundum enim Apollinarem et Arium ita hominem confitetur, ut pro anima secundum Arium deum uerbum, pro sensu uero humano secundum Apollinarem itidem deum uerbum fateatur, quod catholicæ fidei per omnia est contrarium.

3 Si quis in uno Christo diuidit substantias post unitionem, coniungens eas copulatione illa quæ secundum dignitatem est et auctoritatem aut potestatem, et non magis concursu naturali unitate, anathema sit.

Concursu naturali unitum edicens, in ultimam impietatis profunditatem irruisse uidetur. dicat enim nobis qui naturaliter adserit unitum: quam naturam cui uult cessisse? diuinam in humanam fuisse uersam an humanam in diuinam fuisse transfusam? et si quidem diuina in humanam uersa est, desiit dei uerbum esse quod erat; si autem humana in diuinam uersa est, ubi erit illud quod scriptum est in Actibus apostolorum: hunc Iesum quemadmodum uidistis receptum in cælum, ita ueniet? [Act. 1, 11] et per prophetam Hieremiam et uidebunt, inquit, in quem compunxerunt, [Zach. 12, 10]

s
3 carne s 9 corpore *addidi* 13 quoque *hic addidi*, 14 *deleui* 20 Apostolus s 21 reparata s 25 *lacunam statui e. g. supplendo* eam deo uerbo unitam 26/27 confusionem neque temperamentum s 44 Hieremiam *fortasse delendum*

Mt. 24, 30 et iterum ipse: tunc uidebunt filium hominis uenientem in nubibus cum
Mt. 25, 31-33 maiestate sua et cum uenerit filius hominis idemque pastor et rex, separabit
oues a hircis et oues quidem statuet ad dexteram, hircos autem ad
sinistram. nam catholica fides unitionem ita adserit esse, ut et deus uerbum in
sua maneat beatitudine et accepta humana natura semel ei unita, quæ separari aut
diuelli numquam poterit, in sua itidem maneat proprietate, uno dumtaxat extante
domino Iesu Christo filio dei. nam si post unitionem non sunt naturarum substantiæ,
diuina scilicet et humana, in sua proprietate, omnis fidei corruisse uidetur professio.

4 Si quis personis duabus ac substantiis eas quæ in euangelicis et apostolicis scripturis
uoces sunt, diuidet aut in Christo a sanctis dictas aut ab illo ⟨de se⟩ ipso et alias quidem
sicut homini præter eum qui ex deo est uerbum, specialiter intellegendo aptat, alias
uero decentes deo soli ei qui ex deo patre est uerbo, anathema sit.

In hoc capitulo Arii et Eunomii, Apollinaris et Macedonii impietatem iustificauit
sua professione in deterius serpens. si enim non sunt euangeliorum et apostolorum
uerba alia diuinitati, alia humanitati aptanda secundum Christi adsertionem soluite
Ioh. 2, 19-21 templum hoc, et ego in triduo suscitabo illud et euangelista mox interpretans
ait hæc autem dicebat de templo corporis sui, erit secundum eum e contrario
Mt. 8, 24. 26 solubile uerbum et a se suscitatum templum et deus dormiens in naui et homo imperans
Lc. 2, 40 fluctibus et deus per ætates crescens et humana natura perfectionem uindicans sempi-
ternam. sed absint hæc a catholico sensu; nam unum Christum Iesum, unum filium
dei ,⟨unum⟩ dominum profitentes catholici scimus quia et templum suum suscitat deus
uerbum, hoc est corpus quod sibi unierat, et corpus suscitatum ab unitione uerbi non
separatur et crescit per ætates quasi homo et perfectus permanet quasi deus. sed
Ioh. 11, 35 et lacrimas fudit quasi homo et mortuum suscitauit quasi deus; sed nec in effusione
lacrimarum defuit deus manens impassibilis nec in resurrectione mortui defuit homo,
sed ex utraque natura unus Christus, unus filius, unus dominus Iesus utrumque operatus
est, quasi homo, deflens, quasi deus, suscitans, quasi homo, somnium capiens, quasi
deus, fluctibus et mari imperans; sed neque dormienti defuit unita dei uerbi maiestas
nec imperanti defuit adsumpti hominis natura.

5 Si quis usurpat dicere Christum hominem fuisse deum habentem et non magis
eundem deum esse secundum ueritatem, sicut filium unum et natura, secundum quod
Hebr. 2, 14 factum est caro uerbum et communicauit æqualiter nobis sanguine et carne, anathema sit.

2 Cor. 5, 19 In hoc capitulo euidenter contra sententiam nititur apostolicam qui dixit quoniam
Col. 2, 9 deus erat in Christo mundum reconcilians sibi et alibi et non secundum
Christum, in quo habitat omnis plenitudo deitatis corporaliter et idem
Mt. 16, 13 in euangelio quem me dicunt esse homines filium hominis? et ecce ascendi-
Mt. 20, 18 mus Hierosolymam et filius hominis tradetur in manus peccatorum.
sed et in hoc capitulo uincere cupiens impietatem Apollinaris et Arii, confusionem
naturarum, commixtionem et uertibilitatem inferre cupiens, catholicum dogma expugnare
pertemptat. uerum catholici scimus quod perfectus deus uerbum perfectum hominem
susceperit eumque sibi ab exordio conceptionis ita unierit, ut numquam diuelli aut
separari possit. manentibus scilicet in sua proprietate naturis, alias uoces diuinitati,
alias humanitati aptamus. nam quod dixit »secundum quod factum est caro uerbum«,
uertibilitatem induxit, dum ea quæ in sequentibus sunt, occultat. nam qui dixit
Ioh. 1, 14 quia uerbum caro factum est, mox ambiguitatem de medio auferens adiecit et

---

s
10 de se *addidi* 11 intellegendo *scripsi* uel intelligit uel *s* 12 dicentes *s* uerbum *s*
18 a — templum *scripsi* resuscitato templo *s* 21 unum *addidi* 31 naturam *s*

habitauit in nobis, quam habitationem iste negans, homini deum inhabitasse negauit. nam unitus humanæ naturæ deus uerbum in nobis ita habitauit, ut primitiæ 1 Cor. 15, 20 secundum apostolum nostræ existens naturæ non aliud aliquid esse potuerit quam est ipsa nostra natura.

6 Si quis dicit deum aut dominum esse Christi eum qui ex deo patre est uerbum, et non magis eundem confitetur deum simul et hominem quasi factum carnem ⟨uerbum⟩ Ioh. 1, 14 secundum scripturas, anathema sit.

Item in hoc loco uertibilitatem adserit esse naturæ, dum dicit »quasi factum carnem uerbum«. nam ita uerbum dei caro factum est, non desinendo quod erat, sed nostram naturam sibi uniendo et in ea inhabitando, ut cum sit unus Christus, unus filius, unus dominus, unus Iesus, duas tamen in se excipiat rationes. denique arguens Iudæorum uanitatem, interrogationem proponit: Quid uobis uidetur de Christo? cuius Mt. 22, 42-44 filius est? aiunt: Dauid. reinterrogat: Et quomodo Dauid in spiritu loquens dicit eum dominum, dicens »dixit dominus domino meo: sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum«. si ergo filius est, quomodo dominus? quod catholici et filium secundum carnem Dauid esse fatemur, apostolo clamante de filio suo qui factus est ei ex semine Dauid Rom. 1, 3 secundum carnem et ad Timotheum memor esto Christum Iesum ex mortuis 2 Tim. 2, 8 resurrexisse ex semine Dauid secundum euangelium meum et liber Mt. 1, 1 generationis Iesu filii Dauid filii Abraham. ex quibus liquet quia humanam naturam sibi uniens ipsa diuina maiestas in sua permanens beatitudine et uerus deus et certus homo in uno Christo Iesu filio et domino per unitionem ostensus est.

7 Si quis dicit uelut in hominem operatum a deo uerbo fuisse ⟨in⟩ Iesum et unigeniti gloriam circumpositam ei fuisse quasi alteri præter eum extanti, anathema sit.

In hoc capitulo pro compendio satius est non nos, sed apostolum respondere. scribens enim Ephesiis hoc modo adserit: ut sciatis quæ sit spes uocationis Eph. 1, 18-23 uestræ et quæ sint diuitiæ gloriæ hereditatis eius in sanctis et quæ sit supereminens magnitudo potentiæ eius in nos, qui credidimus secundum operationem potentiæ uirtutis eius quam operatus est in Christo, suscitans eum a mortuis et sedere faciens in dextera sua in cælestibus super omnem principatum et potestatem et uirtutem et dominationem et omne nomen quod nominatur, non solum in hoc sæculo, sed etiam in futuro, et omnia subiecit sub pedibus eius et ipsum dedit caput super omnem ecclesiam, quod est corpus eius, plenitudo eius, qui omnia in omnibus adimplet. et soluite templum hoc, et ego Ioh. 2, 19 suscitabo illud. ergo cum aperte contra sententiam apostolicam et dominicam anathema impresserit, euidenter profanus est, quia et apostolum et ipsum dominum anathematizans, se potius sub anathemate conclusit quam aut Christum aut apostolum, in quo Christus loquebatur, anathematizauit.

8 Si quis usurpat dicere adsumptum hominem coadorari debere deo uerbo et ⟨con⟩glorificari et cognominari deum quasi alterum alteri (nam cum [non] semper ⟨adiectum⟩ hoc intellegere compellit) et non magis una adoratione adorat Emmanuelem et unam ei gloriam exhibet secundum quod factum est caro uerbum, anathema sit.

Tandem impietas sui oblita adsumptum hominem fuisse professa est, quem coa-

s

1 habitabit *s* 2 habitabit *s* 3 potuerit *scripsi* poterunt *s* 5 Christum *s* 6 uerbum *addidi* 10 sibi uniendo *scripsi* subuniendo *s* ut *scripsi* et *s* 22 ostensum *s* 23 uerbum *s* in *addidi* 40/41 glorificari *s* 41 non *deleui* adiectum *addidi*

dorari deo uerbo et conglorificari quasi alterum alteri prohibet, adserens una adoratione et gloria debere Emmanuelem adorari secundum quod factum est uerbum caro. quid nobis iterum Hebræum nomen proponit Emmanuelem dicendo et non nobis rationem publicat? si itaque Emmanuel secundum tuam adsertionem significat adsumptum hominem a deo uerbo et mansit uerbum in sua proprietate, utique alter et alter est. altera etenim natura est uerbi dei, altera adsumpti hominis. sed cum altera et altera natura sit, non alter et alter filius aut alter et alter Iesus Christus aut alter est et alter dominus, sed unus filius dominus Iesus Christus iure adoratur quasi omnium opifex secundum diuinam naturam, quasi omnium reparator per suscepti hominis proprietatem. iure ergo idem et coadoratur et adoratur; coadoratur enim quasi sumptus homo, adoratur uero una adoratione quasi idem ipse unitus deo uerbo.

9 Si quis dicit unum dominum Iesum Christum glorificatum fuisse a spiritu sicut aliena uirtute per eum abusum et ab eo accipientem ut inoperari possit aduersus spiritus immundos et quod expleret in homines diuina signa, et non magis proprium eius spiritum dicit, per quem inoperatus est diuina signa, anathema sit.

Nudam Apollinaris adsertionem plenamque expressit sententiam. nam ille ita proprium spiritum sanctum filii esse impie profitetur, ut secundum Arium ex patre spiritum per eundem factum esse fateatur; nos autem porro ab ipso Christo edocti scimus alterum patrem, alterum filium, alterum spiritum sanctum in personis, in subsistentiis, non in natura et in essentia haberi. nam secundum catholicos uiros patris et filii et sancti spiritus una deitas, una natura, una essentia, una potestas unaque uirtus habetur.
Ioh. 14, 15 nam si idem Christus ad apostolos dicit: si diligitis me, mandata mea seruate
Ioh. 14, 16. 17 et ego rogabo patrem et alterum paracletum dabit uobis, ut maneat
uobiscum in æternum, spiritum ueritatis, de quo idem Christus in templo
Lc. 4, 18 acceptum librum euoluens legit spiritus domini super me propter quod
Act. 10, 38 unxit me et apostolus Petrus, de Christo adserens, quem unxit deus spiritu sancto
et uirtute, et ne quispiam hanc unctionem audiens in deo uerbo et non adsumpto
homine impletam fuisse existimaret, euangelista ex die conceptionis id gestum signauit
Lc. 1, 35 dicens: spiritus sanctus superueniet in te et uirtus altissimi obumbrabit
tibi, scilicet ostendens quod non homo purus natus sit et postea per unctionem sit
Christus effectus, sed in ipsa conceptione, spiritu sancto superueniente et uirtute altissimi
Mt. 4, 1 obumbrante, Christus sit natus, qui et ut a diabolo temptaretur, in spiritu
sancto ductus est ad desertum, ad hoc autem ductus est, ut admissa temptatione
et uictor et glorificator ostenderetur, quem isti a spiritu sancto minime adserunt glori-
Mt. 12, 28. 27 ficatum (nam ad Iudæos ⟨ali⟩ quando loquitur: si ego in spiritu dei eicio dæmonia,
filii uestri in quo eiciunt?), ergo non quod profanus impie adserit, tenendum
est, sed quod dominus et saluator euangeliorum exprimit auctoritate, seruandum est,
profanis uidelicet uocum nouitatibus abiectis.

10 [Si quis] Sacerdotem et apostolum confessionis nostræ factum fuisse Christum
Hebr. 3, 1 Eph. 5, 2 diuina proloquitur scriptura; obtulit autem pro nobis se ipsum in odorem bonæ suauitatis
deo et patri. si quis igitur sacerdotem et apostolum nostrum fuisse factum adserit non illum ipsum qui ex deo est uerbum, quando factum est caro et secundum nos homo, sed quasi alterum præter eum specialiter hominem ex muliere, et si quis dicit pro se obtulisse eum oblationem et non magis pro nobis solis (nec enim indiguit oblationis qui nescit peccatum), anathema sit.

---

s

3 dicendum *s* 35 aliquando *scripsi* quando *s* 39 Si quis *deleui*

Omnia simul diuina et humana impius disputator confundit. nam Iesus et Christus et dominus et filius utriusque naturæ habent significantiam, diuinæ scilicet et humanæ, et alia nomina ab acceptione humanitatis principia sumpsere, alia uero nomina omni carent principio. Iesus enim et Christus nomina a tempore dispensationis manifesta esse uidentur, adserente euangelista quod angelus dixit ad Ioseph: noli Mt. 1, 20. 21 timere, fili Dauid, accipere Mariam mulierem tuam; quod enim in ea natum est, ex spiritu sancto est, pariet autem filium et uocabis nomen eius Iesum. et quæ sit uirtus interpretationis Iesu, publicat: ipse enim saluum faciet populum suum a peccatis eorum. et iterum idem angelus pastoribus uigilantibus super gregem suum ecce ⟨, inquit,⟩ adnuntio uobis gaudium magnum, Lc. 2, 10. 11 quod factum est omni populo, quia hodie natus est nobis saluator, qui est Christus dominus. igitur hunc ipsum Iesum Christum non modo sacerdotem, sed et agnum docente Iohanne agnoscimus (ecce agnus dei, ecce qui tollit Ioh. 1, 29 peccatum mundi), hunc ipsum et sacerdotem (tu es sacerdos in æternum Ps. 109, 4 secundum ordinem Melchisedech), hunc ipsum et deum docente Paulo: quorum Rom. 9, 5 patres ex quibus Christus secundum carnem, qui est super omnia benedictus deus in sæcula. ergo si sacerdos secundum ordinem Melchisedech deus uerbum est, dicat cui sacerdotium exhibet? si apostolus, id est missus deus uerbum est, dicat, unde ubi missus est? quia omnis qui mittitur, illo mittitur ubi non est; qui autem ubique est, mitti non potest, quia est ubique. ergo tandem frena sibi imponat iniqua impietas atque in Christo filio dei deum uerbum simul et hominem, per unitionem unum extantem, per naturarum uero proprietatem et deum uerum et certum hominem, modis omnibus indiuisa manente unitione, cognoscat. diuidat enim rationes et alias humanitati, alias uero aptet diuinitati. nam quando dicit non secundum ordinem Aaron esse sacerdotem Christum, sed secundum ordinem Melchisedech, nec Aaron nec Melchisedech humana caruerunt natura, sed utrique homines fuerunt, ut dum illos ad medium deuocat, accepti hominis qualitas demonstretur. et ne impius disputator diuisione rationum duos filios nos profiteri calumnietur, intellegat nos aliam rationem animæ, aliam adstruere corporis et non unum hominem in duos homines diuidere, sed duas rationes de uno suscipere homine. ita et de filio dei duas rationes, diuinæ scilicet et humanæ accipimus naturæ, sed unum filium Christum Iesum dominum nostrum esse fatemur.

11 Si quis non confitetur domini carnem uiuificatricem esse et propriam eius qui ex deo patre est uerbi, sed quasi alterius alicuius præter eum, coniuncti quidem ei secundum dignitatem aut solam diuinam inhabitationem ⟨habentis⟩ et non magis uiuificatricem, sicut diximus, quando facta est propria uerbi, quod omnia uiuificare præualet, anathema sit.

Callidus disputator non contentus Apollinaris et Arii et Eunomii impietatem restaurare, insuper nobis et Manichæi et Marcionis et Valentini et Diocæsarianorum hæreses in hoc capitulo conferre contendit, dum dicit propriam domini carnem. nam alii eorundem hæreticorum, quorum superius mentionem fecimus, adserunt non ex Maria eundem nostræ naturæ primitias cepisse, sed de cælo secum carnem, quæ erat in essentia æterna, duxisse ac per Mariam tamquam per tubam quandam transitum fecisse. alii etiam in ea ipsa substantia filii quæ ante sæcula est, carnem hanc fuisse

---

s

2 habet *s* 4 nomen *s* 10 inquit *addidi* 21 Christum filium *s* 34 coniunctam *s* 35 dignitatem *scripsi* diuinitatem *s* habentis *addidi* 36 diximus *scripsi* habemus *s* 39 Diocæsarianorum] *cf. Basil. ep. 265* 42 qui *s*

permixtam, qui etiam testimoniis his quæ non intellegunt, scripturarum impie nituntur
Ioh. 3, 13 (nemo ascendit in cælum nisi qui de cælo descendit, filius hominis
1 Cor. 15, 47 qui est in cælo) et apostolicam proferentes sententiam: primus homo de terra
terrenus, secundus homo de cælo dominus. nos autem et huius et illorum
impias professiones longe propellentes, adserimus carnem domini uiuificatricem propter
Ioh. 14, 6 inhabitantem deum uerbum (ego sum uia ⟨et⟩ ueritas et uita), inconfusis
scilicet [et] manentibus rationibus in uno filio Christo domino nostro utriusque naturæ,
diuinæ et humanæ, quæ per unitionem in uno filio Christo Iesu aptata omnibus nobis
per fidem accurrentibus uiuificationis præbeat uirtutem.

12 Si quis non confitetur dei uerbum passum carne et crucifixum carne ⟨et⟩ mortem
gustasse carne factumque primogenitum ex mortuis secundum quod uita est et uiuificator
tamquam deus, anathema sit.

Libenter impium disputatorem interrogarem utrum possit rationabiliter dici
de homine: mortua est anima carne. sed porro cum hæc interrogatus quispiam
fuerit, si pudori suo ⟨non⟩ renuntiat, si rationem humanitatis non excedit, adseret non
animam mortuam carne, sed anima recedente carnem esse mortuam, scilicet ut anima
in immortalitate persistat, caro uero morti succumbat. sed iste, ut exaggeret impietatem, non dicit Christum passum carne quam accepit deus uerbum, sed ipsum uerbum
dei crucifixum carne; tunc uero aperuit in subsequentibus suam impietatem adeo ⟨ut
diceret⟩ »factumque primogenitum ex mortuis«, id est deum uerbum, quod quam præceps,
quam impium sit, non indiget probatione. qui ut animam suam [im]mortalem
uindicet, deum uerbum, opificem uniuersitatis et redemptorem nostrum, mortalem
impie fatetur, deteriorem se etiam hac professione gentibus paganis ostendens, qui
cum elementa et homines mortuos colant, eos tamen immortales esse conclamant iuramentumque per deos proferunt immortales. hic uero impius disceptator carnis uelamine
proposito deum mortalem esse fatetur, qui in superiore et in hoc capitulo carnem et
uitam et uiuificatricem esse adseruit. de beata uero ⟨dei⟩ natura scriptum legimus:
1 Tim. 6, 16 qui solus habet immortalitatem et lucem habitans inaccessibilem.
nam uniuersæ scripturæ quotienscumque de dominica passione loquuntur, non deum
uerbum, sed aut Iesum aut Christum aut filium aut dominum nuncupant, quæ nomina
unitionem utriusque sciunt signare naturæ, scilicet ut et diuina maiestas immortalis
et susceptæ humanæ naturæ uera mortalitas pro nostra salute celebrata esse credatur.
1 Cor. 5, 7 ideo Paulus Corinthiis: etenim pascha nostrum pro nobis immolatus est
1 Cor. 15, 3 Christus et alibi: tradidi uobis in primis quoniam Christus mortuus est
1 Cor. 15, 21. pro peccatis nostris et paulo post: quia per hominem mors, et per hominem
22 resurrectio mortuorum. sicut enim in Adam omnes moriuntur, ita in
1 Cor. 2, 8 Christo omnes uiuificabuntur et alibi: si cognouissent, numquam dominum
Ioh. 19, 30 maiestatis crucifixissent et tempore crucis: et inclinans Iesus caput emisit
Act. 2, 31 spiritum et Petrus in Actibus apostolorum: quia anima eius non est derelicta
in inferno neque caro eius uidit corruptionem. sed ita hæc adserimus
ut non purum hominem Christum adstruamus, sed ab ipso conceptu deum uerbum
⟨ei unitum⟩.

7 Dominis uenerabilibus et carissimis fratribus Iohanni atque Leontio Dionysius

s

6 et *addidi* 7 et *deleui* 10 et *addidi* 15 non *addidi* 19 tunc *scripsi* et non *s* 19/20 ut diceret *addidi* 21 mortalem *scripsi* immortalem *s* 26 et in *scripsi* unde *s* 27 dei *addidi* 34 tradidit nobis *s* 41 concepto *s* 42 ei unitum *addidi* 43 *inscr.* Incipit pfacio dyonisii XXIIII epi *P* 43/295, 1 dominis — dyonisius epus *P* DIONYSIVS EXIGVVS ROMANVS IOANNI ET LEONTIO CHARISSIMIS FRATRIBVS *s*

exiguus. Nouum forsitan uideatur ignaris, si Scythia quæ frigoribus simul et barbaris probatur esse terribilis, uiros semper eduxerit calore feruentes et morum placiditate mirabiles; nobis hoc ita esse non solum natiua quadam notitia, uerum etiam experientia magistra compertum est, quos ibidem per dei gratiam constat exposita terrena congregatione sacramento renatos esse baptismatis, qui beatissimorum quoque patrum, quibus illa regio spiritali quodam modo fertilitate gloriatur, cælestem conuersationem in carne fragili meruimus intueri. quorum fides operis conexatione resplendens præbebat omnibus uitæ pariter et credulitatis exempla; hi nullis prorsus mundanæ sollicitudinis nexibus inuoluti cum apostolo dicere poterant: nostra autem con- Phil. 3, 20 uersatio in cælis est. penes quos etiam catholicæ fidei dogmata semper intemerata uiguere; nam etsi sermone fuerunt simplices, sed imperiti scientia non fuerunt. horum studia uestra sanctitas æmulata pro integritate fidei summis uiribus laborat, inertiam quorundam uarietatemque despiciens, qui utilitatem præsentium rebus cælestibus anteponunt, quorum nos flexa fides et erga diuinum cultum fœda mobilitas ualde mæstificat, qui pro uoluptatibus principum suas sententias plerumque commutant quasi diuina religio humanis umquam possit altercationibus immutari, cum dominicæ promissionis ex apostolica traditione fixa maneat et inconcussa soliditas. quapropter de uniuersali ecclesiæ firmitate securus paruique pendens audaciam aut furorem Nestorianæ perfidiæ, quæ non solum conatibus manifestis, uerum etiam clandestinis semper insidiis stabilitatem catholicæ ueritatis obpugnare molitur, pro facultate quam diuina gratia suggerit, armis eius feralibus salutare nitor munimen opponere et ideo beatissimi Cyrilli Alexandrinæ urbis episcopi duas epistulas ad Successum directas Isauriæ Diocæsariensis antistitem, uobis potissimum commonentibus, de Græca nuper locutione transfudi, et quoniam singulaıi studio præfati doctoris nosse desideratis opuscula, tribuente Christo deo nostro, quæcumque ex his potuero, transferre curabo, hanc a uobis specialiter uicissitudinem poscens ut mihi precum uestrarum subsidia sedulæ mentis intentione præstetis.

8 1 Perlegi commonitorium quod a tua sanctitate directum est, et nimium gratulatus sum quod dum ualeas ex multa doctrina uel nobis prodesse uel aliis, tamen ammonere dignaris ut quæ mente retinemus et recta esse perspicimus, describamus. sentimus igitur de saluatoris nostri dispensatione ea quæ et ante nos sancti patres nostri pia mente senserunt, quorum studiosis laboribus nostram intellegentiam coaptantes ita eos per omnia sequimur, ut nihil nouum rectis dogmatibus inferamus. quia uero tua perfectio sciscitatur utrum dicere in Christo duas naturas aliquando uel non dicere debeamus,
2 ad hoc tibi respondere necessarium credidi. Diodorus quidam cum primo tempore pneumatomachus, id est spiritui sancto aduersarius existeret, ut aiunt, orthodoxæ communicauit ecclesiæ. hic, ut putauit, Macedonianæ deponens maculam perfidiæ, in alteram recidit ægritudinis qualitatem; sensit enim et scripsit quod alter sit filius seorsum qui de semine Dauid ex sancta uirgine natus sit, et alter iterum proprie filius

---

7 *Græce extat in V 171 A 135 [PG 77 ep. 45]. altera uersio Latina habetur in Coll. Casinensi 305 Ps*

1 quæ *s om. P* 3 quedam *P* 6 regio *s* religio *P* 7 connexacione *P* connexione *s* 8 præbebat *s* credebat *P* exemplo *P* nullis *s* nullius *P* 12 elaborat *P* 14 fluxa *s* 16 nunquam *s* 22 epi *P* archiepiscopi *s* 26 subsidio *P* 28 *inscr.* Incipit epla cirilli alexandrini pontifici sad successum epm hisaurie dyocesarien *P* CYRILLI ALEXANDRINI EPISCOPI AD SVCCESSVM EPISCOPVM ISAVRIAE DIOCAESARIENSEM EPISTOLA PRIOR *s* 30 digneris *s* describamus *P* distribuamus *s* 34 Christo *om. P* 35 dioclerus *P* 36 neumathomachus *P* πνευματόμαχος *s* aiunt *s* ait *P* 37 ut *om. P* macedonie *P* 38 recedit *P* 39 seorsim *s* ex *P* et *s* sit *P* est *s*

Mt. 7, 15 dei patris existat. qui ouina pelle lupum contegens, simulat quidem unum se Christum
dicere, hoc nomen tantummodo dei patris uerbo filio unigenito tribuens, gratiam uero
et huic deputans, sicut ipse dicit, qui est ex semine Dauid, quem et filium uocat tamquam
unitum, inquit, ei qui secundum ueritatem est filius, unitum autem non sicut nos
3 adserimus, sed iuxta solam dignitatem et auctoritatem et honoris æqualitatem. huius
discipulus Nestorius fuit et ex librorum eius eloquiis obscuratus, simulat quidem se
unum Christum et filium et dominum confiteri, uerumtamen et ipse in duos unum indiui-
duumque partitur, hominem dicens deo uerbo æquiuoca nuncupatione et honoris [et]
æqualitate atque dignitate coniunctum. nam et uoces in euangelicis et apostolicis
litteris de Christo positas definit ac dicit eas quidem tamquam homini conuenire profecto
quas humanitus protulit, illas uero deo uerbo congruere quas deitate dignas indubitanter
exprompsit. ipsum uero multipliciter diuidit atque sequestrat, hominem asserens **
propterea et sanctam uirginem non dicit dei esse genetricem, sed potius hominis matrem.
4 nos autem hæc non ita esse cognoscimus, sed per scripturas diuinas atque a sanctis patribus
sumus edocti unum filium et Christum et dominum confiteri, hoc est dei patris uerbum
natum quidem de deo ante sæcula diuinitus atque ineffabiliter, in nouissimis autem
mundi temporibus propter nos secundum carnem de sancta et beata uirgine genitum,
quam etiam quia deum factum hominem et incarnatum ex se protulit, ideo dei genetricem
ueraciter appellamus. unus ergo est filius, unus dominus Iesus Christus et ante
incarnationem et post incarnationem. non enim alter est filius uerbum dei patris
et alter iterum qui de sancta uirgine natus est, sed idem ipse qui est ante sæcula deus,
etiam secundum carnem ex muliere creditur editus, non quod ex ea initium deitas eius
acceperit ut sit, aut subsistendi principium de sancta uirgine sumpserit, sed potius,
ut dixi, quod uerbum subsistens ante sæcula secundum carnem [quod] dicitur ex ea
progenitum. propria enim facta est eius caro sicut et singulis nobis est proprium
5 corpus. quia uero nonnulli calumniantur nobis quod Apollinaris dogma sectemur,
et aiunt quia si unum dicatis iuxta unitatem uerissimam filium uerbum dei patris factum
hominem et incarnatum, utique fantasiam per hoc inducitis et sapere probamini quod
aut confusio aut contemperatio aut permixtio facta sit uerbi in carnem uel corporis
conuersio in deitatis essentiam. hanc nos calumniam nimis impudentem abominamur
dicentes quia dei patris uerbum inæstimabiliter atque ineffabiliter unierit sibi corpus
animatum anima rationali et processerit homo ex muliere, non conuersione naturæ
factus ut nos, sed dispensatoria potius uoluntate. uoluit enim fieri homo, quod
non erat, secundum naturam autem quod erat deus, nequaquam prorsus abiciens.
nam quamuis in nostram mensuram descendens formam serui susceperit, in suæ tamen
6 deitatis celsitudine et naturali dominatione permansit. unientes igitur nos sanctæ
carni habenti animam intellegibilem ineffabiliter et super humanam intellegentiam
dei patris uerbum inconuertibiliter, unum Christum filium et dominum confitemur,
eundem deum simul et hominem, non alterum et alterum, sed unum eundemque hoc
et illud singulariter existentem. idcirco aliquando quidem ut homo iuxta dispensa-

---

Ps

3 est *om. P* 8 et *deleui* 10 litteris *om. s* profecto *scripsi secundum Γ* perfecto *Ps* 11 dei *P* dei-tati *s* 12 ipsum *s* id ipsum *P* ac *s* *lacunam statui cf. Γ* ὡς ἄνθρωπον ἰδικῶς τὸν ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου γεγεννημένον καὶ ὁμοίως ἰδικῶς καὶ ἀνὰ μέρος υἱὸν τὸν ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγον 13 dei *om. P* 14 atque a *scripsi secundum Γ* quibus a *P* quibus *s* 15 confiteri *scripsi secundum Γ* confitemur *Ps* 24 quod *deleui* 25 nobis *P* nos *s* 27 dicitis *s* 28 et [2] *s* ut *P* sapere *scripsi* separare *Ps* 28/29 quod aut *P* quod autem *s* 29 contemperatio *s* temperatio *P* 30 impudentem *P* prudenter *s* 31 uniuerit *P* 34 autem *s* et *P* 37 habenti *scripsi* habentem *Ps*

tionem humanitus effatur, aliquando uero tamquam deus cum potestate quæ deo digna est, sermones eloquitur. illud etiam confitemur: scrutantes studiosissime modum dispensationis in carne et contemplantes subtiliter tanti sacramenti mysterium peruidemus quod uerbum dei patris caro sit factum, quam sacratissimam carnem non ex diuinitatis suæ natura formauit, sed potius eam ex uirgine sancta suscepit; alioquin quomodo factus est homo, si non humanum corpus assumpsit? aduertentes, ut dixi, modum incarnationis, inspicimus quod duæ naturæ secundum unitatem indiuiduam inconfuse atque indemutabiliter sibi conuenerunt. caro caro est et non deitas, licet dei facta sit caro; similiter etiam uerbum deus est et non caro, quamuis dispensatorie propriam fecerit carnem. cum hoc ergo consideramus, nihil lædimus conuentum quem ad unitatem dicimus ex naturis duabus effectum; propter unitatem uero non sequestramus naturas ab inuicem nec in duos filios unum indiuiduumque partimur, sed confitemur unum filium et sicut patres asseruerunt, unam uerbi naturam dicimus incarnatam.

7 quantum ergo pertinet ad intellegendum solummodo et contemplandum oculis animæ quomodo sit incarnatus unigenitus, duas naturas adunatas esse perspicimus, sed unum Christum filium et dominum dei uerbum factum hominem incarnatumque profitemur. et si placet, huius compositionis etiam ex nobis ipsis iuxta quod sumus homines, accipiamus exemplum. compositi enim ex anima constamus et corpore duasque intuemur naturas, alteram quidem corporis, alteram uero animæ; sed unus homo secundum unitatem ex natura utraque subsistens ⟨neque⟩ compositio duarum naturarum duos homines eum qui unus est, [quomodo] facit, sed, ut dixi, secundum compositionem unus homo est qui ex anima constat et corpore. nam si negamus quod ex duabus diuersisque naturis unus et solus Christus sit, post unitatem indiuisus existens, dicent qui rectæ fidei contradicunt: si una natura totus est Christus, quomodo factus est homo aut quam carnem facere dignatus est propriam?

8 Quia uero in ipso commonitorio tuo uim quandam sermonis huiuscemodi repperi quod post resurrectionem sancta caro Christi saluatoris omnium nostrum in deitatis sit conuersa naturam, ita ut iam totum diuinitas sola esse uideatur, oportere credidimus etiam ad hoc dare responsum. beatissimus Paulus causas incarnationis unigeniti
filii dei nobis exponens, aliquando quidem scripsit quoniam quod impossibile erat Rom. 8, 3. 4
legi, in quo lex infirmabatur in carne, deus filium suum mittens in
similitudinem carnis peccati et de peccato, damnauit peccatum in
carne, ut iustitia legis impleretur in nobis, qui non secundum carnem
ambulamus, sed secundum spiritum, aliquando uero quoniam pueri, inquit, Hebr. 2,14-17
communicauerunt sanguini et carni, et ipse similiter participauit isdem,
ut per mortem destrueret eum qui habebat mortis imperium, hoc est
diabolum et liberaret eos qui timore mortis per totam uitam erant
obnoxii. non enim angelos apprehendit, sed semen Abrahæ appre-
9 hendit, unde debuit per omnia fratribus similari. fatemur ergo per

Ps, *M* [*inde a 26* Quia uero]

1 humanitus *scripsi* humanitatis *Ps* effatur *s* efficitur *P* 1/2 digna est *s* digni sunt *P* 5 alioqui *s* 8 conuenerint *s* 9 dei *s* 10 fecerit *s* effecerit *P* hoc *s om. P* 11 diximus *s* propter unitatem] μετὰ — τὴν ἕνωσιν *Γ* 13 asserunt *P* 14 et *P* id *s* 19 altera *s* quidem *s om. P* altera *s* anima *s* 20 neque *addidi secundum Γ* compositio *scripsi secundum Γ* compositus *Ps* 21 facit *scripsi secundum Γ* quomodo facis *Ps* 22 est *s om. P* 23 indiuisus *scripsi secundum Γ* indiuisam *Ps* existens *P* existentibus *s* dicant *s* 25 dignatus est facere *P* 26 sermonis quandam *P* 28 totum diuinitas sola *M* tota diuinitas sola *s* totum sola diuinitas *P* credimus *PM* 29 dare *Ms* clare *P* 31 carnem *PM* 32 similitudine *s* 37 timori *s* 38 abnoxii *M* 39 similare *M* fateamur *P*

Adæ præuaricationem humanam fuisse corruptam substantiam et intellegentiam nostram uoluptatibus carnis et insitis motibus accidentibus nostræ naturæ uelut tyrannica dominatione compressam, unde necessarium fuit ut pro salute nostra, qui moramur in terra, dei uerbum homo fieret et humanam carnem corruptioni deditam et uoluptatum illecebris ægrotantem propriam faceret et quia est uita cunctorum, corruptionem quidem eius destrueret, compesceret autem insitos motus, eos uidelicet qui nos ad uitia uoluptatesque præcipitabant. sic enim oportebat mortificari in nostra carne delicta; meminimus
Rom. 7, 23. 25 autem et beatissimum Paulum legem peccati appellantem insitos nobis uoluptarios motus. quapropter quia humana caro facta est uerbi propria, desiuit iam corruptioni succumbere et quia peccatum non nouit tamquam deus, qui eam sibi uniuit et, ut dixi, propriam fecit, desiuit iam uitiis ac uoluptatibus ægrotare. nec hoc sibi perfecit unigenitus filius dei uerbum (est enim quod est semper), sed procul dubio nobis. nam si malis sumus ex Adæ præuaricatione subiecti, uenient utique nobis etiam bona quæ in Christo sunt, hoc est incorruptio et abolitio peccatorum. factus est igitur homo, non adsumpsit hominem, sicut Nestorio placet, et ut crederetur quia factus est homo
Mt. 4, 2 manens quod erat, uidelicet deus iuxta naturam, idcirco et esurire dicitur et ex itineris
Ioh. 4, 6 labore lassescere, perferre etiam somnum, perturbationes atque tristitiam ceterasque
Mt. 8, 24. 26, 38 humanas absque uitiis passiones. itemque ut satisfaceret uidentibus eum quia cum
Mt. 8, 26 homo sit, etiam deus uerus permanet, operabatur diuina miracula increpans mare, suscitans mortuos et cetera miranda perficiens. sustinuit autem etiam crucem, carne
Col. 1, 18 sua mortem, non natura deitatis excipiens, ut primogenitus ex mortuis fieret et iter
10 humanæ naturæ faceret ad immortalitatis recursum; infernis quoque ** ⟨ib⟩idem tenebantur obstrusæ. post resurrectionem uero erat quidem corpus ipsum quod passum fuerat, uerumtamen iam non habens in se infirmitates humanas. non enim patiens illud famem, laborem uel simile quid asserimus, sed iam incorruptibile confitemur nec hoc solum, sed et uiuificum; uitæ enim corpus est, id est unigeniti filii dei, glorificatum claritate deo dignissima et intellegitur dei corpus. idcirco siquis illud diuinum dicat, sicut et hominis humanum, a decentissima ratione non deuiat; unde puto beatissimum
2 Cor. 5, 16 quoque Paulum dicere: etsi cognouimus secundum carnem Christum, sed nunc iam non nouimus. dei enim, ut dixi, corpus proprium existens omnia humana transcendit, conuersionem autem in deitatis naturam corpus e terra non potuit sustinere. hoc enim impossibile est; alioquin deitati derogabimus tamquam factæ et uelut assumptæ aliquid in se quod eius iuxta naturam proprium non sit. dehinc æqualis probatur ineptiæ dicere conuersum esse corpus in deitatis naturam et illud quod uerbum sit in carnis substantiam commutatum. sicut enim hoc impossibile est, quia inconuertibile et incommutabile comprobatur, ita etiam illud; non enim est possibile in deitatis essentiam uel naturam aliquid creaturarum posse conuerti; est autem creatura etiam caro. ideoque diuinum quidem dicimus corpus Christi, quia

---

Ps M

8 autem *om. P* 9 desiit *P* 10 eum *s* sibi uniuit *PM* subuniuit *s* 11 desiit *P* ac *Ps* et *M* 13 si malis *scripsi secundum Γ* similes *s* si similes *PM* 22 excursum *s* infernis *P* infernus *Ms* *lacunam statui et* ibidem *scripsi, cf. Γ* καὶ σκυλεύσας τὸν ᾅδην τὰς αὐτόθι καθειργμένας ἐλεήσῃ ψυχάς idem *PMs* 23 tenebatur *s* obtrusae *M* 24 non habens in se infirmitates humanas *M* non habens in se infirmitates habens *P* non habens humanas in se infirmitates *s* 25 patiens illud *scripsi secundum Γ* pacientem illum *PM* illam patientem *s* famem laborem uel simile quid *PM* famis laboris uel similis alicuius *s* incorruptibilem *P* 26 et *om. P* uitæ *scripsi secundum Γ* uita *PMs* id est *om. PM* glorificatum *PM* glorificatum est *s* κατελαμπρύνθη δέ *Γ* 30 proprium corpus *s* 32 est *om. P* alioqui *s* derogamus *s* 33 assumpto *M* adsumpto *s* 34 probatur equalis *P* 36 enim *om. s* creaturam *M* 38 creata *Ms*

corpus est dei et ineffabili gloria inlustratum, incorruptibile etiam, sanctum atque uiuificum confitemur; quod autem in naturam deitatis sit immutatum, neque sanctorum patrum quisquam sensit aut docuit neque nos ita sentimus.

11 Sed nec illud tua sanctitas ignoret quod beatæ memoriæ pater noster Athanasius Alexandrinæ quondam urbis episcopus, dum per idem tempus quæstiones aliquæ mouerentur, epistulam scripserit ad Epictetum Corinthiorum episcopum per omnia rectæ fidei assertione adnexa, et quia ex ea Nestorius arguebatur, cum legentes eam defensores rectæ fidei cohiberent etiam eos qui probantur similia sentire Nestorio, correptionem suæ confutationis ex ea impii formidantes machinati sunt acerbissimum quiddam et hæretica prauitate dignissimum. præfatam namque adulterantes epistulam sublatis ex ea quibusdam, aliis suppositis, ediderunt, ita ut putaretur ille uenerandæ memoriæ similia Nestorio sapuisse. fuit ergo necessarium, ne forsitan et ibi apud uos ab aliquibus corrupta inferatur, ex nostris exemplaribus tuæ reuerentiæ paria destinare. nam et uir religiosus Emisenæ ciuitatis episcopus Paulus Alexandriam ueniens mouit de hac causa sermonem et inuentus ⟨est⟩ habere ipsius exemplar epistulæ, sed corruptum ab hæreticis atque deprauatum, unde poposcit ex nostris scriptis Antiochenis similia dirigi, quæ etiam destinare curauimus.

12 Sequentes quoque per omnia sanctorum patrum rectæ fidei prædicationem librum contra Nestorii dogma conscripsimus nec non et alterum contra nonnullos qui uim capitulorum meorum reprehendere temptauerunt, quos tuæ reuerentiæ destinaui, ut si forsitan aliquibus unius eiusdemque fidei fratribus nostris quorundam garrulitate subreptum est existimantibus quod nos pæniteat super his quæ contra Nestorium gessimus, ex his lectionibus corrigantur et discant quod optime dudum atque rectissime corripuerimus eum tamquam deceptum et nunc nihilo minus insistamus blasphemiis eius ob nefarium repugnantes. tua uero perfectio cum possit et maiora sentire, prodesse nobis scribendo orandoque dignetur.

9 1 Declaratur quidem ueritas his qui diligunt eam, occultat autem se, quantum arbitror, et latet iniquorum mentes fugitque intellegentiam callidorum; non enim se dignos exhibent qui sincerissimis eam intueantur obtutibus. et amatores quidem
immaculatæ fidei in simplicitate cordis deum, sicut scriptum est, deprecantur; qui autem Sap. Sal. 1, 1
distortos calles ambulant et quibus prauum iuxta quod in psalmis dictum est, cor Ps. 100, 3
adhæsit, peruersorum sensuum sibi multiplices occasiones adcumulant ut peruertant uias domini rectas et simplicium trahant animas illicita quæque sentire. hæc autem dico lectis commonitoriis a tua sanctimonia destinatis, in quibus repperi quædam nimis incaute proposita ab his qui nescio quomodo falsæ eruditionis ⟨peruersionem⟩ affectant. erant autem ista proposita:

2 Si ex duabus, inquit, naturis factus est Emmanuel, post unitatem uero una uerbi

---

9 *Græce extat in V 172 A 136 R 33 alia uersio Latina habetur in Coll. Casinensi 306 Ps, M* [*usque ad* 3 nos ita sentimus]

5 quodam *P om. s* 10 adulterant *s* 11/12 uenerandæ memoriæ *om. s* 15 et *om. P* est *addidi* 17 quæ *scripsi* quam *Ps* 19 uim *s* in *P* 20 eorum *s* quod *s* 21 una eundemque *P* 22 surreptum *s* subrectum *P* extimantibus *s* 25 nefarium *s* nephariam *P* et *scripsi* aut *s om. P* 26 orandoque *scripsi* hortandoque *Ps* *subscr.* Explicit ep̄ cyrilli ad successum Incipit eiusdem ad eundem *P*

inscr. CYRILLI ALEXANDRINI EPISCOPI AD SVCCESSVM EPISCOPVM ISAVRIAE DIOCAESARIENSEM EPISTULA POSTERIOR *s* 27 oculit *s* 32 adhæsit — sensuum *s om. P* 33 rectas *s* dominicas *P* queque *P* quoque *s* 35 false eruditiones *P* falsam eruditionem *s* peruersionem *addidi* διαστροφήν *Γ* 37 unitam *s*

natura intellegitur incarnata, hoc procul dubio consequitur ut eum necessario fateamur in sua natura fuisse perpessum.

Beatissimi patres nostri qui sacrum nobis rectæ fidei symbolum formauerunt, ipsum dixerunt dei patris uerbum de substantia eius unigenitum, per quod facta sunt omnia, incarnatum et hominem factum nec ullo modo sanctos illos dicimus ignorasse quod unitum uerbo corpus animatum fuerit anima rationali, ita ut si quis incarnatum asserat uerbum, non sine anima intellegibili unitam ei carnem necesse sit adseueret. sic enim arbitror, immo potius ut tutum confidenter affirmo etiam beatissimum Iohannem
Ioh. 1, 14 euangelistam dixisse u e r b u m c a r o f a c t u m e s t e t h a b i t a u i t i n n o b i s, non tamquam carni sine anima, quod absit, uerbum fuerit adunatum aut quod immutationem conuersionemque pertulerit. id enim quod erat, hoc est natura deus sine dubitatione permansit, dignatus autem esse homo et fieri secundum carnem sicut nos ex muliere unus idem filius perseuerat, non incorporeus, ut olim ante tempora incarnationis extiterat ** et licet non sit unius substantiæ uerbum quod ex patre est genitum, et corpus unitum habens animam rationalem, tamen animus intellectu solo discernit unitarum differentiam naturarum unumque et filium et Christum et dominum iuxta quod
Ioh. 1, 14 u e r b u m c a r o f a c t u m e s t confitemur, carnem autem factum dicentes, hominem factum profecto testamur. quæ igitur necessitas eum pati in suæ deitatis essentia, si post unitionem dicatur una natura uerbi incarnata? si enim non esset in sermonibus dispensationis quod passionem posset excipere, recte ista fortassis adsererent, quia cum non existeret quod pati posset, omnino esset necessitas uerbi substantiæ contingere passionem. in eo autem quod incarnatus dei filius dicitur, omnis ratio dispensationis
Hebr. 2,16.17 cum carne infertur, incarnatus est autem non aliter, sed semen Abrahæ apprehendens
Phil. 2, 7 et per omnia similis fratribus factus, formam serui suscipiens. quapropter garrulitatem suam inaniter perdiderunt qui dicunt consequens esse eum pati oportere in propria natura, dum caro subiaceat, erga quam procul dubio credatur passio prouenisse, uerbo impassibili perdurante; sed ⟨non⟩ idcirco illud præter iniuriam passionis asserimus.
Hebr. 4, 15 sicut enim proprium eius effectum est corpus, sic et uniuersa corporis absque peccato proprietate dispensatoria eius esse dicuntur.

3 Sed, aiunt, si una natura uerbi est incarnata, omnino manet perfecta necessitas confusionem permixtionemque fieri, imminuta ueluti atque subtracta in eodem humana substantia.

Ignorauerunt iterum qui recta peruertunt, quod iuxta ueritatem una sit uerbi natura incarnata. si enim unus est filius natura et ueritate uerbum, quod ineffabiliter ex patre est editum, si idem quoque per assumptionem carnis non exanimis, sed potius animatæ anima rationali processit homo ex muliere, non in duas diuiditur idcirco personas, sed filius unus idemque permansit, uerumtamen non incorporeus nec extra carnem, quam sibi fecit propriam iuxta indiuiduam unitatem. qui uero hoc astruit,

---

Ps

7 ei *scripsi* et *Ps* est *P* 8 ut tutum *s om. P* 10 mutationem *s* 11 enim *scripsi secundum Γ* est *P* est id *s* deus *scripsi* dei *Ps* 12 autem esse *scripsi* est autem *P* est autem esse *s* 13 in corporibus *P* 14 *lacunam statui* ἀμφιεσάμενος δὲ ὥσπερ καὶ τὴν ἡμετέραν φύσιν *Γ* unus subā *P* 15 unitum *P* et unitam *s* rationabilem *s* animas *s* solo *om. P* 16 differentia *s* 17 confitemur *Γ* confitetur *Ps* factam *s* 20 possit *s* ista *s* ita *P* 21 omnis *s* subsistanciam *P* 22/23 dispensationis cum carne *scripsi* cum dispensatione carnis *Ps* 23 est *om. P* autem] γάρ *Γ* 26 quem *Ps* passionem *s* 27 non *addidi* præter *scripsi* propter *Ps* 30 omnino — perfecta *P* omnis — profecto *s* 31 eadem *P* 33 iterum *Γ* item *Ps* 33/34 uerbi natura sit *s* 34 si *scripsi* sic *Ps* 36 animatæ anima *scripsi* anima anima *P altero* anima *deleto*, anima *s* ex *P* de *s*

non commixtionem aut confusionem nec aliquid his simile prorsus adfirmat nec id umquam uelut ex ratione necessaria consequitur. nam si unus dicitur unigenitus filius dei incarnatus et homo factus, non ideo iuxta quod illis uidetur, permixtus a nobis asseritur. nec enim substantia uerbi in naturam carnis ulla ratione transfusa est nec carnis in uerbum, sed in sua proprietate utraque manente natura atque intellegenda iuxta rationem quam nuper edidimus, incomprehensibiliter atque ineffabiliter unita creditur unaque filii natura, ut diximus, a nobis incarnata memoratur. non enim de solis tantum simplicibus per naturam unum specialiter dicitur, sed etiam de his quæ iuxta compositionem aliquam conuenerunt, ut est uerbi gratia homo, qui ex anima constat et corpore. nam hæc alterutrum sibi specie differunt nec unius essentiæ comprobantur, uerumtamen unita unam naturam hominis perfecerunt, quamuis adsit compositionis ratione differentia secundum quam ⟨in⟩ indiuisam unitionem natura utraque concurrit. superfluis igitur sermonibus immorantur qui dicunt: si una uerbi natura est incarnata, hoc sequitur omnimodis ut permixtio confusioque generetur uelut imminuta suppressaque humana substantia. non enim minuitur, ut æstimant, neque supprimitur; sufficit autem ad significantiam facti hominis fateri quod incarnatus est. hoc enim si taceretur a nobis, haberent aliquem colorem eorum calumniæ; quia uero necessarie subiunctum est quod incarnatus sit, ubi nunc imminutionis modus atque suppressionis superesse iam poterit?

4 Sed, aiunt, si perfectus deus perfectus homo idem ipse intellegitur et homousius patri esse secundum deitatem qui nobis homousius est secundum humanitatem, ubi erit perfectio, si non existit humana substantia? quomodo etiam nobis homousius est, si non permanet essentia quæ est nostra natura?

Sufficiat et his explanatio illa uel satisfactio quæ in capitulo superiori prolata est. si enim unam dicentes naturam uerbi taceremus non inferentes incarnatum, si negaremus dispensationis arcanum, forsitan eorum sermones aliquid persuasionis afferrent, simulantes interrogare ubi perfectio in natura humana aut quomodo subsistat nostra substantia. quia uero perfectionis quæ constat in humilitate essentiæ nostræ, declaratio profertur per hoc quod dicitur incarnata, desinant arundineum sibi supponere baculum. abi- Ies. 36, 6
cientes dispensationem atque incarnationem negantes oportebat iuste redargui, quos perfectionem filii constabat in humanitate supprimere; si autem, ut dixi, in eo quod incarnatus asseritur, certa et indubitata confessione quod homo factus est, indicatur, nihil ultra uetat intellegi quod unus et solus existens filius Christus ipse sit deus simul et homo, sicut in deitate, ita etiam in humanitate perfectus. rectissime sane nimisque sapienter tua perfectio rationem salutiferæ passionis exposuit, unigenitum dei filium non iuxta quod est et intellegitur deus, in sua natura sustinuisse contumeliam passionis adfirmans, sed passum potius terrena substantia. oportebat necessario utraque uni filio secundum ueritatem salua subsistere, id est ut et non pateretur iuxta deitatem et iuxta humanitatem idem ipse pateretur; ipsius enim caro perpessa est. sed arbitrantur iterum isti quam uocant theopathiam, id est dei passionem per hoc a nobis induci, non cogitantes huius dispensationis arcanum, et idcirco malignitate solita nituntur

Ps

1 hiis *s* huic *P* 11 unitam *s* 12 in *addidi* 14 percommixtio *P* 16 autem] γάρ *Γ* 17 colorem *s om. P* χρόαν *legit pro* χώραν 18 immunicionis *P* 20 intelligitur *P* intelligetur *s* 21 patri — homousius *om. P* est *s* et *P* 22 existit *P* extitit *s* nobis eciam *P* 25 incarnatum *s* incarnatam *P* 28 perfectio qua *P* 32 est *P* sit *s* 33 ultra *s om. P* 34 nimisque *s* uniusque *P* 38 ut et *s om. P*, ut *in mg. add.* 39 idem *s* id est *P* 40 illam quam *s* 41 cogitantibus *P*

in hominem transferre specialiter passionem, damnosam pietatem insipienter affectantes
atque improuide, ne dei uerbum credatur esse saluificans proprium sanguinem pro nobis
effundens, sed ut magis homo specialiter et seorsum intellegatur Iesus, qui hoc implesse
uidetur. sic autem qui [non] sapiunt, omnem dispensationem incarnationis euacuant
et diuinum salutis nostræ mysterium ad humanum cultum pertrahere latenter insistunt,
non aduertentes quod eum qui ex Iudæis est iuxta carnem, id est ex semine Iesse atque
1 Cor. 2, 8 Dauid, non solum dominum gloriæ, sed et deum super omnia benedictum in sæcula
Rom. 9, 5 beatus Paulus adfirmet, proprium uerbi corpus affixum ligno pronuntians eique crucem
per hoc euidenter adsignans.

5 Comperi uero etiam aliud quiddam super hoc esse quod quæritur. qui enim dicit
dominum nuda carne perpessum, irrationabilem et non spontaneam eius asserit passionem;
si quis autem dixerit eum animatum anima rationali passum, ut sit eius uoluntaria
passio, nihil aliud probatur astruere quam in natura eum humana perpessum. quodsi
hoc uerum est, quomodo ‹non› duas naturas post passionem subsistere dabimus indiuisas,
1 Petr. 4, 1 ita ut si quis dicat Christum igitur passum pro nobis in carne, nihil aliud asserat nisi
quia Christus pro nobis in nostra natura perpessus est?

Aduersatur autem nihilominus hæc eorum propositio his qui ‹unam› naturam
filii asserunt incarnatam atque hoc uelut ineptum uolentes ostendere, contendunt ubique
duas subsistentes adprobare naturas, ignorantes quia quæcumque mentis intuitu diuidunt,
hæc prorsus in alternationem quæ in parte est, omnimodam ac specialem ab inuicem
secernere fugiunt. sit autem nobis iterum in exemplum homo qui iuxta nos est.
duas namque in eo cognoscimus esse naturas, animæ unam, corporis alteram easque
sola discernentes intellegentia et differentias earum contemplatione subtilissima uel
etiam imaginatione animi contuentes non sequestramus ab inuicem nec eas reciproca
uirtute partimur, sed unius esse prorsus aduertimus, ita ut iam duæ nullatenus duæ
sint, ut scilicet unaquæque secundum se subsistat, quin immo utraque unum animal
faciat. quapropter licet fateantur Emmanuel ex humanitatis natura diuinitatisque
subsistere, tamen quoniam humanitas propria uerbi facta est, unus cum ea filius esse
1 Petr. 4, 1 cognoscitur. diuina uero scriptura dicente quod carne perpessum sit, melius ut et
nos quoque ita fateamur. quod autem in natura humana passiones exceperit, si non
peruerso more ab aliquibus hoc profertur, nihil ratio mysterii læditur. quid enim
est aliud humanitatis natura nisi caro animata rationabiliter? et passum carne dominum
confitemur. superuacua igitur curiositate commemorant eum in natura humanitatis
esse perpessum uelut secernentes eam a uerbo et utraque constituentes specialiter, ut
intellegantur esse iam duo nec unus qui in carne natus et homo factus est, dei patris
filius æstimetur. quod autem adicitur indiuise, quasi recti dogmatis significatiuum
uidetur existere; sed ipsi non ita recipiunt. nam indiuisum apud eos iuxta Nestorii
nouitatem secundum alium modum fraudulenter accipitur. aiunt enim: secundum
æqualitatem honoris, secundum eandem uoluntatem atque auctoritatem indiuisus a
uerbo est homo iste in quo uerbum deus inhabitat. hic quippe non simpliciter uerba
proferunt, sed cum aliqua ueluti ratione atque uersutia.

Ps

1 impietatem *s* assectantes *s* 3 seorsim *s* 4 uidatur *s* non *deleui* 8 beatissimus *s* 10 quæreretur *s* 14 non *addidi* passionem] *postulatur* unitionem *et* indiuise 15 Christum igitur *s* ipsum *P* 17 unam *addidi* 19 quia ignorantes *P* 20—21 *translatio confusa* 20 alternatione *Ps* 23 uel *scripsi* uelut *Ps* 24 ymaginacionem *P* conuiuentes *P* 27 diuinitatis *P* 28 tamen quoniam *scripsi* tamquam *Ps* 34 uelut *scripsi* uel *Ps* et *scripsi* ex *Ps* 35 intellegantur *scripsi* intelligant *Ps* 36 adicitur *scripsi* dicitur *Ps* indiuise *s* induisse *P* quasi *scripsi* quæ sit *s* quod sit *P* significatio *s* 39 qualitatem *P*

10 *Vltimis epistulæ alterius ad Successum uerbis in Ps adnectitur sine ullo interuallo altera epistulæ ad Acacium Melitinensem pars [V 128, 11—22 = PG 77, 192—201]. uidetur Dionysius in exemplari Græco hanc contaminationem inuenisse, quam Aubert in editionem suam recepit. altera totius epistulæ uersio extat in Collectione CT 76*

Christum denique uocitatum specialiter asserunt dei uerbum, quod idem coniunc-
tionem cum Christo continuam habere confirmant. nonne igitur duos Christos qui
hoc dicit, manifeste pronuntiat? nonne hominem deo coadorandum nescio qua ratione
se colere profitetur? hæc itaque, frater, quæ ab illis perlata cernuntur, conlata uicissim
parem intellegentiæ nequeunt habere uirtutem. Nestorius enim duos filios euidenter
adsignat, Antiocheni uero unum Christum et filium et dominum deumque se adorare CT ep. 71 72
profitentur, illum ex patre credentes secundum deitatem eundemque ipsum secundum
humanitatem ex sancta uirgine memorantes. duarum namque naturarum unitionem
factam prorsus asserimus, uerumtamen unum Christum, unum filium, unum dominum
rectissime confitemur. uerbum namque caro factum est secundum scripturas, Ioh. 1, 14
ineffabilis etiam ac dispensatorii conuentus dissimilium rerum indiuiduam ueraciter
12 asserimus unitatem. ** iuxta quosdam antiquos hæreticos eum ex propria, hoc est
deitatis suæ natura sibi opinabimur corpus aptasse, sequentes autem scripturam diuinitus
inspiratam de sancta uirgine corpus eum accepisse firmamus. hæc igitur ex quibus
est unus et solus filius dominus Iesus Christus, intellectu percipientes, duas quidem
naturas unitas asserimus, post unitionem uero, tamquam adempta iam in duo diuisione,
unam credimus filii esse naturam tamquam unius, uerumtamen facti hominis et incarnati.
cum uero dicitur uerbum dei incarnatus et homo factus, conuersionis suspicio procul
absistat, quia quod erat, omnino permansit; unitatis etiam ratio inconfusa prorsus
13 asseratur a nobis. sed qui ex aduerso est, hoc tibi fortassis opponit: ecce manifeste
qui rectæ fidei confessionem depromit, duas quidem naturas appellat, uoces autem
diuinorum eloquiorum iuxta earum differentias diuidendas affirmat; quomodo igitur
ista non tuis assertionibus aduersantia comprobantur? non enim duabus personis anath. 4
uel subsistentiis uoces ** et has quidem tamquam homini præter dei uerbum specialiter
intellecto coaptat, illas autem tamquam deo dignas soli dei patris uerbo deputat, iste
damnatus existat. uocum uero differentiam nulla ratione sustulimus, quamuis
improbemus qui eas diuidentes assignant tamquam filio singulariter dei patris uerbo
itemque tamquam homini specialiter intellecto filio qui ex muliere natus est. una
est enim uerbi manifeste natura, scimus autem quod incarnata et in humanitate perfecta
14 sit, ut ante præfatus sum. quo autem modo incarnata et ⟨in⟩ humanitate perfecta
sit, si quisquam curiosius uolet inquirere, contemplabitur dei uerbum formam suscepisse
seruilem et in similitudine hominum factum, sicut scriptura testatur. et secundum Phil. 2, 7
hoc solummodo naturarum uel substantiarum differentia debet intelligi; non enim id
ipsum est, quantum ad naturalem spectat qualitatem, diuinitas ⟨et humanitas⟩.

Ps

1 idem *P* item *s*   1/2 compunctionem *P*   4 frater quæ] ἀδελφέ, ἃ *pro* ἀδελφά   6 deumque *Γ* idemque *P* eundemque *s*   9 dominum *Γ* deum *Ps*   12 *exciderunt* οὐ γάρ τοι ne *s om. P*   13 opinabimur *Γ* opinabamur *P* opinemur *s*   corpus aptasse *s* optasse *P*   16 adempta iam *s* ademptam *P* adempta *P corr.*   17 tamquam *P* iam *s*   18 incarnatum *s*   factum *s*   23 comprobentur *s*   24 *exciderunt* ἀνέχη ... διανέμειν. ἀλλ', ὦ βέλτιστοι, φαίην ἄν, γεγράφαμεν ἐν τοῖς κεφαλαίοις· εἴ τις προσώποις δυσὶν ἢ γοῦν ὑποστάσεσι διανέμει τὰς φωνάς   25 intellecto *Γ* intellectum *P* intellectas *s*   26 sustollimus *Ps*   27 improbaremus *s*   quia *P*   assignat *Ps*   29 manifeste uerbi *s*   30/31 ut ante — perfecta sit *om. P*   in *addidi*   31 si quisquam *s* quisquis *P*   curiosius *scripsi* curiosus *Ps*   uelit *s*   34 et humanitas *addidi*

alioquin quomodo deus uerbum, deus existens, ad infirma, hoc est ad nostra se misericordia inclinauit? cum igitur incarnationis modus curiose perquiritur, duo quædam inuicem ineffabiliter et inconfuse iuxta unitionem conuenisse mens humana procul dubio contuetur, sed unum ex utrisque dei filium Christum dominum credit et firmissime
15 recipit. præter hanc autem fidem alia prorsus Nestorii probatur esse perfidia. simulat quidem se confiteri quod incarnatus et homo factus sit deus uerbum, sed uirtutem incarnationis ignorans, duas quidem naturas appellat, diuidit autem eas ab inuicem, deum seiunctum constituens et hominem seorsum similiter ponens, quem etiam deo coniunctum secundum affectionem et secundum æqualitatem honoris et auctoritatis affirmat. sic enim dicit:

Loofs, Nestor. Huic uisibili deus inseparabilis est. idcirco inseparabilis honorem non diuido;
262, 4-6 separo naturas, sed unam facio uenerationem.

Fratres autem Antiocheni ea quidem ex quibus intellegitur Christus, uelut in nudis ac solis * suscipientes, asserunt differentiam naturarum, quod non id ipsum, ut memini, uelut in qualitate naturali, diuinitas et humanitas; uerumtamen unum filium et Christum dominum sunt professi et, sicut est uere unus, unam eius etiam personam esse dixerunt nulloque modo quæ unita sunt, diuidunt nec separationem naturalem
16 prorsus admittunt, sicut auctori infelicium inuentorum sapere placuit. de domino autem uoces iuxta solam differentiam diuidendas esse contendunt, decere firmantes non quidem alias aptare tamquam filio dei patris uerbo singulariter, alias autem uelut alteri, id est filio qui de muliere natus est, sed has quidem deitati eius, illas uero eiusdem humanitati congruere (deus namque est idem ipse simul et homo) dicunt et alias uoces quodam modo communes effectas et ad utriusque respicientes, ad deitatem scilicet et humanitatem eius; est autem tale quod dico. sunt quædam uoces maxime deo dignissimæ, item uero aliæ congruentes humanitati, aliæ autem medium quendam ordinem retinent, declarantes filium dei eundem ipsum deum simul et hominem. cum enim
Ioh. 14, 9. dicit Philippo: tanto tempore uobiscum sum et non cognouistis me,
10. 9 Philippe? non credis quia ego in patre et pater in me? qui me uidit,
Ioh. 10, 30 uidit et patrem; ego et pater unum sumus, deo dignissimas adseueramus
Ioh. 8, 39. 40 has uoces. cum uero Iudæorum arguit perfidiam, dicens: si filii Abrahæ essetis, opera Abrahæ faceretis; nunc autem quæritis me occidere, hominem qui ueritatem uobis locutus sum; hoc Abraham non fecit, hæc dici iuxta mensuram humanitatis aduertimus, uerumtamen unius Christi tam dignas deo uoces quam etiam humanitati congruas esse profitemur. cum enim deus esset, factus homo est, non id quod erat, abiciens, sed potius substantiam carnis et sanguinis dignanter assumens; quod uero unus est filius et dominus et deus, unam eius personam et nos et
17 illi cognoscimus. medias autem uoces has esse firmamus ut puta cum beatus scribit
Hebr. 13, 8 apostolus Iesus Christus heri et hodie, ipse et in sæcula. et iterum:
1 Cor. 8, 5. 6 nam et si sunt dii multi et domini multi siue in cælo siue in terra, sed nobis unus deus pater, ex quo omnia et nos ex ipso, et unus dominus
Rom. 9, 3-5 Iesus Christus, per quem omnia et nos per ipsum. et iterum: optabam,

---

Ps
1 infirmam *s* nostram *s* 1/2 misericordiam *s* 2 inclinabit *s* 6 simlāt *P* 8 seorsim *s* 11 honore *Ps* non diuido *om. P* 14 *excidit* ἐννοίαις adferunt *s* 15 in equalitate *Ps* 18 auctori et *s* sapere *Γ* separare *Ps* 19 autem *om. P* dicere *P* 23 et[2] *P* atque *s* 24 maxime *om. P* 26 deum *s* dnm̄ *P* 28/29 uidet uidet *s* 29 asseramus *P* 30 arguitur perfidia *s* 32 dicit *s* 34 factus homo *P* et homo factus *s* 37 scribit *om. P* 39 nam si *P* 40 dn̄s nr̄ *P*

inquit, ego ipse anathema esse a Christo pro fratribus meis qui sunt
cognati mei secundum carnem, qui sunt Israhelitæ, quorum est adoptio
filiorum et legislatio et testamentum et gloria, quorum patres et ex
quibus Christus secundum carnem, qui est super omnia deus benedictus
in sæcula. amen. ecce enim Christum Iesum nominans heri et hodie eundem
dixit esse et in sæcula et per eum facta omnia ipsumque qui ex Iudæis est secundum
carnem, deum uocat super omnia nec non et benedictum dicit in sæcula. non
igitur diuidas uoces quæ de domino proferuntur (habent enim simul et quod deum
deceat et quod eius humanitati conueniat), sed eas magis tamquam filio uni, hoc est
dei uerbo ⟨incarnato⟩ competenter assigna. aliud est itaque naturas diuidere, et
hoc post unitionem, et iuxta solam honoris æqualitatem dicere hominem deo esse
18 coniunctum et aliud est iterum uocum differentiam nosse. in quo igitur Nestorii
uocum nouitatibus illorum dicta concordant? nam et si quibusdam uidetur locutionum
compositionem prolationemque uerborum a scrupulosissima subtilitate procul absistere,
nihil mirum; difficulter enim hæc omnimodis asseruntur. idcirco et beatissimus
Paulus postulat a deo uerbum in apertionem oris sui. quod autem non diuidant **Eph. 6, 19**
in duos filios unum dominum Iesum Christum, dum dicunt oportere uoces aptari diuinitati
quidem eius deo dignissimas, humanitati uero item quas humanitus protulit, quomodo
non omnibus probatur esse notissimum? adfirmant enim, ut supra memini, quod ipsum CT 71. 72
dei patris uerbum ante sæcula genitum in nouissimis quoque temporibus secundum
carnem de sancta uirgine natum sit, adiciunt etiam quod propter ineffabilem et inconfusam prorsus unitatem theotocon, id est dei genetricem sanctam uirginem credant
unumque filium et dominum euidenter adnuntient. incredibile est autem omnimodis et unum fateri et arbitrari eos unum in duos diuidere. non enim in hanc
amentiam proruperunt, ut transgressores semet ipsos efficiant et quæ rectissime
destruxerunt, imprudenter ædificent. postremo si Nestorii sententiis concinunt,
19 quomodo eas anathematizando uelut profanas execrabilesque condemnant? sed
arbitror oportere causas ipsas exponere propter quas ad hæc arta nimis eloquia processerunt. nam defensores Arrianæ perfidiæ uim ueritatis impie deprauantes fatentur
quidem dei uerbum factum hominem, uerumtamen exanime corpus affirmant, faciunt
autem hoc studio prauitatis, ut humanas uoces eidem coaptantes, eum tamquam minorem
paterna magnitudine a se deceptis insinuent et naturæ alterius esse confirment. idcirco Orientales hoc nimium formidantes ne forte dei uerbi gloria atque substantia pro iis
quæ humanitus dicta sunt, imminuta uideatur propter terminationem quæ in carne
facta est, determinant uoces nec in duas, ut dixi, personas unum filium et dominum
diuidentes, sed has quodammodo deitati, illas autem humanitati eius assignant, uniuersas
unius esse firmantes.

20 Comperi uero quod aliquibus necessariis suis scripserit religiosus ac uenerabilis
Iohannes Antiochenus episcopus quod ego certissime doceam ac clara uoce pronuntiem

---

Ps

1 ego ipse *om. P* meis *om. s* 2 cognati — sunt *om. P* 3 patres ex *P* 7 et *om. P* dicit *om. P* 8 diuidas duas *P* 9 decet *P* mage *P* uni filio *s* 10 incarnato *addidi ex Γ* 12/13 nouitatibus nestorii uocum *P* 14 compositione *s* prolationemque *scripsi secundum Γ* probacionemque *P* probationeque *s* subtilissima scrupulositate *s* 17 in duos filios *s* filios duos in *P* aptare *P* 18 quasdam *P* humanitas *s* 19 notissimum *scripsi* nouissimum *Ps* quod *om. Γ* 21 sit *s* esse *P* 22 theodocon *P* sanctam uirginem *om. P* 26 reædificent *s* 30 quidem *P* quod *s* hominem *P* homo est *s* 33 hoc Orientales *s* forsitan *s* uerbi dei *s* hiis *s* ea *P* 35 nec *om. s* 36 diuidentes *s* diuidunt *P*

differentiam naturarum uocesque diuidam iuxta naturas altrinsecus, et super hoc nonnulli scandalum fortassis patiuntur. ideo necessarium duxi ad hoc quoque respondere. non ignorat tua perfectio quod Apollinaris perfidiæ notam meis epistulis inurentes arbitrati sunt impii quod exanime sanctum corpus Christi affirmem aut quod temperatio et confusio uel permixtio immutatioque facta sit dei uerbi in carnem aut etiam conuersio carnis in naturam deitatis, ut nihil ultra seruetur integrum nec quod est, esse credatur. existimauerunt etiam præter hæc et Arrii blasphemiis me præbere consensum et ideo nolle uocum differentias profiteri et has quodam modo deo dignas asserere, illas autem humanitati ac dispensationi quæ in carne facta est, congruas approbare. ego uero quod ab his alienus sim, testificabitur forsitan tua perfectio, uerumtamen oportebat eos qui scandalum passi fuerant, * idcirco scripsi uenerationi eius quod numquam ea senserim quæ Arrius uel Apollinaris, sed nec immutatum dei uerbum in carnem dixerim nec carnem conuersam in deitatis essentiam, quia inconuertibile est atque immutabile dei uerbum, sed nec uocum differentias umquam prorsus ademerim, sciens unum dominum Iesum diuinitus pariter et humanitus disserentem, quod simul idem deus et homo est. hoc igitur ille significare cupiens, indicauit quod astruam fatendam differentiam naturarum diuidendasque uoces iuxta naturas altrinsecus asseuerem; hæc autem uerba non sunt mea, sed ab illo prolata sunt.

21 Hoc quoque necessarium iudicaui superius memoratis apponere. nam ueniens ad nos uir uenerabilis Paulus Emesenæ ciuitatis episcopus, cum sermo de uera et immaculata fide fuisset agitatus, sciscitatus est me, et ualde studiosissime, si consentirem scriptis beatæ recordationis Athanasii patris nostri quæ ad Epictetum Corinthiorum direxit episcopum. ego uero respondi, si hæc apud uos scripta adulterata non sunt, si integra permanent (nam plura ex his ab hostibus ecclesiæ deprehenduntur esse deprauata), me modis omnibus eis præbere consensum. ille autem ad hoc intulit habere se præfatam epistulam, sed uelle sibi de nostris exemplaribus satisfieri utrum deprauata sit an non. tunc sumens exemplaria nimis antiqua cum illis contuli quæ ferebat, eaque adulterata omnino deprehendi; unde nos hortatus est ut ex nostris codicibus ueracissima describentes Antiochenæ destinaremus ecclesiæ, quod etiam factum est.
Coll. Cas. 77 ⟨hoc est⟩ quod de me scripsit idem religiosus ac uenerabilis Iohannes episcopus Careno pontifici quoniam »exposuit nobis de incarnatione domini, subtexens paternam quoque traditionem, quæ pæne periclitata est ab humanis rebus auferri«.

22 Si autem quidam circumferunt epistulam tamquam a uenerabili presbytero Romanæ ecclesiæ Philippo destinatam quod quasi sanctissimus Romanæ præsul ecclesiæ [Cælestinus] super Nestorii fuerit damnatione commotus eamque irritam duxerit, hoc tua sanctitas omnino non credat; consentanea namque sanctæ synodo idem papa rescripsit et quæ ab ipsa gesta sunt, uniuersa firmauit, nobiscum pariter modis omnibus sentiens. quod si etiam tamquam a me scripta profertur a nonnullis epistula quasi quod nos super his quæ in concilio gessimus Ephesino, pæniteat, et hoc quoque inter

---

Ps
2 fortasse *s* necessario *P* 5 carne *Ps* 7 extimauerunt *s* 9 dispensationibus *s* factæ sunt *s* approbari *s* 10 optebat *P* 11 *lacunam indicant Græca* σκανδαλισθεῖσιν ἀπολογήσασθαι 12 arrianis *P* carne *Ps* 16 fatendum *P* 19 indicaui *P* nam *om. P* 20 emisene *P* 21 agitatas *P* me *om. s* 22 quas *s* 23 non sunt adulterata *s* 25 hæc *s* 29 destinaremus *scripsi* destinarem *Ps* 30 hoc est *addidi ex Γ* careno *Ps* καρρηνῷ καρήνῳ καρίνῳ *codd. Græci* 31 quoniam *P* quem *s* 33 tamquam *om. s* 35 celestinus *P* Xystus *s deleui* in irritum *P* 37 ipso *P* pariter *om. s* 38 perfertur *s* nullis *P*

ridicula deputetur; sumus enim per gratiam saluatoris ** nec a consilii salubritate recedimus.

Saluta fraternitatem quæ tecum est; te qui nobiscum sunt, in domino salutant.

11 *VP Græce extat in V* 124 *S* 124 *A* 112 [*L III* 1098—1103 = *M V* 296—301]. *primus edo*

INC̄ ADLOCVTIO BEATISSIMI PAVLI QVAE PRAESENTE QVIRILLO IN ALEXANDRIA FACTA EST, PER QVEM BEATISSIMVS IOHANNIS AD SC̄AE MEMORIAE QVIRILLVM VNITIVAM DE PACE DIREXIT EPISTVLAM, DOCENS DVAS NATVRAS IN CHRISTO ET NON VNAM DEBERE PRAEDICARI ET INPASSIBILEM CREDI EIVS DEITATEM ET SANCTARVM SCRIPTVRARVM DIVIDI VOCES

1 Pridem ad uestram loquentes intentiosius caritatem, minime ponere finem nostro sermoni ualuimus; conpressio enim nostrorum fratrum nos de scammate pepulit. igitur rursus expoliati eadem certamina repetamus, hic autem fortissimus pater et in doctrinis a pueritia politus quod tunc faciebat, et denuo faciat, id est iudicet palæstras. etenim tunc claro uultu et lucida subrisione gaudens puero in certamina demonstrabat et in modum rami dexteram nobis agitans, manifestus erat nobis consentiens et desiderans puerum non deici et uictorem et dignum coronæ monstrari.

2 Populus adclamauit: Dei donum Quirille, totos fecisti sicut te ipsum. dignus digno. populus dixit. episcoporum patrem, domine, salua. uenisti, episcope rectæ fidei, totius mundi doctor. qui credit taliter, diligitur. magni doctoris magnus laudator.

3 Episcopus dixit: Reuertamur igitur ad dei genetricem Mariam et ad genitum ex ea Emmanuhel, deum incarnatum. genuit ergo nobis uirgo Emmanuhel, secundum diuinitatem quidem patri consubstantialem, secundum humanitatem autem eundem nobis consubstantialem. ceterum quemadmodum erit uirga ex radice Iesse? Ies. 11, 1
quemadmodum etiam semen Abrahæ? quemadmodum filius Dauid? quemadmodum Gal. 3, 16
intellegendus erit ex eis secundum carnem Christum, qui est in omnibus deus? Rom. 9, 5
illud autem sancti Pauli quemadmodum accipiemus de filio eius qui factus est Rom. 1, 3. 4
ex semine Dauid secundum carnem, qui definitus est filius dei in uirtute secundum spiritum sanctificationis, ex resurrectione mortuorum Iesu Christi domini nostri? genuit ergo Maria Emmanuhel, secundum diuinitatem

---

17/18 uenisti — diligitur] *ex alia uersione adfert Facundus I, 5*

Ps

1 deputetur *scripsi secundum Γ* deputaturi *P* deputati *s*   enim per gratiam saluatoris nec *s* nec enim per graciam saluatoris *P*; *exciderunt* ἐν καλῶι φρενός   concilii *Ps*   *subscr.* Explicit ēpla beati cyrilli alexandrini pontificis ad successum episcopum *P*

VP

4—6 INC̄—EPISTVLAM *V* incipit pauli emiseni ēpla qui ēplam sc̄i iohannis antiocheni in alexandriam deportauit allocucionem fecit in ecclesia maiori sedente et audiente beato cyrillo *P*   6 VNAM *V* duas *P*   7 CREDI EIVS *V* credimus *P*   9 nostro *om. P*   10 uoluimus *P*   fratrum nostrorum *P*   scamate *V* scismate *P*   11 eandem *V*   hic *scripsi secundum Γ* hæc *V* hoc *P*   pater *P* noster *V*   13 lucida *scripsi* φαιδρῶι *Γ* luctias *V* leticie *P*   in *om. P*   15 corona *P*   16 totus *VP* ipse *P*   17 patrem — salua *scripsi secundum Γ* pater — salue *VP*   18 diligetur *V*   doctores *V*   19 laudatur *V*   20 paulus episcopus *P utrumque in codd. Γ*   igitur *om. V*   22 autem *om. V*   23 quæadmodum *V*   gesse *V*   24 quæadmodum *V*   quæadmodum *V*   quæadmodum *V om. P*   25 x̄p̄m̄ *V* x̄p̄s̄ *P utrumque in codd. Γ*   26 accipimus *P*   est ei *P*   28 et resurrectionem *V*

quidem, sicut prædiximus, patri consubstantialem, secundum humanitatem autem
nobis consubstantialem, secundum diuinitatem inpassbilem, secundum humanitatem
passibilem. etenim uel si proprias fecit sui corporis passiones deus uerbum et ad
se refert, attamen ipse permansit in inpassibilitatis finibus, et audiens eum dicentem
Ies. 50, 6 dedi dorsum meum ad flagella, maxillas autem meas ad alapas, faciem
uero meam non auerti a confusione me conspuentium, nihil autem eum
perpessum in propria natura æstimes, sed sua facere potius proprii corporis flagella;
4 nam deus uerbum permansit inpassibile. qui autem contrarii sunt diuinis scripturis
et rectæ fidei, dicent nobis: si inpassibile deus uerbum et inconuertibilis atque inmutabilis,
quemadmodum uerbum factum est caro? audi, dilectissime. uerbum caro factum
est non translatum in carnem; neque enim deus uerbum translatum est in carnem neque
Ioh. 1, 14 in adsumentis naturam adsumpta caro migrauit. quid ergo est uerbum caro
factum est? id est carnem adsumpsit, et carnem non simplicem, sed cum anima
rationabili et intellegentiam habente, quod est perfecta nostra natura. taliter uerbum
caro factum est. uolebam autem uos et sententiam magniloqui Iohannis agnoscere,
Mc. 3, 17 ut sciretis eorum quæ sunt prædicta, uirtutem. deiloquus namque Iohannis tonitrui
Ioh. 13, 23 filius, qui dignus factus est in dominico pectore reclinari et exinde altiora et diuina
hauriens dogmata, uult copiosam dei circa nos humanitatem nobis ostendere et primum
Ioh. 1, 1-3 dicens quæ diuina sunt (in principio erat uerbum et uerbum erat apud deum
et deus erat uerbum. hoc erat in principio apud deum. omnia per ipsum
facta sunt et sine ipso factum est nihil), id quod factum est, posteaquam
ostendit eum coæternum patri (ab istud enim in principio nihil antiquius inuenimus
et si præcurras sensu, præcedet te quod erat; etenim quod erat nullus terminus inuenitur), cum autem hæc dixit et docuit coæternum esse patri et opificem omnium,
Ioh. 1, 14 tunc subdit uerbum caro factum est, ueluti dicens quia ille qui coæternus patri
et omnium dominus et operator, iste ipse humiliauit se propter nos et propter nostram
salutem, ut caro fieret, quatenus ab humiliori nostra parte copiosas miserationes ostenderet. uerbum igitur factum est caro et non stetit in hoc usque, sed addidit et
habitauit in nobis, id est in nostra natura. conspice Iohannem duas naturas
prædicantem et unum filium. aliud enim est habitaculum et aliud quod habitat;
aliud templum et aliud qui inhabitat deus. intendite eis quæ dicta sunt, rogo: non
dixi alter et alter tamquam in duabus personis aut in duobus Christis aut in duobus
filiis, sed aliud et aliud ut in duabus naturis. quando ergo dixit et habitauit in
Ioh. 1, 14 nobis et prædicauit duas naturas, tunc addidit et uidimus gloriam eius, gloriam

---

28—309, 1 *ex alia uersione adfert Facundus 1, 5 cf. 7, 7*
VP

1 autem *om. P* 2/3 humanitate passibile *V* 4 referit *V* actam *V* in *om. P* audies *P* 5 alapas *V* palmas *P* 6 uero *om. P* me *om. P* 7 æstimis *V* extimes *P* 10 factum est *om. P* 11 est] est et *P* et *V* carne *V* translatus *V* carne *VP* 12 naturam *om. V* 13 carnem [1]] carne *V* 14 rationali *P* habentem *VP* nostra *om. P* 16 uirtutem *om. P* 17 est *om. P* et *scripsi secundum Γ* hæc *V* hic *P* et *scripsi secundum Γ* hæc *V* his *P* 18 et *scripsi secundum Γ* hæc *VP* 21 id quod factum est] ὃ γέγονεν *falso ab euangelii uerbis separat* est *om. V* 22 eum *om. P* 23 præcurras — te *scripsi secundum Γ* præcurrat sensu præcedente *VP* 24 hæc *om. V* et *scripsi secundum Γ* hæc *VP* 26 et operator *om. P* 27 nostræ parti *V* copiosas miserationes] τοὺς ὑπερβάλλοντας τοῦ θεοῦ περὶ ἡμᾶς οἰκτιρμούς *Γ* 29 *post* nobis *om.* τὸ δὲ δεύτερον τοῦ πρώτου ἑρμηνεία ἐστίν. τί ἐστιν ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο; ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν *VP sicut nonnulli codd. Γ, sed cf. p. 310, 20* conspicis *V* 30 enim *om. P* 31 habitat *P* 32 dixi *V* dixit *P utrumque in codd. Γ* duos xpos *P* 32/33 duos filios *P* 33 ut *om. P* igitur *P* 34 tun *V* et tunc *P*

tamquam unigeniti. non dixit duorum filiorum, sed tamquam unigeniti.
Esaias ergo prædicat Emmanuhel, id est deum inhumanatum; Petrus dicit tu es Ies. 7, 14
Christus filius dei uiui, duplicem naturam et singularem personam filii; deiloquus Mt. 16, 16
Iohannis dicit et habitauit in nobis, duas naturas unigeniti et unam personam. Ioh. 1, 14
5 permansit autem deus uerbum inpassibile (rursus namque ad illud uenio, intendite
in his quæ dicuntur) et ea quæ diuina sunt, contulit adsumptæ naturæ, eorum autem
quæ humana sunt, nihil accepit. ambulauit in mari, sed cum proprio corpore. Mt. 14, 25
imperauit uentis et mari, sed per proprium corpus. obuiauit ei leprosus dicens: Mt. 8, 26
domine, si uis, potes me mundare. dicit: uolo, mundare, et tetigit eum
corpus dominicum et languor effugit et abrasa est lepra. nutriuit quinque milia Mt. 8, 2. 3
ex quinque panibus, sed per nostrum corpus; accipiens enim egit patri gratias et frangens Ioh. 6, 11
dedit discipulis, discipuli autem populo, et superfuerunt duodecim cophina fragmentorum. Mt. 14, 19. 20
dei solius est dimittere peccata: denuo dicit nemo ascendit in cælum nisi qui Ioh. 3, 13
de cælo descendit, filius hominis qui est in cælo. uides quia ea quæ
diuina sunt, contulit. dum autem uideris eum esurientem, ⟨siti⟩ laborare, lassatum,
sudantem, traditum Pilato, duci et circumduci manibus carnificum, mærentem, orantem
heloi heloi lima sabatthani, id est deus meus, deus meus, quare me dereli- Mt. 27, 46
quisti et rursus clamantem pater, si possibile est, transeat a me calix hic; Mt. 26, 39
non sicut ego uolo, sed sicut tu, dum uideris eum crucifigi, dum uideris clauos
in manibus et pedibus eius et punctum in latere, tunc intellege quia deus uerbum per-
mansit inpassibile, hæc autem omnia propria fecit quæ fiebant in proprio eius corpore.
ut autem ostenderet quoniam a suo templo neque in tempore afuit passionis, quando
Iudæi hæc aduersus dominum perpetrabant, extincxit deus radium solis, tenebris Mt. 27, 45
operuit mundum, conscidit uelum templi, petras discidit, mortuos suscitauit. omnia Mt. 27, 51. 52
hæc operatus est, uti cognosceres quia inerat patienti et passiones quidem proprias
faciebat, ipse autem inpassibilis existens cuncta operabatur.

6 Quæ uestra sunt, uobis adposuimus; hæc namque patris doctrina, hic thesaurus auitus uester, beati Athanasii hæc dogmata, magni Theophili hæc doctrina, qui rectæ fidei sunt columnæ. et quoniam patienter tulistis balbutiones, expectate patris sapientiam. audistis fistulam pastoralem; audite tubam magnisonam.

7 Populus exclamauit: Filii Theofili et Athanasii, Quirilli sapientiam audiamus.

8 Episcopus dixit: Nos quidem, qui similia glorificamus dogmata, excitantem, ecclesiam superueniam destruentem. deo gloriam referamus nunc et semper in sæcula sæculorum. AMEN. EXP

VP

1 tamquam *om. P* tamquam *V* eam quam *P* 2 deum *om. P* dixit *P* 6 et *scripsi secundum Γ* ut *VP* 7 mare *V* cum] eum *V* 8 imperat *V* 9 potis *V* 11 et egit *V* 13 *post* peccata *om.* λέγει· ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀφιέναι ἁμαρτίας *VP cum nonnullis codd. Γ* celum *P* cælis *V* 15 siti *addidi* 16 merentem *P* inherentem *V* 17 heli heli *V* helima *V* lama *P* zabatani *P* deus deus meus *P* 18 clamante *V* hic *V* iste *P* 19 clabus *V* 20 eius *om. V* 24 conscendit *V* 25 cognoscens *V* 27 nra *P utrumque in codd. Γ* exposuimus *P* doctrina *om. V* 28 auitus *scripsi secundum Γ* habitus *VP* hæc [1]] et *V* 29 balbutionis *V* τῶν ἡμετέρων — ψελλισμάτων *Γ* spectate *V* 30 turbam *V* 31 filii] υἱὲ *et* υἱοὶ *codd. Γ* 32 dixit *om. P* nostra *V* excitantem *scripsi secundum Γ* exercitantem *V* exercitanti *P* 33 ecclesiam superueniam *V* ecclesiam supernam *P conicio* ⟨contrariorum autem in⟩ ecclesiam superbiam τῶν δὲ ἐναντίων τῆς ἐκκλησίας τὰ στίφη *Γ* destruenti *P* gloria *V* 33/34 in — EXP *om. P*

12 *VP Altera et genuina quidem homiliæ recensio extat in V* 126 *S* 125 *A* 113 [*L III* 1103 = *M V* 301]. *hac autem uersione usus est Liberatus* 8 *p.* 32 *Garn. primus edidit A. Mai, Noua bibl. patr. I*, 493

INC BEATI QVIRILLI ADLOCVTIO QVAM IN ECCLESIA FECIT POST ADLOCVTIONEM BEATI PAVLI EMESENI VBI DICTA EIVS ADFIRMAT

Ies. 12, 3 Beatus propheta Esaias in Christo doctorum eloquentias prædicans dicit haurite
aquam cum lætitia de fontibus saluatoris. ecce igitur hauriamus aquam
de sancto fonte præcedentis in atria doctoris, qui et sancti spiritus facibus inlustratus
explanauit nobis magnum et colendum mysterium saluatoris; ipsi gloria et potentia
nunc et semper in sæcula sæculorum. amen. quid horum clarius sermonum? qua
indigent hæc explanatione et interpretatione? aperte nos docuit quia aliud quidem
est quod inhabitat, aliud quod inhabitatur, et aliud natura humana et aliud diuina
p. 308, 30. 31 (aliud namque, inquit, inhabitatio et aliud [in] quod inhabitat; aliud templum et aliud
qui inhabitat deus), et quia omnes passiones humanitas unigeniti et non diuinitas passa
p. 309, 15-21 est. quando autem uides, iterum inquit, esurientem, sitientem, lassatum, sudantem,
Mt. 27, 46 tradi Pilato, duci et circumduci manibus carnificum, mærentem, orantem eloi eloi
lema sabatthani, id est deus meus, deus meus, quare me dereliquisti
Mt. 26, 39 et denuo clamantem pater, si possibile est, transeat a me calix hic; non
sicut ego uolo, sed sicut tu, dum audieris eum crucifigi, dum uideris clauos in
manibus et pedibus eius et punctum in latere, tunc intellege quia deus uerbum inpassibile
permansit, hæc ⟨autem⟩ omnia propria fecit quæ fiebant in proprio eius corpore.
Ioh. 1, 14 audistis etiam et de uerbo uerbum caro factum est admirabilem interpretationem.
p. 308, 28-30 quid enim inquit, est uerbum caro factum est? et habitauit in nobis, id est
in nostra natura. conspice Iohannem duas naturas prædicantem et unum filium.
p. 309, 4 et rursus: duas naturas unigeniti et unam personam. et denuo: quando dixit habi-
p. 308, 33-309, 1 tauit in nobis et prædicauit duas naturas, tunc addidit et uidimus gloriam eius,
p. 309, 2. 3 gloriam tamquam unigeniti. et rursus: Petrus, inquit, tu es Christus
filius dei uiui, duplicem naturam et singularem personam. EXP

13 *P* Incipit epla sancti cyrilli alexandrini epi rescripta ad carthaginense concilium. *inc.* Dnis uenerabilibus fratribus coepis aurelio ualentino sed et omni sce congregacioni in carthaginen synodo congregate cirillus salutans in dno caritatem uram. Scripta uenerationis ure. *Cf. L II* 1673 = *M IIII* 513 *et Maassen, Gesch. d. Quell. u. der Literatur d. kanon. Rechts* 1, 358

14 *P Primus edidi in libello Concilstudien* [*Schriften der Wissenschaftl. Gesellschaft in Straßburg* 20] *p.* 62—66. *eadem uersione usus est Facundus*

Incipit epistula ⟨Iohannis⟩ Antiocheni et totius synodi Orientis ad sanctum Cyrillum pro Theodoro

---

VP

1 QVAM *V om. P* 1/2 FECIT — EMESENI *V om. P* 2 DICTA EIVS *V* allocucionem beati pauli emiseni recapitulans *P* 5 præcedentes *V* 7 et in *P* 10 habitacio *P* in *deleui* quo habitat *P* 12 inquit iterum *P* 13 circumcidi *P* merente orante *V* eli eloi *V* hely hely *P* 14 lemai *V* lama *P* sabatani *P* 15 hic *om. V* 16 clauus *V* 17 et in *P* 18 autem *addidi* 19 uerbum *om. V* 19/20 admirabilem — factum est *om. V* 19 admirabili interpretacione *P* 20 et habitauit] καὶ ἐσκήνωσεν *et* ἐσκήνωσεν *codd. Γ* 21 conspicere *V* 22 una persona *V* 22/23 et habitauit *P* 23 et² *V* hec et *P* 24 tamquam gloriam *P* inquit *om. P* Christus *om. P*

P

26 Iohannis *addidi*

1 Deo amabili et sanctissimo Cyrillo episcopo Iohannes Antiochenus et ‹qui› cum
illo deo amabiles episcopi conuenientes ex unaquaque prouincia quæ in Oriente sunt,
dei gratia in ciuitatem amabilem Christo Antiochiam propter litteras sanctissimi episcopi
2 domini Procli ** scripsit enim nos neglegere ea quæ ad Armenios locutus est ** propter
festiuitatem sanctorum ac bene uincentium martyrum Maccabæorum, et omni consensu
salutamus amabilem nobis et consacerdotem episcopum uestræ uenerabilitatis, participem te, deo amabilissime, assumentes in tempore compassionis et necessarium in nostra perturbatione, quam nobis et cunctis, sicut apparet, ubique Christi ecclesiis, si quidem una in uniuerso mundo Christi ‹est› ecclesia, confecerunt boni homines, quos uolumus quidem semper, ut tuis promissionibus persuasi, membra nostra monstrari et coaptari communi corpori ecclesiæ, nolumus autem aliquid contrarium de his tuæ uenerabilitati loqui. tantæ enim prudentiæ es, ut neque doctore opus habeas de talibus; longe enim positus, unumquemque intueris nec minor ab his qui præsentes simus, inspicis.
3 Veniamus autem ad causam ipsam. etenim mouentur mala et adolescunt,
et hoc propter tardam adunationem quam deus per tuam sanctitatem et nos dilectores tuos mundo donauit. ecce enim ‹dum› iam congrediuntur cum omnibus ‹omnes› generaliter, litteris usus ad amabilem deo et spectabilem Aristolaum tribunum mala continuisti. excessus enim propositionum quas ex malis moribus adinueniunt ad occasionem Nestorii benefactorum, ut ita dicamus, propriis litteris compescuisti et incendium quod sperabatur, et perturbationem cum omni celeritate extinxisti, adiuuare uolens uelut medicus optimus et sciens compassiones ecclesiæ curare. nunc autem
4 idem ipsi ‹uelut ex somno exurgentes›, perrexerunt ad regiam ciuitatem et eam per-
turbantes ecclesiasticam pacem, quantum in ipsis est, turbauerunt. sanctissimo enim episcopo Proclo tomum recte re uera et pie habentem quem ad Armenios scripsit, nobis destinante et nostrum quærente consensum, omnia facta sunt a nobis et in nullo minus fecimus. erat autem et hoc in præsenti tempore superuacuum propter quod ‹iam› gratia dei ‹omnes› ubique unum eundemque custodiunt pium intellectum. solent enim aliquotiens res quæ quasi necessariæ uidentur, nisi oportune fiant, augmentum
5 perturbationis accipere. aliud etiam malum est in istorum infestatione immanius:
est eis et alter tomus, excerpta quædam habens beati Theodori qui fuit Mopsuestiæ episcopus, et quæ ille in diuersis libris dixisse uidetur, uolentes eis anathema inferre. propter hoc petimus ut mentem tuam nobis applices studiosius quam aliis rebus, et dignare [hoc] considerare malum opus hoc esse, nisi ex communi sententia illud extinguere labores; dedit enim tibi ‹deus› super uelle etiam posse, ut in commune omnes adiuues.

1—4 *Fac. 8, 4* adiciam uero et aliam sæpe dicti sancti Iohannis Antiocheni et synodi eius epistulam ad beatum etiam Cyrillum pro non condemnandis dictis Theodori scriptam: ‘Deo amabili — Procli.’

22—p. 313, 17 nunc autem — proprium est *adfert Facundus 8, 4*

24—27 *Fac. 1, 1* scribens . . Cyrillo Iohannes cum . . synodo Orientis . . ‘sanctissimo — minus fecimus.’ *P*

1 deo amabili *Fac.* domino amabili *P* episcopo Cyrillo *Fac.* Antiochiæ *Fac.* qui *Fac. om. P* 2 eo *Fac.* sunt *P* est *Fac.* 4 domni *Fac.* *lacunam statui; exciderunt salutatio et ipsum epistulæ initium* nos neglegere *scripsi* uos nc̅ legere *P* *lacunam statui; uidetur sermo fuisse de episcopo quodam Aegyptio, qui Antiochiam uenit propter festum martyrum Maccabæorum* 6 *malim* salutauimus consacerdotem *scripsi* consacrum *P* 9 est *addidi* 10 monstrare *P* 12 es *scripsi* ades *P* 13 nec minor ab his *scripsi* ne minorabis *P* 17 dum *addidi* omnes *addidi* 18 aristobolum *P* 19 continuisti *scripsi* continuit *P* 23 uelut — exurgentes *Fac. om. P* 27 propterea *Fac.* 28 iam dei gratia omnes *Fac.* gra̅ dī *P* unum et eundem *Fac.* 30 infestacione immanius est eis *P* festinatione manibus extensis *Fac.* 31 excerpta quædam *Fac.* scripta quidem *P* 32 et ea quæ *Fac.* uolunt *P* 33 in aliis *Fac.* 34 hoc *om. Fac.* 34/35 extinguere labores *Fac.* elabores *P* 35 deus *om. P* iuues *Fac.*

6 sunt in illo tomo quædam incerta et aliter quam dicta sunt, intellegi ualentia, confitemur hoc etiam nos; plurima ⟨uero⟩ eorum aperta uidimus et sine aliqua ambiguitate recta. sed illis quæ putantur obscura, similia multa et a plurimis anterioribus ⟨eius⟩ et gloriosis patribus dicta inuenimus, et periculum impendet non leue ne istis etiam illorum soluamus, eius uiri reprobantes dicta, qui in episcopatu quidem defunctus, agonibus autem aduersus Arrianos et Eunomianos et alios hæreticos decem milibus per omnem suam uitam ubique

7 decoratus est. quod si fiat, multa etiam ab aliis ⟨sanctis⟩ patribus aperte dicta retractaturi sumus et reprobaturi. excerptis enim ⟨istis⟩ similia quædam inuenimus apud ⟨ter⟩ beatum et nobilem Athanasium, quædam etiam apud beatum Basilium, quædam apud [beatum] utrumque Gregorium, multa uero et apud Amphilochium sæpius dicta, non parua uero ⟨et⟩ apud communem patrem Theophilum. sunt enim quæ etiam tua sanctitas ⟨ita⟩ confitetur et eundem de illis habes intellectum, quædam et ab ipso amabili deo Proclo in eodem ipso tomo quem ad Armenios misit, in quo multis sensibus istis decerptis concurrit. et dies nos deficiet percurrentes alios, beatum Eustathium Antiochiæ ciuitatis episcopum, qui præfuit pro recta fide in Nicaeno concilio, et magnum Alexandrum uestrum, sed etiam post illos sanctissimos episcopos Meletium, Flauianum, a quibus plura istis dictis concordantia dicta sunt. quid iam dicamus de his qui in Occidente secundum eandem doctrinam et eandem confessionem decorati sunt, quos etiam tua sanctitas melius nouit? intende itaque,

8 rogamus, ad quod præcipitium nos impellant hi qui ad nullam utilitatem uerbis contendunt. quid non hinc læsionis uel confusionis et corruptionis generetur, si aperiatur ianua his qui uolunt dicta transeuntium patrum euertere? quale damnamentum erit dicta non solum refutare, sed etiam anathematizare? ut etenim sobriæ et ecclesiasticæ rationi aliud placeat et aliud non placeat in aliquorum dictis siue ⟨antiquorum siue⟩ posteriorum siue ⟨nunc⟩ nostrorum, alia ratio est; ut autem et anathema his imponatur, arbitramur audax et asperum apparere, etsi personæ cum dictis non ana-

9 thematizentur. quis enim nostrum speret non defungi aut a quo non dictum est aliquid quod alium possit mouere, aut quid horum non præbeat occasiones semper ut populi perturbentur? et hoc quidem et uiuentibus et transeuntibus contingere solet

---

3—8 *Fac. 11, 1* Iohannes Antiochenus cum Orientali concilio scribens beato Cyrillo . . . 'sed illis — reprobaturi'.

8—11 *cf. Cyrillum in ep.* [67] *ad Ioh. Ant.* Οὐκ ἠρέμησεν [*L III 1207 = M V 412 = PG 77, 336*]: διαβεβλημένας δὲ δόξας, Διοδώρου τέ φημι καὶ Θεοδώρου ἢ καὶ ἑτέρων τινῶν, οὓς ἦν ἄμεινον οὐκ ἐπαινεῖν... μηδεὶς ἐπιφημιζέτω.. τοῖς ἁγίοις καὶ ὀρθοδόξοις ἡμῶν πατράσιν, Ἀθανασίωι τέ φημι καὶ Βασιλείωι Γρηγορίωι τε καὶ Θεοφίλωι καὶ τοῖς λοιποῖς

21—27 quid non — anathematizentur *adfert Fac. 11, 4*; 21—23 quid non — anathematizare *8, 5* 27/28 quis enim — mouere *adfert Fac. 10, 7* 27—29 aut — perturbentur *iterum adfert Fac. 9, 4*

P

2 plurima uero *Fac.* plura *P* uidemus *Fac.* 3 eius *om. P* 4 impendet *P Fac. 11, 1* hinc pendet *Fac. 8, 4* istis *P Fac. 11, 1* in istis *Fac. 8, 4* etiam *Fac.* enim *P* illos *Fac. 11, 1* saluamus *P* 5 probantes *P* epato *P* defunctis *P* agonibus *Fac.* agnouimus *P* 7 decoratus est *Fac.* decoratis *P* sanctis *om. P* aperte *Fac. 8, 4* aperta *P* apte *Fac. 11, 1* 8 exceptis *P* istis *om. P* 9 ter *om. P* 10 quædam *Fac.* que eciam *P* quedam eciam P^{corr}. beatum utrumque gregorium *P* Gregorium utrumque *Fac.* 11 et *om. P* patrem *P* patrem beatum *Fac.* 12 ita *om. P* 14 in *om. Fac.* procurrentes *P* 15 prefuit *P* fuit *Fac.* 16 magnum *P* magnæ famæ *Fac.* nrum *P* 17 melenum *P* dictis *om. Fac.* 18 dicam *Fac.* 20 rogo *Fac.* hi *om. Fac.* uerbi *P* 21 confusionis et corruptionis *P* corruptionis et confusionis plenum *Fac.* 21/22 aperiamus ianuam *Fac.* 22 dampnamentum *P* damnum non apertum *Fac.* 23 enim *Fac.* 23/24 sobrie — non placeat *P* aliud alicui placeat aliud non *Fac.* 24/25 antiquorum siue *Fac. om. P* 25 nunc *om. P* eis *Fac.* 28 occasionem *Fac. altero loco* semper ut *et* ut semper *Fac.*

(quod non scienti tantum [est] hæc dicimus, sed etiam plus omnibus nobis considerare
10 ualenti magnitudinem huius absurditatis); quid autem non præbeamus ex hoc desi-
derabile Nestorii defensoribus? quis ⟨enim⟩ eum non honorabit, si cum isto et aliis
qui in episcopatu uitam deposuerunt, simul anathematizetur? aut ubi eius opinio per
hoc non accipiet incrementum? quis autem deceptorum hominum de istis occasionem
assumens, non confessorem uocauerit uelut propter illos passum, qui passus est quæ
11 etiam illi qui in ecclesia fulserunt, passi sunt? quis autem mentem habentium nescit
quia quæ dure a beato Theodoro dicta sunt, necessitate compulsus dixit? proponebat
enim eum totus in commune Oriens inter eos qui ante nos fuerunt, sicut uirtutem multam
doctrinæ habentem aduersus hæreses, contra quas pugnans et dimicans multa quadam
diuisione usus ⟨est⟩, non ex prauo intellectu ueniens, sed efficacius aduersus hæreticos
illo modo se uti iudicans neque unitatem summam ignorans uel negans, absit (pleni
enim huiusmodi sunt omnes eius libri), sed naturarum proprietates amplius diuidens,
12 sicut ei pugna quam aduersus hæreticos habuit, faciendum dictabat. hoc et tua
religiositas aperte dispensauit in anterioribus litteris uestris ad satisfactionem quorundam
uenerabilium coepiscoporum nostrorum, quod et ipsum tuæ uirtutis tuæque sapientiæ
proprium est, in quibus dicebas quoniam superfluis Nestorii uanitatibus resistebas. Coll. Cas. ep. 145, 8
solent enim aliquorum aures ex aliquorum intellectibus expauescere et re uera con-
tradictiones multa talia operantur.
13 Hæc itaque necessarie festinauimus tuæ post deum sapientiæ innotescere, ut
⟨auxilium⟩ acceleres. et ipsi enim adiutorio indigemus fraterni auxilii et dexteræ
solentis calumniæ repellere procedentes perturbationes. scimus enim et persuasum
habemus quia nihil reliquum tristitiæ uel pusillanimitatis in sancta illa anima ⟨tua⟩
remansit; scis enim integre ea quæ nocturne pugnauerunt, eisdem nocturne describere.
14 sed confirma benignam uoluntatem tuam etiam isto tempore, quæsumus, et ostende
quia rimari oportet commune omnium ecclesiarum, et ueniant tuæ litteræ uelociter
ad religiosissimum Proclum episcopum, petentes ut uitet nouitates quæ aduersum nos
mouentur, et elaboret seruare pacem quæ facta est etiam apud nos, inperturbatam
præstetque nobis animationem aduersus talia diabolica machinamenta, ne in præsenti
tempore illud propheticum impleatur p a x p a x e t n o n e r i t p a x. ecce enim Ies. 8, 11
populi discessum ex perturbatione meditabantur, donec eis satisfecimus quia incon-
ueniens aliquid neque dictum est neque factum a congregata synodo aduersus ante dictos
15 doctores. deplacantes nunc populorum tumultus, credimus etiam tuam nobis adesse
sanctitatem, unde synodicas ad te fecimus litteras, in quibus et directum ante nobis cf. Coll.
tomum suscepimus et eos qui additamentis uel ablationibus corrumpere ausi sunt fidem Casin. ep. 286. 287
quæ in Nicæa definita est a sanctis et beatissimis patribus, abdicauimus, confitentes
unum dei ⟨filium⟩ unigenitum, dominum nostrum Iesum Christum. sic enim
differentias proprietatesque nouimus naturarum, uerumtamen summam et inseparabilem
adunationem; simul et eos qui dualitatem filiorum aut Christorum introducunt, alienos

---

2—4 quid autem — anathematizetur *et* 8—14 proponebat — dictabat *et* 8—10 proponebat — hæreses *iterum adfert Fac. 8, 4*

12 *cf. Fac. 9, 3*

P

1 est *om. Fac.* 2/3 desiderabile *Fac.* detestabilis *P* 3 enim *om. P* 5 accipiat *Fac.* 6 illum *Fac.* 8 ea quæ *Fac.* 9 multum *P* 11 est *om. P* 12 illo modo se *P* se illo modo *et* illo modo *Fac.* uti iudicans *Fac.* utique indicans *P* 13 eius *om. Fac. altero loco* 15 dispensauit aperte *Fac.* 16 episcoporum *P* 21 auxilium *addidi* 22 colonie *P* 23 tua *addidi* 24 *transtuliss uidetur* τὰς νυκτομαχίας νυκτερινῶς περιγράφειν 26 quia rimari oportet commune *scripsi* qui armari portas communem *P* 37 filium *addidi*

existimamus a recta fide, amplectentes sanctam illam tuæ uenerabilitatis uocem quæ sanctis scripturis concordans dixit: »unus dominus Iesus Christus, tametsi non ignoratur differentia naturarum. scientes igitur sanctæ tuæ excellentiæ ** unum corpus petimus ut ad communes ecclesiæ passiones studium afferre festines, ita ut nihil in posterum moueatur eorum quæ possunt perturbationes facere post eam quæ non sine gratia dei per cunctas terra marique ecclesias facta est unitatem.

15 *P Primus edidi in libello Concilstudien* [*Schriften d. Wissensch. Gesellsch. in Straßburg* 20] *p.* 67. 68. *eadem uersione usi sunt Facundus et Vigilius; altera extat in gestis Concilii quinti* [*L V* 482 = *M VIIII* 263], *quam ex codicibus edidi in libello c. p.* 69. 70 [= Σ]. *ibidem* [*p.* 32] *hac epistula Cyrillum non epistulæ Iohannis quæ præcedit, sed alteri post illam scriptæ respondere exposui*

Incipit epistula beati Cyrilli ad beatum Iohannem Antiochenum episcopum et ad synodum quæ sub illo est congregata, pro Theodoro

1 Legi litteras quibus in unum congregata uestra deo⟨amabilitas⟩ ex communi consilio usa est ad me. et de præfationibus quidem epistulæ aliquid loqui siue scribere superuacaneum iudicaui, et recte, ut arbitror. uidi enim uos, ut ita dicam, anhelantes,
2 et admodum stupefactus ad hoc quod urgebat, transiui. nam quomodo non mente perciperem ita peruigil uestrum qui scripsistis studium, adiciam uero et certamen quod omnes pariter suscepistis pro uiro admirabili ⟨et⟩ maximam gloriam merente apud uos, Theodorum dico, reclamantes aduersus aliquos qui se, ut apparet, circa illum infense habent et occasionem facientes contrario dogmati quo tenentur, capitula quædam non ex melioribus intellecta, sicut quidam dixerunt, de quibus et uestram sanctitatem perturbauerunt, exegerunt condemnari. hoc autem et nunc, sicuti uestræ litteræ demonstrant, ad regiam urbem pergentes mouent, si quo modo præualeant persuadere concursu aliquorum ut per imperatoriam formam anathemati subdantur illa quæ ab eis proferuntur
3 cum accusatione uolentium ea defendere. ad hoc autem dico secundum ⟨quod⟩ mihi uidetur et omni mentem habenti, quoniam nefas est reputare uel grauiter ferre eos qui recte ambulare [ne]sciunt, sed etiam quantum potest longissime derelinquere qui ita sentiunt, nisi forte in mentem assumendum ⟨est⟩ quod concinnare uolunt, cum maxime neque in promptu est persona quam culpæ supponunt, et capitulorum redargutio
1 Cor. 9, 26 incerta et qui hæc agunt, in incertum currentes et aera uerberantes inueniuntur. sed
4 ista dimittens illud dico quia opus, quoquo modo uel docere accedunt uel scribere disponunt, toto mentis oculo inspicere intellectum diuinarum scripturarum et cum intentione earum recte pergere et sic proprios libros dispensare in iudicium, timentes ne
Mt. 5, 19 contrarie quam licet, docentes uel credentes minimi uocentur in regno cælorum, cuius

---

13—26 *Fac. 3, 6* Cyrilli . . . qui . . . Iohanni Antiocheno et uniuersæ Orientali synodo scribit: 'audacia uero et certamen — uerberantes inuenientur'. *cf. 7, 7. 8, 7. 9, 5. 12, 5* 24—26 *Facund. 8, 5* Cyrillus . . rescribens . . Iohanni et eius synodo . . 'nisi forte — inueniuntur' 25—26 *cf. Fac. 10, 4*

P

3 *lacunam statui e. g. supplendo* sapientiam, ab ea sicut 4 communis *P*

9 deoamabilitas *scripsi* religiositas *Σ* deo *P* 11 iudicatur *P* existimaui *Σ* 13 adiciam *P* audacia *Fac.* 14/15 et maximam — Theodoro dico reclamantes *Fac.* clamantes maximam — theodorum dico *P* 16 dogmati *et* dogmate *Fac.* ut capitula *Fac.* quædam non *Fac.* quæ uero *P* 18 exigerent *Fac.* et nunc — uestrae *Fac. cf. Σ* sicuti et nunc ure *P* 18/19 monstrant *Fac.* 20 proferuntur *Fac.* referuntur *P* 21 ea *Fac.* eum *P* secundum quod *scripsi* secundum *P* sicut *Fac.* 22 et *Fac.* ut *P* habentem *P* 23 sciunt *scripsi secundum Σ* nesciunt *P Fac.* 24 mente *P* est *om. P* concinnare *et* continuare *Fac.* cum *Fac. Σ* quod *P* 25 promptum *P* 26 inueniuntur *et* inuenientur *Fac.* 27 quoque *P*

appetitus eos qui conuersi sunt ad illud, fugere facit impedimenta uiæ ad ipsum deducentis et ad illam angustam festinare. dicam autem breuiter uobis, deo amabiles, hoc quod [Mt. 7, 14] etiam uestris litteris necessarium perfecimus et ad amabilem deo regiæ ciuitatis episcopum Proclum scripsisse uideor his uerbis: quæ prolata est in sancta synodo Ephesina [PG 77, 345 Coll. Pal. 16. 36, 30 sq.] definitio ueluti a Theodoro deposita, sicuti offerentes dicebant, nihil habens sanum, euacuauit quidem eam sancta synodus ueluti peruersarum intellegentiarum plenam, condemnans autem eos qui sic senserunt, dispensatiue mentionem uiri non fecit neque eum nominatim anathemati subdidit neque alios, per dispensationem, sicuti est arbitrari, ne forte maiori opinioni illius uiri, per quam eum adtendentes Orientales se ipsos dirumpant ab unitate corporis uniuersalis ecclesiæ et addant parti odibili et maledictæ et multis aliis scandalorum generent occasiones. amat enim uulgus quibuslibet opinionibus cum libidine multa auditum subicere et dicto citius a ratione competenti discedere. sed iuste audient, tametsi nolint, qui huiusmodi causas præbent: obliuiscimini uosmet ipsos, quando aduersus cineres arcus extenditis; non enim superest qui apud uos inscriptus est. et me nullus culpet in hæc uerba progressum, sed cedant famosissimo nimium præcessori; graue est enim insultare defunctis, uel si laici fuerint, nedum illis qui ⟨in⟩ episcopatu hanc uitam deposuerunt. iustissimum enim apparet prudentibus uiris, cedere præscienti uniuscuiusque uoluntatem ⟨et⟩ cognoscenti qualis unusquisque futurus ⟨sit⟩.

Explicit epistula Cyrilli Alexandrini episcopi ad Iohannem episcopum pro Theodoro.

16.17 *Ps Dionysii exigui epistula dedicatoria ad Felicianum et Pastorem et uersio tomi a Proclo ad Armenios destinati. edidi in t. IIII* 2 *p.* 196—205

18 *V Græce extat inter Theodoreti epistulas* 83 [*Theodoreti opp. ed. Schulze t. IIII* 1145—1152]. *primus edo*

Incipit epistula sanctissimi Theodoriti episcopi Cyrri ad Dioscorum Alexandrinum post primam, ante secundam Ephesenam

1 Domino meo uere deoamantissimo archiepiscopo Dioscoro Theodoritus in domino gaudere. Magnam consolationem ferunt his qui calumniam patiuntur, scripturæ diuinæ narrationes. cum enim aliquis ineffrenatæ linguæ falsa accusatione percussus aculeos mæroris exceperit, recordatur historiam mirandi Ioseph et uidens castitatis imaginem et omnimodæ uirtutis ubique doctorem inscriptionem sustinuisse calumniæ

4—8 *Vigilius constit.* [*Coll. Auell.* 83, 204] Cyrillum .. Iohanni .. Antiochenæ ciuitatis episcopa oel Orientali synodo ad eius litteras rescribentem . . 'quæ prolata — neque alios'

4. 5 *Fac.* 3, 2 Cyrillus scribens Orientalibus .. 'prolata — dicebant'

13—19 *Fac.* 3, 6 in fine .. epistulæ ... 'sed iuste — futurus sit.' *item* 8, 5. *Vigil. l. c.* 207

17—18 *Fac.* 10, 3 'iustissimum — uoluntatem'

P

1 fecit *P* ad ipsum deducentis *scripsi secundum Σ* ab ipso deducenti *P* 6 plenam intellegentiarum *Vig.* 7 senserunt *P* sapiunt *Vig.* 9 per quam eum *P* qua mirificatur *Σ in Græcis non est nisi* τῆι ὑπολήψει τοῦ ἀνδρός 9/10 se ipsum dirumpat *P* 11 quilibet *P* 12 a ratione *Σ* oratione *P* 13 recedere sed iuste *Σ* disce seruisse *P* tamenetsi *Fac.* 8, 5 *Vig.* nolint *Fac.* 3, 6 *Vig.* nolunt *Fac.* 8, 5 nollent *P* 14 nosmet *P* uos *Fac. Vig.* quando *P Fac.* 3, 6 *Vig.* quoniam *Fac.* 8, 5 cineres *PVig.* pulueres *Fac.* 15 scriptus *P* 15/16 progressum — præcessori] progressori *Fac.* 8, 5 15 cedat *Fac.* 3, 6 16 famossimo *P* famoso *Fac.* 3, 6 ualde *Vig.* 17 in *om. P* 18 et *om. P* 19 unusquisque *P Vig.* unusquisque nostrum *Fac.* 3, 6. 8, 5 *Σ* sit *Fac. Vig. om. P*

V

26 aculeo *V*

et tamquam inuasorem cubilis alieni conprehensum et uinctum et plurimo tempore
in carcerem commoratum, relationis huius medicamine curat suum dolorem. sic
rursus inueniens mitissimum Dauid tamquam tyrannum a Saul persecutionem passum,
qui secundo hostem suum et uenatus est et sine læsione dimisit, adiutorii poculum rursus
ex hoc suo mærori suscipiet. cum enim ipsum quoque uiderit dominum Christum
sæculorum factorem, omnium conditorem, uerum deum et uerum dei filium ab sceleratis
Mt. 27, 63 Iudæis erroneum nominatum, iam non solum animæ confortationem, sed securitatis
fructum maximum possidebit, cum utique societatem dominicam mereatur.
2 Hæc autem nunc scribere sum coactus, legens ea quæ a tua sanctitate sunt scripta
domino meo deoamantissimo et sanctissimo archiepiscopo Domno. proposita enim
erant in eis et hæc quia aliqui ad magnam ciuitatem quæ a uestra beatitudine gubernatur,
uenientes inscripserint nos tamquam in duos filios diuidentes unum dominum nostrum
Iesum Christum et hæc in Antiochia disputantes, ubi multa milia auditorum complent
ecclesiam. et in illis quidem lamentatus sum tamquam apertam calumniam texere
præsumentibus; dolui autem (et ignosce mihi, domine, per gemitum dicere conpulso)
quia mihi utrumque auditum tua secundum deum perfectio non seruauit inuiolatum,
sed his quæ false ab illis dicta sunt, credidit. et illi quidem tres sunt aut quattuor
aut quinque uel decem, ego uero habeo multotiens dena milia hominum testimonium
3 doctrinæ rectitudini perhibentium. sex etenim annis perseueraui docens sub beatæ
memoriæ Theodoto Antiochinorum, qui et uitæ claritate et rectorum dogmatum scientia
decorabatur, tredecim uero rursum aliis sub beatissimo Iohanne, qui tantum exultabat
disputantibus nobis, ut ambas moueret manus sæpius et adsurgeret. quia uero ab
infantia sacris exercitatus scripturis perfectam nimis habuit notitiam dogmatum diui-
norum, litteris sanctitas tua testata est. ad hæc autem septimus annus est deo-
amantissimi archiepiscopi Domni et usque ad hodiernum diem, tanto tempore iam
transacto, nullus neque deoamabilium episcoporum neque reuerentissimorum clericorum
nostra dicta culpauit umquam. cum quanta uero lætitia deo amabiles populi nostros
sermones excipiunt, facile est tuæ secundum deum perfectioni cognoscere ab his qui
4 hinc ad illam ueniunt ciuitatem. et hæc dico non glorificando me ipsum, sed satis-
facere conpulsus neque claritati sed rectitudini solummodo meorum testimonium per-
hibendo sermonum. nam et magnus orbis terrarum doctor sacratissimus Paulus
ultimum se sanctorum et primum semper nominans peccatorum, coactus est falsidicorum
obstruens ora laborum suorum causas exponere et cum ostendisset quia necessitatis,
2 Cor. 12, 11 non uoluntatis esset narratio passionum, intulit: insipiens factus sum gloriando;
uos me coegistis. ego uero miserum me et ter miserum quidem noui (crebro namque
peccatis sum subditus), per solam uero fidem in die diuinæ inluminationis misericordia
quadam me frui confido. sanctorum namque patrum studeo sequi uestigia et opto
quoque euangelicam doctrinam, quam nobis in capitulo tradiderunt in Nicæa Bithyniæ
congregati sanctissimi patres, quam et in Epheso sancta synodus obtinere sanciuit,
5 inuiolatam per omnia custodire. et sicut unum esse credo deum patrem et unum
spiritum sanctum ex patre procedentem, ita unum dominum Iesum Christum, filium
Hebr. 1, 3 dei unigenitum, ante sæcula de patre natum, splendorem gloriæ et figuram paternæ sub-
stantiæ, propter hominum salutem incarnatum et hominem factum et secundum carnem

---

9. 14. 22—24] *hæc epistula quam Dioscorus a. 448 Domno scripsit, inserta est gestis concilii Epheseni alterius* [*Abhdlg. d. Götting. Ges. d. Wiss. N. F. 15*]; *cf. p. 132, 36—134, 2. 134, 18—21. 136, 3. 4*
V

3 persecutione *V* 10 proposita] *legit* προέκειτο *pro* προσέκειτο 16 secundum dm̄ tua *V* 19 rectitudinem *V* 23 exercitans *V* 26 transacta *V* 36 misericordiam *V*

ex Maria uirgine natum. sic enim nos et sapientissimus docuit Paulus: quorum, Rom. 9, 5 inquit, patres, ex quibus secundum carnem Christus, qui est super omnia benedictus deus in sæcula. amen. et rursus: de filio suo qui factus Rom. 1, 3. 4 est ei ex semine Dauid secundum carnem, qui prædestinatus est filius dei in uirtute secundum spiritum sanctificationis. propterea enim et dei genetricem uocamus sanctam uirginem et hanc adpellationem respuentes alienos a pietate decernimus, similiter autem et eos qui in duas personas aut in duos filios aut duos dominos diuidunt unum dominum nostrum Iesum Christum, adulteros nomi-
6 namus et a Christo amabilium consortio remouemus. audiuimus enim sanctissimum Paulum dicentem: unus dominus, una fides, unum baptisma. et rursus: Eph. 4, 5 unus dominus Iesus Christus, per quem ⟨omnia⟩. et iterum: Iesus 1 Cor. 8, 6 Christus heri et hodie, ipse et in sæcula. ** ipse est qui descendit et Hebr. 13, 8 Eph. 4, 10 qui ascendit super cælos. et decies milies huiusmodi apud eum uoces inueniuntur ⟨unum⟩ dominum prædicantes. sic etiam sanctus euangelista clamat: et uerbum Ioh. 1, 14 caro factum est et habitauit in nobis et uidimus gloriam eius, gloriam quasi unigeniti a patre, plenum gratia et ueritate. sed et baptista Iohannis clamat dicens: qui post me uenit uir, ante me factus est, quia Ioh. 1, 30 prior me erat. et unam personam ostendens, utraque posuit, diuina pariter et humana. humanum namque est et uir et uenit, diuinum uero quia prior me erat. sed tamen non alium nouit qui post eum uenit, et alium qui ante eum fuit, sed eundem nouit, ante sæcula quidem sicut deum, sicut hominem uero post se ex uirgine natum. sic et ter beatus Thomas cum carni domini manum inferret, dominum nominauit et Ioh. 20, 28 deum, per uisibilem naturam inuisibilem discens. sic et nos carnis quidem eius et diuinitatis differentiam nouimus, unum uero scimus filium hominem factum deum uerbum.

7 Hæc enim et ex diuina scriptura sumus edocti et a patribus interpretantibus eam, Alexandro et Athanasio magniloquis prædicatoribus ueritatis, qui apostolicam uestram decorauerunt sedem, et Basilio Gregorio aliisque luminibus orbis terrarum. quia etiam beatissimorum Theophili et Quirilli conscriptionibus utentes, eorum qui præsumunt resistere, per hæc ora damnamus, ipsæ causæ testantur. nam eos qui dominicæ carnis et diuinitatis differentiam negant et aliquando quidem diuinam naturam in carnem conuersam dicunt, aliquando uero carnem in diuinitatis naturam esse mutatam, horum mirabilium uirorum medicaminibus curare iugiter festinamus. clare namque et duarum naturarum nos differentiam docent et inmutabilitatem prædicant diuinæ naturæ et dominicam carnem diuinam quidem uocant tamquam dei carnem factam, in diuinitatis uero eam fuisse mutatam naturam tamquam impium uehementer abdicant.

8 Quia uero beatæ sanctæque memoriæ Quirillus sæpe nobis scripsit, credo palam nosse etiam tuam beatitudinem. et quando contra Iulianum conscriptiones factas in Antiochiam destinauit, similiter et quæ in apopompæo scripta sunt, beatum Iohannem tunc Antiochinorum episcopum ⟨rogauit⟩ ut hæc ostenderet splendentibus in Oriente doctoribus, cuius litteris obœdiens beatus Iohannis direxit nobis libros, quos relegentes et admirati sumus et scripsimus beatæ memoriæ Quirillo et rescripsit iterum nobis et integritatem nostram adfectumque testatus est. et seruantur hæc litteræ apud nos.

---

23. 24] *cf. Dioscori epistulam l. c. p. 134, 20. 21*
V

9 xpianorum amabilium *V* 11 omnia *addidi* 12 *lacunam statui, exciderunt* καὶ ἑτέρωθι 14 unum *addidi* 19 humana] humanam *V* meus *V* 23 dicens *V* 28 urbis *V* 30 causæ] *legit* πράγματα *pro* γράμματα 40 rogauit *addidi*

9 Quia uero nos dictatis tomis contra Nestorium a beatæ memoriæ Iohanne suscripsimus, testantur manus. sed qui talia de nobis diuulgant, languorem proprium per calumnias contra nos exercitatas obumbrare nituntur. auersetur itaque tua sanctitas loquentes mendacium sitque pro ecclesiastica tranquillitate ⟨sollicitus⟩ et eos qui præsumunt corrumpere dogmata ueritatis, aut salubribus medicaminibus curet aut curam non recipientes, tamquam infectos incurabiliter a sacris pellat ouilibus, ne illorum contagio polluantur oues; nos autem consueto adloquio facias ⟨dignos⟩. quia uero ea quæ sapimus, hæc et scripsimus, testantur et ea quæ a nobis in eloquiis sunt scripta diuinis et contra sequaces Arrii et Eunomii. super hæc autem conpendiose et prime nouissimeque dico:

10 Si quis non confitetur sanctam uirginem dei genetricem aut purum hominem
Col. 1, 15 uocat dominum Iesum Christum aut in duos partitur unum unigenitum et primogenitum omnis creaturæ, cadat ab spe quæ in Christo est, et dicat omnis populus: fiat fiat.

11 His autem a nobis ita dictis, sacras orationes tuas, domine, mihi dignare præbere et rescriptis laetificare significantibus quia calumniatores tua sanctitas auersata est.

Omnes cum tua sanctitate in Christo fratres ego et qui mecum sunt, salutamus.

EXPL

V

4 sollicitus *addidi* 6 rospicientes *V* 7 dignos *addidi* 9 *præter* conpend *nihil in loco per humorem corroso legi potest*

EX COLLECTIONE QVESNELIANA

Q = Collectio Canonum primum edita a Paschasio Quesnel in Leonis opp. t. II. Paris 1675, repetita a Ballerinis in Leonis opp. t. III. Venetiis 1757

a = Codex Atrebatensis 644
e = Codex Einsidlensis 191
t = Codex Parisinus 3848[a]
w = Codex Vindobonensis 2141
x = Codex Vindobonensis 2147

V = Codex Vaticanus 1340

In epistulae Cyrilli ad Nestorium parte altera accedunt

H = Collectio Canonum Hadriana

α = Codex Wirceburgensis theolog. 70
β = Codex Einsidlensis 199
γ = Codex Bruxellensis 1360
δ = Codex Sangallensis 671
ε = Codex Monacensis 3860

W = Codex Collectionis Canonum Hispanæ Vindobonensis 411

In epistula Athanasii ad Epictetum alteram addidi uersionem huc usque incognitam ex

B = codice Berolinensi 79 s. VIII/VIIII, in quo anguli superiores paginarum interiorum deleti sunt

Q LII ATHANASIVS DILECTISSIMO FRATRI ET AMABILI CONSACERDOTI EPICTITO IN DOMINO

1 SALVTEM. Ego quidem putabam omne uaniloquium uniuersorum qui ubique sunt hæreticorum cessasse ex ea quæ facta est in Nicæa synodo; quæ enim in ea a patribus secundum sanctas scripturas exposita fides est, sufficiens est ad omnem destructionem totius impietatis, ad confirmationem autem piæ in Christo fidei. et propter hoc et nunc quoque diuersis factis synodis tam in Gallia et Hispania et in magna Roma, omnes qui conuenerunt, eos qui adhuc latent et sentiunt eadem quæ Arrius sensit, Auxentium dico Mediolanensem et Vrsacium et Valentem et Gaium de Pannoniis unanimiter utpote ab uno spiritu moti anathematizarunt et scripserunt ubique propter hos tales qui synodi sibi nomen adscripserunt, neque ullam in catholica ecclesia synodum nominari nisi solam quæ in Nicæa facta est, quæ est tropeum aduersus omnes hæreses, præcipue aduersum Arrianam, propter quam maxime tunc synodus congregata est. quomodo ergo post tanta[m] dubitare aut quaeri aliquanti conantur?

B 1 Ego quidem opinabar omne uaniloquium uniuersorum hæreticorum quiescere pro auctoritate synodi quæ facta fuerat apud Nicæam; nam confessio fidei quæ a patribus in eodem concilio secundum diuinas scripturas facta fuerat, sufficiens erat omnem euoluere inpietatem et firmare in Christo piam fidem. ob hoc et nunc diuersis in locis concurrentibus synodis in Gallias et Hispanias et alma Roma, omnes qui conuenerunt, eos qui in hoc occulte Arrii retinebant assertionem, Auxentium assero Mediolanensem Vrsacium Valentem et Gaium Pannoniæ uno decreto unoque spiritu commoti anathematizauerunt, scripserunt autem ubique nullam synodum in ecclesia catholica debere ab eiusmodi hominibus nuncupari, nisi solam quæ apud Nicæam facta est, quæ contra omnes quidem hæreses, maxime autem contra Arrianam tropeum retinet fixum, ob quam hæresim et tunc synodus ipsa conuenerat. quemadmodum post eorum decretum .... [*des. fere* 83 *litteræ*] ⟨cru⟩ce dominica .... [*des. fere* 36 *litteræ*] //////iunt et didicerunt ea .... [*des.* 16 *litt.*] ⟨reci⟩tata; qui quæstiones uero e .... [*des.* 16 *litt.*] decreta, nihil aliud faciunt secundum ⟨quod scriptum est⟩ nisi proximos euersione cupiunt potare .... [*des. fere* 12 *litteræ*], spirant autem et cogitant oblectationes uer⟨borum⟩ .... [*des. fere* 12 *litt.*] nisi ad subuersiones simplicissimorum.

Habac. 2, 15

Q [= *aetwx*], *V*

1 et *om. V* 3 est *in* sunt *corr. a* nichena *x* *post* synodo *superscr.* confessione et *x* 5 autem *om. a* 7 quia huc *w* 8 mediolanense *ew* 10 ullam *a*[corr] *V* nullam *Q* 13 tanta *Γ* tantam *Q* tantam synodum *V* quæri] ζητεῖν *Γ* aliquanta conatur *a*

B

14/15 auctoritates synodica quæ *B* 15 fide *B* 17/18 concurrens synodi *B* 19 in hoc culte *B* 20 gaium *per corr. ins. B* 20/21 anatematizauerint *B* 21 ibique *B* nullum *B* 28 euersiones *B* putare *B*

Q si ergo de Arrianis sunt, nihil mirum, si quæ contra se scripta sunt, accusant, (Ps. 113, 12) sicut et pagani audientes idola gentium argentum et aurum, opera manuum (1 Cor. 1, 23) hominum, stultam putarunt diuinæ crucis doctrinam; eorum uero qui putantur recte credere secundum omnia quæ dicta sunt a sanctis patribus, qui propter inquisitionem inmutare uolentes, nihil aliud faciunt nisi secundum quod scriptum est, proximum (Habac. 2, 15) quidem potant insipientia, repugnant autem ad nullam utilitatem, sed ut simplices tantum euertant.

2 Hæc ita scribo lectis quæ apud tuam sanctitatem acta sunt gestis, quæ nec scribi utique debuerunt, ut nec memoria aliqua eorum in posterum fieret. quis etenim (Ies. 2, 3) audiuit talia umquam aut quis docuit aut quis didicit? ex Sion enim prodiet lex et uerbum domini ex Hierusalem; hæc autem unde processerunt? quis infernus eructuauit omousion dicere corpus ex Maria uerbo deitatis aut quia uerbum in carnem et ossa et capillos et omne corpus translatum et mutatum est de propria natura? quis autem audiuit in ecclesia omnino a Christianis quod figura et non natura corpus indutus est Christus? aut quis in tantam impietatem delapsus est, ut dicat simul et sentiat quod deitas ipsa omousios patri circumcisa est et inperfecta ex perfecto facta est et quod in ligno crucifixum est, non fuerit corpus, sed ipsa creatrix substantia ⟨sapientia⟩e? quis autem audiens non ex Maria, sed ex propria substantia

B 2 nam decurrens gesta quæ apud beatitudinem tuam feruntur confecta, quæ nec scribi debuerant, ut nulla eorum memoria in posterum efficeretur. quis enim audiuit (Ies. 2, 3) talia aliquando? quis est qui docuit aut qui doctus est? ex Sion enim exiet lex et uerbum dei ex Ierusalem; hæc autem unde egressa sunt? quis infernus eructauit ut homousion dicatur corpus quod ex Maria sumptum est, diuinitati dei uerbi aut quia uerbum in carnem et ossa et capillos et totum corpus uersum est aut demutatum a sua natura? quis autem audiuit in ecclesia aut quis Christianorum dixit quoniam positione et non natura corpus uestitus est dominus? aut quis tantum impie gessit, ut uel profiteretur uel saperet quoniam deitas ipsa quæ omousios est patri, circumcisa sit et inperfecta ex perfecta facta est et quod in ligno clauis erat confixum, non erat corpus, sed opificatrix essentia sapientiæ? quis autem audiens quoniam non ex Maria, sed ex sua ipsius essentia finxit sibi corpus passibile deus uerbum, dicat Christianum eum esse qui hoc asserit? quis autem execrandam hanc excogitauit impietatem, scilicet ut uel intellegeret uel diceret quoniam qui dicit ex Maria dominicum corpus, iam non trinitatem, sed quaternitatem aliquam diuinitati associat? ut per hoc illi qui sic sentiunt, et dicant carnem quam indutus est ex Maria saluator, de essentia esse trinitatis. unde iterum professi sunt quidam parem illis impietatem, ut dicerent non esse iuniorem corpus a diuinitate dei uerbi, sed ⟨con⟩sempiternum ei

---

Q [= *aetwx*], *V*

1 qui *t* 2 sicut et *Q* et sicut *V* 4 secundum omnia] κατὰ πάντα *pro* καὶ ἀγαπᾶν τὰ 6 potant *Γ* putant *Q* *om.* *V* insipientiae *x* 6/7 simplicitatem *V* 8 itaque *V* 9 meruerunt *V* 10 enim *om.* *wV*, *corr.* *w* prodiit *a* 12 omousion x^{corr} *V* omousio *Q* uerbo deitatis *Q* uerbo diuinitatis *V* τῆι τοῦ λόγου θεότητι *Γ* 14 omnino] ἢ ὅλως *Γ* 16 quod x^{corr} *V* quo *Q* ipsius *V* omousiom *V* 18 substantia sapientiæ *Γ* substantiæ *aetw* substantia *xV* audiat *V*

B

19 nam *corruptum* feratur *B* 20 debuerat *B* 21 exiit *B* 26 positionem *B* 27 proficeretur *B* deitas] dehas *B* omousion *B* 28 circumcisasa sit *B* 31 excogitatum *B* 33 corus *B* quaternitatem] quam trinitatem *B* aliquid *B* associant *B* 35 param *B* 36 diuinitatem *B* sempiternum *B*

Q effecisse sibi corpus passibile uerbum aut qualem Christianum existimet hæc dicentem? quis autem hanc nefariam fecit impietatem ut in huiusmodi cognitione ueniret et diceret quoniam qui dicit ex Maria esse dominicum corpus, non iam trinitatem, sed quaternitatem in deitate sentit? ⟨ut⟩ propterea qui sic sentiunt, et substantiæ trinitatis dicant carnem quam indutus est ex Maria saluator. unde autem quidam iterum eructuarunt impietatem similem supra dictis, ut dicant non nouellum esse corpus deitatis uerbi, sed consempiternum ipsi per omnia fuisse, quoniam ex substantia sapientiæ constitit? quomodo autem et dubitare ausi sunt qui dicuntur Christiani, si qui ex Maria processit dominus, filius quidem substantia et natura dei est, quod autem secundum carnem, ex semine Dauid est et carne sanctæ Mariæ? quid autem ita temerarii fuerunt, ut dicerent Christum carne passum et crucifixum non esse dominum et saluatorem et deum filium patris? uel quomodo Christiani uolunt nominari qui dicunt in hominem sanctum sicut in unum prophetarum aduenisse uerbum et non ipsum hominem factum esse, sumentem carnem ex Maria, sed alterum esse Christum et alterum dei uerbum, ante Mariam et ante sæcula filium patris? aut quomodo Christiani esse possunt qui dicunt alium esse filium et alium dei uerbum?

3 Hæc fuerunt in gestis, diuerse quidem dicta, unam autem mentem et eandem habentia ⟨in⟩ impietatem ruentem. propter hæc disputabant et contendebant inter se inuicem qui gloriantur in confessione patrum quæ in Nicæa facta est. ego autem ammiratus sum sanctam religionem tuam sic tolerasse et non compescuisse eos talia

B extitisse corpus, eo quod ⟨ex⟩ essentia et sapientia diuina conpactum est? quemadmodum autem et dubitare usurpauerunt . . . . [*des.* 43 *litt.*] carnem . . . . [*des.* 37 *litt.*] et filium fui⟨sse⟩ patr⟨is⟩ . . . . [*des.* 27 *litt.*] qui dicunt in hominem sanctum sic⟨ut⟩ in u⟨num⟩ . . . . [*des.* 16 *litt.*] et non ipsum in humana fuisse natura . . . . [*des.* 13 *litt.*] corpus, sed alterum esse Christum, alterum . . . . [*des.* 13 *litt.*] et ante sæcula filius fuit patris. aut quem⟨admodum Christiani⟩ esse possunt qui dicunt alterum esse filium, a⟨lterum dei uerbum⟩?

3 Hæc erant in gestis, uarie quidem dicta, unum tamen eundemque habentia sensum ad impietatem procliuum. ideoque et disputabant et ex contentione quæstiones commouebant aduersus alterutrum hi qui exultabant super confessione paterna quæ apud Nicæam fuerat facta. admiratus autem sum tuam beatitudinem quoniam passa est eorum audire controuersiam et quoniam non conquiescere fecit eos talia [ut] dicentes, piissimam fidem isdem opponens recitandam, ut aut audientes conquiescerent aut contradicentes quasi hæretici reputarentur. nam prædicta nec dici nec audiri debuerant a Christianis, quia omni ex parte extranea sunt ab apostolica doctrina. propter hoc igitur et ego ea quæ ab illis ingesta sunt, sicut prædictum est, aperte in epistola feci conscribi, ut dum audiunt ea, uideant in isdem expressam confusionem et impietatem, et licet conuenerit ampliori prosecutione accusare et arguere eorum stultitiam

---

Q [= *aetwx*] *V*

1 aut qualem] ἢ ποῖον pro εἴποι ἄν 2 fecit] ἐποίησεν *pro* ἐπενόησεν cognitionem *x* 4 ut propterea *scripsi secundum Γ* propter eos *QV* et *e* ut *atwxV* 6 ut a^{corr} x^{corr} *V* et *Q* 7 ipse *t* 8 qui] quid *t* dicunt *V* 10 carnem *a* quid] τίνες *Γ* 14 et *om. a* 15 possunt esse *x* 16 et *om. a* 18 in *addidi* hoc *V* 20 sum *om. a*

B

21 ex *addidi* scopientia *B* 23 fui patr . . . . *B* 24 sic in u . . . . *B* 26 admodum Christiani *suppleui in loco deleto* 27 lterum dei uerbum *suppleui in loco deleto* 28 uariis *B* habentes *B* 31 nicea *B* 32 facit *B* ut *deleui* 37 uideam *B* confessionem *B*

Q dicentes nec fidem piam exposuisse eis, ut uel audientes quiescerent uel contradicentes ut hæretici æstimarentur. quæ autem prædicta sunt, neque dicta neque audita sunt apud Christianos, sed aliena omni modo apostolicæ doctrinæ. propterea igitur etiam ego quæ ab illis dicta sunt, scribi aperte in epistula feci, ut solum audiens uideas in ipsis confusionem et impietatem, quamuis oporteret pluribus accusare et conuincere stultitiam eorum qui ista senserunt; sed melius est huc usque esse epistulam et nihil amplius scribere. quæ enim ita manifeste praua monstrantur, tractare diutius et perscrutari non oportet, ne contendentibus tamquam dubia putentur, sed hoc solum respondisse ad hæc et dixisse sufficiat quia non sunt ista catholicæ ecclesiæ nec patres ista senserunt. ac ne in totum ex silentio occasionem inpudentem sibi malorum inuentores adquirant, bonum est ut ex diuinis scripturis pauca commemorem: forsitan uel sic erubescentes quiescent a sordidis cogitationibus suis.

4 Vnde uobis dicere, o qui tales estis, consubstantiale esse corpus deitati uerbi? ex hoc enim bonum fuerat inchoare, ut, hoc fragili demonstrato, et omnia alia talia demonstrarentur. ex diuinis ergo scripturis non potest inueniri; deum enim in humano corpore fuisse dicunt. sed ⟨et⟩ patres in Nicæa congregati non corpus, sed ipsum filium dixerunt consubstantialem patri, et hunc quidem ex substantia patris, corpus autem ex Maria esse confessi sunt iterum secundum scripturas. si igitur negatis synodum Nicænam, ut hæretici ista inducitis; aut si uultis filii patrum esse, nolite

B qui hæc excogitauerunt, sed melius æstimaui usque ad hoc epistolæ textum consummari et nihil amplius scribere quam ea quæ sic in aperto ostenduntur esse prauissima. discutere enim supra modum aut examinare ea distuli, ne contentiosis quasi dubia esse uideantur, sed hoc solum respondere sufficeret illis qui talia asserere usurpant, quoniam ista non sunt catholicæ ecclesiæ nec talia patres senserunt. ut autem non ex integro malorum excogitatores nostrum silentium ad occasionem suæ inpudentiæ adtrahant, bonum est ex diuinis scripturis pauca commemorare, ut forsitan ad uerecundiam uersi desinant a sordidis istis cogitationibus.

4 Vnde uobis accedit, ut omousion dicatis corpus dei uerbi [qui] esse deitatis? hinc enim nos sumere principia responsionis conuenit, ut, hoc demonstrato inutili, et alia omnia pari ratione inutilia esse doceantur. in diuinis quidem scripturis non potest inueniri, quia scripturæ deum .... [*des.* 84 *litt.*] confessi sunt .... [*des.* 33 *litt.*] ⟨syno⟩dum Nicænam et sicut .... [*des.* 27 *litt.*] patrum, non debent sentire .... [*des.* 19 *litt.*] etenim ex hoc conuenit uos conside⟨rare⟩ .... [*des.* 10 *litt.*] omousion est corpori quod ex terra .... [*des.* 7 *litt.*] ⟨omou⟩sion est uerbum suo patri secundum confessionem ⟨patrum, omousios⟩ erit et ipse pater corpori quod ex terra ⟨factum est⟩. quid adhuc condemnatis Arrianos, qui dicunt filium dei

---

Q [= *aetwx*], *V*

3 igitur] enim *V*   4 scribi aperte a^{corr} scripta per te *QV*   5 uideas] θεωρῇ *Γ*   confusionem *Γ* confessionem *QV*   7 parva monstratur *t*   8 perscrutare *a*   dubia] dua *e*   9 hac *aw*, *corr. a*   istæ *w*   10 ex silenti *atx*, *corr. x*, exilenti *e*   11 ut *om. V*   12 forsitam *ae*, *corr. a*   13 nobis *V*   o a^{corr} *tV om. aewx*   talis *ae*, *corr. a*   deitatis *Q*   16 et *addidi*   17 dixerunt et *x*   18/19 si — ut] ἤ — καὶ ὡς *Γ*

B

20 qui] que *B*   22 nec *B*   23 sufficerit *B*   qua *B*   assere resurpant *B*   26 fortan *B*   28 qui *deleui*   30 quisdem *B*   32 ... dum niceum *B*   33 eos conside ... *B*   34 corpore quod quod *B*   omou *suppleui in loco deleto*   35 patrum omousios *suppleui in loco deleto*   36 ex terra *scripsi* exerunt *B*   factum est *suppleui in loco deleto*

Q sentire præter illa quæ ipsi scripserunt. etenim ex hoc iniquitatem uos uidere licet: si consubstantiale sit uerbum corpori de terra habenti naturam, consubstantiale autem uerbum patri secundum patrum confessionem, omousion erit et ipse pater corpori, quod ex terra factum est. et quid accusatis adhuc Arrianos dicentes filium esse creatum, cum dicatis ipsi etiam patrem consubstantialem creaturis et ad impietatem alteram transeuntes dicitis in carnem et ossa et capillos et neruos et in totum corpus conuersum uerbum et mutatum a sua natura? aliquando enim dicitis euidenter ex terra eum factum esse; ex terra enim ossium et totius corporis natura est. quæ igitur hæc tanta dementia, ut aduersum uos ipsos repugnetis? omousion enim dicentes uerbum corpori, aliud aduersum aliud significatis; quod autem in carnem conuersum dicitis, ipsius uerbi mutationem fingitis. et quis iam uos ultra toleret, si uel sola ista dicatis? nam in impietatem supra omnes hæreses declinastis; si enim omousion uerbum corpori, superflua Mariæ commemoratio et non necessaria, cum potuisset et ante Mariam sempiternum corpus existere, sicut est ipsum uerbum. si igitur secundum uos omousion est corpori, quid necesse erat aduentus uerbi ut aut suum omousion indueret aut mutatum de propria natura corpus fieret? non enim deitas se ipsam suscepit, ut etiam omousion suum indueret, sed nec peccauit uerbum, quod aliorum peccata liberauit, ut mutatus in carnem semet ipsum pro se ipso offerret [et] sacrificium ⟨et⟩ se ipsum liberaret. sed non est ita, absit; Abrahæ semen adprehendit, Hebr. 2, 16

B creaturam, cum ipsi patrem omousion creaturæ asseueretis et ad aliam [et] impietatem transitis dicentes quoniam in carnem et ossa et capillos et neruos et totum corpus uersum est uerbum et a sua natura demutatum est. tempus enim uobis est manifeste dicere ** etiam corporis ex terra finitæ sunt naturæ. quæ est ergo tanta stultitia, ut inter uos ita disceptetis? omousion etenim dicentes uerbum corpori, aliud et aliud significatis; nam si ⟨in⟩ carnem uersum fuisse uerbum ⟨dicitis⟩, uertibilitatem et mutationem eius asseritis. et quis uos ultra patietur hæc asserentes, quia plus quam omnes hæreses ad impietatem estis conlapsi? si enim omousium est uerbum corpori, superflua sit memoria Mariæ, nulla sibi causa opitulante, maxime cum possit corpus et ante Mariam consempiternum esse uerbo, quia et uerbum dei consempiternum est. si autem secundum uos omousion est uerbum corpori, quæ fuit necessitas ut ueniret uerbum et sibi omousion indueret aut uersus ex sua natura corpus efficeretur? non enim deitas se ipsam assumpsit, ut etiam et omousium se indueret, sed neque peccauit uerbum, qui aliorum peccata redemit, ut uersus in corpore se ipsum pro ipso in sacrificium offerret et se ipsum redimeret. sed non est sic, absit; semen Abrahæ assumpsit, sicut dixit apostolus, unde Hebr. 2, 16
debuit fratribus per omnia similari et accipere simile nobis corpus. propter hoc igitur extitit et Maria, ut ex illa corpus sumat et quasi proprium pro nobis illud

---

Q [= *aetwx*], *V*

3 patris *Q* erat *x* ergo erit *V* 5 ipsum *w* 8 ossuum *awx*, *corr. a* 9 haec *om. w* clemencia *V* repugnetis a^{mg} x^{corr} repugnantes *QV* 12 in *V* *om. Q* est enim *V* omousion est *a* 13 *post* superflua *superscr.* fit *a* 14 igitur *Q* ergo *V* γε *Γ* 15 quin *V* ut aut *V* aut *Q* aut ut a^{corr} 16 ipsam *V* ipsa *Q* 17 induceret *aewx* 18 sacrificium et *Γ* et sacrificium *QV*

B

20 asseueritis *B* et *deleui* 23 *lacunam statui* terre *B* natura *B* 25 in *addidi* dicitis *addidi* 26 patetur *B* 31 necessitatis *B* indiceret *B* 33 induceret *B* 35/36 undebuit *B* 36 similare *B* similem *B*

Q sicut dixit apostolus, unde debuit fratribus similari et simile nobis corpus
adsumere. propterea ergo necessaria uere Maria, ut ex ipsa hoc adsumeret
et ut suum pro nobis corpus offerret. et hanc Esaias profetizans ostendit
Ies. 7, 14 dicens ecce uirgo, Gabrihel autem mittitur ad ipsam non transitorie uirginem,
Lc. 2, 7 sed ad uirginem desponsatam uiro, ut sponso ostenderet Mariam uere hominem
Lc. 11, 27 fuisse, et partus meminit scriptura et dicit inuoluit puerum et beata sunt
Lc. 2, 23. 24 ubera quæ suxit, et oblatum est sacrificium, quoniam aperuit qui natus est,
uuluam. hæc autem omnia parturientis uirginis erant indicia et Gabrihel certissime
Lc. 1, 35 euangelizauit ipsi dicens non transitorie quod nascitur in te, ut non de foris inductum
ei corpus putaretur, sed ex te, ut ex ipsa naturaliter quod natum est, esse manifeste
credatur, et hoc natura demonstrante quia inpossibile est uirginem lac proferre,
et inpossibile esse lacte nutriri corpus et pannis inuolui non ante naturaliter
Lc. 2, 21 natum. hoc est quod circumcisum est octaua die, hoc Symeon in manibus suscepit,
Lc. 2, 28 hoc factum est infans et creuit usque ad tredecim annos et ad tricensimum annum uenit.
Lc. 2, 40. 42 neque enim sicut quidam arbitrati sunt, substantia ipsius uerbi mutata circumcisa est,
Mal. 3, 6 quæ erat inmutabilis et inconuertibilis, dicente quidem ipso saluatore uidete uidete
Hebr. 13, 8 quia ego sum et non sum mutatus, Paulo etiam scribente Iesus Christus
heri et hodie, ipse et in sæcula; sed circumciso corpori et portato et manducanti

Ies. 7, 14 *B* offerret. et hanc quidem Esaias prophetando ostendebat dicens erat uirgo, Gabriel
uero mittebatur non solum ad uirginem, sed et ad desponsatam uiro, ut et ex desponsa-
Lc. 2, 7 tione ostendatur uera ratione fuisse homo, et partum memorat scriptura .... [*des.*
43 *litt.*] quæ sux⟨it⟩ .... [*des.* 36 *litt.*] uuluam. hæc .... [*des.* 32 *litt.*]
Lc. 1, 35 ⟨Ga⟩brihel cautissime .... [*des.* 27 *litt.*] quod natum est in te .... [*des.*
23 *litt.*] ⟨æsti⟩maretur, sed ex te, ut ex ipsa natu⟨raliter quod natum est, e⟩uidenter
esse crederetur, et hoc natu⟨raliter monstrante natura quoniam⟩ inpossibile erat
uirginem habere lac, quæ ⟨non peperit⟩, et inpossibile erat lacte nutriri corpus
Lc. 2, 21 et panni⟨s inuolui, quod non pri⟩mitus naturaliter natum fuisset. hoc est
Lc. 2, 28 quod ⟨circumcisum est⟩ octaua die, hoc Symeon gremio accepit, is factus
Lc. 2, 40. 42 est puer et crescebat ætate et duodecim annorum circulum implens et usque
ad tricenarium uenit annum. non enim sicut quidam æstimauerunt, natura
ipsa uerbi uersa in carne circumcisa est, quæ indemutabilis est et inuertibilis,
Mal. 3, 6 dicente ipso saluatore uidete me, uidete quoniam ego sum et non inmutor,
Hebr. 13, 8 Paulo etiam scribente Iesus Christus heri et hodie, idem ipse et in sæcula;
sed in corpore circumciso, quod et portabatur et manducabat et laborabat et ligno
configebatur et passionibus subdebatur, erat inpassibile et incorporale dei uerbum.
hoc erat quod in monumento ponebatur, quando ipse profectus est prædicare etiam

---

7/8 iuxta aliam editionem quasi qui natus aperuerit uuluam a^{mg}

Q [= *aetwx*], *V*

1 similare *Q corr. x* similem *a* et *in* ut *corr. x* 2 adsumeret *aewx*, *corr. a* adsumere *aetw*, *corr. a* 5 ad] et *V* 7 suxisti *tV* 9 ipse *t* nascetur a^{corr} *tV* in a^{mg} ex *Q* de *V* inductum x^{corr} indictum *Q* inditum a^{corr} *V* 11 esse *a* 12 esset *x* est *V* nutrire *x* 15 sunt et *aewx* 16 uidete *om. V*

B

19 hunc *B* esias *B* 21 memoratur *B* 22—27 *uncis inclusa suppleui in locis deletis* 26 lac enutriri *B* 27 primitus *scripsi* ... mitis *B* natus *B* 29 etatatem *B* circlilum *B* 30/31 naturam ipsam — uersam *B* 33 sæcula] ecclesia *B*

Q et laboranti et in ligno adfixo et passo erat inpassibile incorporeum dei uerbum. hoc
erat in sepulcro positum, quando ipse perrexit prædicare his qui in custodia erant
spiritibus, sicut dixit Petrus, quod magis ostendit amentiam dicentium uerbum in 1 Petr. 3, 19
carnem et ossa mutatum. quod si ita erat, non erat necessarium sepulcrum; ipsum
enim per se isset corpus prædicare in inferno spiritibus. nunc autem ipse quidem per-
rexit prædicare, corpus uero inuolutum Ioseph posuit in Golgotha, et ostensum est omnibus Mt. 27, 57. 60
quia non corpus erat uerbum, sed corpus erat uerbi. et hoc palpauit Thomas, post-
quam resurrexisse uidit a mortuis, et uidit in eo figuras clauorum quos pertulit ipsum Ioh. 20, 27
uerbum in suo corpore, dum crucifigeretur, aspiciens et cum possit prohibere, non pro-
hibuit, sed etiam propria sua faciebat quæ erant propria corporis, tamquam sua uerbum
incorporale. denique cæso corpore a ministro, sicut ipse patiens dicebat quid Ioh. 18, 23
me cædis?, et inpassibilis naturaliter dicebat: dorsum meum dedi ad uerbera Ies. 50, 6
et faciem meam non auerti a confusione sputorum. quæ enim humanitas
patiebatur uerbi, hæc inhabitans uerbum ad se referebat, ut nos deitatis uerbi participes
esse possimus. et erat admirabile quia ipse erat patiens et non patiens, patiens quidem
quoniam proprium eius corpus patiebatur et in ipso qui patiebatur, erat, non patiens
propterea quia natura deus manens uerbum est inpassibile. et ipse quidem incorporalis
erat in corpore passibili, corpus autem habebat in se uerbum inpassibile destruens in-
firmitates ipsius corporis. faciebat autem hoc et fiebat ita, ut nostra ipse suscipiens

B illis spiritibus qui erant in custodia, sicut dixit Petrus, quod maxime ostendit 1 Petr. 3, 19
stultitiam eorum qui dicunt in ossa et carnem uersum fuisse deum uerbum.
si enim hoc erat, non erat necessarium sepulcrum; ipsum enim corpus per
ipsum habuit prædicare illis spiritibus qui erant in infernum. nunc autem ipse
quidem profectus est prædicare, corpus uero obuolutum in sindone a Ioseph Mt. 27, 57. 60
positum est in Golgotha, et ostensum est omnibus quoniam non [est] corpus erat
uerbum, sed corpus erat uerbi. hoc etiam et Thomas resurgentem ex mortuis
palpauit et uidit in illum uestigia clauorum quos sustinuit. uidebat enim ipse Ioh. 20, 27
deus uerbum clauos fixos in proprio corpore et cum posset prohibere, non prohibebat,
sed sibi reputabat propria corporis is qui est incorporeus. denique corpore cædi
a ministro confecto, tamquam si ipse pateretur, dicebat quid me cædis?, et cum uerax Ioh. 18, 23
sit natura, tamen dicebat: dorsum meum dedi ad uerbera et faciem meam Ies. 50, 6
non auerti a confusione ⟨sputorum⟩ . . . . . . [*des.* 46 *litt.*], hæc habitans . . . .
[*des.* 46 *litt.*] diui⟨nitatis⟩ . . . . [*des.* 33 *litt.*] erat qui et patiebatur . . . .
[*des.* 33 *litt.*] ⟨qui⟩dem quoniam proprium eius pa⟨tiebatur⟩ . . . . [*des.* 25 *litt.*]
⟨passi⟩bili erat is qui non patiebatur . . . . [*des.* 20 *litt.*] uerbum inpassibilis est.
et ipse qui⟨dem⟩ . . . . [*des.* 15 *litt.*] ⟨in⟩corporalis erat tamen in passione corporis,
⟨corpus autem hab⟩ebat in se uerbum inpassibile et infirmitates corporis dissoluentem.

Q [= *aetwx*], V

5 isse *t* 9 posset *V* 10 sua *om. V* 11 incorporale] in corpore *V* deinde *V* sic *V* 12 cædis] sedis *V* 13 uerti *a* 15 possemus *a corr., V* non patiens] μὴ πάσχων δέ *Γ* 17 naturas *V* 19 fiebat] fciebat *x* faciebat *x corr* ipsa *t*

B

25 est *deleui* 27 quod *B* 28 clafixos *B* 30 confectu *B* uerax] ἄψευστος *pro* ἄψαυστος 32 sputorum *suppleui in loco deleto* habitans *scripsi* hunitas *B* 33—37 *uncis inclusa suppleui in locis deletis*

Q et offerens in sacrificium destrueret et suis iam nos operiens faceret apostolum dicere:
1 Cor. 15, 53 oportet corruptibile hoc induere incorruptionem et mortale hoc induere inmortalitatem.

7 Absit autem ut figurate ista facta sint, sicut quidam iterum arbitrati sunt, sed uere homine facto saluatore totius hominis facta est salus. si enim figurate uerbum erat in corpore sécundum illos, quod autem figurate dicitur, fantasia est, inuenietur opinione et salus et resurrectio hominum dicta secundum impiissimum Manichæum. sed non per fantasiam est salus nostra nec corporis solum, sed totius hominis, animæ et corporis, uere salus facta est in ipso uerbo. humanum uere naturaliter ex Maria secundum diuinas scripturas et uerum erat corpus saluatoris. uerum autem erat, quia simile erat nostro; soror etenim fuit nostra Maria, quoniam omnes ex Adam sumus. et hoc numquam aliquis dubitabit recolens quæ scripsit Lucas; postquam enim resurrexit a mortuis, æstimantibus quibusdam non in corpore
Lc. 24, 39 ex Maria uideri dominum, sed pro ipso spiritum uideri, dicebat: uidete manus meas et pedes et uestigia clauorum, quia ego ipse sum. palpate et uidete quia spiritus carnem et ossa non habet, sicut me uidetis habere. et hoc dicens, ostendit eis manus suas et pedes. ex quibus confutari possunt iterum qui ausi sunt dicere in carnem et ossa mutatum esse dominum. non enim dixit sicut me uidetis carnem esse et ossa, sed habere, ut non ipsum uerbum in hæc mutatum esse credatur, sed ipse in his et ante mortem et post resurrectionem esse credatur.

B agebat autem hæc ita, ut nostras ipse infirmitates suscipiens et in sacrificium offerens,
1 Cor. 15, 53 exterminaret eas et ultra induens nos faciat profiteri apostolum: oportet corruptibile hoc induere incorruptionem et mortale hoc induere inmortalitatem.

Non positione hæc fiebant, sicut quidam iterum æstimauerunt, absit; sed uera
7 ratione in humana natura existente saluatore totius hominis fiebat salus. si autem secundum positionem erat in corpore uerbum, positione autem quod dicitur, fantasma est, inuenietur et salus nostra et resurrectio hominum in specie fuisse facta secundum impium Manichæum et non uera ratione. sed absit; non fantasma ** humanum ergo est naturaliter quod ex Maria secundum diuinas scripturas sumptum est, et uerum erat corpus saluatoris. uerum autem erat, eo quod id erat quod et nostrum est corpus; soror enim nostra Maria, eo quod omnes ex Adam sumus. et hæc nemo ambigat, recordans ea quæ scripsit et Lucas; postquam etenim resurrexit ex mortuis, æstimantibus quibusdam non in eo corpore uideri dominum quod erat ex
Lc. 24, 39 Maria sumptum, sed pro hoc spiritum esse æstimantibus uideri, dicebat: uidete manus meas et pedes et uestigia clauorum, quoniam ego ipse sum. palpate et uidete quoniam spiritus carnem et ossa non habet, sicut me uidetis habere. et hæc dicens, ostendit eis manus et pedes. et iterum argui possunt qui usurpauerunt dicere in carnem et ossa mutatum fuisse dominum. non enim dixit sicut me uidetis carnem et ossa esse, sed habere, ut ne ipsum uerbum

---

Q [= *aetwx*], *V*

3 inmortalitate *w* 4 iterum *om.* *V* 7 dicitur hominum dicta *x* 11 soror nra etenim fuit *V* 12 dubitabit *scripsi secundum Γ* dubitauit *QV* quod *x* scripsit] dixit *V* 14 uidere *a* 19 ipsum] possim *x* passim *x*corr 20 hæc] eum *a*

B

22 agebant *B* 23 inducens *B* faciet profitere *B* 28 positione *B* 28/29 in fantasma est fantasma est *B* 30 *lacunam statui* 31 humanum *scripsi* hominum *B* 36 spiritum] scriptum *B*

Q 8 His ergo ita se habentibus, probationem superfluum est iam alia tractare et scrutari aliquid de ipsis, corpore in quo erat uerbum, inconsubstantiali deitatis et ex Maria uere progenito et ipso uerbo nequaquam in carnem et ossa mutato, sed in carnem facto. quod autem a Iohanne dictum est uerbum caro factum est, hanc habet intellegentiam, Ioh. 1, 14 sicut similitudine hoc poterit inueniri. scriptum est enim a Paulo Christus pro Gal. 3, 13 nobis factus est maledictum, et quemadmodum non hoc ipsum factus est maledictum, sed quia pro nobis adsumpsit maledictum, dictum est maledictum factus est, sic et caro factus est, non mutatus in carnem, sed quia pro nobis carnem adsumpsit et factus est homo. quod autem dixit uerbum caro factum est, simile est iterum dicere homo factus est secundum quod dictum est in Iohel: effundam de Ioel 2, 28 spiritu meo super omnem carnem. non enim usque ad animalia erat promissio, sed in hominibus est, propter quos etiam dominus ipse homo factus est. hoc autem dicto hanc habente intellegentiam, profecto reprehendant se omnes qui putarunt ante Mariam esse carnem quæ ex ipsa est, et ante hanc aliquam habuisse animam humanam uerbum et in ipsa ante aduentum semper fuisse. desinant autem et illi qui dixerunt non esse capacem mortis carnem, sed eam inmortalis esse naturæ. si enim non est mortuus, quomodo Paulus tradidit Corinthiis, quod et ipse accepit [et], quia Christus mortuus est pro peccatis 1 Cor. 15, 3

B in hoc transuersum æstimaretur, sed ipse in his et ante mortem et post resurrectionem esse crederetur.

8 In hunc etenim modum probatione perstricta, superfluum est ultra alia contingere aut discutere aliquid horum. corpus etenim in quo erat deus uerbum, cum non sit omousium deitatis, sed ex Maria uera ratione sit natum, et ipso uerbo non uerso in ossa et carnem, sed in carn .... [*des.* 40 *litt.*] uerbum caro fa⟨ctum est .... Ioh. 1, 14 [*des.* 38 *litt.*] possibile est hoc inueniri .... [*des.* 29 *litt.*] pro nobis maledictum, et sicut .... [*des.* 26 *litt.*] maledictionem suscepit, dicitis factu⟨s est maledicutum, sic et caro⟩ factus est, non uersus in carnem, sed quoniam carnem .... [*des.* 20 *litt.*] et factus homo non se uertendo. nam dum dic⟨itur uerbum⟩ caro factum est, par est ut dicatur homo factus ⟨est⟩ .... [*des.* 10 *litt.*] dictum est in Iohel effundam de spiritu meo super omnem carnem. non enim usque ad Ioel 2, 28 inrationabilia descendebat, sed homines tantum memorabat, propter quos et homo factus dicitur dominus. hoc igitur dicto huiusmodi habente intellectum, necessario reprehendent se ipsos cuncti qui æstimauerunt ante Mariam esse corpus quod ex ea, et ante hanc habuisse animam humanam uerbum et in ea ante aduentum semper fuisse. desinant autem et qui dixerunt non esse capabilem mortis carnem, sed inmortalis hanc esse naturæ definierunt. si enim ⟨non⟩ est mortuus, quemadmodum Paulus tradebat Corinthiis, quod et acceperat, quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris se- 1 Cor. 15, 3

Q [= *aetwx*], *V*

1 probationem *in* probationibus *corr. a*   aliam *xV*   scrutare *e*   2 ipso *V* ipsius a^{corr} inconsubstantiale *Q* consubstantiale x^{corr} deitati x^{corr} uero *a*   3 sed carnem *V*   5 inuenire *e*   6 factus [2]] factum *a*   7 factus x^{corr} factum *QV*   8 carnem [1]] carne *t*   10 est [1] *om. a*   11 erat *om. V*   15 in ipsa] ipsa *a* ipsam *V*   18 et *Q om. V*

B

24 carne *B*   24—29 *uncis inclusa suppleui in locis deletis*   27 factum *B*   carne *B*   31 memorabatur *B*   32 hunc — dictum *B*   32/33 reprehendent se] reprehendentes *B*   34 designant *B*   35 hunc *B*   natura *B*   36 non *addidi*

Q nostris secundum scripturas? aut quomodo omnino resurrexit, si non est mortuus? erubescant autem maxime qui omnino ista cogitarunt posse fieri pro trinitate quaternitatem, si dicatur ex Maria esse corpus. dicunt enim: consubstantiale si dicamus corpus uerbo, manet trinitas trinitas, nihil extraneum in ipsa adferente uerbo; si uero humanum dicamus corpus, necessario, existente extraneum secundum substantiam corporis et sit in ipso uerbum, erit pro trinitate quaternitas propter corporis adiectionem.

9 hæc ita dicentes, non intellegunt quemadmodum in se ipsos incidunt. nam et si non ex Maria dicunt corpus, sed consubstantiale ipsi uerbo, nihilo minus quod simularunt ne forte ut sapientes putentur, secundum suum intellectum ostendentur dicentes, quaternitatem. sicut enim filius secundum patres omousion est patri et non est ipse pater, sed filius ad patrem dicitur omousion, sic et consubstantiale corpus uerbi non est ipsum uerbum, sed aliud a uerbo; cum autem aliud sit, erit secundum ipsos ipsorum trinitas quaternitas. non enim uera et specialiter perfecta atque indiuisa trinitas recipit adiectionem, sed hæc quæ ab illis est intellecta. et quomodo adhuc Christiani, alium præter eum qui est deus, adinuenientes? iterum enim et in alio commento licet eorum insipientiam peruidere. si propter quod est et dicitur in scripturis ex Maria esse et humanum corpus saluatoris, putant pro trinitate quaternitatem dici quasi facta adiectione propter corpus, multum errant facturam coæquantes factori et suspicantur posse deitatem aliquid adiectionis accipere et ignorarunt quia non propter adiectionem deitatis uerbum caro factum est, sed ut

B cundum scripturas? quemadmodum autem et resurrexit, si non ante est mortuus? erubescant igitur ualidissime hi qui uel leuiter excogitauerunt posse fieri pro trinitate quartum aliquid, si autem dicatur hoc quod ex Maria sumptum est, corpus esse. omousium aiunt enim si dixerimus [omousium] corpus deo uerbo, manet trinitas, nihil noui in ea inferens; si autem humanum dixerimus corpus quod ex Maria sumptum est, necessario, extraneo extante secundum essentiam corpore et in eo existente uerbo,

9 quartum aliquid pro trinitate efficitur propter corporis augmentum. hæc sic dicentes, non intellegunt se ipsos subuertentes. etenim si non ex Maria dixerint corpus, sed homousium illud dixerint deo uerbo, adfirmasse inueniuntur quod se æstimauerunt declinasse, secundum suum intellectum ut dicant, [et] quartum quid. sicuti enim filius secundum decretum patrum omousius est patri, non autem idem ipse pater, sed filius patris [ut] dicitur omousius, sic omousium corpus uerbi non ⟨est⟩ ipsum uerbum, sed aliud præter uerbum; alio autem extante, erit secundum eos eorum trinitas proficiens in quartum aliquid. nec enim uera et certa et perfecta et indiuisa trinitas suscipit augmentum, sed eorum talis est cogitatus. et quemadmodum ultra Christiani erunt, alium deum præter eum qui est deus, excogitantes? iterum autem et in alio eorum argumento

---

Q [= *aetwx*], *V*

2 ita *V* cogitauerunt *e* putarunt *V* 3 trinitatem *e* trinitati *t* 4 in] ex *V* 5 si uero] siue *x* dicatur *V* 5/6 existente — uerbum] *translationis barbariem emendare nolui* 5 existens *V* 7 dicente *t* queadmodum *ae* quæ ammodum *t* 10 omousion est] omousionem *V* 14 recepit *etw* 15 adinueniunt *QV* 16 insipientia *V* et *om. V* 17 trinitati *t* 20 ignorant *V* deitas *x*

B

23 autem dicatur] δὲ λέγοιτο *pro* λέγοιτο hoc *scripsi* hi *B*; λέγοιτο τό *pro* λέγοιτο 24 agunt *B* omousium *deleui* uerbum *B* 26 necessarium *B* 29 uerbum *B* 30 et *deleui* 32 ut *deleui* est *addidi* 34 questum aliud *B* suscepit *B* 35 et *scripsi* ut *B* 36 argumentum *B*

Q caro resurgat, neque ut melioraretur, uerbum processit ex Maria, sed ut humanum genus liberaret. quomodo igitur putant ut liberatum corpus per uerbum et uiuificatum in deitatem uerbo faciat adiectionem? magis autem ipsi humanitati adiectio magna facta est ex uerbo in ipsa communione et unitione; ex mortali enim factum est inmortale et ex animali factum est spiritale et ex terra factum cæli portas trangressum est. trinitas uero et assumente uerbo corpus ex Maria trinitas est, non accipiens adiectionem neque diminutionem, sed semper perfecta est et in trinitate deitas una cognoscitur et sic[ut] unus deus in ecclesia prædicatur uerbi pater.

10 Ex hoc autem iam conticescant et qui aliquando dixerunt eum qui ex Maria processit, non esse ipsum Christum et dominum et deum. si enim non deus erat in corpore, quomodo statim procedens ex Maria uocatur Emmanuhel, quod interpretatur **Mt. 1, 23** nobiscum deus? quomodo autem et Paulus, si uerbum non erat in carne, ad Romanos scribebat ex quibus Christus secundum carnem, qui est super **Rom. 9, 5** omnia deus benedictus in sæcula? confiteantur ergo et qui ante negabant crucifixum esse deum, errasse se, adquiescentes sanctis scripturis et maxime Thomæ,

B licet perspicere eorum stultitiam. si enim quia et est et dici⟨tur⟩ .... [*des.* 42 *litt.*] humanum cor⟨pus⟩ .... [*des.* 34 *litt.*] ⟨pro tri⟩nitate quartum quid as⟨seri⟩ .... [*des.* 34 *litt.*] propter corpus, multum errant .... [*des.* 34 *litt.*] ⟨in ani⟩mum suum conlocantes posse dei⟨tatem⟩ .... [*des.* 21 *litt.*] augmentum et ignorauerunt quia non pro⟨pter⟩ .... [*des.* 15 *litt.*] deitatis factum est uerbum caro, sed ut caro resur⟨gat, neque ut in⟩meliorem statum promoueatur, uerbum processit ex Maria, ⟨sed ut hum⟩anam progeniem redimat. quemadmodum ergo poterit ⟨cor⟩pus quod per uerbum redemptum est et uiuificatum, augmentum aliquod in deitatem dei uerbo facere? magis autem ipsi naturæ humanæ augmentum factum est ex uerbi communione et unitione; ex mortali enim factum est inmortale et cum esset animale, factum est spiritale et cum esset ex terra, factum est cæleste et penetrauit portas cælorum. et accipiens ex Maria corpus dei uerbum, trinitas est, non admittens augmentum neque diminutionem, sed semper perfecta est ⟨et⟩ in trinitate una deitas recognoscitur et sic in ecclesia unus deus prædicatur uerbi pater.

10 Ex hoc igitur taceant ultra qui dudum dixerunt eum qui ex Maria processit, non esse Christum et dominum. si enim non erat deus in corpore, quemadmodum statim procedens de Maria et puer propter corpus uocatus est Emmanuel, quod inter- **Mt. 1, 23** pretatum ⟨est⟩ nobiscum deus? quemammodum autem et Paulus, si non uerbum erat in carne, Romanis scribebat ex quibus Christus secundum carnem, **Rom. 9, 5** qui est super omnia deus benedictus in sæcula amen? igitur confiteantur hi qui primitus negauerunt eum qui crucifixus est, esse Christum, ** credentes omnibus diuinis scripturis, maxime autem Thomæ, qui postquam uidit in eum uestigia clauorum, exclamauit dominus meus et deus meus. deus enim et ⟨dominus⟩ **Ioh. 20, 28**

Q [= *aetwx*], *V*

3 uerbum *t* 4 ipso *w* 6 asumente *aewx* 8 sic *scripsi secundum Γ* sicut *QV* 12 et *om. V* 15 se *om. t* adquiescendum *V*

B

16 stultentia *B* 16—22 *uncis inclusa suppleui in locis deletis* 18 erantur *B* 21 promouatur *B* 23 deitate *B* uerbum *B* 25 mortale *B* 28 et *addidi* 30 taceunt *B* mari *B* 32 de maria uocatus est et puer — corpus *B* 33 est *addidi* quem ammodo *B* 36 est] es *B* *lacunam statui, cf. Γ et Q* 37 thomeæ *B* 38 d̄s *B* dominus *addidi*

Q qui posteaquam uidit in ipso clauorum uestigia, exclamauit dominus meus et deus Ioh. 20, 28 meus. cum enim deus et dominus gloriæ esset, filius erat ⟨in⟩ inglorie adfixo et Ioh. 19, 34 exhonorato corpore; corpus uero patiebatur, dum percuteretur in ligno, et fluebat de eius latere sanguis et aqua. templum enim uerbi erat plenum deitatis. propterea igitur sol uidens creatorem suum in iniuriato corpore tolerantem, radios suos subtraxit et obscurauit terram. ipsum autem corpus habens naturam mortalem, ultra suam naturam resurrexit propter habitans in se uerbum et desiit quidem de naturali corruptione, induens autem quod supra hominem est uerbum, indumentum factum uerbi, factum est incorruptum.

11 De eo autem quod falluntur et dicunt quod sicut in unumquemque prophetarum factum est, ita et in unum aliquem hominem ex Maria uenit uerbum, superfluum est disputare; manifesta est enim dementia eorum et indubitata reprehensio. si enim ita uenit, quare hic ex uirgine, non similiter ex uiro et muliere? sic enim unusquisque sanctorum natus est. aut quare ita ueniente uerbo, non uniuscuiusque mors dicitur pro nobis facta, sed istius sola? cur autem per unumquemque prophetarum adueniente uerbo, dicitur de hoc solo qui ex Maria natus est, semel in fine sæculorum adueniente? aut quare ueniente eo sicut uenit in prioribus sanctis, alii quidem omnes mortui nondum resurrexerunt, qui autem ex Maria,

B gloriæ existens, filius erat in inglorio et exhonorato et clauis confixo corpore; corpus Ioh. 19, 34 autem patiebatur lancea percussum in cruce ⟨et⟩ effluebat ex eius latere sanguis et aqua. templum autem uerbi cum esset, corpus erat plenum deitate. propter hoc quidem sol uidens suum opificem in corpore sustinentem contumeliam, radios suos retinebat et tenebræ fiebant super uniuersam terram. corpus autem ipsum naturam habens mortalem, ultra suam naturam surrexit ex morte propter uerbum quod erat in eum, et destitit quidem a corruptela naturali, indutum est autem præcellentem humanæ naturæ rationem factumque est incorruptum.

11 Nam quia adducuntur in fantasmate quidam ut dicant ⟨quod⟩ sicut super unum prophetarum factum est uerbum, sic et super hominem qui ex Maria natus est, uenit uerbum, superfluum est id examinare, maxime cum ratio ipsa euidenter eorum arguat stultitiam. si enim sic uenit .... [*des.* 31 *litt.*] ⟨muli⟩ere, sicut unusquisque ..... [*des.* 24 *litt.*] ⟨uenien⟩te uerbo, non singulorum mo⟨rs⟩ .... [*des.* 21 *litt.*] sed huius solius? quare autem .... [*des.* 21 *litt.*] de hoc solo dicitur qui ex Maria est .... [*des.* 18 *litt.*] aduenit? aut quare sic ueniente uerbo sicut ...... [*des.* 7 *litt.*] ante fuerant sanctis, de hoc solo qui ex Maria Ioh. 1, 14 ⟨natus est, dicitur⟩ quia uerbum caro factum est, et alii quidem omnes mortui ⟨nondum re⟩surrexerunt, is autem qui ex Maria, solus post triduum resurrexit? aut quare ad similitudinem aliorum ueniente uerbo, dicitur solus qui ex Maria est, Emma- Mt. 1, 23 nuhel et natum ex ea est corpus plenum deitate? Emmanuhel enim interpretatur nobiscum deus. aut quare, ⟨si⟩ sic uenit, manducante unoquoque sanctorum et

---

Q [= *aetwx*], *V*

1 ipsum *t* 2 in *addidi* 3 honorato *V* eis *ew*, *corr. w* 4 enim] δέ *Γ* diuinitatis *V* 5 in *om. V* 7 quidem de *Ballerini* qui de *aetw* quidem *xV* 10 quod *Quesnel* qui *Q* quo *V* sicut] siquid *w* 11 ex] et *e* 17 aut] ait *x* 18 quidam *w*

B

19 conficto *B* 20 et *addidi* 25 destitiat *B* corruptele *B* 27 quod *addidi* 30 argua et *B* 30—36 *uncis inclusa suppleui in locis deletis* 30/31 ... eres *B* 39 si *addidi*

Q solus tertia die resurrexit? aut cur similiter aliis ueniente uerbo, dicitur solus ex
Maria Emmanuhel, corpore pleno deitatis nato ex ipsa? Emmanuhel enim inter- Mt. 1, 23
pretatur nobiscum deus. aut quare, si ita uenit, manducante unoquoque propheta
et bibente et laborante et moriente non dicitur sicut ipse manducans bibens laborans
et moriens, sed de solo qui ex Maria est? quæ enim patiebatur hoc corpus,
hæc quasi ipso patiente dicta sunt, et cum de aliis omnibus dictum sit solum
»nati sunt et creati«, de eo qui ex Maria est, solum dictum est et uerbum caro Ioh. 1, 14
12 factum est. ex quibus ostenditur quia ad alios quidem omnes factum est
uerbum profetandi gratia, ex Maria autem ipsum uerbum in semet ipso carnem
adsumens processit homo. natura quidem et substantia uerbum erat dei, se-
cundum carnem autem ex semine Dauid et carne Mariæ factus est homo, Rom. 1, 3
sicut apostolus dixit. hunc pater demonstrabat in Iordane et in monte, dicens: Mt. 17, 5
hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacuit; hunc Arriani
quidem negauerunt, nos autem agnoscentes adoramus, non diuidentes filium et uerbum,
sed ipsum uerbum scientes esse filium, per quem uniuersa facta sunt et nos liberati sumus.
propter quod admirati sumus quomodo omnino in uobis de rebus manifestis facta contentio est; sed gratias deo quia quantum contristati sumus lectis gestis, tantum gratulati sumus in fine, quia cum concordia discesserunt et pacifici facti sunt et consenserunt in confessione piæ et rectæ fidei. propterea igitur et post multa ante tractata cogitaui hæc pauca scribere, æstimans ne forte ex taciturnitate pro lætitia tristitia nasceretur his qui causa concordiæ nobis lætitiam præstiterunt. deprecor itaque ante omnia tuam sanctitatem

B bibente et laborante et moriente, non dicitur quasi ipse manducans et bibens
et laborans et moriens, sed in solo eo qui ex Maria est? etenim quæ patiebatur in hoc corpus, quasi ipse pateretur, dictum est, et ⟨cum⟩ de aliis omnibus
dicitur quia ex partu matris nati sunt, in hoc solo qui ex Maria est, dictum
est et uerbum caro factum est. ex quibus ostenditur quoniam ad alios Ioh. 1, 14
omnes factum est uerbum gratiæ, ut prophetarent, [et] ex Maria autem ipsum uerbum carnem sibi accipiens processit homo, natura quidem et essentia uerbum manens
deus, secundum carnem autem ex semine Dauid et carne Mariæ factus homo, Rom. 1, 3
sicut dixit Paulus. hunc pater ostendebat in Iordane et in monte, dicens: hic filius
meus dilectus, in quo conplacui; hunc Arriani quidem negauerunt, nos autem Mt. 17, 5
cognoscentes adoramus, non separantes filium et uerbum, sed ipsum scientes esse filium per quem omnia facta sunt et nos redempti sumus. propter ⟨quod⟩ et mirati sumus quia omnino facta est inter uos contentio de tam euidentibus rebus; sed gratias egimus domino quia quantum contristati sumus decurrentes gesta, tanto magis lætati sumus in fine eorum. cum pace enim recesserunt et concordia super confessionem piam orthodoxæ ⟨fidei⟩ multaque me primitus tractantem hæc sola causa fecit scribere pauca hæc, reputantem ne quando ex meo silentio pro lætitia ** illis qui concordiæ

Q [= *aetwx*], *V*

2 emmanuel enim *V* enim emmanuhel *Q* 4 mandans *V* 6 hominibus *V* 9 ipso] ipsa *t* 11 maria *a* 12 dicit *V* 13 est *om. x* meum *t* complacui *V* 15 quem *om. e* 17 tantum] quantum *w* 18 pacifici [*in* pacati *corr. a*] facti *aewx* paci/acti *t* pacificati *V*

B

24 ipsi *B* cum *addidi* 25 solo] sc̃lo *B* 27 et *deleui* 30 ostendetur *B* 33 quod *addidi* 34 et uidentibus *B* egemus *B* 35 decurrante *B* 36 finem *B* 37 fidei *addidi* feci *B* 38 reputante *B* 39 *lacunam statui cf. Γ et Q*

Q et iterum audientes uniuersos, ut hæc bona mente suscipiant et si quid deest ad instructionem religionis, corrigant et me scire faciant; sin uero utpote ab ignaro sermone nec digne nec perfecte scriptum est, ueniam tribuant nostræ in loquendo infirmitati.
Saluta cunctos fratres nostros. te omnes qui nobiscum sunt, plurimum salutant.
CONTVLI.

B causa gaudium nobis ex hoc parauerunt. deprecor igitur ante omnes tuam reuerentiam et secundo eos qui audiunt, ut cum conscientia bona hæc suscipiant et si quidem aliquid ad pietatem deest, hæc emendare et nobis innotescere dignari; . . . . [*des.* 31 *litt.*] ⟨di⟩gne neque perfecte scrip⟨tum⟩ . . . . . . [*des.* 29 *litt.*] ⟨loque⟩lam infirmitati, quia ad ex . . . . [*des.* 29 *litt.*] ⟨et⟩iam ipsi infirmi esse uidemur.

EPISTVLA CYRILLI AD IOHANNEM ANTIOCHENVM

LIII 1 Laetentur cæli et exultet terra; solutus est enim medius paries sæpis et
Ps. 95, 11 cessauit illud quod adferebat tristitiam, et totius dissensionis sublata est uia, omnium
Eph. 2, 14 nostrum saluatoris Christi suis ecclesiis pacem præstantis, prouocante nos et hortante
ad hoc ipsum piissimorum et deoamantissimorum principum nostrorum, qui patrum suorum religionis æmuli existentes ueracem et inconcussam et rectam in suis animis conseruant fidem, egregiam autem faciunt sollicitudinem pro sanctis ecclesiis, ut inenarrabilem habeant sempiternam gloriam et suum imperium dignum omni laude conseruent, quibus et ipse omnium uirtutum dominus ditissima manu distribuit bona et præsentat optinere resistentes et donat uictoriam ueritati. nec enim mentitur dicens
1 Reg. 2, 30 uiuo ego, dicit dominus quoniam eos qui me glorificant, glorificabo.
2 Adueniente igitur nunc Alexandriam domino meo uenerabili fratre Paulo, laetitia repleti sumus et ualde necessario, utpote tali uiro mediatore et de his laboribus et causis quæ uires excedunt, animose uolenti disputare, ut diaboli uincat inuidiam et coniungat diuisa et quæ in medio fuerant inter hæc aspersa scandala auferat et coronet concordia et pace ecclesias quæ sunt et apud nos et apud uos constitutæ. quemadmodum enim diuisæ sunt, superfluum est dicere; oportere autem arbitror ea loqui et sentire quæ decent pacis tempora. gauisi sumus igitur occursu et notitia memorati religiosi uiri, qui fere non leuiter se laborare putauit, ut persuadeat nobis ecclesias oportere coniungere et adunare ad pacem et eorum qui aduersa nobis sentiunt, dissipare ridicula, obscurare

---

Q [= *aetwx*], *V*

3 infirmati *w* 4 te] et *t* 5 contuli *om. xV*

B

7 secundum *B* con *B* suscipiunt *B* 8 notiscere *B* dignare *B* 8—10 *uncis inclusa suppleui in locis deletis*

11 *Græce extat in V 127 S 89 A 114. altera uersio Latina extat in Collectione CT 72, unde desumptæ sunt uersiones et Collectionis Veronensis 29 et Gestorum Chalcedonensium*

Q [= *aetwx*], *V*

11 *in fine add.* de partu diuinæ genetricis uirginis et unigeniti filii dei humanitatis assumptione *a* 14 n̄re saluatore *V* Christi *om. V* *post* Christi *superscr.* gratia *x* prestante *V* prouocante — hortante] *uidetur legisse* κεκληκότος, *in Gestis Chalced. extat uaria lectio* κεκληκότες 15 *post* ipsum *superscr.* clementia *x* nostrorum gloria *V* 17/18 enarrabilem *a*, *corr. a* innarrabilem *eV* inennarrabilem tV^{corr} 20 præstat *tV* 22 fratri *w* 23 necessaria *w* 24 uolente *V* 27 sint *x* ea loqui] æloqui *aewx*, *corr. a* 28 dicent *Q*, *corr. a* 29 ut super suadeat *a*

autem et hebetare ad hoc diaboli malignitatis stimulum. inuenit autem nos ita paratos ad hoc, ut omnino nullum laborem sustineamus; meminimus enim saluatoris nostri
dicentis pacem meam do uobis, pacem meam relinquo uobis, docti etiam Ioh. 14, 27
sumus dicere in orationibus nostris domine deus noster, pacem da nobis; Ies. 26, 12
omnia enim reddidisti nobis. si quis igitur particeps fiat a deo pacis huius
3 tributæ, inops non erit omnis boni. quoniam ergo superflua et nullis ex causis ecclesiarum dissensio facta est, nunc maxime plenius docti sumus et cognouimus, domino meo uenerabili Paulo episcopo khartam nobis proferente inreprehensibilem habentem fidei confessionem et hanc ipsam khartam confectam esse adstruens et confirmans a tua sanctitate et a uenerabilibus illarum partium episcopis. quæ conscriptio ita continetur et ipsis uerbis apponetur hac epistula nostra

4 De partu autem diuinæ genetricis uirginis quemadmodum et sentiamus et dicamus de humanitatis adsumptione unigeniti filii dei, necessario, non partem aliquam addentes, sed plenissima satisfactione et ratione speciali a principio et de diuinis scripturis et traditione sanctorum patrum suscipientes et docti breuiter dicimus, nihil prorsus addentes sanctorum patrum conuentu et synodo Nicæni concilii expositæ et expressæ fidei. sicut enim prædiximus, ad omnem sufficit pietatis scientiam et uniuersæ hæreticæ et prauæ doctrinæ abdicationem. dicimus autem, non temere audentes de inconprehensibilibus, sed confessione propriæ infirmitatis excludentes eos qui oboriri uolunt in quibus ea cogitamus quæ sunt ultra hominem.

5 Confitemur igitur dominum nostrum Iesum Christum, filium dei unigenitum, deum perfectum et hominem perfectum ex anima et corpore rationabili, ante sæcula quidem de patre natum secundum deitatem, in nouissimis uero temporibus eundem ipsum propter nos et propter nostram salutem de Maria uirgine secundum humanitatem, consubstantiuum uel consubstantialem patri secundum deitatem, consubstantialem nobis secundum humanitatem. duarum enim naturarum unitio facta est, propter quod unum Christum, unum dominum confitemur. secundum hanc inconparabilis unitatis fidem confitemur sanctam et diuinam genetricem dei uirginem propter hoc quod dei uerbum incarnatum est et humanitatem sumpsisse et ex ipso conceptu adunasse sibi templum quod ex ipsa adsumpsit. euangelicas autem et apostolicas de domino nostro uoces nouimus ueras, aliquas quidem communes facientes tamquam in una persona, aliquas autem diuidentes tamquam ex duabus naturis, et illas quidem quæ deo conueniunt, secundum deitatem Christi, humiles uero secundum humanitatem ipsius tradentes.

6 His ergo cognitis sacris uocibus uestris et sic uos sentientes cum cognouissemus
(unus enim dominus, una fides, unum baptisma), glorificamus omnium do- Eph. 4, 5
minum saluatorem deum, inuicem congaudentes quoniam scripturis quæ a deo inspiratæ sunt, et traditioni sanctorum patrum conuenientem habent fidem quæ apud

---

Q [= *aetwx*], *V*

1 habitare *aetw*   adhuc *QV*   dyabolice *V*   3 meam [2] *om. V*   5 ergo *V*   7 domine *e*   8 uenerabili uiro *x*   9 astruit et confirmat *V*   10 a *om. V*   11 apponetur x^{corr} aponetur *aewx* asponetur *t* apponitur a^{corr} *V*   hac *scripsi* hæc *Q* huic *V*   ēple n̄re *V*   14 τοῦ τε τρόπου τῆς ἐνανθρωπήσεως *Γ*   necessario *V*   necessarii *Q*   16 de traditione *a*   20 eos cogitatus *V*   21 hominum *e*   23 rationale *t*   26 patris *t*   29 diuina *t*   29/30 hoc quod *Q* quod hoc *V*   32 ueras] τοὺς θεολόγους ἄνδρας *Γ*   33 in *om. a*   36 uos] ἑαυτοὺς *Γ*   38 a *om. a*   39 traditiones *t*

7 nos et apud uos sunt ecclesiæ. quoniam igitur interrogaui quosdam qui amant ex
more suo uituperare, uelut scabrones agrestes circumstrepere et molesta eructuare
contra me uerba, eo quod dixerim de cælo aduenisse et non de sancta uirgine sanctum
corpus Christi, oportere arbitratus sum pauca super hoc ad eos dicere. o stulti et
solum calumnias mouere scientes, quomodo ad hoc consilium deducti estis et tanta
stultitia ægrotastis? oportebat enim et ualde oportebat aperte uos intellegere quoniam
pæne omne nobis quod pro fide est luctamen aduenit adfirmantibus quoniam
sancta uirgo diuini partus est genetrix. sed si dixerimus de cælo et non ex ipsa sancta
natum esse corpus omnium nostrum saluatoris domini, quomodo eam dicemus gene-
tricem dei? quem enim omni modo peperit, nisi est uerum illud quod peperit secundum
8 carnem qui est Emmanuhel? derideantur ergo qui de me ista garrierunt. non
enim mentitur beatus Esaias propheta dicens ecce uirgo in utero concipiet et
Ies. 7, 14 pariet filium et uocabitis nomen eius Emmanuhel, quod interpretatur
Mt. 1, 23 nobiscum deus. uerum quoque testatur et sanctus Gabrihel, ad eandem beatam
Lc. 1, 30. 31 uirginem dicens noli timere, Maria; inuenisti enim gratiam apud deum,
ecce concipies in utero et paries filium et uocabis nomen eius Iesum;
ipse enim saluabit populum suum a peccatis eorum. quando autem
dicimus de cælo et de supernis dominum nostrum Iesum Christum, non tamquam de cælo
deposita sancta eius carne talia dicimus, sed sequimur magis mirabilem Paulum clamantem
1 Cor. 15, 47 aperte primus homo de terra terrenus, secundus homo de cælo cælestis,
Ioh. 3, 13 meminimus autem et ipso saluatore dicente nemo ascendit in cælum nisi qui
descendit de cælo, filius hominis. natus est enim secundum carnem, sicut
paulo ante prædixi, de sancta uirgine et quoniam qui de cælo et de superioribus aduenit
Phil. 2, 7 deus uerbum exinaniuit se ipsum formam serui accipiens, appellatus est
filius hominis, manens quod erat, hoc est deus (inmutabilis enim et inconuertibilis
secundum naturam est), tamquam unus iam intellectus cum própria carne de cælo dicitur
descendisse. appellatus est etiam et homo de cælo [perfectus], cum esset etiam in
deitate perfectus, idem ipse in eadem humanitate perfectus et tamquam in una persona
intellegendus. unus enim dominus Iesus Christus, etsi naturarum differentia non
9 ignoretur, de quibus inenarrabilem unitionem actam fuisse sentimus et dicimus. eos
autem qui dicunt quoniam temperamentum aut confusio aut consparsio facta est dei
uerbi ad carnem, dignetur tua sanctitas refrenare. forsitan enim esse quosdam non
ambigo qui hæc de me iactitent tamquam garriente aut dicente; ego autem in tantum
ab his longe sum, ut nihil tale sentiam, usque adeo ut insanire putem qui hoc de me
Iac. 1, 17 suspicati sunt quod omnino mutationis adumbratio accidere potest circa diuini uerbi
naturam. manet enim id quod semper est, et non mutatur nec umquam mutabitur
nec suscipiet mutationem. inpassibile enim ad hoc dei uerbum esse confitemur uni-
uersi, tametsi sapientissime ipse disponens mysterium uideo in propria carne passiones
1 Petr. 4, 1 quæ acciderunt. eadem et sapientissimus Petrus Christo inquit pro nobis passo

Q [= *aetwx*], *V*

1 interrogaui *Q* = ἐπυθόμην *Γ* intellexi *V* 2 et uelut x^{corr} scrabones *V* molesta eructuare *tV* moleste ructuare *aewx* 5 concilium *V* 6 estulticia egrotatis *V* 8 diuina *t* 9 eam x^{corr} *V* enim *Q* dicemus *t* dicimus *aewxV* 10 quem *Γ* quæ *QV* enim *om.* *V* esse *V* 11 qui de me] quidem *t* garrierunt *in* garriunt *corr.* *a* 12 mentitus est *V* 15 nolite *t* 19 clamante *V* 21 ipse *a* 27 perfectus *deleui* 30 ignoratur *V* inennarrabilem *tV* 31 confessio *aewx*, *corr.* *ax* 32 quosdam esse *V* 33 garriente aut dicente *scripsi* garrientes aut dicentes *QV*, *legit* πεφλυαρηκότος *pro* πεφρονηκότος 34 sentiamus quæ de eo *t* sentiamus *a*, *corr.* *a* sentiens *V* ut *om.* *V* insanos reputem x^{corr} 37 inpassibili *w* 38 uideo] ὁρῶ *pro* ὁρῶιτο 39 $\overline{\text{xpi}}$ *Q*, *corr.* *ax*

in carne et non natura inenarrabilis deitatis. ut enim ipse omnium saluator esse credatur, secundum dispositionem propriam in se, ut dixi, propriæ carnis reuocat passiones, quale est illud secundum prophetæ uocem prædictum tamquam ex ipso intellegendum dorsum meum dedi ad flagella et maxillas meas ad uerbera, Ies. 50, 6
faciem autem meam non auerti a confusionibus sputorum. quoniam autem sanctorum patrum doctrinis obtemperantes ubique, maxime autem beati et per omnia laudabilis patris nostri Athanasii præcepto, omnino de his aliquid foras eicere recusantes, discat quidem tua sanctitas et nullus alius societur. posuissem autem etiam illorum plura uerba quibus meis dictis fidem adhiberem, si non prolixitatem scriptorum reuererer, ne ex hoc ipso fieret horribile. nullo autem modo patimur a quibusdam concuti definitam fidem siue fidei symbolum a sanctis patribus nostris qui apud Nicæam conuenerunt illis temporibus, nec permittitur aut nobis aut aliis mutare aliquod uerbum ex his quæ ibidem continentur, aut unam syllabam inmutare, memores eius dicentis ne transferas terminos æternos quos posuerunt patres tui. Prou. 22, 28
non enim erant ipsi loquentes, sed spiritus deí et patris, qui procedit quidem ex ipso,
10 non est autem alienum a filio secundum essentiæ rationem. et ad hoc nos eorum sanctorum qui mysteria tradiderunt, dicta confirmant. in Actibus enim apostolorum scriptum est: uenientes autem circa Mœsiam temptabant in Bithyniam Act. 16, 7
ire, et non eos permisit spiritus Iesu. scribit etiam et uenerabilis Paulus: qui autem in carne sunt, deo placere non possunt; uos autem non estis Rom. 8, 8. 9
in carne, sed in spiritu, si tamen spiritus dei habitat in uobis. si quis autem spiritum Christi non habet, hic non est eius. quando autem quidam qui consueti sunt quæ recta sunt, peruertere, meas uoces deuiare et abstrahere æstimant ad id quod eis uidetur, non miretur hoc sanctitas tua, sciens quoniam qui sunt ab omni hæresi, ex diuinis scripturis erroris sui colligunt causas et ea quæ per spiritum sanctum recte dicta sunt, malignitatibus mentis suæ corrumpentes propriis capitibus suis ignis inextinguibilis exhauriunt flammam.

Et quoniam cognouimus et ad beatum Epictitum epistulam per omnia laudabilis patris nostris Athanasii rectam fidem habentem quod inmutantes eam ediderint, et hinc quasi lædi plurimos, propter hoc necessarium et utile intelleximus et fratribus nostris de exemplaribus antiquis edere quæ apud nos sunt bene explanata, et similia tuæ uenerabilitati dirigere. EXPLICIT

INCIPIT FORMVLA LIBELLI FIDEI

Ego ille hac scriptura etc. *edita est in t. IIII 2 p. 98, 4—25*

CYRILLVS NESTORIO

LXVI **1** Comperi quosdam existimationi meæ detrahentes apud reuerentiam tuam multa garrire et id crebro frequenterque agere et maxime tunc cum uirorum inlustrium atque

---

Græce extat in V 4 = S II A 12 [ep. 4]. præter hanc, qua Leo in ep. 165 usus est, Latinæ uersiones habentur Marii Mercatoris in Collectione Palatina 26 et in Collectione CT 6, unde deriuata est uersio Collectionis Veronensis et gestorum Concilii quinti

Q [= *aetwx*], *V*

1 in ea narrabilis *w* 3 quales *t* uocæ *a* ex] et *a* 6 obtemperantes] ἑπόμενοι *pro* ἑπόμεθα 8 recusantis *awxV* societur] ἐνδυαζέτω 9 etiam *om. V* adhibere *t* prolixatatem *ae* 12 illius *V* 13/14 unam — tui] transferendo terminos eternos unam sillabam — transferas terminos — patres tui *V* 15 quidem] enim *V* 16 alienus *V* 23 meas *x*corr *V* qui meas *Q* 25 errori suo *V* 28 et[2] *om. V* 29 ediderunt *aV*, *corr. a* 32 uenerabilitate *et* 35 Epla cyrilli ad nestorium *V* 36 extimationi *V* 37 crebo *a* cum *superscr. tx*

prudentium præsto esse plurimos uident, et fortasse opinantes tuas aures delectari,
non adeo ex uoluntate tales aduersum nos uoces emittunt, homines nulla quidem in re
a me prorsus offensi nec læsi, sed modeste a nobis clementerque conuicti, unus quia
cæcis uim egentibusque faciebat, alter quia supra matrem suam erexit gladium, alius
quia cum ancilla aurum rapuit alienum et hac semper existimatione uixit, quam nullus
inimicissimo suo optat euenire. ceterum talium hominum nullam omnino habeo
curam, ne uidear supra dominum aut magistrum uel supra patres nostros mensuram
meæ mediocritatis extendere; neque enim fieri potest ut aliquis maledicorum uirus et
molestiam uitare possit, quamuis rectissime uiuat. sed illi maledictionis et amaritu-
Rom. 3, 14 2 dinis os plenum habentes rationem iudici omnium reddituri sunt; ego autem me con-
uerto ad id quod me maxime decet, et te nunc quoque admonebo quasi fratrem in domino
ut doctrinam uerbi et sensum fidei caute et cum omni obseruatione facias semper ad
Mt. 18, 6 populos, sciens plane quod si quis ex his qui in Christum credunt, unum dumtaxat
scandalizauerit, indignationi subiacebit ingenti. sin uero non unus sit, sed multitudo
decepta, tunc omni arte nobis utendum est ut circumcidamus scandala et illis qui quærunt
ueritatem, sanam rectamque fidei dirigere rationem. id autem facile fiet, si patrum
recensentes scripta sanctorum, eos plurimi faciamus et nosmet ipsos consulentes si in
2 Cor. 13, 5 fide consistimus, secundum quod scriptum est, tum demum rectis illorum atque in-
reprehensibilibus institutis sensus nostros animosque formemus.
3 AIT IGITVR SANCTA ET MAGNA SYNODVS ipsum qui est ex deo patre naturaliter
natus, filium unigenitum, deum uerum de deo uero, lumen de lumine, per quem et cum
quo omnia fecerit pater, hunc descendisse, incarnatum esse et hominem factum, passum
esse, surrexisse tertia die et ascendisse rursus in cælos. hæc nos sequi uerba debemus;
his nos conuenit obtemperare dogmatibus, considerantes quid sit incarnatum esse et
hominem factum dei uerbum. non enim dicimus quod dei natura conuersa uel in-
mutata facta sit caro nec quod in totum hominem, qui est ex anima et corpore, trans-
formata sit, sed illud magis quod carnem animatam anima rationabili sibi copulauerit
uerbum substantialiter, ineffabiliter et inreprehensibiliter factus sit homo et nuncupatus
sit etiam filius hominis, non nuda tantummodo uoluntate, sed nec adsumptione sola
personæ, sed quod diuersæ quidem naturæ in unum conuenerint, unus tamen ex ambabus
Christus et filius, non euacuata aut sublata diuersitate naturarum per coniunctionem,
sed quia simul nobis effecerunt unum dominum et Christum et filium, id est diuinitas
4 et humanitas, per arcanam illam ineffabilemque copulationem ad unitatem. itaque
is qui ante sæcula omnia est natus ex patre, etiam ex muliere carnaliter dicitur pro-
creatus, non quia diuina ipsius natura de sacra uirgine sumpsit exordium nec quod

20 *Hinc inde epistula recepta est in Collectiones canonum Hispanam et inde in Hadrianam, addita inscriptione*: INCIP̄ ALIA AD EVNDEM NESTORIVM DE HERETICIS [ARRIANIS δ] EPLA αγδε INCIPIT EIVSDEM ALIA AD NESTORIVM DECRETALIS EPISTOLA β INCIPIT ALIA AD EVNDEM NESTORIVM *W*

Q [= *aetwx*], *V*

1 delectare *V* 4 agentibusque *Q*, *corr. a* egentibus quoque *V* 6 optate uenirene *e* 8 me *ae* 9 uitæ *aetw*, *corr. a* 11 admoneo *V* 12 uerbum *V* 15 cœpta *x* 16 et si *V* 17 eos plurimi *in* ea prima *corr. a* ea primi *V* 18 est *om. w* tu *etw* tunc *V* 18/19 inrepræhensibilis *w* 19 sensis *in* sensus *corr. a* animoque *Q*, *corr. awx*

Q [= *aetwx*], *V*, *H* [= αβγδε], *H** [= αγδε], *W*

20 de incarnatione domini pulchra *a*[mg] *t*[mg]

20 ait — synodus *om. W*δ 21 uerum *om. WH** uero *om. aewx*, *erasit t*, *corr. x* 22 fecerit *ex* fecerat *corr. a* facerit *e* 23 resurrexisse *V·W*βγδ et *om. VWH* rursus *in* iterum *corr. a* rursum *V*α 26/27 caro — sit *om. WH** 27 illud *om. WH** animæ *t* rationali *V* 28 *postulatur* incomprehensibiliter 30 conuenerunt *V* ambobus *a*[corr] *WH** 31 coniunctiones *WH* 32 effecerint *x* dm̄ *WH* 33 unitatem] humanitatem *WH** 34 dicitur *om. WH**

propter se ipsam opus habuit secundo nasci post illam natiuitatem quam habebat ex
patre (est enim ineptum et stultum hoc dicere quod is qui ante omnia sæcula est
consempiternus patri, secundæ generationis eguerit, ut esse inciperet); sed quia propter
nos et propter nostram salutem naturam sibi copulauit humanam et processit ex muliere,
idcirco dicitur natus esse carnaliter. neque enim primum natus est homo communis
de sancta uirgine et tunc demum inhabitauit in eo uerbum, sed in ipsa uulua uteroque
uirginali se cum carne coniunxit et sustinuit generationem carnalem, carnis suæ nati-
5 uitatem suam faciens. sic illum dicimus et passum esse et resurrexisse, non quia
deus uerbum in sua natura passus sit aut plagas aut clauorum transfixiones aut alia
uulnera (deus namque incorporalis extra passionem est), sed quia corpus illud quod
ipsius proprium factum est, passum est, ideo hæc omnia pro nobis ipse dicitur passus;
inerat enim in eo corpore quod patiebatur, deus qui pati non poterat. simili modo
et mortem ipsius intellegimus. inmortale enim et incorruptibile est naturaliter et
uita et uiuificans dei uerbum, sed quia corpus ipsius proprium gratia dei iuxta Pauli Hebr. 2, 9
uocem pro omnibus mortem gustauit, idcirco ipse dicitur mortem passus esse pro nobis,
non quod ipse mortem esset expertus quantum ad ipsius naturam pertinet (insania est
enim hoc uel sentire uel dicere), sed quod, ut supra diximus, uera caro ipsius mortem
gustauit. ita et resurgente carne, ipsius rursus resurrectionem dicimus, non quia
in corruptionem ceciderat, absit, sed quia eius resurrexit corpus.

6 Ita Christum unum et dominum confitemur, non tamquam hominem cum uerbo
coadorantes, ne diuisionis quædam species inducatur, sed unum iam et eundem adorantes,
quia non est alienum a uerbo corpus suum, cum quo ipsi etiam adsidet patri. nec hoc
ita dicimus quasi duobus filiis adsidentibus, sed uno cum carne per unitatem, quia si
talem copulationem factam per substantiam aut quasi inpassibilem aut quasi parum
decoram noluerimus accipere, in id incidimus ut duos filios esse dicamus. necesse
est enim discernere et dicere hominem separatim fuisse sola filii appellatione honoratum
et rursus uerbum quod est ex deo et nomine et ueritate filius dei; sed discernere in duos
7 filios non debemus unum dominum Iesum Christum. neque enim id adiuuat rectam
fidei rationem, licet nonnulli copulationem nescio quam perhibeant personarum. non
dixit enim scriptura uerbum dei personam sibi hominis adsumpsisse, sed carnem factum Ioh. 1, 14
esse, id autem est ostendere dei uerbum similiter ac nos participatum habuisse Hebr. 2, 14
carnis et sanguinis et corpus nostrum proprie suum fecisse et hominem ex muliere pro-
cessisse, non abiecta nec deposita deitate aut generatione illa quam habebat ex patre,
sed mansisse etiam in adsumptione carnis deum, quod erat. hoc ubique rectæ fidei
ratio protestatur; in tali sensu sanctos patres fuisse comperimus; ideo illi non dubitarunt
sanctam uirginem dicere theotocon, non quod uerbi natura deitasque in sancta uirgine

---

Q [= *aetwx*], *VW*, *H* [= αβγδε], *H** [= αγδε] *W*

1 ipsum *x*γ habeat *V* 2 omnia *om. V* 4 nos et propter *om. WH* 5 primo *x* 6 inhabitabit *w*αδ, *corr.* δ 7 carnem *V*γ 9 plagis *w* clauos *WH** 11 passum est *om. WH** 14 deus *WH** 15 gustabit *w* 16 sit *V* diuinam naturam *V* 16/17 enim est *WH* 17 supra *om. WH** 18 gustabit *w* 19 quod absit *V* quod *superscr. x* surrexit *WH* 20 unum deum et *V* 21 coadorantes *x*[corr] *WH** adorantes *QV*β nec *t* 22 ipse *VH* adsit et *W*αδ 23 quia si] quasi *W*αβδ, *corr.* δ 24 *postulatur* inpossibilem 25 incedimus *ae*δ, *corr. a*δ 25/26 necesse est *x*[corr] *WH* nec *QV* 26 et] est et *V* honoratam *w* 27 rursum *x* uerbum] uerum *W*βδ nomine *QV* homine *WH* filium *V*γ 28 xpm ihm *x* iuuat *W*αβδ 30 dei *om. V* 31 ac] ad *V* participium *V*γ 32 nostrum *x*[corr] *VWH* dnm *Q* proprium fecisse suum *x* 33 aut] ut *W*γδ, *corr.* δ, et α generationem illam *Q*γ, *corr. x* 34 quo *W*αδ, *corr.* δ rectæ *x*[corr] *VWH* recta *Q* 36 theotocon *in* theotecon *corr. a* quia *WH*

sumpsit exordium, sed quod ex ea natum sit sacrum illud corpus animatum anima rationabili, cui substantialiter adunatum dei uerbum carnaliter natum esse dicitur. hæc igitur præ caritate in Christo scribo, quærens tamquam fratrem et contestans coram Christo et electis angelis ut hæc nobiscum et sentias simul et doceas, ut ecclesiarum pax salua seruetur et concordiæ caritatisque uinculum indissolubile maneat sacerdotibus dei.

Q [= *aetwx*], *VW*, *H* [= αβγδε], *H** [= αγδε]

2 rationali *V* cuius *aex*, *corr.* *ax* esse natum *WH** 3 scribo tibi *V*γ scripto *W*αδε scripta β *post* quærens *add.* te *x* frater *V*α 4 $\overline{\text{xpo}}$ *QV* deo *WH* simul *om.* *V*αγ et 3] ut *w* 5 salua *om.* *x* concordia *x*αδε 6 dei *om.* *WH* *in fine add.* contuli *aetw*

COLLECTIO WINTERIANA

W = Synodicæ constitutiones cum generales tum prouinciales, uarijs de rebus, quæ Concilium Christianum attinent, Cyrillo Alexandrino, Theodorito etc. autoribus. Basileæ

in fine: In inclyta Rauracorum Basilea per Robertum Vuinter. Anno à Nato Christo MDXLII Mense Augusti.

Expositio symboli Nicaeni

1 Dilectis et amantissimis Anastasio Alexandro Martiniano Iohanni Paregorio pres-
byteris et Maximino diacono ceterisque orthodoxæ fidei patribus monachis uobiscum-
que monasticam uitam agentibus ac in fide dei solidatis Cyrillus in domino salutem.
Iohanne Theophilo interprete. Caritatem uestram eruditionis simul ac uirtutis
amantem nunc quoque haud mediocriter commendare possum atque adeo omni encomio
dignam esse dico. etenim diuinas doctrinas desiderare et ut sacrorum dogmatum
rectitudinem assequamini, omnem operam impendere quo pacto quis non ualde ad-
miraretur? hoc enim opus uitam sine termino ac beatam conciliat neque irremu- 9
neratum erit tale studium; dicit enim alicubi ad cælestem patrem et deum dominus 2
noster Iesus Christus: hæc autem est æterna uita ut cognoscant te solum Ioh. 17, 3
2 uerum deum et quem misisti Iesum Christum. recta sane et irreprehen-
sibilis fides quam fulgor ex bonis operibus comitatur, omni bono nos implet et decoram
nactos gloriam ostendit; at operum fulgor, si expers uideatur esse rectorum dogmatum
inculpatæque fidei, humanæ amimæ nullo modo mea sententia utilis fuerit. nam
sicut fides absque operibus mortua est, ita si uertas et dicas opera absque fide Iac. 2, 60
mortua, uerum esse fatemur. igitur simul fulgeat cum honestæ uitæ gloria etiam
immaculatæ fidei candor; integri enim ita erimus ac perfecti iuxta sapientissimi Mose
legem. perfectus enim inquit, eris coram domino deo tuo. at qui con- Deut. 18, 13
tempserint rectam habere fidem discereque noluerint, quamuis honesta uita sese
ornent, comparantur nimirum uiris ingenua quidem faciei forma, oculis uero distortis 3
et hinc inde errantibus atque adeo competit in eos quod a domino per Hieremiæ uocem
ad Hierusalem Iudæorum matrem dictum est: ecce non sunt oculi tui neque Ier. 22, 17
3 cor tuum rectum. oportet igitur ut ante alia sanam in uobis mentem possideatis 24
et sanctæ scripturæ memores sitis alloquentis et dicentis: oculi tui recte uiderint. Prou. 4, 24
uisus autem rectus internorum et absconditorum oculorum est posse sermones qua-
lescumque de deo fiant, pro suo uirili uidere limpide et exacte. uidemus enim in spe- 1 Cor. 13, 12.9
culo et ænigmate et cognoscimus ex parte, quippe reuelans tenebrarum profunda lumen
ueritatis infundit his qui ipsius cognitionem rectam capere uolunt. operæ pretium 29
autem ut coram deo procumbentes dicamus: illustra oculos meos, ne umquam Ps. 12, 4
obdormiam in morte. quando quidem a sacrorum dogmatum rectitudine ex- 4
cidero, nihil aliud fuerit quam manifeste in morte obdormire, a qua rectitudine
excidimus, quando scripturas diuinitus inspiratas non sequimur, sed uel minime laudatis
opinionibus uel exhortationibus circa fidem non recte incedentium capti, inclinationem
4 mentis eorum tollimus et nostras imprimis animas incommodamus. eundum igitur

---

1 *Græce extat in V 135 A 4* [*ep. 55*]

3 Maximino *W uaria lectio in Γ* Μαξίμωι *Γ* 12 Christus *W* 13 uos *W* 20 uoluerunt *W* 21 comparatur *W* 24 ante *WΓ* inter *W in mg.* 25 uiderunt *W* 34 exhortationibus] πρόσκλησιν *uaria lectio in Γ pro* πρόσκλισιν 35 tollimus] *cf. uariam lectionem in Γ* ἀποπέμποντες *pro* ἀπονέμοντες eundem, *in mg.* alias πειστέον *W in Γ uaria lectio* ἰτέον *extat pro* πειστέον

rectam fidem parare sibi studentibus ad id quod sacris prædicationibus uidetur, quæ
Lc. 1, 2 et per spiritum sanctum tradiderunt nobis qui ab initio spectatores et mi-
nistri fuere uerbi, quorum uestigia sequi studuere etiam celeberrimi patres nostri
qui uenerabile et uniuersale fidei decreuerunt symbolum in Nicæa olim congregati.
Mt. 18, 20 quibus sane et ipse Christus assedit, qui dixit: ubi fuerint duo uel tres in no-
mine meo congregati, illic sum in medio eorum. nam quod præsederit
inuisibiliter sanctæ et magnæ illi synodo, quomodo ambigeretur? basis etenim 5
quædam et fundamentum immotum et inconcussum per uniuersum orbem iactum
est sinceræ irreprehensibilisque fidei confessio; ad hæc quo pacto abfuisset Christus,
1 Cor. 3, 11 quando quidem ipse est iuxta sapientissimi Pauli uocem fundamentum? funda-
mentum enim aliud nemo ponere poterit præter id quod positum est,
quod est Iesus Christus. eapropter expositam ab illis et determinatam fidem
seruarunt inculpate etiam hi qui secuti sunt eos sancti patres populorumque pastores
et ecclesiarum luminaria ac opportuni sacrorum doctores. nihil autem omnino
prætermissum uel contemptum ex his quæ utilia et necessaria, uiderit quis in patrum
confessionibus, hoc est expositionibus quas de recta et inadulterata fide fecerunt ad
deprehendendum et subuertendum uniuersas hæreses ac impias blasphemias et ad soli-
2 Petr. 1, 19 dandum ac confirmandum eos qui in fide recte incedunt et quibus fulgidus illuxit lucifer 6
diesque, ut scripturæ dicunt, infulsit sanctique spiritus gratia ueritatis lumen immisit.
5 Quoniam autem uestra pietas scripsit quod nonnulli pro sua libidine torqueant
uerborum symboli uirtutem uel non intellegentes recte uel etiam quorundam scriptis
dediti in sensum reprobum elati et quod etiam ego debeam super illis sermonem uobis
parare manifesteque expositionis uirtutem interpretari, censui ea quæ nunc animo oc-
currunt, cursim dicenda. sequentes autem modis omnibus sanctorum patrum con-
fessionem et opinionem, recte et citra ullam deflexionem quæ ab illis dicta sunt, ex-
aminabimus. porro nunc et sancta synodus Ephesina ista quæ iuxta uoluntatem
dei congregata, aduersus Nestorii peruersam opinionem sententiam tulit et sanctam
et diligentem simulque pari sententia condemnauit aliorum uaniloquentiam, quotquot 7
uel post illum uel ante illum fuere qui eadem cum illo saperent dicereque uel componere
auderent. etenim consentaneum erat, condemnato semel ob tam profanam uani-
loquentiam uiro, ut non unus dumtaxat feriretur, sed, ut sic dicam, uniuersa illorum
hæresis atque calumnia quam contra [sua] pia ecclesiæ dogmata fingentes duos intro-
ducunt filios et impartibilem diuidunt cælumque ac terram anthropolatriæ, hoc est
hominis cultus sugillant. unicum enim dominum Iesum Christum et superiorum
6 spirituum sancta multitudo nobiscum adorat. ultra ne ignoretur a quibusdam uis
symboli, quod in omnibus ecclesiis dei auctoritatem obtinet et prædicatum est, sanc-
torum patrum sententias, hoc est expositiones in commentarios illic factos referri iussit,
ut scirent hi qui eos legunt, quomodo sanctorum patrum expositionem, hoc est sin- 8
cerum rectæ fidei symbolum intellegi conueniat. opinor autem et uestræ caritati
eum libellum obuenisse, quem de hisce rebus conscripsimus. illum et nunc tractabo
et ubi iuxta uerba sua symbolum proposuero, singula quæ in eo traduntur, manifeste,
1 Petr. 3, 15 uti decet, interpretabor. scio enim Petrum maxime uenerabilem scripsisse: pa-
rati sitis semper omnibus qui petunt, ad reddendam eius quæ in uobis
est, fidei rationem.
7 Credimus in unum deum patrem omnipotentem, omnium uisibilium et inuisibilium

---

13 inculpate *scripsi secundum Γ* inculpati *W* 17 uniuersos *W* 32 sua *deleui* 35 uobiscum *W* 37 iussit] ἐνέταξε *uaria lectio in Γ pro* ἐνέταξα 39 fidei] ἐλπίδος *Γ*

factorem. et in unum dominum Iesum Christum, filium dei, genitum ex deo patre
unigenitum, hoc est ex substantia eius; deum de deo, lumen de lumine, deum uerum
de deo uero, genitum, non factum; consubstantialem patri; per quem omnia facta sunt,
tam ea quæ in cælo quam quæ in terra; qui propter nos homines et propter nostram 9
salutem descendit et incarnatus est homoque fætus est, passus est et resurrexit tertia
die, ascendit in cælos et uenturus est ad iudicandum uiuos et mortuos. et in unum
spiritum sanctum.

Eos autem qui dicunt »erat aliquando quando non erat« et »antequam nasceretur,
non erat« et quod ex nihilo factus sit uel ex alia subsistentia uel essentia dicunt esse
uel conuertibilem uel commutabilem filium dei, hos anathematizat catholica et aposto-
lica ecclesia.

8 Credendum dicentes in unum deum, funditus quodam modo gentilium opiniones
amouent, qui cum crederent esse sapientes, infatuati sunt et mutauerunt Rom. 1, 22. 23
gloriam incorruptibilis dei in similitudinem imaginis corruptibilis
hominis et uolatilium quadrupedumque ac reptilium, coluerunt autem Rom. 1, 25
et creaturam super creatorem elementisque huius mundi seruierunt, multos et 10
innumerabiles esse deos suspicantes. igitur ad subuertendum errorem qui multos
deos tradit, unum deum nominantes, sacras scripturas omnibus modis imitantur et
ueritatis honestatem uniuersis qui in toto mundo sunt, indicant. hæc et sapientissimus
Mose statuens, manifeste dicit: audi, Israel, dominus deus tuus dominus unus Deut. 6, 4
est. et idem qui omnium natiuitatis auctor ac dominus, alio loco inquit: non sint Exod. 20, 3
tibi dii alii præter me; præterea et per uocem sanctorum prophetarum: ego deus Ies. 44, 6
primus et deus posthac et non est extra me. insuper celeberrimi patres
optime fidei fundamentum iacientes sentiendum et asserendum quod unus et solus
sit et natura uereque deus, dixerunt credendum in unum deum.

9 Eundem et agnominauerunt patrem omnipotentem, ut cum patre simul et filii 11
manifestaretur illatio, per quem est pater, qui simul subsistit semperque coexistit.
neque enim per tempus factus est pater, sed erat quod est, semper, pater existens super
omne quod factum, et in summis dignitatibus. nam imperare et dominari omnibus
10 splendidam adeoque incorruptibilem ei dat gloriam. ab ipso autem condita esse
dicunt omnia quæ in cælis et quæ in terris, ut et hinc nullam ei cum ulla creatura cogna-
tionem esse cognoscatur; incomparabile enim discrimen est factoris et facturæ, ingeniti
et geniti, naturæ subditæ ac seruilis et dominii dignitatibus sublimatæ, quæ deo dignam
et ornatissimam gloriam sortita est.

11 Porro meminerunt et filii, ne uideantur nomen commune ipsi attribuere id quod
forte et nobis quoque accommodaretur (uocati enim sumus et nos filii dei), et sic sol- 12
lertissime adiciunt ea per quæ uidere licet dignitatem naturalis gloriæ, quæ in ipso est
supra omnem creaturam. genitum enim et non factum esse dicunt, sane per hoc
quod non est factus, intellegentes eum creaturis non esse coordinatum substantiabiliter,
affirmantes autem ipsum esse genitum ex substantia dei et patris sine tempore et in-
comprehensibiliter; erat enim uerbum in principio. posthac et partus ueritatem Ioh. 1, 1
(humano autem more et hoc dictum sit) designantes admodum conuenienti sermone,
deum dixerunt ⟨de⟩ deo natum filium. hic enim omnino uera natiuitas, illic autem
omnino intellegendum et dicendum genitum ab eius qui genuit, substantia non esse
alienum, sed eius proprium, quia et ex ipsa iuxta rationem illa dignam et assimilem.

21 γενεσιουργός *in mg. W* 24 optimæ *W* 26 *ante* eundem *habet* PATREM OMNIPOTENTEM *W*
30 incorruptibilem] ἀπαράβλητον *Γ* 31 huic *W* 39 intellegentes *scripsi secundum Γ* intelligunt *W*
coadunatum *in mg. W* 41 ueritatem *scripsi secundum Γ* ueritas *W* 43 de *addidi* 45 propriam *W*

incorporeum enim non ut corpus nascetur, sed magis sicut lumen ex lumine, sicut in ful-
gurante lumine quod ex radiis fit lumen intellegitur, et ex illo secundum ineffabilem et 13
indicibilem processionem, et in ipso secundum unionem et identitatem naturalem.
sic enim esse dicimus in patre quidem filium, in filio autem patrem; nam filius in propria
natura et gloria patrem suum describit. proinde aperte dicit ad unum sanctorum
Ioh. 14, 10. 9 discipulorum (Philippus is erat): non credis quod ego in patre et pater in
Ioh. 10, 30 me est? qui uidet me, uidet patrem; ego et pater unum sumus. igitur
consubstantialis est filius patri. proinde hac ratione deus uerus ex deo uero natus
esse creditur. et natiuitatis quidem nomen etiam in creaturis positum inueniemus
Ies. 1, 2 iuxta id quod de natis ex sanguine Israel a deo dictum est filios genui et exal-
taui; porro appellationem hanc per gratiam illis factam esse lucrum erat, at de na-
turali filio nihil tale per abusum uerbi dictum est, sed omnia uere, et propter hoc solus 14
Ioh. 14, 6 ex omnibus dicit: ego sum ueritas. itaque certas ac securas reddunt animas
nostras, patrem et filium ubique ac natiuitatem nominantes et deum uerum ex deo
uero lumenque ex lumine effulsisse dicentes, ut natiuitas simplex quiddam ac in-
corporeum sonet et existens ex illo et in illo et alius in propria persona intellegatur.
pater enim est pater et non filius, et filius natus et non pater, et in identitate naturæ
proprium utrumque esse quod est.

12 Ceterum omnium factorem tam uisibilium quam inuisibilium affirmantes patrem,
per filium omnia facta esse dicentes, non minorem gloriam quasi sorte quadam illo
digna ei tribuerunt; minime, ubi enim omnino minus uel etiam maius in identitate
substantiæ uideri potest? sed quod deus et pater non soleat alio modo operari aliquod
et creare quam per filium in spiritu sicut per uirtutem ac sapientiam suam. scriptum
Ps. 32, 6 est enim uerbo domini cæli firmati sunt et spiritu oris eius omnis uirtus 15
Ioh. 1, 1-3 eorum. ad hæc et sapientissimus Iohannes ⟨qui⟩ inquit in principio erat uer-
bum et uerbum erat apud deum et deus erat uerbum, adiecit necessario
quod omnia per ipsum facta sunt et sine ipso factum est nihil.

13 Igitur quia demonstrarunt consubstantialem eiusdemque gloriæ et operationis
cum patre filium, opportune commemorant ipsum hominem factum dispensationisque
cum carne sacramentum declarant, bene nimirum scientes hanc esse absolutissimam
et in nullo deficientem fidei traditionem. non enim sufficit ita credere in ipsum,
Hebr. 1, 3 ut sentias solum quod deus de deo patre natus sit consubstantialisque illi ⟨et⟩ cha-
racter substantiæ eius sit, sed etiam necessarium ut ad hæc scias quod propter
salutem ac uitam omnium demiserit se in euacuationem assumpta serui forma et pro-
cessit homo natus secundum carnem ex muliere propter hoc quod dicunt: qui propter 16
nos homines et propter nostram salutem descendit, incarnatus est, homo factus est.
uide quam apposite et quam decore sermo illorum progreditur. descendere enim
dixerunt, ut per hoc super omnia intellegamus esse et natura et gloria qui propter nos
humiles uisitando uoluit nostram similitudinem assumere et cum carne apparere mundo.
Ps. 49, 3 scriptum est enim in libro psalmorum: deus manifeste ueniet, deus noster,
et non silebit. intellegere autem poterit descensum, si quis uoluerit, etiam
alio modo, nempe ex cælo et superne. solet enim sancta scriptura ea quæ mentem
excedunt, uerbis nobis familiaribus significare. unde cum sanctis discipulis suis

---

13 *post* ueritas *om.* ὥστε κἂν γέννησιν — ἀλήθεια *W* 14 *post* nostras *om.* οἱ πανεύφημοι μυσταγωγοί *W* 16 alius] ἕτερος *uaria lectio in Γ pro* ἑκάτερος 20 dicentes *scripsi* dicunt *W* 22 uidere *W* aliquod *scripsi* quod *W* 25 qui *addidi* 28 ἰσοκλεᾶ καὶ ἰσουργόν *in mg. W* 32 et *addidi* 35 hoc quod] τοῦτο ὅ *pro* τοῦτο 39 humiles uisitando] *desunt in Γ* 41 descensus *W* quid *W*

loqueretur, dicit: exiui a patre et ueni in mundum; iterum relinquo mun- Ioh. 16, 28. 8, 23
dum et uado ad patrem. et iterum: uos de infernis estis, ego de su- 17
pernis sum. insuper et hoc dicit: ego a patre exiui et uenio. scribit Ioh. 16, 28?
autem sanctus etiam Iohannes: qui de sursum uenit, supra omnes est. nam Ioh. 3, 31
quamuis in summa celsitudine esset et cum patre suo secundum substantiam super
omnia, utpote identitatis naturæ cum ipso coronam ferens, non est tamen arbitratus Phil. 2, 6-8
rapinam se esse æqualem deo, sed se ipsum exinaniuit, accepta forma
serui in similitudinem hominum factus, et habitu inuentus ut homo,
humiliauit se ipsum. enimuero quoniam deus uerbum erat, nostram quidem
carnem indutus est, mansit autem et sic deus, et propterea sacratissimus Paulus deum
in similitudinem hominis factum esse dicit inuentumque esse ut hominem figura. erat
enim deus in specie humana nec assumpsit carnem inanimatam, sicut hæreticis quibus-
dam sentiendum uidetur, sed animatam anima mentali. ipsum igitur uerbum quod
ex substantia patris progressum, et filium unigenitum, deum uerum de deo uero, lumen 18
[deum] de lumine, ipsum per quem omnia facta sunt, descendisse dixerunt patres in-
carnatumque esse et hominem factum, hoc est habuisse natiuitatem secundum car-
nem ex muliere et processisse in specie simili nobis; hoc enim est hominem esse factum.

14 Igitur unus dominus Iesus Christus, idem unigenitus dei patris uerbum factus
est homo, non relinquens autem esse quod erat; mansit enim in humanitate deus et
in serui forma dominus et in exinanitione simili nobis plenitudinem habens diuinitatis
et in infirmitate carnis uirtutum dominus et in mensuris humanitatis proprium habens
quod super omnem creaturam. etenim quæ erat ante carnem, irrepudiabiliter habet,
ut quod deus erat et filius uerus et unigenitus et lux, uita et uirtus; quæ uero non erat,
ea adsumpsisse deinde propter dispensationem uidetur. nam quæ carnis erant, 19
propria fecit; non enim erat alterius cuiusdam, sed magis eius quæ inenarrabiliter ei
erat unita caro. ita et sapiens Iohannes uerbum inquit carnem factum; factum Ioh. 1, 14
autem est caro non secundum translationem uel conuersionem uel commutationem
transformatione facta in carnis naturam neque habet temperationem uel commixtionem
uel ut a quibusdam prædicatur, consubstantiationem (impossibile enim esset, quoniam
secundum naturam incommutabiliter et inconuertibiliter se habet), carnem autem
ex uirgineo et illibato corpore, ut dixi, anima mentali animatam assumpsit et suam
propriam fecit. ceterum mos est scripturæ diuinitus inspiratæ ab sola aliquando
carne totum hominem significare. effundam enim inquit de spiritu meo super Ioel 2, 28
omnem carnem. neque tunc promiserit deus gratiam spiritus carnibus anima 20
mentali non animatis, sed magis hominibus ex corpore et anima constitutis.

15 Itaque uerbum non reliquit esse quod erat, factum [est] homo, sed in specie simili
nobis apparens mansit uerbum et non prius homo intellegitur Christus, deinde sic pro-
grediens, ita ut esset deus, sed deus existens uerbum factum est homo, ut in eodem
deus simul et homo intellegatur idem. qui autem ipsum in duos diuidunt filios et
audent dicere quod ex semine Abrahæ hominem sibi ipsi adaptarit deus et communi-
cauit illi dignitatem gloriæ et honoris ac filiationis et præparauit illum ut ferret crucem,
moreretur et reuiuisceret inque cælum ascenderet et ad dextram sederet patris, ut ab
omni creatura honoretur et honorem propter deum, in quem respicitur, sortiatur, pri-
mum quidem duos filios introducunt, deinde sacramenti uirtutem imperite subuertunt.

12/13 quidam *W* 15 deum *deleui* quam *W* 22 erant *W* 24 adsumpsisse deinde *scripsi* absumpsit unde *W* 25 erant *W* 26 caro *scripsi* carnis *W* 28 habent *W* 31 ex uirgineo] ἐκ παρθενικοῦ *uaria lectio in Γ pro* παρθενικοῦ 36 est *deleui* 40 Abrahæ] Δαυίδ *Γ*

non enim ex homine deus factus est Christus, ut dixi, sed deus existens uerbum factum 21
est caro, hoc est homo; exinanitus uero esse dicitur, eo quod ante exinanitionem pleni-
tudinem habuit in propria natura, secundum quam intellegitur deus. non enim ex eo
quod inanis quispiam sit, ad plenitudinem peruenit, sed magis ex diuinis dignitatibus
et ineffabili gloria humiliauit semet ipsum; non humilis existens homo exaltatus est
glorificatus, accepit autem formam serui ut liber; non seruus existens ad libertatis re-
diit gloriam; in similitudine hominum factus est qui in forma et in patris æqualitate,
non homo existens, ut fieret in similitudine dei, secundum participium locupletatus est.
16 Quid igitur subuertunt dispensationis sermones et ueritatem circumscribunt,
contra omnes diuinitus inspiratas scripturas insurgentes, quæ deum esse sciunt et ho-
minem factum filium unumque ipsum ubique nominant? unde et in libro creationis 22
Gen. 32, 22-24. 30. 31 mundi scripsit Moses quod transmisit quidem diuinus Iacob flumen Iaboc pueros suos et
mansit solus luctatusque est homo cum eo usque ad mane et uocauit Iacob
nomen loci eius Species dei; uidi enim, inquit, deum facie ad faciem
et saluata est anima mea. ortus est autem ei sol, quando transiit
species dei, Iacob uero claudicauit coxa altera. nam patriarchæ deus
antea ostensus est quod et homo futurus esset olim unigenitus eius uerbum et quod
obluctantem habiturus esset Israelem et quod coram eo non essent recte incessuri,
Ps. 17, 45. 46 claudicant autem quodam modo, sicut ipse inquit per psallentem lyram: filii alieni
mentiti sunt mihi, filii alieni inueterati sunt et claudicauerunt a se-
mitis suis. hoc enim opinor significare quod Iacob altera coxa claudicarit. ue-
rumtamen illud considera quod cum homo luctatus sit cum eo, uidisse se dicit deum 23
facie ad faciem et speciem ipsum nominat dei. mansit enim uerbum dei, et homo
factus, in forma patris, secundum spiritualem, inquam, imaginem et secundum omne
Hebr. 1, 3 quod incommutabiliter ⟨se⟩ habet. proinde dicebat ad Philippum, characterem
Ioh. 14, 9 substantiæ patris se ipsum ostendens etiam cum carne: qui uidet me, uidet et
17 patrem. et cum quendam cæcum a natiuitate, quem curauerat, offendisset in
Ioh. 9, 35-37 templo, tu credis, inquit, in filium dei? illo autem ad hoc dicente: quis est,
domine, ut credam in eum? respondit dicens: et uidisti eum et qui loquitur
tecum, ille est. uidit autem ipsum cæcus non nudum uel sine carne, sed in specie
simili nobis et credidit in eum quem uidit, non tamquam in filium alteri filio unitum,
sed tamquam in unum natura et uere, qui non absque carne hominibus apparuisset.
18 porro Mose in benedictionibus inquit: date Leui manifestationem eius et ueri- 24
Deut. 33, 8. 9 tatem eius uiro sancto quem temptauerunt temptatione et obiurgati
sunt apud aquam contradictionis. qui dicit patri et matri »non
Exod. 28, 3 sq. uidi te« et fratres suos non agnouit. ordinauerat quidem uniuersorum deus
poderem fieri Aaron uariis modis contextam, quam soli summo sacerdoti gestare licebat
et concedebatur. in pectore autem summi sacerdotis fuere lapides quidam elaborati
numero duodecim, in quorum medio figuratum erat manifestatio et ueritas, duo iterum
alii lapides. ceterum per hos duodecim apostolorum chorus ænigmatice demonstra-
batur quasi in circulo Emmanuelem cingens, qui est manifestatio et ueritas; mani-
festauit enim nobis ueritatem, cultui qui in umbris et figuris, finem imponens. quo-
niam autem pontifex factus sit nobis unigenitus dei uerbum, quando et homo factus est,
quomodo dubitari potest, cum diuinus Paulus scribat: considerate apostolum 25

---

5 est *scripsi secundum Γ* et *W* 6 liberi *W* 7 et in] καὶ ἐν *uaria lectio in Γ pro* καί 12 Iabec *W* 17 antea ostensus est] προανεδείκνυ *Γ* 23 ipsam *W* 25 se *addidi* 42 cultui *scripsi* cultus *W*

et pontificem confessionis nostræ Iesum qui fidelis est ei qui fecit Hebr. 3, 1. 2
ipsum. enimuero sacerdotii dignitas humanitatis mensuris [ut] non absimilis recte
intellegitur et minor quidem ut dei uerbi naturæ ac gloriæ competat, non dedecet autem
dispensationem cum carne; facta enim eius sunt humana. igitur date, inquit,
Leui, hoc est sacerdoti, manifestationem et ueritatem. quali autem dicit
Leui, hoc est sacerdoti, declarauit dicens uiro sancto; non enim fecit peccatum
dominus noster Iesus Christus. unde Paulus de eo scribit: talis decebat ut esset Hebr. 7, 26
nobis pontifex, sanctus innocens impollutus separatus a peccatoribus
et sublimior cælis factus. illum temptauerunt in temptatione; obiur- Deut. 33, 8
gati sunt eum apud aquas contradictionis. o rem admirabilem. uirum
dicens eum, deum statim declarauit; quem enim exacerbauit et temptauit Israel 26
et in eremo et ad aquam contradictionis, fideliter indicauit psaltes dicens: dirupit Ps. 77, 15. 16
petram in eremo et potauit eos in abysso magna et eduxit aquam de
petra et deduxit quasi flumina aquas. et quid post hoc? et temptauerunt, Ps. 77, 18-20
inquit, eum in corde suo et locuti sunt contra deum et dixerunt: num
poterit deus præparare mensam in eremo, qui percussit petram et fluxe-
runt aquæ et torrentes inundauerunt? num et panem poterit dare uel
parare mensam populo suo? intellegis igitur quomodo obiurgati fuerint miri-
ficum deum, quem certe et uirum dicit Moses. nam et diuinus Paulus sic intellegens
scribit: biberunt enim ex spirituali sequente petra; petra autem erat 1 Cor. 10, 4
Christus. uir igitur cui obiurgabantur, ipse erat ille qui nondum incarnatus tempta- 21
20 batur ab Israelitis. neque enim alius erat filius qui ante carnem, alius autem ab 27
ipso qui ex semine Dauid, sicut audent quidam dicere, sed unus et idem ante incarna-
tionem quidem nudum erat uerbum, post partum autem qui ex sancta uirgine, incar-
natum et homo factum, sicut scripserunt diuini patres. alio quoque signo compro-
bauit Moses. nam cum interrogaret quispiam et discere cuperet de quonam uiro
mentionem fecisset, quem et temptasse et obiurgasse ei Israelitas diceret, tantum non
protensa manu Iesum monstrat et inquit: qui dicit patri et matri »non uidi te« Deut. 33, 9
et fratres suos non agnouit. meminimus autem unum sanctorum euangeli- Mt. 12, 46-50
starum scripsisse quod docente aliquando et quosdam erudiente Christo, astiterunt cf. Lc. 8, 20. 21
mater eius et fratres, deinde accurrente quodam ex discipulis et dicente: ecce mater 31
tua et fratres tui stant foris uolentes te uidere, extensa manu sua
in discipulos suos dixit: mater mea et fratres mei hi sunt qui audiunt
uerbum dei et faciunt. qui enim fecerit uoluntatem patris mei in 28
cælis, hic frater meus et soror et mater est. hoc, opinor, est id quod Moses
dixit inquiens: qui dicit patri et matri »non uidi te« et fratres suos non Deut. 33, 9
21 agnouit. ultra et sapientissimus Daniel, in specie simili nobis uisum est, inquit, uni- Dan. 7, 9. 10
genitum dei uerbum. uidisse enim se dicebat antiquum dierum sedentem super
thronum et mille milia milium assistentium et milia milium ministrantium, et inter-
serens inter hæc quædam, addit: uidebam ego in uisione noctis, et ecce cum Dan. 7, 13. 14
nubibus cæli quasi filius hominis ueniens et usque ad antiquum dierum 41
peruenit et coram ipso adducta sunt et ei data honor et regnum et
omnis tribus et linguæ seruient ei. ecce enim iterum manifeste et eui-
denter uidet Emmanuelem ascendentem ad eum qui in cælis est, patrem et deum.
nubes enim suscepit eum, quem et non hominem simpliciter, sed tamquam filium ho- 29

2 ut *deleui* 24 nudum *scripsi secundum Γ* nondum *W* 27 diceret *scripsi* dicens *W*
39/40 interserens *scripsi* interserit *W* 40 quædam *scripsi* quæ *W*

minis dicit; deus enim erat uerbum factum in similitudine humana, quomodo et sa-
Phil. 2, 7 pientissimus Paulus intellegens in similitudine hominum eum factum esse dicit, in-
Rom. 8, 3 uentum autem ut hominem habitu et in similitudinem carnis peccati uisum esse his
qui super terram. si autem homo fuisset et ob copulationem cum deo tamquam
deus honoratus, dixisset propheta quasi deum uel quasi filium dei eum qui cum nubibus
uenit, uisum esse; sed hoc non dicit, sed illud dicit sicut filium hominis. uidit utique
deum existentem et hominem factum filium, hoc est in similitudine hominum factum
Dan. 7, 13. 14 iuxta Pauli uocem. uerumtamen quamuis in carne apparuerit, usque ad anti-
quum dierum peruenit, hoc est ad sempiterni patris rediit thronum et ipsi data
sunt honor et regnum et omnis tribus et linguæ seruient ei. id nimi-
Ioh. 17, 5 rum est quod ab ipso dictum est: pater, glorifica me gloria quam habui ante- 30
22 quam mundus esset, apud te. quod autem incarnatum uerbum dei consideat
et æqualis gloriæ sit cum deo et patre etiam in carne, tamquam unus existens filius
Hebr. 8, 1 etiam quando factus est homo, manifestat sapientissimus Paulus scribens: talem
habemus pontificem, qui sedet in dextra throni magnitudinis in subli-
mibus. præterea et ipse dominus noster Iesus Christus interrogantibus ipsum Iu-
Lc. 22, 67-69 dæis numquid ipse esset uere Christus, si dixero uobis, inquit, non creditis,
et si interrogauero, non respondebitis. a modo erit filius hominis
sedens a dextris uirtutis dei. igitur etiam incarnatum filium in diuinitatis
23 solio sanctorum prophetarum chorus contemplatus est. uideamus autem et noui
Mt. 10, 20 testamenti præcones, totius orbis doctores, quibus ipse Christus dicebat: non uos
estis qui loquimini, sed spiritus patris uestri, qui loquitur in uobis. 31
Ioh. 1, 30 inueniemus igitur dicentem diuinum baptistam: post me uenit uir qui ante me
factus est, quia prior me erat. deinde quomodo qui post ipsum erat, prior
ipso fuit? quia enim Christus secundum tempus carnis tardius uenit quam Iohannes,
quomodo non omnibus manifestum? quid igitur ad hæc dixerit quis? soluit
Ioh. 8, 58 nobis ipse saluator quod quæritur. dicebat enim Iudæos alloquens: priusquam
Abraham fieret, ego sum. nam erat quidem et ante Abraham diuino more,
intellegitur autem post ipsum secundum quod homo apparuit. deinde et patre
Ies. 42, 8 clamante manifeste: gloriam meam alteri non dabo (deus enim alius præter
Mc. 8, 38 ipsum nullus est), dixit nobis Christus: quando autem uenerit filius hominis
in gloria patris sui cum sanctis angelis. quod autem expectamus filium
Tit. 2, 11-13 hominis de cælis descensurum, iterum scribit sapientissimus Paulus: apparuit enim 32
gratia dei saluatoris omnibus hominibus, ut abnegantes impietatem
et mundanas cupiditates, sobrie et iuste et pie et placide uiuamus in
hoc sæculo, expectantes beatam spem et illustrationem gloriæ magni
dei et saluatoris nostri Iesu Christi. dicebat autem et in alio loco, mentionem
Rom. 9, 4. 5 faciens de carnalibus Israelitis, quod ipsorum sint promissiones et legislatio et testa-
mentum et ex ipsis secundum carnem Christus, qui est super omnia deus be-
nedictus in sæcula. amen.

24 Igitur uestigia patrum sequentes et non deflectentes, ipsum dicimus ex deo patre natum unigenitum filium incarnatum esse et hominem factum, passum, mortuum, tertia die resurrexisse ex mortuis. nam impassibilis citra controuersiam, quantum ad suam naturam attinet, est uerbum dei et nullus tam attonitus est, qui putare possit naturam quæ super omnia, passionum capacem; quia autem factus est homo, propriam 33
fecit carnem quæ ex sancta uirgine. hoc igitur modo, dispensationis uerba sequentes,

34 abnegemus *W* 35 ἐπιεικῶς *in mg.* *W* 41 diximus *W*

in carne propria passum esse humano more eum qui extra omnem passionem est utpote
deus, affirmamus. nam si deus existens factus est homo, minime autem cessauit
esse deus, si factus est creaturæ portio et mansit super creaturam, si legislator existens
factus est sub lege et legislator erat adhuc et dominus existens diuino modo serui for- Gal. 4, 4
mam induit et minime abiciendam obtinet dominii dignitatem, si unigenitum existens
factus est primogenitus in multis fratribus et est unigenitus, quid est mirabile, si carne Rom. 8, 29
25 passus humano modo, impassibilis et sic intellegitur diuino modo? hinc est quod et
sapientissimus Paulus eum qui uerbum quod in forma et æqualitate dei et patris erat, Phil. 2, 8
eundem subditum esse factum dicit et usque ad mortem, mortem autem crucis. in 34
alia autem epistula sua de eodem dicit: qui est imago dei inuisibilis, primo- Col. 1, 15-18
genitus omnis creaturæ, quia in ipso condita sunt omnia tam quæ in
cælo quam quæ in terra, et ipse est ante omnia et omnia in ipso con-
dita sunt, et datum esse inquit caput ecclesiæ, factum autem et primitias dormien- 1 Cor. 15, 20
tium et primogenitum ex mortuis. quamuis uita et uiuificans sit uerbum ex deo
et patre utpote et ex uita natus eius qui genuit eum; deinde quomodo factus est primo-
genitus ex mortuis et primitiæ dormientium? nam quia mortis susceptiuam
carnem propriam fecerat, gratia dei, sicut dicit sapientissimus Paulus, pro omnibus Hebr. 2, 9
gustauit mortem carne, qua ipsam pati potuit, non abiecto autem eo quod ipse erat
uita. itaque etiam si diceretur carne passus esse, non natura deitatis suscipiet
26 passionem, sed, ut iam dixi, propria caro quæ passiones capit. unde et beatus pro- 35
pheta Esaias hominem factum deum carne ⟨passum esse⟩ cognoscens, dicebat de illo:
sicut ouis ad occisionem ductus est et sicut agnus coram tondente sine uoce Ies. 53, 7. 8
fuit, sic non aperuit os suum. in humilitate ipsius iudicium eius sublatum
est; et generationem eius quis enarrabit? quia aufertur de terra uita eius.
quamuis autem siquidem aliquis fuisset homo et specialiter intellegeretur filius coniunctus
deo, sicut dicunt impiorum dogmatum introductores, quomodo adhuc difficile inuenietur
qui generationem eius enarrabit? factus igitur est ex semine Dauid et Iesse; dei
autem uerbi natiuitatem, hoc est natiuitatis modum quis dicere poterit? aufertur enim
a terra uita eius, hoc est existentia (posuit enim pro existentia uitam), sublime autem
fertur natatque super omnes qui in terra, de ineffabili natura sermo; excellit enim omnem
27 cogitationem humanæque menti accessum non concedit. adiungam autem et hoc 36
dictis superioribus. unus dominus, una fides, unus baptismus, sicut dicit Eph. 4, 5
sacratissimus Paulus. itaque cum unus sit dominus et una fides et unus baptismus,
quis dominus et in quem credidimus et baptizati sumus? attamen decere dixerit
quis uerbum quod ex deo patre est, ut dominetur nobis et credamus in eum, in ipso autem
consummatum esse et salutare baptisma. sic enim sanctis apostolis præcepit dicens:
euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris et filii Mt. 28, 19
et spiritus sancti. ceterum diuinus Paulus dominationis gloriam et fidei con-
fessionem et sancti baptismi uirtutem manifeste tradit, dicens: ne dixeris in corde Rom. 10, 6-9
tuo: quis ascendet in cælum? hoc est Christum deducere; uel quis de-
scendet in abyssum? hoc est Christum ex mortuis reducere. sed quid
dicit scriptura? prope te uerbum est in ore tuo et in corde tuo, quod 37
si dixeris »dominus Iesus« et credideris in corde tuo quod deus ipsum
excitauit ex mortuis, saluaberis. scribit autem iterum: nescitis quod Rom. 6, 3

---

1 deum *W* 7 ἀνθρωπικῶς *et* θεικῶς *in mg. W* 13 esse *scripsi* est *W* 16 susceptiuum *W* 18 ipse *W* 21 passum esse *addidi secundum Γ* 27 igitur] οὖν *uaria lectio in Γ pro* γάρ 32 dictis *scripsi secundum Γ* dictum *W*

quicumque baptizati sumus in Christum Iesum, in mortem eius baptizati
sumus? ecce, oro, quam sollerter et manifeste urget dominationis et fidei con-
fessionem ipsamque sancti baptismatis gratiam in eum qui passus est mortem et resurrexit
28 a mortuis. credimus igitur in duos filios? igitur prætercurrentes uerbum quod ex
deo patre effulsit, alteri ab illo qui passus est, filio dominationis gloriam attribuemus,
ipsam quoque fidei confessionem et cælestem gloriam? ad hæc quomodo non stolidum
Eph. 4, 5 est et indubitanter impium sic sapere uel dicere? quid igitur dicemus? unus dominus
uere unaque fides et unum baptisma. etenim est unus filius et dominus uerbum,
quod non hominem secundum conexionem suscepit et participem illum suarum digni- 38
tatum declarauit communicauitque ei filiationem et dominationem, sicut dicunt quidam
delirantes, sed ipsum uerbum deus ex deo et lumen de lumine incarnatum et homo
factum est. in eius mortem baptizati sumus, qui passus quidem ipse est humano
modo in propria carne, mansit autem impassibilis diuino modo et uiuit semper; uita
enim est ex uita, deo et patre. sic uicta est mors, quæ in uitale corpus insultare ausa
est; aboletur autem sic et in nobis corruptio et infirmatur sic mortis ipsius imperium.
Ioh. 6, 53 proinde dicebat Christus: amen dico uobis, nisi manducaueritis carnem
filii hominis et biberitis eius sanguinem, non habetis uitam in uobis
ipsis. uiuifica igitur sunt sanctum corpus et sanguis Christi. corpus enim, sicut
dixi, est non hominis cuiusdam qui uitæ particeps est, sed potius proprium uitæ secundum
29 naturam, perspicuum autem quod unigeniti. hæc sentit nobiscum amantissimus 39
Christi sanctorum patrum chorus et Proclus ipse, qui nunc sanctæ Constantinopolitanæ 21
ecclesiæ thronum adornat religiosissimus et pientissimus frater et coepiscopus. scripsit
enim et ipse ad Orientales piissimos episcopos in hæc uerba: »et incarnatus quidem est
absque conuersione qui speciei expers, nascitur autem secundum carnem qui principio
caret; proficit uero secundum corpus ætate qui natura perfectissimus est, et passiones
sustinet qui passionibus superior; non quo erat, sustinuit contumelias, sed quo factus est,
susceptis corporis passionibus.« reprehenditur igitur ubique praua fides alia quam
hæc scribentium uel sentientium utpote profane languida et ueritatis dogmatibus diuersa
continens.

30 Postquam autem beatissimi patres sermonem de Christo absoluerunt, spiritus 40
sancti mentionem faciunt; credendum enim dixerunt in illum simili modo uidelicet 31
ut in patrem et filium. est enim ipsis consubstantialis et profunditur quidem, hoc
est egreditur sicut a fonte deo et patre, conceditur autem creaturæ per filium, unde
Ioh. 20, 22 inspirauit in sanctos apostolos dicens: accipite spiritum sanctum. igitur ex
deo et deus spiritus est et non alienus a substantia quæ super omnia est, sed ex ipsa et
in ipsa et proprius eius.

31 Ipsa est sanctorum patrum rectissima et ab omni errore aliena fides, hoc est fidei
2 Cor. 4, 4 confessio; uerum, ut Paulus dicit, deus sæculi huius excæcauit mentes in-
fidelium, ut non fulgeat illustratio euangelii gloriæ Christi. itaque
1 Tim. 1, 7 nonnulli relicta ueritatis uia, eunt per petras, non intellegentes neque ea quæ
locuntur neque ea de quibus affirmant. urgentes enim filiationis gloriam
in solum uerbum quod ex deo patre natum, quasi filium alium qui ex semine Iesse et 41
Dauid, coadunatum ei dicunt participemque filiationis ac diuinæ gloriæ et inhabita-
tionis uerbi ipsius et ab ipso habuisse omnia, proprium uero omnino nihil. de istius-
Iud. 4 modi, ut opinor, scripserunt saluatoris discipuli: subingressi enim sunt homines

---

2 ominationis *W* 4 prætercurrentes *scripsi secundum Γ* praetercurremus *W* 22 pater *W*
27 alia] illa *W*, *in mg.* ab ea uel alia 44 uerbis *W*

quidam impii, de quibus et olim in hoc iudicium antea scriptum, qui
transferunt dei gratiam in procacitatem et unicum dominatorem et
dominum nostrum Iesum Christum abnegantes. Iesus autem Christus
nominaretur merito uerbum quod in humana forma apparuit, quia interrogantibus
scripserunt aduersarii, qui præ multa insipientia Nestorii et Theodori opinionem et
scripta non cauent: eum qui ex sancta uirgine, non sinite esse deum et filium uerum
dei et patris illique soli tribuite passiones et amouete ipsum uerbo, ut ne dicatur deus
passibilis. hae sunt diligentiæ illorum adinuentiones et cogitationum confusio. 42
igitur ne nominetur Christus uel unctus specialiter et seorsim uerbum quod ex deo patre;
quemadmodum enim alienum ab eo est pati, quando extra carnem intellegitur, sic et
unctio incongrua et aliena ab eo. Iesum enim a Nazaret unxit deus spiritu sancto, Act. 10, 38
perfectum autem omnibus modis uerbum dei et non opus habet unctione quæ per spiritum
sanctum est. igitur negate dispensationem, spoliate unigenitum a sua erga mundum
caritate; ne nominetur Christus a uobis. an non indignum ipsi quod in his mensuris
sicut nos factus est? igitur quia et hoc indignum est eo, nemo confiteatur quod factus
sit homo, ut et ipsis dicat Christus: erratis neque scientes scripturas neque Mt. 22, 29
uirtutem dei. igitur eos qui hanc opinionem delegerunt, ut hostes ueritatis habentes,
fugiamus ipsorum perniciosam uaniloquentiam, sequamur autem sanctorum patrum 43
sententias et sanctorum apostolorum euangelistarumque traditionem. ipsum enim
uerbum quod caro factum est, loquebatur in illis, per quod et cum quo deo et patri honor
gloria imperium cum sancto spiritu in sæcula sæculorum. amen.

RELATIO SYNODI ORIENTALIUM AD CALLINICUM REGEM DOCENS DENUO FACTAM DEPO- 44
SITIONEM CYRILLI ET MEMNONIS

2 Pietas uestra, quæ bene faciendo orbi et ecclesiis dei clarescit, iussit nos in Epheso
congregari ita ut inde lucrum et pax ecclesiæ accresceret, non ut omnia confusione et
deordinatione implerentur; et hæc uestrae maiestatis edicta aperte et manifeste piam
uestram et pacificam pro ecclesiis dei indicabant mentem. atqui Cyrillus Alexan-
drinus, ad perniciem ecclesiarum, ut uidetur, et natus et educatus, assumpta coopera-
trice Memnonis Ephesiorum audacia, primum quidem placidum et pium uestrum edic-
tum transgressus est, per omnia se illi non subditum declarans. nam cum uestra 45
maiestas præceperit de fide diligens examen et inquisitionem haberi hanc cum concordia 31
et pace omnium, Cyrillus de Apollinarii dogmatis accusatus, immo ipse se ipsum redar-
guens anathematismis quos pridem in regiam urbem cum propria subscriptione misit,
in quibus reprehenditur sapere cum impio et hæretico Apollinario, posthabitis his om-
nibus, quasi tempora hæc rege destituta essent, suæ indulsit licentiæ et cum oportebat
rationem reddere dictorum quibus gloria domini nostri Iesu Christi contaminabatur,
assumpta sibi auctoritate propria neque a canonibus neque uestris edictis sibi con-
cessa, contendit ad omne deordinationis et iniquitatis genus. ad hæc mota sancta
synodus, quæ non approbauit pestiferas fidei eius adinuentiones, ipsum quidem deponit
propter prædicta omnia, Memnonem uero ut cooperarium eius et commilitonem in om-
nibus factum et ⟨qui⟩ innumeras turbas contra sanctissimos episcopos qui non assen- 46
tiebantur hæreticæ illi prauæ opinioni, excitauit et ecclesias et omnia templa conclusit,

2 *Cf. Coll. C 97* [*uol. IIII p. 46. 47*]

2 dominatorem *scripsi* horum *W* 5 scripserunt] φραζέτωσαν *Γ* 7 uerbum *W* 16 dicit *W* 20 patre *W*
22 Callimorem *W* 33 anatomatismis *W* 36 iesus *W* 41 qui *om. W*

quasi adessent pagani et hostes dei, qui et uulgus Ephesiorum introduxit, adeo ut
nobis cottidie de summa periclitandum sit. spectat autem sancta synodus non
uindictam, sed recta pietatis dogmata; hos enim ⟨se⟩creuisse nihil aliud est quam rectam
fidem statuere. poterit autem maiestas uestra uel ex ipsis illius capitulis eius sen-
tentiam agnoscere. summum enim hæreticorum impium Apollinarium quasi ex
inferno excitare et contra ecclesiam et rectam fidem militare comprobatur et anathe-
matizare, si uerba eius exponantur, euangelistas simul ac apostolos et post illos ecclesiæ
progenitores, qui a spiritu sancto, non a suis cogitationibus impulsi piam fidem prædi-
cauerunt et euangelium annuntiarunt. contraria istis ille et sapit et loquitur præci- 47
piendoque uult ubiuis terrarum suam impietatem ualere. id, instantes ut par erat,
non ferebamus, diuina gratia uestræque pietatis mente fisi. scimus enim quod sanæ
fidei nihil præferatis, in qua simul educati uos et beatissimi uestri progenitores sine
extraneo successore regni sceptra suscepistis, semper eos qui apostolicis doctrinis aduer-
sarii erant, deprimentes. e quibus est Cyrillus prædictus, qui quasi in tyrannicam
arcem ueniens Ephesum cum Memnone cooperario iuste cum eo depositionem pertulit.
nam cum dictis omnes insidias et omnem temeritatem attemptarunt contra nos, qui
conveneramus relictis urbibus et patriis et etiam nobis ipsis, ut edictum uestrum ratum
esset, et sumus nunc tyrannidi exposita præda, nisi adiuuet uestra pietas alio loco pro-
piore ut conueniamus, edicens, ubi poterimus ex scripturis et conscriptis patrum libris
redarguere manifeste Cyrillum et eos qui ab illo sunt inducti, quos parcendo excommuni- 48
cationi subiecimus, spem salutis, si resipiscant, subindicantes, qui quasi in barbarico
exercitu materias deordinationis usque in præsentem horam suppeditarunt, alii [autem]
quidem iam multo tempore depositi et ab illo suscepti, alii uero excommunicati a suis
metropolitanis et ab ipso in communionem recepti, alii uariis criminibus impliciti ab
ipso honores consecuti sunt. et hæc faciebat, temptans per multitudinem sensum
suum hæreticum stabilire, non expendens quod in religione non numerus, sed dogmatum
rectitudo et apostolicarum doctrinarum ueritas quæritur et uiri qui illas pie ex apostoli-
cis demonstrationibus et testimoniis constituere sciant, non ex audacia et potestate
tyrannica. proinde obsecramus et oramus ut uestra maiestas quam primum religioni 49
quæ impugnatur, subsidium ferat et celerem correctionem imponat illorum insaniæ et
tyrannidi, quæ quasi turbo ad hæreticam perfidiam audaciores corripit. iustum
enim est ut uestra pietas, Persidis et earum quæ inter barbaros sunt, ecclesiarum curam
gerens, ecclesias etiam quæ sub Romanorum principatu turbantur, non despiciat.

DEFINITIO SANCTAE ET OECVMENICAE SYNODI IN EPHESO CONTRA IMPIOS MESSALIANITAS HOC EST EVCHITAS SIVE ENTHVSIASTAS

3 Venientes ad nos pientissimi et religiosissimi episcopi Valerianus et Amphilochius
proposuerunt in communi considerandum de Messalianitis, hoc est Euchitis uel En-
thusiastis, qui in Pamphylia uersantur, uel quocumque nomine contaminatissima hæ- 50
resis uocatur. at nobis considerantibus attulit pientissimus et religiosissimus epi-
scopus Valerianus schedulam synodicam de illis compositam in magna Constantinopoli
sub beatæ memoriæ Sisinnio. quæ ubi lecta, ab omnibus probata est, quod bene
sit condita recteque habeat, et placuit nobis omnibus et pientissimis episcopis Valeriano

3 *Græce extat in A 80*

1 introducit *W* 3 creuisse *W* 4 capitalis *W* 12 sine *W*mg siue *W* 16 cum dictis *W* prædicti *W*mg 18 adiuuetur *W* 21 subiiciemus *W* 22 autem *deleui* 27 ex] et *W*
35 siue Enthusiastas *om. Γ*

et Amphilochio et omnibus Pamphyliæ et Lycaoniæ prouinciarum pientissimis epi-
scopis, ut omnia quæ in synodica charta contenta, robur habeant, et nullo modo præter-
eunda, ut solida sint et ea quæ in Alexandria acta sunt, ita ut omnes qui per uniuersam
prouinciam hæretici Messaliani uel Enthusiastæ sunt uel de eius hæreseos morbo suspecti,
siue clerici siue laici sint, conueniantur et si quidem anathematizauerint iuxta ea quæ
in prædicto synodico scripto pronuntiata sunt, in scriptis, si clerici fuerint, maneant 51
clerici, si laici, ad communionem admittantur. quodsi rennuerint anathematizare,
si presbyteri uel diaconi fuerint uel in alio quopiam gradu ecclesiæ, excidant et a clero
et a gradu et a communione; laici uero anathematizentur. conuicti quoque non
permittantur habere monasteria, ut ne zizaniæ diffundantur et crescant. hæc ut sic
agantur, omnes uires intendant pientissimi episcopi Valerianus et Amphilochius cete-
rique reuerentissimi totius prouinciæ episcopi. unde ad hæc placuit librum pollutæ
illius hæreseos, qui dicitur Asceticon, anathematizari, quem attulerat religiosissimus
et pientissimus Valerianus, utpote ab hæreticis compositum; similiter si quid illorum
impietatem sapiens apud plerosque inueniatur, etiam hoc anathema sit. præterea
dum conueniunt, quæ utilia et necessaria ad concordiam et communionem et disposi- 52
tionem, manifeste scriptis commendentur; si autem quæstio oborta de his quæ in hoc
negotio sunt, et si quid difficile et ambiguum fuerit, quod pientissimis episcopis Va-
leriano et Amphilochio ceterisque per totam prouinciam episcopis non probatur, ad-
motis scripturis omnia excutere debent, et si relicti fuerint pientissimi episcopi uel Lycio-
rum uel Lycaoniorum, non relinquatur tamen metropolitanus prouinciæ, cuiuscum-
que fuerit, in commentarios hæc referenda, ut si qui opus habent iis, inueniant quo
etiam aliis ea diligentius exponant.

EXEMPLAR LIBELLI SANCTAE SYNODO OBLATI AB EVPREPIO BYZES ET ARCADIOPOLIS ET 53
CYRILLO EPISCOPO COELON

4 Sanctæ et uniuersali synodo gratia dei et assensu pientissimorum regum in Ephe-
siorum metropoli congregatæ ab Euprepio episcopo Byzes et Arcadiopolis et Cyrillo
episcopo Cœlensi. Vetus mos uiget in prouinciis Europæ quod singuli episcopi duas
uel tres sub se habeant ciuitates, unde Heracliæ episcopus sub se habet Heracliam et
Panion, episcopus autem Byzes sub se Byzen et Arcadiopolim, Cœlensis uero similiter
habet Cœla et Callipolin, porro episcopus Sabsadiæ sub se habet Sabsadiam et Aphro-
disiadem. itaque olim et ab initio ecclesias illas duo Europæ episcopi administra- 54
bant et numquam prædictæ ciuitates proprios acceperunt episcopos, sed aliæ quidem
sub Heraclia fuerunt ab initio, Arcadiopolis autem fuit episcopi Byzes, Callipolis si-
militer sub episcopo Cœlensi. uerum quoniam nunc Phritilas Heracliæ episcopus
a sancta synodo apostata factus Nestorio et cum illo sentientibus se addixit, suspicamur
autem quod numquam uel ipse ulciscens tamquam hostes uel qui cum ipso Heracliæ
episcopatum administrant, ueniant ad ordinandum episcopos iuxta ueterem et roboratam
consuetudinem in memoratis ciuitatibus, quæ numquam proprios episcopos receperunt,

4 *Græce extat in A 82*

6 synodo *W* 11 intendant *Labbeus* intendebant *W* 12 reuerendissimi *W* 15 apud plerosque] παρά τισιν *Γ* 17 commendetur *W* 20 relicti fuerint] legit παραλειφθέντας *pro* παραληφθέντας; *ceterum totius huius loci uersio siue translatoris siue editoris principis culpa confusa est*

25 Coelen *W* 26 assensus *W* 27 Eutropio *W* 28 duos *W* 29 ciuitates *Γ* episcopos *W* 30 *post* Panion *add.* καὶ Ὀρνοὺς καὶ Γάνον, τέσσαρας πόλεις τὸν ἀριθμόν *Γ* 31 Coelan *W* 34 Byzen *W* 35 Phriuclas *W*, *in mg.* alias phriniclas 37 numquam] μήποτε *male translatum* cum ipso] μετ' αὐτόν *male translatum* 38 iuxta] παρά *male translatum*

itaque priscos mores et consuetudinem, quæ olim et ab initio uiguit, commoueri propter nouitates cogitantes, oramus uestram pietatem definitionem pronuntiari de ea re a uestra sancta magnaque synodo proprioque signaculo eam roborari, ita ut neque nos ecclesiis 55 nostris priuemur, in quibus plurimum laborauimus, neque mos iam longo tempore confirmatus a quopiam præmemoratorum commoueatur fiantque bella et inordinationes maximæ inter episcopos Europæ. cuius rei si compotes facti fuerimus, gratiam habituri sumus omnium deo, qui hic uestram sanctitatem congregauit ad corrigendas ecclesias orbis.

Sancta et uniuersalis synodus dixit: Honesta petitio est pientissimorum episcoporum Euprepii et Cyrilli, quam ostendunt oblati libelli. unde et sanctis canonibus et externis legibus, quæ ueterem consuetudinem nunc uim legis habent, nihil innouandum in Europæ ciuitatibus, sed iuxta ueterem consuetudinem gubernentur ab episcopis a quibus et olim, cum nullus etiamnunc metropolitanus, qui alioqui sustulisset potestatem, neque postea futurus [temporibus] poterit aliquid a ueteri consuetudine innouare. 56

EXEMPLAR EPISTOLAE SANCTAE SYNODI AD SYNODVM PAMPHYLIAE DE EVSTATHIO FACTO METROPOLITANO

5 Sancta synodus quæ gratia dei et nutu pientissimorum regum in Epheso congregata, sanctæ synodo in Pamphylia, dilectis fratribus, in domino salutem. (Sir. 35, 19) Cum consilio omnia fac, dicit diuinitus inspirata scriptura; maxime autem oportet eos qui sacerdotium nacti sunt, cum omni diligentia in omnibus quæ operanda sunt, agere. sic enim firmare poterunt res suas et sicut ** rebus secundis contigit ut ratio multum 57 ualeat; sed ⟨ali⟩quando acerba et intolerabilis tristitia mentem ita inumbrat et ualde conturbat, ut a consecutione eorum quibus indiget, priuetur et si quid utile uideat, persuadeat esse offensurum. tale quiddam passum esse ⟨spectauimus⟩ pientissimum et dei amantissimum episcopum Eustathium. nam ordinatus quidem est, ut testimonium habet, canonice; ubi autem a quibusdam turbatus est et in sollicitudines inexpectatas incidit, et cum præ multo otio pondus curarum sibi impendentium ferre non esset assuetus nec ualeret conuicia insidiantium repellere, cessionis suæ nescimus quomodo obtulit libellum. oportebat enim semel concreditam sacerdotalem curam cum tanto spirituali robore geri, ut labores et sudores sponte ferat. quoniam autem pusillanimem se declarauit, hoc ex inconsiderantia rei magis quam ignauia uel torpore passus, ordinauit necessario uestra pietas pientissimum et dei amantissimum fratrem nostrum et coepisco- 58 pum Theodorum, qui ecclesias curet. indignum enim est uiduas esse et absque præceptore manere saluatoris greges. quoniam autem accessit plorans, non de ciuitate neque de ecclesia contendens prædictum pientissimum episcopum Theodorum, petens iam episcopatus honorem et nomen, condoluimus omnes presbytero et communes esse arbitratri eius lacrimas festinauimus ut addisceremus num legitimam depositionem pertulisset memoratus, hoc est a quibus obtrectatoribus et de quibus absurdis rebus redargutus esset. didicimus autem nihil tale, sed magis euenisse illi pro crimine ipsam cessionem. unde neque uestram pietatem reprehendimus, quæ ordinauit in locum

---

5 *Græce extat in A 83 et in canonum collectionibus*

---

5 praememoratarum *W* 6 maxime *W* nunc iam] *coniecerim* numero 13/4 ὅς γε καὶ ἄλλως ἀφήιρηται τὴν ἐξουσίαν *Γ* 14 futurus *scripsi* futuris temporibus *W* innouari *W*
21 *lacunam indicaui, quamquam et ea quæ extant, pessime translata sunt, cf. Γ* oratio *W* 22 aliquando *scripsi* quando *W* 24 spectauimus *addidi* 25 ut *scripsi* et *W* 32 nostra *W* 36 presbytero] τῶι πρεσβύτηι

eius memoratum pientissimum episcopum Theodorum; quoniam autem non ualde con-
tendendum est cum uiro ob amorem otii eius, sed miserandum potius seni extra natalem 59
ciuitatem et patrias conuersationes longe dissito, iustum esse decreuimus ut absque
omni contradictione habeat episcopi nomen et honorem ac communionem, sic quidem
ut neque ipse ordinet neque in ecclesiam propria auctoritate ministraturus ueniat, nisi
forte coassumatur siue admoneri contingat a fratre et ⟨co⟩episcopo secundum affectionem
et caritatem in Christo. quodsi melius quiddam de ipso consulueritis uel nunc uel
in posterum, placebit et hoc sanctæ synodo.

EXEMPLAR SUGGESTIONUM DE CYPRI EPISCOPIS 60

6 Post consulatum dominorum nostrorum Flauii Theodosii decimum tertium et
Flauii Valentiniani tertium semper augustorum pridie Kalendas Septembres synodo d. 31 m.
congregata gratia dei et edicto pientissimorum Christique amatorum regum nostrorum Aug. a. 431
in Ephesiorum metropoli in sancta ecclesia quæ dicitur Maria,

Reginus episcopus sanctæ ecclesiæ apud Constantiam Cypri dixit: Quoniam turbant
quidam sanctissimas ecclesias nostras, oro ut libellus quem in manibus gero, suscipiatur
et legatur.

Sancta synodus dixit: Libellus oblatus recipiatur et legatur.

Sanctissimæ gloriosæ et magnæ synodo gratia dei et nutu pientissimorum nostrorum 61
regum in Ephesiorum metropoli dei obseruantissima congregatæ petitio a Regino et
Zenone et Euagrio Cypri episopis. Olim etiam sanctus pater noster et episcopus
factus Troilus ab Antiocheno clero multa passus est et ⟨a⟩ pientissimo episcopo Theo-
doto uim non uulgarem pertulit atque adeo usque ad plagas, quas nec flagriones homines
ferre deceat, illicite absurde et illegitime. nam cum propter aliam causam adiisset,
illius uero felicem accepisset finem, abusi aditione, ui cogere uoluerunt et subicere sibi
sanctos episcopos insulæ contra apostolicos canones et definitiones sanctissimæ Nicænæ
synodi, et nunc quia cognouerunt quod beatus ex hac uita migrauit, subornarunt magni-
ficentissimum ducem Dionysium scribere mandata prouinciæ principi et sanctissimæ
Constantiensis ecclesiæ clero litteras publicas, quas et ad manum habemus et parati 62
sumus eas uestræ sanctitati ostendere. huius gratia rogamus et petimus ne per-
mittatur hominibus nihil non audentibus ullam nouitatem inuehere, olim et ab initio
uolentibus præter ecclesiasticos canones et constitutiones expositas a sanctissimis patri-
bus in Nicæa congregatis imponere magnæ et sanctæ synodo finitionibus ad nihil utilibus.
nam sicut diximus, non appulisset hodie magnificentissimus dux Dionysius ecclesiæ ad-
flictæ curam habens neque ea quæ sibi non conueniunt, usurpasset neque ecclesiasticis
rebus se immiscuisset, nisi a sanctissimis, qui illic congregati erant, episcopis et clero
ipsorum deceptus putasset [eam] canonicum, quod etiam præcepta eius testantur, quod
absque eorum consilio [aduersus] episcopum Constantiæ Cypri metropolis habuit.
oramus autem et has litteras magnificentissimi ducis legi et præcepta et omnia simul quæ 63

6 *Græce extat in A 81*

5 ministraturus *scripsi* ἱερουργεῖν *Γ* ordinaturus *W* 6 coepiscopo *scripsi secundum Γ* episcopo *W* 12 et *scripsi secundum Γ* ex *W* 21 a — Theodoto *scripsi secundum Γ* pientissimus episcopus Theodotus 23 abiisset *W* 24 accepit *W* abitione *W* 28 litteras publicas *scripsi secundum Γ* litteræ publicæ sunt *W* 32 *an* impetere? *cf.* ἐπιβαίνειν *Γ* 33/34 ecclesiæ adflictæ curam habens] *editor princeps locum lectu difficilem infeliciter supplesse uidetur cf. Γ* τὴν τῶν τακτικῶν φροντίδα μόνην ἐμπεπιστευμένος 36 canonicum *scripsi secundum Γ* eam canonicam *W* quod[2] *scripsi* quam *W* 37 aduersus *deleui* episcopum — habuit *corrupta, postulatur* episcopus — ⟨ordinari non⟩ debeat

in hac tragœdia [com]missa et facta, ut ex ipsis cognoscat sancta uestra et magna synodus intolerabilem uim factam; etenim non uulgaris tumultus in tota metropoli ortus est. præterea significamus uestræ sanctæ synodo quod cum litteris gloriosissimi ducis etiam diaconus sanctæ Antiochenæ ecclesiæ missus est. ideo obsecramus et ad uestra sancta genua procidimus canonica sententia etiam nunc, sicut initio a temporibus apostolorum et constitutionibus et canonibus sanctissimæ et magnæ synodi Nicænæ illæsa et superior insidiis et potentia permansit nostra Cypriorum synodus, ita et nunc per uestram incorruptam et iustissimam sententiam et uestram constitutionem iustitiam nobis fieri [cupimus].

Reginus episcopus Constantiæ Cypri subscripsi manu mea.

Zenon episcopus Curiensis sanctæ ecclesiæ dei Cypri subscripsi manu mea. 64

Euagrius minimus episcopus Solensis Cypri sanctæ dei ecclesiæ subscripsi manu mea.

Reginus episcopus inquit: Quoniam etiam præceptum offerimus magnificentissimi capitanei Dionysii scriptum ad illustrissimum principem prouinciæ, oro ut et illius lectio fiat.

Sancta synodus dixit: Legatur et illius magnificentissimi Dionysii præceptum.

Flauius Dionysius illustrissimus et magnificentissimus utriusque exercitus magister Theodoro illustrissimo Cypriorum regionis præsidi. Regia auctoritas multas et maxime ecclesiasticas ob causas pientissimos episcopos, ut in Epheso conueniant, diuinis apertis signatisque litteris præcepit. quoniam autem cognouimus episcopum Constantiensis ciuitatis e præsenti uita migrasse et prædefinitum sibi diem impleuisse, necessarium hoc mandatum tibi transmittendum esse iudicauimus, ut ne quis absque scitu 65
uel scripto pientissimæ synodi audeat in locum defuncti nominare alium. decet enim expectare formam quam talium pientissimorum episcoporum consensus præscribet. nam, ut diximus, harum rerum gratia prædicti pientissimi uiri conuenire iussi sunt. itaque si contentiosi turbas excitarent, partim tua gravitas, partim obtemperans illi exercitus eas auertere studeat modisque omnibus prohibeat et ne quem, ut dixi, progredi sinat, antequam pientissimi episcopi sua auctoritate approbent. quod si hasce litteras præuenerit incerti episcopi ordinatio, illum iuxta cæleste responsum regum in Ephesum, ut alios, uenire iubeas neque ignores, quod si aliter fieri approbaris, tu quidem auri libras quinque, exercitus uero alias tantas fisco inferre cogemini. ut autem hæc quæ iuxta pientissimorum episcoporum petitionem decreta sunt ⟨ut⟩ scri- 66
bantur, [et] celerem finem sortiantur, Maturium et Adelphium ab exercitu iussimus
d. 21. m. Mai a. 431 ob hoc ad illos legari. Datæ XII. Kalendas Iunii Antiochiæ.

Reginus episcopus dixit: Est et aliud mandatum eiusdem magnificentissimi Dionysii, scriptum ad pientissimum clerum Constantiensis metropolis, quod et ipsum ut legatur, oro.

Sancta synodus ⟨dixit:⟩ Lectum et hoc inferatur in acta commentariorum.

Flauius Dionysius magnificentissimus et gloriosissimus comes et dux utriusque exercitus ac proconsul pientissimis clericis in metropoli Constantia Cypri. Nouit et uestra pietas quomodo augusti et callinici orbis domini religiosissimos et sanctissimos

---

18—35 *ipsum exemplar Latinum extat in A; haec ex uersione Græca translata sunt*

---

1 missa *scripsi secundum Γ* commissa *W* 6 illæsæ *W* 8 et — constitutionem *scripsi secundum Γ* etiam uestra consitutione *W* 9 cupimus *deleui* 33 ut *addidi* 34 et *deleui* sortiatur *W* 35 ad illos] *postulatur* specialiter 39 dixit *add. Labbeus* 41 proconsul] *postulatur* ex consule pientissimus *W*

episcopos in Epheso conuenire iusserunt ob multas alias et maxime ecclesiasticas causas. itaque quoniam ex ipsis sanctissimis episcopis qui hic conuenere, cognouimus quod 67
beatus episcopus uester iuxta diuinam uoluntatem obdormierit, operæ pretium censui ut significarem uestræ pietati et admonerem ut caueatis uobis ne quis a quopiam in episcopum eligatur uel ordinetur; nam de hoc plane forma præscribetur; sed expectate sententiam quæ illic danda. dignum sane et iustum ut sancti patres ea quæ patres iubent, obseruent. quodsi quempiam ante litteras nostras contigit in sedem collocari, id quod non opinamur, illum cum pientissimis uiris ad Ephesum [cum] iuxta diuinum edictum, ut ueniat, admoneatis, non ignorantes quod laus sequetur obtemperantes, inobœdientes autem etiam præsens conuenienter corriget scriptum.

Sancta synodus dixit: ** quoniam autem causa quæ mouit magnificentissimum et 68
gloriosissimum capitaneum Dionysium ut hæc scriberet, obscurius in propositis habetur, doceant præsentes pientissimi episcopi sanctarum ecclesiarum quæ in Cypro, manifestius quid mouerit magnificentissimum capitaneum ut hæc mandata emitteret.

Zenon episcopus ciuitatis Curiensis Cypri dixit: Etiam beatæ memoriæ Sapritius, qui mecum huc uenit, eius rei gratia huc uenit. quoniam autem ex hac uita concessit, necessario nos docemus sanctam uestram et uniuersalem synodum quod ad suggestionem Antiocheni episcopi et cleri magnificentissimus capitaneus principi et clero scripsit.

Sancta synodus dixit: Quid uolente Antiocheno?

Euagrius episcopus Solensis Cypri ⟨dixit⟩: Subicere insulam nostram et ordinandi 69
ius ad se rapere attemptat præter canones et consuetudinem quæ iam olim inualuit.

Sancta synodus dixit: Nunquamne Antiochenus uisus est in Constantia ordinare episcopum?

Zenon episcopus Curii Cypri dixit: A sanctis apostolis numquam possunt ostendere quod affuerit Antiochenus et ordinauerit uel communicauerit umquam insulæ ordinationis gratia neque alius quisquis.

Sancta synodus dixit: Memor sit sancta synodus canonis sanctorum patrum in Nicæa congregatorum, qui conseruat unicuique ecclesiæ priscam dignitatem. hic etiam memor fuit Antiochiæ. docete igitur an non ius ordinandi ex more ueteri apud uos habet Antiochenus.

Zenon episcopus dixit: Prius affirmauimus quod numquam uel affuerit uel ordinauerit neque in metropoli neque in alia cuitate, sed synodus nostræ prouinciæ congregata 70
constituebat metropolitanum. et oramus ut uestra sancta synodus sua sententia nobis consentiat et hæc stabiliat, ita ut uetus mos, sicut hactenus robur habuit, ita et nunc habeat et nullam nouitatem in nostra prouincia fieri sinat.

Sancta synodus dixit: Doceant et hoc pientissimi magistri num Troilus ille sanctæ ac beatæ memoriæ episcopus, qui nunc requieuit, uel sanctæ memoriæ Sabinus, qui illum præcessit, uel qui ante illos uenerabilis Epiphanius ab aliqua synodo ordinati fuerint.

Zenon episcopus dixit: Et nunc memorati episcopi et qui ante illos sanctissimi episcopi et qui a sanctis apostolis erant, omnes orthodoxi, ab his qui in Cypro, constituti sunt et numquam locum habuit Antiochenus episcopus uel alius aliquis ordinandi in nostra prouincia.

---

5 hoc *Labbeus* hac *W* 7 contingit *W* 8 cum *del. Labbeus* 11 *lacunam indicaui*, exciderunt Τὰ μὲν ἀναγνωσθέντα φανερά 15 Sapiritius *W* 21 dixit *addidi* 27 gratiam *W* 30 fuit *scripsi* sit *W*

Sancta synodus dixit: Rem hanc quæ præter ecclesiasticas constitutiones et sanctorum patrum canones innouatur, et omnium libertatem attingentem annuntiauit pientissimus episcopus Reginus et qui cum eo pientissimi episcopi prouinciæ Cypri Zenon et Euagrius. unde quoniam communes morbi maiore egent remedio, eo quod maius damnum afferant, si non est uetus mos quod episcopus Antiochenus ordinat in Cypro, sicut libellis et propriis uocibus docuerunt pientissimi uiri sanctarum ecclesiarum in Cypro præsules, qui ad sanctam synodum accesserunt, a nullo impetantur uel uim patiantur, secundum canones sanctorum patrum et ueterem consuetudinem per se ipsos ordinationes pientissimorum episcoporum facientes. istud autem etiam in aliis diœcesibus et in omnibus prouinciis seruetur ut nullus pientissimorum episcoporum aliam pro- 72
uinciam, quæ non antea et ab initio fuit sua, sub suam uel saltem eorum qui sibi præsunt, manum trahat, sed si quis apprehenderit et in suam fecerit, eam restituat, ut ne patrum canones prætereantur neque sub sacerdotii prætextu mundanæ potestatis fastum subintroducat, ne paulatim et clam libertas amittatur quam nobis donauit ⟨proprio⟩ sanguine dominus noster Iesus Christus omnium hominum liberator. uisum igitur est sanctæ et uniuersali synodo seruari ⟨per⟩ unamquamque prouinciam purum et nullam tyrannidem passum ius uetus ac consuetudinem ueterem, opus habente unoquoque metropolitano ut ad suam securitatem exemplaria actorum excipiat. si autem quis ueterem figuram contempserit, pœnam non effugiet. et si quis his quæ nunc decreta sunt, pugnantes litteras attulerit, irritas esse decreuit sancta et uniuersalis synodus. 73

7 Cyrilli episcopi Alexandrini scholia de incarnatione unigeniti. *edita sunt in Collectione Palatina 57*

8 Beati Cyrilli Alexandrini archiepiscopi liber apologeticus pro duodecim capitulis 167
ad Orientales episcopos qui illa scriptis taxarant. *omisi, quoniam translatio teste Wintero recens est*

Quæ ab Orientalibus episcopis et Iohanne Antiocheno hinc inde scripta sunt 246

Iohannis comitis ad imperatorem
Orientales ad imperatores de his quæ Iohannes comes egerat
Mandatum synodi Occidentalium quod dedit legatis euntibus Constantinopolim 247
Synodus Occidentalium ad reges
Mandatum synodi Orientalium quod dedit suis legatis
Expositio fidei ab Orientalibus
Petitio prima Orientalium legatorum a regibus
Petitio secunda eorundem a regibus
Petitio tertia eorundem a regibus
Epistola legatorum Orientalium ad suos in Epheso
Epistola alia eorundem
Epistola Orientalium in Epheso ad legatos
Epistola Orientalium in Epheso ad reges
Epistola Theodoriti ad Alexandrum
Epistola legatorum Orientalium ad suos in Epheso
Pars homiliæ Theodoreti
Homilia Iohannis Antiocheni

1—20 *Græce extat in A.81 et in canonum collectionibus*

---

9 facientes *scripsi* faciant *W* 14 proprio *addidi* 15 liberator *scripsi* libertas *W* 16 per *addidi* 20 *subscr.* FINIS *W*

EXEMPLAR EPISTVLAE IOHANNIS COMITIS SACRENSIS SCRIPTAE AB EPHESO AD REGES 248
QVA DOCET QVID EGERIT VBI SYNODVM CONUENIT

9 1 Sciens conducibile pietati, si diuinis scripturis commodetur, omnia quæ iuxta
purissimæ celsitudinis mentem, pro uirili feci. hinc quæ sint acta, discetis. pridie
quam hæ litteræ darentur, labore magno accelerationeque mira in Ephesiorum ciuitatem
perueni (aduenissem autem citius, nisi maximis negotiis impeditus fuissem, quæ uestræ
magnitudini affuturus deo propitio coram recensebo) statimque sanctissimos episcopos
qui hinc et inde conuenerant, reuerenter salutaui; propter discordiam autem quæ inter-
cedebat inter eos, partes accersere conueniebat. turbatis autem omnibus Cyrillo-
que et Memnone se munientibus, per me ipsum iis qui conuenerant, denuntiaui, et ⟨per
alios⟩ iis qui aberant, manifestaui ut sequenti die absque ulla mora omnes in diuersorio 249
meo confluant. porro ne conflictus quidam fieret promiscue ipsis conuenientibus
(metuendum enim et hoc erat propter ferociam quæ nescio unde illis acciderat), ingressus
2 ordinem distribui. præsente autem Nestorio fere cum ipsa aurora et Iohanne pientissimo
episcopo, aduenit etiam Cyrillus cum omnibus pientissimis episcopis, solo autem Mem-
none absente. magna turbatio tumultusque exoriri cœpit, dicentibus iis qui cum
Cyrillo uenerant, Nestorii, qui ab ipsis depositus esset, ne aspectum quidem ferendum
esse; nihilominus tamen conuenientibus diuinarum scripturarum lectionem fieri uolebam.
affirmabant autem ii qui Cyrillo fauebant, lectionem diuinarum et terribilium scripturarum
absque Cyrillo non habendam neque præsente Nestorio neque his qui ab Oriente uenerant,
sanctissimis episcopis, et ob hoc magna facta seditione, immo proelio et pugna, eadem quo- 250
que et sanctissimi episcopi qui Iohanni pientissimo episcopo astabant, contendebant, di-
centes Cyrillum non oportere diuinarum litterarum lectioni ⟨adesse⟩, utpote et illo cum
3 Memnone ab ipsis deposito. fiebat igitur super hac re contentio; iam autem maximo
diei interuallo exacto, operæ pretium existimaui absque Cyrillo et Nestorio ceteris
patefacere regias sententias, quando quidem commemoratis illis neque scriptæ essent
a mundi dominis. uerum renuebant et hoc pientissimi episcopi qui cum Cyrillo
uenerant, nolebantque etiam his qui cum Iohanne aduenerant, præsentibus aures præ-
bere, eo quod dicebant eos illegitime Cyrillum et Memnonem deposuisse. uix igitur
potui persuasione et ui (si quidem uera dicere oportet) sequestratis Nestorio et Cyrillo
inducere omnen synodum ut regium rescriptum audiretur. igitur congregatis om- 251
nibus augustarum litterarum lectionem feci, in quibus depositi sunt Cyrillus et Ne-
storius et Memnon. cum autem hi qui cum Iohanne pientissimo conuenerant, lec-
tionem amice susciperent et approbarent, audierunt a graui auditorio ⟨uelut⟩ deposi-
4 tione Cyrilli et Memnonis illegitime facta. ceterum ne maior fieret seditio, Nestori-
um quidem custodiendum suscepit Candidianus comes deuotorum domesticorum,
qui omnibus consiliis et operibus meis interfuit; Cyrillum autem et ipsum custo-
diendum tradidi Iacobo circumspecto comiti et præposito quartæ scholæ. Mem-
non uero, ut prædixi, aberat; unde missis dispensatore et lictore ac protodiacono
sanctissimæ Ephesiorum ecclesiæ, [ei] manifestaui quod depositus esset [at] memo-

6 *Cf. Coll. Cas. 104* [*uol. IIII p. 53—55*]

1 scripta *W* 3 commodetur *scripsi ex Græcis* commendentur *W* 4/5 pridie — darentur] τῆι πρὸ τοσῶνδε *Γ* 7 magnitudine *W* 10/11 per alios *addidi ex Græcis* 14 ipso *W* 15 *post* episcopo *desunt* ἅμα τοῖς σὺν αὐτῶι ἁγιωτάτοις ἐπισκόποις 16 magno *W* 18 uolebam *Γ* uolebant *W* 21 prælium *W* 23 adesse *addidi ex Græcis* 24 deposita *W* 28 uolebantque *W* 34 audierunt — auditorio *lacunosa et corrupta* uelut *addidi* 34/35 depositionem — factam *W* 36 deuotorum *scripsi* conuiuarum *W*, *in mg.* uel nobilium 40 ei *deleui* at *deleui*

ratus Memnon cum prædictis, fide data ab eis se suo periculo cum omni securitate eccle-
5 siasticas pecunias seruare. his in hunc modum actis, quoniam oportebat me et 252
precibus uacare, descendi in sanctissimam ecclesiam. cognoscens autem Memno-
nem agere in episcopio, mitto ex ministris meis primicerium nobilium palatinorum
ad ipsum, ut ad me ueniret et discerem num omnino ⟨ad⟩ me accedere renueret.
uerum ipse absque mora aduenit et reprehensus a me quare mane non uenisset, dixit
ægritudine se deprehensum esse et proptera non affuisse; ne ferret autem alias meas
admonitiones uel consilia, præuenit sermones meos et in meam irrupit domum.
traditus igitur ⟨est⟩ et ipse Iacobo circumspecto comiti custodiendus et a scutariis no-
6 bilibus et reuerentissimis palatinis. hæc primo die a me facta sunt; quoniam autem
et de pace pientissimis episcopis sermonem habere oportebat, ne hæreses et schismata
in orthodoxa religione fierent, proinde quanta potui diligentia ei negotio me accom-
modaui, et posthac operam daturus, modo placeat et melioribus et pietati consonum 253
sit et recta mens sit domini mundi. quod si pientissimos episcopos uidero impla-
catos et non reconciliabiles (nescio unde in hanc rabiem et asperitatem uenerint), et
si quid amplius factum fuerit, quam primum uestræ amplitudini significabo.

EXEMPLAR RELATIONIS ORIENTALIUM AD REGES DE HIS QUAE IOHANNES COMES EGERAT

10 1 Merito quis dixerit nostri sæculi homines, qui tuo imperio gubernentur, beatiores
iis qui ante nostram ætatem fuere. uestra enim pietas inter innumeras totius orbis
curas eam quam ⟨pro⟩ religionis pietate gerit, omnibus aliis præposuit; magis autem
ueneratur laudatissimum uestrum imperium ea quæ dei sunt, quam omnia quæ super
terram, quoniam fides in illum uestras cogitationes et opera moderans cum uestra pie- 254
tate in omnibus honestis cooperatur. hæc ita certo se habere semper quidem ex
his quæ contingunt, didicimus, isto autem tempore maxime certi sumus. post-
quam enim inexpectata sacerdotum exorta sunt disturbia singulis simul se ab in-
uicem discindentibus et commune hoc nostrum consistorium commotum est, Aegyptio
Coll. CT 40 orbem, id quod semper solitus est, conturbante, uestræ pietatis oraculum per magni-
ficentissimum et gloriosissimum comitem generalem largitionum Iohannem allatum
2 omnium uanas choleras restinguere sufficiens est, si quidem modesti esse uoluerimus.
illud autem maximum quod uestra maiestas litteris cauit tollenda offendicula a quibus-
dam excitata, utendum autem canone et regula, quæ olim a patribus in Nicæa fides
exposita est, quæ etiam nihil diminutum uel superfluum continens compendiariam sa- 255
lutem concedit, uerbis paucis comprehendens omnia quæcumque diuinae scripturæ
⟨nobis de pietate⟩ tradiderunt, et eliminans seductorum et noua nobis tradere uolen-
tium opiniones. quapropter acceptis litteris uestris, cum uidissemus mentem uestræ
maiestatis rectæ patrum fidei conuenire, operam dedimus ut confestim eicerentur ca-
pitula contra euangelicam et apostolicam doctrinam a Cyrillo exposita, in quibus omnes
3 et qui nunc sunt et qui olim fuere, sanctos anathematizare ausus est, quaedam autem
impetrato tempore turbelae inter episcopos ⟨in⟩ præsentia factæ, cooperante mul-

10 *Cf. Coll. Cas. 105* [*uol. IIII p. 55—57*]

1 fide data ab *scripsi* fidem dedit *W* 1/2 Ecclesiasticis *W* 3 uocare *W* 5 et *scripsi* ut *W* ad *add. Labbeus* 9 est *addidi* 10 reuerendissimus *W* 12 quanto *W* 16 *subscr.* Finis *W* 20 pro *addidi* 24 iste *W* *malim* certi⟨ores facti⟩ 26 discidentibus *W* consistarium *W* 31 qua *W* 34 nobis de pietate *addidi ex Græcis* nouam *W* 36 recte *W* 38 quædam *scripsi ex Græcis* quam *W* 39 impetrato *scripsi ex Græcis* impero *W* turbelæ — cooperante *scripsi Græca secutus* turbulenter Episcoporum præsentia cōspiratione̅ fecit *W*

torum inexperientia et aliquorum morbo, olim quidem latente, nunc autem impudenti
circumcursatione manifestato, auctoritate synodali stabilire attemptauit. hæc
autem sicut ⟨cognouit⟩ uestra maiestas, etiam pientissimus sanctissimusque pater
noster et episcopus Acacius scriptis sanctam synodum docuit quod Apollinarii impieta-
tem contingant. optime enim ⟨hæc⟩ scit uir ille decem et centum annos natus, qui 256
omnem ætatem in apostolicos sudores insumpsit et plurimis synodis interfuit et Apol-
linarii asseclas uicinos semper habuit, unde facile deprehendere potuit quod prædicta
4 capita prauam illam opinionem saperent. et ⟨hæc⟩ iam deceptos episcopos et illis
subscribere sinentes orauimus [igitur] una cum Iohanne magnificentissimo et gloriosissimo
comite ut eicerent et ab orthodoxa fide alienarent et [se] subscriberent orthodoxæ fidei
patrum in Nicæa congregatorum, et cum non possemus propter malam ipsorum præ-
iudicationem factam, coacti sumus apud eos sinceram illam rectam confiteri fidem
et illi subscribere eicereque legitima confessione superfluam illam impiis opinionibus
refertam capitulorum expositionem. sufficit enim paruorum illorum uerborum
rectæ fidei confessio ad redarguendum omnem hæreticum errorem. neque enim 257
prædicta patrum fides contempsit ea quæ de unigeniti deitate recensentur, sed con-
substantiale prædicans immobiles fidelium mentes seruauit et Arrianorum hæresin
sustulit deque dispensatione exactas definitiones tradidit. tunc inconuertibilem
et incommutabilem deitatem unigeniti nos docuit et non purum hominem esse do-
minum nostrum Iesum Christum, sed uere filium dei credendum prædicauit, congrua
diuinis sanctisque scripturis confirmans. unde et nos illos sequentes fidei et expo-
sitioni confessionis nihil adiecimus nihilque ademimus, contenti in omnibus sanctorum
5 patrum expositione. quoniam autem, o pientissimi reges, præcepistis post hanc
firmæ fidei consonantiam etiam de sancta ac dei genetrice uirgine uestræ excellen-
tissimæ pietati innotuisse (hoc enim Iohannes ille magnificentissimus et gloriosissimus 258
comes annuntiauit), id ⟨quo⟩que, diuino petito auxilio (maius enim fuerat quam ut
talia homines attemptent), nota facimus uestræ pietati, quæ ex diuinis scripturis edocti
sumus, confessione nostræ infirmitatis excludentes inserere uolentes inter ea quæ super
6 hominem [esse] considerauimus. igitur fatemur dominum nostrum Iesum Christum
filium dei unigenitum, deum perfectum et hominem perfectum ex anima rationali et
corpore, ante sæcula quidem ex patre genitum ⟨secundum deitatem⟩, nouissimis autem
diebus ex Maria uirgine secundum humanitatem, consubstantialem ipsum patri se-
cundum deitatem et consubstantialem nobis secundum humanitatem. duarum
enim naturarum unio facta est; idcirco unum Christum, unum filium, unum dominum
confitemur. iuxta hanc inconfusæ unionis sententiam confitemur sanctam uirginem
dei genetricem eo quod uerbum incarnatum et inhumanatum est et ex illius conceptione 259
7 uniuit sibi templum ex ipsa assumptum. hæc cum didicerimus a theologis uiris,
euangelistis et apostolis et prophetis et piæ fidei doctoribus sua tempestate claris, tam-
quam in compendio exposuimus. oramus autem et obsecramus uestram maiestatem
piam religionem, quæ corrumpi uidetur morbo ab Aegyptiacis capitulis inuecto, more
solito defendere et omnibus præfectis sanctarum ecclesiarum sacerdotibus edicere
[dignetur] ut explodant capitula a prædicto Cyrillo magna ecclesiarum iactura fidei

2 manifestatum *W* 3 cognouit *addidi ex Græcis* 4/5 impietate contingat *W* 5 hæc *addidi ex Græcis* 8 hæc *addidi ex Græcis* ille *W* 9 igitur *deleui* 10 eicerent — alienarent *scripsi Græca secutus* ab orthodoxa fide eijcerentur et alienarentur *W* se *om. W* 11 possemus *scripsi* possent *W* malum *W* 12 *male uertit* καθ' ἑαυτούς 16/17 consubstantialem *W* 23 præceptis *W* 24 consonantium *W* nostræ *W* 26 id quoque *scripsi quamuis inconcinne, tamen cf. ΓC* idque *W* 28 excludentes *scripsi ex Græcis* excludere *W* 29 esse *deleui* 31 secundum deitatem *addidi* 41/42 edicere *scripsi* edocere dignetur *W* 42 magno *W*

catholicæ introducta solique subscribant sanctorum patrium in Nicæa congregatorum confessioni. neque enim aliter pax in ecclesiis dei triumphabit, nisi eiecta fuerit impia illa expositio.

MANDATVM QVOD SYNODVS DEDIT LEGATIS CONSTANTINOPOLIM PROFICISCENTIBVS VT ORIENTALES IVDICARENT 260

11 Philippo presbytero dei et amantissimo et colentissimo, sanctissimi et pientissimi archiepiscopi apostolicæ sedis magnæ Romæ Cælestini uicario, et pientissimis et sanctissimis episcopis Arcadio Iuuenali Flauiano Firmo Theodoto Acacio Euoptio sancta et uniuersalis synodus, quæ gratia dei et edicto pientissimorum regum in Ephesinorum metropoli congregata, in domino salutem. Admoniti a pientissimis Christique amantissimis regibus ut mittantur legati pro toto orbe, qui propter eos qui nobiscum in Ephesiorum urbe congregati sunt, anxius est, unanimi calculo decreuimus et legationis prouinciam ut ⟨coram Christo uobis⟩ pro recta fide et pro sanctis fratribus sanctissimo 261
et dei amantissimo archiepiscopo Cyrillo et dei amantissimo coepiscopo Memnone iniunximus. utrorumque autem securitatis, et uestrorum et nostrorum, habentes curam hoc mandatorium diploma instruximus, ut et scia⟨mu⟩s propter quæ uos miserimus, et uestra pietas cognoscat quod nihil præter hæc facere debeatis. ante omnia igitur sciat uestra sanctitas quod cum Iohanne Antiocheno et cum apostatarum concilio communionem nullo modo habere debeatis, eo quod noluerunt nobiscum deponere impietatis præconem Nestorium, sed illi usque ad abitionem uestram patrocinati sunt, ausi contra omnes canones condemnare sanctissimum deique amantissimum archiepiscopum Cyrillum et sanctissimum deique amantissimum episcopum Memnona. præterea usque ad id tempus in Nestorii dogmatis defendendis anxii sunt; sunt item inter eos Cælestiani et depositi audentque totius orbis synodum hæreticam appellare. 262
iam si necessitas quædam se obtulerit adeundi regem pientissimum, quoniam edicto amatoris Christi et pientissimi pro uirili obœdiendum est, si uoluerint prædicti subscribere depositioni Nestorii et per libellos ueniam petere a sancta synodo super iis quæ temere in nostros præsides admiserunt, anathematizareque et Nestorii dogmata et abicere eos qui eadem cum illo uel sapiunt uel sapuerunt, denique et laborare nobiscum ut restituantur nobis sanctissimi archiepiscopi Cyrillus et Memnon, permittimus uestræ sanctitati, his factis, polliceri quidem ipsis communionem, scribere autem nobis, ut ⟨nobis⟩ et uobis compaciscentibus perfecta cum ipsis pax constet. uerum non erit antea promittenda illis pax, nisi præsides suos recipiat sancta synodus. scire autem uolumus uestram sanctitatem quod si quid horum a uobis contemptum fuerit, neque 263
sancta synodus ⟨a uobis⟩ acta habebit rata neque uos communionis sinet esse participes.

SVBSCRIPTIONES

1 Berinianus Perges iussus subscripsi
2 Erenianus subscripsi
3 Dalmatius subscripsi
4 Seuerus subscripsi
5 Pius subscripsi

11 *Cf. Coll. CT 60*

6 colendissimo *W* 11/12 *male translata propter uocabulum* ἀγῶνα *perperam intellectum* 13 coram — uobis *suppleui* 16 sciamus *scripsi* scias *W* nos *W* 24 hæreticum *W* 25 adeundi regem *translatio falsa* 26 noluerunt *W* 32 nobis *addidi* 35 a uobis *addidi* (1) sq. *numeros apposui ordinis quem sequitur codex Atheniensis Actorum græcorum* [58], *quem etiam W tenet paucis exceptis*

6 Hellanicus subscripsi	7 Palladius similiter	
8 Amphilochius similiter	9 Perigenes similiter	
10 Iconius similiter	13 Aristonicus similiter	
11 Valerianus similiter	12 Cyrus similiter	
14 Maeonius similiter	15 Dynatus similiter	
16 Idduas similiter	17 Epiphanius similiter	
18 Gregorius similiter	19 Hesychius similiter	
20 Tribunianus similiter	21 Philippus similiter	
22 Heracleon similiter	23 Petrus similiter	
24 Theodosius similiter	25 Eusebius similiter	
26 Benantius similiter	27 Anysius similiter	
28 Domninus similiter	29 Zenobius similiter	
30 Aetius similiter	31 Timotheus similiter	
32 Eugenius similiter	33 Callippus similiter	264
34 Iohannes similiter	35 Theodotus similiter	
36 Ablabius similiter	37 Domninus similiter	
38 Eustathius similiter	39 Constantinus similiter	
40 Ennepius similiter	41 Euprepius similiter	
42 Paralius similiter	43 Siluanus similiter	
44 Limenius similiter	45 Cyrillus similiter	
46 Euporus similiter	50 Thomas similiter	
47 Rhodon similiter	48 Tychicus similiter	
49 Martyrius similiter	51 Nicias similiter	
52 Nestorius similiter	53 Theodorus similiter	
54 Archelaus similiter	55 Aphobius similiter	
56 Hermolaus similiter	57 Macarius similiter	
62 Reginus similiter	63 Senecion similiter	
58 Docimasius similiter	59 Theosebius similiter	
60 Domnus similiter	61 Asterius similiter	
64 Bessulas similiter	65 Maximus similiter	
66 Theodulus similiter	67 Commodus similiter	
68 Modestus similiter	69 Aristobulus similiter	
70 Euthalius similiter	71 Heraclius similiter	
72 Paulus similiter	73 Theon similiter	
74 Hieracis similiter	75 Chrysaorius similiter	
76 Hermogenes similiter	77 Aristocritus similiter	
78 Alexander similiter	79 Lampetius similiter	
80 Seuerus similiter	81 Ædesius similiter	
82 Apellas similiter	83 Alypius similiter	265
84 Anderius similiter	85 Paulus similiter	
86 Macedonius similiter	87 Acacius similiter	
88 Spudasius similiter	89 Apthonius similiter	
90 Philetus similiter	91 Promachius similiter	

---

(10) Iconeus *W* (38) Eustachius *W* (39) Κωνστάντιος *Γ* (40) Eunepius *W* (42) Patalius *W* (44) Limonius *W* (51) Micias *W* (56) Hermobius *W* (57) Carius *W* (58) Docunasius *W* (70) Esthabius *W* (74) Hieraris *W* (77) Aristocatus *W* (81) Ardesimus *W* (89) Aphronius *W*

92 Nectarius similiter
93 Metrodorus similiter
94 Dorotheus similiter
95 Tarianus similiter
96 Abraham similiter
97 Petrus similiter
98 Eudoxius similiter
99 Adelphius similiter
100 Eulogius similiter
101 Theonas similiter
102 Cyrus similiter
103 Marcellinus similiter
104 Euagrius similiter
105 Theodorus similiter
106 Solon similiter
107 Matidianus similiter
108 Eusebius similiter
109 Heraclides similiter
110 Ammon similiter
111 Zenobius similiter
112 Zenon similiter
113 Isaac similiter
114 Nateras similiter
115 Timotheus similiter
116 Zenon similiter
117 Eusebius similiter
118 Philadelphus similiter
119 Macarius similiter
120 Pabiscus similiter
121 Andreas similiter
122 Phœbammon similiter
123 Sabinus similiter
124 Eusebius similiter
125 Alexander similiter
127 Eutherius similiter
126 Saadus similiter
128 Petrus similiter
129 Iohannes similiter
130 Ammon similiter
131 Romanus similiter 266
132 Paulus similiter
133 Iohannes similiter 21
134 Rufinus similiter
135 Nesius similiter
136 Thomas similiter
137 Iohannes similiter
138 Timotheus similiter
139 Eusebius similiter
140 Paulus similiter

RELATIO SYNODI MISSA CVM PRAEDICTIS EPISCOPIS ET LOCVM TENENTE PAPAE AD REGES

12 1 Pientissimis deique et Christi amantissimis Theodosio et Valentiniano uictoribus triumphantibus semper augustis quæ iuxta gratiam dei et uestræ maiestatis edictum in Epheso congregata, ⟨synodus⟩. Omnia quidem, o reges amatores Christi, regiæ maiestatis uestræ acta laudem merentur magnumque pietatis zelum præ se ferunt eaque propter unanimiter omnes et singuli pro perpetua uestra incolumitate et imperio preces domino Christo offerimus, orantes ut Christi amantissima uestra maiestas orbi perpetuo ser- 267
uetur. quia autem et nunc nostris precibus flexa uestra pietas præcepit per Iohannem magnificentissimum et gloriosissimum comitem ut uniuersalis nostra synodus ad uestram maiestatem electos quosdam pientissimos mittat episcopos et coram omnes ⟨nostras⟩ causas exponant, merito gratias agentes Christi amantissimæ uestræ maiestati elegimus sanctissimos ac pientissimos episcopos Arcadium Iuuenalem Flauianum Firmum Theodotum Acacium Euoptium et Philippum presbyterum Romæ, Cælestini sanctissimi et pientissimi episcopi apostolicæ sedis magnæ Romæ locum tenentem, quos his litteris

12 *Cf. Coll. CT 61*

(107) Mandianus *W* (118) Philudelphus *W* (123) Sabinius *W* (126) Saadius *W*
26 DEI QVAE *W* Valeriano *W* 28 synodus *addidi* 30 unanimitem *W* 32 præcipit *W*
33 uestra *W* 34 nostras *addidi* 37 Philippicum *W*

2 uestræ serenitati commendamus, ut eos benigne uidere et audire dignetur. scientes
autem quantum anima uestra amet Christum deoque sit dedita maximique faciat ⟨ut⟩
Christo, qui pugnat pro uobis et uos seruat, seruiatur habeanturque in honore semper 268
sacerdotes eius iuxta id quod dictum est ab eo: *qui uos audit, me audit et qui* cf. Mt. 10, 40
uos recipit, me recipit, confidimus et quod nos conturbauit, idem et uos, si litteris
insertum est, conturbare. nos enim non ob aliam causam [qui] Ephesi nunc sumus
quam ut iuxta uestrum pientissimum edictum de fide tractaremus. quoniam enim
profana Nestorii dogmata eius immobilem a sæculo tranquillitatem conturbarunt,
merito super ea re consilium proposuimus post decimum et sextum diem præfiniti termini d. 22. m. Iun.
et Nestorium suis decretis ecclesias conturbantem accersiuimus. uerum quia ille 431
male sibi conscius comparere detrectauit, inquirentes impia dogmata quæ de domini
Christi incarnatione ab illo scriptis exposita, ea ipsa anathematizauimus et eorum patrem
3 ab episcopali dignitate omnino alienauimus. ceterum Iohannes Antiochenus post 269 d. 26. m.
uicesimum diem præstituti termini quasi zelo fidei nos adiuturus huc peruenit ⟨et⟩ Iun. 431
congregatis apud ipsum episcopis paulo minus triginta, quorum alii Cælestiani, alii
depositi multo ante fuerunt, aduersus nostros præsides et orthodoxæ fidei æmulatores
secessit sanctissimumque et pientissimum archiepiscopum Alexandriæ Cyrillum et
sanctissimum ac pientissimum coepiscopum Memnona neque accusatos ab ipso neque
citatos iuxta canonum rationem depositionis contumelia affecit et quasi communicarit
cum ipso sancta et uniuersalis synodus in hanc contra illos iniustitiam, ita pias et reli- Coll. C 90. 97
giosas uestras corripuit aures. at sancta et uniuersalis synodus, cui assidet et magnæ
uestræ Romæ sanctissimus et pientissimus archiepiscopus Cælestinus omnisque Occi-
dentalis synodus per eos quos ad nos misit sanctos episcopos, assidet autem et Africa
omnis et Illyricum, legitime mota ipsum præfectum concilii apostatarum Iohannem et 270
ceteros qui cum eo sunt, alienos ab omni ecclesiastica communione esse decreuit
aque omni sacerdotali ministerio destituit, refutans omnia quæ ab illis illegitime
facta sunt. et quæ cum illis acta sunt, uestræ maiestati pridem litteris signi-
ficauimus; nunc uero his scriptis et per hos legatos pientissimos episcopos uestra pia
genua protensis manibus attingimus, rogantes ut quæ uiolenter acta sunt cum sanc-
tissimis et pientissimis episcopis Cyrillo et Memnone nullumque ⟨e⟩ canonibus robur
habentia prorsus irrita sint, ita ut nostra synodus capite non careat nec nos et omnes
Christiani ⟨in⟩ uniuerso orbe luctu intolerabili indesinenter propter præsides conteramur,
sed petitionum compotes consuetas preces ⟨cum⟩ uniuersi orbis ecclesiis domino Christo
offeramus ut in sæculum concedatur uestrum Christi amantissimum imperium. nam 271
calumnia quæ contra illos facta a Iohanne Antiocheno et sociis eius, ad omnes nos
pertinet, eandem fidem habentibus cum prædictis et cum eis sacerdotali ministerio
fungentibus, eo quod et omnis Occidentalis synodus testimonium dat eis rectam et in-
culpabilem eorum esse fidem et nos quoque, de hoc certiores facti, commentariorum Coll. CT 39
scriptis promulgauimus quod sint orthodoxi sanctorumque patrum nostrorum sententiam
in dogmatibus catholicæ et apostolicæ ecclesiæ habeant. oramus igitur uestram
maiestatem: soluite et nos et illos a uinculis; uinctis enim fratribus et præsidibus sanctæ
nostræ synodi, etiam nos quodam modo uincti sumus.

---

2 amat *W* 2/3 faciat ut Christo *scripsi* faciant Christum *W* 3 seruiatur *scripsi* seruentur *W* 5 sic *W* 6 conturbare *scripsi* conturbat *W*; *translator* μήνυσιν *cum* μῆνιν *confudisse uidetur* qui *deleui* 9 perfiniti *W* 14 *falso intellexit* ἀμυνόμενος et *addidi* 15 paulo minus] plus minus Λ^{ct} 16 nostras *W* 19 depositioni *W* 23 uos *W* 30 e *addidi* 31 irrita sint *scripsi* irritare *W* nec *scripsi* et *W* 32 in *addidi* 33 cum *addidi* 38 uos *W* 41 uos *W* 42 *subscr.* Finis *W*

MANDATVM QVOD ORIENTALES LEGATIS SVIS IN CONSTANTINOPOLIM EPISCOPIS DEDERVNT 272 VT IVDICENTVR CVM LEGATIS VNIVERSAE SYNODI ORTHODOXIS EPISCOPIS IN CONSTANTINOPOLI

13 Sancta synodus in Epheso congregata pientissimis et sanctissimis Iohanni archiepiscopo Antiochenorum magnæ ciuitatis et Paulo episcopo Emisenorum, rationem reddenti et pro sanctissimo episcopo Acacio Berroeensi, et Imerio episcopo Nicomediae metropolis et Macario Laodicensium urbis, rationem reddenti et pro Cyro episcopo Tyriorum metropolis, et Apringio episcopo Chalcidensium, rationem reddenti et pro Alexandro episcopo Apamiæ, et Theodorito episcopo ciuitatis Cyrestanorum, rationem reddenti et pro Alexandro episcopo Hierapolitanorum metropolis, et Helladio episcopo Ptolemaidis præsentes præsentibus mandabamus quæ subordinata sunt. 273

Quoniam ecclesiasticæ causæ gratia, propter quam in hanc Ephesiorum urbem omnes uocati sumus, præsenti tempore uestra nouit pietas quod iuxta edictum pientissimorum regum nostrorum in celeberrimam Constantinopolim citati sumus ad suffragandum ueritati fideique sanctorum patrum et rectis dogmatibus, non tamen omnes iussi sumus esse uobiscum, operæ pretium autem est ut omnium nostrum mens quasi præsentium manifesta fiat, unde propria habemus quæ a nobis fiunt et pertinent ad timorem dei et pacificandam beneque ordinandam ecclesiam, quapropter hunc uobis libellum quo mandatum continetur, fecimus, quo præcipimus et permittimus perfectamque potestatem tradimus, quam et nos, si præsentes essemus, haberemus, ut cum uos gratia dei in prædictam magnam ciuitatem perueneritis, siue apud pientissimum regem 274 opus fuerit siue in consistorio siue in sancto conuentu siue patrum synodo de his quæ inquiruntur, sermo habeatur, hunc ⟨cum⟩ ualeatis libertate dicendi sapientiaque ac diligentia, ut uos decet, afferre pro communi ecclesiarum usu, laborem hunc suscipientes pro nobis omnibus scilicet manentibus et comitantibus et amantibus et tamquam acta essent, habentibus omnia quæ a uobis in hac causa aguntur et acturi estis *** et istuc ipsum oramus uestram sanctitatem, ne quod communi usui profuturum et ad gloriam domini Christi facere minus alacres sitis. iam si et uidebitur synodalem epistulam cum omnium subscriptione mittendam, confitemur omnes communiter et singuli omni alacritate nos subscripturos et ad pium exercitum missuros; quippe manifestum est 275 quod capitula quæ a Cyrillo Alexandrino adiecta ad fidem patrum qui in Nicæno concilio, tamquam hæretica modis omnibus ut a catholica et apostolica ecclesia aliena eiciuntur.

Alexander episcopus Hierapolis metropolis: Siquid iuxta expositam fidem a sanctis patribus feceritis neque adieceritis aliquid fidei sanctorum patrum et reprobatis hæretica illa capitula Cyrilli Alexandrini, illi consentio. huic enim expositioni fidei et iam cum sancta synodo uobiscum subscripsi.

Dorotheus episcopus Marcianopolis secundæ Mysiæ subscripsi similiter, commendans ut præmissum est.

Consubscripserunt autem et ceteri omnes.

---

13 *Cf. Coll. CT 62 et Coll. C III* [*uol. IIII p. 63*]

---

2 uniuersa *W* 4 sAnctæ Synodo *W* congregatæ *W* 6. 7. 8. 10 reddente *W* 7 Episcopi *W* 9 Cyretanorum *W* 10 Hieropolitanorum *W* 13 uestra — quod *interpolata ad fulciendam lectionem* ἐκλήθημεν 16/17 quasi præsentium *latet translatio uerborum* ὡς ἐμμένομεν 17 nobis = ἡμῶν *Γ codd* 18 pacificandum *W* 23 hunc *scripsi* hac *W* cum *addidi* 26 aguntur *scripsi* agitis *W* *lacunam statui cf. Γ et ceteras uersiones* 28 alacris sit *W* 31 Alexandrium *W* 32 ut *scripsi* et *W* 35 reprobatum *W* 36 ulla *W* ulli *W* 37 scripsi *W* 40 Cõscripserunt *W*

EXPOSITIO FIDEI QVAM DEDERVNT ORIENTALES EPISCOPI LEGATIS SVIS IN CONSTANTINOPOLIM

14 Sancta synodus tam Orientalis diœceseos quam adiuncti eis ex diuersis diœcesibus et prouinciis congregati Bithyniæ Cappadociæ secundæ Paphlagoniæ Pisidiæ Europæ 276
Mysiæ Rodopes Thessaliæ Daciæ subsequentia collocuti sunt:

Propter ecclesiasticas quæstiones nuper exortas conuocati in Ephesiorum ciuitatem ab his qui ad iuste regendum a deo probati sapienterque et pie subditos dirigunt, sine mora in prædictam uenimus ciuitatem. non modico autem tempore exacto propter factas a Cyrillo Ægyptio turbas secundoque ac tertio litteris a pientissimis imperatoribus acceptis, qui adhortantur ut omnes Christi ecclesiæ uinculo pacis uniantur contentæque fide quæ in Nicæa a sanctissimis patribus exposita, explodant offendicula nuper scilicet exorta, attemptauimus quidem persuadere episcopos Ægyptio illi consentientes qui hæreticis articulis ab eo expositis subscripsere, ut illa quæ manifeste fidem orthodoxam offendunt, amputent contenti expositione quæ in Nicæa facta est, 277
iuxta edictum pientissimorum nostrorum regum. ⟨dum⟩ nequiuimus autem ipsis persuadere propter malam eorum præsumptionem, coacti sumus nos, qui in sana patrum fide permanemus et nihil noui in eam inferri permittimus, eam scriptis exponere et subscriptionibus nostræ confessionis solidare. contenta enim paucis uerbis expositio et exactam docebit pietatem et ueritatis demonstrans semitam hæreticæ reprehendet errorem.

Credimus in unum deum patrem omnipotentem, omnium uisibilium et inuisibilium factorem; et in unum dominum Iesum Christum, filium dei, genitum ex patre unigenitum, hoc est ex substantia patris, deum de deo, lumen de lumine, deum uerum de deo uero, genitum, non factum, consubstantialem patri, per quem omnia facta sunt tam quæ in 278
cælo quam quæ in terra, qui propter nos homines et propter nostram salutem descendit et incarnatus est homoque factus, passus resurrexit tertia die, ascendit in cælos et ueniet iudicare uiuos et mortuos; et in sanctum spiritum. eos autem qui dicunt »erat aliquando quando non erat« et »priusquam nasceretur, non erat« et quod ex nihilo factus sit uel ex alia subsistentia uel essentia, dicentes esse conuertibilem et commutabilem filium dei, anathematizat sancta catholica et apostolica ecclesia.

Ista est fides quam exposuerunt patres primum quidem contra Arrium blasphemantem et dicentem creaturam filium dei et contra omnem hæresim Sabellii Photini Pauli Samosatini Manichæi et Valentini ac Marcionis et contra omnem hæresim quæ in catholicam et apostolicam ecclesiam surrexit, quos condemnauerunt in Nicæa ciuitate congregati trecenti decem et octo episcopi. in hac fide manere omnes confitemur 279
et nos qui in Epheso conuenimus, et ii qui in nostris prouinciis agunt pientissimi episcopi, qui pacti sunt se mansuros in omnibus quæ a nobis aguntur. itaque obtemperamus sapienti qui dicit: ne transgrediaris terminos antiquos quos posuerunt Prou. 22, 28
patres tui. quæ autem nuper a Cyrillo Alexandrino exposita sunt hæretica capitula, quibus et anathematismos superfluos et friuolos coniunxit, attemptans suffragio et subscriptione episcoporum stabilire, eicit ac alienos ab orthodoxa fide censet sancta quæ in Epheso congregata, synodus.

14 *Cf. Coll. C 110* [*uol. IIII p. 61. 62*]

3 Sanctæ synodi *W* adiunctorum *W* eius *W* 8 modico *scripsi* multo *W* 11 explodant *scripsi* explodamus *W* 12 episcopis *W* 15 dum *addidi* 16 præsumptionom *W* uos *W* 19 semitem *W* 21 omnipotentem] Deum potentem *W* inuisibilium et inuisibilium *W* 26 uenit *W* 34 catholica et apostolica ecclesia *W* ciuitati *W* 35 manentes *W* 37 nobis *scripsi* nostris *W* 39 fratres *W* 42 synodo *W* *in fine add.* Finis *W*

PETITIO PRIMA SEPTEM ORIENTALIVM EPISCOPORVM MISSA REGIBVS EX CHALCEDONE EO QVOD NON PERMITTEBATVR EIS INGREDI IN CONSTANTINOPOLIM

15 1 Orandum erat ne a quopiam alio in expectationibus absurdis sermones pietatis 280
amittantur, maxime autem ne ab his qui sacerdotium præfecturamque ecclesiarum
sortiti sunt, quos nescimus quomodo præsidendi cupiditas et ambitio frigidæque pro-
missiones quædam ad contemnenda semel omnia Christiana mandata induxerunt, idque
hoc solo animo ut seruiant uiro qui præsumit ac sperat se et auxilium sibi ferentes omnia
recte gesturos, dicimus Alexandrinum Cyrillum, qui sola nugacitate in sanctas dei ecclesias
hæretica introduxit dogmata eaque [ministerio] confidit se argumentis comprobaturum
et correctionem peccatorum effugere solo Memnonis et prædictæ conspirationis episco-
2 porum ministerio sperauit. quapropter nos, qui silentium alioquin amamus et in
ceteris philosophice agendum censemus, nunc silentium et eius sapientiæ studium fidei
iacturam opinantes, ad solos uos post supernam uirtutem orbis seruatores precando 281
uertimur, quando quidem scimus pro pietate sollicitudinem uobis peculiariter conuenire
utpote iis qui usque in hoc tempus custodierint uicissimque per illam custodiantur.
supplices autem hos libellos offerimus, tamquam coram sanctissimo deo exhibenda
esset nostra excusatio numquid pro religione minus alacres fuerimus, sed pietati studentes
et pro ea sermones facientes. nihil enim est quod Christianorum temporibus sacer-
dotes magis facere deceat quam ut coram tam fideli rege testimonium ferant, etiamsi
3 parati essemus uitam ac corpora nostra in fidei discrimine milies exponere. idcirco
Act. Apost. 17, 31 per deum, qui uidet omnia, et per dominum Iesum Christum, qui iudicaturus est omnes
in iustitia, ⟨et⟩ per spiritum sanctum, cuius gratia regnum gubernatis, et per electos
angelos, qui uos custodiunt, quos assistentes uidebitis terribili throno et horrendam 282
illam sanctificationem semper deo offerentes, quam nunc quidam adulterare nituntur,
pietatem, quæ obsidetur uafritie quorundam, id quod re ipsa adimentes et hæretica
capita fidei introducta stabilientes, quæ omnino a sanis dogmatibus aliena sunt et cum
hæreticis opinionibus conueniunt, obsecramus. [ut] uel si quis illis subscribat uel con-
sentiat et post promissam a nobis ueniam contendere ultra uelit, præcipite illum in
medium uenire et ecclesiasticis pœnis subiacere, quo pugnare pro pietate melius possit.
nihil enim, o rex, magis regium fuerit, pro quo et cum Persis et aliis barbaris prœlia
committere festinasti, reddente tibi Christo pulchras uictorias pro hac tua in ipsum
alacritate. obsecramus autem ut fiant apud pietatem tuam quæstiones in scriptis; 283
sic enim facilius dignoscentur et in omne posterum tempus reprehendentur peccantes.
si autem quis sermones, pro quibus delinquens fuit, neglegens, uoluerit per præceptum
rectæ fidei præualere, tuæ iustitiæ ac iudicii fuerit attendere num ⟨non⟩ et ipsam doc-
torum appellationem abiecerint ii qui de dogmatis ⟨quæ⟩ introducunt, periclitari gra-
uantur, et prædictis subici nolentes, ut non redarguantur impie egisse, neque refutare
4 ea digna putantes, ut mutua eorum conspiratio non habeatur inutilis. iam enim

15 *Cf. Coll. C 121 [uol. IIII p. 71—73]*

3 nec *W* sermonem *W* 4 amittantur *scripsi* amitti *W* maximo *W* 7 uero *W* 9 ministerio *del. Labbeus* se — comprobaturum] *falso transtulit* ἐλεγχθήσεσθαι 12 censebimus *W* 13 opinantes *scripsi* pingentes *W* 14 uertemur *W* pro pietate *Labbeus* proprietate *W* 16 supplices *scripsi* suspensus *W* 17 pietate *W* 19 testimoniorum *W* 20 fidei *Labbeus* fideli *W* 21 per *scripsi* propter *W* 22 et *add. Labbeus* 25 id — adimentes *insanabiliter corrupta* ἐπαμῦναι *Γ* 26 stabilientes] *conicio* exterminetis ἐκβληθῆναι 27 obsecrauimus *W* ut *deleui* illic *W* 28 uobis *W* nolit *W* 29 possis *W*; *mala translatione sensus peruersus est* 35 non *addidi* 36 quæ *addidi* 37 prædictis subici] συνίστασθαι τοῖς εἰρημένοις *Γ*

per ordinatos manifestum est quosdam ex illis pro hac impietate meditatos esse ut dignitatibus concessis nonnullos demereantur, et alios quosdam modos excogitasse, et id manifestius ⟨erit, nisi maiestas tua⟩ obsistat, et uidebit eos pietas tua non multo post proditionis suæ mercedem quasi spolia fidei Christi distributuros. at [ex] nos 284
qui⟨dem quibus⟩dam a pientissimo Iuuenale Hierosolymitanorum olim ordinatis siluimus, quamuis pro canonibus certandum esset, ne uideremur nostræ gloriæ causa dolere, et nunc quoque illius studia et præstigias tales per Phœnicen secundam et Arabiam non ignoramus. sane de illis nobis non uacat curam habere, qui ciuitatibus ipsis, quarum nobis ministerium contraditum, atque adeo uita nostra destitui malumus quam ista
5 pro fide promptitudine. uerum aduersus illorum conatus dei ac uestræ pietatis iudicium opponemus; nunc autem oramus ut una ac primaria pietas curetur, et ne orthodoxæ religionis splendor, qui uix tandem sub sancti nominis Constantino irradiauit et per beatissimos auum et patrem uestræ pietatis confirmatus est, a tua autem maiestate etiam in alias barbaras gentes et in Persarum gentem prorogatus est, nunc in ipsis regiæ 285
aulæ penetralibus languescat et apud uestram turbetur serenitatem. non enim duplices in Persidem, o rex, mittes Christianismi doctrinas neque nostra magnum aliquid erunt, nobis discordia laborantibus nemineque existente apud illos qui diiudicet, neque quis geminis communicabit uerbis et sacramentis neque certe pie a tantis patribus et incondemnatis sanctis desciscet, sed neque regni commoda tribuenda erunt his qui diuersa inter se sentiunt, neque paruus inde lusus pietatis hostibus excitabitur et innumera alia malignæ contentionis ipsorum quis enumerarit nocumenta? si autem quis est qui parui faciat cælestium rationem, talis sit potius quicumque olim quam is cui omnem orbis potestatem deus dedit. nostræ autem preces sunt ut iudicium a tua pietate accipiamus; mentem enim tuam ad exactam eorum quæ inquiruntur, com- 286
6 prehensionem deus inducet. demum si quid nunc prohibet (neque enim tuæ pietatis negotia omnia nota esse possunt), petimus a tua serenitate ut ad propria tuto et feliciter commigrare nobis liceat; nam uidemus ciuitates nobis commissas ex tali mora non parum offendi, propter eos qui etiam in rebus piis, ut uidetur, contentionem quærunt, nulla inde proueniente utilitate.

PETITIO EORVNDEM SECVNDA MISSA REGI A CHALCEDONE

16 1 Sæpenumero pietatem uestram et per nos ipsos et per eos qui a nobis missi, docuimus quod rectæ fidei dogma corruptioni obnoxium uideatur, et quod ii [qui] discerpere uideantur ecclesiæ corpus, qui omnia susque deque faciunt et omnem ecclesiasticam 287
constitutionem omnemque regiam legem conculcant uniuersaque simul confuderunt, ut expositam hæresim a Cyrillo Alexandrino confirment. nam ut a uestra pietate in Ephesum uocati sumus ad inquirendum quæstiones quæ pullularunt, et ad confirmandum fidem euangelicam et apostolicam a sanctis patribus expositam, nondum omnibus præsentibus conuocatis episcopis, ii qui particulare concilium habuerunt,

16 *Cf. Coll. C 123* [*uol. IIII p. 74—76*]

1 per ordinatos] διὰ τῶν ἐπιχειρηθέντων *Γ* 3 erit — tua *addidi secundum Γ* 4 nos *ΓC* ex nobis *W* 5 quidem quibusdam *scripsi secundum Γ* quidam *W* ordinati *W* ἐγχειρισθέντων *Γ* 9 maluimus *W* 16 mittas *W* 17 apud illos *male a translatore additum* 20 lusus *scripsi secundum Γ* usus *W* 22 sit *Labbeus* fit *W* 23 deus *ΓC* dominus *W* 25 prohiberet *W* 26 ut *Labbeus* id *W*

31 *malim* ea quæ — missa uobis *W* 32 recte *W* qui *del. Labbeus* 34 conculant *W*

hæretica illa capita, quæ cum Arrii et Eunomii et Apollinarii impietate conueniunt,
scriptis commentariis roborarunt, et alios quidem deceperunt, alios uero terruerunt,
alios autem de hæresi accusatos in communionem susceperunt et aliis, qui non com-
municabant, mercedem ut communicarent, dederunt, alios demum spe honorum, quibus
indigni erant, accenderunt et ita multitudinem sibi congregarunt, quasi nescientes quod 288
Coll. CT 23 2 piam religionem non multitudo, sed ueritas ostendit. iterum lectæ sunt uestræ
pietatis litteræ per magnificentissimum comitem Candidianum, significantes quod pacifice
et fraterne quæstiones quæ exortæ nuper, inquirantur, uerum conuenientibus omnibus
Coll. CT 34 pientissimis episcopis. nihil profuit lectio. uenit nobilis Palladius magistrianus
alias uestræ maiestatis litteras afferens, docentes rescindenda esse omnia quæ parti-
culariter constituta fuerunt, et concilium denuo congregandum uerumque dogma san-
ciendum. contemptum est autem et hoc more solito pium uestrum mandatum ab
his qui omnia audent. aduenit rursus magnificentissimus magister Iohannes, qui
Coll. CT 40 tunc comes omnium largitionum, alias iterum afferens litteras significantes quod a uestra
maiestate trium depositiones decretæ sunt, tollendaque e medio suborta offendicula 289
solamque fidem in Nicæa expositam a sanctis et beatis patribus ab omnibus confir-
mandam. transgressi sunt, ut solent, et hanc legem ii qui omnia pro ludibrio habent.
enimuero nec post lectionem a cœptis destiterunt et communionem habuere cum depositis
et meminerunt eorum tamquam episcoporum, non permittentes ut capitula ista in
damnum et corruptionem piæ fidei exposita exploderentur, tametsi a nobis ad colloquium
sæpius accersiti fuerint; habebamus enim in promptu hæreticorum capitulorum argu-
menta. horum nobis testis est magnificentissimus magister, qui nobis et illis tertio
ac quarto conuocatis et hæc nos prætendere audiens, propter illorum inobœdientiam
3 operæ pretium duxit posthac huc nos uocari. aduenimus nihil remorati nec quie-
uimus, donec huc perueniremus, et apud uestram pietatem et apud illustre consistorium 290
obsecrantes, ut ipsi certamen hoc pro capitulis susciperent ac in colloquium uenirent
uel ea tamquam aliena a recta fide exploderent, manentes in sola expositione fidei
beatorum patrum qui in Nicæa conuenerunt. et hi quidem nihil horum facere
uoluerunt, sed manentes in hæretica contentione permissi sunt ecclesias frequentare
et sacerdotio fungi; nos uero synaxi destituti mansimus tanto tempore et in Epheso
et nunc innumeraque pericula et illic et hic pertulimus et cum lapidaremur et tantum
non perderemur a seruis monachorum habitu indutis, boni consuluimus, utpote pro
4 pietate talia libenter perferentes. post hæc uisum est uestræ maiestati ut iterum
nos ac illi conuocaremur et ut ad inquirenda dogmata inobœdientes compellerentur.
hæc ut fierent, nobis expectantibus, uestra pietas in ciuitatem profecta est et eos quidem 291
qui de hæresi accusabantur, et propter hoc alios ex his depositos a nobis, alios uero
excommunicatos et deinde canonicis pœnis subiciendos præcepit ut in ciuitatem uenirent,
sacerdotio fungerentur et ordinarent; nos uero, qui pro pietate tantum certamen
suscepimus et ⟨pro⟩ rectis dogmatibus nullum non periculum sustinuimus, neque ingredi
in ciuitatem iussit, ut fidei periclitantis negotium ageremus et pro rectis dogmatibus
urgeremus, neque ad propria remigrare permisit, sed sumus in Chalcedone tristes ac
5 gementes in ecclesiæ quæ exercetur schismate. idcirco, qui nullum responsum obti-
nemus, necessarium duximus ut præsentibus litteris doceremus uestram pietatem coram
deo et Christo ipso ac sancto spiritu quod si quis ordinatus fuerit, antequam discutiantur

1 Eumonij *W* 4 honoris *W* 15 tollendoque *W* 19 capitalia *W* 20 uobis *W* 23 nos *ΓC* nec *W* 28 conuenerant *W* 34 illos *W* 39 pro *addidi* 43 ut — litteris *Labbeus* præsentibus litteris ut *W* 44 fuerit quis *W*

recta dogmata, ab his qui hæretica sentiunt, necesse ⟨sit⟩ ut tota ecclesia scindatur, 292
clerisque ac plebibus dissidentibus; nullus enim piorum feret hæretica colentibus communionem dari propriamque salutem annihilari. ubi autem hæc futura sunt, tunc uestra pietas præter suam mentem agere cogetur; nam et schisma præter sententiam inualescet et eos qui pro pietate certant, contristabit, non ferentes ut suæ animæ pereant et constent contentiosis impia Cyrilli dogmata, quæ iustificare uolunt. multi autem qui pietati student, et omnes nos qui ex Orientali diœcesi, et nostræ prouinciæ ex diœcesi Ponti et Asiæ et Thraciæ et Illyrici et Italiarum; neque enim illi Cyrilli dogmata admitti sinent, qui et uestræ pietati librum beatissimi Ambrosii miserunt, aduersa pullulanti huic superstitioni docentem. quapropter ne hoc eueniat et uestra pietas magis
conturbetur, supplicamus precamur obsecramus ut edicat ne ordinatio antea fiat, donec 293
orthodoxa fides formetur, propter quam et nos congregauit uestra quæ Christum amat, celsitudo.

PETITIO TERTIA EORVNDEM SIMILITER A CHALCEDONE MISSA

17 1 Non hunc euentum sortituram uestræ pietatis expectabamus uocationem. uocati enim honeste sumus tamquam sacerdotes a rege, et uocati sumus ad confirmandum sanctorum patrum fidem; propterea etiam tamquam pio regi obœdituri aduenimus. ubi autem uenimus, neque ecclesiasticam ⟨consequentiam⟩ minus secuti sumus neque uestrum contempsimus edictum, sed uestros nutus secuti sumus continue ab eo die quo in Ephesum peruenimus, usque in hodiernum. uerumtamen, ut uidetur, nihil
nobis profuit in hoc sæculo modestia nostra, immo etiam plurimum, ut uidemus, obfuit. 294
nam nos quidem, qui sic nos habuimus, usque in præsentem diem Chalcedone tenti conuersati sumus, nunc autem ad propria dimittimur; hi uero qui omnia confuderunt et orbem turbelis implerunt et ecclesias discerpere contendunt et pietatem manifeste oppugnant, sacerdotio funguntur, ecclesias congregant, et, ut putant, auctoritatem ordinandi habent nimirum illicite ab illis petitam, seditiones in ecclesia excitant, quæ expendenda in usus pauperum, in suos insumunt milites. ceterum non illorum tantum, sed et noster rex es. non enim parua portio regni tui est Oriens, in qua semper recta fides effulsit, et cum hac etiam aliæ prouinciæ et diœceses, e quibus congregati fuimus.
2 proinde ne despiciat uestra maiestas fidem, quæ adulteratur, in quam et uos baptizati
estis et uestri progenitores, in quam et ecclesiæ fundamenta sunt iacta, propter quam 295
sanctissimi martyres innumera mortis genera cum uoluptate susceperunt, cum qua et barbaros uicistis et tyrannos destruxistis, qua et nunc opus habetis in bello quo Africa premitur. est enim deus omnium commilito uester, si pro piis eius dogmatibus laboraueritis et prohibueritis corpus ecclesiæ disrumpi; disrumpetur enim, si opinio quam
3 Cyrillus fidei induxit et alii hæretici confirmarunt, inualescat. hæc sæpe quidem coram deo et in Epheso et hic testati sumus et uestram pietatem docuimus, rationem illis ut coram omnium deo reddentes; exigit enim et hoc a nobis, sicut diuinæ scripturæ propheticæ et apostolicæ docent. etenim beatus Paulus clamat: testificor coram 1 Tim. 6, 13
deo, qui mortuos uiuificat, et domino nostro Iesu Christo, qui testi- 296
ficatus sub Pontio Pilato bonam confessionem, et Ezechieli præcipit deus

17 *Cf. Coll. C 124* [*uol. IIII p.* 76. 77]

1 sit *add. Labbeus* 7 uestræ *W* 9 aduersa *Labbeus* diuersa *W* 13 *subscr.* Finis *W*
18 ecclesiasticam consequentiam *ΓC* Ecclesiam *W* 19 nutos *W* 22 uos *W* 29 refulsit *W*
30 Baptisati *W* 33/34 Africa premitur *scripsi* Aphricam præmitis *W* 34/35 laboraueretis *W*
38 illis] αὐτοῖς *pro* ἑαυτοῖς

cf. Ez. 3, 18. 20 ut annuntiet populo, et minas adicit, dicens: n i s i a n n u n t i a u e r i s, s a n g u i n e m ⟨p e r e u n t i u m⟩ d e m a n u t u a r e q u i r a m. timentes itaque hoc iudicium, necessarium existimauimus iterum docere uestram maiestatem quod ii qui permissi sunt ecclesias habere, in ecclesiis docent quæ Apollinarius et Arrius et Eunomius, illegitime et contra canones sacerdotio funguntur et animas eorum qui ⟨ad⟩ se accedunt, ⟨perdunt⟩, si quis et ipsos uolet audire. nam per diuinam gratiam, cui omnium hominum cura est et quæ omnes uult seruari, maxima pars populi sana est et pro piis sollicita est dogmatibus; propter illos maxime dolemus atque animo cruciamur, timentes ne paulatim
4 serpens morbus plures comprehendat communeque malum fiat. hæc nos uestram serenitatem docemus et docere non desistemus et precamur uestram maiestatem ut 297
nostris precibus annuat et nihil sinat adici ad fidem sanctorum patrum qui in Nicæa 11
congregati fuerunt. quod si et post hanc nostram obsecrationem, hanc, quæ coram deo data est, doctrinam non susceperit uestra pietas, nos etiam puluerem pedum excu-
Act. 20, 26 tiemus et clamabimus cum beato Paulo: m u n d i s u m u s a s a n g u i n e u e s t r o. non enim cessauimus nocte et die ab eo die quo in hanc celebrem synodum aduenimus, et regi et principibus et militibus et sacerdotibus et laicis testari, ne amittamus traditam nobis a patribus fidem.

EPISTVLA EORVNDEM AD SVOS IN EPHESO 298

18 Sanctissimæ et pientissimæ synodo quæ in Epheso, Iohannes Iohannes Paulus Macarius Apringius Theodoritus in domino salutem. Postquam in Chalcedonem uenimus (nam in Constantinopolim neque nos neque aduersarii nostri intrare permissi sumus propter seditiones bonorum monachorum), fama accepimus quod ante octo dies priusquam compareremus, (en gloriam pientissimi regis) dominus Nestorius ab Epheso dimissus sit, ut eat quo liberet. unde ualde doluimus, quando quidem uere ea quæ illicite et absque iudicio facta, iam robur habere uidentur. sciat autem uestra sanctitas nos promptos pro fide certamen inituros et certare uelle ad mortem usque; expectamus
d. 11. m. Sept. 431 autem hodie, hoc est undecima mensis Gorpiaei, transiturum pientissimum nostrum 299
regem ad Rufinianas et illic causam auditurum. precetur igitur uestra sanctitas ut dominus Christus nos adiuuet quo ualeamus sanctorum patrum fidem roborare et in damnum sanctæ ecclesiæ exorta capitula radicitus discerpere. eadem ut et uestra sanctitas sentiat ac faciat, obsecramus, maneatque in sua pro fide orthodoxa alacritate. porro cum scripta esset epistula, nondum occurrerat nobis dominus Imerius; nam fortassis impeditus est in itinere. ceterum nihil uos turbet; speramus enim tristia extinguenda et ueritatem effulsuram, modo uestra pietas strenue nos adiuuet.

ALIA EPISTVLA EORVNDEM AD EOSDEM

19 Precibus sanctitatis uestræ datus est nobis accessus ad pientissimum regem nostrum diuinaque gratia his qui diuersa sentiunt, in certamine superiores facti sumus, quia 300
omnia quidem nostra accepta fuere apud Christi amantissimum regem, reiecta autem

18 *Cf. Coll. C 114* [*uol. IIII p. 64*], 19 *Coll. C 115* [*ibid. p. 65*]

1 annuntiaueritis *W* 2 pereuntium *addidi* 5 ad *addidi* perdunt *addidi* 7 qui *W* 8 atque animo *scripsi* et qui uia *W* 10 desistimus *W* 13 doctrina *W* 14 uestro] πάντων *ΓC* 15 cessamus *W* 23 en gloriam] *ridicule uertit translator orthodoxus* ἦν δόξαν 27 Gorgiaei *W* 28 Rufinianum *W* 32 noodum *W* 37 sentiant *W* 38 reiecta *scripsi* lecta *W*

sunt oblata ab illis atque uisa sunt indigna ut reciperentur, neque ullam consequentiam habentia [reiecimus]. Cyrilli enim sursum ac deorsum memores erant orabantque illum accersiri, ut ipse pro se ipso rationem redderet; usque enim ⟨ad⟩ præsentem diem non obœdierunt, sed audierunt quod oporteat sermones de pietate, hoc est de
ratione fidei haberi et firmatam esse fidem beatorum patrum. redarguimus et Acacium, Coll. CT 24,
qui commentariis posuerat passibilem esse deitatem; quod usque adeo grauatim tulit 53
pius rex noster, ut excuteret pallium et retrorsum cederet prae blasphemiæ magnitudine. scimus autem et totum consistorium nos ualde habere acceptos quod pro pietate certamus. uisum igitur est pientissimo nostro regi ut unusquisque suum sensum exponat et suæ
pietati offerat; respondimus autem nos quod impossibile est aliam fieri expositionem 301
quam eam quæ in Nicæa a beatissimis patribus facta est, et placuit eius maiestati. proposuimus igitur illam in qua uestra sanctitas subscripsit. ceterum omnis populus Constantinopolitanus iugiter ad nos uenit, orans ut strenue pro fide pugnemus, multumque laboramus ad retinendum eos, ut ne uideamur occasionem dedisse aduersariis. misimus autem exemplar expositionis, ut duo exemplaria fiant duobusque illis subscribatis.

EXEMPLARIA ORIENTALIVM AD EOS QVI CONSTANTINOPOLI SVNT 302

20 1 Fratribus omnibus modis pientissimis et sanctissimis ac religiosissimis coepiscopis Iohanni Iohanni Imerio Paulo Macario Apringio Theodorito Helladio episcopis synodus quæ [in ecclesia] Ephesi congregata, in domino salutem. Quoniam didicimus uestros pro religione labores cum diuina ⟨gratia in præsentia⟩ regis nostri Christum amantis et pientissimi, cognouimus experientia dominum Iesum Christum ecclesias suas non derelinquere, qui sane et uobis orthodoxis decentem gratiam exhibuit aduersariosque multo rubore confudit pientissimumque nostrum regem rectæ fidei sanctissimæ ecclesiæ accedere fecit. confidimus autem quod et uobis libertate sacerdotibus Christi digna
certantibus et pientissimi nostri regis uita per deum salua pacificum finem res habituræ 303
sint, infamentur hæretica et per totum orbem in ecclesiis iterum sanctorum patrum orthodoxa fides relucescat. uerum aduersarii non cessant usque in præsentem diem solitam exercere tyrannidem, eo quod nullam indignationem experti sunt; ubique enim
2 in ecclesias illicitas depositiones mittentes turbant et cleros et plebes. subscripsimus item in duobus exemplaribus quæ a uestra sanctitate nobis sunt missa, pro quibus oramus ut contra pullulantem impietatem pro ueritate certantes usque ad sanguinem obsistatis, scientes quod cum uestra sanctitate concordant ea quæ nos confitemur, parati etiam
3 sumus prius mori quam suscipere unum ex hæreticis Cyrilli Alexandrini capitulis. quæ autem ad personam dehonestatam attinent, perpetuo silentio obtorpemus. qui
enim reiciunt eum in hæreticis illis commentariis, hæretica capitula, ut scitis, patrum 304
fidei coniunxerunt ⟨et⟩ hac ratione declarant se ipsos hæreticos et ab orthodoxa fide alienos. quomodo igitur, oro, fieri potest ut duo hæc diuersa, depositio et capitula,

20 *Cf. Coll. C* 116 [*uol. IIII p. 65. 66*]

1 atque *scripsi* et quæ *W* 2 habentia *scripsi* habebant *W* reiecimus *deleui* 3 ad *addidi* 4 oboedierunt] *male transtulit* ἔπεισαν 12 proposuimus] *falso transtulit* πρόκειται illa *W* 16 Exemplaria] *male uertit* ἀντίγραφα 17 Fratribus *om. ΓC* 19 in ecclesia *deleui* 20 gratia in præsentia *addidi* 21 pientissimum *W* 22 docentem *W* 25 certentibus *W* 26 et *scripsi*] ut *W* 29 plebē *W* 30 sint *W* 32 *malim* concordantes in eis 34 personam dehonestatam *scripsi* personarū dehonestationem *W* obtorpemus *scripsi* abrogamus *W* 35 reiciunt *scripsi* recipiunt *W* capitula *scripsi* commentaria *W* 36 et *addidi*

conueniant? nam si fide digni sunt qui eum reiciunt, digni fide erunt et in capitulis
hæreticis, quæ exposuerunt; si autem capitula redarguunt eos hæreticos, omnino hæreti-
4 corum est et depositio. hæc autem et ad pientissimum nostrum regem scripsimus,
misso exemplari ⟨ad uestram sanctitatem⟩, ut quod operæ pretium uidebitur, faciatis.
non minor enim nobis sollicitudo est quam pro ueritate ipsa ne si depositio quæ ab
hæreticis facta, robur accipiat, ualeant et hæretica capitula et alia quæ ab illis contra mul-
tos sacerdotes facta sunt. bona nobis fiducia est quod uestra sanctitas hæc omnia
doceatur et illa faciat quæ omnia quæ contra ⟨omnes⟩ ab hæreticis facta sunt, irritent 305
siue depositionem siue excommunicationem, idque tam synodali rescripto quam regio
edicto. non ignorat enim uestra pietas quod habemus quosdam episcopos nobiscum
desolatos in suis prouinciis. demum misimus uestræ sanctitati recens factam exposi-
tionem ab Alexandrino hæreticorum capitulorum, euidentius etiam per illam ostendente
suam impietatem. sicut autem rogauimus uestram sanctitatem, dignemini curare
ut nos statim dimittamur, maxime quia nunc hiems instat.

RELATIO ORIENTALIVM IN EPHESO AD REGEM

21 1 Pientissimis et Christi amatoribus regibus Theodosio et Valentiniano augustis
a sancta synodo quæ in Epheso congregata. Edocti ex sanctissimorum et pientissi-
morum comministratorum nostrorum litteris, qui pro tota synodo ad uestrum pium
exercitum peruenerunt, tum quod benignus illis ad uestram pietatem patuerit accessus, 306
tum quod maiestas uestra multum pro orthodoxa fide zelet, gauisi sumus quasi præsentes
prædictis serenam uestræ pietatis faciem simul intueremur. cognouimus enim quo-
modo ea quæ ab aduersariis, uestro iusto iudicio minus fuere accepta, sanctorum autem
patrum qui in Nicæa, fides, pro qua et præsentes pientissimi episcopi et nos solliciti
sumus, receptionem meruit. credimus itaque deum sic instituisse uestram pietatem,
ne quo modo commoueretur apostolica fides, per quam a progenitoribus regnum habet
uestra maiestas omnesque alienas nationes subditas habet, et propterea gratiarum
actiones et continuas preces solito more cum magno gaudio domino Christo offerimus.
2 quoniam autem sub uestro imperio magna quædam fiducia est sacerdotibus, confidimus
etiam ea quæ nos mærore conficiunt et sollicitudine, cognouisse uestram maiestatem 307
illorumque remedium petere; unde oramus et ante uestigia uestra prouoluimur ut nos
cum longanimitate humiliantes uestræ pietati suscipiatis et iuste petentes de offensa
persona ab his qui receperunt hæretica capitula Cyrilli Alexandrini et in deum ipsum
impie egerunt. nam qui introduxerunt hæretica capitula et turbauerunt sanctorum
patrum fidem hanc ipsorum partem, in ipsis commentariis etiam illicitam depositionem
fecerunt. et credimus non uisum fuisse incorrupto uestro et recto iudicio iustum
illorum stare condemnationem quos condemnari manifeste oportet utpote conuictos
hæreticos. quæ autem particulariter secuta sunt ab illis et contra ecclesiasticas con-
stitutiones et contra pientissima uestra scripta, iam a multis didicit uestra maiestas,
et si in nullo ⟨qui⟩ ab ipsis offenditur, uestris[que] edictis [non] obluctetur et ecclesiasti- 308

21 *Cf. Coll. C 117* [*uol. IIII p.* 67. 68]

1 reiciunt *scripsi* recipiunt *W* 4 ad uestram sanctitatem *addidi* 8 doceatur *scripsi* doceat *W* omnia — omnes *scripsi* contra omnia quæ *W* irritet *W* 13 autem *scripsi* et *W*
18 ministrorum *W* 19 potuerit *W* 29 uos *W* 35 iustum *scripsi* iustam *W* 37 hæreticis *W* secuta *scripsi* sequutura *W* 38 didicere *W* 39 etsi *scripsi* si *W* qui *addidi* offendatur *W* que *deleui* non *deleui*

cam fidem prædicet. nam etsi milies fugiens tumultus caueat et ipse priuatim agere malit, opus tamen ne fides iacturam ferat, eo quod illegitima ista depositio ab his qui hæretica capitula introducunt, facta sit.

EPISTOLA THEODORITI EPISCOPI CYRI AD ALEXANDRVM HIEROPOLITANVM SCRIPTA A CHALCEDONE

22 1 Nullum humanitatis, nullum asperitatis, nullum adhortationis, nullum declama-
tionis genus omisimus, quo apud pientissimum regem et illustre consistorium non sumus
usi, testificantes coram deo, qui omnia uidet, et domino nostro Iesu Christo, qui iudica- Act. 17, 31
turus est orbem in iustitia, et spiritu sancto et electis eius angelis, ne contemnatur fides
quæ ab his qui hæretica dogmata suscepere et his subscribere ausi fuere, adulteratur, 309
et ut præcipiatur solum exponendam sicut in Nicæa, et abiciendam superinductam
hæresim ad damnum et perniciem pietatis, et usque in hodiernum diem nihil efficere
ualuimus, nunc huc, nunc illuc auditoribus sese ferentibus. attamen nos nihil horum
dehortari potuit ut ab urgendo propositum desisteremus, sed persecuti sumus causam
2 dei gratia. cum iuramento enim pientissimo nostro regi suasimus quod impossibile
sit nobis Cyrillum et Memnonem conciliari et quod fieri nequeat ut aliis communicemus,
qui non antea eiecerint hæretica capitula. itaque nos quidem hanc habemus mentem;
studium autem est his qui sua ipsorum quærunt, non autem quæ Iesu Christi, ut con- Phil. 2, 21
cilientur eis et præter mentem nostram. at non est nobis eius rei cura; deus enim
nostrum propositum exigit et uirtutem explorat neque supplicia irrogat propter ea 310
3 quæ præter mentem fiunt. de amico autem sciat tua sanctitas quod si quando eius
faceremus mentionem uel apud pientissimum regem uel apud illustre consistorium,
defectionis notabamur; tantæ sunt eorum qui intro sunt, erga illum inimicitiæ, et (hoc
est molestissimum) pientissimus rex præ omnibus aliis auersatur nomen, manifeste
dicens: »De hoc mihi nullus loquatur, specimen enim semel ipse dedi.« attamen dum
hic sumus, non cessabimus omni uirtute et eius partis curam gerere, scientes factam
4 illi ab impiis iniustitiam. nobis quoque studium est ⟨ut⟩ hinc liberemur et uestra
liberetur pietas; nihil enim hinc boni sperandum, eo quod iudices ipsi omnes auro con-
fidant et contendant unam esse naturam deitatis et humanitatis. populus autem
omnis gratia dei bene habet et iugiter ad ⟨nos⟩ egreditur. incepimus autem ipsis
etiam disserere et celebrauimus communiones maximas et quarto illis enarratum est 311
precibus tuæ pietatis de fide et tanta audierunt uoluptate, ut usque ad horam septimam
non discederent, sed perdurauerint usque ad æstum solis. in aula enim maxima
et quattuor habente porticus multitudo congregata fuit et nos superne contionabamur
5 e suggestu prope tectum. uerum clerus omnis cum bonis monachis ualde nobis erat
infensus, ita ut fieret collapidatio, quando a Rufinianis post aduentum pientissimi
imperatoris rediremus, et uulnerarentur multi ex laicis qui nobiscum erant, et falsis
monachis. nouerat autem rex pientissimus quod multitudo congregaretur circa

---

22 *Cf. Coll. C 119* [*uol. IIII p. 69. 70*]

---

2 opus] *male uertit* δέος
6 Nullam *W* nullam *W* nullam *W* 12 pernicem *W* 13 *post* ferentibus *nonnulla om. W cf. ΓC* 19 uobis *W* 21 eius *Labbeus* eis *W* 25 dedi *scripsi* dedit *W* 26 partis *ΓC* patris *W* 27 illis *W* ut *add. Labbeus* nostra *W* 30 nos *suppl. Labbeus, stellula lacunam designat W* 37 laicis — monachis *scripsi secundum ΓC* laicis et falsis Monachis, qui nobiscum erant *W* 38 nouerat *Labbeus* non erat *W* circa *scripsi* contra *W*

nos et solis nobis occurrens dicebat: »Noui quod male congregamini.« dicebam
autem ei: »Quia dedisti fiduciam loquendi, cum uenia audi. iustum est hæreticos
quidem ⟨et⟩ excommunicatos in ecclesiis agere, nos uero, qui pro fide certamus et propter 312
hoc illos communionis exsortes fecimus, non intrare in ecclesiam«? et ille respondit:
»Et ego quid faciam«? respondi igitur illi: »Quod fecit magister tuus, comes largitionum in Epheso. ille enim ut inuenit nonnullos congregari, nos autem non congregari, compescuit eos, dicens: »Si non fueritis pacifici, non concedam uni parti congregari.« et oportebat etiam tuam pietatem præcipere hic episcopo ne permitteret neque illis neque nobis congregari, donec conueniamus, ut iusta tua sententia omnibus nota fiat.« ad hæc dicebat: »Equidem episcopo imperare non possum.« itaque respondi ego: »Igitur neque nobis imperes; et accipimus ecclesiam et congregamur et cognoscet tua pietas quod multo plures nobiscum sunt quam cum illis.« ad hæc diximus ei quod »nostra congregatio neque lectionem sacrarum scripturarum habebat neque oblationem,
solas autem preces pro fide et uestra maiestate et de religione colloquia.« approbauit 313
igitur et ultra non prohibuit hoc fieri. augentur igitur conuentus multitudinis ad nos uenientis et cum uoluptate doctrinas audientis. oret igitur uestra pietas ut causa nostra exitum habeat deo placentem; nos enim cottidie periclitamur, et insidias monachorum et clericorum suspicantes et potentium incuriam uidentes.

EPISTOLA LEGATORVM ORIENTALIVM EX CONSTANTINOPOLI AD SVOS IN EPHESO

23 1 Dominis maxime honorabilibus et pientissimis episcopis qui in Epheso uersantur,
Iohannes Iohannes Imerius Paulus Macarius Apringius Theodoritus. Quinto accessus
nobis contigit, et quamuis multum de hæreticis capitulis disceptauerimus iurauerimusque
sæpius pientissimo regi quod impossibile sit nobis communicare his qui diuersa sentiunt, 314
si nondum exploserint capitula, et quod Cyrillus, etiamsi reiecerit capitula, a nobis ⟨non⟩ suscipiendus sit, eo quod ipse tam impiæ hæreseos hæresiarchus factus sit, nihil tamen profecimus, eo quod et aduersarii instarent et auditores hos tam impudenter obluctantes non compescerent nec cogerent eos ut ad inquisitionem et colloquium uenirent. hac enim uia effugiunt ne capitula examinentur, et de his disputari prorsus non sinunt; nos autem propter uestras preces usque ad mortem instare parati sumus et neque Cyrillum suscipere neque capitula ab eo exposita neque illis communicare, priusquam explodantur quæ male fidei adiecta sunt. obsecramus igitur et uestram sanctitatem ut sapiatis eadem quæ nos, eundemque laborem ostendatis; certamen enim
nobis pro religione est, quam solam habemus spem et propter quam expectamus fruituros 315
nos benignitate saluatoris nostri in futuro sæculo. de pientissimo et sanctissimo
2 episcopo Nestorio sciat uestra pietas quod studuerimus quidem sermonem de illo inserere,
sed nunc non potuimus, eo quod omnes et ad ipsum nomen hostiliter afficiuntur.
nihilo minus curæ nobis erit, tametsi res sic habeant, per oportunitatem temporis ac
auditorum beniuolentiam etiam hoc facere, si quidem nostro proposito deus cooperatus
3 fuerit. porro ut uestra sanctitas etiam hoc non ignoret, scitote quod uidentes Cyrillianos tyrannide et fraudibus et adulatione et donis omnes, ut ita dicam, decepisse,

23 *Cf. Coll. C* 120 [*uol. IIII p.* 70. 71]

1 male congregamini] *in mg.* παρασυνάγετε *W* 3 et *addidi* 4 fecimus *scripsi secundum ΓC* factos *W* 5 Responde *W* 6 nonnullos] ἐκείνους *ΓC* 7 parti *Labbeus* Patri *W* 15 comentus *W* 16 uenientes *W* audientes *W* 17 uestra *W* 18 potentium *ΓC* potentiam *W* 20 honoralibus *W* 22 disceptauimus *W* 25 non suscipiendus *scripsi* suscipiendus non *Labbeus*

non raro pientissimum regem obsecrauimus et magnificentissimos principes ut et nos
ad Orientem dimitteremur et uestra pietas ad propria remigraret; cognoscimus enim
quod in uanum moras nectimus et instituta non perficimus, eo quod Cyrillus ubique 316
fugit colloquium nostrum, conscius sibi blasphemias quas in XII capitulis suis edidit,
manifeste redarguendas. placuit autem pientissimo regi post multas adhortationes
ut singuli ad propria redeamus, ad hoc ut et Ægyptius et Memnon Ephesius in suis locis
maneant. sic enim potuit Ægyptius omnes excæcare muneribus suis, [sic] ut ille
quidem, cum innumera fecerit mala, ad thronum suum redeat, iste uero innocens uir
ad suam mansionem dimittatur.

Omnem quæ uobiscum est fraternitatem, et nos et qui nobiscum sunt, plurimum
salutamus.

Iohannes episcopus Antiochiæ Orientis ualere uos in Christo precor, domini
pientissimi et sanctissimi.

Subscripserunt autem similiter et alii.

PARS HOMILIAE THEODORITI EPISCOPI CYRI DICTAE IN CHALCEDONE CVM ESSENT ABITVRI 317

24 Christus nobis dux sit sermonis, per quem et ipsi sermones et nos diuinorum eius
eloquiorum ministri; Christus qui positus est in ruinam multorum et resurrec- Lc. 2, 34
tionem et in signum cui contradicitur, olim quidem carnali Israel, nunc
autem et spirituali; Christus infidelibus quidem lapis offendiculi et petra scan- 1 Petr. 2, 8. 6
dali, credentes autem non confundens; ⟨Christus⟩ pretiosus lapis et fundamentum
secundum Esaiæ uocem; Christus lapis [est] quem reprobauerunt ædificantes Ies. 23, 16
et factus est in caput anguli; Christus ecclesiæ fundamentum; Christus lapis qui 1 Petr. 2, 7
sectus absque manibus et factus est in montem magnum et obtexit orbem iuxta Danielis Dan. 2, 34. 35
prophetiam, pro quo et cum quo et propter quem impugnabamur, propter quem a regia
ciuitate prohibiti sumus, sed cælorum regno non excludimur, uerum ciuitatem habemus 318
supernam Hierusalem, cuius architectus et opifex deus, ut Paulus dixit; Christus, per Hebr. 12, 22
quem terribiles Propontidis fluctus transire ausi estis, ut nostram audiatis uocem, quam
uestræ pastoris uocis effigiem putatis. desideratis enim audire iucundas uestri pastoris
fistulas, pastoris quem pastores socii calamis occiderunt, ut putant. ad quos deus
per prophetam clamat: pastores multi corruperunt uineam meam, coin- Ier. 12, 10
quinarunt portionem meam, posuerunt meam partem desiderabilem
in solitudinem imperuiam. dicat de ipsis et per alium prophetam: secundum Os. 4, 7
multitudinem ipsorum ita peccauerunt mihi; gloriam eorum in igno-
miniam ponam. dicat et per alium iterum prophetam: uæ filii apostatæ; Ies. 30, 1
fecistis consilium, et non ex me; et pacta, ⟨et non per⟩ spiritum meum,
ut adiciatis peccatum super peccatum. conuersi estote qui profundum 319 Ies. 31, 6
consilium consultastis et iniustum. dicat ad eos et Esaias: manus enim Ies. 59, 3-5
uestræ pollutæ sunt sanguine et digiti uestri peccatis. lingua uestra
locuta est iniustitiam et os uestrum iniquitatem meditatum est. nullus

24 *Cf. Coll. C 125* [*uol. IIII p.* 77—79]

1 obsecramus *W* 2 nostra *W* ad *Labbeus* et *W* 4 blasphemas *W* 7 potuit *ΓC* poterit *W* sic *deleui* 8 uero *scripsi* uir *W* 10 nobiscum *W*
20 Christus *addidi* et *scripsi* est *W* 21 est *deleui* 28 uocis *Labbeus* iocis *W* 35 et non per *add. Labbeus* 36 estis *W* 38 nostri *W* nostra *W* 39 nostrum *W*

loquitur iusta, quia concipiunt laborem et pariunt iniquitatem. oua
aspidum excuderunt et telas araneæ texunt. uidete accusationem malitiæ
et putredinis malitiæ iudicium, oua aspidum et telas araneæ: partus quidem
malitiam, præceptum autem infirmitatem habet. oua aspidum malitiæ species,
tela araneæ infirmitatis argumentum est. et ⟨qui⟩ comedit ouum eorum con-
fractum, putamen inuenit. uidisti malitiam infirmantem, uidisti offendentem
non offendentem, uidisti eum qui impugnatur, coronatum? et qui comedit ouum
eorum confractum, urium inuenit; urium autem est aliquid sterile, hoc est imper- 320
fectum. Esaia, promulga nobis et malitiæ speciem: et in ipso basiliscus. hoc
autem mirabile quod basiliscus in illo et urium, hoc est sterile. basiliscus autem
malitiam significat. quando quidem bestiola hæc omnium reptilium ferocissima
est, ei confert malitiæ subolem; uerum et illa ipsa urion est propter infirmitatem malitiæ;
Ies. 59, 6 infirma enim est malitia. sequitur demonstratio: tela eorum non erit in uesti-
mentum; non enim uestientur ab operibus manuum suarum. quare?
Ies. 59, 7 quia opera eorum opera iniustitiæ. dic speciem iniustitiæ: pedes eorum
in malum currunt, nimirum ut aliquid fiat, et ueloces ad effundendum
sanguinem. quid ad hæc? contritio et infelicitas in uiis eorum. nam
uiæ eorum tortuosæ quas transeunt, et uiam pacis nescierunt. uere
lamentis digna sunt hæc, quod sacerdotes contra sacerdotes talia dicant; uerum hoc
[quod] dicimus non tantum quo accusemus illos quantam uestri curam gerimus. 321

Ier. 2, 12 Et post alia: Vere obstupescit cælum ad hoc et horruit amplius terra,
dicit dominus. quia duo et mala fecit populus iste; me, inquit, dereli-
querunt fontem aquæ uitæ et foderunt sibi cisternas detritas, quæ
non poterunt aquam continere. dicat ad eos deus per Hieremiam prophetam:
Ier. 2, 10. 11 transite ad insulas Chetim et uidete, et in Cedar mittite et considerate
bene si facta sint talia. qualia hæc? si mutauerint gentes deos suos. trans-
ite ad insulas Chetim. non uultis, inquit, ferre uerba mea, non fertis prophetas,
non accipitis legem, non creditis diuinis scripturis? assumite gentilium pueros in
doctores, ite ad gentes et discite quomodo colantur ab illis dii putatiui ⟨et hoc⟩ cum
non sint dii. transite ad insulas Chetim et uidete, et mittite in Cedar
et bene considerate, si facta sint talia. qualia hæc? num mutauerint gentes
deos suos. et quos? et illi non sunt dii. et quare hæc dicis? populus meus 322
mutauit gloriam suam, unde nullam utilitatem accipiet. hæc et de illis
congruit dici. pagani ligna et lapides uenerantes, ut immortalia illa salutant; tu
Ies. 40, 12 autem illis prædicans ea [non] uenerari non debere, sed solum uerum deum, qui con-
stituit montes statera et siluas libra, qui metitur manu aquam et cælum
palmo et omnem terram pugillo, qui constituit cælum quasi camaran, qui con-
Ies. 40, 22 tinet rotunditatem omnis terræ et habitantes in illa quasi locustas,
[et] hunc qui omnia uerbo fecit et unica momenti inclinatione exhibet ea quæ non sunt,
ut sint, et dedit his qui non erant, ut essent sola uoluntate, quasi oblitus horum omnium
passionibus obnoxium facis et legem ponis ut adoretur deus passibilis. et pagani
quidem, ut prædictum est, auaritiæ morbo capti, etiam cælum impassibile uocant et

---

3 aranei *W* quidem *Labbeus* quid *W* 5 aranei *W* qui *addidi* 6 putamem *W*
8 οὔριων *in mg. W* 14 uestiuntur *W* 17 Contatio *W* 20 quod *deleuit Labbeus* tantum
quo *scripsi* quod tantum *W* nostri *W* 25. 26 transite — deos suos *huc ex loco inferiore* [*30—32*]
delata sunt; *idem uitium inuenitur in Γ*, *recte hic omittit C* 26 imitauerunt *W* 29 et hoc *addidi*,
lacunam stellula notat W 31 sunt *W* imitauerint *W* 35 non *del. Labbeus* 37 omnium *W*
39 et *deleui* 42 morbo *Γ* uerbo *W* impassibilem *W*

solem impassibilem appellant et stellas immortales statuunt et terram quam calcant, 323
inter deos numerant; nos autem inuisibilem unigenitum incomprehensibilem inexcogita-
bilem passibilem esse credemus? absit, saluator noster et benefactor, ne sic apostatæ
simus adorationis tuæ, ne sic ignoremus tuam naturam nec sic ingrati simus de tuis donis,
ne suspicemur passibilem nostrum liberatorem, qui nos e passionibus ad impassibilitatem
transtulit et nobis passionibus obnoxiis impassibilitatem largitus est. hanc et pro
nobis ⟨et pro uobis⟩ legationem afferimus deo, cui gloria in sæcula. amen.

HOMILIA IOHANNIS ANTIOCHENI EPISCOPI IN CHALCEDONE DICTA POST HOMILIAM THEODORITI

25 Sancta lex est ut patribus accepta ferantur ea quæ filiorum sunt. meus igitur Ps. 59, 9
est Galaad et meus est Manasses, immo non mei sunt, sed dei eius qui uestram 324
cum nostra congregauit ecclesiam et hunc pro pietate zelum cum aliis donis largitus
est. equidem inter uos ideo surrexi, ut dicendo salutarem simul et ualedicerem.
etenim qui ** uobiscum sumus ad fratres uestros contendentes. transit enim quo-
cumque uult, absque impedimento caritatis natura. saluto uos et oro ut pacem
habeatis cum deo, prius quidem fideles, nunc autem confessores. quisquis magnas
facultates possidere censetur, strenue militat et impigre, ut conseruet quæ possidet.
nullus igitur ⟨uos⟩ a paterna fide destituat, quam et nos ut depositum apud filios de-
ponimus. respicite ad progenitores quos neque tormenta neque mors neque aliud
quid humanum ualuit a fidei sinceritate avellere. porro nobiscum paruæ quidem
minæ sunt, magna autem merces; paruæ passiones, sed coronæ magnæ. nemo depræ-
detur depositum uestrum, nempe dogmatum certitudinem; nemo persuadeat deum 325
esse passibilem neque corporis et deitatis naturam unam. illa enim per se est diuina
substantia, hanc uero, corporis uidelicet, suscepit. idcirco conexionem prædicamus
et non confusionem; unionem, non contemperationem. deus hoc per illud, filius
hoc per illud, omnia hoc per illud: adoratur cum illo, glorificatur cum illo, et qui cum illo
adunatus est inseparabiliter, primitiæ appellatur nostræ naturæ. hæc seruate, et 1 Cor. 15, 20
deus pacis erit uobiscum, adiuuans uos modo quo ipse nouit; cui sit gloria in sæcula.
amen.

---

25 *Cf. Coll. C 126* [*uol. IIII p. 79*]

---

2 unigenitum] ἀγένητον *ΓC* 7 et pro uobis *addidi secundum ΓC*
14 *lacunam statui, cf. Γ* ἀπαίρομεν γὰρ παρ' ὑμῖν μένοντες καὶ πάλιν μεθ' ὑμῶν ἐσμέν nobiscum *W* nostros *W* 18 uos *addidi* 24 uera *W* 28 nobiscum *W* nos *W* *subscr.* FINIS *W*

INDICES

I

IN HOC VOLVMINE CONTINENTVR

Quorum exemplaria Graeca extant, asterisco signaui

Anastasii papae I ep. ad Iohannem Hierosolymitanum .... Coll. Pal. 1 p. 3
*Athanasii ep. ad Epictetum .... Coll. Quesn. 52 p. 321—334
Cyrilli adlocutio [cf. Gesta Eph. V 126] .... Coll. Sich. 12 p. 310
*epist. [2] ad Nestorium... Coll. Pal. 27 p. 51
*epist. [4] ad Nestorium... Coll. Pal. 26 p. 49; Coll. Quesn. 66 p. 337
*epist. [10] ad clericos suos .... Coll. Pal. 28 p. 52
*epist. [17] ad Nestorium translata a Dionysio exiguo .... p. 236
*XII capitula .... Coll. Pal. 37 p. 71; 56 p. 182; p. 242
*apologeticus XII capitulorum contra Orientales .... Coll. Pal. 39 p. 116—142
*apologeticus XII capitulorum contra Theodoretum .... Coll. Pal. 40 p. 142—165
*XII capitulorum interpretatio et apologeticus contra Theodoretum .... Coll. Sich. 4 p. 249—287
*epist. [39] ad Iohannem Antiochenum .... Coll. Quesn. 53 p. 334
*epistulae [40] ad Acacium Melitinensem pars translata a Dionysio exiguo Coll. Sich. 10 p. 303
*epist. I. II [45. 46] ad Successum translatae a Dionysio exiguo ...... Coll. Sich. 8. 9 p. 295
*expositio symboli Nicaeni [ep. 55] .... Coll. Wint. 1 p. 343
epist. [cf. 66] ad Iohannem Antiochenum .... Coll. Sich. 15 p. 314
scholia .... Coll. Pal. 57 p. 184—215
scholia Graece .... p. 219—231
Ex Diodoro Tarsensi.. Coll. Pal. 52 p. 177
Dionysii exigui epist. ad Iohannem et Leontium .... Coll. Sich. 7 p. 294
epist. ad Petrum .... p. 234
*Ex Eutherii Tyanensis Antirrheticis .... Coll. Pal. 54 p. 179
De fide .... Coll. Pal. 2 p. 4
*Gesta Ephesena d. 22. m. Iul. 431 [A 73—79] .... Coll. Pal. 38
*Mandatum legatis [V 95] .... Coll. Wint. 11 p. 364
*Relatio ad reges [V 108] .... Coll. Wint. 12 p. 366
*Pauli Emeseni adlocutio Alexandriae [V 124] .... Coll. Sich. 11 p. 307
Cyrilli adlocutio [cf. V 126] .... Coll. Sich. 12 p. 310
*Definitio contra Messalianitas [A 80] .... Coll. Wint. 3 p. 354
*Suggestiones de Cypri episcopis [A 81] .... Coll. Wint. 6 p. 357
*Definitio de libello Euprepii et Cyrilli Coelon [A 82] .... Coll. Wint. 4 p. 355
*Synodi epist. ad synodum Pamphyliae [A 83] .... Coll. Wint. 5 p. 356
*Synodi Orientalium decreta atque confessio [V 96] .... Coll. Sich. 5 p. 287; Coll. Wint. 14 p. 369
*Orientalium mandatum legatis [V 96] .... Coll. Wint. 13 p. 368
*Synodi Orientalium relatio ad reges [V 158] .... Coll. Wint. 2 p. 353
*Iohannis comitis epist. ad reges [A 45]................................ Coll. Wint. 9 p. 361

*Orientalium relatio ad reges [A 48] .... Coll. Wint. 10 p. 362
*Orientalium petitiones prima secunda tertia [A 62—64] .... Coll. Wint. 15—17 p. 370
*Orientalium epistulae ad suos in Epheso [A 65. 66] .... Coll. Wint. 18. 19. p. 374
*Orientalium exemplaria [A 67]...................................... Coll. Wint. 20 p. 375
*Orientalium relatio ad regem [A 68] .... Coll. Wint. 21 p. 376
*Legatorum Orientalium epistula [A 70] .... Coll. Wint. 23 p. 378
Orientalium refutatio XII capitulorum Cyrilli.......................... Coll. Sich. 6 p. 288
cf. Iohannes Antiochenus. Theodoretus
Ex gestis contra Domnum .... Coll. Pal. 50 p. 173
Hibae Edesseni blasphemiae .... Coll. Pal. 53 p. 179
Iohannis Antiocheni epist. ad Cyrillum .... Coll. Sich. 14 p. 310
*homiliae pars [Gesta Eph. A 72] .... Coll. Wint. 25 p. 381
Marii Mercatoris scripta .... Coll. Pal. 3—34 p. 5—70
Nestorii epist. ad Caelestinum .... Coll. Pal. 55 p. 182
epist. ad Caelestium .... Coll. Pal. 35 p. 65
*epist. ad Cyrillum .... Coll. Pal. 25 p. 46
sermones .... Coll. Pal. 20—24 p. 29—46
sermones contra Pelagium seu Caelestium .... Coll. Pal. 30—34 p. 60
*capitula excerpta a Cyrillo.. Coll. Pal. 29 p. 55
quae feruntur XII capitula .... Coll. Pal. 37 p. 71 Coll. Sich. 2 p. 247
Ex Theodoreti libris V contra Cyrillum .... Coll. Pal. 41 p. 165
*ex Th. libro de incarnatione .... Coll. Pal. 42 p. 169
*epist. ad Alexandrum Hierapolitanum [Gesta Eph. A 69] .... Coll. Wint. 22 p. 377
*epist. [83] ad Dioscorum .... Coll. Sich. 18 p. 315
ex epistulis .... Coll. Pal. 43—49 p. 170
*homiliæ pars [Gesta Eph. A 71] .... Coll. Wint. 24 p. 379
Ex libris Theodori Mopsuesteni... Coll. Pal. 51 p. 173
*Th. M. quod fertur symbolum .... Coll. Pal. 16 p. 24; 38, 30—36 p. 97

II
ADFERVNTUR

Gen.	1, 28	10, 4. 61, 2
	2, 15	174, 5
	2, 16. 17	64, 6
	2, 16	61, 5
	2, 17	173, 21
	2, 19. 20	64, 7
	2, 24	9, 38. 10, 5
	2, 29—39	208, 3
	3, 5	33, 22
	3, 15	62, 10
	3, 16	60, 25. 40. 61, 39. 242, 15
	3, 17—19	173, 28
	3, 17	61, 8
	3, 18	61, 42. 62, 5
	3, 19	61, 6. 62, 7. 64, 22. 174, 10
	6, 3	27, 31
	9, 6	173, 23
	18, 4. 5	26, 12
	18, 27	174, 22
	32, 22—24	348, 12
	32, 24—26	207, 37
	32, 24	208, 20
Gen.	32, 30. 31	348, 15
	35, 1	208, 17
	46, 6. 27	27, 26
Exod.	4, 1—5	195, 37
	4, 6. 7	196, 32
	4, 9	209, 24
	4, 12	196, 24
	4, 22	106, 26
	7, 1	106, 25
	7, 20	180, 31
	10, 23	180, 32
	16, 3	213, 34
	16, 8	213, 37
	20, 3	345, 21
	25, 9. 10	190, 19
	25, 16—19	195, 12
Leuit.	13, 11	197, 11
	14, 4—7	209, 34
Num.	21, 9	196, 19
Deut.	1, 16. 17	214, 21
	6, 4	345, 20
	6, 13	201, 13

Deut.	10, 22	202, 19. 231, 21
	18, 13	343, 19
	18, 15	178, 5
	19, 15	142, 17. 287, 10
	27, 26	69, 16. 38
	33, 8. 9	348, 33
	33, 8	349, 9
	33, 9	349, 28. 36
Ios.	1, 5	185, 4. 188, 10
1 Reg.	2, 30	334, 21
	8, 5. 7	214, 1
	16, 7	4, 16
	24, 7	106, 27
2 Reg.	3, 1	49, 22
	19, 14	116, 22
3 Reg.	18, 21	134, 8. 159, 11. 274, 31
2 Paralip.	6, 17. 18	206, 30
Ps.	9, 22	185, 16
	12, 4	343, 30
	13, 1	67, 21
	13, 2	30, 14
	15, 9	27, 32
	17, 45. 46	348, 19
	21, 17. 18	214, 37. 226, 2
	23, 10	152, 17
	31, 9	171, 15
	32, 6	131, 17. 197, 2. 346, 24
	32, 15	200, 37
	34, 10	27, 30
	44, 7	196, 10
	44, 8	184, 26. 220, 3. 270, 4
	46, 6	191, 18
	46, 10	207, 14
	48, 13	27, 23
	49, 3	185, 28. 346, 40
	51, 3. 4	149, 40. 261, 24
	52, 4	67, 21
	63, 8	31, 7
	68, 22	214, 38. 226, 3
	76, 4	160, 3. 275, 24
	77, 15. 16	349, 14
	77, 18—20	349, 14
	80, 9. 10	72, 6
	95, 11	334, 12
	99, 3	186, 9
	100, 3	299, 31
	101, 28	31, 35. 143, 28. 252, 29
	102, 14—16	174, 16
	103, 4	83, 24
	104, 15	184, 8. 219, 14
	109, 1	108, 18. 128, 33
	109, 3	248, 15
	109, 4	133, 17. 293, 14
	113, 12	322, 2
	115, 11	67, 22
	117, 20	251, 8
	117, 27	137, 24. 282, 17
	118, 60	40, 16
Ps.	118, 67	5, 10
	119, 2	143, 1. 249, 30
	131, 3—5	207, 5
	131, 6	207, 9
	131, 11	207, 1
	134, 6	180, 36
	140, 4	53, 26
	141, 8	5, 10
	145, 2	27, 30
	146, 6	160, 42. 277, 9
Prou.	4, 24	343, 25
	8, 9	134, 33. 250, 24
	9, 9	165, 37
	11, 25	69, 15
	18, 19	45, 3. 142, 27. 249, 17
	19, 2	164, 5
	22, 28	288, 25. 337, 14. 369, 38
	26, 4	39, 14
Cant.	2, 1	190, 5. 222, 2
Iob	4, 19	154, 8. 194, 10. 223, 1. 267, 22
Sap. Sal.	1, 1	299, 30
Sir.	35, 19	356, 18
Ies.	1, 2	346, 10
	2, 3	322, 10. 21
	6, 1. 2	195, 30
	6, 2	135, 34. 280, 2
	6, 6. 7	189, 22. 221, 17
	7, 9	134, 18
	7, 14	154, 36. 185, 24. 205, 30. 228, 32 268, 14. 309, 2. 326, 4. 19. 336, 12
	9, 5. 6	205, 37
	9, 6. 7	26, 35
	9, 6	154, 36. 166, 8. 268, 14
	11, 1—3	157, 38. 273, 1
	11, 1	307, 23
	11, 9	49, 19
	12, 3	310, 3
	13, 3	106, 30
	23, 16	379, 21
	25, 8	160, 2. 275, 23
	26, 9	194, 26. 223, 17
	26, 12	335, 4
	28, 15	164, 3
	30, 1	379, 34
	31, 6	379, 36
	32, 6	205, 7. 224, 27
	36, 6	301, 29
	40, 5	164, 25
	40, 12	380, 35
	40, 22	31, 20. 380, 37
	42, 1	158, 1. 273, 5
	42, 8	168, 17. 350, 30
	44, 6	345, 22
	45, 1	106, 29. 184, 15. 219, 22
	48, 13	197, 1
	49, 1	206, 20
	49, 3. 5. 6	154, 39. 268, 17

Ies.	50, 6	214, 35. 225, 38. 308, 6. 327, 12. 31. 337, 4
	52, 6	197, 35
	53, 3	165, 1. 284, 18
	53, 4	75, 12
	53, 5	16, 10. 215, 2. 226, 5
	53, 6. 7	185, 29
	53, 7	16, 12
	53, 7. 8	351, 22
	59, 3—5	379, 37
	59, 6	380, 13
	59, 7	380, 15
	61, 1	137, 17. 282, 11
	62, 10	251, 4
	65, 15. 16	206, 23
Ier.	1, 5	90, 12
	2, 10. 11	380, 25
	2, 12	380, 21
	9, 1	160, 24. 276, 26
	12, 10	379, 30
	17, 5	200, 6
	22, 17	343, 23
Baruch.	3, 36—38	27, 1. 185, 10
Ezech.	18, 2—4	174, 38
	18, 4	27, 27
Dan.	2, 34. 35	379, 23
	3, 24. 48	180, 33
	7, 3—7	177, 12
	7, 9. 10	349, 37
	7, 10	135, 33. 280, 2
	7, 13. 14	208, 23. 349, 37. 350, 8
	13, 42	275, 25
Os.	4, 7	379, 32
	13, 14	21, 32
Ioel	2, 28	187, 7. 329, 10. 30. 347, 33
Amos	3, 12. 13	251, 3
	7, 14. 15	160, 40. 277, 8
Mich.	5, 1	207, 11
Habac.	2, 15	321, 27. 322, 6
	3, 1—3	207, 21
	3, 13	184, 9. 219, 16
Zach.	7, 9	126, 5. 164, 5
	12, 11	289, 44
Mal.	3, 6	31, 34. 46, 30. 143, 30. 238, 14. 252, 31. 326, 16. 32
	4, 2	105, 16
Mt.	1, 1	46, 5. 48, 18. 79, 31. 291, 19
	1, 16	48, 22
	1, 18	48, 22. 157, 31. 272, 29
	1, 20. 21	293, 5
	1, 20	30, 11. 39, 4. 48, 26. 56, 34. 59, 36. 105, 27. 144, 8. 157, 30. 253, 10. 272, 27
	1, 21	185, 34. 270, 1
	1, 23	71, 22. 144, 19. 166, 10. 185, 1. 214, 34. 225, 37. 247, 10. 253, 21. 288, 34. 331, 11. 32. 332, 38. 333, 2. 336, 13
Mt.	2, 11	206, 5
	2, 13	48, 27. 105, 22
	2, 15	26, 44
	3, 15	160, 8. 275, 34
	3, 17	158, 4. 273, 7
	4, 1	292, 32
	4, 2	298, 16
	4, 9. 10	33, 24
	4, 9	63, 30
	4, 10	63, 36
	4, 11	63, 38
	5, 17. 18	197, 31
	5, 22	70, 1
	5, 23	58, 16. 59, 22
	5, 28	127, 14
	6, 24	177, 16
	7, 4. 5	132, 4
	7, 15	296, 1
	7, 22	36, 32
	8, 2. 3	309, 8
	8, 22	11, 23. 20, 23. 62, 27
	8, 24. 26	290, 18
	8, 24	161, 40. 298, 17
	8, 26	298, 19. 309, 8
	9, 6	200, 38
	10, 1	156, 8. 270, 22
	10, 8	141, 22. 286, 10
	10, 20	350, 21
	10, 28	27, 41
	10, 34. 35	236, 20
	10, 37	236, 10
	10, 40	214, 6
	11, 27	128, 5
	11, 28—30	18, 38
	11, 30	7, 29
	12, 24. 28	158, 14
	12, 28. 27	292, 35
	12, 28	59, 39. 131, 6. 13. 132, 21. 158, 5. 273, 8
	12, 34	31, 12
	12, 35	40, 20
	12, 46—50	349, 29
	13, 28	64, 18
	14, 19. 20	309, 12
	14, 25	309, 7
	14, 33	211, 37. 225, 19
	15, 14	250, 13
	15, 24	17, 17
	16, 13	290, 36
	16, 16	137, 3. 281, 22. 309, 2
	16, 22. 23	163, 7. 279, 29
	17, 5	333, 13. 30
	17, 24. sq.	155, 11. 269, 3
	17, 25	201, 6
	18, 6	50, 4. 338, 13
	18, 20	344, 5
	19, 6	169, 16. 177, 5
	20, 18. 19	150, 38. 262, 32

Mt.	22, 29	160, 31. 276, 34. 353, 16
	22, 42—44	48, 36. 291, 12
	24, 30	35, 24. 290, 1
	24, 36	150, 15. 21. 152, 1. 262, 9. 14. 26
	25, 31—33	290, 2
	25, 34	214, 7
	25, 40	214, 10
	26, 26	58, 38
	26, 28	59, 2
	26, 33. 34	262, 35
	26, 37	161, 36. 278, 7
	26, 38	298, 17
	26, 39	150, 14. 30. 152, 23. 161, 37. 180, 21. 262, 7. 24. 278, 8. 309, 18. 310, 15
	26, 40. 41	161, 42. 278, 12
	26, 41	180, 19
	27, 45	309, 23
	27, 46	34, 29. 57, 31. 108, 1. 150, 13. 262, 7. 309, 17. 310, 13
	27, 51. 52	309, 24
	27, 57—60	31, 22
	27, 57. 60	327, 6. 24
	28, 6	36, 12
	28, 19	351, 37
Mc.	2, 17	17, 5
	3, 17	308, 16
	8, 38	350, 31
	13, 32	4, 38
	16, 20	55, 38
Lc.	1, 2	118, 26. 198, 25. 237, 2. 344, 2
	1, 28	60, 27. 62, 2. 90, 2. 119, 19
	1, 30. 31	336, 15
	1, 31—35	166, 22
	1, 31	187, 21. 270, 1
	1, 34. 35	157, 27. 272, 24
	1, 35	90, 5. 117, 15. 119, 21. 120, 34. 289, 7. 292, 9. 326, 9. 23
	1, 42	62, 4
	2, 7	94, 28. 326, 6. 21
	2, 10. 11	293, 10
	2, 11. 14	206, 6
	2, 11	15, 41
	2, 14	62, 5
	2, 21	326, 13. 28
	2, 23. 24	326, 7
	2, 32	108, 31
	2, 34	379, 17
	2, 40. 42	326, 14. 29
	2, 40	210, 27. 229, 22. 290, 19
	2, 52	122, 39. 162, 10. 175, 34. 177, 38. 194, 30. 223, 22. 278, 25
	3, 6	27, 33. 202, 17. 231, 19. 266, 22
	4, 1	167, 9
	4, 14	167, 10
	4, 16—18	157, 33. 272, 32
Lc.	4, 18. 20	158, 12. 273, 15
	4, 18. 19	108, 22
	4, 18	292, 25
	4, 21	272, 33
	5, 32	16, 6
	10, 17	156, 13. 270, 26
	10, 19	62, 10
	11, 27	326, 6
	12, 4	27, 42
	15, 4. 8	16, 2. 8
	19, 9. 10	15, 42
	20, 38	67, 19
	22, 19	58, 38
	22, 20	59, 2
	22, 37	33, 39. 118, 41
	22, 67—69	350, 17
	24, 39	31, 42. 32, 7. 57, 3. 77, 14. 249, 4. 289, 22. 328, 14. 36
Ioh.	1, 1—3	308, 19. 346, 25
	1, 1	30, 9. 32, 26. 42, 4. 16. 57, 8. 81, 21. 82, 8. 187, 19. 204, 21. 224, 4. 242, 7. 345, 41
	1, 3. 4	82, 10
	1, 3	123, 26. 131, 20
	1, 10	134, 26
	1, 14	26, 4. 33. 42, 8. 17. 44, 10. 51, 15. 71, 9. 72, 22. 74, 29. 36. 81, 27. 82, 11. 84, 6. 89, 29. 90, 1. 95, 9. 106, 9. 15. 108, 17. 117, 29. 118, 12. 33. 119, 17. 126, 8. 16. 134, 20. 143, 33. 144, 28. 154, 15. 25. 156, 18. 160, 35. 164, 15. 183, 12. 198, 5. 202, 1. 6. 203, 1. 231, 8. 238, 28. 242, 27. 243, 17. 252, 34. 254, 17. 266, 18. 267, 30. 268, 3. 270, 31. 277, 2. 287, 1. 290, 45. 291, 6. 300, 9. 17. 303, 10. 308, 12. 25. 34. 309, 4. 310, 19. 329, 4. 24. 332, 35. 333, 7. 26. 339, 30. 347, 26
	1, 16	95, 22. 270, 7
	1, 17	89, 27
	1, 29	18, 7. 293, 13
	1, 30	204, 36. 224, 18. 350, 23
	1, 32	184, 30. 220, 8
	1, 33	158, 6. 273, 10
	2, 1. 2	242, 18
	2, 1	48, 25
	2, 18. 19	167, 15
	2, 19—21	290, 15
	2, 19	34, 20. 38, 44. 48, 10. 57, 23. 75, 3. 128, 20. 146, 20. 155, 35. 165, 5. 166, 18. 167, 27. 248, 12. 256, 17. 269, 28. 284, 22. 291, 35

Ioh.	2, 21	267, 35
	2, 23—25	200, 30
	3, 3	78, 39
	3, 4	78, 40
	3, 5	7, 33. 15, 1. 78, 42
	3, 6	30, 7. 78, 32. 118, 14
	3, 13	28, 2. 123, 32. 139, 2. 186, 29. 210, 12. 229, 8. 283, 36 294, 2. 309, 13. 336, 21
	3, 14. 15	196, 16
	3, 16	206, 11
	3, 31	186, 25. 347, 4
	3, 34	238, 14. 25. 270, 6
	4, 6	152, 15. 264, 40. 298, 17
	4, 19	36, 17
	4, 22	211, 12. 230, 6
	4, 24	77, 11. 249, 1
	5, 19	123, 20
	5, 21	123, 20
	5, 37. 38	208, 14
	6, 11	309, 11
	6, 32—64	77, 30
	6, 33	137, 32. 282, 25
	6, 38	123, 14
	6, 47	199, 18. 206, 15
	6, 51. 33	152, 16. 264, 40
	6, 51. 58	93, 9
	6, 51	62, 8. 137, 31. 164, 20. 282, 25
	6, 53	164, 17. 240, 14. 352, 16
	6, 54	15, 9. 77, 26. 93, 10
	6, 56	58, 17. 59, 24. 109, 12. 137, 33. 164, 19. 282, 27. 33
	6, 57	58, 25. 109, 20. 138, 3. 281, 30. 282, 37
	6, 62	123, 34
	6, 63	138, 28. 281, 28. 283, 20
	6, 64	77, 9. 20. 248, 31
	7, 15	194, 34. 223, 26
	8, 17	177, 14
	8, 23	186, 26. 347, 2
	8, 26	34, 38
	8, 28	123, 15. 207, 30
	8, 39. 40	304, 30
	8, 40	34, 24. 28. 57, 29. 125, 18. 165, 3. 240, 28. 284, 20
	8, 54	55, 36. 107, 33
	8, 56	151, 2. 262, 36
	8, 58	56, 20. 123, 25. 204, 34. 224, 16. 350, 27
	9, 35—37	211, 30. 225, 12. 348, 28
	10, 9	35, 11
	10, 17	179, 16
	10, 21	186, 10
	10, 30	123, 19. 125, 16. 177, 3. 240, 25 304, 29. 346, 7
	10, 32—36	137, 8. 281, 37
	10, 32	132, 19
	10, 33	205, 4. 224, 23. 251, 1

Ioh.	10, 35. 36	266, 35
	10, 36	211, 1. 229, 35
	11, 25	239, 29
	11, 35	161, 35. 278, 6. 290, 24
	12, 26	65, 1
	12, 27	150, 15. 262, 8
	12, 31	34, 6. 64, 36
	12, 32. 33	35, 8
	12, 44. 45	206, 16
	12, 49	123, 15
	13, 23	308, 17
	13, 31	213, 16
	14, 1	230, 22
	14, 2	190, 32
	14, 6	294, 6. 346, 13
	14, 9. 10	304, 27. 346, 6
	14, 9	56, 22. 125, 15. 240, 24. 348, 26
	14, 10. 12	131, 11
	14, 10	132, 19
	14, 15	292, 22
	14, 16. 17	292, 23
	14, 27	54, 37. 335, 3
	15, 15	154, 33. 268, 11
	15, 26	158, 20. 37. 273, 24. 274, 15
	16, 7	204, 12
	16, 13. 14	107, 34. 108, 19
	16, 13	55, 37. 241, 28
	16, 14	158, 30. 241, 21. 32. 274, 7
	16, 15	150, 20. 158, 39. 262, 14. 274, 16
	16, 28	347, 1
	17, 3	343, 11
	17, 5	156, 25. 270, 38. 350, 11
	17, 21. 22	72, 17
	18, 23	327, 11. 30
	19, 30	294, 38
	19, 34	31, 28. 53, 5. 332, 3. 20
	19, 37	79, 23
	20, 13	36, 14
	20, 17	38, 37. 123, 15. 239, 12
	20, 22	352, 34
	20, 27	327, 8. 27
	20, 28	32, 3. 57, 6. 331, 38. 332, 2
	21, 15—18	186, 18
Act.	1, 2	60, 2
	1, 11	38, 26. 79, 25. 289, 43
	1, 14	48, 25
	2, 24	127, 6
	2, 31	294, 39
	2, 32	31, 38. 32, 11. 56, 41
	2, 33	32, 13. 127, 7
	3, 6	43, 18
	3, 12	132, 26
	5, 31. 32	167, 20
	7, 59	36, 31
	9, 15	15, 34
	10, 38	25, 8. 99, 5. 157, 37. 167, 29. 272, 34. 292, 26. 353, 11
	10, 39	167, 23

Act.	13, 38	34, 31
	16, 7	337, 18
	17, 30. 31	25, 25. 35, 31. 99, 20
	17, 31	36, 40. 38, 29. 150, 26. 240, 5. 262, 30. 370, 21
	20, 26	374, 14
	21, 24. 26	41, 5
	26, 14	44, 37
Rom.	1, 3. 4	307, 26
	1, 3	48, 28. 177, 27. 291, 17. 333, 11. 29
	1, 4	257, 8
	1, 22. 23	345, 13
	1, 25	191, 13. 227, 20. 345, 15
	2, 6	174, 43
	3, 14	49, 40. 338, 10
	3, 23	33, 10. 241, 14
	3, 25	33, 14. 35, 1. 193, 34. 195, 25. 220, 27
	3, 27	136, 15. 280, 27
	4, 17	64, 9
	4, 25	16, 9
	5, 6	16, 15
	5, 7	33, 2
	5, 10	16, 17. 17, 6. 36, 1. 109, 32
	5, 11	17, 10
	5, 12	5, 42. 10, 12. 13, 3. 14, 1. 19, 29. 67, 9
	5, 14	67, 24. 90, 14. 184, 19. 289, 10
	5, 15	67, 33
	6, 3. 4	271, 23
	6, 3	119, 5. 165, 28. 351, 44
	7, 22	148, 9. 259, 4
	7, 23. 25	298, 8
	8, 3. 4	297, 30
	8, 3	16, 16. 43, 1. 10. 48, 29. 193, 13. 197, 8. 350, 3
	8, 8. 9	158, 35. 274, 11. 337, 20
	8, 29	271, 33. 351, 6
	8, 34	34, 12
	9, 3—5	26, 27. 304, 41
	9, 4. 5	200, 10. 350, 38
	9, 5	106, 21. 165, 27. 293, 15. 302, 7. 307, 25. 331, 13. 34
	10, 6—9	351, 39
	10, 8. 9	119, 6
	10, 14	191, 37. 227, 26
	13, 10	142, 30. 249, 19
	14, 9	22, 17
	14, 10	175, 2
	15, 18. 19	156, 10. 270, 23
1 Cor.	1, 23	180, 29. 205, 8. 224, 28. 322, 3
	1, 24	125, 42. 193, 12. 242, 3
	2, 4	93, 5
	2, 8	165, 19. 294, 37. 302, 7
	2, 12	24, 8. 98, 7. 158, 21. 273, 25
	3, 11	344, 10
	3, 16. 17	145, 30. 255, 20
1 Cor.	3, 16	154, 2. 266, 33
	4, 1	120, 27
	5, 7	294, 33
	6, 17	129, 35. 149, 24. 161, 2. 239, 6. 261, 6. 277, 11
	6, 19	198, 20
	6, 20	165, 33
	8, 5. 6	304, 39
	8, 5	187, 16
	8, 6	36, 28. 123, 37. 125, 27. 154, 6. 241, 2. 267, 20
	8, 13	45, 18
	9, 20—22	41, 7
	9, 26	140, 25. 285, 11
	10, 4	349, 20
	10, 13	171, 9
	11, 16	49, 25
	11, 23	58, 37
	11, 26	36, 16
	13, 9	343, 28
	13, 12	343, 27
	15, 1—3	20, 36
	15, 3. 4	209, 6
	15, 3	48, 31. 294, 34. 329, 18. 37
	15, 4—26	20, 44
	15, 10	132, 15
	15, 20	193, 35. 222, 27. 284, 31. 291, 2. 351, 13. 381, 26
	15, 21. 22	37, 24. 294, 35
	15, 21	12, 18. 19, 21. 21, 37. 29, 42. 240, 2
	15, 22	12, 9. 19, 20. 21, 40. 90, 26
	15, 23	22, 8. 20
	15, 45	25, 11. 99, 7. 193, 35. 222, 28
	15, 47—49	99, 15
	15, 47. 48	25, 21
	15, 47	25, 19. 27, 20. 139, 1. 186, 21. 210, 8. 226, 30. 229, 4. 283, 35. 294, 3. 336, 20
	15, 48. 49	176, 1
	15, 51—57	21, 27
	15, 51	22, 9
	15, 53	328, 2. 23
	15, 54. 55	22, 39
	15, 54	242, 16
2 Cor.	4, 4	250, 29. 352, 38
	4, 16	8, 8. 93, 30. 148, 8. 194, 22. 223, 14. 259, 2
	5, 13—15	22, 14
	5, 16	298, 29
	5, 19	17, 8. 35, 4. 37, 22. 290, 33
	5, 21	44, 1. 117, 23. 118, 37. 197, 9
	6, 16	198, 13. 19. 266, 31. 267, 17
	8, 9	89, 31. 161, 7. 204, 27. 224, 8. 277, 16
	11, 26	168, 34
	12, 2	180, 5
	13, 3	120, 27

2 Cor.	13, 5	50, 8. 129, 2. 338, 18
Gal.	1, 1	128, 1
	1, 4	16, 18
	1, 6—8	200, 23
	1, 9. 8	116, 29
	1, 8	252, 11
	1, 9	129, 27
	1, 16	202, 17. 231, 20
	1, 19	36, 15
	2, 1	200, 14
	3, 13	42, 33. 44, 2. 69, 37. 90, 27. 117, 23. 118, 37. 42. 329, 5
	3, 16	307, 24
	3, 26	24, 40. 98, 37
	4, 4. 5	24, 23. 43, 42. 98, 21
	4, 4	25, 37. 43, 22. 28. 34. 55, 30. 81, 17. 92, 25. 105, 6. 8. 155, 11. 239, 17. 269, 4. 351, 4
	4, 6	204, 10
	4, 7	154, 32. 268, 10
	4, 23	289, 4
	5, 1	155, 10. 269, 2
	6, 1	45, 4
	6, 5	175, 1
	6, 16	252, 13
Eph.	1, 5	93, 28
	1, 7	33, 32
	1, 18—23	291, 26
	1, 19. 20	127, 5. 156, 1. 269, 33
	1, 20. 21	24, 26. 98, 24
	2, 3—5	17, 18
	2, 3	122, 22. 259, 17
	2, 4. 5	15, 33
	2, 6	65, 14. 136, 15. 280, 27
	2, 8	89, 28
	2, 11. 12	191, 10
	2, 14. 15	76, 16
	2, 14	34, 39. 334, 12
	3, 5	198, 36
	3, 16. 17	148, 9. 259, 4
	3, 17	267, 16
	4, 5	122, 4. 151, 25. 160, 36. 264, 6. 277, 3. 335, 37. 351, 32. 352, 7
	4, 21—24	7, 43. 17, 31
	4, 32	34, 33
	5, 2	76, 24. 132, 38. 159, 16. 162, 33. 188, 2. 241, 8. 244, 2. 274, 35
	6, 19	305, 16
Phil.	2, 5—8	47, 30
	2, 5—7	32, 32. 57, 12. 94, 22. 106, 34. 141, 24. 143, 35. 252, 36. 286, 12
	2, 6—11	192, 13
	2, 6—8	347, 6
	2, 6. 7	35, 6. 135, 12. 152, 38
	2, 6	263, 10
Phil.	2, 7	71, 16. 89, 30. 95, 8. 21. 121, 7. 126, 15. 135, 6. 147, 34. 154, 30. 208, 30. 230, 25. 247, 13. 258, 23. 268, 6. 300, 24. 303, 32. 336, 24. 350, 2
	2, 8	351, 8
	2, 9—11	40, 3
	2, 9. 10	35, 13. 57, 35
	2, 9	39, 42. 170, 17
	2, 10. 11	107, 6. 121, 14. 268, 25
	2, 10	211, 13. 230, 7
	2, 15. 16	129, 10
	2, 21	377, 18
	3, 5	127, 41
	3, 14	142, 20. 215, 7. 226, 9. 287, 13
	3, 20	295, 9
	3, 21	175, 42
	4, 9	45, 20
Col.	1, 12—20	140, 38. 285, 24
	1, 12—14	16, 28. 17, 39
	1, 13	15, 7
	1, 14	33, 32
	1, 15—18	351, 10
	1, 16	168, 3
	1, 17. 18	165, 21
	1, 18	35, 2. 79, 6. 193, 35. 222, 28. 239, 21. 298, 21
	1, 19. 2, 9	154, 5
	1, 19	144, 13. 253, 16. 267, 18
	1, 26—28	199, 2
	2, 1—3	34, 35
	2, 1. 2	199, 7
	2, 8. 9	153, 22. 266, 13
	2, 9	144, 14. 194, 5. 203, 15. 222, 34. 238, 28. 267, 19. 290, 34
	2, 13—15	18, 22
	2, 13	17, 16
	2, 14	16, 12. 33, 28. 63, 15
1 Thess.	1, 8	199, 16
	2, 1. 2	199, 22
	2, 9	199, 27
	2, 13	199, 29
1 Tim.	1, 7	30, 1. 39, 10. 250, 33. 352, 40
	1, 15	16, 3
	2, 5	64, 27. 76, 15. 241, 7
	2, 8	291, 18
	3, 2	44, 26
	3, 16	59, 38. 191, 4. 256, 28
	4, 13. 16	47, 11
	4, 15	49, 12
	5, 6	11, 22. 20, 23
	6, 13	373. 39
	6, 16	294, 28
2 Tim.	2, 23	12, 27
	2, 25. 26	44, 33
	3, 5	41, 3
	3, 15	174, 28

2 Tim.	4, 8	36, 33
Tit.	1, 9	44, 28
	1, 16	29, 20
	2, 11—13	199, 35. 350, 33
	2, 14	16, 36. 18, 14
	3, 4—6	8, 4
	3, 5	15, 4
Philem.	9	43, 27. 47, 10
Hebr.	1, 1	197, 27. 36
	1, 2. 3	32, 17. 198, 1
	1, 2	36, 2. 109, 34
	1, 3	36, 19. 125, 17. 193, 32. 208, 13. 222, 24. 240, 27. 254, 5. 346, 32. 348, 25
	1, 6	211, 22. 271, 30
	1, 12	143, 29. 252, 30
	2, 2	201, 30
	2, 8. 9	209, 5
	2, 9	50, 42. 156, 28. 165, 17. 167, 37. 207, 27. 239, 28. 271, 3. 339, 14. 351, 17
	2, 10	165, 20
	2, 14—17	297, 34
	2, 14. 17	151, 32. 264, 14
	2, 14. 15	193, 7
	2, 14	51, 16. 134, 30. 153, 6. 160, 33. 183, 10. 186, 17. 187, 32. 201, 17. 202, 5. 226, 27. 243, 15. 265, 35. 266, 20. 277, 1. 13. 290, 32. 339, 31
	2, 16. 14	184, 35. 253, 33
	2, 16—18	56, 12
	2, 16. 17	120, 28. 193, 3. 300, 23
	2, 16	122, 13. 149, 2. 185, 18. 202, 4. 260, 24. 325, 18. 35
	2, 17. 18	107, 22
	2, 17	56, 21. 108, 23
	3, 1. 2	109, 1. 276, 1. 349, 1
	3, 1	55, 41. 76, 23. 30. 132, 37. 133, 40. 159, 15. 160, 16. 183, 24. 204, 2. 241, 3. 244, 1. 248, 25. 257, 7. 274, 34. 278, 18
	4, 15	92, 11. 133, 5. 134, 3. 160, 11. 275, 33. 300, 28
	5, 1—3	159, 25. 162, 18. 275, 6. 278, 32
	5, 1	56, 10
	5, 2	161, 38. 278, 9
	5, 4. 5	159, 30. 275, 10
	5, 6	133, 24
	5, 7—10	159, 31. 275, 12
	5, 7—9	108, 25
Hebr.	5, 7	133, 28. 161, 39. 180, 22. 278, 9
	5, 8. 4	180, 7
	5, 8	133, 31. 134, 4
	5, 9. 10	108, 32
	7, 3	30, 6
	7, 26	349, 7
	8, 1	136, 1. 170, 17. 280, 13. 350, 14
	9, 12	188, 3
	9, 26	187, 36. 201, 20
	9, 28	197, 15
	10, 5—7	241, 8
	10, 14	276, 13
	10, 28. 29	201, 27
	11, 32—38	176, 26
	11, 35	236, 24
	11, 38	175, 21
	12, 22	379, 26
	13, 8	30, 33. 36, 7. 41, 20. 56, 19. 123, 38. 168, 7. 304, 38. 326, 17. 33
	13, 20	37, 20
1 Petr.	1, 18. 19	165, 34
	1, 21	128, 3
	2, 7. 8	22, 12
	2, 7	379, 21
	2, 8. 6	379, 19
	2, 9	8, 10
	2, 22	33, 38. 162, 41. 279, 19
	2, 24	16, 11. 75, 13
	3, 15	344, 42
	3, 18	16, 13. 89, 32. 131, 3
	3, 19	327, 3. 20
	4, 1	48, 31. 53, 19. 141, 15. 165, 18. 26. 209, 9. 239, 27. 284, 34. 286, 3. 302, 15. 29. 336, 39
2 Petr.	1, 19	344, 18
	2, 10	160, 27. 276, 29
1 Ioh.	1, 1—3	80, 16
	1, 1	118, 28
	1, 7	16, 14. 22. 18, 13
	2, 1. 2	195, 23
	4, 3	289, 1
	5, 11. 12	18, 31
Iac.	1, 8. 7	134, 11
	1, 17	145, 1. 202, 11. 253, 37. 254, 30. 336, 35
	2, 60	343, 16
Iud.	4	352, 45
Apoc.	3, 20	198, 17
	19, 16	94, 26. 141, 28. 286, 16
	?	79, 24

Locorum qui Græce extant, rationem non habui

Ambrosius de fide 1, 94 92, 25
2, 77. 78 93, 4
de incarn. 36 179, 22
Anastasii p. 1 epist. ad Venerium episcopum [JK 281] 4, 4
Attici episc. Constantinopol. litteræ super nomine Cælestii et in Asiam et Thessalonicam et Carthaginem ad episcopos missæ 66, 27
Augustinus: duobus libris ad Valerium editis 6, 30
de nupt. et concup. 2, 7 10, 40
sex libris quattuor Iuliani ad Turbantium euertit, octo quoque posteriores 6, 43
c. Iulian. 3, 8 14, 18
op. imperf. 1, 111 [capitulo CXII] 7, 28
2, 16 [capitulo XVII] 8, 23
2, 16 [in eodem capitulo] 8, 40
2, 58 [capitulo LVIII] 9, 11
2, 59 [capitulo LVIIII] 9, 37
2, 63 [capitulo LXII] 10, 12
2, 66 [capitulo LXV] 13, 2
2, 66—68 19, 29—37
2, 66. 68 11, 19
2, 67 13, 11
2, 68 13, 13
3, 8 [cf. 1, 53] 14, 17
Cælestini litteræ a Nestorio acceptæ 39, 19
Cyprianus de opere et el. 1 92, 16
Cyrillus [cf. ind. 1]: epist. ad Acacium Berœensem [A 95] 313, 15
litteræ [17] a Nestorio acceptæ 39, 20
epist. ad Proclum [72] 315, 4
epist. ad Aristolaum tribunum 311, 18
concilium Ephesenum Orientalium: epistulæ episcopis Occidentis et Alexandrino et multis rescriptæ 65, 27
Horatius poet. 139 23, 16
Innocentii epist. ad concilia Africæ [JK 321. 322] 68, 39
Iohannes Antiochenus epist. ad Cyrillum 314, 18
Iulianus Augustini librorum ad Valerium uni quattuor libris ad Turbantium contradixit, sequenti uero uni octo uoluminibus ad Florum 6, 30 cf. 23, 29
epist. ad Zosimum 12, 1. 7—10. 18—22. 26—29. 35—39. 19, 15—22 cf. 14, 14
interrogationes 13, 25—39
Iuuenalis sat. 1, 63. 64 7, 22
Nestorius [cf. ind. 1]
p. 360, 5. 6 Loofs 73, 23
ex Mario Mercatiore repetuntur [cf. præf. p. VIIII]
p. 30, 7—11 78, 35
p. 39, 2. 3 81, 40
p. 41, 32. 33 81, 44
p. 46, 2—4 79, 29
p. 55, 9—11 80, 28
p. 55, 12 80, 39
p. 55, 16. 17. 19 80, 43
p. 55, 22—27 81, 5
p. 55, 30. 31 81, 17
p. 59, 29—31 81, 33
capitulum quod fertur I Græce 72, 31
capitulum 11 83, 18. 84, 10
responsio ficta [p. 359 Loofs] 28, 22
Pelagius ausus est in Paulum commentarios condere 5, 41
comment. in ep. ad Rom. p. 294. 295 Zimmer 67, 14
p. 295. 296 67, 24
p. 296 67, 44
in alio sermone 68, 10
libellus ad quandam Liuaniam uiduam 69, 12. 40
Persius 3, 30 11, 38
5, 117 11, 39
Praylii episc. Hierosolym. scripta ad Romæ episcopum 69, 4
Proclus tomus ad Armenios 311, 4. 25. 312, 13. 313, 35
alter tomus 311, 31
epist. ad episcopos Orientales 311, 4
Sallustius Catil. 5, 5 23, 13
10, 5 19, 25
definitio uelut a Theodoro [cf. ind. I] deposita 315, 5
excerpta 311, 31. 314, 16. 25
Theodoti episc. Antiochiæ scripta ad Romæ episcopum 69, 3
Zosimus papa epistula ad Africanos [JK 329] 66, 35
epistula tractoria [JK 343] 68, 20 sq. 66, 43 sq.
episcoporum Africæ epist. ad Zosimum 66, 37
gesta concilii Carthaginiensis de Cælestio 66, 5. 38
gesta in cognitione Zosimi de Cælestio 66, 30
symbolum Nicænum 74, 16. 80, 28. 43. 193, 24. 212, 13. 313. 36

III

INDEX NOMINVM

Locorum qui Græce extant, rationem non habui

Alexandrum (Alexandriæ episc.) 312, 16
Ambrosii Mediolanensis episcopi [cf. ind. II] 66, 4
Amphilochium 312, 10
Anastasio Romanæ ecclesiæ summo pontifice [cf. ind. I] 5, 37
Apollinarem Laodicenum 83, 31. 31, 40. 34, 27. 40, 27. 31. 39. 41, 11. 12. 23. 44, 40. 57, 1. 79, 38. 83, 43. 169, 3. 7. 25. 171, 26. 182, 8. 20. 289, 31. 290, 13. 38. 292, 16. 293, 38. uariis canticis seducebat 169, 11
theatrum Arbitri Valerique 10, 1 cf. Petronius
Aristolaum tribunum 311, 18. magnificus uir 171, 25
Arrianis 38, 32. 5, 1. 312, 6, Arrianos, non autem ipsum Arrium 83, 32. o Arriane 43, 6. 57, 26. impietas Arriana 31, 40. 57, 1. insania Arriana 32, 13
Arrius 51, 24. 34, 22. 36, 20. 40, 28. 31. 39. 44, 40. 74, 15. 79, 36. 82, 25. 171, 26. 182, 8. 289, 32. 290, 13. 38. 292, 17. 293, 38
Athanasium [cf. ind. I] 312, 9
Attico episcopo Constantinopolis [cf. ind. II] 66, 25
Augustinum [cf. ind. II] sanctæ memoriæ 23, 29. 22, 43. Theodori Mampsuestini libro contra A. defendentem originale peccatum 173, 16
temporibus Aureliani principis 82, 14
Aurelium episcopum Carthaginis 66, 3
Basilium 312, 9
Serdicensis Bonosus a Damaso prædamnatus 82, 13
(Cælestinus papa), quem dicunt Iulianus et sui participes a sensu catholico deuiare 70, 7
Cælestius nobilis natu quidem et illius temporis auditorialis scholasticus, sed naturæ uitio eunuchus matris utero editus 6, 9. 66, 1. Pelagio adhæsit 6, 9. 11, 28. 66, 2. 67, 1. 69, 7. 31. de uita 66, 1 sq. ante uiginti plus minus annos egressus ex urbe Romana Carthaginem uenit 66, 2. apud Aurelium accusatus 66, 5. Ephesum contendit 66, 23. Constantinopolim petiit 66, 25. studio Attici detrusus est 66, 26. C. et Pelagius ab Innocentio damnati 68, 28. Romam perrexit 66, 30. inde profugit 66, 42. a Zosimo damnatus 66, 43. 20, 15. 68, 21. 6, 26. imperiali præcepto de Constantinopolitana urbe detrusus 65, 40. multi qui Cælestium . . . fuerunt secuti, sedi se apostolicæ submittentes suscepti sunt 70, 8. 68, 26. in synodo Ephesena damnatus 65, 41. Cælestii capitula 6, 14. 66, 9. 69, 7. 9. 31. accusata 66, 32. 44. 69, 7. 20, 16. Pelagio obiecta 69, 6. ab Iuliano defensa 6, 27. Cælestii definitum 10, 36. 15, 24. C. et Pelagii definita cum personis damnata 11, 28. aduersum hæresim Pelagii et C. 5, 28. 66, 44. 70, 4. Cælestium Nestorius litteris consolatus est 60, 9
hæresi Pelagiana seu Cælestiana 23, 27. 24
Croesum 11, 14
Cyrilli [cf. ind. I. II] capitula ecclesia Romana adprobauit 71, 5. epistulæ ad C. ab Orientalium concilio Epheseno missæ 65, 28. libelli contra eum Nestorio oblati 182, 2. sagittis aureis 43, 17. Aegyptiis curantibus 44, 23. Cyrilli capitulis restitit Theodoretus 165, 42. mortuo insultasse dicitur Theodoretus 173, 2. Iohannis (Chrysostomi) cineres ueneratur inuitus 40, 21. epistulas misit ad Flauianum ep. Antiochiæ 40, 18
Damaso urbis Romæ episcopo 82, 13
Diodori [cf. ind. I] et Theodori 168, 13
Dionysius exiguus [cf. ind. I] 294, 43. in Scythia natus et expositus, tum a monachis Gothicis educatus 295, 3, cf. 235, 5. Cyrilli opuscula transferre curabit 295, 24
cons̄ Florentii et Dionysii [429] 65, 38
Ebionis 27, 40. 28, 31. 82, 12. Stoico philosopho, qui tempore Iohannis apostoli intra Asiam extitit 82, 3
Eunomianos 312, 6
Eunomii 40, 28. 32. 83, 32. 171, 26. 290, 13. 293, 38
Eustathium Antiochiæ qui præfuit in Nicæno concilio 312, 15
Eutychianos 180, 39
Flauianum (ep. Antiochiæ) 40, 18. 312, 17
cons̄ Florentii et Dionysii [429] 65, 38
utrumque Gregorium 312, 10
Homuncionitas 82, 38
ab Innocentio Caelestius et Pelagius damnati 68, 29. 34. ordinat Iulianum 68, 30. Innocentii excessum e uita 68, 31
Iohannes contra Ebionem condidit euangelium 82, 7
de Iohanne cuius cineres adorando uenerariS (Cyrillus) inuitus 40, 21
Iohanni monacho Gothico 294, 43. Iohannis [= Iohannis Maxentii] Tomitanæ urbis episcopi prouinciæ Scythiæ 181, 6
Iulianæ primariæ feminæ 9, 27
Iulianus [cf. ind. II] Memoris episcopi et Iulianæ filius 9, 26. duas sorores 9, 33. ab Innocentio ordinatus 68, 30 ex episcopo oppidi Eclanensis 23, 23. 60, 6. præsens in urbe Roma 13, 24. de Adam capitulis, quæ a te antea improbata sunt 20, 16. Pelagium Cælestiumque damnauit 68, 32. Cælestii capitula etiam Iuliano placuere 6, 25. sequacem Cælestii 15, 24. hæreticum Pelagianum seu Cælestianum 23, 23. condiscipuli Cælestii et magistri Pelagii 11, 28. Zosimi epistulæ tractoriæ Iulianus et reliqui complices eius subscribere declinantes non solum imperialibus legibus sed et sacerdotalibus statutis depositi ex omni Italia deturbati sunt 68, 23. 12, 2. 20, 15. 6, 27. 60, 7.

ad Theodorum tetendit 23, 24. Theodori in libris suis infinitas laudes exequitur 23, 35. opere tuo elaborato in Cilicia 19, 26. post de Cilicia abscessum a Theodoro in episcoporum prouinciæ suæ conuentu anathemate esse damnatum 23, 33. in Constantinopolitana urbe constituto 60, 16. imperiali præcepto detrusus 65, 39. in synodo Ephesena damnatus 65, 41. Iuliani participes sedi se apostolicæ submittentes suscepti sunt 70, 9. 68, 26. scripta Iuliani 5, 28. inepti et magis impii Iuliani labores 7, 3. Pelagii definitionem quæ a te tot libris defensa est 10, 26. Cælestii capitula librorum numerositate ab Iuliano defensa 6, 27. Iulianum Nestorius in amicitiam censuit suscipiendum 60, 6

Lentulus 9, 7

Leontio monacho Gothico 294, 43

quandam Liuaniam uiduam 69, 12

Loxias 11, 14

festum martyrum Maccabæorum 311, 5

Macedonium 83, 33. 290, 13

Manichæi sectam 73, 2. 8, 38. 13, 28. 39, 36. 293, 39

Marcellus Galata 82, 12. 28, 1. 31

Marcionis 293, 39

Marius Mercator [cf. ind. 1] Christi seruus [= monachus] 23, 17. 5, 29. 28, 11. 40. 65, 37

Martialis et Petronii 9, 17 cf. 10, 1

Maryllus 9, 17

Prisca et Maximilla 82, 24

Meletium (episc. Antiochiæ) 312, 17. qui inter sanctos numeratur 40, 19

Memoris episcopi 9, 26

Montanus 82, 23

Nectario 40, 20

Nestorianæ perfidiæ 295, 18

Nestorius [cf. ind. I. II] ab hæreticis uexatus contumeliis 31, 2—5. de Constantinopolitanis quam de Antiochenis habet opinionem 38, 14. libelli contra Cyrillum Nestorio oblati 182, 2. Cælestini et Cyrilli litteras accepit d. 30. m. Nou. a. 430 39, 19. damnatus est 28, 37. Constantinopolitanæ urbis quondam episcopum 23, 31. 28, 41. ut uolunt fautores eius, correxit primam sententiam suam 71, 34. Nestorii defensoribus 313, 3. Nestorii benefactorum 311, 20. recte sentiebat contra Pelagium et Cælestium 60, 6. Cælestium consolatus est 60, 9. Iulianum in amicitiam censuit suscipiendum 60, 6. Theodorum Nestorium decepisse 23, 31. 21. 173, 12. arguitur tamquam Pauli Samosateni doctrinam asserens 41, 35. 28, 12. dicitur quæ Fotini sunt, sapere 39, 10. 83, 2

Origenes cuius in Latinam linguam conposita Rufinus deriuauit 3, 18. 4, 18. principum responsa quibus unusquisque ab Origenis lectione reuocetur 4, 12. quis fuerit, nescit Anastasius papa 3, 18

Patripassianos 82, 39

Paulino diacono Ambrosii 66, 4

Paulus Samosatenus qui fuit Antiochiæ episcopus temporibus Aureliani 82, 14. 4, 36. 27, 40. 28, 12. 39, 39. 41, 28 sq. 44, 40. 72, 9. 75, 14. 81, 43 82, 32. 182, 19

Pelagium gente Brittanum monachum 5, 39. eum Rufinus decepit 5, 40. ante uastationem urbis Romæ in apostolum Paulum commentarios condidit 67, 6. 5, 41. post Romanæ urbis uastationem in Palæstina degebat 68, 35. libri a Palaestina in Africam missi et in tribus conciliis lecti, inde Romam destinati 68, 36. Hierosolimis constitutus accusatus apud synodum et primo quidem illam uidetur episcoporum audientiam delusisse, postmodum deprehensus a posteriore synodo et Hierosolimis deturbatus 68, 41. capitula quæ Pelagio obiecta sunt 69, 6. Cælestius et Pelagius damnati ab Innocentio 68, 29. a Zosimo 68, 27. 21. 20, 15. 6, 26. Cælestii et Pelagii definita cum personis damnata 11, 28. damnationis causa 67, 5. damnare detrectauit Iulianus 12, 5. multi qui Pelagium fuerant secuti, sedi se apostolicæ submittentes suscepti sunt 70, 8. 68, 26. Pelagii definitionem 10, 26. secundum Pelagium 69, 33. Caelestius discipulus Pelagii 66, 2. 6, 9. 11, 28. a P. Cælestioque 6, 36. 70, 4. 5, 28. 67, 1. contra hæresim P. seu Cælestii recte sensit Nestorius 60, 5

hæresi Pelagiana seu Cælestiana 23, 27. 23. Pelagiani in Epheseno concilio damnati 60, 14

Martialis et Petronii 9, 17 cf. 10, 1

Petro episcopo (ni fallor, Tomitano) 235, 5

Filistion 9, 16

Photinus 41, 28 sq. 4, 36. 28, 1. 39, 10. 43, 9. 44, 9. 40. 81, 43. 82, 31. Hebionem secutus 82, 12. 3. Nestorii magister 82, 34. 18. Photinum Romana ecclesia et eius priores huiusmodi Homuncionitas appellat 82, 38.

presbyter Pienti 7, 13

Praxeas 82, 23

Prisca et Maximilla 82, 24

Proclum [cf. ind. II] episcopum 313, 27

Pyrrhum 11, 41

Rufinus natione Syrus [cf. præf. part. I p. XI] 5, 28. Pelagium decepit 5, 30. Origenis dicta in Latinum transtulit 4, 18. 3, 19. de eo Iohannes episc. Hierosolymorum Anastasium papam consuluit 3, 16. uulgi de Rufino querela 4, 14

Sabellianos Romana ecclesia Patripassianos appellat 82, 39

Sabellius 42, 10 sq. 82, 24

Sanctulum 235, 15

Theodoretus [cf. ind. I] ante concilium Ephesenum Cyrilli capitulis restitit 165, 42. synodum Ephesenum accusat 169, 1. Cyrillo mortuo insultasse dicitur 173, 2. Diodori et Theodori non timuit facere mentionem 168, 13. cur Theodorum in libris contra Cyrillum non attulerit 168, 30. Theodo-

retum cum Nestorio ac Theodoro iure damnari 173, 12.
Theodoro episcopo oppidi Mampsisteni [cf. ind. I] 5, 31. 23, 18. Theodorum Nestorium decepisse 23, 31. 173, 12. Iulianum secutum esse Theodorum 23, 24. cuius in libris suis infinitas laudes exequitur Iulianus 23, 35. Iulianum post de Cilicia abscessum in episcoporum prouinciæ suæ conuentu anathemate damnat 23, 33. maiori opinioni illius uiri 315, 9. 314, 15. 168, 30. in episcopatu quidem defunctus, agonibus autem contra Arrianos et Eunomianos et alios hæreticos decoratus 312, 5. quæ dure a Theodoro dicta sunt, necessitate compulsus dixit 313, 8. Diodori et Theodori 168, 13.
Theodosius pius est imperator, reginæ deum amant 40, 13. Theodosio commonitorium super nomine Cælestii dat Marius Mercator 65, 36
synodo cui Theodotus Antiochiæ præsedit episcopus 69, 1
Theophilum (episc. Alexandriæ) 312, 11
Valentini 293, 39
theatrum Arbitri Valerique cf. Martialis 10, 1 cf. 9, 17
Venerium episcopum 4, 4
sub Zosimo episcopo [cf. ind. II] 66, 30. 12, 1. 4. 19, 15. Cælestius et Pelagius a Zosimo damnati 68, 28. 20, 15. 66, 42

IIII
INDEX LOCORVM

Locorum qui Græce extant, rationem non habui

Aegyptiis et Constantinopolitanis communicemus 172, 11
Aegypti diœcesin 67, 2. Aegyptus et Oriens 173, 10
Afrorum pontificum 66, 40. ad Afros episcopos 66, 36
Africæ opulenta latitudo 39, 30. Carthaginem Africæ totius metropolim 66, 2. in Africam missi ubi tribus conciliis 68, 37. episcopis ex A. rescribentibus 66, 37
in episcopos Alexandriæ inuehitur Nestorius 40, 17
Amsanctinæ scaturiginis 9, 18
hanc de Constantinopolitanis quam de Antiochenis opinionem habet Nestorius 38, 14
Antiochiam ciuitatem amabilem Christo 311, 3. festum martyrum Maccabæorum 311, 5. episcopi Antiochiæ 312, 15. 17. 69, 1. 82, 14
in Asiam 66, 27. 82, 4. Ephesum Asiæ urbem 66, 23
Atabulus 9, 19
Auerni lacus 9, 19
Bethleem 4, 23
Bragmanis 19, 39
gente Brittanum 5, 39
Carthaginem Africæ totius metropolim 66, 2. apud C. 66, 33. 27. episcopum C. 66, 3
Cilicia 5, 30. 19, 27. 23, 33. oppidi Mampsisteni prouinciæ C. 23, 18
Constantinopolim 67, 2. 68, 22. urbem Constantinopolitanam 66, 25. 60, 16. 65, 40. regiam ciuitatem 311, 23. regiam urbem 314, 19. in ciuitate quæ regnat 44, 24. Constantinopolitanæ urbis episcopum 23, 21. 28, 41
Aegyptiis et Constantinopolitanis communicemus 172, 11. hanc de C. quam de Antiochenis habet opinionem Nestorius 38, 14. ecclesiæ C. 65, 35
Dalmatas 39, 29
Diocæsarianorum 293, 39
episcopo oppidi Eclanensis 23, 23. 60, 7
in Ephesiensi concilio [cf. ind. I] a ducentis septuaginta et quattuor episcopis 60, 14. in synodo Ephesiensi ducentorum septuaginta quinque episcoporum 65, 41. hanc synodum propter libellos contra Cyrillum Nestorio oblatos futuram 182, 3. 23. Pelagiani damnati 60, 14. Cælestius damnatus 65, 41. Theodoretus synodum E. accusat 169, 1
Ephesum Asiæ urbem 66, 23
Galata 28, 1. 31. 82, 12
Gotos 39, 29 cf. Scythiæ
Gymnosophistis 19, 39
Hierosolymam 4, 23. Hierosolima 67, 3. Hierosolimis 68, 41. sanctis et uenerabilibus Hierosolimorum locis 69, 2. episcopum Hierosolimorum 3, 2. Hierosolimitani episcopi 69, 4
Hispaniæ terræ fecunditas 39, 30
Hyperboreis 19, 40
per totam paene Italiam 12, 4. ex omni I. 68, 24
gentilibus Iudæis Samaritanis 4, 29. paganis et I. 15, 26. gentilibus et I. 19, 10. Iudæorum furore 22, 34. scelere Iudæorum 22, 30
Latinis auribus 23, 22
episcopi oppidi Mampsisteni prouinciæ Ciliciæ 23, 18. 5, 31. 173, 15
Mediolanensis episcopi 66, 4
in Nicæno concilio [cf. ind. II] præfuit Eustathius Antiochiæ 312, 15. symboli ratio Nicænæ fidei 72, 27
in Occidente 312, 18. episcopis Occidentis 65, 28
Oriente lustrato 19, 28. totus Oriens 313, 9. ex unaquaque prouincia quæ in O. sunt 311, 2. Aegyptus et Oriens 173, 10
Orientales 315, 9. Orientales ecclesias 67, 2
Palæstina 68, 35
Romam 68, 38. urbem Romam 66, 29. 13, 24. Romana urbe 66, 42. 2. uastationem urbis Romæ

67, 6. 68, 34. Romæ episcopum 69, 3. 82, 13. episcopi Romani 3, 1. 66, 22. Romanæ ecclesiæ summo pontifice 5, 37. Romanæ ecclesiæ antistitis 12, 4. Romana ecclesia 71, 5. 82, 38. in Romanam linguam 3, 24
gentilibus Iudæis Samaritanis 4, 29
Tomitanæ urbis prouinciæ Scythiæ 181, 7. Scythia frigoribus simul et barbaris terribilis uiros eduxit calore feruentes et morum placiditate mirabiles 295, 1
natione Syrus 5, 38. nonnullos Syrorum 5, 30
insolubilia Thebani monstri problemata 19, 14
Thessalonicam 66, 27. 67, 3
Tomitanæ urbis episcopi prouinciæ Scythiæ 181, 6

V
INDEX VERBORVM

a post comparatiuum 38, 40. 251, 33. 322, 36. ab ista incomparabilis 83, 39. absque = δίχα 300, 28. = παρά 283, 11
abdicationem = ἀποκήρυξιν 335, 19
abdicant = ἀποκηρύττουσιν 317, 36
abhorrentem = ἀποφοιτῶσαν 129, 4
abiectionis = ἀδοξίας 271, 4
abitionem = ἐξόδου 364, 20
abominabilis = βδελυρά 255, 10. abominabilibus = βδελυρωτάταις 260, 12
impietatis abruptissimæ 80, 25
absoluit = ἀπαλλάττει 279, 12
absolutionem = ἀπαλλαγήν 275, 21
absolute 61, 11
absurdum = ἄτοπον 118, 4. 39. 205, 17. 258, 34. 262, 36. 286, 7. 356, 38. 370, 3. 256, 16. 268, 29. = ἀπηχές 270, 35
abusum = χρώμενον 292, 13
acceleratione 361, 5
acribus = πικροῖς 140, 22
acutissimos = νουνεχεστάτους 129, 2
adfirmamus = δογματίζομεν 93, 16
adimere = ἀνελεῖν 287, 31. 306, 14
adinuentum = ἐπινοουμένην 272, 6
adiungens = ἑνώσας 137, 23. 139, 4
adiutorio = συμμαχίας 150, 18. 262, 12
adloquio = προσρήσεως 318, 7
adnuntiantes = καταγγέλλοντες 240, 6
adpetitionibus = πλεονεξίαις 261, 7
adplicabimus = προσάψομεν 262, 11. 263, 17. 7. 262, 1. adplicarentur = ἥπτετο 286, 34. adplicare = ἀνάπτειν 265, 12 = ἀνατιθέναι 264, 17
assensu = νεῦμα 355, 26
adsentio = συντίθεμαι 99, 30 et passim. adsentimur = στοιχοῦμεν 97, 13
adstruunt = κατασκευάζουσι 285, 10
assumptæ = προσλαβούσης 298, 33
adsumptionem = λῆμμα 285, 8. — corporalis adsumptio 83, 41
aduertentes = ἐννοοῦντες 297, 16. 302, 6. aduertimus = νοοῦμεν 239, 3. 302, 5
adulterari = παραχαράττειν 250, 32
adulterinis = κιβδήλοις 265, 10
adulteros = κιβδήλους 317, 8
adunationem = ἕνωσιν 129, 38. 117, 34
adunatum = ἑνωθέντα 300, 10. 297, 15
aequiuoca nuncupatione = ὁμωνυμίαι 296, 8
ut æstimo = τάχα που 278, 20
secundum affectionem = σχετικῶς 304. 19. affectionem = διάθεσιν 357, 6
affectantes = ἐπιτηδεύοντες 302, 1
adfectum = διάθεσιν 142, 25. 317, 43. 142, 37. 249, 28. 188, 17
agitans = ἐπισείων 307, 14
agnominauerunt = προσονομάζουσι 345, 26
agnoscere = γνῶναι 308, 15
alis = ἀγκάλαις 63, 40
alacritate = προθυμίας 370, 32. 374, 31
alienans = χωρίσας 24, 10
alienigenam = ἀλλόφυλον 236, 10
alioquin = ἄλλως 117, 21. 140, 3
aliquanti = τινές 321, 13
allegationibus 33, 34. 34, 2
adlegare = πρεσβεῦσαι 252, 1
alternationem = ἑτερότητα 302, 20
alterutrum = ἀλλήλοις 239, 1. 301, 10. 254, 33. 35. 257, 5. 263, 38
altrinsecus = καταλλήλως 306, 1. 17
amabile = θελητόν 161, 35
ambulantes = ἐρχόμενοι 238, 5
amittamus = προέσθαι 374, 16. amittantur = προδίδοσθαι 370, 4
ammonere = προτρέπειν 295, 29
amplitudini = μεγέθει 362, 16
ut ita dicam, anhelantes 314, 11
animaduertentes = διακεισόμεθα 240, 23
animationem 313, 29
animatam = ἔμψυχον 163, 34. 202, 24
antiquitus = πάλαι 266, 31
aperte = γυμνῶς 323, 36. 324, 4. = σαφῶς 336, 5. 20. 346, 5
apinas 31, 2
apostatæ 381, 3. apostata factus = ἀποστατήσας 355, 36
apostolatus id est missionis 282, 14. = ἀποστολή 283, 12. 282, 9. 137, 16. 21. 138. 20. — 76, 32
apostolus id est missus 293, 18
adparet = ἔοικε 260, 2

arbitrum = πρύτανιν 150, 12
arcana = ἀπόρρητος 148, 42. 125, 16. 151, 28. 165, 11. 202, 35. arcanae = ἀφράστου 160, 36
argumentantur = σοφιζόμενοι 53, 8
argumenta = αἰνίγματα 95, 15
argutiis = εὑρεσιλογίαις 146, 33
armans = παρασκευάζων 92, 14
articulis = κεφαλαίοις 369, 13
artifex = δημιουργός 92, 3
artificiose = εὐτεχνῶς 280, 16
assero = λέγω 321, 19. 322, 31
adsertio = διδασκαλία 99, 24
asseueretis = λέγοντες 325, 20
signum asteriscorum 19, 30
astutus = ἀγχίνους 254, 24. = δεινός 257, 32
atria = αὐλάς 251, 7
attemptauit 289, 6
attende = ἄθρει 141, 9
attonitus = ἐμβρόντητος 350, 43
adtractos = παρασυρομένους 49, 3
auctori = εἰσηγητῆι 304, 18
auctoritas = αὐθεντία 121, 21. 34, 31. 73, 31. 108, 3. 120, 11. 147, 16. 183, 2. 193, 27. 212, 5. 238, 20. 34. 243, 5. 257, 6. 258, 6. 259, 16. 281, 16. 296, 5. 353, 57. 358, 29
auditorialis scholasticus 6, 10
auditum = ἀκοῶν 316, 16
augmentum = προσθήκη 330, 27. 34. 331, 23. 27
aut certe = ἢ γοῦν 104, 26
balbutiones = ψελλισμάτων 309, 29
barbarus = γεννάδας 146, 30
bardissime = 10, 15
basis = κρηπίς 344, 7
beatifico = 34, 39
beluinæ = 79, 33
beneficio = χάριτι 149, 19. 157, 13
blasphemium 57, 27. 182, 19. 235, 13
caliginosos = ἐξιτήλους 283, 14
callidis = πικροῖς 285, 9
calumnia = συκοφαντία 131, 37. 125, 8. 301, 17. 315, 27. faciunt calumniam = συκοφαντοῦσι 148, 27. 122, 7
calumniari = συκοφαντεῖν 134, 16. 164, 28. 261, 23. 260, 7
calumniator = συκοφάντα 34, 26
capabilem = δεκτικήν 284, 29. 329, 35
capacem = δεκτικήν 329, 16. 350, 44. 90, 17
capessibilem 36, 22
capibilem = χωρητόν 93, 20
capitaneum = στρατηλάτην 359, 12. 14. 18. 358, 15
causa = ὑπόθεσιν 378, 16. 374, 28. causam = χρῆμα 249, 18. 264, 36. 283, 12. causas = ἀφορμάς 337, 25. causa = πρόξενος 196, 22
cautelam = τὸ ἀκριβές 288, 5
cautum = ἀσφαλές 261, 18
celsitudo = κορυφή 373, 13. 361, 4. celsitudine = ὑπεροχαῖς 296, 36
cenaculo = καταλύματι 95, 11. 94, 28. 126, 18. 141, 29
censere = θεσπίσαι 96, 33
certe = δηλαδή 160, 20. = εἰκότως 215, 5. = ὁμολογουμένως 127, 17. certissime = σαφῶς 305, 39
certior factus = πεισθείς 32, 2. 57, 5
ceterum = μέντοι 124, 26
membranas seu chartas 6, 39
choleras = φλεγμονάς 362, 29
circumcursatione = περιδρομῆς 363, 2
circumspectio 33, 3
circumspecto = περιβλέπτωι 361, 38. 362, 9
circumstantia 27, 22. euangelicam c. 77, 28
citra = παρά 260, 8. 261, 17. 29. 263, 28. 270, 12. 30. 282, 19. 284, 33. = δίχα 273, 28. 280, 9
ciuitatulam = πολίχνιον 249, 29
clementia = φιλανθρωπία 147, 32. 95, 5. 7. 28. 97, 2. 126, 12. 14. 258, 21
coæternum 15, 10
coambulare = συμβαδίζειν 212, 2
coaptat = προσάπτει 261, 30
consubstantiuus uel coessentialis 50, 26
cogitationes = θεωρημάτων 202, 5
cognitione = γνώσει 258, 14
cognominari = συγχρηματίζεσθαι 291, 14
cognoscimus = διακείμεθα 296, 14
cohiberent = ἐξεδυσώπουν 299, 8
cohors = συμμορία 263, 5
colligimus = ἐρανιζόμεθα 282, 10
collocuti sunt = διελάλησαν 396, 5
colendum = σεπτόν 310, 6. colentes deum = θεοσεβεῖς 287, 5
comesionem 176, 18
comitantibus = στοιχούντων 368, 25
commanipularis 11, 28. 6, 25
commemorat = λέγει 159, 16. 142, 17. 150, 21. 152, 20. 164, 12. 183, 25. 194, 5. 244, 2. commemorare = εἰπεῖν 165, 35. commemorat = φησί 145, 4. 146, 2. 203, 1. 204, 22. 158, 29. 160, 39. 302, 33. commemoraret = ἐξηγοῖτο 142, 33
epistulis commendaticiis = ἐπιστολὰς παραθέσεως 96, 14
commendarunt = συνέστησαν 97, 8
commento = σοφίσματι 330, 16
commilitonem = συναγωνιστήν 353, 40. commilito = σύμμαχος 373, 34
commodetur = ἐξυπηρετεῖσθαι 361, 3
commonitorium = ὑπομνηστικόν 295, 28. 299, 34
communicatores = κοινωνοί 250, 28
communio = κοινωνία 140, 11. communiones = συνάξεις 377, 31
conparare = παρεισκρίνειν 284, 35
comparere = ἀπαντᾶν 367, 11
conpassibili = συμπαθοῦς 278, 27
compatiatur 79, 16. 58, 4
compellit = ἀναγκάζει 291, 42. 288, 2
compendiariam = σύντομον 362, 32
compendio = κεφαλαίωι 363, 39

comperio = εὑρίσκω 258, 3. 267, 14
compesceret = ἐπιτιμήσῃ 298, 6
conpetentia = ἁρμοδιώτεροι 264, 4
componere = συγγράψαι 344, 29
compositionem = συνθήκη 305, 14
conantur = ἐπείγονται 250, 32
concenare = συνεσθίειν 212, 2
concessu = συγχώρησιν 139, 24
conciliata esse = ἀποκαταλλαχθῆναι 141, 11
agente concilium = συνεδρευούσης 96, 5
concorporatus 64, 42
concupiscentias = ὀρέξεις 188, 33
condolens = συμπαθοῦς 109, 5
conducibile = συντελεῖν 361, 3
conectere = συνάπτειν 258, 13. 6. 21
conexatione 295, 17
conexionem = συνάφειαν 259, 5
confidant = πληροφορηθῆναι 377, 29. confisi sunt = τεθαρρήκασι 89, 18.
confirmationem = σύστασιν 321, 5
confitenter = ὁμολογουμένως 277, 6
animæ confortationem = ψυχαγωγίαν 316, 7
confricare = προστρίβειν 48, 44
confundimur = αἰσχυνόμεθα 257, 8. confunderis = ἐρυθριᾷς 280, 5
confusionem = αἰσχύνην 323, 37. confusio = χυδαιότης 353, 8. confusionem = φυρμόν 134, 27
congaudentes = συγχαίροντες 335, 38
conglorificandum = συνδοξάζεσθαι 183, 16
coniunctionem = συνάφειαν 122, 19. 120, 10. 121, 21. 129, 31. 33. 37. 238, 33. 239, 5. = ἕνωσιν 144, 21. 139, 28
coniunctus = συνημμένος 123, 35. 133, 27. 136, 7. 139, 24. 29. 244, 9. coniuncti = συναφθέντος 240, 11. coniunctum esse = ἑνωθῆναι 117, 33. 37. 123, 30. 124, 2. 129, 41. 136, 30. 139, 3. 140, 35. coniunctum = ἡνωμένον 134, 2. 139, 24. 144, 6
connascitur 60, 40
connuncupari = συγχρηματίζειν 128, 25. 130, 4. 11. 22
conrefertur = συναναφέρεται 24, 39 cf. 98, 35
conscripsimus = συγγεγράφαμεν 299, 19
conscriptionibus = συγγράμμασι 261, 28. 33. 273, 7. 317, 29. 38
conscriptores = συγγραφέας 272, 21
consempiternum 75, 8
consensus = συναίνεσις 358, 25
consentanea = σύμφωνα 306, 36. — consentaneis tuis 25, 32. 68, 24. 69, 9
consentit = συναισθάνεται 188, 33
consequens = ἀκόλουθον 116, 34 et passim. consequentibus = τῶν ἑξῆς 58, 20
considerans ἐννοήσας 257, 17. 255, 19
consignat 9, 5
consilium = γνώμης 336, 5
gloriæ consimilem = ἰσοκλεᾶ 121, 39
consistens = τυγχάνων 251, 34. huic uerbo consistere 81, 4
consistorium = συστήματος 362, 25
consortium = συνάφειαν 47, 43. 48, 8
constitutionem = θεσμόν 371, 34. 357, 31. 358, 6. 8. 360, 1. 376, 38
consubstantiationem = συνουσίωσιν 347, 29
consubstantiuus = ὁμοούσιος 28, 16. 74, 18 cf. 82, 18. —45, 31. 36. 46, 24. 47, 16. 55, 17. 24. 56, 31. 32. 81, 1. 7. 12. 20. consubstantiuus uel coessentialis 50, 26
consummationem = συμπλήρωσιν 91, 16
contaminatissima = μιαρωτάτη 354, 38
contemnere = περιιδεῖν 237, 6. contempserint = ὀλιγωρήσαντες 343, 20. contemnenda = ἀπόβλητος 255, 9
contemperatio = σύγκρασις 296, 29
contemperans = ἀνακιρνῶσα 260, 16
contemplationem = θεωρίαν 25, 4. 257, 2. 33. 261, 11. 15. 302, 23. excellentior contemplatio 45, 39
contemplabimur = θεωρήσομεν 262, 28
contendere = φιλονεικεῖν 142, 18. 287, 11. 302, 18. 356, 35. 370, 28. 373, 24. 377, 29. contendens = ἐπιχειρῶν 283, 14
contentio = φιλονεικία 361, 24. 145, 22. 371, 21. 372, 29
contestans = διαμαρτυρόμενος 340, 3
continentia = ἐγκρατείας 63, 9
contingere = συμβαίνειν 300, 21
contrarias = παλιμφήμους 254, 18
contribulati = στενοχωρούμενοι 134, 23
contristare = λυπεῖν 284, 28. 283, 22
conueniantur = μεθοδεύεσθαι 355, 5
conuentus = σύνοδος 254, 39. 256, 26. conuentu = συγκλήτου 368, 22
conuersationis = πολιτείας 278, 14. — conuersationi legitimæ 175, 36. conuersationes 357, 3
conuiuere = συνδιαιτᾶσθαι 212, 2
coopificem 59, 20
cooperarium = συνεργόν 353, 40. 354, 15. = συνήγορον 34, 31. — 57, 33
cooperatrice = συνεργόν 353, 28
copiosas = ὑπερβάλλοντας 308, 27
copulationem = συνάφειαν 255, 28. 31. 257, 6. 259, 20. 28
copulatum = συνῆφθαι 257, 30. 259, 15 et sæpe. = συνημμένον 257, 21
corporatam 45, 32
correctio = κατόρθωμα 287, 3
corrigens = διορθούμενος 92, 9. corrigantur = ἐλεγχθεῖεν 299, 23
credentibus = διατεθειμένοις 134, 31. parum credant = ἀπιστείτωσαν 91, 29
credulitatis 177, 34
criminibus = ἐγκλημάτων 285, 8
hominis cultores = ἀνθρωπολάτραι 58, 1
curare = φροντίσαι 376, 13

parum curiose = ἀβασανίστως 107, 29
damnamentum 312, 22
datricem 64, 26
decere = πρέπειν 276, 28. 304, 19. decentem = πρέπουσαν 375, 22. 265, 14. 268, 34. decentissima = πρέποντος 298, 28. decentes deo 290, 12. decebat = ἔδει 265, 17. decenti = δέοντι 269, 16
decernimus = διοριζόμεθα 272, 6.
decretum = θέσπισμα 287, 33. decretis = δόγμασι 364, 10. decreto = ψήφωι 288, 28. uno decreto = παμψηφεί 321, 20
decibilem = πρέπουσαν 270, 10. deo decibiles = θεοπρεπεῖς 261, 30. 263, 14. 273, 23. 279, 12. 281, 14. deo decibiliter = θεοπρεπῶς 263, 6. 264, 3 et sæpius. deo decibilium = θεοπρεπεστάτων 270, 19. seruo decibilis = δουλοπρεποῦς 255, 29
declamationis = καταβοήσεως 377, 6
declaratio = δήλωσις 301, 28
decoctoris = φυρατοῦ 54, 6
decor = διακόσμησις 286, 27. sancto decore = ἁγιοπρεπῶς 250, 14
decorauerunt = κατεκόσμησαν 317, 28
decoram = διαπρεπῆ 343, 13
decurrens = ἐντυχών 322, 19. 333, 35
decus = κάλλος 160, 30
dedecorosa = αἰσχρά 153, 37
dedicandum = ἀναθετέον 125, 26
definit = διορίζει 296, 10. definitis = δόξαις 50, 9
definitiones = ὅρους 357, 25. 356, 2
deiferum = θεοφόρον 265, 5. 33. 266, 8. 267, 3 et sæpe
deiloquus = θεολόγος 308, 16. 309, 3. 252, 13
deitate sacratus = θεωθέντος 94, 4
delemus = ἐξαλείφομεν 127, 10
delinquens fuit = πεπλημμέληκε 370, 34
deliramentum 81, 5. 32
delirent = ληροῦσι 56, 24. 352, 11
demonstrare = ἀποφαίνειν 267, 7. 271, 6. demonstrans = πληροφορῶν 127, 21
demonstratiua uoce 167, 17
denique = ἀμέλει 259, 12. 270, 21. 274, 9. 10. 327, 11. 29. = γοῦν 184, 7. = καὶ γοῦν 266, 30. 282, 24
denuo = πάλιν 263, 20
deoamantissimo 170, 23
deordinationis = ἀταξίας 353, 26. 38. 354, 22
deprauantes = ἐκκαπηλεύοντες 305, 29
depretiat 40, 6
derogationibus = λοιδορίαις 250, 7
derogabitur = διαβεβλήσεται 277, 21
desiderantissimo = ποθεινοτάτωι 249, 14
desideriis = ἐπιθυμίαις 250, 6
designare = ἐπισημήνασθαι 255, 38
desolatos = μεμονωμένους 376, 11
despreuit = ἀτιμάσας 135, 15
destinauit = ἐκπέπομφεν 317, 39. destinaremus = πέμψαι 306, 29. destinaui = ἀπέστειλα 299, 20
destructionem = ἀνατροπήν 321, 4. = λύσιν 252, 18
destruit = καταργεῖ 138, 26. 97, 47. 118, 42. 139, 20. destruere = ἀνατρέψαι 251, 24. = περιτρέπειν 260, 38. = καταστρέφειν 48, 5. destructa = λυθῆναι 263, 3
determinant = διορίζουσι 305, 35. 238, 20. 257, 4. determinamus = διοριζόμεθα 257, 30. determinat = ὁρίζεται 257, 33. determinatam = ὁρισθεῖσαν 344, 12. determinat = καθορίζει 257, 16
theatrum detristi 10, 2
detrahunt = διασύρουσι 264, 15
deuie 20, 41. 22, 36
deum habentem = θεοφόρον 290, 30. secundum deum ratiocinatur = θεολογεῖ 49, 11. dicit deum = θεολογεῖ 106, 23
dictatis = ὑπαγορευθεῖσι 318, 1
differentiam = διαφοράν 25, 12. 99, 9. 150, 5. 151, 22. 153, 15. 194, 4. 266, 8. 317, 24. 31. 34 et sæpe. = τὸ διάφορον 163, 36. habere differentiam 72, 35
dignitate = ἀξίαι 59, 15. 73, 31 et sæpe. dignitatem = ἀξίωμα 162, 39. 161, 11. = τιμήν 57, 40
deo dignas 303, 25. 306, 8. 297, 1. 304, 33. deo dignissimas = θεοπρεπεῖς 305, 18
dilationem = προθεσμίαν 237, 3
dilemmatus 11, 14
diligentem = ἀκριβῆ 344, 28
diligentia = ἀκριβείας 356, 20
dilucidato = πεφωτισμένου 49, 20
diminutum = ἐλλιπές 362, 32
direxit = πέπομφεν 317, 41. direxisti = ἀπέστειλας 251, 24. 295, 28
cupiens discere = τῶν φιλομαθεστέρων 128, 7
disciplina = ἐπιστήμης 241, 25
discordare = διχονοεῖν 150, 32. 152, 24. 30. 265, 8. 15
Discordiæ = Ἔριδος 143, 14
discretionem = διαίρεσιν 47, 42
disertuli 29, 8
dispensatiuam = οἰκονομικήν 254, 35. 265, 26 et passim. dispensatiue = οἰκονομικῶς 254, 6. 259, 25
dispensator = χορηγός 270, 6
dispensatoriam = οἰκονομικήν 145, 7. 152, 41. 155, 30. 186, 30. 190, 11. 296, 33. 300, 29. 303, 11. dispensatorie = οἰκονομικῶς 152, 13. 161, 36. 193, 30. 204, 25. 226, 4. 242, 18
disputans = διαλεγόμενος 268, 7. 310, 13. 22
dissimulantes = προσποιούμενοι 116, 32
dissonum = ἀπηχές 277, 22
distantiam seu differentiam 76, 2
distribuat = καθορίζειν 285, 14
disturbia = ταραχαὶ 362, 25
diuidet = διανέμει 290, 10
diuinitus = θεοπρεπῶς 296, 16
diuisionis = τομῆς 124, 28
documentum = ἀπόδειξιν 260, 17. = ἔνδειξιν 250, 16

dogmatibus = ἐννοιῶν 130, 33. dogmatum = θεσπισμάτων 122, 38
dolentem = πονοῦντα 180, 3
dolore = πόνων 180, 20
dominationis = κυριότητος 99, 6
domno 171, 37
dualitas 27, 13. 36
sine dubio = δηλονότι 73, 5. dubium facit = διακρίνει 95, 26
dudum = ἀρτίως 125, 44. 139, 25. 140, 35. = πρὸ βραχέων 160, 11. = ἤδη 261, 32. = ποτέ 331, 30
dumtaxat = μόνον 93, 17
durio 9, 23
ecfrenatam = ἀπύλωτον 129, 30
edicere = θεσπίσαι 363, 41. 354, 19. 373, 11
edictum = θέσπισμα 354, 17. 353, 37. 357, 12. 364, 9. 25. 366, 27. 367, 7. 369, 15. 373, 19. 376, 10. 39
efficaciam = τὸ ἐνεργεῖν δύνασθαι 183, 21
efficax = ἐνεργής 128, 19
eloquiorum = λογίων 379, 17
[emicuit] = διέπρεψε 286, 8; *legendum* enituit
eminentiæ = ὑπεροχῆς 214, 28
emolumentum = ὄνησις 140, 8
quia enim 33, 32
enitescit = διαπρέπων 119, 10. 141, 20. = ἐμπρέπει 132, 16
magister erroneus 72, 5
erudiente = παιδαγωγούσης 261, 20
erumpit = ῥῆξαι 251, 35
essentia = οὐσία 301, 23. 25, 7. 47, 35. 237, 34. 238, 6. 239, 13. 288, 9. 298, 37. 301, 28. unius essentiæ = ὁμοούσια 301, 10. essentiam = ὕπαρξιν 98, 12. 255, 8. 273, 22. essentiam uel naturam 79, 12. = φύσιν 238, 13. 296, 30. 300, 18. 306, 13. prima existentia essentiæ 32, 29
esuritionem = πεῖναν 150, 17 et sæpius
etiam et 192, 12. 336, 27. 337, 19. etiam ... quoque 125, 35
euacuationem = κένωσιν 283, 8. 269, 7. 277, 29. 278, 4
euacuamus = ἀναιροῦμεν 128, 13. 146, 34
euectionem regiam 65, 11
euidens = δῆλον 48, 19. euidenter = ἐναργῶς 53, 43. 303, 5. 349, 43. = σαφῶς 158, 30. 287, 32. 305, 32. = ὁμολογουμένως 239, 22. euidentius = σαφέστερον 136, 23. 108, 25. euidentissime = σαφέστατα 161, 6
exactionem 45, 33
exactam = ἀκριβῆ 371, 24. 363, 18. 369, 19
exaltans = ἐγείρων 252, 4
exanimis = ἀψύχου 300, 35. 305, 30. 306, 4
excellentem = ἄκραν 48, 41. excellenti = ὑπερτάτηι 278, 2. excellentissimæ = ὑπερτάτηι 151, 23. = τῆς ἀνωτάτω 285, 13. = ἀνυπερβλήτωι 363, 24
excerpsimus = ἐπελεξάμεθα 89, 23
excordem 83, 14
execrabiles = μυσαράς 305, 27
exemplaria = ἀντίγραφα 375, 15. 299, 13. 306, 26. 27. 337, 31. exemplar = ἴσον 299, 15. 375, 15. exemplaribus = ἰσότυπα 375, 30. 376, 34
exempla = χρήσεις 138, 30. 165, 36
exercitatione = τριβῆς 260, 3
exercitium = τριβῆς 250, 3
exhauriunt = ἐπαντλοῦντες 337, 27
exhonorans = ἀτιμάσας 263, 13
exhortatoria = παραινετικῆι 251, 11. sermonem e. 69, 13
exinanitatem = κένωσιν 119, 11. 125, 25. 127, 39. 135, 8. 137, 21. 138, 15
existentiam = ὕπαρξιν 24, 13. 351, 29. prima existentia essentiæ 32, 29. substantia existentiæ 57, 10
exorbitationes 7, 24
explanationem = ἀφήγησιν 255, 37
expletionem 175, 37
explicauit = ἀποτετέλεκε 278, 36
expoliati = ἀποδυσάμενοι 307, 11
exponere = ἀφηγήσασθαι 251, 19
expositione = ἐξηγήσει 282, 30. 53, 33. 236, 18
expositor = ἐξηγητής 254, 24
expressius 72, 15
extraneum = ξένον 288, 3. 280, 33
exui = ἀνταποδύσασθαι 251, 2
exurgunt = ἀντανίστανται 116, 21. 128, 16
fabulas = μύθους 250, 15
factio = συμμορία 151, 9
factura = ποίημα 144, 7. 276, 3
falsidicorum = ψευδηγόρων 316, 32
falsam faciens = ἀθετοῦντος 131, 6
familiarem = οἰκείαν 25, 18. familiariter = κατ' οἰκείωσιν 210, 18. = εἰκότως 126, 4
familiaritatem = οἰκειότητα 210, 17. 49, 3. = οἰκείωσιν 285, 18
famosissimus = πανεύφημος 283, 24
fastidii = ἀηδίας 51, 33
fastigiis = ὑψώμασι 119, 10. 135, 7
fastum = τῦφος 360, 13
fatigationes = πόνους 267, 10
faueatis = κροτεῖτε 59, 32
fauorem præstiterunt = συνεκρότησαν 97, 6
ferociam = ἀγριότητα 361, 13
festinamus = σπουδάζομεν 317, 33. 146, 31. 151, 35
fiduciam gerens = τεθαρρηκώς 63, 5
figura = σχήματι 251, 31. 34. = θέσει 322, 14. figuram = τύπον 360, 19
figuret = χαρακτηρίζει 281, 17. figuratum = διαπλασθέντα 24, 22. figurate = θέσει 328, 4. 5. 6
filiationis = υἱότητος 255, 30. 257, 21. 260, 11. 261, 2
filietatis = υἱότητος 98, 31. 38. 99, 6. 107, 16
generationis filii = υἱότητος 47, 25. natiuitatis filii = υἱότητος 47, 26. dignitatis filii = υἱότητος 25, 2. 10
finctionem = διαπλάσει 144, 16

finxit = διέπλασεν 118, 17. 144, 1. 3. fincto = πλασθέντι 144, 4. 12
finitionibus = ὅροις 357, 32
fisco = δημοσίωι 358, 32
flagriones = μαστιγίας 357, 22
forma = τύπος 359, 5. 358, 25
fortasse = ὡς ἔοικε 148, 21
forte = ὡς ἔοικε 145, 40
fortis = γενναῖε 254, 18. fortissimus = γενναῖος 307, 11
fortitudinis = ἰσχύος 286, 27
fragili = σαθροῦ 324, 14. 260, 36
fragilitatem = ἀσθένειαν 92, 12
friuolos = ματαίους 369, 40
fulminationis = ἐμβροντησίας 260, 34
fulminandus = ἐμβρόντητος 285, 13
futurus est = μέλλει 262, 21. secundum futurum 37, 2
garrire = πεφλυαρηκώς 152, 34. 158, 27. 336, 11. garriunt = καταφλυαροῦσι 49, 30. — garris 26, 1. 18
garrulitate = φλυαρίαις 299, 21. — garrulitatis deliramenta 31, 5
germanitatem = τὸ γνήσιον 249, 16
germina = γεννήματα 252, 3
rectam gloriam = ὀρθὴν δόξαν 52, 22. — rectam fidei gloriam 40, 26. prauam g. 46, 20. in prauitate inanis gloriæ 55, 3
glorificationem = δοξολογίαν 75, 33. 137, 3. 156, 37. 183, 19. glorificatio = εὐδοξία 55, 35
glorificator 292, 34
glorificabat = ἐδοξολόγει 32, 3. 57, 5. glorificatur = δοξάζεται 138, 17. 133, 15. 130, 38
glossulam = λέξεως 52, 40
gratulatus sum = ἥσθην 295, 28. gratulatum esse = χαρῆναι 151, 3. 333, 17
gubernatis = εὐθύνετε 370, 22
per habitudinem = σχετικῶς 257, 20. 260, 10. 13. 261, 1. = σχετικήν 261, 5. 267, 36. 255, 28
habitum = σχέσιν 272, 5. 277, 10. per h. = σχετικήν 279, 36
honestatem = κάλλος 345, 19
honeste = εὐπρεπῶς 110, 4
horrendum = φρικτόν 239, 19
horribile = προσκορές 337, 10
horrorem = ναυτιασμόν 47, 3
hortatus est = προέτρεψεν 306, 28
humanitatem = φιλανθρωπίαν 308, 18. humanitatis = ἐπιεικείας 377, 6. humanitas = τὸ ἀνθρώπινον 327, 13
humanitus = ἀνθρωπίνως 305, 34. 306, 15
humanam comestionem = ἀνθρωποφαγίαν 283, 13. humanum cultum = ἀνθρωπολατρείαν 302, 5. humana susceptio 83, 36
iacturam = προδοσίαν 370, 13
identitatem = ταυτότητα 346, 3. 17. 347, 6
illicitas = ἀθεμίτους 375, 29
imaginatione = φαντασίαις 302, 24. — 36, 41
imaginantur = φαντάζονται 56, 2
imitatiuum 20, 10
imitatores = ζηλωταί 116, 37
immaculatæ = ἀμωμήτου 257, 6. 299, 30. 306, 20
immolationem = θυσίαν 281, 24
impassionabilis = ἀπαθής 133, 38
imperatiuum 72, 9. 82, 17
imperatoriam formam 314, 20
imperitiam = ἀμαθίας 164, 2. per i. = ἀμαθῶς 130, 26
imperite = ἀμαθῶς 127, 11
imperium = κράτος 138, 27. 240, 3. 362, 18. 376, 28
imperare = κρατεῖν 345, 29
impios = ἀνοσίους 137, 6. 305, 29
impletur = ἀποτελεῖται 188, 17. implere = ἐπιτελέσαι 131, 8. 11. 133, 38. = τετέλεκε 131, 34. = κατορθοῦν 132, 14. impleretur = ἐνεργουμένου 128, 18
imprudenter = ἀβούλως 305, 26
inadulterata = ἀκαπηλεύτου 344, 16
inæstimabiliter = ἀπορρήτως 98, 23. 189, 33. 204, 16. 205, 20. = ἀπερινοήτως 139, 4. 296, 31
inanimam = ἄψυχον 163, 31. 164, 16
inaniter = μάτην 255, 32. 283, 23. = εἰκῆι 300, 25
incarnabilis = ἄσαρκος 95, 8. 126, 15
incassum 79, 10
incautum = ἀφύλακτον 251, 32
incessabiliter 25, 32
inchoator 175, 31
incipiebat = ἔμελλε 180, 20
incitamento 3, 8
inclinatione = ῥοπῆι 380, 39. 343, 34
inconcussum = ἀκράδαντος 344, 8
inconfusione 203, 8
incongrua = ἄτοπα 262, 26
inconprehensibilem = ἀκατάληπτον 281, 20. inconprehensibilibus = ἀνεφίκτου 335, 20
inconsubstantiali = 329, 2
incontigua 209, 18
incontinens = ἀκρατές 276, 28
incorporatus = ἐνσώματος 256, 35
incorporeum = ἀσώματος 275, 22. 285, 29. 346, 1. incorporeus = ἄσαρκος 300, 13. — 26, 10. 15
incorruptibile = ἄφθαρτον 298, 25. 299, 1. 90, 20
incorruptionis = ἀφθαρσίας 205, 12. 239, 32. — 33, 44
incorruptam = ἀδεκάστωι 358, 9
incredibile = ἀπίθανον 265, 14. 305, 23
incredulitatis = ἀπιστίας 205, 2
incredulum 40, 2
inculpate = ἀδιαβλήτως 344, 13
incumbere = σκήπτεσθαι 264, 18
indagatur = εὑρίσκεται 32, 4
indecertabile = ἀκαταγώνιστον 265, 6
indemutabiliter = ἀτρέπτως 297, 8. — 27, 11
inderogabilem = ἀδιάβλητον 276, 31. 253, 28
indesinenter = ἀδιαλείπτως 367, 32
indicia = γνωρίσματα 326, 8

indifferens 177, 11
indiscrete 171, 30. 172, 29. 31
indiscusse = ἀβασανίστως 59, 32
indispertibilis 203, 29
indiuidua = ἀδιαίρετος 123, 6. 17. 26. 124, 36. indiuiduum = ἀμέριστον 132, 29. 148, 34. 296, 7. 297, 12. indiuiduam = ἀδιάσπαστον 300, 38. 303, 11
indiuise = ἀδιαιρέτως 302, 36. 14. indiuisus = ἀδιάσπαστος 297, 23
indoloriæ 61, 9
indubitanter = δηλονότι 296, 11. = ὁμολογουμένως 276, 9. 283, 6
ineffabilem = ἀπόρρητον 240, 25. ineffabili = ἀρρήτου 160, 27. ineffabilem = ἄφραστον 129, 38
ineffrenatæ = ἀχαλινώτου 315, 25. ineffrenato ore = ἀθυροστομίαις 250, 28. 257, 15
inenarrabiliter = ἀπορρήτως 24, 24
ineptum = εὔηθες 239, 11
inexinanibile = ἀκένωτος 95, 7. 126, 14
inexistentis = ἀνυποστάτου 255, 29
inexperientia = ἀπειρίας 361, 1
inexquisita = ἀζητήτωι 283, 15
infamentur = στηλιτευθήσεται 375, 26
infernus = ἅιδης 322, 12. 23. 240, 1. 327, 5. 354, 6
infirmari = ἀσθενῆσαι 278, 9. 380, 6
infirmitatibus = ἀσθενείαις 165, 11
informationem = ἀνατύπωσιν 278, 14
ingenua = εὐφυᾶ 343, 21
inhonorans = ἀτιμάζων 125, 18. inhonorauit = ἀπόβλητον ἐποιήσατο 127, 39
inintellegibilem = ἀκατάληπτον 123, 32. 137, 2
iniquitatem = τὸ ἄτοπον 325, 1
initiator 175, 32
iniurias = ὕβρεις 46, 39. 59, 35. iniuria = αἰσχύνης 135, 2
iniuriato = ὑβριζομένωι 332, 5
inluminationis = ἐπιφανείας 316, 36
innocentiæ = ἀναμαρτησίας 184, 23. 28
inopinabilia = παράδοξα 270, 11. 274, 18. 259, 10
inordinationes = ἀναξίαν 356, 5
inpassibilis = ἀπαθής 164, 38. 108, 36. 149, 25. 165, 7 *et sæpe*
inpassibilitatem = ἀπάθειαν 94, 20 *et sæpe*
inpeccabiles 66, 16
inpendere = χαρίζεσθαι 258, 2
inpermutabilis = ἀπαράλλακτος 275, 26
inpossibile = ἀνέφικτον 128, 9
inpudenter = ἀνέδην 158, 29. 250, 37. 254, 24. 274, 6. 279, 13
inpulsore = τοῦ ὠθοῦντος 62, 35
inputrebile 29, 34
inquirentes = περιεργαζόμενοι 137, 16
inreceptibilem = ἀπαράδεκτον 261, 12
inreprehensibiliter = ἀλήπτως 32, 37. 57, 16. 129, 43
inscribimus = γραφόμεθα 266, 2. 316, 12
inscriptionem = γραφῆς 315, 27
inscrutabiliter = ἀπερινοήτως 50, 18
insensatum = ἀσύνετον 264, 17. 274, 24
insensibiliter = νοητῶς 184, 7
insensibilitatis = ἀναισθησίας 62, 32
inseparabilis = ἀχώριστος 57, 39. 160, 21
insinuare = πληροφορῆσαι 89, 18
insipienter = ἀσυνέτως 302, 1
insolentem = ἀγέρωχον 160, 38
inspoliabile 46, 34
instantiæ = ἐνστάσεως 255, 13
insubuertibilem = ἀδιάστροφον 267, 25
insusceptibilis = ἀνεπίδεκτον 252, 33
integer = ἀκριβής 261, 35. = τέλειος 279, 17. integra est = σώιζεται 97, 14
integritatem = ἀκρίβειαν 317, 43
intellectum = ἔννοιαν 25, 4. 238, 4. 272, 3
intellegentiam = διάνοιαν 329, 4. 13. 298, 1. = ἔννοιαν 25, 3
intellegibile = νοούμενον 124, 3. 118, 23. intellegibilem = νοεράν 255, 1. 267, 34. 268, 22. 296, 37. 300, 7. 255, 27. intellegibiliter = νοητῶς 270, 8
intemerate = ἀμωμήτως 284, 2
intenti = προσέχοντες 59, 24
intentio = σκοπός 250, 13. 20. 238, 4. 260, 8. 274, 21
interdicit = ἀπαγορεύει 281, 11
interemptio = ἀναίρεσις 140, 9
interim = τέως 255, 38
interimo = ἀναιροῦντος 118, 15
internuntius = διάκονος 123, 18
interponens = παραθέμενος 47, 19
interrogaui = ἐπυθόμην 336, 1
intractabile = ἀναφής 118, 27
inuentionem = κατάληψιν 188, 25
inuicem = ἀλλήλων 260, 9. 261, 9. 264, 5
inuiolatum = ἀκεραίαν 316, 16
inutili = σαθροῦ 324, 29
irrationabilem = ἄλογον 302, 11
irremuneratum 343, 9
irrepudiabiliter = ἀναποβλήτως 347, 22
iudiciaria condemnatio 42, 39
iugiter = ἀπαύστως 375, 13. 377, 30. = ἀεί 238, 14. — 178, 35. 235, 10
iumentorum = ἀλόγων 286, 18
iuniorem = νεώτερον 322, 36
iuramento = ὅρκου 377, 15. — 294, 24
ius = τὸ δίκαιον 359, 30. 360, 17
iustificationem 64, 32
iustificare = ἐκδικεῖν 373, 6
laborare = καμεῖν 55, 5
signa labyrinthorum 81, 42
laedunt = ἀδικοῦσι 135, 28. 49, 33. 236, 15. 22. 265, 27. 277, 30. 297, 10. 337, 30. lædit = λυπεῖ 53, 30. 50, 5. 51, 31
læsionis = λύπης 53, 29. sine læsione = ἀλώβητον 316, 4
lætificare = εὐφρᾶναι 318, 15

languet = νοσεῖ 251, 27
lassescere = καμεῖν 298, 17
lauda (*uertas* εὐφήμει) 31, 17
legatione fungitur = πρεσβεύει 51, 18
legi = ἐνέτυχον 249, 15. 29. 251, 10. 24. 299, 34. 316, 9. 344, 38. legunt = περιτυγχάνοντες 250, 26
leniter = χρηστῶς 49, 33
libenter = ἡδέως 58, 27. 145, 35. 255, 26
liberatorem = λυτρωτήν 118, 32
lictore = ἔκδικον 361, 39
liquidissimam = ἀκριβεστέραν 48, 16. — 38, 7. 43, 27. 38, 4
litteras = λόγους 250, 3
locales 43, 24
localiter 185, 2
luctamen = ἀγών 336, 7
lusoria = παιζούσης 179, 32
machinatio = σκευώρημα 255, 16
macula = μώμου 261, 10. 264, 8
mæroris = ἀθυμίας 315, 26. 316, 5
mæstificat 295, 14
magniloquis = μεγαλοφώνων 317, 27. magniloqui = μεγαλοφωνοτάτου 308, 15
maiestas = κράτος 354, 29. 4. 353, 26. 31. 362, 30. 36. 371, 13. 372, 10. 15. 33. 373, 30 *et sæpius.* = κορυφήν 366, 31. 367, 27. maiestatis = ὑπεροχῆς 155, 20
malitiose = κακούργως 139, 30
mandatorium diploma = ἐντολικόν 364, 16
manducasse 26, 13
manifestum = δῆλον 58, 32. 98, 33. = ἐναργές 350, 26. manifeste = ἐναργέστατα 303, 3. = σαφῶς 303, 20. 344, 23. 41. 349, 43. 354, 20. 369, 13. 376, 36. = σαφέστατα 345, 20. manifestius = σαφέστερον 359, 13. manifeste = ὁμολογουμένως 303, 29
manipulos = δράγματα 252, 16
manantibus = φοιτησάντων 287, 27
mansionem = μονήν 379, 9
mansuetudines = ἐπιεικείαις 272, 4
massæ 247, 11
quam maturius = προσφάτως 104, 3
ex medietate 81, 11
mediocri = μετρίαν 143, 4. mediocriter = μετρίως 125, 33. 149, 38. 343, 6
mediocritatis = βραχύτητος 338, 8
melioraretur = βελτιωθῆι 331, 1
membranas seu chartas 6, 39
memoriam habentes = μεμνημένοι 251, 3
memoramini = μνημονεύετε 282, 36. memoratis = εἰρημένοις 306, 19. memorantes = εἰσάγοντες 133, 21. memoratissimus = πανεύφημος 138, 31. uerum memorauit = ἀληθεύει 194, 25
mensuratum = μεμετρημένην 264, 33. 265, 5
mentali = νοερᾶι 347, 13. 30. 31
meruit = ἠξιώθη 376, 24. mereretur = ἀξιωθῆναι 184, 22. 316, 8
meritum = ἀξίαν 258, 6. meritorum = ἀξιωμάτων 255, 31. merito = εἰκότως 353, 4. 362, 18. 367, 9
meritorio = καταλύματι 286, 18
mimicæ 9, 15
minister = λειτουργός 123, 18
ministerium = λειτουργίαν 371, 9. 97, 18. ministerii = ἱερουργίας 162, 32
ministrare = λειτουργεῖν 162, 26. = ἱερᾶσθαι 162, 34. 357, 5
mirabilem = θεσπέσιον 336, 19
mirificum = θαυματουργοῦντι 349, 18
miranda = παράδοξα 298, 20. mirandorum opificem = παραδοξοποιόν 57, 5
miserationes = οἰκτιρμούς 308, 27
mobilitates 79, 13
modestia = εὐταξία 373, 21
modesti esse = σωφρονεῖν 362, 29
modicata 178, 34
modico = ὀλίγου 287, 26. 369, 8
modum = μέτρον 161, 13
modo = νῦν 63, 34. 123, 3. — 77, 13
molirentur = ἐπιχειρεῖν 282, 3
momenti = καιροῦ 380, 39
monasteria 355, 10
monasticam = μονήρη 343, 4
monstret = ἀποφήνηι 278, 10
morbi = πάθη 360, 4
mortalitatis = νεκρώσεως 62, 29
mortificari = νεκρωθῆναι 298, 7
mox *pro coniunctione* 60, 37
multiloquia = βατταρισμοῖς 279, 38
multipliciter = πολλαχῶς 296, 12. — 166, 4
multotiens 316, 18
mundana = οἰκουμενική 89, 1. 95, 28. 96, 25. 104, 27
munientibus = ἀσφαλισαμένων 361, 10
mutabilitatem = τροπήν 55, 20
narrationem = ἀφήγησιν 250, 14
natiuitatem = ὕπαρξιν 210, 25
natura et essentia 72, 25. essentia uel n. 79, 17
naturalis = γνήσιος 91, 19. 126, 27
negotiatus = πραγματευόμενος 280, 5
nimis = μάλα 285, 17. = πάνυ 301, 34
nituntur = πειρῶνται 301, 41. 318, 3
nocere = ἀδικεῖν 149, 39. 261, 22
nociuus 63, 18. 44, 19
nocumenta = βλάβας 371, 21
nominat = ἐπιφημίζει 164, 11
noti = γνωρίμων 250, 3
notam = μῶμον 306, 3
nouellum = νεώτερον 323, 6. — 71, 32
nouitate turberis = ξενίζηι 55, 14
nouo more = ξένως 146, 32
noxietates = βλάβη 257, 34
nudantes = ψιλοῦντες 125, 1
nuda = ψιλῆι 136, 23. 119, 4. 142, 31
nugacitate = ἐρεσχελίας 370, 8
nullatenus = οὐκ 239, 13. 240, 28
nunc = τέως 378, 36

nuper = ἀρτίως 249, 15. 251, 12
nutu = νεύματι 357, 18. = νεύμασι 356, 17. 265, 17. 373, 19
obiurgati = ἐλεγχθέντες 49, 33. obiurgare = ἐπιπλήττων 256, 2. obiurgauit = ἐπέσκηψε 128, 36
oblocuntur = καταφλυαροῦσι 250, 31. 276, 29. obloquente = πεφλυαρηκότος 274, 4
oboriri = ἐπιφύεσθαι 335, 20
obsequio = λειτουργίαι 135, 10
obseruari = φυλάξασθαι 251, 31
obsurduisti 17, 23
obtestans = διαμαρτύρομαι 51, 24
obtinente = κρατύνοντος 254, 27
obuiare = ὑπαντᾶν 254, 28
occasiones = ἀφορμάς 299, 32. = πρόφασις 284, 3. 139, 7. 324, 10. 25. 375, 14. — 34, 17. 57, 21. speciatam o. 40, 24. 41, 21
odii = βδελυρίας 278, 30
offendicula = σκάνδαλα 362, 30. 369, 11. 372, 15
offensi = σκανδαλισθέντες 52, 12. 21. offenduntur = ἐπασχάλλουσι 251, 13
offensio = σκάνδαλον 52, 19
officium = λειτουργία 56, 3. 5. = χρείαν 203, 31
omnimodæ = παντοδαπῆς 315, 27. omnimodis 174, 23
onerosum = φορτικόν 278, 4
operationem = ἐνέργειαν 118, 16. 90, 8. 107, 32. 120, 35. 127, 29. 131, 15 *et saepius*. operatione adiutum = ἐνηργῆσθαι 126, 35. 127, 9. 132, 13
operator = δημιουργός 308, 26
operari = ἐνεργεῖν 130, 39. 91, 17. 94, 8. 126, 24. 130, 40. 132, 18. operatus est = εἰργάσατο 309, 25. 26. 298, 19
opifex = δημιουργός 161, 24. 56, 26. 106, 25. 150, 11
opificatrix = δημιουργός 322, 39
opinione = δοκήσει 328, 7
opportune = χρησίμως 346, 29
oraculum = θέσπισμα 362, 27
ordine = ἐν τάξει 96, 20
originariam 34, 8
ornatu = κόσμωι 269, 16
ornatissimam = ὑπερκόσμιον 345, 34
ostendit = ἀποφαίνει 265, 5. 270, 37
ostensionem = σχηματισμῶι 71, 15 cf. 72, 36
otio = ἀπραγμοσύνης 356, 27
pacificare = εἰρηνεῦσαι 285, 38. 141, 11
pacificam = εἰρηνικήν 353, 27. 372, 7. 375, 25
pacti sunt = συνθέμενοι 369, 37
paenitudo = μετάγνωσις 54, 33
paganicæ = Ἑλληνικῆς 205, 3
paganitate = Ἑλληνισμοῦ 104, 21
pagani = Ἕλληνες 322, 2. 205, 5
palam = δῆλον 252, 38. = πρόδηλον 279, 35. = ἐμφανῆ 276, 23. = διαρρήδην 287, 10. = σαφῶς 262, 35. 274, 7. 317, 37
palmam = βραβεῖον 142, 20. 287, 13
paria = ἴσα 299, 13
qui paret = φαινομένωι 25, 23. 30, 22. 31, 41. 35, 16
participatione = μετοχῆς 242, 1
participatum = κοινωνίαν 94, 25. 141, 27. participatu = μετουσίαι 129, 19. habens participatum = μετέχων 98, 31
secundum participium = μεθεκτῶς 348, 8. participium non habet = ἀμοιρήσας 276, 21. — participium 176, 5
participasse = μετασχεῖν 161, 4. participatus = μετεσχηκώς 272, 11 277, 1
particularem = μερικήν 153, 20. 266, 11. 371, 38. 372, 10. particulariter = ἀνὰ μέρος 257, 1. 259, 15. 19. 260, 9 *et sæpe*. = κατὰ μέρος 376, 37
particulatim 178, 3
partiliter 73, 9
partum = βρέφος 268, 14
paruulus = βρέφος 238, 15
paruorum = ὀλίγων 363, 14
pascimur = σιτούμενοι 58, 7
passibilem = παθητόν 108, 36. 99, 12. 107, 25. 160, 6. 164, 38 *et passim*
patibulum = σταυρός 142, 11. 135, 2
patitur = ἀνέχεται 254, 31. 13. 255, 15. 270, 12. 337, 10
sine peccato = ἀλήπτως 107, 3
rerum perfectiones = κατορθωμάτων 249, 25
perfidia = κακοδοξία 304, 5
periclitari = διαγωνίζεσθαι 370, 36
perimit = ἀναιρεῖ 260, 11. 254, 6. 257, 20. 264, 2
perlegi = ἐνέτυχον 295, 28
perrecte = μάλα ὀρθῶς 140, 31
perscrutantes = πολυπραγμονοῦντες 259, 10. 261, 14. perscruteris = μεταλλεύεις 35, 36
personari 31, 22
persuaderemus = δυσωπήσωμεν 144, 33
perturbationes = ταραχῆς 298, 17
petitio = ἀξίωσις 357, 19
petulanter = ἀνέδην 162, 37
linguæ petulantiam = γλωσσαλγίαν 130, 5
fantasma = φαντασία 328, 28
philosophice agendum = φιλοσοφεῖν 370, 12
pie agentes = εὐσεβοῦντας 272, 20. pientissimi = εὐσεβέστατοι 354, 36. 363, 23. 364, 10. 369, 9. 15. 374, 36. 375, 9. 21. pientissimus = θεοσεβέστατος 352, 22. 361, 14. 367, 17. pientissimo = εὐλαβεστάτωι 361, 33. 371, 5
placent = συμφωνεῖ 101, 21
placitum = δοκοῦν 272, 4. 278, 36. 285, 8
plantationes = φυτά 286, 52
plausum = κατάρρησιν 250, 33
poenaliter 22, 19
politam = τετορνευμένην 255, 37
polluta = μιαρά 237, 18. 355, 12
pontifex = ἱεροφάντης 202, 19
pontificatum = ἱερωσύνην 279, 33
pontificii = ἱερωσύνης 279, 1
positione = θέσει 322, 26. 328, 26. — 74, 34

positiuum heredem = κληρονόμον θετόν 32, 20. — positiue 74, 2
possibilitate 77, 8. 248, 30
potestate = αὐθεντίας 354, 28
præ natura = κατὰ φύσιν 139, 34
præcantauit = προεθέσπισεν 157, 38
quam præceps quam impium 294, 20
præceptis = δόγμασι 62, 34
præclamat = προαναφωνεῖ 271, 4
prædicator = κῆρυξ 143, 29
prædicaret = ἐξηγούμενος 124, 11
prædiximus = προειρήκαμεν 308, 1. = προείπομεν 266, 19. prædictam = προειρημένην 369, 8. 376, 21
prædiuinas = προφητεύεις 63, 31
præexaminauimus = προεξητάσαμεν 283, 30
præfatam = προειρημένην 287, 25. — 306, 26
præfecturam = προστατεῖν 370, 4
præfectum = ἔξαρχον 367, 24
præiudicationem = πρόληψιν 363, 11
præiudicio = προσπαθείας 151, 13
præmemoratorum = μνημονευθέντων 356, 3
præsanciuit = προεθέσπισεν 273, 1. 262, 37. 284, 18
præscribit = γράφεται 259, 6
præsens = προκείμενος 259, 30. 263, 29. præsentibus = τῶνδε 372, 43. — præsentia 235, 28
præsentat = δίδωσι 334, 20
in præsentiarum 171, 18. 172, 9. 173, 25
præstet = χαρίζεται 250, 6
præstigias = φαντασίας 371, 7
præsumit = τολμᾶι 271, 10. 252, 2. 266, 39. 272, 7. 22. 274, 21. 277, 28. 279, 19. 316, 15. = ἀποτολμᾶι 257, 24. 285, 14. præsumis = κατατολμᾶις 58, 34. præsumunt = τεθαρσήκασιν 277, 19. uerborum præsumptorum 29, 5. præsumit = ἐκ προλήμματος 370, 7
præsumptionem = τόλμαν 252, 10. præsumptionum = τολμημάτων 281, 37. præsumptionem = πρόληψιν 288, 1. 369, 16
præualet = ἰσχύοντος 293, 36. 183, 33. — 314, 19
primitus = πρωτοτύπως 99, 4. = πρότερον 331, 6. 333, 37
principes = πρώτας 134, 24. = ἄρχοντας 379, 1. 374, 16
principaliter = πρωτοτύπως 25, 6
principat = κατάρχει 268, 5
priuaret = ἀπαλλάξηι 254, 8
probatio = ἔλεγχος 252, 20. = σόφισμα 283, 4
probare = πληροφορεῖν 118, 10. probare possunt = συνίστησιν 141, 38
prodesse = ὠφελεῖν 295, 29. 299, 26
profana = βέβηλα 237, 18. 250, 28. 251, 2
profecto = πάντως 48, 39. = ἴσως 47, 9. = δηλονότι 296, 10
professus est = ἀπέφηνεν 240, 14
progenitores = πρόγονοι 354, 12. 8. 373, 31. 376, 25. 381, 19
prolationem = προφορά 305, 14
prolatiuum 28, 13. 72, 9. 82, 16
promeruimus = ἠξιώθημεν 268, 12
promptitudine = προθυμίας 371, 10
prope = μόνον οὐχί 116, 22
uirum profetalem 4, 32
proponit = προβάλλεται 256, 25
propositio = πρόβλημα 302, 17. 252, 18. 260, 36
proprietatem = ἰδιότητα 256, 15. 259, 1. = οἰκείωσιν 140, 31
proprie = ἰδικῶς 257, 1. 259, 15
ea propter = τοίνυν 344, 12
prosatores 20, 28. 10, 2. 21. 22, 10
protectores = ὑπασπισταί 251, 14
sine ulla protelatione = ἀόκνως 287, 25
protensionem et inclusionem 73, 14
protestatus est = διεμαρτύρατο 47, 11. 48, 33
prouisorem = πρύτανιν 262, 5
proxime = παραπλησίως 253, 33. 264, 14. 265, 36
o prudens = ὦ τάν 272, 2
putatio = δόκησιν 263, 4. putatione = θέσει 91, 8
putatiui = νομιζόμενοι 380, 29
puto = τάχα 250, 4. 16. = τάχα που 267, 12. 277, 7. ut puto = τάχα που 267, 27. — ut puta 41, 1. putas = ἆρα 265, 18. 277, 27. 278, 36. 279, 4. 8. 283, 11. putasne = ἆρα 277, 15. — 16, 31. 38, 24
quatenus = ἵνα 308, 27. — 169, 3. = ἐπειδή 138, 15
quiescit = παύεται 267, 24. 10. 372, 24
quantoscumque 14, 1
quippe = δηλονότι 277, 10
quodam modo = που 255, 12
quoque = τέ 243, 2
quotiens = ὅταν 105, 2. 5
rami = θαλλοῦ 307, 14
ratione coloratam = εὐλόγως 125, 38
rationabilem = νοεράν 145, 11. 98, 20. 148, 33. 154, 10. 155, 3. 163, 28. 164, 16. 31. rationabiliter = νοερῶς 145, 36. 302, 32. rationabilem = λογικήν 117, 33. 125, 22. 143, 39. 145, 26. 34. 148, 8. 189, 8. 190, 1. 26. 202, 28. 211, 20. rationabile = ἔννουν 202, 24
rationali = νοερᾶς 267, 24. 300, 6. 15. 302, 12
reclinari = κατακλιθῆναι 308, 17
recolens = μνησθείς 328, 12
redhibitione = 33, 13. 20
reformauit = ἀναπλάσαν 59, 38
refutare = παραιτεῖσθαι 265, 14. 24. 266, 9. 270, 31. 271, 17. 278, 8
regressum 172, 4
relegentes = ἀναγνόντες 317, 41
religio = θεοσέβεια 52, 25. 4. 11. 17. 47, 9. 49, 30. 51, 31. = εὐλάβεια 237, 2. 9. 14. 236, 12. 242, 22. religionis = θρησκείας 362, 20. 361, 12. 363, 40
religiosissimus = θεοσεβέστατος 354, 39
renuntio = ἀποτάσσομαι 101, 12
reprehenditur = ἐλέγχεται 352, 27. 353, 34. reprehendentur = διελεγχθεῖεν 370, 33
reprobum = ἀδόκιμον 344, 22
repudiat = παραιτεῖται 265, 8

resolubilis 174, 16. 19
respuens = παραιτούμενος 271, 4. 277, 36. 317, 6
restaurans = ἀναστήσας 63, 10
reuerendam = σεβασμίαν 105, 15
reuerentissimo = εὐλαβεστάτωι 249, 14. 355, 12
reuerentia = εὐλάβεια 159, 39. 275, 19. 24. 279, 23. reuerentiam = προσκύνησιν 30, 23. 35, 18. 57, 41. 75, 32. 243, 23
rite = εἰκότως 260, 30
quæstio roditur 5, 32
rogaui = παρακαλέσας 99, 28 *et passim*
sacratissimus = θεσπέσιος 266, 18. 274, 11
sacrilegarum = ἀνοσίων 251, 9
sæcula = γενεῶν 151, 2. — alterius sæculi ore 23, 15
sæpe = συνεχῶς 281, 10
sæuiores = χαλεπώτεροι 251, 33
sagacissimi = νουνεχεστάτους 118, 37
saluberrimam = σωτήριον 138, 16
saluificans = σωτήρ 302, 2
salutiferæ = σωτηρίου 301, 35
saluto = ἀσπάζομαι 381, 15
sanctimonia = ὁσιότητος 97, 15. 299, 34. = θεοσεβείας 142, 25
sanctiones = θεσπίσμασιν 279, 39. 163, 18
sanctitas = ὁσιότης 299, 4. 306, 36
sanctissimo = ὁσιωτάτου 236, 27. 237, 3
sapidulas 40, 43. 73, 19
sapere = φρονεῖν 267, 13. 265, 13. 272, 2 *et sæpe*
satis = μάλα 287, 33. 282, 14. bene satis = εὖ μάλα 261, 23
satisfacere = ἀπολογεῖσθαι 316, 29. 54, 5. 34. satisfaceret = πληροφορῆι 298, 18. 267, 10. 306, 26
satisfactio = ἀπολογία 301, 24. 236, 13. 250, 11. 285, 5. = πληροφορία 142, 16. 249, 27. 287, 9
scænicus turpio 9, 23
sceleratorum = ἀνοσίων 116, 19. 266, 23. 118, 8. 138, 21
scelestum = ἀνόσιον 270, 35. 257, 18. 281, 35. 283, 13. scelesta = μιαρά 251, 2. 14. = μιαρωτάτης 279, 26
scelere = ἀνοσιότητος 250, 36
schedulam = χαρτίον 354, 40
scholaribus nugis 29, 13
auditorialis scholasticus 6, 10
scientiam = γνῶσιν 262, 14. 21. 264, 33
scilicet = δηλονότι 119, 18. 136, 21. 151, 33. 161, 1. 182, 39. 205, 22. 238, 12
scriptis = ἀντιγράφων 298, 16
scripturaliter = ἐγγράφως 288, 3
scrutari = περιεργάζεσθαι 210, 34
mala secta = κακοδοξίας 274, 24. 278, 20
secundo = δίς 316, 4
securitas = ἀπαλλαγή 275, 22
seditione = στάσεως 361, 21
seducebat = πεφενάκικε 277, 15
dogmate seductorio 173, 20
semitam = τρίβον 254, 26. 251, 7
sempiternæ = ἀοιδίμου (*per errorem*) 129, 11
sensatorum 29, 17
sensus = νοῦς 202, 27. 251, 11. absque sensu = ἄνουν 154, 19. 156, 33. sensibus = νῶι 202, 25. sensum = διάνοιαν 259, 18. 308, 23. sensus = ἐννοίας 283, 14. 265, 18. 276, 32. 280, 16. 285, 9. 299, 32. sensum = φρόνημα 354, 25. 375, 9
sensa = φρονήματα 278, 37
sententia = ψῆφος 378, 9. 164, 4. 286, 22. 358, 8. 361, 26. sententiam = ἔννοιαν 363, 35. = ὅρον 359, 6
sentire = φρονεῖν 299, 33. 3. 295, 30. 38. 306, 12. = νοεῖν 299, 25. sentimus = διακείμεθα 299, 3
seorsum = ἰδικῶς 239, 22. 261, 29. 263, 28. 264, 20. = ἰδίαι 260, 9
separo = χωρίζω 57, 40
sequestramus = διαιροῦμεν 297, 11. sequestratis = χωριζομένων 361, 30
serenitatem = γαληνότητα 374, 10. 367, 1. 371, 15. 26
serenam = γαληνόν 376, 21
sermones = ῥήματα 263, 2. 288, 4. sermoni = λέξιν 257, 16. 258, 26. habere sermonem = διαλέγεσθαι 63, 33
seruitutem = λατρείαν 240, 8. seruitute = προσκυνήσει 239, 24
siquidem = γὲ μήν 249, 21
signaculo = ὑποσημειώσει 356, 3
signatius 73, 28. 84, 14
significantiam = δήλωσιν 301, 16. — 293, 2
significatiuum = σημαντικόν 302, 36. 32, 36. 57, 15
significare = κατασημῆναι 306, 16. significantibus = δηλοῦσιν 318, 15
signa = θεοσημίας 76, 7. — signum asteriscorum 79, 30. signa labyrinthorum 81, 42
silentium = ἡσυχίας 370, 11
siluimus = ἡσυχάσαμεν 371, 5
simile = ἴσον 329, 9. 299, 17. 339, 12. = ταυτόν 328, 11. simillima = ἀπαράλλακτος 150, 22. 28. 160, 5. similiter = ὡσαύτως 148, 2. 258, 33. simili modo = οὕτω 119, 2. similis = ὁμοούσιος 139, 35
similitudine = ἰσότητι 125, 20. similitudinem = ταυτότητα 125, 17. 98, 15
simplices = ἀκεραίων 322, 6
simulas = ὑποκρίνηι 118, 7
sinunt = ἀνέχονται 378, 29. 363, 9. 373, 9
socialem = φιλικήν 188, 18
societate = συναφείαι 243, 4
solidare = βεβαιῶσαι 369, 18. 343, 4. 344, 17
sollemnitatem = ἔθος 280, 7
sollertissime = νουνεχέστατα 345, 36
soporamur = καθεύδομεν 258, 18
spatiosissimam = παχεῖαν 211, 38
specialiter = ἰδικῶς 74, 6. 76, 27. 137, 25. 27. 183, 6. 27. 238, 21. 22. 243, 10. 244, 5. 290, 11. 292, 43. 302, 3. 303, 24
speciatam occasionem 40, 24
species = φαντασία 339, 21. in specie = δοκήσει 328, 29
specimen = τύπον 377, 25

spectabilem tribunum 311, 18
speculatorum = δημίων 286, 23
spiritualem = νοητήν 348, 24
splendentibus = διαπρέπουσι 317, 40
spoliabile 39, 33
spoponderunt = συνθέμενοι 288, 24. formula spondentem 34, 38
spontanea = ἑκούσιος 260, 19. 240, 35. 263, 11. 286, 21. spontaneam = ἐθελούσιον 267, 37
stabilire = κυρῶσαι 363, 2. 369, 41. 359, 35
stemma Christianum 13, 17
struthionum more 75, 5
studuit = ἐσπούδασεν 267, 7. 257, 16. 264, 17
studiosissime = ἐσπουδασμένως 306, 21
studium = σπουδή 124, 14. 377, 18
sublimitate = ὑπεροχῆς 269, 13
subministrauit = χορηγοῦντος 99, 10
subripere = συναρπάζειν 117, 3. 125, 37. 97, 15
subsistentiam = ὑπόστασιν 182, 38. 183, 4. 238, 18. 239, 10. 240, 20. 241, 2. 26. 242, 5. 9. 243, 7. 254, 33. 36. 256, 4. 9. 257, 16. 22. 259, 19. 28. 303, 24. 369, 29
non subsistentes = ἀνυπόστατοι 254, 34. subsistendi = ὑπάρξεως 296, 33
substantia = οὐσία 90, 31. 56, 33. 58, 29. 98, 4. 6. 7. 30. 119, 28. 125, 17. 131, 22. 184, 3. 186, 23. 237, 29. 240, 26. 254, 1. 285, 13. 300, 4. 301, 27. 323, 9. 324, 17. 330, 5. 333, 10. 345, 40. 346, 22. 381, 24. secundum substantiam = οὐσιωδῶς 347, 5. eiusdem substantiæ = ὁμοούσιον 150, 11. 158, 16. 204, 18. unius s. = ὁμοούσιος 300, 14. similis substantiæ = ὁμοούσιον 97, 24. 28. 136, 17. in substantia simile = ὁμοούσιον 122, 13. substantia = ὑπόστασις 146, 38. 7. 120, 19. 237, 34. 289, 15. 35. 290, 9. substantias = ὑποστάσεις 94, 5. 107, 32. 108, 16. 120, 10. 14. 121, 32. 122, 18. 32. 123, 4. 145, 4. 147, 39. 211, 17. 243, 4. 303, 33. habere substantiam = ὑφεστάναι 122, 24. sine substantiis = ἀνυπόστατοι 145, 6. substantiam = ὕπαρξιν 158, 19. 145, 17. 205, 20. 242, 12. substantia existentiæ 57, 10. substantia = φύσις 301, 4. 15. 22. 37. 238, 13. 298, 1. 35. 300, 21. 32. 305, 33. substantia uel natura 26, 8. 27, 16. 40. persona uel substantia 26, 35
substantialiter = οὐσιωδῶς 273, 29. 284, 28. 345, 39. substantialem = καθ' ὑπόστασιν 51, 9. — 28, 32. 72, 8. substantialiter = καθ' ὑπόστασιν 73, 4. 243, 1. 338, 28. 340, 2. — 28, 7
substantiuum 28, 13
subtilis = ἀκριβής 273, 13. 145, 44. 255, 37. 262, 30. subtiliorem = ἀκριβεστέραν 281, 17. subtilissima = ἀκριβοῦς 260, 4. subtiliter = ἰσχνῶς 297, 3. subtiliores = ἰσχνοτέρων 272, 2. subtilissima = ἰσχναῖς 302, 23. subtiliter = λεπτῶς 260, 6
subtilitate = ἀκριβείας 305, 14
suffragium = ψῆφον 117, 8. 95, 1. 120, 30. 124, 10. 134, 26
suffragandum = συναγωνίσασθαι 368, 14
suggestionem = ὑποβολήν 359, 17
summitatem = ἄκρον 281, 19
superbum = ἀγέρωχον 277, 5
in superficie = ἐξ ἐπιπολῆς 47, 13
superfluitatibus = βατταρισμοῖς 273, 36
superfluum = περιττόν 255, 5. 32. 250, 7. 256, 20. 258, 25 *et sæpe*
supernæ = ἄνω 271, 30. 287, 13. supernam = ἄνωθεν 370, 13. superne = ἄνωθεν 346, 42. 377, 34. de supernis = ἄνωθεν 336, 18
de sursum = ἄνωθεν 283, 38
susceptiuam = δεκτικήν 351, 16
sustinere = παθεῖν 298, 32
synaxi destituti = ἀσύνακτοι 372, 30
taliter = οὕτως 307, 18. 308, 14. — 177, 31
tam — quam = τέ — καί 241, 17. 243, 7. 345, 4. 369, 24. = καί — καί 237, 21
tarde = βραδέως 101, 15
temperamentum = κρᾶσις 256, 12. 257, 33. 259, 7. 336, 31. = σύγκρασιν 254, 1
temperatio = κρᾶσις 256, 18. 306, 4. 261, 32
temperatas = συγκεκρᾶσθαι 263, 38
territorio = χωρίου 104, 9
testificantes = διαμαρτυρόμενοι 377, 8
testimonia = χρήσεις 283, 23
trabalem 28, 2
tractator = ἐξηγητής 144, 34
tractatu = ἐξηγήσει 121, 13. 19. 126, 11. 137, 36. tractatibus = ὁμιλιῶν 52, 14
traducianus 11, 15. 13, 38
tranquillitate = γαλήνης 318, 4
transiens = παρελθών 254, 32
transgressores = παραβάται 305, 25
transitorie = ἁπλῶς 326, 4. 9
translator 29, 3
triduanam = τριήμερον 34, 30. 57, 32
tripudiat = αὐχεῖ 169, 30
tumultum = ὄχλον 251, 9
turbelam = ταραχάς 287, 27. 373, 24
turbo = λαῖλαψ 354, 31
turpio 9, 23
ualde = λίαν 251, 24. 264, 19
ualuimus = ἠδυνήθημεν 377, 13. 159, 40. 275, 20. 288, 1. 295, 19. 374, 29. ualere = κρατεῖν 354, 10
ualidissime = μεγάλως 330, 22
uaniloquium = ματαιολογία 321, 2. 14
uanos = ματαίους 288, 27
uariis = ποικίλων 167, 12
uehemens = δεινός 147, 5. uehementer = ἄγαν 158, 23. = κομιδῆι 149, 3. 156, 22. = κατὰ κράτος = 184, 18
ueloci = ὀξεῖ 250, 25
uenerabile = σεβάσμιον 101, 8. 18 *et sæpius*
uenerabilitati = ὁσιότητι 337, 32
uenerantissimo = θεοσεβεστάτου 236, 27. 237, 3
ueneratio = θεοσέβεια 51, 34. 52, 9. 30. 306, 11
uerisimile = εἰκός 251, 16

in eodem luto hærendo uersuram soluis 18, 35. 75, 23
uersutia = κακουργίας 302, 41
uerissimam = ἀκριβῆ 296, 27
uertibilitatem 290, 39. 44. 291, 8
uesania = φρενοβλαβείας 255, 7. 251, 13
tuis hærendo uestigiis 172, 24
ueternosum 68, 3
uia = τρόπος 334, 13
uictoria = κατόρθωμα 142, 11
uidelicet = δηλαδή 276, 6. 298, 6. = δηλονότι 289, 13. = ὡς ἔοικε 124, 6. = εἰκότως 132, 15. = ἀμέλει 352, 31
uindictam = ἄμυναν 354, 3
uiolentia = βίας 263, 16. uiolentiæ = πλεονεξίας 149, 25
pro uirili = κατὰ δύναμιν 361, 4
uirtus = δύναμις 149, 10. 250, 5. 251, 14. 18. 252, 7. 257, 18. 258, 1. 263, 30. 270, 14. 271, 26. 274, 1 *et sæpe*. uirtutes = δυνάμεις 271, 30. uirtuti = δυναστείαι 127, 31. 33
uisibile = φαινόμενον 124, 3. 118, 23. 123, 2. 14. 36. 127, 4. 12. 133, 34
uitæ = πολιτείας 161, 44
uitio = μώμου 279, 18
uituperare = κατασκώπτειν 132, 28
uiuificator = ζωοποιός 79, 7
uiuificatorium 61, 3
uiuificatricem = ζωοποιόν 77, 3
ultra = ἔτι 236, 19. 301, 33. 329, 21. 330, 35. = λοιπόν 241, 16. 328, 23. 331, 20
unio = ἕνωσις 363, 34. 35
unitatem = ἕνωσιν 120, 10. 122, 11. 17. 125, 3. 31. 126, 20. 133, 34. 136, 38. 137, 2. 147, 15. 160, 7. 165, 23. 183, 1. 3. 186, 30. 210, 31. 212, 4. 239, 4. 23. 253, 19. 254, 35. 255, 26. 39. 266, 1 *et sæpius*. unitatem uel singularitatem 80, 13
unitionem = ἕνωσιν 243, 4
uniuersitatis = τῶν ὅλων 242, 9
uniuocationem 260, 11
ad unumquodque = τὰ καθ' ἕκαστον 47, 32
uolens = ἐθελοντής 263, 12
uoluntaria = ἑκούσιον 302, 12. 94, 26. 31. 141, 28. 32. uoluntarius = ἐθελοντής 127, 39. 149, 18. uoluntariam = ἐθελούσιον 154, 18
uoluntatis = γνώμης 316, 34
uota = γνώμας 279, 36
usurpat = τολμᾶι 290, 30. 291, 40. 328, 40
in usu tamquam uestis 57, 19
utilis = χρηστός 261, 10
utique = δηλονότι 256, 1. 5. 258, 32. 264, 15. 24. 31. 279, 17. 31. 284, 15. = καίτοι 282, 21
qui utitur = τῶι φοροῦντι 37, 14. utentem = φοροῦντα 30, 20. 57, 38. quod utitur = φορούμενον 30, 21. 57, 28. iste qui utitur et id quod utitur 40, 9
utrum = ἆρ' οὖν 149, 10
uulgaris = τυχών 358, 2. 357, 22
zelet 376, 20
zelum = ἔνστασιν 381, 22

pronomen relatiuum pro articulo Græco 345, 31. 347, 13. 22. 348, 7. 42. 349, 23. 367, 11. 369, 42. 372, 8. 374, 24. 375, 19. 376, 17. 22. 23. hanc = τήν 353, 31

uersiones duplices
incuriose et inconsiderate = ἀβασανίστως 117, 22
sincera et incorrupta = ἀκιβδήλευτος 130, 36
examinatæ prudentiæ = ἀκριβείας 48, 4
sanæ ac liquidissimæ = ἀκριβοῦς 51, 18. elimatius et liquidius = τῶν ἀκριβεστέρων 53, 39
euacuata aut sublata = ἀνῃρημένης 338, 31
recreans atque restituens = ἀνακτίσας 62, 35
magnam mirabilemque = ἀξιάγαστος 140, 18
dignior præstantiorque = ἀξιώτερος 139, 18
inconsiderate et temere = ἀπερισκέπτως 124, 6
nouas ineptasque = ἀπηχές 129, 5
non abiecta nec deposita = οὐκ ἀποβεβληκώς 339, 33
insania et furor = ἀποπληξία 205, 11
arcanus ineffabilisque = ἀπόρρητος 119, 14
arcanam et ineffabilem = ἄρρητον 125, 3
integri ac perfecti = ἄρτιοι 343, 18
non inusitatum nec insolitum = οὐκ ἀσύνηθες 119, 38
certas ac securas reddunt = ἀσφαλίζονται 346, 13
mali uel noui = ἄτοπον 141, 18
uere et proprie = αὐτόχρημα 118, 41
ueram sinceramque = γνήσιον 204, 19
agiliter et inpigre = γοργῶς 125, 7
adstruens et confirmans = διαβεβαιουμένου 335, 9
bilingues inconstantesque = δίψυχος 134, 11
opinionem et fidem = δόξαις 119, 37
friuolas ineptasque fabulas exercere = εἰκαιολογεῖν 131, 31
(quis adeo) stupidus, (quis ita) attonitus = ἐμβρόντητος 140, 27
perspicuum præsensque = ἐναργές 138, 12
cogitationes et sensus = ἐννοιῶν 215, 6
frequens et sæpius usurpata = ἐντριβής 120, 1
docte periteque = ἐπιστημονικῶς 128, 35
exquirant diligentius = ἐρευνάτωσαν 130, 27
uerecunde aut decenter = εὐπρεπῶς 53, 39
præcipua propriaque = ἰδιάζοντι 98, 9
par similisque = ἰσομέτρως ἔχων 128, 12
latius propagare = κατευρύνειν 132, 23
temperatio uel admixtio = κρᾶσις 58, 30
fauere uel plaudere = κροτεῖν 59, 9
uerbis ac dictionibus = λέξεσιν 164, 12
subtiliter acuteque = λεπτῶς 148, 26
sermonem siue rationem = λόγον 47, 30. ratio uel excusationis sermo = λόγος 236, 19
conuersa uel immutata = μεταποιηθεῖσα 338, 25
uulua uteroque = μήτρας 339, 6
paruula et perexigua = μικρά 138, 14
nutat et titubat = νηχόμενος 152, 26
sensum cogitationemque = νοῦ 204, 17

usquequaque et omnibus modis = ὁλοτρόπως 130, 34
consubstantiuum uel consubstantialem = ὁμοούσιον 335, 26
præcipuum inæstimabilemque = παράδοξον 127, 19.
præcipue mirabilique modo = παραδόξως 211, 29
conlationem uel conexionem = παράθεσιν 239, 3
ex minimis fortuitisque causis = τὸ παρατυχόν 146, 30
insisto næniis = παρενοχλῶ 255, 32
plenius docti sumus et cognouimus = πεπληροφορήμεθα 335, 7
uaria diuersaque = ποικίλη 141, 38
hostis et rebellis = πολεμεῖν ἠιρημένος 129, 29
labores et scripta = πόνους 129, 6
debitum et conuenientem = πρέπουσαν 96, 27
patrocinantur et fauent = συγκροτούντων 97, 10
processionum uel conuentuum = συνόδους 49, 31
occursu et notitia = συντυχίαι 334, 28
crebro frequenterque = συχνῶς 337, 37
eandem similemque = ταυτότητα 132, 25
audaciæ et facinorum = τολμημάτων 137, 8
ratio et modus = τρόπος 119, 4
sanam rectamque = ὑγιᾶ 338, 16
substantialiter uel essentialiter = καθ' ὑπόστασιν 50, 17. 30
iactantia et amore sui = φιλαυτίας 129, 3
maledicos et obtrectatores = φιλοψογίας 124, 8
terribilem et formidabilem = φοβερόν 59, 39
largitor et minister = χορηγοῦντος 25, 13
modeste clementerque = χρηστῶς 338, 3
mendaces et uaniloqui = ψευδομυθεῖν 121, 33

uocabula Græca siue Græcis siue Latinis litteris perscripta

ἀγενεαλόγητος id est sine generationis narratione 30, 6
hæresiarchus 378, 25
ἀμήτωρ id est sine matre 30, 6
ἀνακύκλωσιν 120, 23
anthropolatriæ, hoc est hominis cultus 344, 33. ἀνθρωπολατριae 201, 12
ἀνθρωποτόκος id est hominis genetrix 30, 4. 40, 41. ἀνθρωποτόκον 145, 15. 18. 23 *et passim*
ἀνυποστατae 145, 38
ἀπάτωρ id est sine patre 30, 6
θεοῦ γεννήτωρ, ut et Latini dei genitorem dicerent 54, 30
docesim 151, 8. 91, 11. 119, 4
dragmate uel manipulo 16, 2. 8
concionatorem quem Græci ecclesiasten nuncupant 19, 1
in homine effectus est, quod Græci dicunt ἐνανθρωπήσαντα 288, 12
incarnationem siue ἐνανθρώπησιν 197, 7. ἐνανθρώπησιν 106, 8. 14. 128, 14. 198, 6. 8
encomio 343, 6
ἐξουσιαστικὸν καὶ ἐνεργητικόν id est potestatis effectiuum 82, 33
ἑνότητα 121, 24
substantiuum quem Græci ἐνούσιον dicunt 82, 34. ἐνούσιον 131, 23
ἐνυπόστατον 131, 23
ἕνωσιν 120, 12 *et passim*
ἐργαλεῖον quæ Latini .. armamentum uel ferramentum .. dicere possumus 52, 2
eterodoxon 163, 27
ἑτεροούσιον id est alterius substantiæ 139, 39
θεοδόχον id est susceptricem dei 30, 27. 54, 23. 25. susceptricem uel capacem deitatis 54, 20. theodochon dico, non theotocon, ch litteram, non cappa exprimi uolens 37, 10
theognosiæ 110, 3
theologis 363, 37
theopathiam, id est dei passionem 301, 40
τεθεοποιημένος 192, 11
θεοτόκος, id est puerpera dei siue genetrix dei 30, 3. theotocon, id est dei genetricem 305, 22. puerperæ dei, id est θεοτόκος 52, 39. 21. 54, 18. θεοτόκον 288, 31. 35 *et passim*
θεοφόρος ... quæ Latini .. homo indutus seu utens deo uel portans deum possumus dicere 52, 2. θεοφόρον, id est deo utentem seu portantem 74, 27. 243, 13. theophoron, id est deum ferentem 183, 8. θεοφόρον 129, 33. 153, 5. 17. 20. 28. 154, 1. 13. 18. 197, 20. 198, 12. 199, 4. 200, 4. 34. 201, 8. 11 *et sæpe*
theoriam 149, 29. 32
Iesus quod in Latinum eloquium saluator exprimitur 14, 32. cf. 15, 42
uniuersalis quam Græco sermone catholicam dicimus 20, 18
callinicum 353, 22. 358, 42
catechumenus 65, 2. 6. 62, 13
λογοπάτορα, hoc est uerbum et pater siue, si dici possit, uerbipater 42, 3. λογοπάτορα 42, 12. 23. 82, 22
unius prædicandi dei, id est monarchiæ 72, 11. monarchian 82, 25
omonymian, id est uniuocationem 255, 30. 257, 31. ὁμωνυμία 145, 39. 146, 36. 148, 31. 193, 28
consubstantiuum, id est ὁμοούσιον 82, 18. homousion 99, 32 *et passim*. 288, 10. 301, 30
ὄργανον ... quæ Latini instrumentum dicere possumus 52, 1
οὐσία 131, 23. 177, 10
παρεγγράπτους 94, 12
pneumatomachus, id est spiritui sancto aduersarius 295, 36
poderen 348, 37
procimenon 109, 18
προφορικόν, id est prolatiuum 82, 32
scammate 307, 10
σύν καὶ μετά 128, 37. 130, 11. 14. 17. 23
conrefertur, id est συναναφέρεται 98, 35
syntaleporis 23, 25
σχέσιν 157, 8. 161, 1. 203, 17
σχετικam 154, 21. 149, 22. 163, 15. 203, 15. σχετικῶς 147, 3. 148, 30. 33. 149, 19

σχηματισμόν illum Græci intellegunt ubi non ueritas, sed præstigiæ ..., σχῆμα autem ipsam habitus significare ueritatem 72, 36
τριυπόστατον 79, 39
υἱοπάτορα 42, 11. 14. 82, 23
phantasia 91, 11. 138, 33. 142, 4. 151, 8. 263, 4. 283, 26. 328, 6. fantasiam inducitis = φαντάζεσθε 296, 28
phantasticum, id est putatiuum 73, 3
χιλιονταετηρίδος, id est mille annorum 120, 24
Christus uel unctus 353, 9
genetricem Christi, id est Χριστοτόκον 54, 19
ψυχικοῖς 125, 30

index translationum

ἀβασάνιστος cf. curiose. indiscusse
ἄβουλος cf. imprudenter
ἄγαν cf. uehemens
ἀγέρωχος cf. insolentem. superbum
ἁγιοπρεπής cf. decor
ἀγκάλη cf. alis
ἀγριότης cf. ferociam
ἀγχίνους cf. astutus
ἀγών cf. luctamen
ἀδέκαστος cf. incorruptam
ἀδιάβλητος cf. inculpate. inderogabilem
ἀδιαίρετος cf. indiuidua. indiuise
ἀδιάλειπτος cf. indesinenter
ἀδιάσπαστος cf. indiuiduam. indiuisus
ἀδιάστροφος cf. insubuertibilem
ἀδικεῖν cf. lædunt. nocere
ἀδόκιμον cf. reprobum
ἀδοξίας cf. abiectionis
ἀεί cf. iugiter
ἀζήτητος cf. inexquisita
ἀηδία cf. fastidii
ἀθέμιτος cf. illicitas
ἀθετεῖν cf. falsam
ἀθρεῖν cf. attende
ἀθυμία cf. mæroris
ἀθυροστομία cf. ineffrenatæ
ἅιδης cf. infernus
αἴνιγμα cf. argumenta
αἰσχρός cf. dedecorosa
αἰσχύνεσθαι cf. confundimur
αἰσχύνη cf. confusionem. iniuria
ἀκαπήλευτος cf. inadulterata
ἀκαταγώνιστος cf. indecertabile
ἀκατάληπτος cf. inconprehensibilem. inintellegibilem
ἀκένωτος cf. inexinanibile
ἀκέραιος cf. inuiolatum. simplices
ἀκοή cf. auditum
ἀκόλουθος cf. consequens
ἀκράδαντος cf. inconcussum
ἀκρατής cf. incontinens
ἀκρίβεια cf. diligentia. integritatem. subtilitate
ἀκριβής cf. cautelam. diligens. exactam. integer. liquidissimam. subtilis. uerissimam
ἄκρος cf. excellentem. summitatem
ἀληθεύειν cf. memoramini
ἄληπτος cf. irreprehensibiliter. peccato
ἀλλήλων cf. alterutrum. inuicem
ἄλλος cf. alioquin
ἀλλόφυλος cf. alienigenam
ἄλογος cf. irrationabilem. iumentorum
ἀλώβητος cf. læsionis
ἀμαθής cf. imperite. imperitiam
ἀμαθία cf. imperitiam
ἀμέλει cf. denique. uidelicet
ἀμέριστος cf. indiuidua
ἀμοιρεῖν cf. participium
ἄμυνα cf. uindictam
ἀμώμητος cf. immaculatæ. intemerate
ἀναγινώσκειν cf. relegentes
ἀναγκάζειν cf. compellit
ἀναιρεῖν cf. adimere. euacuamus. interimo. perimit
ἀναίρεσις cf. interemptio
ἀναισθησία cf. insensibilitatis
ἀνακιρνᾶν cf. contemperans
ἀναμαρτησία cf. innocentiæ
ἀναπλάσσειν cf. reformauit
ἀνάπτειν cf. adplicabimus
ἀνατιθέναι cf. adplicare. dedicandum
ἀναπόβλητος cf. irrepudiabiliter
ἀνατρέπειν cf. destruere
ἀνατροπή cf. destructionem
ἀνατύπωσις cf. informationem
ἀναφής cf. intractabile
ἀνέδην cf. inpudenter. petulanter
ἀνεπίδεκτος cf. insusceptibilis
ἀνέφικτος cf. inconprehensibilem. inpossibile
ἀνέχεσθαι cf. patitur. sinunt
ἀνθρώπινος cf. humanitas. humanitus
ἀνθρωπολάτρης cf. cultores
ἀνθρωπολατρεία cf. humanam
ἀνθρωποφαγία cf. humanam
ἀνιστάναι cf. restaurans
ἀνόσιος cf. impios. sacrilegarum. sceleratorum. scelestum
ἀνοσιότης cf. scelere
ἄνους cf. sensus
ἀντανίστασθαι cf. exurgunt
ἀνταποδύεσθαι cf. exui
ἀντίγραφον cf. exemplaria. scriptis
ἀνυπέρβλητος cf. excellentem
ἀνυπόστατος cf. inexistentis. subsistentes. substantia
ἄνω cf. supernæ. excellentem
ἄνωθεν cf. supernam. sursum
ἀξία cf. dignitate. meritum
ἀξιοῦν cf. meruit. promeruimus
ἀξίωμα cf. dignitate. meritorum
ἀοιδίμου cf. sempiternæ (*falsa uersio*)
ἀόκνως cf. protelatione
ἀπαγορεύει cf. interdicit
ἀπάθεια cf. inpassibilitatem
ἀπαθής cf. inpassibilis. impassionabilis
ἀπαλλαγή cf. absolutionem. securitas

ἀπαλλάττειν cf. absoluit. priuaret
ἀπαντᾶν cf. comparere
ἀπαράδεκτος cf. inreceptibilem
ἀπαράλλακτος cf. inpermutabilis. simile
ἄπαυστος cf. iugiter
ἀπειρία cf. inexperientia
ἀπερινόητος cf. inæstimabiliter. inscrutabiliter
ἀπηχής cf. absurdum. dissonum
ἀπίθανος cf. incredibile
ἀπιστεῖν cf. credentibus
ἀπιστία cf. incredulitatis
ἁπλῶς cf. transitorie
ἀπόβλητος cf. contemnenda. inhonorans
ἀπόδειξις cf. documentum
ἀποδύεσθαι cf. expoliati
ἀποκαταλλάσσειν cf. conciliata
ἀποκήρυξις cf. abdicationem
ἀποκηρύττειν cf. abdicant
ἀπολογεῖσθαι cf. satisfacere
ἀπολογία cf. satisfactio
ἀπόρρητος cf. arcana. inæstimabiliter. ineffabilem. inenarrabiliter
ἀποστατεῖν cf. apostata
ἀποστέλλειν cf. destinauit. direxit
ἀποστολή cf. apostolatus
ἀποτάσσεσθαι cf. renuntio
ἀποτελεῖν cf. explicauit. impletur
ἀποτολμᾶν cf. præsumit
ἀποφαίνειν cf. demonstrare. monstret. ostendit. professus est
ἀποφοιτᾶν cf. abhorrentem
ἀπραγμοσύνη cf. otio
ἅπτεσθαι cf. adplicabimus
ἀπύλωτος cf. ecfrenatam
ἆρα cf. puto. utrum
ἁρμόδιος cf. competentia
ἄρρητος cf. ineffabilem
ἀρτίως cf. dudum. nuper
ἄρχοντες cf. principes
ἄσαρκος cf. incarnabilis. incorporeus
ἀσθένεια cf. fragilitatem. infirmitatibus
ἀσθενεῖν cf. infirmari
ἀσπάζεσθαι cf. saluto
ἀσύνακτος cf. synaxi
ἀσύνετος cf. insensatum. insipienter
ἀσφαλής cf. cautum
ἀσφαλίζεσθαι cf. munientibus
ἀσώματος cf. incorporeum
ἀταξία cf. deordinationis. inordinationes
ἀτιμάζειν cf. despreuit. exhonorans. inhonorans
ἄτοπος cf. absurdum. incongrua. iniquitatem
ἄτρεπτος cf. indemutabiliter
αὐθεντία cf. auctoritas. potestate
αὐλή cf. atria
αὐχεῖν cf. tripudiat
ἀφηγεῖσθαι cf. exponere
ἀφήγησις cf. explanationem. narrationem
ἀφθαρσία cf. incorruptionis
ἄφθαρτος cf. incorruptibile
ἀφορμή cf. causa. occasiones
ἄφραστος cf. arcana. ineffabilem
ἀφύλακτος cf. incautum
ἀχαλίνωτος cf. ineffrenatæ
ἀχώριστος cf. inseparabilis
ἄψυχος cf. exanimis. inanimam
βατταρισμός cf. multiloquia. superfluitatibus
βδελυρία cf. odii
βδελυρός cf. abominabilis
βεβαιοῦν cf. solidare
βέβηλος cf. profana
βελτιοῦν cf. melioraretur
βία cf. uiolentia
βλάβη cf. nocumenta
βλάβος cf. noxietates
βραβεῖον cf. palmam
βραδύς cf. tarde
βραχύς cf. dudum
βραχύτης cf. mediocritatis
βρέφος cf. partum. paruulus
γαλήνη cf. tranquillitate
γαληνός cf. serenam
γαληνότης cf. serenitatem
γὲ μήν cf. si quidem
γενεά cf. sæcula
γεννάδας cf. barbarus
γενναῖος cf. fortis
γέννημα cf. germina
γινώσκειν cf. agnoscere
γλωσσαλγία cf. petulantia
γνήσιος cf. germanitatem. naturalis
γνώμη cf. consilium. uoluntatis. uota
γνώριμος cf. noti
γνώρισμα cf. indicia
γνῶσις cf. cognitione. scientiam
γοῦν cf. denique
γράφεσθαι cf. inscribimus. præscribit
γραφή cf. inscriptionem
γυμνός cf. aperte
δεῖν cf. decere
δεινός cf. astutus. uehemens
δεκτικός cf. capabilem. capacem. susceptiuam
δῆλος cf. euidens. manifestum. palam. δηλαδή cf. certe. uidelicet. δηλονότι cf. dubio. indubitanter. profecto. quippe. scilicet. uidelicet. utique
δηλοῦν cf. significare
δήλωσις cf. declaratio. significantiam
δήμιος cf. speculatorum
δημιουργός cf. artifex. operator. opifex. opificatrix
δημόσιος cf. fisco
διαβάλλειν cf. derogabitur
διαγωνίζεσθαι cf. periclitari
διάθεσις cf. affectionem. affectum
διαιρεῖν cf. sequestramus
διαίρεσις cf. discretionem
διάκεισθαι cf. animaduertentes. cognoscimus. sentire

διάκονος cf. internuntius
διακόσμησις cf. decor
διακρίνειν cf. dubio
διαλαλεῖν cf. collocuti
διαλέγεσθαι cf. disputans. sermones
διαμαρτύρεσθαι cf. contestans. obtestans. protestatus. testificantes
διανέμειν cf. diuidet
διάνοια cf. intellegentiam. sensus
διάπλασις cf. finctionem
διαπλάσσειν cf. figuret. finxit
διαπρέπειν cf. enitescit. splendentibus
διαπρεπής cf. decoram
διαρρήδην cf. palam
διασύρειν cf. detrahunt
διατιθέναι cf. credentibus
διαφορά cf. differentiam
διάφορος cf. differentiam
διδασκαλία cf. adsertio
διδόναι cf. præsentat
διελέγχειν cf. reprehenditur
δίκαιος cf. ius
διορθοῦν cf. corrigens
διορίζειν cf. decernimus. definit. determinant
δίς cf. secundo
δίχα cf. absque. citra
διχονοεῖν cf. discordare
δόγμα cf. decernimus. præceptis
δογματίζειν cf. adfirmamus
δοκεῖν cf. placitum
δόκησις cf. opinione. putatio. species
δόξα cf. definit. gloriam
δοξάζειν cf. glorificabat
δοξολογεῖν cf. glorificabat
δοξολογία cf. glorificationem
δουλοπρεπής cf. decibilem
δράγμα cf. manipulos
δύναμις cf. uirili. uirtus
δύνασθαι cf. ualuimus
δυναστεία cf. uirtus
δυσωπεῖν cf. persuaderemus
ἔγγραφος cf. scripturaliter
ἐγείρειν cf. exaltans
ἔγκλημα cf. criminibus
ἐγκράτεια cf. continentia
ἐθελοντής cf. uolens. uoluntaria
ἐθελούσιος cf. spontanea. uoluntaria
ἔθος cf. sollemnitatem
εἰκῆι cf. inaniter
εἰκός cf. uerisimile. certe. familiarem. meritum. rite. uidelicet
εἰπεῖν cf. commemorare
εἰρηνεύειν cf. pacificare
εἰρηνικός cf. pacificam
εἰρῆσθαι cf. memoramini
εἰσάγειν cf. memoramini
εἰσηγητής cf. auctori
εἶτα = ad hæc 352, 6
εἶτ' οὖν = hoc est 354, 37
ἕκαστος cf. unumquodque
ἐκδικεῖν cf. iustificare
ἔκδικος cf. lictore
ἐκδυσωπεῖν cf. cohiberent
ἐκκαπηλεύειν cf. deprauantes
ἑκούσιος cf. spontanea. uoluntaria
ἐκπέμπειν cf. destinauit
ἐλέγχειν cf. corrigens. obiurgati. reprehenditur
ἔλεγχος cf. probatio
Ἕλληνες cf. pagani
Ἑλληνικός cf. paganicæ
Ἑλληνισμός cf. paganitate
ἐλλιπής cf. diminutum
ἐμβροντησία cf. fulminationis
ἐμβρόντητος cf. attonitus. fulminandus
ἐμπρέπειν cf. enitescit
ἐμφανής cf. palam
ἔμψυχος cf. animatam
ἐναργής cf. euidens. manifestum
ἔνδειξις cf. documentum
ἐνέργεια cf. operationem
ἐνεργεῖν cf. efficaciam. impletur. operari. operationem
ἐνεργής cf. efficax
ἐννοεῖν cf. aduertentes. considerans
ἔννοια cf. dogmatibus. intellectum. intellegentiam. sensus. sententia
ἔννους cf. rationabilem
ἔνστασις cf. instantiæ. zelum
ἐνσώματος cf. incorporatus
ἐντολικόν cf. mandatorium
ἐντυγχάνειν cf. decurrens. legi. perlegi
ἑνοῦν cf. adiungens. adunatum. coniunctus
ἕνωσις cf. adunationem. coniunctionem. unio. unitatem. unitionem
ἐξαλείφειν cf. delemus
ἔξαρχος cf. præfectum
ἐξηγεῖσθαι cf. commemorat. prædicaret
ἐξήγησις cf. expositione. tractatu
ἐξηγητής cf. expositor. tractator
ἑξῆς cf. consequens
ἐξίτηλος cf. caliginosos
ἔξοδος cf. abitionem
ἐξυπηρετεῖν cf. commodetur
ἐοικέναι cf. apparet. fortasse. forte. uidelicet
ἐπαντλοῦν cf. exhauriunt
ἐπασχάλλειν cf. offensi
ἐπείγονται cf. conantur
ἐπειδή cf. quatenus
ἐπιείκεια humanitatem. mansuetudines
ἐπιθυμία cf. desideriis
ἐπιλέγεσθαι cf. excerpsimus
ἐπινοεῖν cf. adinuentum
ἐπιπλήττειν cf. obiurgati
ἐπιπολῆς cf. superficie
ἐπισείειν cf. agitans
ἐπισημαίνεσθαι cf. designare

ἐπισκήπτειν cf. obiurgati
ἐπιστήμη cf. disciplina
ἐπιτελεῖν cf. impletur
ἐπιτηδεύειν cf. affectantes
ἐπιφάνεια cf. inluminationis
ἐπιφημίζειν cf. nominat
ἐπιφύεσθαι cf. oboriri
ἐπιχειρεῖν cf. contendere. molirentur
ἐρανίζεσθαι cf. colligimus
ἐργάζεσθαι cf. operari
ἐρεσχελία cf. nugacitate
Ἔρις cf. Discordiæ
ἐρυθριᾶν cf. confundimur
ἔρχεσθαι cf. ambulantes
ἑτερότης cf. alternationem
ἔτι cf. ultra
εὖ μάλα cf. satis
εὐδοξία cf. glorificatio
εὐήθης cf. ineptum
εὐθύνειν cf. gubernatis
εὐλάβεια cf. religio. reuerentia
εὐλαβής cf. pie. reuerentissimo
εὐλόγως cf. ratione
εὐπρεπής cf. honeste
εὑρεσιλογία cf. argutiis
εὑρίσκω cf. comperio. indagatur
εὐσεβεῖν cf. pie
εὐταξία cf. modestia
εὐτεχνής cf. artificiose
εὐφραίνειν cf. lætificare
εὐφυής cf. ingenua
ζηλωτής cf. imitatores
ζωοποιός cf. uiuificator. uiuificatricem
ἢ γοῦν cf. aut. = hoc est 344, 16. 37. 350, 7. 352, 32. 354, 35. 356, 38. ἤτοι = hoc est 344, 38. 351, 28. 352, 37
ἥδεσθαι cf. gratulatus
ἤδη cf. dudum
ἡδύς cf. libenter
ἡσυχάζειν cf. siluimus
ἡσυχία cf. silentium
θαλλός cf. rami
θαρρεῖν cf. confidant. fiduciam. præsumit
θαυματουργεῖν cf. mirificum
θελητός cf. amabile
θεολογεῖν cf. deum
θεολόγος cf. deiloquus
θεοπρεπής cf. decibilem. dignas. diuinitus
θεοσέβεια cf. religio. sanctimonia. ueneratio
θεοσεβής cf. colendum. pie. religiosissimus. ueneran-tissimo
θεοσημία cf. signa
θεοῦσθαι cf. deitate
θεοφόρος cf. deiferum. deum
θέσις cf. figura. figuret. positione. putatione
θεσμός cf. constitutionem
θεσπέσιος cf. mirabilem. sacratissimus
θεσπίζειν cf. censere. edicere
θέσπισμα cf. decernimus. dogmatibus. edictum. oraculum. sanctiones
θετός cf. positiuum
θεωρεῖν cf. contemplabimur
θεώρημα cf. cogitationes
θεωρία cf. contemplationem
θρησκεία cf. religio
θυσία cf. immolationem
ἰδικῶς cf. proprie. seorsum. specialiter
ἴδιος cf. seorsum
ἰδιότης cf. proprietatem
ἱερᾶσθαι cf. ministrare
ἱερουργία cf. ministerium
ἱεροφάντης cf. pontifex
ἱερωσύνη cf. pontificatum. pontificii
ἵνα cf. quatenus
ἰσοκλεής cf. consimilem
ἴσος cf. exemplaria. paria. simile. profecto
ἰσότης cf. similitudine
ἰσότυπον cf. exemplaria
ἰσχνός cf. subtilis
ἰσχύειν cf. præualet
ἰσχύς cf. fortitudinis
καθεύδειν cf. soporamur
καθορίζειν cf. determinant. distribuat
καί — καί cf. tam
καιροῦ cf. momenti. κατὰ καιρούς = olim 344, 4. 348, 17
καίτοι cf. utique
κακοδοξία cf. perfidia. secta
κακουργία cf. uersutia
κακοῦργος cf. malitiose
κάλλος cf. decus. honestatem
κάμνειν cf. laborare. lassescere
κατά cf. præ
καταβόησις cf. declamationis
καταγγέλλειν cf. adnuntiantes
κατακλίνεσθαι cf. reclinari
κατακοσμεῖν cf. decorauerunt
κατάληψις cf. inuentionem
κατάλληλος cf. altrinsecus
κατάλυμα cf. cenaculo. meritorio
καταργεῖν cf. destruit
κατάρρησις cf. plausum
κατάρχειν cf. principat
κατασημαίνειν cf. significare
κατασκευάζειν cf. adstruunt
κατασκώπτειν cf. uituperare
καταστρέφειν cf. destruit
κατατολμᾶν cf. praesumit
καταφλυαρεῖν cf. garrire. oblocuntur
κατόρθωμα cf. correctio. perfectiones. uictoria
κένωσις cf. euacuationem. exinanitatem
κεφάλαιον cf. articulis. compendio
κῆρυξ cf. praedicator
κίβδηλος cf. adulteros. adulterinis
κοινωνία cf. communio. participatum
κοινωνός cf. communicatores

κομιδῆι cf. uehemens
κορυφή cf. celsitudo. maiestas
κόσμος cf. ornatu
κρᾶσις cf. temperamentum. temperatio
κρατεῖν cf. imperare. ualuimus
κράτος cf. imperium. maiestas. uehemens
κρατύνειν cf. obtinente
κρηπίς cf. basis
κροτεῖν cf. faueatis
κυριότης cf. dominationis
κυροῦν cf. stabilire
λαῖλαψ cf. turbo
λατρεία cf. seruitutem
λέγειν cf. assero. asseueretis. commemorat
λειτουργεῖν cf. ministrare
λειτουργίαν cf. ministerium. obsequio. officium.
λειτουργός cf. minister
λέξις cf. glossulam. sermones
λεπτός cf. subtilis
λῆμμα cf. adsumptionem
ληρεῖν cf. delirent
λίαν cf. ualde
λογικός cf. rationabilem
λόγιον cf. eloquiorum
λόγος cf. litteras
λοιδορία cf. derogationibus
λοιπόν cf. ultra
λύειν cf. destruit
λυπεῖν cf. contristare. laedunt
λύπη cf. laesionis
λύσις cf. destructionem
λυτρωτής cf. liberatorem
μάλα cf. nimis. satis
μαστιγίας cf. flagriones
ματαιολογία cf. uaniloquium
μάταιος cf. friuolos. uanos
μάτην cf. inaniter
μεγαλόφωνος cf. magniloquis
μέγας cf. ualidissime
μέγεθος cf. amplitudini
μεθεκτός cf. participium
μεθοδεύειν cf. conueniantur
μέλλειν cf. futurus. incipiebat
μέντοι cf. ceterum
μερικός cf. particularem
μέρος cf. particularem
μετάγνωσις cf. paenitudo
μεταλλεύειν cf. perscrutantes
μετέχειν cf. participatum. participasse
μετουσία cf. participatum
μετοχή cf. participatione
μετρεῖν cf. mensuratam
μέτριος cf. mediocri
μέτρον cf. modum
μιαρός cf. contaminatissima. polluta. scelestum
μνημονεύειν cf. memoramini. præmemoratorum
μνησθῆναι cf. memoriam. recolens
μονή cf. mansionem
μονήρης cf. monasticam
μόνον cf. dumtaxat. μόνον οὐχί cf. prope
μονοῦσθαι cf. desolatos
μῦθος cf. fabulas
μυσαρός cf. execrabiles
μῶμος cf. macula. notam. uitio
ναυτιασμός cf. horrorem
νεκροῦσθαι cf. mortificari
νέκρωσις cf. mortalitatis
νεῦμα cf. adsensu. nutu
νεώτερος cf. iuniorem. nouellum
νοεῖν cf. aduertentes. intellegibile. sentire
νοερός cf. intellegibile. mentali. rationabilem. rationali
νοητός cf. insensibiliter. intellegibile. spiritualem
νομίζεσθαι cf. putatiui
νοσεῖν cf. languet
νουνεχής cf. acutissimos. sagacissimi. sollertissime
νοῦς cf. sensus
νῦν cf. modo
ξενίζεσθαι cf. nouitate
ξένος cf. extraneum. nouo
ὅδε cf. præsens
οἰκεῖος cf. familiarem
οἰκειότης cf. familiaritatem
οἰκείωσις cf. familiarem. familiaritatem
οἰκονομικός cf. dispensatiuam. dispensatoriam
οἰκουμενικός cf. mundana
οἰκτιρμός cf. miserationes
ὀλίγος cf. modico. paruorum
ὀλιγωρεῖν cf. contemnere
ὅλος cf. uniuersitatis
ὁμιλία cf. tractatu
ὁμολογουμένως cf. certe. confitenter. euidenter. indubitanter. manifestum
ὁμοούσιος cf. consubstantiuus. essentia. similis. substantia
ὁμωνυμία cf. æquiuoca
ὄνησις cf. emolumentum
ὀξύς cf. ueloci
ὄρεξις cf. concupiscentias
ὀρθός cf. perrecte
ὁρίζεσθαι cf. determinant
ὅρκος cf. iuramento
ὅρος cf. definitiones. finitionibus. sententia
ὅσιος cf. sanctissimo
ὁσιότης cf. sanctimonia. sanctitas. uenerabilitati
ὅταν cf. quotiens
οὐκ cf. nullatenus
οὐσία cf. essentia. substantia
οὐσιωδῶς cf. substantia. substantialiter
οὕτως cf. simile. taliter
ὄχλος cf. tumultum
παθητός cf. passibilem
πάθος cf. morbi
παιδαγωγεῖν cf. erudiente
παίζειν cf. lusoria
πάλαι cf. antiquitus
παλίμφημος cf. contrarias

πάλιν cf. denuo
παμψηφεί cf. decernimus
πανεύφημος cf. famosissimus. memoramini
παντοδαπός cf. omnimodæ
πάντως cf. profecto
πάνυ cf. nimis
παρά cf. absque. citra
παραβάτης cf. transgressores
παραδοξοποιός cf. miranda
παράδοξος cf. inopinabilia. miranda
παράθεσις cf. commendaticiis
παραινετικός cf. exhortatoria
παραιτεῖσθαι cf. refutare. repudiat. respuens
παρακαλεῖν cf. rogaui
παραπλήσιος cf. proxime
παρασκευάζειν cf. armans
παρασύρειν cf. attractos
παρατίθεσθαι cf. interponens
παραχαράττειν cf. adulterari
παρεισκρίνειν cf. conparare
παρελθεῖν cf. transiens
πάσχειν cf. sustinere
παύεσθαι cf. quiescit
παχύς cf. spatiosissimam
πείθειν cf. certior
πεῖνα cf. esuritionem
πειρᾶσθαι cf. nituntur
πέμπειν cf. destinauit. direxit
περίβλεπτος cf. circumspecto
περιδρομή cf. circumcursatione
περιεργάζεσθαι cf. inquirentes. scrutari
περιιδεῖν cf. contemnere
περιτρέπειν cf. destruit
περιττός cf. superfluum
περιτυγχάνειν cf. legi
πικρός cf. acribus. callidis
πλάσσειν cf. finxit
πλεονεξία cf. adpetitionibus. uiolentiæ
πλημμελεῖν cf. delinquens
πληροφορεῖν cf. confidant. demonstrare. insinuare. probare. satisfacere
πληροφορία cf. satisfactio
ποθεινός cf. desiderantissimo
ποίημα cf. factura
ποικίλος cf. uariis
πολιτεία cf. conuersationis. uitæ
πολίχνιον cf. ciuitatulam
πολλαχῶς cf. multipliciter
πολυπραγμονεῖν cf. perscrutantes
πονεῖν cf. dolentem
πόνος cf. dolore. fatigationes
ποτέ cf. dudum
πού cf. quodam
πραγματεύεσθαι cf. negotiatus
πρέπειν cf. decere. decibilem
πρεσβεύειν cf. allegare. legatione
προαναφωνεῖν cf. præclamat
προβάλλεσθαι cf. proponit
πρόβλημα cf. propositio
πρόγονος cf. progenitores
πρόδηλος cf. palam
προδιδόναι cf. amittamus
προδοσία cf. iacturam
προειπεῖν cf. prædiximus
προειρηκέναι cf. prædiximus. præfatam
προεξετάζειν cf. præexaminauimus
προθεσμία cf. dilationem
προθεσπίζειν cf. præcantauit. præsanciuit
προθυμία cf. alacritate. promptitudine
προίεσθαι cf. amittamus
πρόκεισθαι cf. præsens
πρόλημμα cf. præsumit
πρόληψις cf. præiudicationem. præsumptionem
πρόξενος cf. causa
προσάπτειν cf. adplicabimus
προσέχειν cf. intenti
προσθήκη cf. augmentum
προσκορής cf. horribile
προσκύνησις cf. reuerentia. seruitute
προσλαμβάνειν cf. adsumptæ
προσονομάζειν cf. agnominauerunt
προσπάθεια cf. præiudicio
προσποιεῖσθαι cf. dissimulantes
πρόσρησις cf. adloquio
προστατεῖν cf. præfecturam
προστρίβειν cf. confricare
προσφάτως cf. maturius
πρότερον cf. primitus
προτρέπειν cf. ammonere. hortatus
πρόφασις cf. occasiones
προφητεύειν cf. prædiuinas
προφορά cf. prolationem
πρύτανις cf. prouisorem
πρῶτος cf. principes
πρωτότυπος cf. primitus. principaliter
πυνθάνεσθαι cf. interrogaui
ῥηγνύναι cf. erumpit
ῥήματα cf. sermones
ῥοπή cf. inclinatione
σαθρός cf. fragili. inutili
σαφῶς cf. aperte. certe. euidens. manifestum. palam
σεβάσμιος cf. reuerendam. uenerabile
σεπτός cf. colendum
σημαντικός cf. significatiuum
σιτεῖσθαι cf. pascimur
σκαιώρημα cf. machinatio
σκανδαλίζεσθαι cf. offensi
σκάνδαλον cf. offendicula. offensio
σκήπτεσθαι cf. incumbere
σκοπός cf. intentio
σοφίζεσθαι cf. argumentantur
σόφισμα cf. commento. probatio
σπουδάζειν cf. festinamus. studuit. studiosissime
σπουδή cf. studium
στάσις cf. seditione
σταυρός cf. patibulum

στενοχωρεῖσθαι cf. contribulati
στηλιτεύειν cf. infamentur
στοιχεῖν cf. adsentio. comitantibus
στρατηλάτης cf. capitaneum
σύγγραμμα cf. conscriptionibus
συγγράφειν cf. componere. conscripsimus
συγγραφεύς cf. conscriptores
συγκεκρᾶσθαι cf. temperatas
συγκλήτου cf. conuentus
σύγκρασις cf. contemperatio. temperamentum
συγκροτεῖν cf. fauorem
συγχαίρειν cf. congaudentes
συγχρηματίζειν cf. cognominari. connuncupari
συγχώρησις cf. concessu
συκοφαντεῖν cf. calumnia. calumniari
συκοφάντης cf. calumniator
συκοφαντία cf. calumnia
συμβαδίζειν cf. coambulare
συμβαίνειν cf. contingere
συμμαχία cf. adiutorio
σύμμαχος cf. commilito
συμμορία cf. cohors. factio
συμπαθής cf. compassibili
συμπλήρωσις cf. consummationem
συμφωνεῖν cf. placent
σύμφωνος cf. consentanea
συναγωνίζεσθαι cf. suffragandum
συναγωνιστής cf. commilito
συναίνεσις cf. consensus
συναισθάνεσθαι cf. consentit
συνάπτειν cf. conectere. coniunctus. copulatum
σύναξις cf. communio
συναρπάζειν cf. subripere
συνάφεια cf. conexionem. coniunctionem. consortium. copulationem. societate
συνδιαιτᾶσθαι cf. conuiuere
συνδοξάζεσθαι cf. conglorificandum
συνεδρεύειν cf. concilium
συνεργός cf. cooperarium. cooperatrice
συνεσθίειν cf. concenare
συνεχῶς cf. sæpe
συνήγορος cf. cooperarium
συνθήκη cf. compositionem
συνιστάναι cf. commendarunt. probare
σύνοδος cf. conuentus
συνουσίωσις cf. consubstantiationem
συντελεῖν cf. conducibile
συντίθεσθαι cf. adsentio. pacti. spoponderunt
σύντομος cf. compendiariam
σύστασις cf. confirmationem
σύστημα cf. consistorium
σχέσις cf. habitum
σχετικός cf. affectionem. habitudinem. habitum
σχῆμα cf. figura
σχηματισμός cf. ostensionem
σώιζεσθαι cf. integer
σωτήρ cf. saluificans
σωτήριος cf. saluberrimam. salutiferæ
σωφρονεῖν cf. modesti
ὦ τάν cf. prudens
τάξις cf. ordine
ταραχή cf. disturbia. perturbationes. turbelam
ταυτόν cf. simile
ταυτότης cf. identitatem. similitudine
τάχα cf. æstimo. puto
τέ cf. quoque. tum
τελεῖν cf. impletur
τέλειος cf. integer
τέως cf. interim. nunc
τιμή cf. dignitate
τίς cf. aliquanti
τοίνυν cf. propter
τόλμα cf. præsumptionem
τολμᾶν cf. præsumit
τόλμημα cf. præsumptionem
τομή cf. diuisionis
τορνεύειν cf. politam
τριβή cf. exercitatione. exercitium
τρίβος cf. semitam
τριήμερος cf. triduanam
τροπή cf. mutabilitatem
τρόπος cf. uia
τυγχάνειν cf. consistens. uulgaris
τύπος cf. figura. forma. specimen
τῦφος cf. fastum
ὑβρίζειν cf. iniuriato
ὕβρις cf. iniurias
υἱότης cf. filiationis. filietatis. filii
ὑπαγορεύειν cf. dictatis
ὑπαντᾶν cf. obuiare
ὕπαρξις cf. essentia. existentiam. natiuitatem. subsistentes. substantia
ὑπασπιστής cf. protectores
ὑπερβάλλειν cf. copiosas
ὑπερκόσμιος cf. ornatissimam
ὑπεροχή cf. celsitudo. eminentiæ. maiestas. sublimitate
ὑπέρτατος cf. excellentem
ὑποβολή cf. suggestionem
ὑπόθεσις cf. causa
ὑποκρίνεσθαι cf. simulas
ὑπομνηστικόν cf. commonitorium
ὑποσημείωσις cf. signaculo
ὑπόστασις cf. subsistentiam. substantia. substantialiter
ὑφεστάναι cf. substantia
ὕψωμα cf. fastigiis
φαινόμενον cf. paret. uisibile
φάναι cf. commemorat
φαντάζεσθαι cf. imaginantur
φαντασία cf. imaginatione. præstigias. species. fantasma
φενακίζειν cf. seducebat
φιλανθρωπία cf. clementia. humanitatem
φιλικός cf. socialem
φιλομαθής cf. discere

φιλονεικεῖν cf. contendere
φιλονεικία cf. contentio
φιλοσοφεῖν cf. philosophice
φλεγμονή cf. choleras
φλυαρεῖν cf. garrire. oblocuntur
φλυαρία cf. garrulitate
φοιτᾶν cf. manantibus
φορεῖν cf. utitur
φορτικός cf. onerosum
φρενοβλάβεια cf. uesania
φρικτός cf. horrendum
φρονεῖν cf. sapere. sentire
φρόνημα cf. sensa. sensus
φροντίζειν cf. curare
φυλάσσεσθαι cf. obseruari
φυρατής cf. decoctoris
φυρμός cf. confusionem
φύσις cf. essentia. substantia
φυτόν cf. plantationes
φωτίζειν cf. dilucidate
χαίρειν cf. gratulatus
χαλεπός cf. sæuiores
χαρακτηρίζειν cf. figuret
χαρίζεσθαι cf. inpendere. præstet
χάρις cf. beneficio
χαρτίον cf. schedulam
χορηγεῖν cf. subministrauit
χορηγός cf. dispensator
χρεία cf. officium
χρῆμα cf. causa
χρῆσθαι cf. abusum
χρήσιμος cf. opportune
χρῆσις exempla. testimonia
χρηστός cf. leniter. utilis
χυδαιότης cf. confusionem
χωρητός cf. capibilem
χωρίζειν cf. separo. sequestramus
χωρίον cf. territorio
ψέλλισμα cf. balbutiones
ψευδήγορος cf. falsidicorum
ψῆφος cf. decernimus. sententia. suffragium
ψιλός cf. nuda
ψιλοῦν cf. nudantes
ψυχαγωγία cf. confortationem
ὠθεῖν cf. inpulsore
ὡσαύτως cf. simile
ὠφελεῖν cf. prodesse

res grammaticæ

exemplariorum 62, 18. mensum 38, 26. 56, 40. 61, 28. in sublimis sedibus 279, 11. spebus 64, 23. neutræ naturæ 79, 32. alio dedit 270, 21. illum (= illud) 72, 23
inquimus 209, 26. fugiit 196, 3. sanciuit 316, 39. præsanciuit 273, 1. inuenita 16, 2. accersiri 375, 3
horum ulterius 52, 2. paternæ deitatis uerbum deum minorem 56, 24. Mariæ secundum et posteriorem 56, 25
traditionis implentes 129, 9. generationi calumniari 134, 16
contemplauimus 278, 3. comminatas submersiones 31, 3. his confessis rebus 179, 6. successam blasphemiam 166, 4
persuadere episcopos 369, 12. promissionibus persuasi 311, 10. suadebimur 288, 11
hæc oportebat totam gestare naturam 83, 38. superfluum arbitror oportere existimandum 255, 6
dignanter habuerint legere 11, 42
ab istud 308, 22. ab id quod decet 284, 4. in id quod 24, 5. 25, 1. 40, 34. 69, 28. 83, 4 cf. in eo in quo 13, 13. 68, 29
Poetha = Πυθᾶ 104, 9